ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 Հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • JEUDI 1 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7840 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3251

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐՋԻՆ ՓԱՍՏԸ

Շատ բան գրուեցաւ սեպտեմբեր վեցի գիշերուան եղերական դէպքերուն մասին, որոնք միաժամանակ տեղի ունեցան Պոլսոյ, Իզմիրի եւ Անգարայի մէջ եւ որոնց կազմակերպութեան եւ գործադրութեան մէջ ակներեւ էր կառավարութեան մեղսակցութիւնը :

Միջազգային մամուլը, իրեն յատուկ պատճառներով անշուշտ, դէպքը արձանագրեց հարեւանցի: Թուրքիան անդամ է ՄԱԿի, Ատլանտեան Ուխտին, Պալքանեան Դաշնակցութեան եւ Պաղտատի Ուխտին :

Նոյն անտարբեր դիրքը բռնեցին արեւմտեան պետութիւնները, թէեւ ոմանց հպատակներն ալ կարեւոր վնասներ կրած էին, մանաւանդ Պոլսոյ մէջ:

Ամերիկեան կառավարութիւնն իսկ, չուզելով վշտացնել իր Թուրք դաշնակիցը վախնալով, որ Ցունաստանի հրաժարումով կրնայ փլանգուիլ Պալքանեան Ուխտը, միայն մեղմ ազդարարութիւն մը ուղղեց երկու կողմերուն :

Այս պարագան զարմացուց Ցունաստանը, որ աւելի կորովի ընթացք մը կը սպասէր Միացեալ Նահանգներէն :

Դիւանագիտական ճամբով ո՛չ մէկ բան կատարուեցաւ՝ դատութեան հրաւիրելու համար Թուրքիոյ վարիչները, որոնք այս անգամ եւս անպատիժ մնացին, ինչպէս մնացեր էին իրենց նախորդները, որոնք ամբողջ ազգ մը անճիտեցին :

Հրապարակի վրայ երեւցան միայն մարդասիրական ու կրօնական-եկեղեցական կազմակերպութիւնները ...

Մարդկային Իրաւունքներու Ֆրանսական Լիկան իր Նոյեմբեր 7ի նիստին մէջ զբաղեցաւ այս խնդրով, մասնաւորաբար Հայերու առնչութեամբ եւ քուէարկեց բանաձեւ մը, որ նոյեմբեր 12ին հաղորդուեցաւ փարիզեան անթելէն՝ իր նախագահին՝ Էմիլ Քանի կողմէ :

Այս վերջինը յիշեց անունները Փիէր Քիյէարի, Ֆէրտինան Հէրոլտի, Վիկտոր Պէրարի, Ֆրանսիս տը Փրէսանսէի եւ Ժան Ժորէսի, որոնք հիմնադիրներն են եղած Լիկային եւ ժամանակին բուռն բողոք բարձրացուցած՝ Կարմիր Սուլթանի կազմակերպած հայկական ջարդերուն դէմ :

Այս առթիւ յիշեց թէ Հայերը ո՛չ պետութիւն ունին, ո՛չ ալ դիւանագիտական ներկայացուցիչներ: Ու յանուն Լիկային հրապարակով արդարութիւն եւ ապահովութիւն պահանջեց Հայերուն համար :

Բարոյական մխիթարութիւն մը՝ այսքան ալ :

Երկրորդ եւ աւելի կարեւոր ձեռնարկը կատարեց « Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդը », որ քանի մը շաբաթ առաջ Պոլիս ղրկեց հինգ հոգինոց պատուիրակութիւն մը, իբրեւ ներկայացուցիչ Միացեալ Նահանգներու, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ եկեղեցիներուն :

Այս պատուիրակութեան մասին առաջին անգամ խօսած էր Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը, Տոքթ. Ֆիշըր՝ անցեալ հոկտեմբեր 12ին, Եորքի մէջ, ուր տեղի կ'ունենար անկլիքան եկեղեցւոյ Սինոդ. լիագումար նիստը :

Այնտեղ կարդացուած էր Սեպտ. 6ի դէպքերուն մասին տեղեկագիր մը, որ կ'ըսէր թէ Պոլսոյ ութսուն եկեղեցիներէն ինը միայն անեղծ մնացեր էին, 29ը ամբողջովին այրած, 34ը ծանր եւ 8ը թեթեւ կերպով վնասուած էին: «Հաստատ ապացոյց կայ թէ ամբողջ գործողութիւնը խնամքով ծրագրուած էր զօրեղ ու ազդեցիկ մարդոց խմբակցութեան մը կողմէ: Նախապէս որոշուած կեդրոններէ սրածայր կացիններ եւ ուրիշ քանդիչ զէնքեր բաժնուած էին ամբոխին» :

Այս դէպքը եղաւ վերջին փաստը, ապացուցանելով թէ բան չէ փոխուած Թուրքիոյ մէջ : ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՏԱՊԱԼԵՑԱՒ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ՊԷՏՔ ԼՈՒԾՈՒԻ՞

Ազգ. Ժողովը վերջին պահուն մերժեց վստահութեան քուէ տալ, ինչպէս պահանջած էր վարչապետը, եւ դահլիճը հրաժարեցաւ: Թեր քուէարկած էին 218 երեսփոխաններ, դէմ՝ 318 հոգի: Դահլիճը Հանրապետութեան նախագահին ներկայանալով, լման երկու ժամ խորհրդակցեցաւ չորեքշաբթի, քննելու համար Ազգ. Ժողովին լուծման խնդիրը: Երկրորդ խորհրդակցութիւն մը կատարուեցաւ նոյն օրը, իրիկուան դէմ :

Երեքշաբթի օրուան նիստը, որ սկսած էր ժամը 3ին, շարունակուեցաւ ամբողջ գիշերը: Վերջնական վճիռը տրուեցաւ այն ատեն երբ վարչապետը մերժեց վիճաբանութիւն մը կատարել դահլիճին ընդհ. քաղաքականութեան մասին: Սահմանադրութիւնը կը տրամադրէ 312 ձայնի մեծամասնութիւն մը, որով դահլիճը ինկած կ'ըլլայ բացարձակ պարագաներու մէջ: Ըստ օրէնքի, երբ երկու դահլիճներ տապալին 18 ամսուան մէջ, վերջինը կրնայ լուծել Ազգ. Ժողովը, խորհրդակցելով Հանրապետութեան նախագահին հետ: Կը կարծուի թէ հասած է ժամը, այդ գործողութիւնը կատարելու համար :

Ազգ. Ժողովը վերջին վեց շաբաթները անցուց քննելով կանխահաս ընտրութեանց խնդիրը: Կ'ըսուի թէ նախագահը հակառակ է լուծման: Վերջին անգամ Մենտէս Ֆրանսի դահլիճն էր որ տապալեցաւ 273ի դէմ 319 ձայնով: Ազգ. Ժողովը մեծամասնութեամբ ընդունելով հանդերձ կանխահաս ընտրութեանց սկզբունքը, եզրակացութեան մը յանգած չէր ընտրական օրէնքի մասին: Կառավարութիւնը երբեք չէր ճշդած իր դիրքը ընտրութեանց եղանակի մասին, բայց միշտ կը պնդէր թէ անհրաժեշտ է յունիսէն առաջ լուծել խորհրդարանը, որպէսզի յաջորդ ժողովը կարենայ զբաղիլ շարք մը կարեւոր խնդիրներով :

Վարչապետը, Պ. Էտ. Ֆոր լուրջ դժուարութեանց մատնուած էր անցեալ հոկտեմբեր 6էն սկսեալ, երբ դահլիճէն հրաժարեցան չորս կոլեան նախարարներ որոնք հակառակ էին մարոքեան քաղաքականութեան: Այդ օրէն ի վեր դահլիճը կանգուն կը մնար ժամանակաւոր կարգադրութիւններով եւ երերուն մեծամասնութեամբ: Երեքշաբթի գիշեր վարչապետին դէմ ճակատ կազմած էին համայնավարները, կոլեանները, ընկերվարականները եւ իր իսկ արմատական պաշտօնակիցները, ինչպէս եւ անկախները, գիւղացիները եւն.: Պ. Ֆորի պարտութիւնը յաղթանակ մը կը համարուի նախորդ վարչապետ Մենտէս Ֆրանսի համար, որ տիրական վարիչն է արմատական կուսակցութեան եւ որ կը պահանջէ բարեփոխել ընտրական օրէնքը, կանխահաս ընտրութիւններ կատարելէ առաջ : Պ. Մենտէս Ֆրանս Մ. Նահանգները պիտի երթար երկու դասախօսութիւններ տալու համար, բայց յետաձգեց մեկնումը, որպէսզի կարենայ հետեւիլ քաղաքական անցուդարձին :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ԿՈՉԸ

Տակաւին յայտնի չէ թէ ո՞վ պիտի ըլլայ նոր վարչապետը :

Երեքշաբթի օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին վարչապետին դէմ բացէ ի բաց եւ ուժգնօրէն պայքարեցաւ նախկին նախարար մը, Միթերան, որ կը պահանջէր քննել դահլիճին ընդհանուր քաղաքականութիւնը: Պ. Միթերան մեղադրեց թէ վարչապետը կը փորձէ վարկաբեկել խորհրդարանը, հրապարակային ճառերու մէջ

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

:: ՕՐԸ ՕՐԻՆ ::

*

ԽԵԼՔԻՑ ՊԱՏՈՒՀԱՍ

Լեզուանի Խրուշչեւ կը սիրէ շռնդալից ելոյթներ կատարել, հանդիսաւոր առիթներու մէջ:

Այսպէս, անցեալ շաբթու երբ Նոր Տելհի (Հնդկաստան) կը գտնուէր, յանկարծ բացագանչեց, սլաքներ արձակելով արեւմտեան աշխարհին դէմ :

— Թող գրեն ու խօսին ինչ որ կ'ուզեն. հաչող շունը չի խածներ ...

Ուրիշ խօսքով, ըսել կ'ուզէր թէ շուները կը հաչեն, կարաւանը կը քալէ :

Մոսկուայի Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը ուրիշ առածներ ալ գիտէ, ռուսական թէ օտար, եւ յանախ կ'արտասանէ, ինչպէս կ'ընէր հանգուցեալ Վիշինսկին :

Ես պիտի ուզէի որ աւելի յանախ յիշէր այս վերջինը, մանաւանդ յիշեցնելով բոլշեւիկեան կայսրութեան հպատակներուն եւ հետեւորդներուն :

Անշուշտ Պ. Խրուշչեւ գիտէ որ «հաչողները» մեծ թիւ մը կը կազմեն այս բազմութեան մէջ: Առանց երկրի, ազգի եւ դասակարգի խտրութեան :

Մեր մէջ ալ ունինք հատընտիր *թայֆա* մը որ ուղղափառ բոլշեւիկներն ալ կը գերազանցէ, երբ գրիչ կամ բերան շարժէ Դաշնակցութեան դէմ :

Շատերը կ'ուզեն « յառաջդիմական» դափնիներ խլել, մասնաւոր արհեստի մը վերածելով բրքավարի վայրահաչութիւնները :

Ուրիշներ, ի բնէ բանսարկու եւ դաւադիր, չեն կրնար շնչել առանց ստելու, կեղծելու, զրպարտելու կամ հայհոյելու:

Առանձին ըլլան թէ խմբովին, բոլորն ալ ունին մէկ մտահոգութիւն,—

— Այսօր ի՞նչ տեսակ մուր քսենք Դաշնակցութեան կամ անոր ղեկավարութեան ճակտին, որպէսզի ամէնքն ալ ափ ի բերան մնան :

Եւ կը սկսին զառանցել, սանձակոտոր խուժանավարութեամբ .

— Դաշնակցութիւնը Թուրքին հետ միացած կը դաւէ հայրենիքին դէմ ...

— Դաշնակցութիւնը կ'ուզէ կործանել ներկայ Հայաստանը ...

— Դաշնակցութիւնը կը պառակտէ գաղութները ...

— Դաշնակցութիւնը կը փորձէ քանդել Էջմիածինը ...

Այս ցնդաբանութիւնները գրի առած կամ արտասանած ատեն, իրենք ալ գիտեն որ ծիծաղելի կը դառնան հանրութեան առջեւ:

Մանաւանդ որ, փորձով տեսած են թէ մազ չի շարժիր Դաշնակցութեան կամ օ եւ է Դաշնակցականի գլխէն :

Բայց, կրնա՞ն դաւաճանել իրենց վայրենի բնազդին եւ պաշտօնին :

Եթէ քնարեր սուտեր չթխեն, եթէ զրգռիչ քսութիւններ չկատարեն, եթէ կեղծ ու շողոքորթապատում նամակներ եւ « շրջաբերականներ » չկարկտեն, հապա ի՞նչ անեն ...

Խելք մը սորվեցուցէք, ընկեր Խրուշչեւ, յիշեցնելով առածը : ՎԱՀԷ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԱՀԼԻՃՆ ԱԼ ԻՆԿԱՒ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՅ

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ Մենտերէսի դահլիճին բոլոր անդամները հրաժարեցան Նոյեմբեր 29ին: Դեմոկրատ կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութիւնը ժողով մը գումարած էր որ վերջացաւ աննկարագրելի ժխորի մը մէջ: Վիճաբանութեան գլխաւոր նիւթն էր երկրին տնտեսական կացութիւնը որ հետզհետէ կը ծանրանայ : Վարչապետը, Մենտերէս, չհրաժարեցաւ, նոյն իսկ վստահութիւն շահեցաւ, եօթը ժամուան ալմկալի վիճաբանութենէ մը վերջ :

Ժողովին կը մասնակցէին գրեթէ բոլոր դեմոկրատ երեսփոխանները, հինգ հարիւր հոգի: Վիճաբանութեանց ընթացքին երեսփոխանները պնդեցին թէ գինը կը բարձրանայ եւ ապրուստը սղած է, թէ շատ մը կենսական ապրանքներ կը պակսին : Տագնապին գլխաւոր պատճառներէն մէկն է օտար դրամի պակասը : Թուրքիա արդէն ծանր պարտքեր ունի շատ մը եւրոպական երկիրներու եւ իր վարկի աղբիւրները ցամքած են վերջին ամիսներու ընթացքին : Երեսփոխան մը բացատրութիւններ պահանջեց տնտեսական կացութեան վատթարացման մասին: Ասոր վրայ ուրիշ երեսուն երեսփոխաններ ոտքի ելլելով թուեցին շարք մը ապրանքներ որոնք չեն գտնուիր հրապարակին վրայ . — ինքնաշարժի անուադօղ, սուրճ, գամ եւայլն: Վարչապետը բեմ ցատկելով երկու ժամ խօսեցաւ եւ պարզեց իր տնտեսական ծրագիրը, զոր գոհացուցիչ կը գտնէ : Երբ ճառը վերջացուց, առեւտրական նախարարին հրաժարումը պահանջուեցաւ : Նախարարը անմիջապէս համակերպեցաւ: Ցետոյ վարչապետը թելադրեց որ ելմտական նախարարն ալ հրաժարի: Փոլատքան եւս համակերպեցաւ: Ապա նոր կանչեր լսուեցան — « Զօրլուն ալ պէտք է քաշուի » : Արտաքին նախարարը եւս հրաժարեցաւ : Տասը վայրկեանի դադար մը ետք, երբ երեսփոխանները սրահ վերադարձան, վարչապետը յայտարարեց թէ մնացեալ նախարարներն ալ հրաժարած են եւ վստահութեան քուէ պահանջեց: Ստանալէ վերջ, ներկայացաւ Հանրապետութեան նախագահին, նոր դահլիճին կազմութեան մասին խորհրդակցելու համար :

ԱՄԲՈԽԱՅԻՆ ՑՈՅՑԵՐ ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ ՄԷՋ

Մարեշալ Բուլկանին եւ Խրուշչեւ անցեալ օր Կալկաթա հասան տարօրինակ պայմաններու տակ: Ժողովուրդը այնքան խճողուած էր օդակայանէն կառավարչատուն տանող ճամբուն վրայ, որ հիւրերուն ինքնաշարժը խանգարուելով անշարժութեան դատապարտուեցաւ: Խորհրդային վարիչները առաջնորդուեցան ոստիկանական կառքի մը մէջ եւ ի վերջոյ հասան կառավարչատուն :

Պենկալի կառավարիչը ի զուր կը յորդորէր ժողովուրդը, որ ճամբայ բանայ : Հետաքրքիրներու բազմութիւնը շրջապատած էր հիւրերը եւ կ'ուզէր ամէն գնով սեղմել անոնց ձեռքերը : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ հիւրերը այսքան ծաւալուն բազմութեան մը չէին սպասեր Կալկաթայի մէջ, եւ չափազանց զարմացած էին : Ամբոխը կ'աղաղակէր. — «Ռուսերն ու Հնդիկները եղբայրներ են»: Դպրոցները արձակուրդ առած էին, որպէսզի ամէն մարդ կարենայ անձամբ լսել Հնդկաստանի վարչապետին եւ խորհրդային վարիչներուն ճառերը :

× Մեծն Բրիտանիան եւ Խ. Միութիւնը բողոքագիրներ փոխանակեցին : Ռուսերը կը գանգատին որ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը «հեգծաւոր» կոչած էր Բուլկանինի վերջին ճառերէն մէկը: Իսկ Անգլիացիները վրդովուած են Խրուշչեւի այն խօսքէն թէ վերջին աշխարհամարտի ընթացքին Մեծն Բրիտանիա Նացիներուն օգնեց՝ Ռուսերուն դէմ :

***

ՊԵՐԼԻՆԻ ամերիկեան հրամանատարը բողոքագիր մը ուղղեց Խ. Միութեան, գանգատելով թէ չորս Ամերիկացիներ վար դրուած են արեւելեան շրջանին մէջ: Սովետները մերժեցին այս բողոքագիրը, դիտել տալով թէ «արեւելեան Գերմանիան գերիշխան պետութիւն մըն է, իսկ արեւելեան Պերլինը՝ անոր մայրաքաղաքը, եւ ոչ թէ գրաւեալ քաղաք մը» :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅԵՐԸ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ա.

ԽՄԲ.— «Սթէյթմըն» անգլերէն թերթի պաշտօնական թղթակիցը հետեւեալ շահեկան տեղեկութիւնները կուտայ Հնդկաստանի հայ գաղութի մասին.—

Աւելի քան 700 տարի առաջ Վասկօ Տէ Կամայէն, Հայ մը՝ Թոմաս Գանա անունով՝ 780ին Ք. Ե. իբրեւ վաճառական հաստատուեցաւ Հնդկական ծովեզերքի Մալապար նաւահանգիստը:

Քրանկանոր նահանգի կառավարիչ Շէօ Բամի կողմէ մեծ պատիւներու արժանացաւ եւ մեծ հարստութիւն դիզեց համեմներու եւ նուրբ կերպասեղէններու առեւտուրով: Իբրեւ վաճառական շատ ճարպիկ էր եւ գործունեայ. իբրեւ դիւանագէտ՝ խորամանկ եւ ճարտար, ի վերջոյ մնաց շռայլութեան մէջ, վայելելով իշխանաւորներու յարգանքը եւ ջերմօրէն սիրուելով բոլորէն:

Համաձայն Մալապարի Սուրբ Թովմասեան քրիստոնեաներու աւանդութիւններուն, Ս. Թովմաս Գանա՝ իբրեւ երեւելի մարդ՝ Քրանկանորի մօտերը առեւտրական քաղաք մը հիմնեց եւ պղինձի վրայ քանդակուած մանաւոր վաւերաթուղթով մը Մալապարի կայսրէն ստացաւ ընկերային, վաճառականական եւ կրօնական կարգ մը առանձնաշնորհումներ՝ երկրի քրիստոնեաներուն համար:

Փորթուկալցի հին նաւագնացներն ալ կը յիշեն Ս. Թովմաս Գանան, անոր տալով Թոմաս Գանանաօ անունը, հաստատելով նաեւ անոր Հայկական ծագումը:

Թերեւս առանց խոհեմութեան՝ Գանա Հնդկաստանի ճամբան ցոյց տուաւ հայ վաճառականներուն, որոնք խմբովին հետեւեցան իրեն եւ զօրաւոր ցանցի մը մ՚ջ առին հնդկական շուկան: Թերեւս դարձեալ անխոհեմաբար զանոնք մղեց առեւտուրի ու դիւանագիտութեան, ուր նոյնքան մեծ յաջողութիւն ձեռք բերին:

Դարեր ետք, միայն մոնկոլական շըրջանին կը լսենք այս հայ առեւտրականներու մասին: Բայց ամէնէն բարձր գնահատանքը անոնց ցոյց տրուեցաւ Աքպար թագաւորին օրով, որուն թագուհիներէն մէկը Հայուհի մըն էր: Այս իրողութիւնը կուգայ ապացուցանելու, որ Հայերը Հնդկաստանի մէջ անգործ չէին մնացած եւ տիրացած էին մեծ ազդեցութեան ու բարձր դիրքերու:

Այնուհետեւ մենք միշտ կը հանդիպինք Հայերու՝ Հնդկաստանի պատմութեան մէջ: Օրինակ, Աքպարի անվերապահ վստահութիւնը վայելող Հայ մը՝ Իսկանտար՝ Շամբհար նահանգին կառավարիչ կը նշանակուի, իսկ զաւակը, Միրզա Զուլգարնեանանունով ծանօթ, նախՇամբհարի, ապա Պենկալի շրջանի կառավարիչ կը դառնայ: Աքպար հնդիկ թագաւորի դատախազը, հեղինակաւոր անձի մը վկայութեան համաձայն, Հայ մըն էր, իսկ նոյն թագաւորին կանանոցի բժշկուհին՝ Ճուլիեա՝ նոյնպէս Հայուհի էր, զոր Աքպար թագաւոր կնութեան տուաւ պուրպոնցի արկածախնդիր իշխան Ժան Ֆիլիբ Նաւարի: Կար նաեւ Տոմինկօ Փիրէզ անունով Հայ մը, որ իբրեւ փորթուկալեան լեզուի թարգման՝ մեծ յարգ կը վայելէր Աքպարի պալատին մէջ: Երբ գնդապետ Ուիլեըմ Հոքինզ, իբրեւ Անգլիոյ թագաւոր Ճէյմս Ա.ի պատուիրակ, հասաւ մոնկոլ կայսեր մօտ, նոյնպէս հայ կնոջ մը հետ ամուսնացաւ:

Երբ Անգլիացիները Հնդկաստան հասան, տեսան, որ Սուրատ նահանգի արեւմտեան ծովեզերքներուն վրայ հայ վաճառականները շատ ամուր դիրքեր գրաւած են եւ ամբողջ հնդկական շուկան բռնած են: Քաջ գիտնալով, որ պիտի չկարենան յաջողութիւն գտնել առանց այս առեւտրական համայնքին հետ գործակցելու, անգլիացի վաճառականները ջանացին անոնց բարեկամութիւնն ու համակրանքը շահիլ:

Հայ առաջնակարգ վաճառականներէն Ֆանուս Գալանտար, այդ ժամանակ Լոնտոն կը գտնուէր իր զարմիկին՝ Խօճայէլ Սարհատի հետ, որ հետագային մեծ դեր պիտի ունենար Անգլիացիներուն համար մոնկոլ կայսրէն «մեծ հրովարտակ»ը ձեռք բերելու գործին մէջ, որուն շնորհիւ Անգլիացիներ հաստատուեցան Հնդկաստան:

Անմիջապէս համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ արեւելեան Հնդկաստանի ընկերութեան եւ Գալանտարի միջեւ, Հնդկաստանի հայ վաճառականներու գրեթէ կէսին համաձայնութեամբ: Անգլիացիները այս համաձայնութեամբ կ'ուզէին Եգիպտոսի, Միջին Արեւելքի, Թուրքիոյ եւ Միջերկրականի նաւահանգիստներուն, յատկապէս Վենետիկի շրջանին մէջ հայերուն ունեցած առեւտրական լայն գործունէութեան ուղին փոխել, եւ փոխանակ Արաբական ու Պարսկական ծոցերուն ճամբով իրենց ապրանքները փոխադրելու Արեւելքէն Արեւմուտք, բռնէին Բարեյուսոյ Հրուանդանի ճանապարհը:

Ուրիշ Հայ մը, Պետրոս Արաթուն, «Հայ Փեթրուս» անունով ճանչցուած, իբրեւ բանագնաց կարեւոր գործ կատարեց Անգլիացիներուն եւ Ամիր Ճաֆարի միջեւ, տապալելու համար Սիրաժ – Ուտտաուլահ թագաւորը:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅ ԿՆՈՋ ԱՆԷԾՔԸ

Առնէ մը ի վեր «Յառաջ»ի մէջ կը կարդանք թերթօն մը «Մուսթաֆա Քեմալի դէմ սարքուած «Մահափորձը եւ կախաղանները»:

Պատմութիւնը շատ հետաքրքրական է, մանաւորաբար Հայերուս համար, որովհետեւ դատապարտեալներուն մէջ կան անուններ որ «Իթթիհատական քօմիթէ»ի վոհմակին կը պատկանէին եւ արիւնարբու ջարդարարներու պարագլուխներէն էին:

Առաջին աշխարհահեր պատերազմի շրջանին, քանի քանի հայ մայրեր, կիներ, քոյրեր, որ բռնութեամբ հեռացուեցան իրենց հանգստաւէտ տուներէն, այլ եւ չվերադառնալու պայմանով, զրկուած իրենց բոլոր ունեցածներէն, բաժնուած իրենց ամուսիններէն, զաւակներէն, եղբայրներէն, անգթօրէն, աղիողորմ քարշ կուտային իրենց կեանքը անօթի ծարաւ, վայրի լեռներու եւ անջրդի ճամբաներու վրայ, իյնալով, ելլելով, կոտորուելով, հոգեկան եւ Ֆիզիքական զարհուրելի տանջանքներու մատնուած: Այդ խեղճերը ամբողջ տարագրութեան ընթացքին անդադար կ'անիծէին ահաւոր աղէտին կազմակերպիչները:

Տարաբախտ մայրս, որ տարագրուած բազմահազար հայ մայրերու նման դառնութեան բաժակը ցմրուր ըմպած էր եւ հրաշքով (*), մին էր այդ անիծող մայրերէն, որ կատարեալ հաւատքով կ'ըսէր. «... Ան որ անմեղ, անպաշտպան տըկարներու անէծքը կ'առնէ, կանուխ կամ ուշ, կերպով մը, իր պատիժը պիտի գտնէ»: Նոյնիսկ Թուրքերը, ոչ Իթթիհատական կը հաւատային անէծքներու իրականացման:

Յայտնի ջարդարար Թալէաթի, Պէհաէտտին – Շաքիրի, Ճէմալ – Ազմիի, Էնվէրի եւ նման հրէշներու սպանութեան լուրերը, արտասահմանի մէջ, հայ քաջարի երիտասարդներու կողմէ, կ'արդարացնէր Թուրքերուն համոզումը:

Իսկ նոյնքան մեծ ոճրագործներ, Սարը Էֆէ, Այիտին, Շիւքրի, Լազ Իսմայիլ, Ջիա Խուրշիտ, Բիւչուի փաշա, Ջոփուր Հիլմի, Արիֆ, Հաֆըզ Մէհմէտ, Կիւրճի Եուսուֆ, Խալիս Թուրկուտ, Իսմայիլ, Ճանպոլաթ, Րասիմ, եւ ուրիշներ, որոնք տակաւին կը մնային Թուրքիոյ մէջ, իրենք ցիրենք հայ վրէժառու ձեռքերէ ազատած եւ ապահով կարծելով, այլեւս բնական կը համարէին շարունակել իրենց ոճիրներուն շարքը, այս անգամ իրենք իրենց մէջ, որպէսզի հասկնային թէ ի՞նչպէս կ'ըլլայ կախաղանի վրայ մեռնիլը: Կառափնատին առջեւ անոնք զգացին անշուշտ ... Հայ կնոջ անէծքը ...:

ՕԹՈՆ ՀԷՔԻՄԵԱՆ

(*) Կարդալ Արիֆ. Յովհ. Արքեպիսկոպոս Նազլեանի 1914 – 1928 Ցուշերու Փըրանսերէն ընտիր հրատարակութիւնը, (Ա. հատորին մէջ, էջ 193):

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հ.Մ.Ը.Մ.-Ը ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

Ի՛նչպէս գրած էինք առջի օր, Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ը յաղթած էր իրանեան բանակի գունդ խումբին 0ի դէմ 3ով: Բայց այս յաղթանակէն առաջ, իրանեան Թաճ խումբը պարտութեան մատնած էր Հ. Մ. Ը. Մ.ը 0ի դէմ 4 կէտով: Այս պարտութեան մասին Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. վարչութեան անդամ Յովհաննէս Շահինեան, որ խումբին հետ մեկնած էր Թեհրան հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ «Ազդակ»ին, Նոյեմբեր 20 թուականով.—

«Որքան ձեզի՝ Պէյրութցիներուդ, նոյնքան եւ մեզի համար անսպասելի էր այս ձախորդութիւնը. անսպասելի պարզ անոր համար որ երբեք գաղափար չունէինք իրանեան ֆութպոլի մակարդակի մասին ու անխոհեմօրէն կը թերագնահատէինք անոր ուժը: Սակայն չոր իրականութիւնը եկաւ հակառակը փաստելու. մենք պարտուեցանք անոր համար որ «Թաճ»ը մեզմէ թէ աւելի զօրաւոր կազմ ունէր բոլոր գծերուն վրայ եւ թէ մեզմէ շատ աւելի գեղեցիկ եւ տպաւորիչ խաղաց ու մրցումի ամբողջ տեւողութեան իր տիրապետութեան տակ առաւ մեր խումբը: Եթէ արդիւնքը բացարձակապէս ի նպաստ եղաւ «Թաճ»ի, կրնամ ըսել թէ մեր տղաքը իրենց կեանքի ամէնէն անկայ եւ վատ խաղը ունեցան: Յառաջապահ գիծ գոյութիւն չունէր: Եթէ մեր յետսապահ գիծը, ուր մանաւորապէս փայլեցան Յովհաննէս Նազարեան, Արիս եւ Աւետիս, գերմարդկային ճիգեր չթափէր, կրնայինք աւելի դէշ արդիւնքի մը յանգիլ:

Վաղը՝ երկուշաբթի կը խաղանք բանակին դէմ, որ «Թաճ»ի չափ զօրաւոր է: Բայց մեծ յոյսեր չունինք որ կարենանք աւելի պատուաւոր դուրս գալ, եթէ մեր խումբը կենաց եւ մահու պայքար չմղէ, գոնէ առաջին պարտութիւնը թեթեւցնելու համար: Որքան Թեհրանի խումբերը, նոյնքան եւ աւելի հոյակապ է իրենց մարզադաշտը, աւելի գեղեցիկ քան Հայլէփինը: Ամբողջ զալարով ծածկուած է, չորս կողմը թրիպիւն: Մրցումին ներկայ

ԷՋԵՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ՀԱՅ ՖԵՏԱՅԻՆ

Երբ եկան, ելան կըզին, զինաթափ ըրի եւ երկու գլխաւորները բանտարկեցի մինչեւ որ Իշխանն ալ եկաւ: Բացատրեցի Իշխանին եղածը: Բացի երկու սրիկաներէն, միւսները բոլորն ալ տառնձին քննութեան առին: Բոլորն ալ պատմեցին Արամի դէմ այս երկուքի ըրած սրիկայութիւնները:

Ինչպէս ըսի, սարկա տեղի ունեցաւ դաւաճանութենէն տարի մը, գուցէ եւ աւելի առաջ, երբ ոչ մէկ աղջկան խնդիր չկար:

Ի՞նչ էին այս ըմբոստութեան գլխաւոր պատճառները, եւ ինչո՞ւ ըմբոստութիւն Արամի դէմ:

Պէտք է ըսեմ, թէ Արամին էր վիճակուած գործերու ղեկավարութիւնը: Ատոր ալ պատճառն այն էր, որ Կոմսի եւ Իշխանին միջեւ ստեղծուած էր անհաշտ անհամաձայնութիւն, որով Արամին յանձնուեցաւ այդ ծանր գործը: Ուրեմն, ըմբոստութիւնն ալ Արամի դէմ պիտի ըլլար: Միւս կողմէ՝ Թեւոսը, Ալէքը եւ Արմենակն ալ սխալած էին, երբ կազմակերպութեան ամենադաղտնի եւ պատասխանատու գործին մէջ անվերապահօրէն վստահեր էին Դաւոյի նման պատանիի մը: Երբ այդ պատանին չափահաս դարձաւ, իրենցմէ աւելի ճարպիկ դուրս եկաւ: Եւ երբ դարանակալ դաւադիրը իր ուռկանը ձգեց Դաւոյին, անոր հոգւոյն մէջ գտաւ իր փնտռածը:

Իմ ենթադրած անձը, որ խորհած էր այդ դաւադրութիւնը, Դաւոյի հոգւոյն մէջ ագահութեան կողքին ծնեցուց դաւաճանական այն զգացումը, որ մի օր քշեց տարաւ զայն ուղղակի ոստիկանատուն:

Այդ բոլորը իմ կողմէն ենթադրութիւն է, որովհետեւ ոչ մի փաստ չունիմ: Բայց ես, որ ապրած եմ այդտեղ եւ ծանօթ եմ կուսակցական ներքին կեանքին մանրամասն, չեմ կրնար թոյլ տալ, իմ խիղճը թոյլ չի տար, որ ահաւոր դրպարտութիւն մը փաթթուի Արամի կամ ուէէ պատասխանատու գործիչի մը վզին:

Կարող էր Դաւօն նշանուած ըլլալ Ալէքս Գարսամեանի քրոջ հետ: Շնորհիւ Թեւոսին, Արմենակին ու Ալէքսին, ան ծանօթացեր էր կուսակցական ամենագաղտնի գործերուն եւ ազատ մուտք ու ելք ունէր ղեկավար մարմնի մօտ,— մի բան, որ շատ կը հրապուրէր իգական սեռը: Ազատ մարդ ըլլալով՝ կարող էր ինք բռնաբարած ըլլալ իր նշանածը կամ կրնար իրեն մրցակից ուէէ մէկը բռնաբարած ըլլալ՝ իր գլխուն փաթթելու համար:

Բայց Արամը ատոր հետ ի՞նչ կապ կրնար ունենալ:

Այդ օրերուն ես Կովկաս էի, Պաթում, ուր ձերբակալուեցայ ու աքսորուեցայ Եգիպտոս: Հինգ օր մնացի ու վերադարձայ: Եւ Եգիպտոսէն Կովկաս եւ Պարսկաստան միօրինակ պատմութիւն կը լսէի. Արամը աղջիկ մըն էր բռնաբարեր եւ ուզեր է բանի կերպով Դաւոյին հետ պսակել, եւ ան ալ զայրացած՝ գացեր մատներ է:

Ո՞վ էր այդ ահաւոր զրպարտութիւնը տարածողը, ան ալ մատնութենէն անմիջապէս յետոյ:

Կը կրկնեմ. բոլորովին անհաւատալի բան է, որ Դաւօն վայրկեանի տպաւորութեան տակ գործէր իր գարշելի դաւաճանութիւնը: Անոր ետեւ կար մէկը, որ մըտածած եւ ծրագրած էր այդ դաւաճանութիւնը եւ Դաւոյի միջոցով գործադըրած:

Ես համոզուած եմ, որ Դաւոյի մէջ կար դաւաճանական ոգին, որ իր տարիքին հետ աճեցաւ: Երբ դաւաճանութեան ոգին զարգացաւ, հայրենասիրութիւնը մեռաւ անոր մէջ:

Թուրք կառավարութիւնը իր գոյութեան օրէն մինչեւ մեր օրերը գործնականապէս տեսած էր, որ ամենահաւատ զէնքը ժողովուրդի մը ինքնագիտակցութիւնն է: Նոյնպէս ան շատ լաւ գիտէր, որ անհատ քարոզիչներու ձերբակալութիւնը կամ սպանութիւնը չի կարող խորտակել այդ ուժը, մանաւանդ երբ անոր միանայ զէնքը: Այդ երկու ուժերը խորտակելու համար, պէտք էր ոչնչացնել վերջինը, այսինքն՝ զէնքը: Ատոր համար պէտք էր վարկաբեկել Ֆետային ու յեղափոխական կազմակերպութիւնը՝ յուսալքութիւն առաջ բերելով ամբողջ հայութեան մէջ:

Ի հարկէ, սարկա Դաւոյի խելքի պտուղ մէջ եփուած բան չէր: Բայց նորէն Հայու խելքին գործ չէր: «Չէ՞ որ Հայը ինքն էր միշտ եղած Թուրք կառավարութեան օժանդակող»:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր բոլոր ուժերը կեդրոնացուցած էր իր նպատակին հասնելու համար եւ ամէն զոհողութիւն յանձն առնելով որոշած էր զինել ժողովուրդը: Այս բանը շատ լաւ գիտէր Թուրք կառավարութիւնը: Անոր մահացու հարուած մը տալու համար գտած էր գործիք մը յանձին Դաւոյին եւ անոր ետեւ եղող դարանակալ դաւաճանին: Եւ ինչպէս հարուածը, որով թէ Թուրքը հասաւ իր նպատակին, թէ Դաշնակցութեան հակառակորդները: Եւ որպէսզի այդ դաւաճանները իրենց կատարած ոճիրին արդիւնքը տեսնեն եւ կառավարութեան մօտ իրենց ապառաժ փառքին արժանանան, գործի մղեցին դաւաճան Դաւօն:

Աններող Ֆետային յանկարծակիի եկաւ, բայց ինքզինքը չկորսնցուց: Վճռեց սպաննել դաւաճանը, երբ ան դեռ իր գործը չէր վերջացուցած: Ու օրը շուշացաւ եւ պատանի Տաճատը գետին փռեց դաւաճանը ու ինքն ալ ազատ մնաց:

Ֆետային աններող է, իր որոշումը անդառնալի է եւ վճիռը անյետաձգելի:

Գործօն դերի մէջ եղող Դաշնակցական Ֆետային իր անձի տէրը չէ. ան յանձնուած է գաղափարին: Մի կողմը կեցեր է կառավարութիւնը իր բոլոր միջոցներով ու դաւադրութիւններով՝ ազատութեան ոգին սպաննելու համար. իսկ իրեն դէմ կեցած են մի քանի անձնուրաց անհատներ, որոնք ստացուած հարուածի փոխարէն՝ իրենք ալ կուտան իրենց հարուածը:

Ֆետային իր ազգի ազատութեան անգիր քարոզիչն է, որ ձեռք է քաշած աշխարհի բոլոր տեսակի վայելքներէն իր սիրած գաղափարի համար: Գաղ երկաթի հետ ան դրկած է մահը:

Ֆետայի անբաժան ընկերն է այն ժողովուրդը, որ կ'արհամարհէ բոլոր տեսակի տանջանքները ու մահերը եւ տէր ու պաշտպան կը կանգնի իրեն:

ՎԱՐԴԱՆ ՇԱՀՊԱԶ

(9րդ եւ վերջին մաս)

ՇԱՀԵԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

★

Ֆրանսահայ Լսարանի անցեալ շաբթուան դասախօսութիւնը շատերու յիշողութեան մէջ պիտի մնայ երկար ժամանակ ։

Երկու պատճառներով։ Առաջին, խնամուած, լաւ՝ուսումնասիրուած, մանաւանդ դասաւորումը կատարեալ, եւ ոչ մէկ բան չուքի մէջ թողուած էր ։

Երկրորդ՝ դասախօսը այստեղ հասակ նետած, հազիւ 24 տարեկան երիտասարդ, համալսարանական աշխատանքները արգելք չեն դարձած, որ սորվի իր մայրենի լեզուն ինքնաշխատութեամբ ։ Այս պարագան շատ գնահատուեցաւ ունկնդիրներուն կողմէ ։ Երանի թէ օրինակը վարակիչ ըլլար ։

Պ. Եդուարդ Գավէզեան իր առաջին դասախօսութեան, «Անգլիա եւ իր քաղաքականութիւնը», ցոյց տուաւ թէ լաւ գիտէ ինչ որ կուսայ ։ Իսկ երկրորդ դասախօսութեամբ աւելի եւս հաստատեց թէ իր տուած նիւթին տէրն է ։ Երկրորդին նիւթն էր «Թուրքիա եւ միջազգային քաղաքականութիւնը 1939էն ի վեր»։

Նախ քայլ մը ետ երթալով, մեզի ներկայացուց 1918ի քայքայուած, պարտուած Թուրքիան։ Ապա Պոլսոյ գրաւումը յաղթականներու կողմէ, երբ կորսնցուց իր հողերուն մեծ մասը եւ շատեր փրկուեցան։

Ցետոյ մեծերու մրցակցութիւնները իրարու յաջորդեցին, քաոսի վերածելով միջազգային քաղաքականութիւնը, որ կը տեւէ մինչեւ այսօր։ Ստեղծուած վիճակէն Թուրքիան էր որ պիտի օգտուէր ։

Այստեղ դասախօսը մտաւ բուն նիւթին մէջ, ներկայացնելով երկրամասը, որ կը գտնուի քարիւղի ճամբուն վրայ, Մուսուլ, Պարսկաստան, Պաղու, Պաթում՝ մէկ կողմէ եւ Սուէզ, Եգիպտոս, Հնդկաստան միւս կողմէ ։ Մանաւանդ Թուրքիան իր նեղուցներով որ նշանաւոր տեղ մը կը գրաւէ, եւ դարձած է կռուախնձոր մեծերու կողմէ ։

1939ին Ֆրանսա, Անգլիա եւ Թուրքիա իրերօգնութեան զինուորական դաշինք մը ունէին։ Բայց Ֆրանսայի կանխահաս պարտութիւնը պատրուակելով՝ Թուրքիա կռիւի մէջ չմտաւ ։

Միշտ մնալով Անգլիոյ դաշնակից, Ռուսիոյ վախով եւ Գերմանիոյ սպառնալիքին տակ՝ պատերազմի տեւողութեան զօրակոչի վիճակի մէջ մնաց։ Մինչեւ վերջը կ'ապրէր երեքին սարսափին տակ։

Մերթ ընդ մերթ, մէկը զէնք կը մղէր կռիւի, իսկ միւսը չէզոքութիւն կը յանձնարարէր։

Այս պատճառներով նեղուցները փակուեցան, իսկ կիսովին բաց էր Գերմանիոյ համար, որուն կուտար, քրոմ, պղինձ եւ հում նիւթեր, որոնք պատերազմի վարիչ ջիղերն էին։ Իսկ ինք կը ստանար այն ապրանքները զորս անկարող էր շինելու։

Պատերազմի նախօրեակին համաձայն Բողվէյթի մէկ ճառին, անոնք միայն իրաւունք պիտի ունենային միջազգային ապագայ կազմակերպութեան մը մէջ մտնելու, որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերած էին՝ ծունկի բերելու համար թըշնամին։ Այս էր իրաւական տեսակէտը ։ Ուրեմն ժամանակն էր օգտուելու։ Թուրքիա իր նախկին բարեկամին և դաշնակիցին հոգեվարքի պահուն՝ դաշոյնը մխեց կռնակէն, պատերազմ յայտարարելով տասներմէկերորդ ժամուն ։

Վիշինսկիի ճառը 1945ին։ Ռուսիոյ նեղուցներու ապատութեան եւ հողային պահանջներով, ռուսեւթուրք երկարատեւ բարեկամութիւնը խզուեցաւ ի վերջոյ ։ Այս վերջինը նոյն իսկ գոհունակութեամբ կ'ուզէր վերահաստատել նախկին բարեկամութիւնը։ Բայց անակնկալ մը իրեն օգնութեան հասաւ ։

Չըրչիլ վարչապետ, Իտըն արտաքին նախարար։ Այս երկու մեծերը յայտարարեցին թէ Անգլիան չի կրնար երկար ժամանակ պաշտպանել Յունաստանը, բոլշեւիկներու յառաջխաղացման դէմ։ Ծնաւ Թրումէնի Ուխտը։

Ամերիկան օգնութեան հասաւ ոչ միայն Յունաստանի, այլ եւ Թուրքիոյ ։ Եւ այսպէս հետզհետէ Անգլիոյ քաջալերութեամբ շատ փորձեց արաբական երկիրները ձեռք ձգել, բայց անոնք միշտ հեռու մնացին։

Արաբ աշխարհը շատ էական պատճառներ ունէր խալամութեան գեկը Թուրքիոյ չյանձնելու համար։ Անգլիա թելադրեց որ մօտենայ Իրաքի, եւ ծնաւ Պաղտատի Ուխտը, երկարելով մինչեւ Փաքիստան ։ Այս պատճառաւ արաբ երկիրները ուրիշ բարեկամներ փնտռեցին, եւ շուտով գըտան ... Ռուսիան ։

Միւս կողմէ պալքաննեան բարեկամութիւնը շատ ջերմութիւն ցոյց չտուաւ ։ Թիթօ աչքերը յառած էր հեռաւոր Հնդկաստանի եւ Արաբ աշխարհին։ Միւս կողմէ Սեպտեմբեր 6ի վայրագութիւնը բոլորովին պաղեցուց Յունաստանը, կըրկին տեսնելով Թուրքիոյ բնական դիմագիծը ։

Երիտասարդ դասախօսը մէկ ժամ խօսեցաւ եւ եզրակացնելով ըսաւ.— Օգնութիւններ շատ եղան Թուրքիոյ, բայց միշտ ալ կարօտ է օգնութեան, ստեղծագործ ոգիի եւ շինարար ձեռքերու բացակայութեան պատճառաւ, նոյնիսկ գտնուելով հարուստ հողամասի վրայ։Մենք չենք,այլ ինքն է, որ կ'աղաղակէ օգնութիւն, այլապէս սնանկութիւն ։

Դասախօսութիւնը շատ լաւ տպաւորութիւն թողուց։ Հարցումներուն տըրուեցան յստակ եւ կտրուկ պատասխաններ ։

ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՄԸՆ ԱԼ ՊԱԿՍԵՑԱՒ

*

Անցեալ օրերուն, հայրենակից մը կը գրէր Մարսէյլէն .

— Կարապետ Պետրոսեանը ոչ եւս է ։ Ցիշատակին համար բան մը գրէ ...

Ու յանկարծ թուղթը ինկաւ ձեռքէս ։ Չուզեցի հաւատալ։ Բայց եւ այնպէս ճիշդ էր։ Կարապետ մեռած էր Նոյեմբեր 12ին, իր բնակարանին մէջ՝ Կարտան, անմխիթար ձգելով կինը, երկու անչափահաս մանչուկները եւ ազգականները ։

Կարապետ Պետրոսեան ծնած էր Ծոփաց աշխարհի, Խարբերդ գաւառի Գոմք գիւղին մէջ։ Այն սեւ օրերուն, հազիւ հինգ տարեկան, կը ճաշակէ տարագրութեան ամբողջ դառնութիւնը։ Զինադադարին, իրեն պէս հրաշքով ազատուած եղբօրը՝ Մանուկին հետ կը մտնէ :Մեղրէի Ֆրանսական որբանոցը, ուր կը սորվի մայրենի լեզուն ։

Արտագաղթի օրերուն կը մեկնի Ֆրանսա, ու կը բնակի Կարտան քաղաքը։

Ատեն մը, հոս ու հոն կ'աշխատի իբրեւ բանուոր։ Կ'ամուսնանայ։ Ցետոյ կընոջը հետ ձեռք ձեռքի, կը բանան նպաստաւոր պզտիկ խանութ մը, որ կ'ապահովէ իրենց ապրուստը ։

Այդ օրերուն, երբ իր նահատակուած ծնողքին վիշտը դեռ կը կրծէր բզկտուած սիրտը, կը նուիրուի ազգային եւ կրթական գործերու ։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Նիկոլ–Դուման»ի գործօն անդամներէն էր, բայց իր ձեռքը կ'երկարէր նաեւ բոլոր ազգանուէր ձեռնարկներուն։ Կը հաւատար միայն աշխատանքին։ Մանաւանդ այն աշխատանքին, որ պիտի գար դարմանելու Ցեղին կրած վէրքերը բարոյապէս թէ հոգեպէս ։

— Դատապարտելի են, կ'ըսէր օր մը ինծի, որ մեր վերապրողները այնքան շուտ մոռցան երէկը։ Պէտք է աշխատինք, ձեռք ձեռքի, եղբայրօրէն, որպէսզի Հայոց Արեւը մնայ միշտ պայծառ ։

Ու մինչեւ վերջը մնաց պատնէշին վըրայ։

Դուռն ու քսակը միշտ բաց, երբեք չխնայեց իր համեստ լուման, ազգապահպանման ձեռնարկներու համար։

Բնաւորութեամբ աղնիւ, Կարապետ սիրուած էր ոչ միայն Կարտանի գաղութէն այլ եւ բոլոր անոնցմէ, որոնք տեսեր ու ճանչցեր էին զինքը։ Ունէր մաքուր նկարագիր եւ սիրտ։ Կատարեալ էր իբրեւ մարդ։ Ահա թէ ինչու, Կարտանի եւ շրջանի ամբողջ հայութիւնը, նոյն իսկ օտարներ, արցունքոտ աչքերով հետեւած են դագաղին՝ իբրեւ վերջին արտայայտութիւն յարգանքի ։

Սիրելի Կարապետ, այս երկու խօսքս, քու այնքան շատ սիրած բնաշխարհիդ վարդերէն կազմուած ծաղկեփունջ մը թող ըլլայ Թարմ հողակոյտիդ վրայ ։

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

եղան աւելի քան 15 հազար հոգի, 75 տոկոսով Հայեր։ Ա. մրցումին ներկայ եղան Իշխան Շամհուր Բիզա Փահլավի եւ Լիբանանի հիւպատոս Պ. Խալիլ Հատտատ ։

Մեր հասած օրը այցելեցինք Լիբանանի հիւպատոսարանը։ Ցաջորդ օրը երկու ծաղկեպսակներ զետեղեցինք ներկայ Շահի հօր եւ եղբօր գերեզմաններուն վրայ։ Այցելեցինք «Ալիք»ի եւ «Արարատ»ի ու այսօր՝ Ազգ. Առաջնորդարան ։

Օդակայան մեզ դիմաւորելու եկած էին «Թաճ»ի, Ֆէտէքրասիոնի եւ «Արարատ»ի վարչականները եւ մեծ թիւով Հայեր ։ Մեզ առաջնորդեցին Ֆէրտուսի պանդոկ

«Արարատ» ունի հոյակապ ակումբ մը, իր բոլոր մարզական եւ մշակութային ստորաբաժիններով։ «Թաճ» եւ «Արարատ» շատ սիրալիր կապեր ունին իրարու հետ։ Իրանի մարզական վերելքին մէջ իր գլխաւոր բաժինն ունի Շահը, որեւէ ջանք չի խնայեր այս ուղղութեամբ ։

Օդը մի՛ չէ. հիմա լաւ է, թէեւ քիչ մը ցուրտ ։

Թեհրան ունի մօտ մէկուկէս միլիոն բընակչութիւն։ Եթէ չունի Պէյրութի ճո՛ խութիւններ ու չքեղ տուները, ունի սակայն լայն, երկար պողոտաներ, որոնք կը գիւրացնեն երթեւեկը ։

Մեր վերջին մրցումը տեղի պիտի ունենայ ուրբաթ օր»

Հակառակ այս թղթակցութեան մէջ եղած յոռատեսութեան, երկրորդ հանդիպումին, Հ. Մ. Ը. Մ. յաղթական պիտի ելլէր եւ առաջին պարտութենէն վերջ լաւագոյն ձեւով փրկած էր պատիւը ։

Տակաւին Գ. հանդիպումին արդիւնքը ծանօթ չէ մեզի ։

ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵՑ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կաթողիկոսարանի Դիւանէն կը հաղորդեն . —

22 Նոյեմբեր 1955, Երեքշաբթի առաւօտեան ժամը 9ին, Լիբանանի անկախութեան տօնին առթիւ, կաթողիկոսական Տեղապահ Բարձր. Տ. Խորէն Եպիսկ. ընկերակցութեամբ դիւանապետ Հոգշ. Տ. Շահէ վրդ.ի եւ դաւանդանակիր Հոգշ. Տ. Ներսէս Արդ.ի ներկայ գտնուեցաւ Ֆուատ Ա. պողոտային վրայ տեղի ունեցող զինուորական տողանցքին ։

Ժամը 12·30ին, Նորին Սրբազնութիւնը, նոյն հետեւորդներով, Մեծ Սերայ երթալով Ն. Վ. Հանրապետութեան նախագահին, խորհրդարանի նախագահին, վարչապետին եւ պետական աւագանիին ներկայացուց Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի եւ հայ ժողովուրդին շնորհաւորութիւններն ու բարեմաղթութիւնները ։

Իսկ նոյն օրը, երեկոյեան ժամը 8·30ին, Սուրսոքներու պալատին մէջ, յանուն կաթողիկոսարանի եւ հայ համայնքին՝ Տեղապահ Սրբազանը ներկայացաւ հիւրասէր Լիբանան գտնուող Յորդանանի Հաշիմեան Տան Թագաւոր Ն. Վեհափառութիւն Հիւսէյն Աթի եւ բարի գալուստ մաղթեց անոր ։

✕ Եթովպիոյ Կայսր Ն. Վ. Հայլէ Սէլասիէի գահակալութեան քսանհինգամեայ Արծաթեայ Յոբելեանին առթիւ, Տեղապահ Սրբազանին շնորհաւորական հեռագրին ի պատասխան, Նորին Վեհափառութիւնը հեռագրով իր շնորհակալութիւնն ու գոհունակութիւնը յայտնած է ։

✕ Տեղապահ Սրբազանը իր ընտրութեան առթիւ ընդունած է Հոգեւոր Պետերու եւ Դեսպաններու շնորհաւորութիւնները ։

Ն. Սրբազնութիւնը փոխադարձ այցելութիւն տուաւ ամերիկեան դեսպանին ։

Մ. ՔԵՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Աղարակի մառըիկը չհրցան ըմբռնել ինդիրը, հարցափորձեցին Ապտիւլլատիֆը, որ հակասութիւններու մէջ ինկաւ եւ սկսաւ ջղայնանալ, կասկածոտ նայուածքներ նետելով իր շուրջը ։ Ստիպուեցաւ նոյնիսկ գիշերը ագարակը մնալ, եւ տատուն, ագարակին պահապանը ձի մը հայթայթեց իրեն եւ միասին գացին մինչեւ Տէմիրքէօյ, եօթը ժամէն կտրելով այդ դժնդակ ճամբան։ Հոն, Ապտիւլլատիֆ ճամբեց պահապանը եւ ձին վերադարձուց, կարծելով որ այլեւս կորսնցուցած է իր հետքը ։ Ճամբան, պահապանը սկսաւ մտմտալ, եւ ուզեց ստուգել մաքին մէջ ծագած կասկածները։ Ո՞վ էր այս մարդը, որ անտառային քննիչի երեւոյթ չունէր բնաւ ։ Ինչո՞ւ լուռ մնացած էր, ինչո՞ւ խարուած էր անոր կեդծաւպատիր խօսքերէն։ Իսկոյն գնաց մեծերուն մօտ եւ անոնց պարզեց իր կասկածները, բացատրեց փախստականին կերպարանքը, միջահասակ, չարչարուած դէմքով, խորամանկ աչքերով, եւ անոնք նըշմարեցին թէ կեղծ քննիչը շատ հաւանաբար փախստական Ապտիւլլատիֆն է ։ Իսկոյն փութացին հեռագրատուն եւ խնդիրը իմացուցին Իսթանպուլի եւ Գըրքլարէլիի Կուսակալութիւններուն ։

ՓԱՍՏԱԿԱՆԸ ՁԵՐ ՁԵՌՔՆ Է

Իսթանպուլի Կուսակալութիւնը հետեւեալ հեռագիրը յղեց Գըրքլարէլի .

— Փախստական Ապտիւլլատիֆ ձեր նահանգը մտած է։ Անմիջական միջոցներ ձեռք առէք, իր փախուստը արգիլելու եւ զինքը ձերբակալելու համար ։

Ապտիւլլատիֆ այդ միջոցին հասած էր Ինէատա, ուրկէ առիթ կը փնտռէր նաւակով մը արտասահման փախչելու համար։ Բայց ոստիկան զինուորները կըտրուկ հրաման ստացած էին ամէն մարդէ եւ օտարականէ ինքնութեան թուղթ եւ անցագիր պահանջելու, ուստի Ապտիւլլատիֆը տեսնելով կասկածեցան իրմէ եւ ձերբակալելով՝ Գըրքլարէլի բերին։ Հոն, Կուսակալութեան մէջ, ոստիկանական մարմնի մը ներկայութեան, փախստականը հարցաքննուեցաւ մինչեւ լոյս, եւ բոլոր հարցումներուն խուսափողական եւ մանուածապատ պատասխաններ տուաւ ։ Նախ ըսաւ որ անտառական շրջուն յանձնակատար է եւ այդ նպատակով գիւղէ գիւղ, քաղաքէ քաղաք կը պտըտի ։ Բայց երբ մատնանշեցին այն հակասութիւնները, որոնց մէջ ինկած էր, չուարեցաւ եւ լռեց ։

Ուզեցին իր ձեռագիր յայտարարութիւնը առնել, մերժեց տալ այդ գրաւոր յայտարարութիւնը եւ ըսաւ .

— Պէտք չկայ. Անզարա եւ Իսթանպուլ պիտի զրկուիմ անշուշտ ։

Իր ինքնութիւնը երբ հարցուեցաւ, այս անգամ ըսաւ թէ՝ Հանգստեան կոչուած հարիւրապետ մըն է եւ կը կոչուի Նաղիֆ։ Ուզեցին գիտնալ թէ որ տարին վըկայուած է Հարպիյէէն եւ այդ տարին վկայուած զինուորականներ բերին եւ երես երեսի հանեցին իրեն հետ։Ցետոյ գըտան հինգ հոգի, որոնք երբ տեսան Ապտիւլլատիֆը, անմիջապէս եւ վճռաբար ըսին թէ նոյնինքն է ։ Գըրքլարէլիի կուսակալութեան մէջ օրինական այս ձեւակերպութիւնները լրացնելէ վերջ, որոշեցին յաջորդ առտու զինքը Իսթանպուլ ղրկել, հսկողութեան տակ։ Կառախումբ նստած պահուն, չափազանց մտածկոտ էր, ու վերջապէս ստիպուեցաւ խոստովանիլ թէ Ապտիւլլատիֆն է ինք ։

ԴԷՊԻ ԻՍԹԱՆՊՈՒԼ

Ապտիւլլատիֆ, 20 Օգոստոս Կիրակի օր, Իսթանպուլ բերուեցաւ։ Հետաքըրքիրներու խուռն բազմութիւն մը, լսելով որ ձերբակալուած է եւ Իսթանպուլ կը բերուի, հաւաքուած էր Սիրքէճիի կայարանը, մահապարտը տեսնելու համար ։ Ոստիկանութիւնը շղթայի տակ առած էր շրջակայքը եւ ամէն միջոց ձեռք առած, որպէսզի Ապտիւլլատիֆ ժողովրդային ընդվզումի նշաւակ չըլլայ, կամ նոյնիսկ լինչի չենթարկուի ։ Իր դէմ պայրոյթը ընդհանուր էր, ու երբ կառախումբէն վար իջաւ խղճալի վիճակի մէջ, ոմանք փորձեցին իր երեսին թքնել, հայհուչներով եւ պէս պէս լուտանքներով ։

Ապտիւլլատիֆ, երբեմնի այդ յոխորտ պաշտօնատարը եւ ճարտար զինուորականը, կ'թոտ քայլերով իջաւ եւ դէմքը ծածկել ուզեց, մազը – մօրուքը իրարու խառնուած, դէմքը խորշոմած եւ դալկահար, գլուխը՝ սրճագոյն մաշած գլխարկ մը, վրան – գլուխը թափթփած, եւ ձեռքին կոշիկները՝ ցեխերու մէջ ։ Հասարակ ոճրագործի մը նման, ձեռնակապեր ունէր դաստակներուն ։

(Տար.)

չեշտելով թէ կարեւոր խնդիրներ կան օրակարգին վրայ, բայց ներկայ Ազգ. ժողովը անկարող է համապատասխան որոշումները տալու :

Անկախ երեսփոխաններ ալ քննադատեցին դաշլիճին քաղաքականութիւնը : Վարչապետը պատասխանելով աջին ու ձախին, պահանջեց տրամաբանական, յստակ եւ ողջամիտ վճիռ մը արձակել : Ցեստոյ բացատրեց կանխահաս ընտրութեանց անհրաժեշտութիւնը: «Կառավարութիւնը յստակ դիրք մը բռնեց : Մենք հակառակ չենք ընդհանուր վիճաբանութեան մը, բայց ներկայ պարագաներուն մէջ բուն հարցէն շեղելու փորձ մըն է այդ :

Համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը, ժաք Տիւքլօ, պահանջեց «դադրեցնել պատերազմի քաղաքականութիւնը Ալժերիոյ մէջ»: Կոլեան երեսփոխան մը դիտել տուաւ թէ դաշլիճը «անկեալ կառավարութիւն մըն է անկեալ մեծամասնութեամբ» : Ընկերվարական ներկայացուցիչը, Պ. Էտ. Տէփրէօ պահանջեց որ վարչապետը ճշդէ 1956ի բացը: Պ. Էտ. Ֆոր հերքեց թէ հազար միլիառ ֆրանքէն աւելի պիտի ըլլայ :

Քուէարկութիւնը կատարուեցաւ ժամը 21ին: Դէմ քուէարկած էին 92 համայնավարներ իրենց ուղեկիցներով, 97 ընկերվարականներ, 34 արմատականներ (31 ալ թեր) եւն.: Թեր քուէարկած էին 75 ժողովրդականներ :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Եգիպտոս եւ Սուրիա լրացուցին իրենց կարգադրութիւնները՝ միացեալ հրամանատարութեան մասին, որ ուղղուած է Իսրայէլի դէմ: Այս կարգադրութիւնը պատասխանն է Պաղտատի Ուխտին որուն կը մասնակցին հինգ պետութիւններ (Իրաք, Թուրքիա, Փաքիստան, Անգլիա եւ Իրան):

Միացեալ հրամանատարութեան կեդրոնը պիտի ըլլայ Դամասկոս: Հրամանատարն է եգիպտացի զօր. Հաքիմ Ամիր, որ լրագրական ասուլիսի մէջ ընթացքին գոհունակութիւն յայտնեց հաստատուած գինակցութեան համար եւ աւելցուց. — «Եգիպտոս եւ Սուրիա այժմ կրնան ստանալ իրենց պէտք եղած զէնքերը»: Ինչ որ կը նշանակէ թէ Սուրիա եւս պիտի օգտուի բոլշեւիկեան պետութեանց տրամադրած զէնքերէն: Զօր. Ամիր Ցորդանան պիտի երթայ, այդ երկիրն ալ միացնելու համար նոր գինակցութեան : Հաւանական է որ Լիբանան եւս մասնակցի :

× Աւելի քան յիսուն հազար համալսարանական ուսանողներ ցոյցեր կազմակերպեցին Սուրիոյ մէջ, բողոքելով Պաղեստինը երկուքի բաժնելու որոշման դէմ : Միեւնոյն ատեն ան կը պահանջէին Ալեքսանտրէթի շրջանը, որ Թուրքիոյ յանձնուեցաւ 1939ին: Ցուցարարները կը շրջէին փողոցներուն մէջ, հակաֆրանսական կանչեր արձակելով : Ոստիկանութիւնը անհրաժեշտ միջոցները ձեռքառած էր, պաշտպանելու համար արեւմտեան երկիրներու եւ Թրքական դեսպանատուներ: Որեւէ դէպք չպատահեցաւ :

× Իսրայէլի վարչապետը, Պեն Կիւրիոն ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, մեղադրեց Անգլիան եւ Մ. Միութիւնը թէ կը շարունակեն զէնքեր ճարել Եգիպտոսի: Իր կարծիքով, այդ զէնքերը պիտի գործածուին Իսրայէլի դէմ, «զայն բնաջնջելու առաջադրութեամբ»:— Նոր ընդհարումներ պատահեցան Կազայի շրջանին մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

 Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պատրաստակամութիւն յայտնեց անմիջապէս դադրեցնելու հիւլէական զէնքերու փորձերը, պայմանաւ որ միւս պետութիւններն ալ դադրեցնեն: Այս առաջարկը եղաւ Մոսկուայի անթելէն, անգլերէն բաժնին զեկուցումով որ կ'ըսէր.— «Ցորչափ Մ. Նահանգները կը շարունակեն այդպիսի զէնքերու շինութիւնը, մենք չենք կրնար դադրեցնել մեր հիւլէական փորձերը : Պիտի ուզէինք Մ. Նահանգներուն հետ մրցակցութիւն մը կատարել խաղաղասիրական յառաջդիմութեան եւ կեանքի մակարդակի բարձրացման ասպարէզին եւ ոչ թէ հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու արտադրութեան մէջ»:

Անգլիոյ դիւանագիտական շրջանակները խորհրդային այս առաջարկը կը նկատեն քարոզչական ձեռնարկ մը, Հնդ-

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Շաբաթ 10 Դեկտ., ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»ի շքեղ սրահներուն մէջ
340 Պուլվ. Շավ

Եւրոպական պարեր՝
Կը նուագէ նշանաւոր
Orchestre ROGER GOMEZ et son ensemble

Գեղարուեստական բաժին, սիրուած երգիչ Պ. Գէորգ Մամասեան, ժորժ Մաս (Լիոնի ձայնասփիւռէն):

Սիրայօժար մասնակցութեամբ դաշնակահարուհի Օր. ՍԻՐԶԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ, (Ա. մրցանակ Մարսէյլի երաժշտանոցէն)

Մէջ ընդ մէջ հաճելի անակնկալներ :

Տեղի պիտի ունենայ ամենագեղեցիկ կօշիկներու մրցում : Առաջնութիւնը շահողը Միութեան կողմէ կը ստանայ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Տոմսի գին 400 փրանք :

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

3 Դեկտ. շաբաթ գիշեր
ժամը 22էն մինչեւ լոյս, Սալոն «Գլիւպ»ի շքեղ սրահին մէջ (ռիւ Կրինեան) :

Նուագախումբ համբաւաւոր
ԷՏՏԻ ԹՈՒՐՆԷԼ
իր ինը հոգինոց ամբողջական կազմով :

Գեղարուեստական խառնեալ բաժին, անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ:

Ոչ հանգանակութիւն եւ ոչ ալ վիճակահանութիւն :

Մուտք 500 Ֆրանք : Տոմսերը ապահովել վարչութեան անդամներէն:

Կը յանձնարարուի նախապէս ապահովել սեղանները:

Դիմելով Տիկին Զրբաշեանի,
Bd. de la Tuvière, Tél. GA. 50-52
Պ. Արամ Շէխիկեանի,
Pharmacie Centrale, 1, Bd. d'Athènes
Tél. CO. 33-80

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

5 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1956ԻՆ
«LES AMBASSADEURS»
Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՍԻՆ.— Մեսրոպ Դանիէլեան եւ իր դուստրը՝ Ցասմիկ, նաեւ Զորճալեան ընտանիքը, խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք իրենց ներկայութեամբ կամ գրաւոր, ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց կնոջ, մօր, եւ քրոջ՝ Ազատուհի Դանիէլեանի գլխաւոր մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 24ին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Այս կիրակի ախոյեանական մրցում Փօնթուազի դաշտին վրայ, Հայ Մարզական - Փօնթուազ :

կաստանի եւ ձախանի ժողովուրդները սիրաշահելու համար :

Մ. Նահանգներու պաշտօնական շրջանակները թերահաւատութեամբ ընդունեցին այս լուրը, չեշտելով թէ առաջարկը պաշտօնական հանգամանք չունի :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Ֆրանսական պատուիրակութիւնը, նախագահութեամբ Պ. Հերվէ Ալֆանի, Նոյեմբեր 29ին վերադարձեց իր աթոռը ընդհ. ժողովին մէջ, ուրկէ քաշուած էր մօտ երկու ամիս առաջ: Լուսանկարիչներու եւ լրագրողներու մեծ բազմութիւն մը շրջապատած էր պատուիրակութեան անդամները, որոնք ջերմ ընդունելութեան արժանացան նաեւ իրենց պաշտօնակիցներուն կողմէ :

ԹՈՒՐՔ ՄԸ, Սատըք, սպաննեց իր սիրուհին, Տիկին Փասինի եւ անձնատուր եղաւ: Նախկին գեղարդ, երկար ատենէ ի վեր անգործ էր եւ միշտ կը սպառնար կնոջ որուն գլխուն փորձանք դարձած էր:

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Թիւ 167 - 8 (Նոյ. - Դեկտ.) 48 էջ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Բառարան ոտանաւոր: Մեղուն եւ իր մեղրը (Տոքթ. Այվազեան).— Առաջնորդ Թոքախտին դէմ (Ն.).— Բժշկութիւնը երէկ եւ այսօր (Տոքթ. Սերոբեան).— Մննդառութեան գիտութիւնը (Տոքթ. Գալուստեան).— Կրիփ (Տոքթ. Ղազարեան).— Սեռային հիւանդութիւններ (Տոքթ. Պ. Միրաքեան).— Բժշկութիւն թանկագին քարերով: Հակաճառութեան ախտը (Քաղիան).— Արգնի (Միրաքեան).— Հաւկիթ (Շ. Նարդունի).— Արտաքին գործոց նախարարութիւն (Տոքթ. Շ. Օճառ).— Հարբուխ (Տոքթ. Աշնեան).— Ի փառս կաղամբին (Ազատանի).— Առողջապահութիւնը անհրաժեշտ (Բժշկապետ Քօչօլեան).— Ժլիրդը երկրէ երկիր:

Բաժանորդագրութիւն՝ տարեկան 1000 Ֆրանք, (արտասահման՝ 1200 Ֆրանք) : Դիմել. Նարդունի, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Անդաստան

Պարբերական Գրականութեան
եւ Արուեստի (Թիւ 5)

Ֆրանսայի եւ արտասահմանի հայ գրականութեան լաւագոյն էջերը ներկայացուած են խնամքով ու գեղարուեստական տպագրութեամբ: Բազմաթիւ նկարներ հայ արուեստագէտներու գործերէն:

150 էջ: Գին 600 փր.: Հասցէ՝ Տպարան ԱՐԱՔՍ. 46, Ռիւ Րիշէ – Փարիզ (9րդ):

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հայ Մարզականին պարահանդէսին շահած են հետեւեալ թիւերը.—

2044 1196 2228 1888 2946 1138 2241 1238 2665 1599 2213 1960 1086 2909 2026 2186 1945 1870 1249 1289 2082 1185 1689 2613 1999 2467 1042 1013 2981 2155 1884 1151 1000 1946 1533 1298, 2985 :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Հրանտ Տրէզեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի օգնութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Տիկին Ա. Կ. Ուշագլեանի մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը, իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Նալպանտեան ընտանիքին եւ պարագաներուն, ինչպէս նաեւ Աւետեան, Այտըն-եան ընտանիքներուն, իրենց դուստրին, կնոջ եւ սպքակին մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ գիւղին չքաւորներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս սատարեցին իր ցերեկոյթ-պարահանդէսին յաջողութեան :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՍԵՒԱՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԸ
ՍԿՍԱԾ Է ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԼ Մ. ԱԲԵՂԵԱՆԻ

ՀԱՅՈՑ ՀԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

(Երկու հատոր, հին ուղղագրութեամբ):

Որ չատոնց սպառած է Հայաստանի մէջ :

Ամէն շաբթու լոյս կը տեսնեն երկու պրակներ, ընտիր տպագրութեամբ :

Ցեստոյին լրացած եւ կազմուած օրինակին գինը պիտի ըլլայ 12 լիբ. ոսկի :

ՄԻԵՒՆՈՅՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԸ
Կը հրատարակէ նաեւ
ՍՏ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆԻ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆԸ

(Չորս հատոր, համագումար 2402 մեծադիր էջ):

Անգտանելի ոչ միայն արտասահմանի, այլ եւ Հայաստանի մէջ :

Դիւրութեան համար բաժանորդագրութիւն հաստատուած է. Կանխիկ բաժնեգին չորս հատորներուն համար 90 լիբ. ոսկի կամ 30 տոլար :

Գրասենեակ՝ ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ,

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն՝ կիրակի 4 դեկտ., սովորական տեղը:

Բացականները նկատի կ'առնուին, ներկայանալ անդամատետրերով :

Այս ժողովին ներկայ կ'ըլլան Կեդր. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Հերմինէ Տէր Սահակեան մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Սարգիս Տէր Սահակեանի ;

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՏԻԿԱՆԻՆ

Այս կիրակի, ժամը 10ին Վատիկանի ձայնասփիւռէն հայածէս քառաձայն պատարագ մը հետեւեալ կարճ ալիքներով, 19·84, 25·67, 31·10, 41·21:

ՍԱԿԱՒԱԹԻՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ՄՆԱՑԱԾ ԵՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ
«ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ»ԷՆ

(Գրի առած է Վահան Մինախորեան)
ԹՂԹԱԿԱԶՄ՝ գին 1000 Ֆրանք
Դիմել «Յառաջ»ի :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՏՕՆԱԾԱՌ

Մանուկներու համար կազմակերպուած վարժարանին Ծնողներու Միութեան կողմէ, կիրակի, 18 Դեկտեմբեր, ժամը 16·30էն 23:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Ծիծաղաշարժ ներկայացում, արտասանութիւն, երգ, հայկական պար: Կաղանդ Պապայի ժամանում օգտակար նուէրներով: Շքասեղան եւ ընթրիք ժողովրդական գիներով :

24, Rue Troyan
Métro : Pont de Sèvres

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Գուրգէն Գարոյեան, Երեւանցի: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի յայտնել «Արմենիա»յին :

El Salvador, 4627, Buenos Aires, Argentine

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 2 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • VENDREDI 2 DECEMBRE 1955

31րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7841 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3252

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

•

« Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդ»ին կողմէ Պոլիս ղրկուած 5 հոգինոց պատուիրակութիւնը Նոյ. 15ին վերադառնալով, հրատարակեց իր տեղեկագիրը :

Յիշատակը չունինք մեր ձեռքին տակ : «Ժուռնալ տը Ժընեւ» իր նոյեմբեր 26ի թիւին մէջ հրատարակած է ամփոփումը, որմէ կը տեղեկանանք թէ Պոլսոյ կոտորածի փորձ. Կ՚երեւի ընդունած է եկեղեցականներու եղբայրական պատուիրակութիւնը եւ վկնակի հաւաստիքներ տըւած՝ թէ կառավարութիւնը որոշած է հատուցում տալ աղէտեալներուն :

Նոյնիմաստ յայտարարութիւններ եղած էին ամէն կողմ դէպքին յաջորդ օրն իսկ՝ ոստիկանական ինքնաշարժներու վրայ գրուած բարձրախօսներով : Իսկ վարչապետը Ազգային մեծ ժողովի բեմէն պաշտօնապէս խոստումներ տուած էր :

Գրեթէ երեք ամիս անցած է, ու տակաւին կը սպասուի հատուցումներուն : Կառավարութեան նախաձեռնութեամբ կազմուած հանգանակիչ յանձնախումբերը կը շարունակեն դրամ հանգանակել : Ասիկա առիթ մը կ՚ըլլայ յաճախ քաղաքավարի կողոպտելու այն առեւտրականները, որոնց վաճառատուները անվնաս մնացած էին, գիտցուածով :

Տեղեկագրին համաձայն, չորս հարիւր բնակարաններ, ինչպէս նաեւ հայ եւ հոռոմէական - կաթոլիկ եկեղեցիներ կողոպտուած են : Ութսուն եկեղեցիներէն իրը միայն անեղծ մնացած են : Շիշլիի Յունաց գերեզմանատան տապանաքարերը քանդուած են, դամբարանները բացուած, ոսկորները դուրս նետուած կամ այրուած, մատուռը հրդեհի տրուած : Պատրիարքներու գերեզմանները սրբապըղծուած՝ տակաւին բաց կը մնային : Մեռունի քահանայ մը ողջ - ողջ այրուած է, ուրիշ մը մազապուրծ ազատած :

Պատուիրակութեան կատարած քննութիւնները հաստատած են, որ տակաւին աւելի քան հազար տուներ առանց դուռի կը մնան եւ պատուհանները ապակի չունին : Անկողինները սաւան չունին եւ շատեր ալ հագուստ չունին :

Աղէտէն երկու ամիս վերջ «զարհուրելի քանդումներ»ը տեսանելի էին տակաւին ու վերահաս ձմրան առթիւ տաժանելի է զոհերուն վիճակը :

Պատուիրակութիւնը վերադառնալէ վերջ կոչ մը ուղղած է «Եկեղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդ»ին անդամ եկեղեցիներուն, որպէսզի 75.000 տոլար հանգանակելով ղրկեն Պոլսոյ Յունաց պատրիարքին, յատկացնելու համար անմիջական կարիքներուն :

Կը թուի թէ այս կոչին արձագանգն էր վերջերս թերթերու մէջ հրատարակուած այն լուրը, որուն համաձայն Աթէնակորաս պատրիարքը մերժած է ընդունիլ արտասահմանէն ղրկուած նպաստի գումարները, յայտարարելով թէ Թուրք կառավարութիւնը ինք պիտի հայթայթէ անհրաժեշտ գումարը, հատուցում տալու համար աղէտեալներուն :

Միւս կողմէ ցարդ չգրուեցաւ թէ ի՞նչ եղան աղէտին յաջորդող օրերու ընթացքին ձերբակալուած չորս հազար յանցաւորները : Պոլսոյ մէջ պաշարման վիճակ յայտարարուած ըլլալով, պատերազմական ատեանն է, որ պէտք է դատէր ամբաստանեալները :

Թուրք մամուլը բոլորովին լուռ կը մընայ այս մասին :

Թայմսողները ապա - համարձակ կը պատմեն : Վերջերս Փարիզի Սէն Միշէլ պողոտային վրայ անցնող մէկը հրապարակով յայտարարած է, թէ քանի վաճառատուներ կողոպտած եւ Փարիզ եկեր է՝ դրամները ուտելու համար...

Յաւիտենական Թուրքիա...

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

•

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ

•

ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ՅՈՒՆՈՒԱՐԻՆ

Նախարարական խորհուրդը Դշ. օրուան երկրորդ նիստին մէջ, որ գումարուեցաւ նախագահութեամբ Պ. Ռընէ Քոթիի, որոշեց լուծել Ազգ. Ժողովը, համաձայն Սահմանադրութեան 51րդ յօդուածին : Նիստը տեւեց չորս ժամ : Թեր քուէարկեցին 19 նախարարներ, դէմ՝ 5 արմատականներ (ուրիշ վրայ) :

Այսպէս նոր շրջան մը կը բացուի Էտ. Ֆորի կառավարութեան համար, որ պիտի շարունակէ գործերը վարել մինչեւ նոր ընտրութիւններ որոնք պիտի կատարուին Յունուար 8ին, եթէ անակնկալ մը չպատահի : Սահմանադրութեան համաձայն, ընտրութիւնները պէտք է կատարուին հրամանագրին հրատարակութենէն քսան օր առաջ եւ երեսուն օր վերջը, ոչ աւելի կանուխ, ոչ ալ աւելի ուշ : Հրամանագրին հրատարակութեան համար նկատի ունեցած են որ ընտրութիւնները չզուգադիպին Ծնունդին, որ այս տարի կիրակի օր մըն է, վասն զի Սահմանադրութիւնը կը տրամադրէ քուէարկութիւնը կատարել կիրակի օր : Այս պարագան նկատի ունեցած են նաեւ Նոր Տարուան համար, որ նոյնպէս կիրակի է :

Ուրեմն, ամէնէն հաւանական թուականն է Յունուար 8, առաջին քուէարկութեան, իսկ յաջորդ կիրակին՝ երկրորդին համար :

Ընտրական օրէնքի մասին համաձայնութիւն գոյացած չըլլալով, ի զօրու կը մնայ 1951ի եղանակը, — համեմատական ընտրութիւն կուսակցական ցանկերու վրայ, խնամութիւններ կամ միացեալ ճակատներ կազմելով զանազան հոսանքներու միջեւ :

Առաջին անգամ է որ կը գործադրուի 1946ի Սահմանադրութեան համապատասխան յօդուածը՝ Ազգ. Ժողովի լուծման մասին : Երեքշաբթի օր, երբ ժողովը 218ի դէմ 318 ձայնով մերժեց վստահութեան քուէ տալ վարչապետին, երկու անգամ խորհրդակցութիւններ կատարուեցան Էլիզէի պալատին մէջ, ելք մը գտնելու համար : Միակ ելքը սահմանադրութեան 5րդ յօդուածն էր, որ կը տրամադրէ լուծել Ազգ. Ժողովը, երբ երկու կառավարութիւններ կ՚իյնան մեծամասնութեան քուէներով, 18 ամսուան մէջ : Ֆրանսա յաճախ ունեցած է երկու նախարարական տագնապներ 18 ամսուան մէջ, բայց քիչ դահլիճներ տապալած են օրինական մեծամասնութեամբ : Այսպէս, կառավարութիւն մը կրնայ իյնալ 290կամ 270 քուէներով, բայց որովհետեւ ընդդիմադիրներուն այս թիւերը ներկայ երեսփոխաններու կէսէն աւելի չեն ներկայացներ, գործադրելի չէ 51րդ յօդուածը : Ազգ. Ժողովին անդամներուն ամբողջական թիւն է 627 : Ներկայիս մնացած են միայն 623 հոգի, մահերու կամ հրաժարումներու հետեւանքով : Օրինական մեծամասնութիւնն է 312 :

Սահմանադրութիւնը կը տրամադրէ որ դահլիճը լուծման որոշում տալէ առաջ խորհրդակցի Ազգ. Ժողովի Նախագահին հետ : Ներկայ նախագահը, Շնեթեր, իր կարծիքը յայտնած էր մասնաւոր նամակով մը որ գաղտնի կը պահուի :

Միեւնոյն օրը վարչապետը խորհրդակցեցաւ իր կուսակցութեան (արմատական) անդամ նախարարներուն հետ : Յետոյ բացառիկ ժողով մը գումարեցին արմատական երեսփոխանները, բայց վարչապետը չհրցաւ մասնակցիլ : Ներկայ էին 76 երեսփոխաններէն միայն երեսունը : Կը նախագահէր նախորդ վարչապետը, Մենտէս Ֆրանս, որուն անձնական հակառակորդները ձգեցին գացին, լուծման

։։ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ։։

*

« Ե՞Ս ԳՐԵՑԻ ԹԷ ԴՈՒՆ »

Չար լեզուներ կ՚ըսեն թէ ուշ - կանուխ փորձանքի մը կը հանդիպին անոնք որ «խաչ» բառը ունին իրենց անունին կամ մականունին մէջ :

Ահաւասիկ նոր վկան, — Վահէ Քաչա (Խաչատուրեան) . վերջին խաչեցեալը ծըղովուրդի մը որ համբաւ շահած է իբրեւ առաջին խաչապաշտը :

Տղան Լիբանանէն Փարիզ գալով, գիրք մը գրեց եւ ջերմապէս գնահատուեցաւ («Կիրակնօրեայ կնատներ») :

Հրատարակիչն ալ առաջնակարգ տուն մըն էր Կալիմառ, բժախնդիր եւ դժուարահան :

Փորձանքը չուշացաւ, երբ Կոնքուռի մրցանակին կը ներկայացնէր իր երկրորդ հատորը, «Ակն ընդ Ական» :

Գրադատներ արդէն արտայայտուած էին, ջերմապէս ներբողելով այս գործը, երբ չարամիտ փսփսուք մը յառնեցաւ :

— Ինք չէ գրած, այլ ուրիշ մը :

Այդ «ուրիշ»ը պարկեշտօրէն հրապարակ նետուելով, յայտարարեց թէ միայն քանի մը ստորակէտ փոխած է, երբ կը կարդար ձեռագիրը, իբրեւ գրադատ-ընթերցող Փլոն հրատարակչական Տան :

Ի պատիւ տեղական մամուլին, պէտք է ըսել թէ փութաց պաշտպանել արդարութիւնը, բողոքելով ակադեմականի մը տարօրինակ չկամութեան դէմ :

Փարիզեան երգիծանքի շտեմարանը, « Լը Քանառ Անշէնէ»ն անգամ սուր սըլաքներ կ՚արձակէ այս փոքրոգի շշուկներուն առթիւ :

Նոյ. 23ի թիւին մէջ, քրոնիկագիր մը գիտել կու տայ անողոք հեգնութեամբ .

— *Եթէ այսպէս շարունակուի, մարդ պիտի ստիպուի իր գիրքերը գրել Փարքը տէ Փրէնսի մէջ, երեսուն հազար հանդիսատեսներու առջեւ, որպէսզի ապացուցանէ թէ ինքն է հեղինակը :*

Եւ յամրաբար կը բանայ վարագոյրը .—

Վահէ Քաչա կը գրէ «Ակն ընդ Ական»ը եւ կը տանի Կալիմառ հրատարակչական Տան, որուն հետ պայմանագիր ունի իր առաջին վէպին հրատարակութենէն ի վեր («Կիրակնօրեայ կնատները») : Այս գիրքը այնքան յաջողութիւն գտած չըլլալով որքան *Հովը կ՚առնէ կը տանի*, գրադատ-ընթերցողները հարեւանցի կը կարդան եւ կը մերժեն Վահէ Քաչան :

Առանց վհատելու, Քաչա ձեռագիրը կը տանի Փլոնի, որ կը հրատարակէ : Մինչեւ այստեղ ամէն բան հանդարտ կ՚անցնի : Բայց երբ «Ակն ընդ Ական»ը փայլուն յաջողութիւն մը կը գտնէ մամուլին մէջ եւ կը պատրաստուի շարժանկարի վերածել եւ մրցանակի ներկայացնել, Կալիմառ եւ իր ընթերցող - գրադատները կը թթուին եւ լուր կը տարածեն թէ գրքին հեղինակը Վահէ Քաչան չէ, այլ Միշէլ Տէոնը :

Սրամիտ քրոնիկագիրը, Ռընէ Ֆալէ, ուրիշ կնոցներ ալ ռահեցնելով, կը պատմէ թէ ինք Պէյրութ կը գտնուէր երկու տարի առաջ, Վ. Քաչայի քով, թէ տղան իր աչքին առջեւ գրեց «Ակն ընդ Ական»ը եւ ձեռագիրը ճիշդ այն է զոր տպեց Փլոն :

Եւ կ՚եզրակացնէ, նոյն հեգնութեամբ .

— Բայց ե՞ս գրեցի այս յօդուածը : Թերեւս Պիոս ԺԲ.ը գրած է ...

Կարծեմ ամէն բան հասկցաք : **Վ.Ա.Հ.**

ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Թուրքիոյ դահլիճին բոլոր անդամները հրաժարեցան բացի վարչապետէն որ կը ջանայ նոր կառավարութիւն մը կազմել : Դեմոկրատ կուսակցութեան անդամներն ալ կը հաստատեն թէ կառավարութիւնը չէ յաջողած բարւոքել երկրին տնտեսական վիճակը եւ աժանցնել ապրուստը : Մասնաւորապէս կը մեղադրուին ելմտական, առեւտրական եւ արտաքին գործերու նախարարները : Տագնապին գլխաւոր պատճառներէն մէկն է օտար դրամի պակասը եւ արտածելի ապրանքներու նըւազումը, որ հետզհետէ կը ծանրացնէ ապրուստի հոգը :

Ազգ. Մեծ Ժողովի Նոյեմբեր 25ի նիստին մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան կառավարական կուսակցութեան եւ ընդդիմադիրներուն միջեւ : Առեւտրական սենեակին մէջ ալ կառավարութիւնը մեղադրուեցաւ թէ չէ կրցած կանխել ձէթի գիներուն բարձրացումը, թէ շաքարը կրկին անհետացած է հրապարակէն եւայլն :

«Ֆոմպա» երէկ հրատարակած էր ծանօթ հրապարակագիր Պ. Հ. Թորոսեանի մէկ տեսութիւնը որ կը պարզէ տագնապին զանազան երեւոյթները :

բանաձեւին քուէարկութենէն առաջ : Քիչ վերջը խումբ մը երեսփոխաններ նամակ մը կը ստորագրէին, ըսելով թէ «լուծումը չի համապատասխաներ սահմանադրութեան ոգիին, թէ ապօրինութիւն մը կը փորձուի, խափանելու համար ընտրական օրէնքին բարեփոխումը որուն համաձայն է ժողովուրդին մեծամասնութիւնը » : Ստորագրողներուն գլուխը կը գտնուին Պ. Պ. Խոխօ, Մենտէս Ֆրանս եւ ուրիշ ականաւոր դէմքեր :

....

ԳԵՐԼԻՆԻ մասին Խ. Միութեան բռնած դիրքը մեծ վրդովում պատճառեց արեւմտեան պետութեանց, որոնք խորհրդակցութիւններ կը կատարեն, շատ ծանր գտնելով կացութիւնը :

ՏԻՐՈՒՆԻ.— ՅԱԿՈԲ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆ

Այսօր հրատարակուած մահազդէ մը ցաւով կ՚իմանանք թէ յանկարծամահ եղած է Պ. Յակոբ Սէմէրճեան (Ֆաթօ աէ-պլուս) :

Հանգուցեալը Պոլսէն Փարիզ գալով, լուսանկարչատուն մը հաստատած եւ փայլուն գիրք մըղբրուած էր իր ձեռներէցութեամբ : Մասնաւորապէս բան գործըրած էր լուսանկարել Փարիզ հասած միջազգային երեւելիները, — վեհապետներ, վարչապետներ, դիւանագէտներ եւն : Ազգային շրջանակի մէջ ալ՝ կը հետեւէր բոլոր զբոց - բրոցներուն, լուսանկարելու համար : Ամէն տեղ ալ համակրանք շահած էր իր տաքարիւն բնաւորութեամբ :

Քանի մը տարիէ ի վեր փոխադրուած էր Միջերկրականի ափերը, Քան եւ բաղդատաբար առողջ կ՚երեւար :

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԵՐՐՈՐԴ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Երկուշաբթի օր (21 Նոյեմբեր) տեղի ունեցաւ Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ին վերջին հանդիպումը Թեհրանի մէջ : Հ. Մ. Ը. Մ. պարտուեցաւ մէկի դէմ չորս կէտով : Այս երեք մրցումներուն մասին յառաջիկային պիտի հրատարակենք Պ. Յովհաննէս Շահինեանի թղթակցութիւնը :

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ մասնագէտներու գործադուլը կը շարունակուի 21 օրէ ի վեր : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ էր - Ֆրանս ամէն օր յիսուն միլիոն ֆրանք կը կորսնցնէ այս գործադուլին հետեւանքով : Միւս միջազգային ընկերութիւնները — ամերիկեան, անգլիական եւն. — որոնք Պաղէլ եւ Պրիւսէլ փոխադրած են իրենց կայանները, նոյնպէս օրական 3.500.000 ֆրանք կը կորսնցնեն, իբրեւ հետեւանք ճամբորդներու փոխադրութեան՝ տարբեր միջոցներով : Գործադուլին հետեւանքով աւելցած են երկաթուղիներու ճամբորդները :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅԵՐԸ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հնդկաստանի մէջ Անգլիացիներուն այսքան արագօրէն իշխանութեան գլուխ գալը բնականօրէն իր լուրջ անդրադարձները ունեցաւ Հայերու առեւտրական գործունէութեան վրայ։ Սակայն Հայերը շուտով յարմարեցան նաեւ նոր պայմաններուն, նոյնքան մեծ առանձնաշնորհներու տիրանալով Անգլիացիներու կողմէ, ինչպէս անցեալին կրցած էին լեզու գտնել Մողոլներուն հետ ։

Հայերը շուտով պատուաւոր տեղ մը գրաւեցին Հնդկաստանի առեւտրական եւ վաճառականական կեանքին մէջ, դառնալով նաւատէր, հանքատէր եւ վուշի գործարանատէր։ Այս ազդեցութիւնը իրօք կարգ մը հայ առեւտրականներու մեծ առաւելութիւններ եւ դիրքեր ապահովեց ։ Ինչպէս, օրինակ, Սըր Արդար Ալեքսանտըր Արդար, որ Գենկալի Առեւտրական Գրասենեակի նախագահի պաշտօնը վարեց երկար տարին, բացառիկ պատիւ՝ ոչ եւրոպացիի մը համար ։

Փլէյսիի ճակատամարտէն ետք, երբ բրիտ. առեւտուրը կեդրոնացաւ առաւելաբար Գենկալի մէջ եւ Կալկաթան դարձաւ մեծագոյն կեդրոնը, Հայերը համախմբուեցան այս քաղաքին մէջ եւ դարձեալ բաւական մեծ ազդեցութիւն ձեռք բերին։ Գողոտայ մը, ինչպէս նաեւ լեռնաշղթայ մը իրենց անունով կոչուեցան ։

Իսկ Կալկաթայի հիւսիսը, ուրիշ պողոտայ մը կը կոչուի Սուքիաս պողոտայ, «Աղըրման Սուքիաս»ի ի յիշատակ, որ հարուստ եւ մարդասէր Հայ մըն էր ։

Հայերը մասնաւորաբար նուիրուեցան «չիլայ»ի (տեսակ մը ծառի խէժ) առեւտուրին, որ մինչեւ այսօր գրեթէ ամբողջովին իրենց մենաշնորհը կը կազմէ ։ Մանաւանդ վուշի առեւտուրին մէջ, Գենկալի արեւելքը, Հայերուն մեծ մասը մեծ հարստութիւն դիզեց ։

Վերջին շրջանի հայ վաճառական իշխաններուն մէջ ամէնէն նշանաւորներէն մէկն էր Գ. Ճ. Ս. Գալստեան, որ ժամանակին առասպելական համեմատութիւններու հասնող հարստութեան տիրացած էր։ Ան միակ մարդն էր, որ արժանացաւ Անգլիոյ գահաժառանգ իշխանին այցելութեան պատիւին, երբ այս վերջինը 1921ին Հնդկաստան այցելեց (ներկայիս Ուինտսորի դուքսը)։

Աշխարհի ամէնէն թանկարժէք եւ հին արուեստի գլուխ գործոցներով եւ այլ արժէքաւոր գործերով զարդարուած էր Գալստանի ապարանքը։ Վերջերս ան կորսնցուց իր հարստութեան մեծ մասը. իսկ իր ապարանքը ծախեց Հայտարապատի Նիզամին, որ զայն անուանեց Սալէ պալատ։ Սակայն արուեստի գործերը աճուրդի հանուեցան երկու տարի առաջ ։

Գալստանի միւս սքանչելի շէնքերը, կառուցուած՝ Կալկաթայի մէջ, բրիտանական ապահովագրական ընկերութեան սեփականութիւնն են այժմ։ Ընկերութիւնը անոնց տուաւ «Թագուհիին ապարանքները» անունը։ Այս ձեւով Գալստանի անունը հետզհետէ ջնջուած կ'ըլլայ շէնքերուն վրայէն։

Սակայն Գալստանի անունը պիտի յիշուի միշտ մասնաւորաբար ձիարշաւի սիրահարներուն կողմէ, որովհետեւ անոր յաջողութիւնները առասպելական են այս մարզին մէջ։ Ան կոտրած է հնդկական բոլոր մրցանիշները, ինչպէս նաեւ անգլիականները ։

Առաջին աշխարհամարտի ընթացքին, իր անձնական ապարանքը տրամադրեց անգլիական բանակին՝ եւ առ ի գնահատութիւն արժանացաւ Բրիտանական Կայսրութեան Սպայի շքանշանին ։

Արեւելքի թերեւս ամէնէն մեծ վաճառականն ու առեւտրականը Սըր Փօլ Չաթըրն էր, որ ճանչցուած էր իբրեւ «Հոնկ Քոնկի ծերունի մեծ մարդը»։ Ան իր ասպարէզը սկսած էր գրագրութեամբ Հնդկաստանի դրամատան մէջ, իսկ հետագային Հոնկ Քոնկի ամէնէն հարուստ մարդը դարձաւ։ Իր կեանքի վերջին տարիներուն մեծ գումարներ կորսնցուց։ Մեծ գումարներ ալ նուէր ըրաւ Կալկաթայի հայ եկեղեցին։ Մեռնելէն ետք, ժառանգ ձգեց միայն 150.000 ոսկի, մեծ մասը Կալկաթայի Հայոց եկեղեցիին ։ Իր պալատանման ապարանքը մնաց Հոնկ Քոնկի կառավարութեան ։

Այսքան ճարտար ու գործնական մարդիկ ըլլալով՝ Հայերը, տաղանդաւոր, հոտառու ցեղ մը ամէն բանի մէջ եւ յաճախ իրարու մրցակից, շատ բնական է, որ ունենան շահերու եւ գաղափարներու խոր հակամարտութիւններ.— իրողութիւն մը, զոր Հայերը իրենք ալ կ'ընդունին։ Զանոնք իրարու միացնող ամէնէն զօրաւոր կապը իրենց կրօնքն է ։ Երբ տեղ մը հաստատուին, իրենց առաջին գործը կ'ըլլայ եկեղեցի մը կառուցանել ։ Հետեւաբար, անբնական չէ, ամբողջ աշխարհի մէջ, յաճախ եւ անակնկալօրէն հայկական եկեղեցիներու հանդիպիլ ։

Քրիստոնէական երկրորդ եկեղեցին Գենկալի մէջ, հնութեան տեսակէտէն, հայկական է. ամենահինը՝ կաթոլիկ եկեղեցին ։ Չինսուրայի (Կալկաթա) հայկական եկեղեցին կառուցուած է մեծահարուստ եւ բարեպաշտ Մարգար ընտանիքին կողմէ, 1695ին։ Բարերարին մարմինը թաղուած է եկեղեցիին մէջ։ Հայկական երկրորդ եկեղեցին կառուցուած է Հայկական պողոտային վրայ, 1707ին, Աղա Նազարի կողմէ, հայկական գերեզմանոցի հողին վրայ ։

Հնդկաստանի մէջ հայկական երկրորդ հաստատութիւնը, որուն ամբողջ համայնքը զօրավիգ կը կանգնի եւ որուն ամէն հարուստ ընտանիք մեծ գումարներ կը յատկացնէ, հայկական երկրորդական վարժարանն է եւ Մարդասիրական Ճեմարանը ։

Երկրորդական վարժարանի գաղափարը առաջին անգամ յղացաւ Աստուածատուր Մուրատ Խան, որ 1797ին 8000 ռուբլի գումար մը թողուց, Կալկաթայի մէջ հայկական դպրոց մը բանալու եւ «հայ երիտասարդութեան դաստիարակութեան» գործին ։

Աւելի ուշ, Մնացական Վարդան ամբողջացուց գումարը, ապա մասնաւոր հանգանակութիւն բացուեցաւ համայնքին մէջ Մուրատ Խանի ծրագիրը իրագործելու համար, մօտ քառորդ դար ետք։ Ճեմարանը բացուեցաւ 1821 Ապրիլ 2ին, Հին Չինական Բազար պողոտային վրայ, Հայոց եկեղեցիին մօտերը. Ներկայիս փոխադրուած է Ֆրի Սքուլ պողոտային վըրայ, այն շէնքը, ուր 1884ին ծնած էր Ուիլեըմ Թաքըրէյ անգլիացի վիպասանը ։ Դպրոցին աշակերտները համալսարան մուտքի քննութիւններուն ներկայացան առաջին անգամ 1870ին, 1949ին հայկական երկրորդ. վարժարանը միացուեցաւ Դաւիթեան աղջկանց վարժարանին, խնայողութեան համար։ Ինչպէս անունէն ալ կը հասկցուի, Ճեմարանը մարդասիրական հաստատութիւն մըն է եւ հոն յաճախող բոլոր աշակերտները ձրի ուսում կ'առնեն ։

Այս կենսունակ համայնքը տուած է նշանաւոր մարզիկներ։ Հայերը առաւելաբար կը փայլին կոփամարտի եւ փութպոլի մէջ։ Մանաւանդ Հնդկաստանի Հայերը պատուաւոր տեղ մը գրաւած են այդ մարզին մէջ։ Կալկաթա քաղաքի բնակիչները միշտ գուրգուրանքով պիտի յիշեն «Մանուկ» Արաթունը, որ Հնդկաստանի, Պուրմայի եւ Սէյլանի կոփամարտի «րինկ»երուն վրայ ամէն մրցանիշ կոտրեց եւ ախոյեանութեան տիտղոսին տիրացաւ պատերազմի շրջանին, երբ ամերիկեան եւ անգլիական զօրաւոր խումբերու մրցակցութիւնը անյաղթելի կը թուէր։ 1903ին, 1946ին, 1948ին, 1949ին, 1951ին եւ 1953ին Հայերը յաջորդաբար Հնդկաստանի Փութպոլի ախոյեանութիւնը ձեռք բերին, կամ ախոյեանութեան մրցակիցներ հանդիսացան ։

Ասիկա կարճ տեղեկութիւն մըն է այն նշանաւոր համայնքի մասին, որ մօտ հազար տարի առեւտուր եւ վաճառականութիւն ըրաւ Հնդկաստանի մէջ եւ որ տեսաւ մոնկոլական կայսրութեան բարձրացումն ու անկումը եւ թափանցումն ու մեկնումը բոլոր եւրոպական ուժերուն, որոնք Հնդկաստանի տիրեցին, 16րդ դարէն սկսեալ Վասկօ տը Կամայի Բարեյուսոյ Հրուանդանի ճամբան գտնելէն ետք ։ Կարելի չէ աւելի յարմար վերադիր մը տալ հայ ժողովուրդը բնորոշելու համար, քան այն, որ անոր տրուած է Իվլին Ուոյի կողմէ. «Հաղուադիւտ ձիրքերով եւ նուրբ զգայնութեամբ օժտուած ցեղ մը, որ աշխարհի միակ արթուն, տոկուն եւ ճկուն ցեղն է ։ Երբեմն հայ մարդու այս մատիպարը խուսափուկ խէժայի մը հմայքը կուտայ ինծի եւ կը նախանձիմ, բարեկամներուս շրջանակին մէջ, այս մարդոց զանազան ընկերային կարգերու յարմարելու կարողութեան, աշխարհաքաղաքացիական փորձառութեան, աւելորդաբանութեանց եւ գլյանոտութեանց հանդէպ ամուր կեցուածքին, ընթացիկ նախապաշարումներէ հեռու եւ ազատ մնալու ընդունակութեան, վարպետօրէն դասաւորուած տնտեսութեան եւ լաւագոյն ձեւով հաշուուած հիւրասիրութեան. եւ կը զգամ, որ ինչ որ ալ պատահի ինծի եւ ինչ ձեւով ալ ողբամ վիճակս, երբեք պիտի չկարենամ դառնալ Հայու՝ պէս «աշխարհը լաւ հասկցող» եւ կենցաղագէտ մարդ մը, ինչպէս կը հանդիպինք վէպերու մէջ։ Բայց ես զիս կը մխիթարեմ մտածելով, որ եթէ Հայ ըլլայի, կեանքը թերեւս աւելի դիւրին եւ գիշերը աւելի յստակ պիտի տեսնէի »։

Թարգմ. Ս. Զ.

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ

ԱՐԹԻՒՐ ՕՆԵԿԷՐ

Երաժշտական աշխարհը ընդհանրապէս եւ Ֆրանսան մասնաւորապէս կորսնցուց արդի երաժշտութեան լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մին, Արթիւր Օնեկէր, որ մեռաւ առջի օր 63 տարեկանին, տաժանագին հիւանդութենէ մը վերջ, սրտի տագնապ մը կրելով ։

Թէեւ Զուիցերիացի, բայց ծնած էր Հավրը։ Անխոնջ աշխատող մը եղած է իր կեանքի ընթացքին, սկսելով հեղինակել 12 տարեկանին ։

Արդի երաժշտութեան փառքերէն մին էր։ Իր գլուխ գործոցը կը նկատուի Դաւիթ Արքայ, նուագախումբի եւ երգչախումբի համար գրուած oratorio *մը, կէս կրօնական, կէս աշխարհիկ ներշնչումով գործ մը, որ շուտով տարածուեցաւ երաժշտական աշխարհին մէջ եւ շինեց իր համբաւը 35 տարի առաջ։*

Օնեկէր արդի երաժշտութեան բարդութիւններուն կը միացնէր ուժականութիւնը ։ Փնտռուած հնչականութիւններու հետ մեղեդիներու անօրինակ կշռոյթ մը յատկանիշը կը կազմէ իր կարգ մը գործերուն, ինչպէս Րըկպի, « Փասիֆիք 221» եւայլն։

Առաջինը համանուն մարզական խաղէն ներշնչուած մկանային գործ մը, երկրորդը՝ ճեպընթաց շոգեկառքի մը ընթացքը պատկերացնող կտոր մը։

Արդարեւ, սոյն կտորին սկզբնաւորութիւնը մանաւանդ՝ շոգեշարժ մեքենայի մը առաջին քայլերը յիշեցնող հանդամանք մը ունի։

Օնեկէր 1930ին իր փառքի գագաթնակէտը կը թեւակոխէր, դառնալով յառաջապահ երաժիշտ մը որուն արժանիքներէն լաւագոյնս ունէր իր ոճին բարգաւաճման համար։

Իմաստութիւնը իր խօսքը ըսաւ սակայն։

Օնեկէր կը զգար որ այս խօլ արշաւը որմէ վարակուած էին նորերը, բարեբաստիկ ուղի մը չէր կրնար բանալ մաքուր երաժշտութեան մը համար ։

Զապեց ինքզինքը, եւ եղաւ նուաղ յա–

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՓՈՔՐ ՀԱՍԱՌՈՒՆ

Պզտիկ հասառու մըն եմ...։ Այս բանը կը պարտիմ աշխատանքիս եւ խնայողութեանս։ Ինչպէս որ տուն մը կը շինեն փոքր քարերը իրարու վրայ շարելով եւ հոն կ'ապրին ու կը մեռնին, սեփականութիւն դարձնելով նոյնպէս իրենց զաւակներուն, անիկա կը նպաստէ նաեւ իմ ծերութեանս, որովհետեւ ժուժկալ դարձայ խնայողութեանս նուազագոյն չափերով։ Թէեւ անկախ եւ առեւտրական փոքրիկ գործառնութիւններ ունեցայ, սակայն եւ այնպէս կեանքիս մեծագոյն մասը ամենապարզ բանուորի մը կեանքով ապրեցայ, թէ գործարաններու մէջ եւ թէ դաշտային աշխատանքներու լծուելով ։

Այս չնչին եկամուտը ձեռք ձգելու համար, առտուն լոյսը դեռ չծեգած անկողինէս դուրս ցատկեցի եւ իրիկունը գիշերը յառաջացած ժամուն միայն պառկեցայ ...։ Այս կերպով ամէն ամիս կրցայ դիզել դրամամասեր, ու այսպէս շարունակաբար ։

Շատ անգամ, գիշերները կնոջս հետ միասին հեշտագին կը համրէինք այդ դրամամասերը։ Ինչպէս գիտէք, փոքրիկ առուակները ժամանակի ընթացքին կը դառնան գետեր ...

Սակայն օր մը կառավարութիւնը ըսաւ ինծի.

— Ապարդիւն կերպով տանդ մէջ մի՛ պահեր դրամդ. լաւ քաղաքացի մը պէտք է շահարկութեան մէջ դնէ իր դրամը ։

— Որո՞ւ պէտք է վստահիմ շահարկելու համար ։

— Իմ վրայ։ Ես պետութիւնն եմ ։ Հայրենիքը մարմնացնողը ես եմ։ Ես քու հայրդ ու մայրդ եմ, այդ բոլորէն զատ ամենավստահելին եմ։ Երբ փճանամ դուն ալ ինծի հետ կը փճանաս, բայց պիտի չփճանամ ։

Իմ սրտիս բոլոր եռանդովը ու քաջութեամբ պատասխանեցի.

— Կառավարութիւն, հաւատք ունիմ քու վրայ, ահաւասիկ իմ դրամներս, իմ ամբողջ դրամներս քեզի կը վստահիմ ։

Այն ատեն կառավարութիւնը իր ստորագրութեամբ պաշտօնական ստացագիր մը տուաւ, որ իմ եկամուտիս վաւերագիրը կը ներկայացնէ ։ Ուրեմն այլեւս առանց մտատանջուելու կրնամ հանգիստ ապրիլ, մինչեւ որ հասնիմ ծերութեան դուռը ։

Որովհետեւ երկու պատուաւոր մարդոց միջեւ անդորրագիր մըն է որ կնքուած է ։

Ես պատուաւոր մարդ եմ։ Դիմացինս ա՛լ աւելի։ Եւ մենք ըրինք փոխանակութիւն մը։ Խնայողութեան սեփականատէրն եմ եւ իրաւունք ունիմ թէ ծախսելու եւ թէ զեղծանելու։ Ասիկա սեփականութեան մը սահմանումն է։ Կրնաք վստահիլ սակայն թէ երբեք մտադրութիւն չունիմ զեղծանելու ։

Օր մըն ալ յանկարծ մտահոգութիւն մը։

Կառավարութիւնը կ'ըսէ ինծի .

— Թէեւ քեզի խոստացած էի հինգ առ հարիւր տոկոս, այժմ շատ կը գտնեմ, այսուհետեւ միայն երեք առ հարիւր պիտի տամ ...։

— Ներողութիւն, համաձայնած էինք սակայն հինգ առ հարիւրի ։

— Այո, բայց միտքս փոխեցի ։ Ասկէ զատ անտեղի է սակարկութեան մտնել ինծի հետ ։ Դուն խեղճ փոքրիկ հասառու մըն ես։ Ես կառավարութիւն եմ։ Առիւծ կը կոչուիմ ...։

Իսկապէս ես փոքր եւ խեղճ հասառու մը, սովորութիւն չունիմ առիւծներու ասպարէզ կարդալու։ Որով պարտաւորուած եմ ընդունիլ առաջարկը։ Այս բոլորը ոչինչ։ Քաղաքականութեամբ զբաղած մարդիկ, սկզբունքէս շեղեցնելու համար, հետզհետէ կը սկսին զիս նետել ամբոխավարներու արօտին մէջ ։ Սկսան զիս յանդիմանել, որովհետեւ աշխատանքը սիրեցի եւ կառավարութեան հանդէպ ալ յարգանքով վարուեցայ ...։

Ճիշդ է որ կը սիրէի նաեւ իմ ընտանեկան ներքին կեանքս, կ'ատէի սկզբունքիս հակառակ փողոցային եւ հանրային բոլոր ժողովները։ Ասիկա զօրաւոր պատճառ մը եղաւ որ, իմ շրջանիս երեսփոխանն ալ զիս կոչէր «մքլոտած մարդ»։ Եւ ահա ատենը եկաւ եկամուտներու վրայ վճարուելիք տուրքին։ Խղճալի վիճակ ։ Արդէն բաւական նեղութեան մէջ էի, կը տեսնեմ որ ալ աւելի կը վատթարանայ վիճակս ։ Յիշեցուցի կառավարութեան ինծի ըրած վաւերական խոստումը ։

— Կարելի է։ Սակայն ես հիմա դրամի պէտք ունիմ, ըսաւ կառավարութիւնը, ուր որ գտնեմ կ'առնեմ, նոյն իսկ եթէ պէտք ըլլայ կ'արժեզրկեմ ։

Արդարեւ կառավարութիւնը դրամի պէտք ունէր։ Փոքրիկ հասառուն առաջին գծին վրայ կը գտնուէր երկրին օրինաւոր պէտքերուն գոհացում տալու համար։ Արդէն պատերազմի օրերուն իր հնչուն դրամը, ոսկիները, անոր տրամադրութեան տակ դրած էր ։ Սակայն հիմա որ այնքան պէտք ունի խնայողութեան, ընդհակառակն զինքը կը կողոպտեն։

ՓԻԼԻԹ Լ'ԷՌՄԻԹ

Հայացուց Նուպար Աղամալեան

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

•

Համազգային Ընկերութեան Փարիզի մասնաճիւղը թէյասեղան մը կազմակերպած էր Նոյեմբեր 27ի կիրակի օրը, Քաթէ արճարանի վերնայարկը, ի պատիւ Կեդր. վարչութեան քարտուղար Տոքթ. Էդիկ Գոնեալեանի ։ Սրահը լեցուած էր փարիզահայ մտաւորական ընտրանիով ։

Նախագահ Գ. Մ. Գարսամեան բանալով հանդէսը՝ յիշեցուց թէ այս տարի տօնեցինք Համազգայինի եւ Փալանճեան Ճեմարանին 25ամեակը, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ ։ « Հայ ժողովուրդը դարերու ընթացքին պահած է իր գոյութիւնը շնորհիւ մեր մշակոյթին ։ Համազգայինը սկզբնական շրջանին շատ համեստ պայմաններու մէջ սաեղծուած՝ հասած է նախանձելի վիճակի մը ։ Ճեմարանը այսօր ունի մօտ հինգ հարիւր աշակերտ, ունի հայագիտութեան ճիւղ մը ուր կ'ուսանին մինչեւ Ամերիկայէն եկող տղաք ։ Հայը Հայ պահող վառարան մըն է ճեմարանը, եւ ուրախ ենք որ սրահին մէջ ունինք ճեմարանէ շրջանաւարտներ » ։

Ապա ներկայացուց օրուան հիւրը Տոքթ. Ե. Գոնեալեանը, որ ատենադպիրն է Համազգայինի Կեդր. վարչութեան եւ դասախօս Պէյրութի Ֆրանսական համալսարանին ։ Կարգով խօսք տրուեցաւ Շ. Նարդունիի, Տոքթ. Ա. Ճինճեանի, Սոզոմոնի, Տիկին Շ. Միսաքեանի, Տիկին Ֆ. Բիւզանդի, Սահակ Տէր Թովմասեանի եւ Գ. Խասհակեանի (Լոս Անճէլըսէն) ։ Բոլորն ալ գրուատեցին Համազգայինը, շեշտելով անոր մեծ դերը մշակոյթի ճակատին վրայ եւ մաղթելով որ Սփիւռքի հայութիւնը ամբողջն կապուի ճեմարանին, այդ լոյսի կեդրոնին, որպէսզի ան ապրի երկար եւ կատարէ աւելի արդիւնաւոր գործեր ։ Արտասանութիւններ ըրին Տիկին Գոհար Ցարութիւնեան եւ Գ. Սերոբ Մանուկեան ։ Ապա խօսքը տրուեցաւ օրուան հիւրին ։

Ե. Գոնեալեան.— Կը կարծէի թէ այս թէյասեղանին առթիւ քանի մը / խօսքով շնորհակալութիւն միայն պիտի յայտնէի ձեզի հանդէպ ցոյց տրուած այնքան սիրալիր բարեկամական արտայայտութեանց համար. բայց կը զգամ որ պարտաւոր եմ քիչ մը երկար խօսիլ պարզելու համար այն տպաւորութիւնը զոր կրեցի 15օրեայ Փարիզ բնակութեանս ընթացքին ։ Բառը շատ մի գանէք ։ Այո, տպաւորուեցայ էր ինծի համար, լսել Հայուհիներ որոնք ոչ իսկ մէկ հայերէն բառով մը կրնային պատասխանել ինծի ։ Տառապանք էր տեսնել ամբողջ սերունդ մը որ ձեռքէ կ'ելլէ, միջավայրի մը մէջ որ իրենը չէ ։ Ես ալ կը պատկանիմ տարօրինակ սերունդի մը, որ եթէ աչքերը նման շրջապատի մը մէջ չբացաւ, բայց առաջին օրէն տեսաւ կոտորակուած թշուառ ժողովուրդ մը որ թիթեղէ եկեղեցիներ, դպրոցներ, բնակարաններ միայն ունէր, ժողովուրդ մը որ հազիւ ծածկուած էր ցնցոտիներով, որ ստիպուած էր մտածել օրուան հացին եւ անոր չափ կենսական՝ իր զաւկին կրթութեան համար ։ Հայ ժողովուրդը բնազդով գիտէր որ եթէ իր գոյութիւնը կրցած էր պահել իր մշակոյթով, դարձեալ անով պիտի կարենար դիմանալ գաղթաշխարհի մէջ ։ Իմ հայրս կրնար մտածել զիս Գահիրէ՝ Պէրպէրեան կամ Փարիզի Մուրատեան վարժարան ղրկելու մասին, իսկ հազարաւոր ուրիշներ հրաշքի մը կը սպասէին ։ Եւ ահա այդ հրաշքը եղաւ Համազգայինը իր ճեմարանով ։ Ան շատ նեղ օրեր ունեցաւ, դիմացաւ, օգնեցին, զարգացաւ, ամրացաւ ։ Եւ եթէ այսօր փըրկուած է, պէտք ունի սակայն միշտ բոլորին օգնութեան, միշտ աւելի առաջ երթալու համար ։

Արտասահմանի հայութիւնը, որու արտին կը խօսի այս ձեռնարկը եւ պէտք է որ խօսի, օգնութեան պարտք մը ունի, ով դրամ ունի դրամով, ով խելք ունի խելքով, ով գրիչ ունի գրիչով ։ Ձեզմէ կը սպասենք այդ գիտակցութիւնը եւ այդ նուիրական պարտականութիւնը ։

Ընկեր Գ. Զպուքճեան, մատնանշեց Համազգայինի անդամներուն սակաւութիւնը բաղդատմամբ Փարիզահայ գաղութի թիւին եւ թելադրեց բոլորուիլ այս գեղեցիկ կազմակերպութեան շուրջ որու մասին խօսեցան բոլորը ։

Անմիջապէս արձանագրուեցան բաւական թիւով անդամներ վճարելով հինգ տարեկանը կանխիկ ։ Լիբանանցի համեստ աշխատաւոր մը նուիրեց իր մէկ ամսաթոշակը ։

Հանդէսը վերջացաւ նախագահի փակման խօսքերով ։

Գ. ՊԱՐԹԵՒ

խուսն ։

Այս շրջանին արտադրած է Ժան տ'Արքը, Փօլ Կլոտէլի մէկ գրուածքին վրայ ։ Յօրինած է նաեւ Ժան Քոքթոյի քանի մը գործերուն երաժշտութիւնը ։

Ունէր հինգ «սէնֆօնիներ»,— Ամառնային Դաշտերգը, Անթիկոնէ, եւն. ։ Իր մեծագոյն գործերէն մէկն է Մեռեալներու Գաղը ։

Մահէն երկու շաբաթ առաջ, Լամուրէօյի նուագահանդէսին մէջ, Փլէյէլ սրահին մէջ տրուեցաւ այս գործը ։ Օնէկէր, հակառակ իր վատնգուած առողջութեան կ'ուզէր ներկայ ըլլալ իր այս գործը լսելու համար ։ Զուգադիպութեամբ մը՝ ճիշդ իր քովը տեղ մը գրաւած էի ։ Անհուն գոհունակութեամբ կը ծափահարէր երգիչներ ։ Շատ մը ունկնդիրներ չըրջապատեցին զինքը եւ հետաքրքրութեամբ եւ սրտմաղին կը դիտէին երբեմնի առոյգ եւ լայն ճակատով Օնէկէրը, որ ծիւրած եւ փոքրացած, կատարեալ կմախք մը դարձած էր ։

Մեռեալներու պարը իր վերջին ունկնդրած գործը եղաւ ։

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲՈՅՆԵՐ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

ԽՄԲ.— Հալէպի Արեւելքէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները .—

Արաբ Փունարի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ թաղ. խորհուրդը իր կալուածներուն վրայ աւելցուց տուն մը եւս, ապահովելու համար քահանայի՝ ընտանիքին հանգիստը ։ Տունը, որ կ'արժէ 650 ս. ոսկի, ազգային սեփականութիւն դարձաւ շնորհիւ հայրենակիցներուն ։

Արաբ Փունարի ազգ. դպրոցը վերաբացուեցաւ ։ Արձանագրուած են 90 աշակերտներ ; Դպրոցին պատասխանատու տնօրէնն է Ճորճ Լընտեան, մանկապարտիզպանուհի եւ նախակրթարանի ուսուցչուհիներ Զարուհի Արուշեան, Օր. Սիրվարդ Եաղուպեան, ինչպէս եւ կառավարութեան կողմէ նշանակուած արաբերէնի ուսուցիչ մը ։

Թէլ Ապիատ .— 70 քլմ. հեռու է Արաբ Փունարէն, եւ կը գտնուի Թրքական սահմանին կից ։ 1924 – 25ին գաղթական « Կարմունճ »ցիներ հիմնեցին զայն ։ Թէլ Ապիատի Հայերը ունին սեփական պարտէզներ ։ Իսկ նոր սերունդը իր աչքը դարձուցած է դէպի մեքենագիտութիւն ։ Շատեր կ'աշխատին վարող եւ հնձող մեքենաներու վրայ ։ Քաղաքը մաքուր ջուր չունի ։ Խմելու ջուրը Այն էլ Արուսէն կը բերեն եւ մէկ թիթեղը կ'արժէ 15 ս. դահեկան ։ Եկեղեցի ունին, բայց ոչ քահանայ ։ Քաղաքին մօտ կը գտնուի «Այն Իսաք» անունով ջուր մը, որու մէջ տեսնուած են մարդկային կերպարանքով կենդանիներ ։ Ջուրէն դուրս կուգան, բայց մարդու վնաս չեն հասցներ ։ Թէլ Ապիատի հայ գաղութին թիւն է 110 – 120 ընտանիք ։

Եկեղեցին շինուած է 1929 – 30ին ։ Հովուական այցելութեան կ'երթայ Արաբ Փունարի քահանան ։ Ազգ. Խորէնեան վարժարանն ալ եկեղեցիին հետ հիմնուած է ։ Դպրոցը պէտք ունի երկու սենեակի ։ Աշակերտներուն թիւն է հարիւր, վաթսունը մանկապարտէզի եւ քառասունը նախակրթարանի ։ Պատասխանատու տնօրէնն է Եղ. Զաքարեան, մանկապարտիզպանուհիները՝ Մարի Գալէմէզեան, Ազատուհի Ճանիկեան ։ Կրթական նախարարութեան կ.դմէ նշանակուած է արաբերէնի ուսուցիչ մը ։ Թաղ. խորհուրդ մը կը մատակարարէ եկեղեցին եւ դպրոցը ։

Գաղութին միակ բարեսիրական միութիւնն է Սուրիոյ Օգն. Խաչը որ ունի 40 ժրաջան անդամ ։

Ռաս Իւլ Այն կը գտնուի Թէլ Ապիատէն 110 քլմ. հեռու, նոյնպէս Թրքական սահմանին կից ։ Դեռ թարմ են բոլորին յիշողութեան մէջ հայ աքսորական կարաւաններու տխուր անցքը եւ Թուրքին բարբարոսութիւնը ։ Ներկայիս հերկուած հողերուն մէջ կը տեսնուին մեր նահատակներուն ոսկորները ։

Շնորհիւ սուրիական կառավարութեան, անապատները դարձած են բնակելի ։ Հիմնուած են բազմաթիւ գիւղեր ։ Զուտին կանոնաւոր ճամբաներ ։ 75–80 ընտանիք Հայեր կան այստեղ, բարեկեցիկ ։ Կը զբաղին առեւտուրով, հողագործութեամբ, մեքենագիտութեամբ ։ Եկեղեցի մը շինած 1929ին ։ Ներկայիս նորոգութեան համար ծախսուեցաւ 1600 ս. ոսկի ։ Գամըշլիէն եւ Հասիչիէն այցելութեան կուգան քահանաները ։ Ազգ. Մեսրոպեան վարժարանը ունի վաթսուն աշակերտ ։ Տնօրէնն է Թեւրուն Գարապաճաղեան, մանկապարտիզպանուհին՝ Օր. Հերմինէ Յովհաննէսեան կայ նաեւ արաբերէնի ուսուցիչ մը, նշանակուած կառավարութեան կողմէ ։ Ազգ. Առաջնորդարանի աջակցութեամբ դպրոցին կից սենեակ մը պիտի շինուի ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը միակ միութիւնն է ։ Ունի 40 անդամներ, եւ ամէն տարի կը մասնակցի միջմասնաճիւղային մրցումներուն ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ՆԻՄԻ ՄԷՋ

ՆԻՄ. — Կրօնական ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 27ին ։ Ներկայ էին 122 անդամներ ։ Կը նախագահէր Գ. Թէքէեան, քարտուղարութեամբ Գ. Շահան Զօղեանի ։

Վարչութեան զեկուցումը, նիւթական թէ բարոյական, գնահատուեցաւ ներկաներու խանդավառ ծափերով ։

Ընդ առաջ երթալով նախագահին եւ ներկաներուն փափաքին, նախկին վարչութիւնը վերընտրուեցաւ միաձայնութեամբ, և երեք անդամներ եւս ընտրուեցան ։ Ուրեմն անդամներու թիւն է 11 ։

Անհատական ցանկը. — Նախագահ՝ Գ. Գ. Բ. Կէտիկեան, փոխ – նախագահ՝ Գեղամ Խաչոյեան, ատենադպիր Վրէժ Գալապանեան, գանձապահ Լ. Ասլանեան, խորհրդականներ.— Ա. Աստլեան, Ա. Շիրվանեան, Մ. Աքոլանեան, Մ. Ճիյէրճեան, Հանէսեան, Թէքէեան եւ Ս. Երամեան, իսկ Օր. Հերմինէ Միսքճեան կը մնայ վարչութեան գործավար և քարտուղար ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԵՐԸ, գրեց՝ Ուոլթըր Քոլարդ ։ Հրատարակիչ՝ Միութիւն Գանատարնակ Լեհաստանի Հայոց ։ Տպ. Պէյրութ, 1955 ։

«ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ».— Գիտութեան դասագիրք հինգ դասարաններու (Ա. տարի, Բ. տարի, Գ. տարի, Դ. տարի, Ե. տարի) ։ Գրեց Հրաչ Տասնապետեան (վկայեալ Լիոնի համալսարանէն) ։ Հրատ. Սեւան հրատարակչական տան, Պէյրութ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (86)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ

ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

•

Ապտիւլգատիր ուղղակի տարուեցաւ Իսթանպուլի ոստիկանական տնօրէնութիւնը, ուր հարցաքննուեցաւ ապահովութեան տնօրէն Էքրէմ պէյի կողմէ, որ այն օրերուն գիշեր – ցերեկ աշխատած եւ յարաբերութեան մէջ մտած էր Անկախութեան Ատեանին հետ, թէ Գարա Քեմալը եւ թէ Ապտիւլգատիրը երեւան հանելու համար ։

Հարցաքննութեան ներկայ եղաւ նաեւ քննիչ մարմին մը, եւ իրիկունը, հսկողութեան տակ, Ապտիւլգատիր Հայտար Փաշա տարուեցաւ եւ ղրկուեցաւ Անգարա, ուր պիտի յանձնուէր ի բացակայութեան զինքը մահուան դատապարտող Անկախութեան Ատեանին ։

Իր հարցաքննութեան ընթացքին, Ապտիւլգատիր խոստովանեցաւ թէ կարգ մը մարդիկ զինքը պահպանած եւ պարտկած են, եւ տուաւ անոնց անունները, պաշտօնեայ. նախարարութեան խորհրդական Ֆուատ փաշա, Հանդստեան կոչուած գնդ. Ալիք, Նաթըք փաշայի կինը՝ Սէհէր հանըմ, մուխթարներ, ծերոց ժողովի անդամներ, հարճմի մարդիկ, եւայլն, որոնք մի առ մի ձերբակալուեցան ։

Երբ ոստիկանատուն տարուեցաւ, Ապտիւլգատիրի կերակուր տրուեցաւ եւ մահապարտը մեծ ախորժակով ճաշեց ։ Վիճակը խիստ աղէս եղկելի էր ։ Կառախումբին մէջ բնաւ չխօսեցաւ, միայն Սիրքէճի իջած պահուն, գլուխը վերցուց եւ քովի ոստիկանին ըսաւ.

— Շատ բազմութիւն կայ, հիմա ի՞նչ պիտի ընենք ։

Վրայէն զէնք չգտնուեցաւ, 45 ոսկի կար ։

Իր հարցաքննութեան ընթացքին, փախըստականը ըսաւ ի մէջ այլոց.

— Յունիս 17ին, մահափորձի մասին պաշտօնական զեկոյցը կարդալէ ետք, անցայ Պէյօղլու ։ Այդ գիշեր պանդոկ մը անցուցի, յաջորդ առտու Էյուպի կողմը անցայ, գիշերը հետիոտն Խաբընէզպարուելայ ։ Խորհեցայ երթալ Տերվիշ պէյի վարձած ագարակը, բայց ճամբաները չէի գիտեր. ստիպուեցայ գիշերել Խաբընէ Գափու ։

Առտուն ճամբորդներուն ճամբայ հարցուցի եւ ագարակ գացի ։ Քսան օրի չափ մնացի հոն ։ Ցետոյ, խուզարկուելու հաւանականութիւնը նկատի առնելով, կասքիններու հետ, անտառի մը մէջ տարուեցայ Գալըճէօյ, Գարթալ Թէփէ, Տերվիշ պէյի վարձած տունը ։ Հոն կը բնակէր նաեւ Տերվիշի քենին եւ Նաթըք փաշայի կինը՝ Սէհէր հանըմ ։ Ոստիկանութիւնը երբ Տերվիշը ձերբակալեց, կինը սպասուհին միջոցաւ սա լուրը ղրկեց ինծի .

«Ոստիկանութիւնը հետքը գտաւ, հաւանական է որ Տերվիշ ճնշումի տակ խոստովանութիւններ ընէ, գլխուդ ճարը նայէ ։ Աման, փախիր, մի կենար» ։

Անմիջապէս մեկնեցայ ու փախայ այդ տեղէն, քալելով ու քալելով հասայ Սուֆըաքէօյ, Շամլար, Սազլը, Տուրասունքէօյ եւ Եասը Վէյրանէն անցնելով՝ Ջանաքճըքէօյ գացի ։ Գիշերը անցուցի Զաթալճա ։ Անցեալ չորեքշաբթի հանգիպեցայՉիֆթլիք քէօյ, Գարաքէօյ, Բօսիմա եւ Զիլինկօս ագարակը ։ Հինգշաբթի ձիով Իյնէատա երթալով՝ չուկայ իջայ ։ Բայց որովհետեւ անցագիր չունէի, հոն ոստիկան զինուորներու կողմէ ձերբակալուեցայ ։ Այո, մահապարտ Ապտիւլգատիրը ես եմ ։

Ատուգուած էր որ շատ մը մարդիկ այցելած էին Ապտիւլգատիրի, երբ ան պահուըտած էր Գալըճէօյի շրջակայքը, Գ. Թալ Թէփէ ։ Փախստականը առաջին օրէն կուսակից էր անհաշտեկական շարժումի մը եւ մահափորձի կազմակերպիչներէն կը պահանջէր որ շատ մը անձերու դէմ մահափորձ սարքուի ։

Ապտիւլգատիր սպաննիչը կը նկատուէր Հասան Ֆէհմիի, Իսմայիլ փաշայի եւ ուրիշ անձերու, բայց մահէն շատ կը վախնար, հակառակ իր քօմիթէճի իր վայելած համբաւին ։ Մեծ մտատանջութեան մը մէջ էր, և մահուան արհաւիրքը դծագրուած էր իր աւերակ դէմքին վրայ ։ Կը թուի թէ կարգ մը խորհրդաւոր անձերու միջոցաւ, Ապտիւլգատիր ծակամուտ եղած օրերուն, կապ հաստատած էր նաեւ անձնապահ Գարա Քէմալի հետ ։ Երբ թերթերուն մէջ կարդացած էր թէ ի բացակայութեան մահուան դատապարտուած է, Ապտիւլգատիր Թաքսաղէ Թաքսաղ անցած էր եւ կորսնցուցած՝ իր արամաբանութիւնը, ամէն պահ ձերբակալուելու մղձաւանջէն հալածական ։ Սընտուկով իր փոխադրութիւնն ալ խակական վէպ մըն էր ։ Իսկ Գարթալ Թէփէէ հեռանալէ վերջ, կրցած էր օրական ութսուն քիլոմեթր ճամբայ կտրել ։

Ապտիւլգատիրի ձեռքերը հաստ շղթայով եւ կզպուած ձեռնակապով մը կալանաւոր, փոխադրուեցաւ Անգարա, ուր իր վերջին կայանը պիտի ըլլար ։ Կառախումբին մէջ գլուխը կախեց եւ կրցաւ մէկու մը երեսը նայիլ ։ Դուրսը ժողովուրդը խռնուած էր եւ զզուանքով ու ատելութեամբ զինքը կը դիտէր ։

(Շար.)

« ԱՐԳԻԼԵՆՔ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ »

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Նոյեմբեր 30ի նիստին մէջ, վարչապետ Իտըն պատասխանելով զանազան հարցումներու, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պաշտօնապէս առաջարկ ստացած չէ, հիւլէական զէնքերուն փորձերը դադրեցնելու մասին։ Եւ աւելցուց, — «Մոսկուայի անթելին թելադրութիւնները աւելի լաւ ազդեցութիւն պիտի գործէին, եթէ տեղի ունեցած չըլլային ջրածին ռումբի մը պայթումէն անմիջապէս վերջը, գործողութիւն մը զոր Պ. Խրուշչեւ այնքան խանդավառութեամբ ողջունեց Հնդկաստանի մէջ»։

Ընդդիմադիրներուն առաջնորդը, նախորդ վարչապետ Էթլի հարցուց թէ կառավարութիւնը տրամադի՞ր է բանակցելու Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն հետ, համաձայնութեան մը յանգելու համար։ Այս առթիւ լուրջ մտահոգութիւն յայտնեց հիւլէական փորձերու վնասակար ազդեցութեանց մասին։ Վարչապետը պատասխանեց թէ կառավարութիւնը պատրաստ է Խ. Միութեան հետ քննելու խնդիրը, « որ եւ է առեն » եւ թէ յօժարակամ պիտի հաւանի արգիլել որեւէ նոր փորձ ջրածին ռումբի։ «Բայց այդպիսի արգելք մը պէտք չէ տարածուի հիւլէական զէնքերու հետազօտութեանց վրայ»։ Ինչպէս յայտնի է, Անգլիա մօտերս պիտի փորձէ իր պատրաստած ջրածին ռումբը։ Այս առթիւ Իտըն թելադրեց հիւլէական փորձեր կատարել տարին մէկ անգամ։

× Ֆրանսայի հիւլէական ուժի հաստատութեան նախորդ վերատեսուչը, Պ. Ֆր. Ժոլիօ — Քիւրի, այժմ նախագահ Խաղաղութեան համաշխարհային խորհուրդին, մասնաւոր նամակով մը «Յառաջ»ի խմբագրութեան ղրկած է իր Նոյեմբեր 30 Թուակիր զեկուցումը, հրատարակութեան խնդրանքով։ Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.

— « Հիւլէական զէնքերու փորձերը կը շարունակուին։ Վերջերս ջրածին ռումբի փորձնական պայթիւն մը տեղի ունեցած է Խ. Միութեան մէջ։ Մ. Նահանգները կը ծանուցանեն թէ աւելի զօրաւոր ռումբեր պիտի փորձուին յառաջիկայ գարնան։ Մեծն Բրիտանիա մօտերս պիտի պայթեցնէ իր առաջին ջրածին ռումբերը։ Այսպէս, անգամ մը եւս մարդկութիւնը ենթարկուած է ընտրել կա՛մ զինաթափութիւն եւ արգելք հիւլ. զէնքերու, կամ հիւլ. զինարշաւ։ Միլիոնաւոր քաղաքացիներ խաղաղութիւն կը պահանջեն։ Պէտք է արգիլել հիւլ. ռումբը։ Որեւէ պատճառ չկայ որ կառավարութիւնները յանձն առնեն չգործածել հիւլէական զէնքը եւ վերջ տան փորձնական պայթումներուն։ Այդ յանձնառութեան կը սպասեն բոլոր ժողովուրդները » ։

× Ազգաժողովին զինաթափութեան յանձնախումբին մէջ, Խ. Միութեան պատուիրակը, Կուզնեցով, արեւմտեան պետութեանց վրայ ձգեց բանակցութեանց ձախողման պատասխանատուութիւնը։ Եւ նորէն մերժելով Այզընհաուըրի ծրագիրը օդանաւային դիտողական հետազօտութեանց մասին, ըսաւ թէ այդ քննութիւնը պիտի աւելցնէ պատերազմի վտանգը, փոխանակ նուազեցնելու։ Յետոյ շարունակեց, — «Որքան ատեն կը շարունակուի զինարշաւը, կ'ընդարձակուի ռազմական խարիսխներու ցանցը եւ զինակցութիւններ կը կազմուին, օդանաւային հետազօտութեանց առաջարկը պարզապէս պիտի սաստկացնէ միջազգային կասկածամտութիւնը եւ միջազգային յարաբերութեանց լարումը։

Ամերիկեան պատուիրակը պատասխանելով «վտանգաւոր եւ կեղծաւոր» անուանեց խորհրդային պատուիրակին առաջարկները։ Եւ բացատրեց թէ Խ. Միութիւնը զինաթափութիւն կ'ուզէ թուղթի վրայ։ Ֆրանսայի ներկայացուցիչն ալ, Ժիւլ Մոք, բողոքեց Կուզնեցովի մեղադրանքներուն դէմ ։

••••••••••••••••••

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Նեհրու, ճառ մը խօսելով մարշալ Բուլկանինի եւ Պ. Խրուշչեւի առջեւ, անուղղակի պատասխանեց անոնց մեղադրանքներուն ։ Խրուշչեւ ըսած էր.— « Մենք կ'ուզենք յարգել փոքր ազգերու գերիշխանութիւնը եւ չխառնուիլ անոնց ներքին գործերուն ։ Արեւմուտքը ոչ զինաթափութիւն կ'ուզէ, ոչ ալ արգելք հիւլէական զէնքերու»։ Պ. Նեհրու յայտարարեց.— »Մենք կ'ուզենք բարւոք յարաբերութիւններ մշակել բոլոր երկիրներուն հետ, անոնց հետ համաձայն ըլլանք թէ ոչ։ Ուրեմն հեռու պիտի մնանք որեւէ զինակցութենէ ։ Այս է պատճառը որ չենք կապուած ոեւէ մեծ պետութեան հետ»։ Բուլկանին եւ Խրուշչեւ Բիրմանիա մեկնեցան ։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ նոր կառավարութիւնը լուծեց փախստական նախագահ Փերոնի կուսակցութիւնը։ Տէր եւ Տիկին Փերոնի արձաններն ալ վար պիտի առնուին ։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ Ֆութպոլը փայլուն յաղթանակ մը տարաւ չորեքշաբթի օր Սպանիոյ վրայ, մէկի դէմ չորս կէտով ։ Սպանիա երբեք չէ կրցած յաղթանակ շահիլ անգլիական դաշտի վրայ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԻԿ. ՌԸՆԷ ՔՈԹԻԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մարսէյլի Փրատոյի Մայր Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութիւնը, կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին նորոգ հանգուցեալ տիկնոջ՝

GERMAINE COTYի

յիշատակին։ Հրաւիրուած են մասնաւորաբար կառավարական շրջանակները ։

⁂

Նոյն օրը պիտի կարդացուի Նաւ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին մասնաւոր հեռագիրը ։

Այրի Տիկին Ալիս Սէմէրճեան, Պ. Արամ Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Սէմէրճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հ. Հոգտանեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Տէյիրմէնճեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Խաչիկեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Բ. Գախթիարեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Ն. Ոսկանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տամլամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մ. Գախթիարեան, Այրի Տիկին Ֆ. Սաղըրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ճ. Սէմէրճեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Այրի Տիկին Ճ. Քէհրեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Գ. Գախթիարեան, Տէր եւ Տիկին Ռ. Թագւորեան, ինչպէս նաեւ Դաւիթեան, Զօփուրեան, Գրիգորեան, Պէօրէքճեան, Գախթիարեան, Եազըճեան, Ճամճեան, Տամլամեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր, հօրեղբօր, փեսային, քեռհօր եւ ազգականին

ՅԱԿՈԲ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆԻ (Ֆէպիւս)

Յուղարկաւորութիւնը այս շաբաթ, 3 Դեկտ., Փարիզի Հայոց եկեղեցին ժամը 10·45ին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Տէօյլի գերեզմանատունը, իրենց ընտանեկան դամբարանին մէջ ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

3 Դեկտ. շաբաթ գիշեր

ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալոն «Գլիւպ»ի շքեղ սրահին մէջ (ռիւ Կրինեան) ։

Նուագախումբ համբաւաւոր

ԷՏՏԻ ԹՈՒՐՆԷԼ

իր ինը հոգինոց ամբողջական կազմով ։

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին, անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ։

Ոչ հանգանակութիւն եւ ոչ ալ վիճակահանութիւն ։

Մուտք 500 Ֆրանք ։ Տոմսերը ապահովել վարչութեան անդամներէն։

Կը յանձնարարուի նախապէս ապահովել սեղանները։

Դիմել Տիկին Զըրպաչեանի,
Bd. de la Tuvière, Tel. GA. 50-52

Պ. Արամ Շէխիկեանի,
Pharmacie Centrale, 1, Bd. d'Athènes
Tél. CO. 33-80

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Այս կիրակի ախոյենական մրցում Փօնթուազի դաշտին վրայ, Հայ Մարզական – Փօնթուազ ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Ողբացեալ Աղասի Կ. Ուշագլեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Մելքոն Նշանեան հազար Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Օգնութեան կայանի շէնքին ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՆ

ԳԻՐՔ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ՅԱՌԱՋի մօտ կրնաք գտնել՝

ՆՈՐ ՔՆԱՐ ԵՐԳԱՐԱՆ, Կարօ Գէորգեանի, լաթակազմ, գին 1650 Ֆրանք ։

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐԻ «Նահանջը Առանց Երգի» եւ «Յարալէզներու Դաւանանութիւնը» (սակաւաթիւ օրինակներ)։ Գին՝ իւրաքանչիւրը 750 Ֆրանք։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ եւ Փալանճեան ճեմարանի քսանըհինգամեակին նուիրուած գիրքը, 700 Ֆրանք ։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ «Վերադարձը» (Տպաւորութիւններ Տէր Զօրէն)։ Գին 500 Ֆր։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ (Ֆրանսերէն) շքեղ տպագրութիւն։ գին 1000 Ֆրանք ։

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱԳ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Շաբաթ 10 Դեկտ., ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»ի շքեղ սրահներուն մէջ
340 Պուլվ. Շավ

Եւրոպական պարեր՝
Կը նուագէ նշանաւոր
Orchestre ROGER GOMEZ et son ensemble

Գեղարուեստական բաժին, սիրուած երգիչ Պ. Գէորգ Մամասեան, ժօրժ Մաս (Լիոնի ձայնասփիւռէն)։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ դաշնակահարուհի Օր. ՍԻՐԶԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ, (Ա. մրցանակ Մարսէյլի երաժշտանոցէն)

Մէջ ընդ մէջ հաճելի անակնկալներ ։

Տեղի պիտի ունենայ ամենագեղեցիկ կօշիկներու մրցում ։ Առաջնութիւնը շահողը Միութեանս կողմէ կը ստանայ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը ։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով ։

Տոմսի գին 400 ֆրանք ։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Համա–Զարեան–ճագի Հայր. Միութեան ։

Դեկտ. 10ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պօմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ։

Ղեկավարութեամբ եւ բեմադրութեամբ դերասան ԹՐԱՊՕՇի։

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի լաւագոյն ուժերու ։ Պիտի ներկայացուի՝

ԵՐԵՔ ՔԱՂԵՐ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՋ

(Տրամա վեց արարուածով, Ց. Ն. Վասկերտցեանի, Հայ յեղափոխական կեանքէ) ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Անդաստան

Պարբերական Գրականութեան եւ Արուեստի (Թիւ 5)

Ֆրանսայի եւ արտասահմանի հայ գրականութեան լաւագոյն էջերը ներկայացուած են խնամքով ու գեղարուեստական տպագրութեամբ։ Բազմաթիւ նկարներ հայ արուեստագէտներու գործերէն։

150 էջ։ Գին 600 ֆր.։ Հասցէ՝ Տպարան ԱՐԱՔՍ. 46, Րիւ Րիշէ — Փարիզ (9րդ)։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Գուրգէն Գարոյեան, Երեւանցի։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի յայտնել «Արմենիա»յին ։

El Salvador, 4627. Buenos Aires, Argentine

— ՑՈՒՑԱՏԵՍՏ —

*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն՝ կիրակի 4 դեկտ., սովորական տեղը։

Բացակաները նկատի կ'առնուին, Ներկայանալ անդամատոմսերով ։

Այս ժողովին ներկայ կ'ըլլան Կեդր. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները ։

ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ

Պուլվար Օտոյի Լուսաւորչական Եկեղեցիին մէջ

Գոմոնի Լուսաւորչական հոգեւոր քոյրերը այս կիրակի կէս օրէն վերջ, ժամը 2·30ին աղօթաժողովի կը հրաւիրեն հայ հաւատացեալ ժողովուրդը, Պուլվար Օտոյի Լուսաւորչական եկեղեցին մէջ ։ Պիտի քարոզէ Քոյր Տիգրանուհի Մեսրոբեան ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ

Այս կիրակի, ժամը 10ին Վատիկանի ձայնասփիւռէն հայածէս քառաձայն պատարագ մը հետեւեալ կարճ ալիքներով, 19·84, 25·67, 31·10, 41·21։

ՍԱԿԱՒԱԹԻՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ՄՆԱՑԱԾ ԵՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ «ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ»ԷՆ

(Գրի առած է Վահան Մինախորեան)

ԹՂԹԱԿԱԶՄ՝ գին 1000 Ֆրանք

Դիմել «Յառաջ»ի ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

Մանուկներու համար կազմակերպուած վարժարանին Ծնողներու Միութեան կողմէ, կիրակի, 18 Դեկտեմբեր, ժամը 16·30էն 23։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Ծիծաղաշարժ ներկայացում, արտասանութիւն, երգ, հայկական պար։ Կաղանդ Պապայի ժամանում օգտակար նուէրներով։ Շքասեղան եւ ընթրիք ժողովրդական գիներով ։

24, Rue Troyon
Métro : Pont de Sèvres

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 3 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 3 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7842 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3253

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԳԱՒԱՌ»Ն ԱԼ ՅՈԳՆԱԾ

Կարգ մը խորհրդածութիւններ հարաւային եւ միջին Ֆրանսայի հայաշատ կեդրոններու մասին, կարճատեւ այցելութեան մը առթիւ :

Տասնօրեայ պտոյտ մը բաւական չէ, ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար :

Եւ սակայն, կան երեւոյթներ որոնք ուսումնասիրութեան չեն կարօտիր :

Յոգնութեան ախտանշաններ կ'երեւան ամէն տեղ, ազգային գործունէութեան տեսակէտով։ Տեսակ մը թմրութիւն, որ հետզհետէ կը վարակէ միջավայրը, ինչպէս Փարիզի մէջ :

Բազմաթիւ կենդանի ուժեր անհետացած են, տարիներու ընթացքին :

Ուրիշներ իրենց «յաւելեալ» եռանդն է որ կը տրամադրեն, կքելով տարիքի բեռան տակ :

Իսկ մեծամասնութիւն կը կազմեն անոնք որ վճռած են միայն կարծիք յայտնել, առանց մատը մոխիրը թաթխելու :

Այս պարագան աչքի կը զարնէ ոչ միայն հանրային, այլ մանաւանդ կրթական ճակտին վրայ :

Հարցումներ ուղղեցէք եւ պիտի առնէք չափազանց տժգոյն պատասխաններ, սկսելով Մարսէյլէն :

Այս հայաշատ ոստանը շատ բան կորսուած է իր երբեմնի եռանդէն, ամէն հոգ ձգելով ափ մը «վաստակաւորներու» վրայ :

Հին պահակները էլք մը կը փնտռեն, վերակազմելու համար ազգային իշխանութիւնը, աջակցութեամբ ազգանուէր եւ գործօն տարրերու :

Եթէ յաջողին եւ ազգ. առաջնորդարանի վայել դպրանենակ մըն ալ ճարեն, անշուշտ գործունէութեան նոր շրջան մը կը բացուի, աշխուժացնելով հանրային կեանքը :

Այն ատեն, հարկաւ առաջին հոգերէն մէկն պիտի կազմէ նոր սերունդին փրկութեան հարցը, — սովորական բառով՝ կրթական գործը :

Որքան կրցանք ստուգել, Մարսէյլը պարծենալիք բան մը չունի, այս ճակատին վրայ։ Գարզալէս իբրեւ հետեւանք նոյն համատարած թմրութեան :

Դժուար չէ նոր եւ աւելի արդիւնաւոր շրջան մը բանալ ամէն ուղղութեամբ, կը բաւէ որ մէկդի դրուին կանխակալ կարծիքները, նկատի առնելով իրական արժէքներն ու արժանիքները :

Եղածը պահելու կամ եղածով գոհանալու սովորամոլութիւնը վարակած է, նաեւ, միւս շրջանները, բացի Լիոնէն, որ կարելին կը փորձէ, գլուխ հանելու համար բազմածախս գործ մը, — Ազգ. Տուն եւ եկեղեցի :

Կրթական տեսակէտով, տեղ-տեղ դասընթացքները միացուցած են (Վալանս)։ Այլուր ամբողջ հոգը կ'իյնայ Կապոյտ Խաչին (Տէսին, Վիէն) կամ Ազգ. Միութեան վրայ (Աէնթ Էթիէն)։

Դժբախտաբար կը պակսի մղիչ ուժ մը, աւելի զօրկ տալու համար այս կենսական գործին :

Յոգնութեան, վհատութեան երեւոյթներէն զատ, աչքի կը զարնէ ուրիշ իրողութիւն մը, — ամէնուն աչքը դարձած է, դէպի Փարիզ :

Կը կարծեն թէ ամպերը կը փարատին եւ արեւ կը ծագի, եթէ կեդրոնը բարեհաճի ներկայացուցիչ մը ղրկել, վեղարաւոր կամ աշխարհական :

Կը մոռնան որ «դրսեցին» — կամ վեղարաւոր մը — պարզապէս էյած սրտի մխիթարանք պիտի դառնայ, եթէ իրենք չաւրվին իրենց տունը կարգի դնել եւ անբաւար վարել ամէն գործ :

Ամէն տեղ ալ առաջին հոգը պիտի ըլլայ նոր ուժեր փնտռել կամ հասցնել :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1ԻՆ ԿԱՄ 8ԻՆ

Պաշտօնաթերթը երէկ առտու հրատարակեց Ազգ. Ժողովին լուծման հրամանագիրը։ Շատեր կը կարծեն թէ հրատարակութիւնը պիտի յետաձգուի քանի մը օր, որպէսզի Ազգ. Ժողովը կարենայ վերաքննել ընտրական օրէնքը : Արմատականները եւ ընկերվարականներն ալ այդ պահանջը դրած էին. բայց կառավարութիւնը աւելի յարմար դատած փութացնել, լուծման հրամանագրին թուականը դնելով Դեկտեմբեր մէկ :

Ահաւասիկ թարգմանութիւնը .—

Հանրապետութեան նախագահը նկատի առնելով Ֆրանսական հանրապետութեան սահմանադրութեան 51րդ յօդուածը,

«Նկատելով որ Ազգ. Ժողովին 1955 Փետրուար 5ի եւ Նոյեմբեր 29ի քուէարկութիւններով որոնք կը մերժէին վստահութիւն յայտնել համաձայն սահմանադրութեան 49րդ յօդուածին տրամադրութեանց, վերայիշեալ 51րդ յօդուածով նախատեսուած պայմանները լրացած են, 1955 Նոյեմբեր 30ի նախարարական խորհուրդին կողմէ տրուած որոշումով եւ Ազգ. Ժողովի նախագահին համաձայնութեամբ, կը հրամանագրէ . —

Յօդ. 1.— Ազգ. Ժողովը լուծուած է :

Յօդ. 2.— Ներկայ հրամանագիրը պիտի հրատարակուի պաշտօնաթերթին մէջ :

Հրամանագիրը ստորագրած են Հանրապետութեան նախագահը, վարչապետը՝ Էտ. Ֆոր եւ դատական նախարարը՝ Ռոպէր Շուման :

Աւելորդ է ըսել թէ այս որոշումը մեծ յուզում պատճառեց ընդդիմադիրներուն, որոնք անմիջապէս բողոքագիրներ հրատարակեցին :

ԷՏ. ՖՈՐ ԿԸ ՎՏԱՐՈՒԻ ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵՆԷՆ

Առաջին բողոքը յայտնեց արմատական կուսակցութիւնը, իր շարքերէն վտարելով վարչապետը, Էտ. Ֆոր, իբրեւ անկարգապահ։ Այս վտարումը իրական արժէք չունի, քանի որ լուծման հրամանագիրը հրատարակուած է արդէն։ Ընտրութեանց թուականը պիտի որոշուէր երէկ, նախարարական խորհուրդին կողմէ։ Կը կարծուի թէ ընտրութիւնները պիտի կատարուին յունուար 1ին, կամ աւելի ճիշդ՝ 8ին, տարեգլուխին չհանդիպելու համար։ Այդ պարագային թեկնածուները ութ օր ժամանակ պիտի ունենան, ցանկերը պատրաստելու եւ խնամութիւններ (միացեալ ցանկեր) կազմելու համար, համաձայն 1951ի օրէնքին :

Առջի օր ընկերվարականները պահանջած էին Ազգ. Ժողովի նախագահէն նիստի հրաւիրել ժողովը, հետեւեալ օրակարգով . — Ջնջել խնամութիւնները եւ քուէարկել ընտրական լրացուցիչ օրէնքը, որ կարգ մը բարեփոխումներ կ'առաջարկէ, մասնաւորապէս աւելցնելով գաղթավայրերու ներկայացուցիչներուն թիւը։ Այս առաջարկը կրկնեցին արմատականները եւ Ազգ. Ժողովին նախագահը որոշեց նիստի հրաւիրել դիւանը, մինչ վարչապետը վճռած էր վերջնական ձեւ տալ Ազգ. Ժողովին դադարման, հրատարակելով լուծման հրամանագիրը :

Նոյն օրը երկու անգամ նիստի հրաւիրուած էր արմատական կուսակցութեան դիւանը : Առաջին նիստին բանաձեւ մը ներկայացուցին քանի մը անդամներ, պահանջելով կուսակցութենէն արտաքսել վարչապետը : Որոշումը անմիջապէս ար-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԱՅՍՔԱՆ ՇՈ՞ՒՏ ԳԻՏԻ ՄՈՌՆԱՅԻՆՔ

Քսան տարի առաջ իր աչքերը փակեց մեր անմահ վարդապետը, Վիլժիւիֆի յիմարանոցին մութ մէկ անկիւնը։ Ներգաղթի առաջին կարաւանով Հայաստան փոխադրուեցաւ իր աճիւնը : Բացառիկ շնորհ մը մեր ժողովրդական երաժիշտին, որ երէկ տօս, Փեռ Լաշէզ ալ թաղուէր, իր գերեզմանը հազիւ թէ պիտի ծաղկազարդուէր Մեռելոցի օր մը։

Չէ՞ որ աս համամեծակին չանդրադարձանք, գոնէ պարզ յիշատակութեամբ մը, — իր մահուան տարեդարձին :

Ժամանակը ամէն բան կը մաշեցնէ, կ'ըսեն, բայց կրանիթներ՞ն ալ պիտի չդիմանային ....

Երբ 150 տարի վերջ ուրիշ կրանիթ մը, Խ. Աբովեան կ'ուզենայ իր յիշատակի հանդէսները, ինչո՞ւ մոռացութեան կը մատնուի Կոմիտասը, քսան տարի ետք :

Անվերջ կը խօսինք մեր մշակոյթի մասին որ մեր տեւականութեան հիմքն է, գաղտնիքը, եթէ կ'ուզէք :

Ի՞նչ է սակայն Մշակոյթը : Միայն ոսկեդարեան Մատենագիրները չեն որ անոր փառքը կը կազմեն։ Մեր ժամանակակից պատմութիւնն ալ ունի փառքեր որոնք մեր զանձարանը կրնան ճոխացնել նոր հրաշալիքներով։ Անոնց վերջինը չէ Կոմիտաս որուն անմահ անունը իր երգերուն նման դեռ երկար պիտի արձագանգէ հայ սփիւռքին խորք :

Վարդապետը արժանի է իր այդ կոչումին, ոչ թէ իր կրօնական աստիճանին համար, այլ իբրեւ «վարդապետ դպրութեանց» :

Հայաստան ունի Աբովեան պողոտայ մը : Կը յուսանք թէ շուտով կ'ունենայ նաեւ « Կոմիտաս » երաժշտանոցը եւ « Սպենդարեան Օփերային » քովիկը փառքի կոթող մը եւս կ'անմահացնէ մեր անզուգական վարդապետին անունը, իր վերջին տարիներու տառապանքովը սրբագործուած :

ՍՕՍԻ

ՊԵՐԼԻՆԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

*

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ԲՈՂՈՔԱԳԻՐ ՄԸ ՈՒՂՂԵՑԻՆ

Արեւմտեան երեք պետութիւնները խորհրդակցելէ վերջ նոյնիմաստ ծանուցագիրներ ուղղեցին արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային զեսպանին, բողոքելով Պերլինի կարգուսարքին բռնաբարման դէմ :

Ինչպէս կը յիշուի, Խ. Միութիւնը մերժած էր ամերիկեան բողոք մը, ըսելով թէ արեւելեան Պերլինը այլեւս կը պատկանի արեւելեան Գերմանիոյ որ գերիշխան պետութիւն մըն է. հետեւաբար կը մերժէր որեւէ պատասխանատուութիւն այդ շրջանին մէջ :

Ծանուցագիրները խմբագրուած են արեւմտեան Գերմանիոյ Ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան ներկայացուցիչներուն կողմէ։ Երեքն ալ կը յիշեցնեն թէ խորհրդային զօր. Դիբրովայի յայտարարութիւնը երբեք չի համապատասխաներ չորս պետութեանց կողմէ Պերլինի մասին հաստատուած կարգուսարքին :

Ֆրանսական եւ անգլիական դեսպանները այս առթիւ կը յայտնեն թէ բոլորովին համաձայն են ամերիկեան դեսպանին կողմէ ուղղուած բողոքին : Ամերիկեան ծանուցագիրը մասնաւորապէս կը յիշեցնէ թէ Մ. Նահանգները խորհրդային իշխանութիւնը պատասխանատու պիտի նկատեն արեւելեան Պերլինի անցուդարձին :

× Արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. Ժողովին մէջ արտաքին նախարարը կարդաց կառավարութեան յայտարարութիւնը, որ կը պարզէ Ժընեւի 2 խորհրդաժողովներուն ձախողումը, միեւնոյն ատեն ճշդելով հանրապետութեան դիրքը։ Արեւմտեան Գերմանիան չուզեր « Արեւմուտքի վստահութիւնը սակարկել խորհրդային կարծեցեալ բարեացակամութեան մը հետ. կ'ուզէ արեւելեան Գերմանիան միացնել ազատօրէն եւ կը մերժէ համայնավարութիւնը : Գերման ժողովուրդը պիտի հաշտուի երբ ազատօրէն միանայ, մինչ պիտի չլուծէ, այլ պիտի ներէ : Կառավարութիւնը պիտի շարունակէ իր սերտ գործակցութիւնը արեւմտեան դաշնակիցներուն հետ։ Խ. Միութեան հետ յարաբերութիւնները բնականոն վիճակ մը կրնան առնել միայն վերամիացումէն վերջ» :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա», կը պահանջէ Արեւմտեան Գերմանիայէն Խ. Միութեան յանձնել առ նուազն հարիւր հազար սովետական քաղաքացիներ, որպէսզի կարենան շարունակել գերման գերիներու արձակումը :

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ՎԻԺՈՒՄԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Արհեստական վիժումը որ քսան տարիէ ի վեր արգիլուած էր Խ. Միութեան մէջ, կրկին արտօնուեցաւ, ինչպէս կը ծանուցանէն Մոսկուայէն :

1936էն ի վեր երկրորդ անգամն է որ այս օրէնքը կը փոխուի։ 1954ին մասնաւոր հրամանագրով մը, կիները իրաւունք ունէին արհեստական վիժման դիմելու՝ առողջ պարագաներու մէջ։ Նոր օրէնքին տրամադրութեամբ, վիժումները կրնան կատարուիլ միայն պետական հիւանդանոցներու մէջ :

Կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա», յոյս կը յայտնէ թէ վիժումներու թիւը պիտի չբարձրանայ, շնորհիւ ժողովուրդին կրթական մակարդակին բարձրացման եւ բազմանդամ ընտանիքներու վայելած քաջալերանքին :

Այս օրէնքը կը զուգադիպի Խրուշչեւի մէկ յայտարարութեան, որուն համաձայն կառավարութիւնը կ'ուզէ որ երկրին բնակչութիւնը մէկ միլիոն աւելնայ, Խ. Միութեան ընդհ. բնակչութեան թիւը բարձրացնելով երեք հարիւր միլիոնի :

1936 Յունիս 27ի հրամանագիրը կ'արգիլէր արհեստական վիժումները որոնք չափազանց բազմացած էին։ Այն ատեն բուռն պայքար մը բացուեցաւ քաջալերելու համար բազմածնութիւնը։ Այժմ կառավարութիւնը այն կարծիքն ունի թէ ընտանիքներու կազմութեան քաղաքականութիւնը յաջողած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը, Պուլկանին եւ Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը՝ Խրուշչեւ, Բանկուն հասան (Պիրմանիա)։ Այստեղ ալ ճառեր խօսելով, պահանջեցին արգիլել հիւլէական զէնքերը եւ կրճատել սովորական սպառազինութիւնները։ Պիրմանիոյ համայնավար կուսակցութիւնը, որ գիննալ ըմբոստութիւն մը սարքած էր կառավարութեան դէմ, թըռուցիկներ բաժնեց, ըսելով թէ անձնատուր կ'ըլլայ այժմ երբ խորհրդային վարիչները հասած են :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Ատնան Մենտերէսի : Տնտեսական տագնապը հետզհետէ կը սաստկանայ։ Կառավարութիւնը չի կրնար վճարել արտաքին պարտքերը եւ ներածումներ կատարել։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ տոլարի պահեստը այնքան բարձրացած է որ, կառավարութիւնը որոշեց ժամանակէն առաջ վճարել Մ. Նահանգներուն, Միջազգային Դրամատան եւն. պարտքերը, 136.500.000 տոլար :

ՆՈՐ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ պատահեցան Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի սահմանապահ զինուորներուն միջեւ, Կազայի շրջանին մէջ,

Ի՞ՆՉ Է ՄԵՐ ՈՒԶԱԾԸ

•

ԽՄԲ.— Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը, *Յուսաբեր*, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ օրուան պայքարներու առթիւ, Նոյ. 24ի խմբագրականով. (*ԽՕՍԻՆՔ, ԲԱՑ ՍՐՏՈՎ ՀԵՏ...*)—

... Ըսած ու կրկնած ենք միշտ, պիտի ըսենք ու կրկնենք նաեւ սակէ հոս.— ՄԵՆՔ Կ՚ՈՒԶԵՆՔ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ՝ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՀԱՅՈՒԹԵԱՄԲ:

Կը հարցնենք.— Ասիկա իրաւո՞ւնք մըն է: Կը պատասխանենք.— ԱՅՈ: .

Ոչ ոք կրնայ այս իրաւունքը զլանալ մեզի: Եւ ոչ ոք կրնայ արգիլել, որ մենք հետամուտ ըլլանք զայն ձեռք բերել կռուելով՝ եթէ պէտք է, առանց կռուելու՝ եթէ կարելի է: Մենք յօժար ենք այս «եթէ»ներէն թէ՛ մէկուն, թէ՛ միւսին:

Գաւ մը կը թուի, թէ բոլորս, Հայեր ի սփիւռս աշխարհի, համաձայն ենք այս առողջ տեսակէտին, որ տեսակէտ ըլլալէ աւելի բան մըն է, իտէալ մըն է այսօր եւ անշուշտ ուշ կամ կանուխ պիտի դառնայ նաեւ իրականութիւն մը: Մենք կը հաւատանք մեր պաշտպանած իտէալին, ինչպէս կը հաւատանք մեր յուսացած իրականութեան ալ:

Ո՛վ որ դէմ է մեր իրաւունքներուն, մեր թշնամին է: Ո՛վ որ թեր է, մեր բարեկամն է:

Անգամ մը եւս կրկնենք չմոռնալու համար.— Մենք կ՚ուզենք տեսնել մեր հայրենիքը ազատ: Տեսնել զայն անկախ: Տեսնել միացած եւ ամբողջացած: Ազատ տեսնել հայ քաղաքացին ազատ Հայաստանի մէջ: Ընել այնպէս, որ Հայկ. Հանճարը ազատօրէն ստեղծագործէ իր ազատ հայրենիքին մէջ: Եւ, ընդհակառակն, արգունք չտեսնել հայ ժողովուրդի աչքերուն մէջ: Զատեսնել զայն բաժան-բաժան՝ լեզուով, դաւանանքով, հայրենիքով, մտայնութեամբ:

Կարելի՞ է դէմ ըլլալ մեր այս պահանջներուն եւ պայքարի ճակատ ստեղծել անոնց շուրջ: Դարձեալ կը թուի, թէ ոչ, կարելի չէ:

Մենք ահաւասիկ ըսինք ինչ որ կ՚ուզենք եւ ինչ որ չենք ուզեր:

Երկուքն ալ,— թէ՛ ինչ որ կ՚ուզենք եւ թէ ինչ որ չենք ուզեր,— մաս կը կազմեն մեր ապգային ուխտին:

Այս ուխտին դէմ է սակայն Բոլշեւիզմը:

Այս ուխտին դէմ է նաեւ մեր ... խոլ-*տաշը:*

Այս ուխտին դէմ են նոյնպէս Հնչակը, ՌԱԿը, լուսաբեր *Հայը, օտարացած Հայը եւ ... «Հայուկ»ը:*

Գիտենք, թէ ինչու այս ուխտին դէմ է Բոլշեւիզմը:

Գիտենք նոյնպէս, թէ ինչու անոր դէմ է նաեւ մեր... խոլտաշը:

Չենք գիտեր միայն, թէ ինչու դէմ են միւսները,— Հնչակը, ՌԱԿը, լուսաբեր *Հայը, օտարացած Հայը եւ «Հայուկ»ը:*

Ասոնք բոլորը Հայաստան կ՚ուզեն, եթէ « խնդիրը ուզելուն մէջ է միայն », ինչպէս կը գրէր մեր Հարեւանը իր 1948 Դեկտեմբեր 4ի խմբագրականով, բայց չեն ուզեր, եթէ խնդիրը «ուզելուն մէջ» չէ միայն: Կ՚ուզեն՝ երբ տուող ըլլայ. չեն ուզեր՝ երբ տուող չըլլայ:

Սակայն ուզել մը կայ, որ չուզելու կը նմանի: Ճիշդ այս է պարագան մեր «հայուկ»ներուն համար: Այս պատճառով ալ անոնք կը կռուին ոչ թէ ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստան չուզողներուն *դէմ, այլ կը կռուին ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստան* ուզողներու՛ն *դէմ:*

Դարձեալ, անգամ մը եւս, ստիպուած ենք քաղուածքներ ընել հակառակորդ մամուլի վկայութիւններէն ոչ այնքան մեր ըսածը հաստատելու, որքան ցոյց տալու համար, թէ ուր եւ ինչ բանի մէջ մենք կը զատուինք մեր հակառակորդներէն:

« Արեւ », իր 1949 Փետրուար 12ի խմբագրականով, մեզի հետեւեալ վերջնագիրը կը ներկայացնէր.

— « Դաշնակցութիւնը պէ՛տք է ճանչնայ հայ պետութիւնը, անկախաբար վարչաձեւէն, եւ դադրի իր ըմբոստ կեցուածքէն հանդէպ հայ պետութեան»:

Կասկած չկայ, որ «հայ պետութիւն»ը — Մոսկուան է: «Կուսակցութիւն»ը մեզմէ կը պահանջէր ուրեմն ընել Մոսկուայի.— Մենք կը ճանչնանք եւ կ՚ընդունինք քու տիրապետութիւնդ մեր հայրենիքին վրայ: Կ՚ընդունինք եւ կը հաւանինք ընդմիշտ մնալ քու մականիդ տակ, իբրեւ ճորտ, իբրեւ մարդիկ, որոնք հպատակ *միայն կրնան ըլլալ իրենց պապերու հողին վըրայ, բայց երբեք՝* իշխողները *տէր: Մենք ահաւասիկ վար կ՚առնենք մեր դրօշակները եւ ամբողջովին ու առանց պայմանի անձնատուր կ՚ըլլանք քեզի: Կը հրաժարինք մեր հողերէն, կը հրաժարինք մեր պահանջներէն, կը հրաժարինք մեր իրաւունքներէն, կը հրաժարինք մեր Դատէն: Բաշխէ՛ մեր հողերը որու որ կ՚ուզես: Սրածէ մեր մտաւորականները: Թեղդամահ ըրէ մեր Հովուապետը: Աղճատէ մեր լեզուն: Զրկէ մեզ ազատութենէ: Սպիր քշէ մեր ազգակիցները: Եւ չարունակէ հաւատացնել մեզի, թէ մենք երբեք այնքան ազատ, այնքան անկախ եւ այնքան միացեալ չենք եղած, որքան այսօր ...*

Գէյրութի Բանտարկուն՝ «Զարթօնք», իր 1948 Դեկտ. 1ի թիւով, կը գրէր.

— « Հայ ժողովուրդը դժգոհ չէ, որ «անկախ» չէ, որովհետեւ տեսաւ « անկախութեան » բարիքները եւ կրցաւ ըմբռնել, որ իր պայմաններուն մէջ գտնուող ոեւէ ժողովուրդ չի կրնար «անկախ » ըլլալ »:

Քիչ աւելի ուշ, իր 1949 Փետրուար 12ի խմբագրականով, նոյն Բանտարկուն կը գրէր.

— « Ո՛չ, մենք բառին բուն առումով ազատ, անկախ չենք եղած ու չենք կրնար ըլլալ »:

Այս կը նշանակէ մօտաւորապէս ըսել.— Հայկէն մինչեւ Վարդան, Վարդանէն մինչեւ Լեւոն Ե., Լեւոն Ե.էն մինչեւ Դաւիթ Բէկ, Դաւիթ Բէկէն մինչեւ անուանի եւ անանուն հերոսներն ու նահատակները մեր ազատագրական պայքարին, արիւն թափած են ոչ թէ ազատ եւ անկախ ըլլալու, այլ ազատ եւ անկախ չըլլալու համար: Մենք ոչ իրաւունքը, ոչ ալ կարողութիւնը ունինք ազատ եւ անկախ ըլլալու: Պատառ մը հաց կ՚ուտենք, ցրուած ի սփիւռս աշխարհի, այսքանն իսկ շատ է մեզի: Մենք կը գոհանանք այս պատառ հացով եւ չենք ուզեր աւելին ունենալ: Չենք ունեցած եւ չենք կրնար ունենալ:

Ռամկավար միւս օրգանը՝ «Պայքար», որուն խմբագրականները աւելի դժուար կը հասկցուին, քան Այնշթայնի տեսութիւնը, իր կարգին կը գրէր իր 1934 Մարտ 17ի թիւով.

— « Խորհրդային Հայաստանը ամբողջ հայութեան սիրելի դարձնողը ներկայ իշխանութիւնն է: Այս իշխանութեան ստեղծագործող շինարարութիւնը, անոր ազգահաւաքումի ձեռնարկները եւ տոհմային նպատակները նոր իրաւակարգի սկզբունքներէն եւ էութենէն կը բխին»:

Կը հետեւի ուրեմն, որ հայ ժողովուրդը երբեք չէ սիրած իր հայրենիքը քառասուն երկար դարերու ընթացքին: Զայն սկսած է սիրել «ՆԵՐԿԱՅ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ» օրով միայն եւ անոր շնորհիւ:

Մեր գոյութեան առաջին օրէն մինչեւ « ներկայ իշխանութիւնը», մեր երկրին մէջ « ստեղծագործ շինարարութիւն » չէ եղած, «ազգահաւաքումի ձեռնարկներ » չեն կատարուած, «տոհմային նպատակներ» չեն հետապնդուած: Այդ բոլորը կըցած է ընել միայն «ներկայ իշխանութիւն»ը: Այդ բոլորը բխած են միայն « նոր իրաւակարգ»էն, անոր սկզբունքներէն եւ էութենէն:

Քիչ կը մնայ, որ ՌԱԿի օրգանը ըսէր նաեւ, թէ հայ ժողովուրդի կեանքը կը սկսի «ներկայ իշխանութեան» օրով. անկէ առաջ հայ ժողովուրդ ըսուած բան գոյութիւն չունէր բնաւ ...

Այսքանը կը բաւէ կը կարծենք:

Արդ, մենք կը պայքարինք գաղափարներով եւ գաղափարներու համար: Կը պայքարինք ոչ այն պատճառով, որ գաղափարներ չունինք, այլ այն պատճառով, որ գաղափարներ ունինք:

Այսպէս չէ ՌԱԿը, այսպէս չէ Հնչակը: Երկուքն ալ, գաղափարական մուրացիկներ հայ կեանքի մէջ, կը պայքարին անձերու համար եւ անձերու դէմ: Այս ձեւով մեզի դէմ պայքարած են շատեր. այդ «շատեր»էն փոշի միայն մնացած է այսօր:

Ո՞ւր է գաղափարը, օրինակի համար, սա «փաստ»երուն մէջ, որոնց ջահակիրն ու քարոզիչն է դեղին մամուլը.— Դաշնակցութիւնը մենատէր է, հայրենադաւ է, ազգադաւ է, Հայաստանի դէմ է, էջմիածնի դէմ է, հայ ժողովուրդի ոխերիմ թշնամին է: Դաշնակցութիւնը Թուրքին զինակիցն է, իմպերիալիզմի գործակալ է, լրտես, վարձկան է, ծախուած է օտարին: Եւայլն, եւայլն, եւայլն:

Նոյն այս մամուլը օր մը կը յայտարարէ, թէ երկու ականաւոր Դաշնակցականներ անգղ. զրահաւորով Էնկիւրի մեկնած են... խորհրդակցութեան համար:

Յաջորդ օրը, քիչ գտնելով այս «փաստ»ը, կը հնարէ նոր մը ու կը գրէ — Ականաւոր Դաշնակցականի մը ահաւոր մերկացումները ...

Ուրիշ օր մը Ապրիլեան Եղեռնը կը վերագրէ Դաշնակցութեան, զոհը ամբաստանելով, բայց ոճրարարը անպարտ հանելով:

Տեղական մամուլին մէջ իսկ տեղացիները կը զինէ հայութեան դէմ, պարզապէս մուր մը աւելի քսելու համար Դաշնակցութեան վրայ:

Կրնանք ըսել, թէ այս ձեւով պայքարած չեն մեզի դէմ սուլթանական Թուրքիան, իթթիհատական Թուրքիան, ցարական Ռուսիան, ոչ իսկ համայնավար Ռուսիան: Այս ձեւով կը պայքարին մեզի դէմ երկու «կուսակցութիւն»ները, մէկը՝ մայրը, միւսը՝ զաւակը:

Թող շարունակեն նոյն ձեւով: Մենք պիտի չդադրինք պայքարելէ յանուն գաղափարներու եւ յանուն այն վեհագոյն իտէալին, որուն ամրօրէն կառչած ենք եւ կառչած պիտի մնանք:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԿՐԻՓԸ ԵՒ ԻՐ ՊԱՏՈՒԱՍՏԸ

•

Ահաւասիկ ցուրտերը եկան իրենց հետ բերելով նաեւ կասկածելի հիւր մը՝ Կրիփը:

Այս բառը բերնի ծամօն դարձած է ու շատեր պարզ պաղառութեան կամ հարբուխի համազօր կը նկատեն զայն: Մինչդեռ կրիփը շատ փոխանցիկ, երբեմն ալ մահացու հիւանդութիւն մըն է: Անոր ժահրը յաճախ տեղի կու տայ պարբերական համաճարակներու, խլելով բազմաթիւ զոհեր: 1918-20ի կրիփի համաճարակը կատարեալ աղէտ մը եղաւ մարդկութեան համար, 15 միլիոն մարդիկ, մանաւանդ ծերեր ու մանուկներ, զոհ գացին այդ հիւանդութեան: Հակառակ բժշկական եւ գիտական յառաջդիմութեանց, տակաւին ոչ ոք կրնայ վստահեցնել թէ այդպիսի մահասփիւռ համաճարակներ այլեւս չեն կրկնուիր:

Ամբողջ աշխարհիս վրայ հիմնուած են յատուկ հետազօտութեանց կեդրոններ, հիմնական դարման մը գտնելու համար: 1918ի համաճարակի ընթացքին էր որ, մէկ կողմէ Շարլը Նիքոլ եւ Շարլը Լըպայի, իսկ միւս կողմէ Տիւժարիք ու Տըլարիվիէր հաստատեցին կրիփին ժահրային հանգամանքը: Առաջին երկուքը հիւանդներու խուխին քամածոն (փիլթրա), իսկ վերջինները վարակուածներու արեան քամածոն ներարկելով կապիկներու եւ կամաւոր մարդոց մարմնին մէջ:

Մինչեւ այժմ, բժշկութեան ծանօթ են կրիփի ժահրին Ա. Բ. եւ Գ. տեսակները: Ժահրերը կեանքի ամենայետին սահմաններուն եւ անշարժ նիւթին միջեւ ապրող անտեսանելի միքրոպներ են: Անտեսանելի՝ նոյնիսկ ամենազօրաւոր դասական մանրադիտներով: Միայն ելեկտրոնական մանրադիտներու միջոցաւ կարելի է լուսանկարել, քանի հազարէն մինչեւ հարիւր հազար եւ աւելի խոշորցնելով զանոնք: Անշուշտ մանրամասնութիւններ

ՕՐՈՒԱՆ ՆԵԱՆՔԷՆ

ՓՈՔՐ ՀԱՍԱՐՈՒՆ

•

(Բ. եւ վերջին մաս)

Յաճախ հասարուն երբ իր հաշիւներով կը զբաղի, անոր մատները թուղթին վըրայ կը սամկանան, որովհետեւ հարկահաւաքներ, տուրքի պաշտօնեաներ միշտ կուգան խուզարկելու անոր գրպանները, ինչպէս մոզարծ մը եղան մաի զանգուածին վրայ, երկու ձեռքերով յաճախ կը շօշափէ կտոր մը աւելի լաւ միս գտնելու համար:

— *Աղէկ, սակայն, երբ այս բոլորը ինծմէ կ՚առնես՝ ինծի ի՞նչ կը մնայ:*

— *Տակաւին կը մնայ, անհոգ եղիր...:*

Ես որ իմ քահանայիս երբեք չեմ խոստովանած իմ արարքներուս մասին, պարտաւոր եմ սակայն խոստովանիլ հարկահաւաք պաշտօնեային: Բայց ի՞նչպէս ...: Պէտք է խոստովանիմ գրաւոր եւ երդումով:

— *Ո՞ւր կը պահես դրամդ: Մանրամասնէ:*

Սա վերջին հազարնոցը ո՞ւրկէ է ...:

Օտար երկրի մը մէջ խնայողական սնտուկ ունի՞ս: Երբե՞ք: Զգուշացիր... հակառակ պարագային թէ տուգանք ունիս եւ թէ ինչքերու գրաւում:

Այս պայմաններուն մէջ միշտ գրպաններս կը մնայ պարպուած եւ ազազուն: Եթէ կ՚ուզէք՝ այս վիճակը համարեցէք իբրեւ ապաշխարութիւն կամ զղջում: Սկսայ զայրանալ, ու քաջաբար դիտողութիւններս ըրի:

— *Ըսէք տեսնեմ, դուք որ կը մարմնացնէք կառավարութիւնը, չէ՞ք կրնար խընայողութեան փորձեր կատարել զանազան բաներու շուրջ:*

— *Օրինակի համար ...*

— *Ութսունական թուականներուն, պետական վարժարաններուն ելեւմուտքը 45 միլիոնի կը բարձրանար որ մեծկակ գումար մը կը ներկայացնէր:*

— *Այո, սակայն պատերազմէն ասդին փոփոխութիւնը հսկայական է, որով արտադրիչը պէտք է հօթնով բազմապատկել:*

— *Համաձայն եմ, բայց այսօր միեւնոյն ելեւմուտքը 5343 միլիոնի բարձրացած է, կը նշանակէ թէ փոխանակ հօթնի, 119ով բազմապատկուած է ... սակէ զատ տակաւին կարծեմ թէ ներկայիս կան անաններ որոնք կարդալ չեն գիտեր բաղդատմամբ 1880ի Նորավարժներուն: Կառավարութիւնը սաստիկ զայրացած պատասխանեց.*

— *Սորվէ, ով խղճալի բդէզ, գիտցիր թէ այս պիւտճէն նուիրական է եւ չի նըմանիր ուրիշ պիւտճէներու: Ոչ միայն անհպելի է, այլ նաեւ պէտք է աւելցնենք տիպար վարժարանները երկարելով անոնց դպրոցական շրջանը:*

— *Ո՞ւրկէ պիտի ճարէք դրամը:*

— *Ձեր գրպանէն:*

Բոլորովին սահմռկած կը դիմեմ տարբեր միջոցի ու կը հարցնեմ.

— *Կարելի չէ՞ արդեօք ուրիշ եկամուտներ գտնել խնայողութեան համար: Վեց հարիւրի մօտ երեսփոխան ունինք. միթէ այդ պատկառելի բազմութիւնը անհրաժե՞շտ է, քանի որ խմբովին կը քուէարկեն եւ մանաւանդ առատօրէն վարձատրուած են ...: Մինչդեռ ես ոչինչ բանով մը կ՚ապրիմ ...:*

— *Այն ատեն ինչո՞ւ կը տրտնջաս քանի որ ոչինչով կրնաս ապրիլ: Քեզի պէտք եղածը արդէն ճշգրտօրէն կը թողում եւ քանի որ կ՚ապրիս... ու կը խոստովանիս, ուրեմն տակաւին բաներ մը ունիս:*

— *Այո, շատ փոքրիկ պահեստ մը ... քանի մը դրամատոմսեր ...:*

— *Ահաւասիկ նոր խոստովանութիւն մը: Եւ դեռ կը բողոքես: Այն ատեն պէտք է անգամ մըն ալ թօթուել քու քսակդ, պէտք է գտնել քու ամենայետին թաքստոցդ: Պէտք է խստացնեմ քննութիւններս, որպէս զի ամենավերջին մնացորդին ալ տուրք մը յատկացնեմ: Մանաւանդ երջանիկ պէտք է համարիս ինքզինքդ, երբ չեն գար գրաւել յարկաբաժինդ, ուր քու ամբողջ կեանքիդ տեւողութեան ժողովուրդին արդար վաստակովը պարարտացուցիր քու քսակդ ..:*

— *Ե՞ս... պարարտանա՞լ ...:*

Այլեւս կը լռեմ. ի՞նչ կ՚ուզէք որ ըսեմ: Կառավարութիւնը տէրն է իմ դրամիս ... իմ ոսկիիս... ամէն բանի ...: Ես ունիմ միայն իր ստորագրութիւնը, աւելի արժէքաւոր քան իմ դրամս: Ես հասարուն մըն եմ ... ամենափոքր հասարուն մը, առանց չարամտութեան վստահութեամբ ապրող մը, որ արեւածագէն առաջ կը սկսի աշխատիլ, քիչ մը աւելի շահելու համար: Ես այն խնայողասէրն եմ, որուն երբեք խորհուրդ չեն հարցներ եւ սակայն միշտ կը վճարեմ ամէն անգամ որ ինծի կը դիմեն:

Ես փոքրիկ հասարուն մը, խնայողասէր մըն եմ ...:

ՓԻԷՌ Լ'ԷՌՄԻԹ

Հայացուց Նուպար Ադամեան

չկան լուսանկարներուն վրայ հետեւաբար ոչինչ կարելի է ըսել ժահրերու ներքին կառուցուածքին մասին։ Իսկ անոնց բաղկացուցիչ տարրերը ծանօթ են գիտութեան, եւ շատեր չէկողքացուած են ։

Մանրադէտով տեսանելի մանրէներուն (պասիլ, պաքթէրի) եւ ժահրերուն (վիրիւս) տարբերութիւնը միայն այս վերջիններուն անհամեմատ փոքրութեան մէջ չի կայանար։ Հիմնական տարբերութիւնը երկու խմբաւորումներուն ապրելու եղանակին մէջ կը կայանայ։ Այսպէս, մինչ մանրէները անկախ կեանք մը ունին եւ կարելի է զանոնք մշակել սննդական միջավայրի մը մէջ, ժահրերը ընդհակառակն ցեցեր են ու միայն կենդանի բջիջներու մէջ կրնան ապրիլ եւ անոնցմէ կը քաղեն անհրաժեշտ կենսատու նիւթերը ։

Ժահրերու գործունէութեան շրջանակը կ'ընդգրկէ կենդանական եւ բուսական աշխարհները միանգամայն։ Ժահրային հիւանդութիւններէն յիշենք ծաղկախտը, ջրծաղիկը, խոզականջը, հարսանիթը, կրիփը եւն.։

Ընդհանրապէս, անոնք որ անգամ մը վարակուած են այս ախտածին հիւանդութիւններով եւ կամ պատուաստուած ատոնց դէմ, ախտամերժ վիճակ մը կ'ունենան իրենց մարմնին մէջ։ Ուրիշ խօսքով, անոնց մարմնոյն ինքնապաշտպանութեան մեքենան պայքարի միջոցներ կը ստեղծէ այդ ժահրերուն դէմ, յատուկ հակաթոյներ (անթիքոր) արտադրելով ։ Դժբախտաբար կրիփի ժահրը սադայէլեան խորամանկ խաղով մը դուրս կը մնայ այս ընդհանուր կանոնէն, որով, համաճարակի մը ատեն մարմնին մէջ կազմուած հակաթոյները ոչ մէկ ազդեցութիւն կը գործեն նոր համաճարակի մը ժահրերուն վրայ։ Որովհետեւ կրիփի ժահրերու իւրաքանչիւր տեսակ, ոչ միայն յատուկ է իր արտաքին ձեւով ու գործունէութեան եղանակով, այլ եւ կրնայ նոր տեսակի ժահրերու ծնունդ տալ, բարդացնելով մարդկային բնախօսութեան ինքնապաշտպանութեան միջոցները ։

Նկատի ունենալով կրիփի ժահրին այս չարաչուք առանձնայատկութիւնները, ինչպէս նաեւ ապրելու համարակալ գիծերը միւս ժահրերուն հաւասար, պատուաստի մը պատրաստութիւնը կը դարձնէ դժուարալոյծ հարց մը։ Բարեբախտաբար մարդուն համճարը անդադար կը գործէ ։

Այդ չարաղէտ ժահրին մշակման եղանակը կը պարտինք Բըրնէթի որ կրցաւ իրագործել զայն 1935ին, 11 օրուան թխսուած հաւկիթին սաղմնային թաղանթին վրայ մշակելով ժահրը 38.5 ս. ջերմութեան մը տակ։

Շնորհիւ այդ մշակուած ժահրային հեղուկին, կարելի է մէկ ժամուան ընթացքին կրիփին ախտաճնութիւնը կատարել անհատի մը վրայ։ Այս վերջին հնարքը պատահմունքի մը արդիւնքն է, պարգուած՝ Հըրսթի ու իր գործակիցներուն հետազօտութեանց ընթացքին ։

Ամերիկայի մէջ յաջողած են պատրաստել կրիփի դէմ պատուաստ մը ։ Սակայն անոր պատրաստութիւնը կը պահանջէ երկար ժամանակ։ 1948ի կրիփի համաճարակի ընթացքին էր որ ձեռնարկուեցաւ պատուաստին պատրաստութեան։ Ամերիկեան կառավարութիւնը շարժման մէջ դրած է բոլոր դեղագործական աշխատանոցները, նիւթական հսկայական զոհողութիւններ առանձնելով։ Աշխատանոց մը կրցած է բաւական մեծ քանակութեամբ պատուաստ յանձնել առողջապահական մարմիններուն 27 օրուան ընթացքին ։ Իսկ մնացեալները յանձնած են երկու ամսուան յապաղումով, երբ արդէն համաճարակը վերջ գտած էր ...

Այս բոլորէն կարելի է հետեւցնել թէ կրիփին դէմ պայքարի միջոցները տակաւին չեն սպառած։ Պատուաստումի միջոցաւ կանխարգելումը պէտք կատարուի կարգ մը դժուարութեանց բարձումէն վերջ։ Ուրեմն առայժմ ընդհանուր պատուաստումի խնդիրը հարցական է։ Սակայն բոլոր կեդրոններու փորձագէտները կ'աշխատին այդ ուղղութեամբ ։ Բարեբախտաբար մարդկութիւնը իր ձեռքինմէջ ունի միքրոպասպան հրաշագործ դեղերու շարք մը, որոնց կրնայ դիմել հաւանական համաճարակներու դէմ պայքարելու համար .

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

●

ԽՆԿՕ – ԱՊԵՐ (Աթաբէկ Խնկոյեանի) մահուան քսանամեակին առթիւ Երեւանի «Խնկօ – Ապեր» գրադարանին մէջ բացուած է մանկական ցուցահանդէս։ Բոլոր ցուցադրած նկարները կը վերաբերին հեղինակին մանկական ստեղծագործութեանց, անոր կատարած թարգմանութիւններուն։ Կան նաեւ անոր բանաստեղծութիւններն ու առակները ։

ԽԱՉԱԽՆԵՐՈՒ ժողովրդական երգի ու պարի խմբակը Երեւան գացած է, ներկայացնելով քնարական, հարսանեկան, երգիծական երգերը եւ Դոնի խազախներու բերկրալի կեանքը ։

ԱՒԵՏԻՔ Իսահակեանի երկերու ժողովածուն հրատարակած է Պետհրատը անոր ծննդեան 80ամեակի առթիւ։ Այս ժողովածուին մէջ են Աւ. Իսահակեանի բանաստեղծութիւնները, հէքեաթները, գեղօնները, առակները, թարգմանութիւնները, պատմուածքները, արձակ բանաստեղծութիւնները, զրոյցները, արձակ առակները եւ յուշերը ։ Այս միահատոր գրքին հրատարակուած է 15 հազար օրինակ ։

ԺԴ.–ԺԹ. ԴԱՐԵՐՈՒ հայկ. արուեստի ցուցահանդէս բացուած է պետական պատկերասրահին մէջ։ Ուշագրաւ են միջնադարեան ժողովրդական ստեղծագործութեան լաւագոյն նմուշները։ Ատոնց մէջ են մագաղաթեայ գրքերու կազմերու մէջի կողմը փակցուած զարդանկար կտաւներ, ինչպէս եւ վարագոյրներ, ըղջեւաներ, ոսկիէ եւ ձեռագործ իրեր ։ Ցուցադրուած իրերուն մէջ աչքի կըզարնէ մեծ վարագոյր մը, որու կապոյտ խորութեան մէջ կան զանազան նկարներ Այս վարագոյրը պատրաստուած է1757ին Թոքատի հայ կտաւագործներու կողմէ, զոր Երեւան տարած են Ռումանիայէն Ուշագրաւ են նաեւ ԺԸ. ԺԹ. դարերու ոսկեղէն եւ ձեռագրած իրերը, 1651ին պատրաստուած մետաքսէ գօտին, Ղարաբաղեան թափանցիկ կիտուածեալ (էմայլէ) ջրամանը, բաժակը եւայլն։

ՇԻՆԱՔԱՐԵՐՈՒ նոր հանքավայր մը գտած են Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի երկրաբանական գիտահետազօտական կաճառին գիտական աշխատողները։ Թալինի շրջանին մէջ Գեմզայի մեծաքանակ պաշարներ գտնուած են, Անի-Գեմզայի քարհանքերու մօտ, Ազիզի շրջանին մէջ բացուեցան գեղին տուֆի, պեմզայի եւ բազալտի նոր հանքավայրեր։ Մէջտեղ ելած են նաեւ աւազի մեծ պաշարներ։ Լեռնային տուֆի նոր հանքավայրերգտնուած ենՍպիտակի շրջանինմէջ ասոնք կրնակի կ'աւելցնեն տեղական քարամշակման տարածութիւնը ։

ԳԻՏՆԱԿԱՆ Միչուրինի ծննդեան հարիւրամեակի առթիւ ցուցահանդէսներ տեղի ունեցած են Հայաստանի զանազան վայրերուն մէջ, ուր կը ցուցադրուին գունաւոր նկարներ Միչուրինի աճեցուցած նոր տեսակներէն։ Ծովի մակերեւէն երկու հազար մեթր բարձրութեան վրայ Ծովինարի, Աստղաձորի, Վարդենիքի մէջ միջուրինասերները հիմնեցին այգիներ։ Ներկայիս երեք հարիւր հեկտար տարածութեան վրայ կ'աճին միչուրինեան տեսակի խնձորենիներ եւ տանձենիներ ։ Այս տարի ստացած են 230 կենդրոնար խնձոր եւ տանձ ։

ՌԱԳԻՆՏՐԱՆԱԴ ԹԱԿՈՐԻ «Պարտիզպանը» հայերէնի թարգմանած է Համլիկ Թումանեան։ Ժողովածուէն հրատարակուած է տասը հազար օրինակ ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ

Մեր պատմութեան ընթացքին երբ եւ իցէ Լուսաւորչի կանթեղը այնքան աղօտած չէր ։

Օտարի ժառագործները շատ յաճախ քանդածեն մեր վանքերն ու եկեղեցիները, բայց վերապրող Հայը իր կուրծքին տակ խորան պահած, ջահ ու մոմ վառած է, իր աստանդական վիճակին մէջ, ու կրկին վերականգնած է իր պապերուն աւանդը՝ Հայ. եկեղեցին։ Վեց դար անդադար Թուրքը փորձեց մեզ անջատել մեր այդ սրբավայրէն, բայց երբեք չյաջողեցաւ մեր հոգին աղարտել, ատոր համար ալ իր արիւնռուշտ խուժանը անխնայ արուրեց մեզ Փիգիքապէս ...

Այլ է կացութիւնը սակայն ներկայիս ։ Երեւան տարի չանցած, այս ազատ Եւրոպայի մէջ ինքնաբերաբար տարուելով ժամանակի հովերէն բոպկըցանք հոգեպէս, եւ շատ տխուր վախճան մը կը սպասէ մեզի։ Այն ինչ որ թնդանօթն ու հրացանը, չարչարանքն ու խաչելութիւնը չկրցան խլել մեզմէ, «ոսկի վու փլէ»ի մը փոխարէն կ'ուրանանք հեռդհետէ։ Արդարեւ ի՞նչ բացատրութիւն կարելի է տալ մեր ազգային ներկայ անհող, տժգոյն եւ երերուն վիճակին...։ Հայը ե՞րբ էր լքած եկեղեցին ու դպրոցը, որ այսօր այնքան քար անտարբերութեամբ կը դիտէ հոծ զանգուածի մը մէջ եկեղեցիի մը չգոյութիւնը, կամ ուրիշ տեղ մը անոր խարխուլ եւ անպատշաճ վիճակը ։ Հոգիս մըղկտաց երբ անցեալ կիրակի ժամանուոր հըրաւէրով գացեր էի տեսնելու «նորոգութեան կարօտ Շաւիլի Հայոց եկեղեցին»։

Իրականութեան մէջ եկեղեցիէ զատ ամէն բանի նմանող խուղակ մը՝ է, բաղկացած քանի մը փտած գերաններէ եւ «փլաթրէ» պատերէ։ Դրան առջեւ կանգնած Հոգաբարձութեան մէկ անդամը կը ցուցնէ աջ կողմի պատը որ թեքած է, ենթակայ՝ փլչելու անմիջական վտանգին։ Ուրիշ մը կը ցուցնէ ճեմիչը, եկեղեցիին դրան ձախ կողմը, որ պէտք է անպայման տեղափոխուի։ Երրորդ մը կը ցուցնէ պատուհանները, որոնց ոչ մէն կը բացուի, օդը մաքրելու համար։ Չորրորդ մը կ'առաջարկէ սրահ մը կառուցանել նորգնուած եկեղեցիին յարակից փոքրիկ հողամասին վրայ, որպէս զի ծառայէ դըպրոցի ու զանազան հաւաքոյթներու ։ Հինգերորդ մը կ'ըսէ,— Եղածը ամբողջովին վերցնել մէջտեղէն եւ բոլորովին նոր շէնք մը շինել ։

Իսկ երբ հարց եղաւ նիւթականի միջոցներու մասին, ձայն մը պատասխանեց.

— «Յառաջ»ը հանգանակութիւն մը կատարեց 1926ին, ի նպաստ Շիրակի աղէտեալներուն եւ պատուաբեր գումար մը ճարեց ։ Մենք աւելի անճա՞ր ենք, քան Այնճարը, որուն հողատարութիւնը նոյնպէս աղուօրէն ստանձնեց «Յառաջ»ը ։ Տակաւին չենք խօսիր Աթէնքի չքաւոր տուրց ճաշարանի եւ ուրիշ բազմաթիւ ձեռնարկներու մասին զոր յաջողութեամբ գըլուխ հանեց «Յառաջ»ը ։ Վստահ ենք որ «Յառաջ»ը դարձեալ իր բաշխը քամուն տալով մեզի օգնութեան պիտի հասնի։

Այժմ Շաւիլի եկեղեցիի հոգաբարձութիւնը երկու պատասխանի կը սպասէ ; մէկը՝ «Յառաջ»ի նախաձեռնութիւնը, մէկն ալ այս տողերը գրողին «չափաւոր ու նպաստաւոր» պատասխանը։

Որպէսզի հայ մամ՛իկն ու պապիկը մխիթարուին, հայ տղեկը չզրկուի Ս. Մեսրոպի հանճարատու այբուբենէն ։

Կաթիլ մը իւղ Լուսաւորչի կանթեղին, «ոիլ վու փլէ ...»

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

ԽՄԲ. — Դժբախտաբար պարագաները թոյլ չեն տար նոր հանգանակութեան մը ձեռնարկելու։ Սիրով կը տրամադրենք մեր բարոյական աջակցութիւնը, ինչպէս Արնուվիլի սրահին համար։ Կը կարծենք թէ Շաւիլի մէջ եւ այլուր կը գտնուին բազմաթիւ բարեկեցիկ եւ սրտցաւ հայրենակիցներ, այս համեստ պահանջը գոհացնելու համար։

ՍՏԱՑԱՆՔ

Les Refugiés Etrangers en France. Editions AERE.

ԳԱՂԱՓԱՐԻՆ ԵՒ ԱՆՈՐ (բանաստեղծութիւններ), Ա. Մհեր։ Տպ. Արամազդ, Պէյրութ։ Գին 100 լիբ. ղահեկան։

ԳՐԱԿԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ, ԺԲ. տարի 1956։ Խմբագիր՝ Լեւոն Ճէրահեան, Մարսէյլ ։ Տպ. Հորիզոն։ Գին 350 ֆրա՛նք ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (87)

Մ. ՔԵՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Ապտիւլքատիր ոստիկանութեան հետեւեալը յայտարարեց .

— Փախայ եւ պահուըտեցայ, հոգիս ազատելու, ինքնապաշտպանութեան համար։ Ի՞նչ կ'ուզէք որ ընէի։ Ինչ կը վերաբերի դատարանին կողմէ ինծի դէմ տրուած մահավճռին, յոյս ունիմ որ ի ներկայութեան դատավարութեանս պիտի կրնամ ջրել ինծի դէմ եղած ամբաստանութիւնները։ Երկու հոգի միայն, Ջիա Խուրշիտ եւ Գարա Քեմալ ըսած են թէ ես մասնակից եմ եղեր մահափորձի խնդրին։ Բայց այս երկու մարդիկը մեռած են եւ անկարելի է ներկայիս մեզ երես առ երես ձգել։ Ես կ'ուրանամ արդէն ինծի վերագրուած որեւէ մեղսակցութիւն ։ Մընացեալը ճակատագիր է։ Պէտք չէ մոռնալ որ բարւոք ծառայութիւններ մատուցած եմ երկրին ։ Փախչիլը յանցապարտութիւն չի նշանակեր։ Առաջին ատեն ալ խոյս տուած էի, առանց յանցաւոր ըլլալու, որովհետեւ կը խրտչէի դատարանէն։ Աւելցնեմ որ բնաւ չէի կարծեր թէ պիտի ձերբակալուիմ։ Կը շնորհաւորեմ ոստիկանութիւնը, որ անթերի կերպով կը կատարէ իր պարտականութիւնը ։ Հանրապետութիւնը ամուր հիմերու վրայ դրուած է, եւ անոր դէմ բարձրացող ձեռքը կը չորնայ ։

Եւ վերջապէս Ապտիւլքատիր Անգարայի կայարանը իջաւ, ամէն ոք հետաքրքիր էր գիտնալու թէ իրենց երբեմնի կուսակալը ինչպէս պիտի մտնէր Անգարա ։ Խուռն բազմութիւն մը կանուխէն խռնուած էր կայարան, այր, կին, մեծ ու պզտիկ ։ Վերջապէս կառախումբը կեցաւ։ Ամէն անհարկ Ապտիւլքատիրը կը փնտռէր։ Դատապարտեալը ժողովուրդին մէջէն տանելու համար ոստիկանութիւնը կը ճեղքէր բազմութիւնը եւ ճամբայ կը բանար։ Ան ամքած էր գրեթէ ոստիկան գինուորներու սուիններուն մէջտեղ ։ Ոստիկանները գինքը փութով ինքնաշարժ մը դրին ու երբ Ապտիւլքատիր ժողովրդային ցասումն ու անհամբեր հետաքրքրութիւնը տեսաւ, շուարեցաւ եւ աղերսարկու նայուածքներ նետեց քովի ոստիկաններուն ։

Բայց ժողովուրդը թքաւ երեսին, երբ ուղղակի Անկախութեան Ատեան կը տարուէր, անմիջապէս հարցաքննուելու համար։ Բազմութիւնը կը պոռչտար ճամբաներուն վրայ.

– Ապտիւլքատիրն է, բռնուեցաւ...

Մահապարտը քառորդ մը վերջը կը հարցաքննուէր Անկախութեան Ատեանին կողմէ, իր առաջին յայտարարութիւնը կ'արտասանուէր բառ առ բառ։ Դատական մարմինը իրեն հարցուց թէ երբ, ինչպէս փախած էր եւ ուր տեղերը պահուըտած էր, երբ գացած էր Սթրանճա։

Ապտիւլքատիր իր փախուստին վերաբերեալ անցուդարձերուն շուրջ կարեւոր յայտնութիւններ եւ խոստովանութիւններ ըրաւ։ Ըսաւ թէ Պազրջքօյ պահուըտած ատեն, անճանաչելի ըլլալու համար օրերով մարմինը այրեց ու մրկեց արեւի լոյսին տակ ։

Իր այս նախնական հարցաքննութիւնը մէկ ժամ տեւեց։ Ապտիւլքատիրի խոստովանութեան ընթացքին, նաեւ երեւան ելաւ որ ինք յաճախակի կը պատէր Իթթիհատի պատասխանատուներու աւագ քարտուղար Նայիլ պէյի հետ, որ նոյնպէս ձերբակալուած էր այդ պահուն եւ կը գտնուէր Ճավիտի, Տօքթ. Նազըմի եւ ուրիշներու կարգին։

Երբ Ապտիւլքատիր դուրս հանուեցաւ դատարանէն, կենալու կարողութիւն չունէր։ Օրական ութսուն քիլոմեթր կտրող այս տարօրինակ մարդուն ոտքերը ուռած էին։ Շատ մտահոգ էր ու կ'ըմբռնէր վերահաս վախճանը։ Ինքնաշարժ դրուած պահուն կը դանդաղէր. ոստիկան զինուորները թեւը մտան եւ այնպէս ինքնաշարժ դրին զինքը։ Պահ մը վերջ, Ապտիւլքատիր բանտն էր ալ, արգելափակուած եւ հաղորդակցութենէ զրկուած։

Անկախութեան Ատեանին կողմէ հարցաքննուած պահուն, Ապտիւլքատիր ուրացաւ մահափորձի գործին մէջ ամէն մասնակցութիւն եւ մեղսակցութիւն, եւ ըսաւ.

— Ես այդպիսի բան մը կրնա՞մ ընել։

Ըսաւ նաեւ թէ կախաղան հանուած Շիւքրիւ հետ իր յարաբերութիւնները լոկ բարեկամական էին եւ թէ՝ կը զարմանայ որ դաւադիր եւ դաւաճան կը նըկատեն զինքը։

(Շար.)

ունեցաւ. սակայն կը կարծուի թէ գործադրելէ առաջ պիտի լսեն ամբաստանեալը, որպէս զի ապացուցանէ թէ քաղաքական տեսակէտով անխուսափելի էր լուծումը։ Վօտարման որոշումը արունեցաւ 19 ձայնիվ։ Վեց անդամներ կ'առաջարկէին միայն պարսաւանքի բանաձեւ մը քուէարկել, իսկ երկու հոգի հակառակ էին որեւէ պատժական տնօրինութեան։

Այս ժողովին կը նախագահէր Գ. Ժոխօ։ Բանաձեւը կը շնորհաւորէ հինգ նախարարներ որոնք ընդդիմացած էին կառավարութեան տեսակէտին եւ կը հրաւիրէ **միւս նախարարները որ հեռանան այս օ-րէ՛ն իսկ։** Ցեռոյ միութեան կոչ մը կ'ուղղէ բոլոր հանրապետականներուն, որոնք վեց շաբաթէ ի վեր կ'ընդդիմանան մթին եւ անժողովրդական քուէարկութեան մը վրայ հիմնուած ընտրութեանց։ Եւ վերջապէս, նկատելով որ վարչապետը « այդ խաղերը կը վարէ տեւականօրէն, հակառակ համագումարին առած որոշումներուն եւ նախագահ Ժոխօյի եւ կուսակցութեան երեսփոխաններու մեծ մասին կրկնակի կոչերուն, նկատի առնելով վարչապետին տեւական անկարգապահութիւնը, կ'որոշէ կուսակցութենէն վտարել զայն, համաձայն կազմական կանոնագրի 32րդ յօդուածին ձրդ. հատուածին տրամադրութեանց»։

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Ֆրանսական անթենը առջի օր հաղորդեց Գ. Էտ. Ֆօրի տեսակցութիւնը՝ իր աշխատակիցներէն մէկուն հետ։ Ակնարկելով իր վտարման, Գ. Էտ. Ֆօր կը յայտարարէ.

— Թէեւ այդ որոշումը կանխամտածուած էր ոմանց կողմէ։ Անիկա գործելու եղանակ մըն է որուն վարժուած չեմ ես, իբրեւ վաղեմի փաստաբան մը։ Կը թուի թէ կանխակալ կարծիք մը գոյացած է, դիս լսելէ առաջ։ Ես կ'ուզէի ներկայ ըլլալ կուսակցութեան դիւանի նիստին եւ պատասխանել ինծի ուղղուած հարցումներուն։ Ցեռոյ եմ կեցայ։ Կը զարմանամ տրուած որոշման համար որուն դէմ պիտի բողոքեմ օրինական միջոցներով։ Քանի մը ամիսէ ի վեր նշանաւոր ձգտում մը կը տիրէ կուսակցութեան մէջ, — ծայրայեղ փճացումութիւն, չափազանց արագութիւն եւ բռնութիւն որոշումներու մէջ, չէզոքացնելու համար հակառակորդները։ Ինչ որ ըլլայ, ես պատրաստ եմ զանազանել կուսակցականը եւ հանրային՝ իբրեւ վարչապետ։ Չեմ գիտեր թէ նախընթաց ունի՞ այսքան խիստ վճիռ մը. — քաղաքական կուսակցութեան մը առանձին յանձնել վարչապետ մը՝ ճապէս կառավարական խնդիր մը համար։ Ես կը կարծեմ թէ վարչապետ մը չի կրնար կուսակցութեան մարդն ըլլալ երբ իրաւարարութիւն մը պիտի կատարուի կամ որոշումներ պիտի տրուին։ Այդ պարագային, ան չի կրնար բացառութիւն պահանջել կամ կուսակցական առանձի մը նախավճիռին սպասել։ Ուստի, հաստատ կը մնամ իմ տեսակէտիս վրայ եւ ինծի կը վերապահեմ բողոքել տրուած որոշման դէմ ։

× Սրատասահմանի մէջ անձկութեամբ կը հետեւին Ֆրանսայի ներքին տագնապին։ Տեղական մամուլն ալ մտահոգութիւն կը յայտնէ ։

....

ԿԻՊՐՈՍԻ մետրապոլիտը, Մակարիոս արք. իմացած ըլլալով որ Մ. Նահանգները պիտի միջամտեն, յայտարարեց թէ ժողովուրդը ինքնօրինութիւն պիտի ստանայ հինգ տարիէն, 1961ին։ Մետրապոլիտը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցած է ամերիկեան հիւպատոսին հետ, բայց մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահէ. — Ահաբեկիչները Դեկտ. 1ի ռումբ մը նետեցին Նիկոսիոյ օդանաւային կայանին մէջ։ Ոստիկան վիրաւորուեցաւ հայ պաշտօնեայ մը ։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Հնդկաստանի ներկայացուցիչը, Ք. Մենոն, բանաձեւ մը ներկայացուց, պահանջելով որ 1. Բոլոր պետութիւնները դադրեցնեն հիւլէական փորձերը ։ 2.— Զինաթափութեան յանձնախումբը ծրագիր մը ներկայացնէ, զինարշաւը դադրեցնելու համար, միջազգային համաձայնութեամբ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

15 – 16 տարեկան աշխերտ մը, գործի սկսելու համար շաբաթական 4000 փր.ով։ Դիմել՝ Թաքուլեան,

14-21, Rue Julien Lacroix, Paris (20)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԻԿ. ՌԸՆԷ ՔՈԹԻԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մարսէյլի Փրատոյի Մայր Եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութիւնը, կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահին նորոգ հանգուցեալ տիկնոջ՝

GERMAINE COTYի

յիշատակին։ Հրաւիրուած են մասնաւոր բարար կառավարական շրջանակները ։

Նոյն օրը պիտի կարդացուի Վեհ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին մասնաւոր հեռագիրը ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Ֆրանս. համալսարանի ամֆիթատրոնը (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա)։ *Նախագահութեամբ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐՍԷԼ ԳԱԼԱՐԻ։*

Կը խօսի Գ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Ֆրանսերէն)

Կ'արտասանէ Օր. Անիթա Սարգսեան ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Ցառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի, ժամը 21.15ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը ։ Նիւթը «Հայկական վանքերը եւ անոնց ներկայ վիճակը Խ. Հայաստանի մէջ»։ Դասախօսը՝ ՎԱՂԱՐՇ ՄԵԼԻՔԵԱՆ .

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

3 Դեկտ. շաբաթ գիշեր

ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալոն «Գլիւպ»ի շքեղ սրահին մէջ (ռիւ Կրինեան)։

Նուագախումբ համբաւաւոր

ԷՏՏԻ ԹՈՒՐՆԷԼ

իր իննը հոգինոց ամբողջական կազմով ։

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին, անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ։

Ոչ հանգանակութիւն եւ ոչ ալ վիճակահանութիւն ։

Մուտք 500 Ֆրանք ։ Տոմսերը ապահովել վարչութեան անդամներէն։

Կը յանձնարարուի նախապէս ապահովել սեղանները։

Դիմելով Տիկին Զրրաչեանի,

Bd. de la Tuvière, Tél. GA. 50-52

Գ. Արամ Շէխիկեանի ,

Pharmacie Centrale, 1, Bd. d'Athènes
Tél. CO. 33-80

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Շաբաթ 10 Դեկտ., ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»ի շքեղ սրահներուն մէջ

340 Պուլվ. Շավ

Եւրոպական պարեր՝

կը նուագէ նշանաւոր

Orchestre ROGER GOMEZ et son ensemble

Գեղարուեստական բաժին, սիրուած երգիչ Գ. Գէորգ Մամասեան , Ժօրժ Մաս *(Լիոնի ձայնասփիւռէն)։*

Սիրայօժար մասնակցութեամբ դաշնակահարուհի Օր. ՍԻՐԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆի . *(Ա. մրցանակ Մարսէյլի երաժշտանոցէն)*

Մէջ ընդ մէջ հաճելի անակնկալներ ։

Տեղի պիտի ունենայ ամենագեղեցիկ կօշիկներու մրցում ։ *Առաջնութիւնը շահողը Միութեան կողմէ կը ստանայ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը ։*

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով ։

Տոմսի գին 400 փրանք ։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է ։

ԿԸ ԿՐԿՆՈՒԻ ՔԱՆԻ ՄԸ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

11 Դեկտ. Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 4ին, Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ սրահին մէջ ։

Սարգիս Պօղոսեան *կը ներկայացնէ*

ՊՏՈՅՏ ՄԸ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Արտասանութիւն արձակ եւ բանաստեղծական կտորներու ։

Կարեւոր.— *Երեկոյթը մէկուկէս ժամ կը տեւէ ։ Ճիշդ որոշեալ ժամուն սկսելէ վերջ, սրահին դռները կը փակուին, որեւէ խանգարման առիթ չտալու համար։*

Ծախսերու մասնակցութիւն ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Անդաստան

Պարբերական Գրականութեան եւ Արուեստի (*Թիւ 5*)

Ֆրանսայի եւ արտասահմանի հայ գրականութեան լաւագոյն էջերը ներկայացուած են խնամքով ու գեղարուեստական տպագրութեամբ։ Բազմաթիւ նկարներ հայ արուեստագէտներու գործերէն։

150 էջ։ Գին 600 փր.։ *Հասցէ՝ Տպարան ԱՐԱՔՍ* . 46, Րիւ Րիշէ – Փարիզ (9րդ)։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն՝ կիրակի 4 դեկտ., սովորական տեղը։

Բացականները նկատի կ'առնուին, ներկայանալ անդամատետրերով ։

Այս ժողովին ներկայ կ'ըլլան Կեդր. Կ.ի եւ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները ։

ՎԻԷՆ — Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ապաքինում կը մաղթէ ընկերուհի Նուարդ Անտոնեանի, իր կրած գործողութեան առթիւ ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ

Այս կիրակի, ժամը 10ին Վատիկանի ձայնասփիւռէն հայածէս քառաձայն պատարագ մը հետեւեալ կարճ ալիքներով, 19.84, 25.67, 31.10, 41.21։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Այս կիրակի ախոյենական մրցում Փօնթուազի դաշտին վրայ, Հայ Մարզական – Փօնթուազ ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Ընկ. Գուլաքսըզեանի մահուան առթիւ Սէն Շամոնի Նոր Սերունդը հազար ֆրանք նուիրէ Մշակոյթի Տան ֆոնտին ։

ՍԱԿԱՒԱԹԻՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ ՄՆԱՑԱԾ ԵՆ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ «ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ»ԷՆ

(Գրի առած է Վահան Մինախորեան)

ԹՂԹԱԿԱԶՄ՝ գին 1000 *Ֆրանք*

Դիմել «Յառաջ»ի ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի, խնամուած խմբագրութեամբ, պատկերազարդ եւ օգտակար գիտելիքներով։ Կը խնդրուի փութացնել ապսպրանքները ։

Ստանալու համար դիմել՝

Մատթէոսեանի

6, Bl. Neuf, St. Jérôme, Marseille

Դրամական առաքումները կատարել՝

Agopian Barsam, 10, Rue Colbert. Marseille

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 4 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7843 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3254

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃՐԱԳ ՄԱՐՈՂՆԵՐԸ

Ամէնէն անճարակն ալ ճառ կը խօսի, իբրեւ նշանաբան առնելով հետեւեալ խօսքերը.

— Մշակոյթը կը փրկէ: Մշակոյթն է մեր ապաւէնը օտար ափերու վրայ: Զօրկ տանք մշակոյթին:

Եւ բազմութիւնը կը ծափահարէ.

— Կեցցէ՛ մշակոյթը, փառք եւ պարծանք հայութեան:

Եթէ ծափահարողներէն իւրաքանչիւրը հայերէն հրատարակութիւն մը գնէր ամէն ամիս, կրնայինք ապարէշ կարդալ ամբողջ աշխարհի: Ոչ միայն իբրեւ «ընթերցասէր հասարակութիւն», այլ եւ իբրեւ յառաջապահ յարատեւ զարգացման:

Մինչդեռ, հազարաւոր ընտանիքներ կան որոնց տունը երբեք հայերէն գիրք մտած չէ, երեսուն տարուան մէջ:

Եւ կան ուրիշ հազարաւոր ընտանիքներ ալ ուր հայերէն թերթ անգամ չեն գներ կամ չեն կարդար, աւելի «սիվիլիզէ» երեւալու համար:

Հայրենասէրներու երրորդ շարք մըն ալ արգահատելի կը գտնէ անոնք որ հայերէն կը կարդան, փոխանակ օտարալեզու շողշողուն հրատարակութեանց:

Ամէնքն ալ ողբ ու կոծ կ'արձակեն, ի տես նոր սերունդին օտարացման:

Կեղծիք չէ՞, երբ զաւակները ամէն օր կը տեսնեն իրենց իսկ օտարացման օրինակը:

Երբ հայրիկն ու մայրիկը, կամ քուրիկն ու աղբարիկը կ'արհամարհեն հայկական հրատարակութիւնները, հայերէն գիտնալով հանդերձ, ի՞նչպէս կ'ուզէք որ նորահասները սիրեն մայրենի լեզուն:

Արդարեւ. համբանք չունին այն չափահաս եւ տարեց «մոլորեալները», որոնք անզգալաբար կը մարեն մշակոյթի ճրագը, գիտակցութեամբ կամ անգիտութեամբ:

Ամէնքն ալ բաւական պաշար ունին, հայկական դպրոց աւարտած ըլլալով իրենց նախկին բնակավայրին մէջ:

Կան շրջանաւարտներ միջնակարգ վարժարաններէ: Բոլորն ալ ի վիճակի են հայերէնի դասեր տալու:

Եւ սակայն, տեսակ մը թմրութիւն կամ չանասութիւն վարակած է շատերը.

Կարծէք բառ մը չալկած կ'ըլլան, եթէ հայերէն գիրք մը ձեռք առնեն, նոյն իսկ փոխ տրուած: Կամ օրը կորսուած կ'ըլլայ, եթէ ներկայ ըլլան հայկական հանդէսի մը.

Թող չափազանցութիւն չհամարուի, եթէ ըսենք թէ վարակիչ դեր մը կատարէ այս դասակարգը, իբրեւ կենդանի օրինակ այլասերման:

Այդ չափահաս «նոր սերունդը» նոյնքան աւեր կը գործէ որքան այսօրուան հասակ նետած երիտասարդութիւնը:

Անոնք են որ յամրաբար կը ցամքեցնեն խանդավառութեան աղբիւրները, սառեցնելով շրջապատը:

Այս պայմաններուն մէջ, ինչո՞ւ զարմանալ որ ազգային մշակոյթը հետզհետէ կը ծիւրի օտար ափերու վրայ, եւ հայ գրավաճառը կը ստիպուի օտարալեզու գիրքեր ցուցադրել, իր ծախքերը հանելու համար:

Մարսէյլի հայ գրավաճառը կը պատմէր թէ արաբերէն գիրքերը ջուրի պէս կը սպառին, իսկ հայերէն հրատարակութիւնները ազգասիրական կոչերու կը սպասեն:

Հեգնութիւն չէ՞ խօսիլ մշակոյթի զարգացման մասին, երբ տարուէ տարի կ'աճին ճրագ մարողները, անցեալ յիշատակի մը վերածելով ամէն բան:

Ինչպէս կեանքի ամէն երեւոյթ, մշակոյթն ալ տեւական շարժում կը պահանջէ — մատուցում եւ սպառում: Այլապէս կը դառնայ թանգարան պիտանի եւ անպիտան գիտելեաց:

Ան ատեն ոչ գրող կ'ունենանք, ոչ ալ գիրք:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 2ԻՆ

ՕՐԻՆԱՒՈ՞Ր ԷՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄԸ

Նախարարական խորհուրդը առջի գիշեր նիստ գումարելով, նոր ընտրութեանց համար թուական որոշեց 1956 Յունուար 2ը, Պետական Խորհուրդին կարծիքը առնելէ վերջ:

Նշանակուած թուականը երկուշաբթի է, մինչդեռ ֆրանսական ընտրութիւնները մեծ մասով տեղի կ'ունենան կիրակի օր մը, որպէսզի կարելի եղածին չափ շատ ընտրողներ մասնակցին: Պետական խորհուրդը եւ կարգ մը իրաւագէտներ քննելով խնդիրը, յայտնեցին թէ կառավարութիւնը կրնայ մէկ օր յետաձգել ընտրութիւնները: Յունուար 2ի երկուշաբթին պիտի համարուի տօնական օր մը: Ընտրութիւնները պիտի կատարուին 1951ի օրէնքով, քանի որ կարելի չեղաւ բարեփոխել զայն: Կուսակցութիւնները կրնան միացեալ ցանկեր կազմել մինչեւ Դեկտ. 5, կատարելով բոլոր ձեւակերպութիւնները:

Վարչապետը լրագրական ասուլիս մը սարքեց առջի օր, կարգ մը լուսաբանութիւններ տալու համար: Բացատրեց թէ կառավարութիւնը կը պահէ իր բոլոր օրինաւոր իրաւասութիւնները մինչեւ նոր Ազգ. ժողովին գումարումը: Այս առթիւ ըսաւ թէ իրաւապէս ամէն որոշում տալու իրաւունք ունենալով հանդերձ, վերապահ պիտի մնայ քաղաքական խնդիրներու մէջ: Յետոյ հերքեց այն մեղադրանքը թէ բռնութիւն կատարուած է: «Ազգ. ժողովին լուծումը մաս կը կազմէ Ֆրանսայի ժողովրդավար սահմանադրութեան: Մնաց որ, Ազգ. ժողովն ալ Նոյ. 3ին հաւանութիւն յայտնած էր իր պաշտօնը վերջացած համարելու Յունուարի սկիզբը. հետեւաբար լուծումը անուղղակի նզովակցութիւնն է խորհրդարանին տրուած որոշման»:

Գալով այն առարկութեան թէ լուծումը կը խափանէ ընտրական օրէնքին բարեփոխումը, Պ. Էտ. Ֆոր գիտել տուաւ թէ Ազգ. ժողովը լայն ժամանակ ունէր այդ բարեփոխումը կատարելու եւ թէ վերջին վեց շաբաթներու ընթացքին մերժեց 17 առաջարկներ եւ հինգ հակասական քուէարկութիւններ կատարեց: Այս առթիւ ըսաւ թէ չէ ընդունած հինգ արմատական նախարարներու հրաժարականը եւ խնդիրը պիտի քննէ անոնց հետ: Կը թուի թէ չէ կրցած համոզել այդ հինգ նախարարները որոնք հանրապետութեան նախագահին այցելած էին առջի օր, բայց մերժեցին որեւէ յայտարարութիւն ընել:

Իր յնկուցումէն վերջ, վարչապետը պատասխանեց զանազան հարցումներու: Երբ հարցուցին թէ ինչ պիտի ըլլան ընտրական պայքարին գլխաւոր նշանախօսքերը, վարչապետը պատասխանեց.

— Ես չուզեցի խմբակցութիւն մը ուրիշ խմբակցութեան մը կամ Ազգ. ժողովին մէկ մասը միւս մասին դէմ հանել: Պայքարը էապէս կապ ունէր Ազգ. ժողովին վերանորոգման հետ: Կառավարութեան գլխաւոր հոգն եղաւ Ֆրանսան այնպիսի դիրքի մը մէջ դնել որ կարենայ պաշտպանել իր հիմնական շահերը: Նոր Ազգ. ժողով մը աջակցելով նոր կառավարութեան մը կրնայ ապահովել այդ կացութիւնը: Գալով ինծի, պիտի պաշտպանեմ հետեւեալ տեսակէտները — 1. Ելմտական, տնտեսական եւ ընկերային քաղաքականութիւն մը որ ապահովէ երկրին տնտեսական վերելքը եւ ծաւալումը: — 2. Արտաքին քաղաքականութեան մէջ՝ հաւատարմութիւն մեր դաշնակցութեանց, արեւմտեան համերաշխութեամբ եւ յարատեւ ճիգ՝ մերձեցում հաստատելու համար Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ. Պէտք է ներդաշնակել միջազգային յարաբերութիւնները, զօրացնել Ժընեւի ոգին եւ գործնական ու իրատես ձեւով մը քննել զինաթափութեան խնդիրը, ընդունելով Ֆրանսական ծրագիրը:

Վարչապետը լուսաբանութիւններ հաղորդեց նաեւ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրներու մասին, ընդունելով դաշնակցային դրութիւնը՝ կարգ մը պարագաներու մէջ:

Երեսփ. թեկնածուներու ցանկերը պիտի հրատարակուին Դեկտ. 17ին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՀԱՊԱ ՄԵՐ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐՆԵ՞ՐԸ

Անցեալ շաբթու գիտական համագումար մը տեղի ունեցաւ Փարիզի մէջ, մասնակցութեամբ 300 հոգեբոյժներու:

Պատուիրակներ եկած էին աշխարհի բոլոր մասերէն:

Օրակարգի գլխաւոր հարցերէն մին էր շարժանկարին ազդեցութիւնը, մանաւանդ պատանի անչափահասներու վրայ:

Տեղեկագրի մը համաձայն, 16 տարեկանէն վար տղաք 30 առ հարիւր համեմատութիւն մը կը ներկայացնեն շարժանկարի հանդիսատեսներուն մէջ:

Յետոյ կը բացատրէր թէ չափահասներ ալ յաճախ «մանկական հոգեբանութեան մը կը մատնուին», սինեմա յաճախելով:

Ուրիշ տեղեկագրի մը համաձայն, անմեղ համարուած շարժանկարներ իսկ ջղային վիճակ մը կը ստեղծեն:

Կարգ մը հոգեբոյժներու կարծիքով, «Ձիւնի Նէժ եւ Եօթը գաճաճները» կամ «Բամպի» կոչուած շարժանկարին հրդեհը անձկութեան մատնած են բազմաթիւ մանուկներ:

Անոնք երկու շարժանկարներն ալ շատ աւելի վնասակար կը գտնեն անչափահասներուն համար քան ամէնէն մերկանդամ ցնծուհին:

Եւ վերջապէս, այն շարժանկարները որոնք տաժանելի կացութիւններ կը ստեղծեն առանց լուծումի մը յանգելու, անձնասպանութեան կամ ֆրէական յանցանքներու կ'առաջնորդեն ջղային եւ զգայուն մանուկները:

Ինչպէս միշտ, այս համագումարն ալ բանաձեւեր քուէարկեց, թելադրելով որ շարժանկարներու գրաքննիչները աւելի ուշադրութեամբ հետեւին շարժանկարներուն, ծնողները զանազանեն չարն ու բարին, իրենց զաւակները սինեմա ղրկած ատեն, եւայլն:

«Գաղափարներու զուգորդութեամբ», ինչպէս պիտի ըսէր մեր վարժապետը, յիշեցի թէ մեր հանրային կեանքն ալ ունի շարժանկարներ որոնք լուրջ քննութեան եւ զգուշութեան կը կարօտին:

Օրինակ, շատ մը թերթեր դարձած են ապականութեան եւ անբարոյականութեան բոյներ, իրենց բովանդակութեամբ, լեզուով եւ բարքերով:

Անոնք իրար կը գերազանցեն Պալքաններէն եւ Միջին Արեւելքէն մինչեւ Ամերիկա, մէկ ափէն միւսը փոխադրելով ամէն գարշահոտութիւն, ինչպէս Պէյրութի հեշտանեան օրկանին մէջ թխուած կեղծ, շինծու եւ գարշելի «շրջաբերականը»:

Եթէ հայ գիտնական մը եւս մասնակցած ըլլար հոգեբոյժներու համագումարին, կրնար շատ աւելի ընդարձակ տեղեկագիր մը ներկայացնել, դարմաններ ալ առաջարկելով:

ՎԱՀԷ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԿԸ ԾԱՂՐԷ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ

«ԱՊՈՒՇՆԵՐ, ՎԱՐՁԿԱՆ ԳՐԻՉՆԵՐ» ԵՒԱՅԼՆ

Հազիւ Ռանկուն (Բիրմանիա) հասած, Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ կծու բառեր գործածեց արեւմտեան պետութեանց դէմ, ծաղրելով եւ ձաղկելով մանաւանդ Մեծն Բրիտանիան եւ Մ. Նահանգները: Բանախօսութիւնը տեղի ունեցաւ պատմական մեհեանի մը մէջ որ երկու հազար տարուան հնութիւն ունի: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Խրուշչեւ կարմրած էր զայրոյթէն եւ մատը կը ցցէր խօսած ատեն: Երկու հարիւր ոտնաչափ բարձրացած էր հասնելու համար պատմական մեհեանը որ կը կոչուի «Ոսկի Մեհեան»: Խրուշչեւ նախ սկսաւ խօսակցիլ Մոսկուայի պիրմանական դեսպանին հետ, ապա բուռն հակաճառութեան մը բռնուեցաւ օտար թղթակիցներու հետ, աւելի զայրանալով: Առաջին անգամ պոռթկաց, երբ կը վիճէր փայտէ փորագրութեան մը մասին, որ հիացում պատճառած էր իրեն: Եւ սկսաւ պատմութեան դաս մը տալ, խօսքը ուղղելով բոլորին.

— «Անգլիան գոյութիւն չունէր Ուիլեամ Աշխարհակալէն առաջ: Ձեր մեհեանները երկու հազար տարեկան են, իսկ անոնց տաճարները՝ հազար տարուան, եւ սակայն վայրենի ու բարբարոս կը կոչեն ձեզ: Ո՛րքան դժուար է փոխել պատմութիւնը, որովհետեւ մարդիկ կան որոնք չեն ուզեր փոխել զայն»:

Յետոյ վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ ճարտարապետ Վլասովի մասին, որ Ամերիկայէն Մոսկուա վերադարձած էր Փարիզի ճամբով: Խրուշչեւ յանկարծ բացագանչեց. — «Կարգ մը ապուշներ կան Ամերիկայի մէջ: Երբ մենք Վլասովը քննադատեցինք, անոնք փորձեցին որ Ամերիկա մնայ: Ֆրանսացիներն ալ կրկնեցին այս ախմարութիւնը»: Եւ թարգմանի մը միջոցաւ հարցուց. — «Ո՞ւր է Ֆրանսացի թղթակիցը այստեղ. Պէտք է ամօթէն կարմրի»: Ֆրանսական գործակալութեան թղթակիցը, Ռոժէ Փիչար, պատասխանեց. — «Ես կ'ուզեմ ճերմակ մնալ»: Խրուշչեւ շարունակեց.

— «Կրնաք նոյն իսկ սեւ մնալ, համաձայն ձեր քաղաքական կոյրին. բայց երբ մէկը հաւատք եւ ամօթի զգացում ունենայ, պէտք է կարմրի»:

Խրուշչեւ ինքն ալ կարմրած էր, երբ կը մոլտար, ցուցամատը ունկնդիրներուն ուղղելով.

Այդ պահուն Բուլկանին նստած էր լուռ ու մունջ: Խրուշչեւ կը խօսէր:

— Հապա արեւելեան Գերմանիա՞ն, հարցուց ամերիկացի թղթակից մը:

— Իսկ Լատվիան եւ Էսթոնիա՞ն, կրկնեց ուրիշ մը:

— Դուք չէք գիտեր թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ: Ինչ որ կը կատարեն արեւելեան Գերմանները չէք կրնար ըմբռնել, վասնզի դուք վարձու եւ ստրուկ գրիչներն էք դրամատիրութեան: Եթէ ուզէք նպաստաւոր բան մը գրել Խ. Միութեան մասին, անօթի կը մնաք, վասնզի դրամատիրական մամուլը պիտի մերժէ հրատարակել»:

Յետոյ պնդեց թէ Խ. Միութիւնը միշտ ճշմարտութիւնը կը խօսի, մինչ գաղթարարները չեն, որոնք մերկ ճշմարտութիւնը: Եւ պատմութիւն մը յիշեց Փոքրայէն, ծիծաղելի դարձնելու համար Ամերիկացիները:

Այս անցուդարձին վրայ, Բիրմանիոյ ապահովութեան տեսչութիւնը կարգ մը միջոցներ ձեռք առաւ, որպէսզի օտար թղթակիցները հեռու պահուին «յարգելի հիւրերէն»: Բացատրութիւն կը կը համարուին Ռուսերը:

Աւելորդ է ըսել թէ Խրուշչեւի ելոյթը խոր զայրոյթ պատճառեց Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մէջ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՋԻՆ ՆԱՒՈՒՆ ՎՐԱՅ

Մէկ օրուան ծովային ուղեւորութիւն մը կատարեցի, վերջերս։ Ինծի համար այս կարճատեւ ու գրեթէ երազային ժամանակը բացառիկ հրապոյր մը ունեցաւ, ոչ թէ որովհետեւ ես անոր ընթացքին ծանօթացայ սիրելի անձերու հետ ու կապուեցայ անոնց բարեկամութեամբ, այլ որովհետեւ գիս մէկ նաւահանգիստէն միւսը տանող նաւուն վրայ ձի մը կար։ Ձի մը Լիբանանէն Եգիպտոս կ՚երթար, ինծի պէս։

Անոր ներկայութիւնը կախարդական մթնոլորտ մը ստեղծած էր իր շուրջը։ Անիկա ճերմակ էր, ճակտին վրայ, սեւ մասով մը։ Արիւն նստած էր աչքերուն մէջ, եւ շարունակաբար գետինը կը ծեծէր իր պայտերով եւ քթին երկու կողմերը պարաւանդող չուանը կը կրծէր մոլեգնութեամբ։

Զայն բանտարկած էին փայտաշէն խուցի մը մէջ՝ որ խոշոր սնտուկի մը կը նմանէր։ Բայց գլուխը եւ ամբողջ պարանոցը դուրսն էին բանտին սահմանէն, այնպէս որ նժոյգը դիւրաւ կրնար առջեւը դրուած մսուրին մէջէն կերակրուիլ թարմ խոտի խուրձերով։ Բայց ան կը մերժէր խոտը։ Կատաղութեան նշաններ ցոյց կու տար. կը խրխնջէր եւ ամբողջ մարմինը թօթուելով կը փորձէր խուցին ամրաշէն պատերէն դուրս նետուիլ։

Իր բանտին մէջէն ան կը տեսնէր ծովը եւ կարծես կը զարմանար կանանչ արօտավայրերուն վարժուած իր աչքերուն առջեւ գտնելով կապոյտ, անսահման եւ յարաշարժ տարածութիւն մը։

Փոքրիկ տղոց եւ աղջիկներու խումբ մը դիմացն էր միշտ։ Ես ալ անբաժան էի անոնցմէ։ Ձիապարմանը սեւամորթ եգիպտացի մըն էր։ Հաւանաբար, մտածեցի, արշաւի յատկացուած ձի մըն էր անիկա։

Հարցումներուս պատասխանելով՝ սեւամորթը կարգ մը տեղեկութիւններ տուաւ կենդանիին մասին։

Անունը Սեթի էր. մասնակցած էր Պէյրութի ձիարշաւներուն եւ անգամ մըն ալ առաջին մրցանակ շահած է։

— Գահիրէի մէջ ալ շատ ծանօթ է ան, ըսաւ ինծի։

Բայց ես, ստանալէ ետք այս տեղեկութիւնները՝ հեռացայ եւ հոգիիս վրայ ի ջաւ ծանր, մռայլ տխրութիւն մը։ Յիշեցի մանկութիւնս։

Արդէն հիմա, տարիներէ ի վեր, անցեալին մոխիրները եւ աճիւնները խառնելով միայն կ՚ապրիմ։ Կը փորձեմ, այս կերպով, քանի մը պլպլուն շողիկներ գտնել անոնց մէջ եւ լուսաւորել այն գեղեցկութիւններով՝ որոնք ծածկուած են վաղուց թանձր, անթափանցելի մառախուղով։

Յիշեցի Գառնիկին նժոյգները՝ որոնց հանդէպ Երան մօրքուրիս պարզամիտ որդուն պաշտամունքը մօտեցող սէր մը ունէր միշտ.

Ինծի թուեցաւ լսել, երբ ականջներս պահ մը խլացած էին ծովին յախուռն ալիքներուն դէմ, սրտայոյզ վրնջիւնը Ասլանին ձիուն՝ երբ Մարգրիտ մօրքուրիս անդրանիկը լեռներէն կ՚իջնէր լուսնալոյս գիշերով։

Կորսուած աշխարհի մը տեսիլքը աչքերուս ծիրը գրաւեց յանկարծ։ Համոզուիլ թէ միայն յուշագրութեամբ կարելի է այսօր վերստեղծել զայն, ցաւագին անջէջ կրակ մը՝ է սրտիս մէջ։

Ձի մը նաւուն վրայ։

Ինչ եղան միւսները։ Թշնամին՝ որ յափշտակեց մեզմէ ամէն ինչ, մեր բոլոր ունեցածը մեր կեանքին հետ, կը խորհիմ թէ թերեւս չյաջողեցաւ Ասլանին եւ Գառնիկին նժոյգները սանձել եւ անոնք արիւնոտ կիրճերէն քառասմբակ սլացան դէպի լեռները եւ անդունդն ի վար գահավիժեցան մոլեգին վրնջիւններով…

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

ԱՆՏՐԷ ՏՈԹԷԼ

Վահէ Քաչային պատահած անհամ պատմութեան առթիւ գրած էինք թէ ինչ անհրապոյր երեւոյթ մը առացած են գրական մրցանակները։ Ոք եւ է անակնկալ ա՛լ չէ մնացած եւ անցեալ երկուշաբթիէն առաջ ամէն մարդ գիտէր թէ առաջին քուէարկութեամբ իսկ Անտրէ Տոթէլ պիտի շահէր Ֆեմինայի մրցանակը, «Երկիրը ուր մարդ չի հասնիր» հատորին եւ գրական միւս գործերուն ամբողջութեան համար։

Մամուլը այնքան վստահ էր այդ ընտրութեան համար որ կարծես «ժիւրի»ին անդամներն ալ թերթերէն կ՚իմանան թէ որո՞ւ պիտի քուէարկեն։

Ա. Տոթէլ փիլիսոփայութեան դասախօս է Քուլոմիէի վարժարանին մէջ։

Ծնած է 1900ին արտենցի ծնողքէ եւ ուսած դաւառի մէջ, յետոյ անցած Փարիզ ուր կատարած է նաեւ զինուորական ծառայութիւնը։ 1924էն վերջ Ֆրանսերէնի ուսուցիչ նշանակուած է Աթէնք, եւ սորված է նաեւ նոր յունարէն։ Աթէնքի մէջ գրած է իր առաջին բանաստեղծութիւնները, ինչպէս նաեւ առաջին վէպը։

Բացի Ռեմպոյի նուիրուած ուսումնասիրութենէ մը Տոթէլ ոչ մէկ բան հրատարակած է մինչեւ 1943։ Շնորհիւ Փօլանի որ, «Նուվէլ Ռըվիւ Ֆրանսէզ»ի ընդունիլ տուած է «Լը Վիլաժ Փաթնեթիք»ը, Տոթէլ աւելի կանոնաւոր հրատարակութիւններ լոյս ընծայած է եւ գրած տարին մէկ –երկու վէպ։ Այս տարի մրցանակի արժանացած վէպէն զատ գրած է նաեւ «Սեպաստիէնի յիշատակները»։ Աշխատակցած է բազմաթիւ գրական պարբերաթերթերու։ Հպարտ էր նաեւ որ մաս կազմած է Մարսել Պիզիոյի եւ Անրի Թոմայի «Ռըվիւ 84»ին, Ներկայիս՝ Քայիէ տէ Սէզօն։ Փաշխատակցի նաեւ այս վերջինին։ Իբրեւ թատերագիր ալ ունի մէկ արարնոց կտոր մը՝ «Կենտանիներու երկիրը» որ բնաւ յաջողութիւն չէ գտած։ Ուրիշ թատերախաղեր ալ ունի բայց չեն ներկայացուած։ Հեղինակ ազգական Ռէնպոյի, հատոր մը նուիրուած է անոր՝ Ռեմբօ կամ ազգի ըմբոստութիւնը զոր Կալիմար հրատարակեց 1952ին։

Ունի բազմաթիւ պատրաստ վէպեր, որոնց առաջինը՝ «Լը Սիէլ տիւ Ֆոպուռ» պիտի հրատարակուի մօտերս, յետոյ «Երկաթէ թաչուններու կղզին» եւ վերջապէս երկար խորագիրով վէպ մը՝ «Տան լա վալէ տիւ Շըմէն տը փէր ու լէ Մեզա – ւանթիւ տը Պալթազար»։

Ամուսնացած է եւ ունի մէկ զաւակ որ ուսանող է Փարիզ։

Մրցանակի արժանացած վէպը ունի միամիտ եւ թարմ բանաստեղծական շունչ մը։ Կը յիշեցնէ Ալէն Ֆուռնիէի նշանաւոր «Լը Կրան Մոնը» առանց ունենալու անոր բացարձակ արժէքը։ Առտէններու մէկ գիւղին մէջ պատանի մը կը հանդիպի ուրիշ տղու մը որ փախած է իր տունէն փնտռելու համար «Իր երկիրը»։ Փախստականը կը բռնուի իր խընամակալին կողմէ եւ գիրքին հերոսն ալ մինչեւ Պելժիա, յետոյ Պերմուտեան կղզիները կ՚երթայ եաեւէն։ Նպատակն է օգնել որ այդ պատանին «գտնէ իր երկիրը»։ Գիրքին գլխաւոր տկարութիւնը այն է որ չէ յաջողած իր նպատակին մէջ։ Լաւ սկսած, հազիւ շահեկան մթնոլորտ մը ստեղծած, ուր պատանեկան գրաւիչ միջավայր մը կը տիրէ, հեղինակը, կարծես ինք ալ հաւատքը կը կորսնցնէ իր գրածին վրայ եւ անհամ ձեւով կը շարունակէ իր պատմութիւնը։ Հազիւ 80–100 էջ շահեկան, յետոյ դժուար թէ գիրքին մինչեւ ծայրը հասնիլ ուզէք։

ՄԻՆՈՒ ՏՐՈՒԷԻ ՊԱՐԱԳԱՆ

Այս ալ ուրիշ գրական հանելուկ մը։ Ութ տարեկան աղջիկ մը երկու ամիս է կը զբաղեցնէ Ֆրանսական բոլոր մտաւորական շրջանակները։ Այս աղջնակը նշանաւոր բանաստեղծութիւններ կը գրէ եղեր, եւ այս առաջին բանաստեղծութիւնները հրատարակուած են «Առեւտուրէ դուրս» (հոռ – քոմէրս) ժիւլար հրատարակչական Տան կողմէ «ժամանակ սահմանելու համար»։ Այս «Prendre date» բացատրութիւնը կը նշանակէ թէ հրատարակիչը այս ձեւով կ՚ապահովէ բանաստեղծ աղջկան ապագայ գրելիքներուն մենաշնորհը։ Մարդ չմնաց որ չըզբաղի այս խնդրով։ Պատուաւոր ակադեմական եւ «Լը Մոնտ»ի աշխատակից Էմիլ Անրիօյէն մինչեւ երգիծական «Քանար Անշէնէ»ն, չմոռնալով կիներու յատուկ «Էլ» շաբաթաթերթը որ այս խնդրին համար քննութիւն բացաւ եւ երկու թղթակից ղրկեց աղջնակին տունը, ներքին դատաւոր մը, հարցը լուսաբանելու համար։

«Էլ»ին եզրակացութիւնը այն է թէ Տիկին Տրուէն, որ որդեգրած է երախան (բուն ծնողները մեռած են), առնուազն կը «ներշնչէ» պզտիկը եւ նոյնիսկ կրնայ հաւանական ըլլալ որ ինք իսկ գրէ։ Ասոր համար իբրեւ կարեւոր կէտ մը, թերթը կը շեշտէ թէ աղջնակը ինքնաբերաբար բան չըսեր, այլ կը վերջացնէ (ան ալ եթէ յիշէ…) մօրը սկսած նախադասութիւնները։ Այս վերջինը, խելացի եւ զարգացած, երբեք մինակ չի ձգեր պզտիկը։ Մնաց որ աղջնակին գրածները, — եթէ ինք գրած է անշուշտ — բացառիկ ստեղծագործութիւններ են։ Դժբախտաբար թարգմանութիւնը չի տար ինչ որ ինքնատիպ է Ֆրանսերէնի մէջ, թէ միտքով եւ թէ երաժշտութեամբ։ Օրինակ.—

«Ծառ բարեկամս — ինծի նման — այնքան ծանր երաժշտութեամբ հովին մատներուն տակ — ինչպէս նեֆեաթ մը — Ծառ — որ ինծի նման — գիտէ լռութեան ձայնը — … եւայլն։

Կամ իր մէկ նամակին մէջ.—

«Հա, վարդապետը եկաւ, գիտես սէրս, վարդապետ մը, արարած մըն է որ չէ կրցած որոշել՝ արական՞ն տայ քուէն թէ իգականին։ Հագուստով իգական է, ոտքերով արական…։

Աղջնակին գլխաւոր պաշտպանն է նաեւ գիտնական Փասթէօր Վալերի Ռատօ, որուն համար Նոր Մոցարթ մըն է ծնած։

Էմիլ Անրիօ լուրջ վերլուծում մը կատարելով, մասնաւորաբար շեշտուած տարբերութիւն մը կը տեսնէ Մինուի արձակին եւ բանաստեղծութեան մէջ։ Մինչ այս վերջինը կրնայ կանխահաս հանճարի մը անկեղծ եւ բնական արտայայտութիւնըն ըլլալ, արձակին մէջ կան բաց միտքեր, յանդուգն տեսակէտներ («Ապուշ բան է թիւեր տալ համանուագներու ինչպէս կը տրուի հանրապետութիւններու» կամ «Կ՚ուզէի աշխատիլ այդ մարդուն հետ, չեմ կրնար բացատրել, մատները կը խաղան ինչպէս երաժշտական տուփ մը որ լաւ մեքենայ մը ունի, բայց մատներ չեն որ փորի ցաւ ունեցած են…» եւն.)։ Այս արձակ կտորներուն մէջ շատ աւելի միտքի աշխատանք կայ, հասուն զաղափարներ, արուեստի ձեւեր որոնք վարժ ձեռքի մը կ՚արտայայտեն։

Քանի մը օրէ ի վեր փոքրիկը Փարիզ է առանց մօրը եւ հանելուկը չէ լուծուած տակաւին։ Բացառիկ հանճա՞ր մը կամ պարզապէս անխիղճ տարեցի մը շահագործո՞ւմը։ Երկու պարագային մէջ ալ կը մնայ մեղքնալ աղջնակին որ անշուշտ կը նախընտրէ մանկութիւն ունենալ եւ ոչ թէ վաղը թեկնածութիւնը դնել Ֆրանսական Ակադեմիային…

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Պանդոկապետը.— Անունդ ի՞նչ է։
Նոր սպասուհին.— Մարգարիտ.
Պանդոկապետը.— Ուրեմն պէտք է քեզ կոչենք «աղուոր Մարգարիտ»։
Սպասուհին.— Օ՛հ, այդքանը շատ է ինծի համար. ես հազիւ արժանի եմ կոչուելու «խոզերու առջեւ նետուած Մարգարիտ»…

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՅԱԿՈԲԻԿ

Ա.

Երաժշտութեան եղանակներ կան, տարիներէ ի վեր մոռցուած, որոնք յանկարծ միտքդ կ՚իյնան։ Եղանակներ՝ զորս անօգուտ ջանքեր ըրեր էս տաքը մտքէդ վանելու եւ հեռացնելու համար մէկէն ի մէկ բարձրաձայն երգելու կ՚ելլես։ Իմ Յակոբիկը յիշելու ելլելս այդ տեսակ բան մըն է։ Ի՞նչպէս, մտքի ի՞նչ անգիտակից ջանքով յիշողութեանս առջեւ եկաւ կանգնեցաւ այս տղուն դէմքը. պիտի չկրնամ բացատրել. սա գիտեմ միայն որ ութ օրէ ի վեր, վայրկեան մը աչքիս առջեւէն չեմ կրնար վտարել զայն։

Դպրոցին մէջ նախ կը տեսնեմ զինքը, ճիշդ իմ քովս նստած, զմելիովը գրասեղանին վրայ իր անունը քանդակելու կամ չատ անգամ ալ պարզապէս զայն տաշելու զբաղած, իր սիրական զբաղումը, յետոյ, դպրոցէն ելլելնուս, իրարմէ բաժնուելնէս վերջը, հոս ու հոն, միշտ աղուոր հագուած երիտասարդ՝ որուն կենցաղասէր մարդու համբաւը, յարափոփոխ սէրերուն պատմութիւնը ամէնուն բերանն էր։ Աւելի հեռուն՝ երեսունին մօտերը՝ միեւնոյն մարդը, յոգնած քիչ մը սակայն, եւ դրամական անձկութենէն՝ արդուզարդի ծախքերուն հետ իրաւախոհութեան գալու ստիպուած։ Ու քիչ մը վերջն ալ բոլորովին չքաւորութեան մէջ ինկած, խաւերը թափած ուրտէնկոթ մը կռնակը, որուն մաշած կողմերը չցուցնելու համար իր ջանքերը կը նշմարեմ։ Յետոյ անհետացումը, ծովին մէջ սուզող լուղորդին պէս որ իր գոյութենէն նշան չտար. եւ չսպասուած վայրկեանին վերերեւումը, ամուսնութեան մը շնորհիւ, անհնարին ամուսնութիւն մը այս տղուն համար, ուռած տիկի պէս բան մը որ ծովին յատակը սուզած նաւը ջուրին երեսը կը հանէ։

Եւ շատ չանցած՝ լայն, սեւ շրջանակով պարուրուած թուղթը, վրան՝ ծունկ չոքած անշնորհք հրեշտակով մը, որ անոր մահը եկաւ օր մը ինծի ծանուցանել։ Ուրիշ ոչինչ։

Մասնաւոր պատճառ մը սրոնելու չելլայ ատոր համար. հիւանդացեր ու մեռեր էր Յակոբիկ, որ սիրուն տղայ մը ըլլալուն համար մահկանացու ըլլալէ դադրած չէր ու թերեւս ճիշդ ատոր համար ուրիշէ մը աւելի մահկանացու ըլլալու էր։

Հիմա սակայն կը վերակազմեմ այս կեանքը։ Օդաչու գնացք մը քան թէ տոտիկ տոտիկ քալել մը հաստատ հողի մը վրայ։ Ընդհանուրէն տարբեր ապրիլ մը՝ ընդհանուրէն տարբեր մեռնելով մը իր թողութիւնը գտած։ Ութ օրուան մէջ իր վրայ հաւաքած պզտիկ պատմութիւններս, չնչին դէպքերս առաջնորդուած՝ քայլ առ քայլ կը հետեւիմ իրեն։ Այս կեանքին բոլոր յօրինուածքները կը քայքայեմ մէկիկ մէկիկ, ջիղերը կը գտնեմ, երակները կը բանամ ու, ինչ որ անհնար կը թուի ձեզի, իր հոգին կը գտնեմ ու կը վերլուծեմ։ Տեսակ մը յետադարձիկ վիրահատութիւն անգոյին, որ գիս կը հետաքրքրէ, կեանքի ու մահուան հարց՝ իբրաւ խառնուած՝ որ քուն չի քնացներ ինծի մինչեւ որ լուծում մը չգտնեմ ու ճիշդ եզրակացութեան մը չհասնիմ՝ տրխուր, ամէն ճշգութեանց պէս։

Բ.

Հայր ու մայր չունէր անիկա, այլ ծերունի մեծ հայր մը, Ակնէն եկած կարծեմ ու հացագործութեամբ հարստացած որ մինչեւ վերջը վրան զուրգուրայ եւ որուն մէկ հատիկն էր։ Այս երկու անչափհասութիւնները, մէկը՝ տարիքի անբաւականութենէն առաջ եկած՝ Յակոբիկինը, միւսը՝ տարիքին սահմանազանցութենէն բխած՝ իր հաւրինը, զիրար գտեր ու հասկցեր էին միշտ։ Իրենց Պէշիկթաշի տանը մէջ՝ քառն սենեակով, ընդարձակ պարտէզով տուն մը՝ մերինին դրացի, միս մինակ երկուքն էին։ Հոն ամէն բան իրմէ կախում ունէր միայն, իր մանկական դատաստանէն։ Եթէ իրաւ է որ ղթսանքը շռայլուելով կը դադրի դթսանք ըլլալէ, Յակոբիկ իր տղայութեան առնէն ճանչցաւ ձանձրոյթը, յագուրդէ եկող ձանձրոյթ, աշխարհիկ յաջողութիւնները արհամարհելու մերձաւոր։ Իր տարիքին յատուկ խաղերը շատոնց վայելած ու մէկդի նետած էր կոտրած խաղալիկներու պէս, երբ մենք ամէն մէկս անոնց մէջ դեռադոյն երջանկութիւնը կը տեսնէինք։

Յակոբիկ անոր համար միայն վարժարան եկաւ, որովհետեւ սովորութիւն մըն էր ասիկա եւ որովհետեւ տունը մինակ մնալով սիրտը պիտի նեղանար։

Աչքիս առջեւն է իր նիհար բայց աղուորիկ դէմքը լուսնկայի կլորութիւնով ու քթինին, թուշին, ճակտին գրեթէ կնոջական գիծերը, այնքան նուրբ, այնքան փափուկ։ Խարտեաշ մազերը միշտ սանտրած ու երկուքի բաժնուած գլխուն վրայ։ Հիւանդագին շնորհ մը վրան սփռուած որ պաշտպանութեան կոչում մըն էր կարծես։ Տանըչորս տարու էր այդ միջոցին։ Անհնարին ծուլութիւնով ծոյլ մը սակայն իր դասերուն մէջ։ Բացի գծագրութենէն, որուն մէջ նորէն զարտուղի կերպով՝ բայց իրական ձիրքով օժտուած էր, յետինն էր ամէն ուսումներու մէջ։

Գ. ԶՕՀՐԱՊ

(1) (Շար.)

ԳԷՈՐԳ ԲԱՇԻՆՋԱՂԵԱՆ

(Մահուան 30րդ տարեդարձին առթիւ)

●

Բաշինջաղեան հայ գեղանկարչութեան ամէնէն մեծ վարպետներէն մէկն է։ Հիմնադիրը հայկական դաշտանկարչութեան։ Բաշինջաղեան մեր մշակոյթի այն գործիչներէն է որոնք իրենց ստեղծագործական ուժերը նուիրած են հայ ժողովուրդին եւ արժանացած անոր սիրոյն եւ յարգանքին։

Բաշինջաղեան ծնած է 1857ին Վրաստանի Սղնախ քաղաքը։ Միջնակարգ կրթութիւնը ստացած է Թիֆլիս, իսկ բարձրագոյն մասնագիտականը Փեթերպուրկի Գեղարուեստներու ակադեմիային մէջ։ 1883ին իր առաջին ցուցահանդէսը բոլորին ուշադրութիւնը գրաւեց։ Ընտրելով դաշտանկարի սեռը՝ Բաշինջաղեան կըտաւի վրայ վերարտադրեց Հայաստանի գեղատեսիլ բնութեան գրեթէ ամէն մէկ անկիւնը։ Այս նիւթի շուրջ իր գործերը ունին մասնայատուկ հմայք, կատարուած են նոր յոյզով, բնութեան գեղեցկութեանց նոր ընկալումով։ Հազուագիւտ վարպետութեամբ կը պատկերացնէ ջուրի թափանցիկութիւնը, ամպերու թեթեւութիւնը, հողին չօշափելիութիւնը։

Բաշինջաղեանի նկարները լի են օդով եւ լոյսով եւ կ'ընդգրկեն առարկան ամբողջութեամբ։ Դիտողը կը զգայ տեսարանին տարածականութիւնը, խորութիւնը։ Արուեստի մեծ ուժով նկարիչը կը վերարտադրէ գիշերային տեսարանները, որոնք կը պահանջեն բարձր եւ նուրբ արուեստ։ Հայ եւ ռուս մասնագէտներ գովեստով խօսած են այդ նկարներու մասին, բացատրելով թէ անոնք վար չեն մնար վրձինի մեծ վարպետներու նոյն կարգի գործերէն։ Բաշինջաղեանի նկարները պարզապէս գեղեցիկ դաշտանկարներ չեն, այլեւ ջերմ հայրենասիրութիւն ունին։ Այդ տեսարանները դիտողը կը համակուի սիրով դէպի հայրենիքի սքանչելի բնութիւնը։ Հայրենասիրական խոր զգացումով տոգորուած են Խ. Աբովեանի եւ Մ. Նալբանդեանի նկարները։

Խ. Աբովեան իբրեւ նիւթ՝ հայկ. գեղանկարչութեան մէջ առաջին անգամ շօշափած է Գ. Բաշինջաղեան, քանի մը անգամ նկարելով անոր տնակը Քանաքեռի մէջ։ 1884ին նկարուած է «Խ. Աբովեանի տնակը լուսնի դուրս ելած ատեն»։ Մ. Նալբանդեանի համեստ տնակը Նոր Նախիջեւանի մէջ նկարը կը ցուցադրէ 1888ին Բագուի մէջ իր կազմակերպած ցուցահանդէսին։

Բաշինջաղեան գեղարուեստական մեծ ընդհանրացումներ ընելու կարողութիւն ունի։ 1888ին կը գծէ «Հայերու գաղթը Պարսկաստանէն դէպի Ռուսաստան 1828ին»։ Թուրք ջարդարարներու մասին նկարիչը իր բուռն ցասումը արտայայտեց «Հայ Գաղթականներու ուղին» եւ «Հրդեհ հայկական գիւղին մէջ» գործերով, երկուքն ալ տպաւորիչ։

Նկարիչը մեծ սիրով պատկերացուցած է նաեւ Վրաստանի գեղեցիկ բնութիւնը («Ալազանի հովիտը», «Գիշերը Թիֆլիսի մէջ», «Բորժոմի անտառը», «Լուսնակ գիշերը Գաթումի ծովափին»)։ Ադրբէջանի բնութենէն (Գեօյ գէօլ լիճը», «Լուսնակ գիշերը Կասպից ծովուն մէջ», «Անկիւն մը Լենքորանիի մէջ» եւն.)։ Նկարիչը բազմաթիւ գործեր նուիրած է ռուսական բնութեան պատկերացման («Կենսւ անտառ», «Պետերբուրգի շրջակայքը», «Ձմեռնային տեսարան Հիւսիսի մէջ»)։ Սակայն իր վրձինը ուժ կը ստանայ Կովկասեան տեսարանները նկարած ատեն։ Իր գլուխ գործոցն է «Ձիւնհալքը Կովկասի մէջ» (1890)։

Բաշինջաղեան իր նկարչական գործունէութեան առաջին շրջանին իրատես արուեստագէտ էր։ Ընտրուելով «Պեթերսպուրկի նկարիչներու ընկերութեան» անդամ, ան կը մասնակցի այդ քաղաքի, Մոսկուայի, Օտեսայի եւ ուրիշ քաղաքներուն մէջ կազմակերպած ռուս նկարիչներու ստեղծագործութեանց ցուցահանդէսներուն։

Քառասուն տարուան իր բեղնաւոր գործունէութեան ընթացքին Բաշինջաղեան ստեղծած է երկու հազարէ աւելի նկարներ, որոնց մէկ փոքր մասը միայն կը պահուի Հայաստանի պատկերասրահին մէջ, իսկ մնացեալը ցրուած է զանազան թանգարաններուն մէջ եւ մասնաւոր մարդոց մօտ՝ Թիֆլիս, Բագու, Մոսկուա, Լենինկրատ, Երեւան, ինչպէս եւ արտասահման։

Բաշինջաղեան ծանօթ է նաեւ իբրեւ տաղանդաւոր գրող եւ հրապարակագիր։ Գրած է ճանապարհորդական նօթեր, բազմաթիւ յօդուածներ ընդդէմ ձեւապաշտական արուեստին։

1950 – 1951ին Մոսկուայի եւ Երեւանի մէջ կազմակերպեցին անոր ստեղծագործութեանց ցուցահանդէսներ։

Հայրենի բնաշխարհի ոգեշունչ երգիչ՝ Գէորգ Բաշինջաղեանի աճիւնը կը հանգչի Թիֆլիս, Սայաթ Նովայի գերեզմանի մօտ։

(Ս. Հ.) Զ. ԲԱՇԻՆՋԱՂԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՇԱԲԱԹԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

■

Անցեալ երկուշաբթի օր Փարիզ հասաւ 17 հոգինոց խորհրդային պատուիրակութիւն մը, մեծ մասով բաղկացած՝ արուեստագէտներէ։ Տեսակ մը «փոխադարձ այցելութիւն», պատասխանելու համար վերջերս Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած Ֆրանսական շարժանկարի հանդիսութեանց։

Երեւութապէս, «Ժընեւի ոգին» մեծապէս կը շահագրգռէ Խորհրդային աշխարհը, մանաւանդ երբ արուեստներու անվընաս սահմաններուն մէջ կը կատարուի։

Անցեալները Խորհրդային «պալէ»ներն էին որ քարոզչական կենդանի գործ մը կը կատարէին Փարիզի մէջ, իսկ այս շաբաթ եւ համեմատաբար բաւական ժամանակ եւս՝ այդ դերը յանձնուած է խորհրդային շարժանկարին։

Տեղական թերթերը կը հաստատեն թէ այս անգամ ներկայացուած նիւթերը շատ աւելի շահեկան են ու հաճելի, քան «Պերլինի Անկումը» կամ զուտ քարոզչական այն բոլոր շարժանկարները, որոնք մինչեւ հիմա կ'արտադրուէին Խ. Միութեան աշխատանոցներուն մէջ։

Ամէնէն ուշագրաւ երեւոյթը այն է որ «խորհրդային շարժանկարի շաբաթ»ի յայտագրին մաս կազմող ժապաւէններէն եւ ոչ մէկուն մէջ ժողովուրդներու հանգուցեալ «Հայր Սթալին»ն ու անոր յաջորդները ուղղակի մեր աչքերուն մէջ չեն նայիր.— հետեւաբար հասարակութիւնը ստիպուած չէ ծափերով ընդմիջել ցուցադրուած պատմութիւնները։

Իրականին մէջ, խորհրդային անցեալ կամ ներկայ վարիչներուն յիշատակութիւնն իսկ չկայ։ Կը նշանակէ թէ խորհրդային շարժանկարի արուեստին մէջ ալ, ինչպէս գրականութեան ու փիլիսոփայութեան մէջ, որոշ ձեւափոխումներ եւ յառաջդիմութիւններ կատարուելու վրայ են։ Գրական շրջանակները կ'ուզեն թօթափել Սթալինի «սոցիալիստական ռէալիզմ»ը, իսկ շարժանկարի բեմադրիչները՝ Սթալինի շուքը։

Հրամցուած շարժանկարները թիւով եօթը հատ են. նիւթերը՝ այլազան, պատմականէն մինչեւ զուտ կատակերգականը, պարախաղէն մինչեւ թատերականը, ողբերգականէն մինչեւ փաստանկարը (տոկիւմանթէր)։

Առաջին շարժանկարը Չեխովի «Ձիւռոռ»ին վրայ շինուած պատմութիւն մըն է։ Նիւթը՝ ժԹ. դարու վերջաւորութեան, երիտասարդ աղուական տիկին մը, «մեծ մարդոց» հաւաքածոյ կազմելու տենդէն բռնուած, ջութակահարի մը բազուկներէն կ'իյնայ ուրիշ հռչակաւոր մարդոց բազուկներուն մէջ, ի վերջոյ անդրադառնալու համար, որ այդ բոլորին մէջ իրապէս «մեծ մարդ»ը իր բժիշկ ամուսինն է, որ զոհ կը դառնայ իր պարտականութեան։ Ծորչափ բեմադրիչը հաւատարիմ մնացած է Չեխովի վիպակին, պատկերացնելով ԺԹ. դարավերջին շրջանի ռուսական մտաւորականութիւնը, շատ լաւ է։ Այդ ժամանակուան ռուս մուժիկնեւ բուն խղճալի վիճակը ներկայացնող «չալեալ» մասը բարեբախտաբար կը կորսուի բուն նիւթին մէջ։

Կեանքի դասը *երիտասարդ զոյգի մը պատմութիւնն է։*

Կիսաւարտ վէպը *պատմութիւնն է Լենինկրատի բժշկուհիի մը որ կը սիրահարի իր խնամած մէկ հիւանդին. բայց չուզեր իր սէրը յայտնել, անոր արդէն իսկ քայքայուած առողջութիւնը աւելի եւս չվտանգելու համար։*

Ռոմէօ եւ Ժիւլիէթը *Շէյքսփիրի թատերգութեան եւ Սերժ Պրոկոֆիէֆի երաժշտութեան վրայ շինուած «պալէ» մըն է, որ Մոսկուայի Մեծ Թատրոնին պարացանկին ամէնէն կարեւոր կտորներէն մին կը կազմէ։*

Մոսկուայի թատրոնը *շարժանկարին մէջ Փարիզցիները հաճոյքով տեսած էին այս պարախումբին անդամները, որոնք ի հարկէ ռուսական «պալէ»ի լաւագոյն արտայայտիչներն են։*

Սալթանան Ուրալի *շրջանին մէջ ապրող Պաշկիրներու կեանքէ պատրաստուած շարժանկար մըն է։*

Իսքէնտէր Բէկը *Ալպանիոյ մէջ պատրաստուած է, և ալպանական գիւղանկարը կը պատկերացնէ։ Նախնական պատերազմներու, լեռնային տպաւորիչ տեսարաններու եւ ժողովրդական պարերու շարահիւսութիւն մը։...*

Այս շարժանկարին հետ կը ցուցադրուին նաեւ երեք փաստանկարներ,— Աշխարհի մէջ առաջինը *(Մոսկուայի հիւլէական գործարանը),* Ոսկէ Ցամաքը, *եւ* Պալատներու Քաղաքը *(հողագործական ցուցահանդէսի մասին)։*

Եւ վերջապէս, Երեք մարդիկ լաստի մը վրայ *կատակերգութիւնը, որ կը յիշեցնէ Ժերոմ Ք. Ժերոմի* «Երեք մարդիկ նաւակի մը մէջ» *հանրածանօթ վէպը։ Երեք բարեկամներ ինքնակամ «կ'աքսորուին» լաստի մը վրայ, տեղի տալով ծիծաղաշարժ կացութիւններու եւ կարգ մը բարձրաստիճան մեծամիտ պաշտօնատարներու քննադատութեան։*

Շ. Ս.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

∴

Առումն մինչեւ ծովը հասաւ՝
— Շունչս կտրեց ., — ծովին ասաւ,
— Մինչեւ հասայ շնչակտուր ,
Տե՛ս, մնացի հազիւ մի բուռ .
Արեւն ընկաւ իմ ետեւից՝
Կ'ուզէր կուլ տար հուր ծարաւից ։
Դու ինչի՞ց է, որ չես վախում ,
Արեւիտակ չես նուազում ։
Այս ինչի՞ց է, մայր իմ ծովակ ,
Ձեզ ցամաքում արեւի տակ ։
— Այդ նրանից որ բիւր եմ ես,
Որ մենակ չեմ, նման չեմ քեզ ,
Հազար ու բիւր քեզ պէս առուակ
Ունեմ իմ մէջ, իմ կրծքի տակ ,
Անթիւ ջրեր՝ մենք միացել
Անյատակի ծով ենք դարձել ։

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (88)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Ապտիւլգատիր մանուածապատ եւ երկարապատում պատասխաններ կուտար, իր դատավրութիւնը խառնակելու եւ ժամանակ շահելու համար։

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ԱԼԻ ՊԷՅ

Ապտիւլգատիրի ձերբակալման առիթով Անկախութեան Ատեանի նախագահ Ալի պէյ հետեւեալ կարեւոր յայտարարութիւնները կ'ընէր մամուլին.

— Քանի մը օր առաջ, դատարկապորտի կերպարանքով, մօրուսաւոր մէկը երեւցած է Օրմանլըի եւ շրջակայ ագարակներու կողմերը, զինքը հարցաքննողներուն ըսած է թէ անտառային քնիչ է, գիւղացիներէն մի մը հայթայթած եւ քովի մարդը հեռացնելով, շարունակած է իր ճամբան։ Այդ տեղի բնակիչները կասկածած են սակայն այս անծանօթ մարդէն, եւ իրեն ձի հայթայթող մարդը հարցաքննած են խստիւ։ Հրացուցիչ տեղեկութեանց վրայ յենելով, ճշդած են որ անծանօթը հեռացած է Սթրանճայի ուղղութեամբ, լեռներու ստորոտէն հասած է Տէմիրքէօյ, եւ աւելի վերջ սահմանամերձ գիւղ մը՝ Իգնէատա, ուր ոստիկան զօրացկամածրիրաւիրած է իր վրայ եւ պահականոց առաջնորդուած։ Հոնկէ ղրկուած է Քըրքլարէլի, ուր քննութիւն բացուած է իր մասին, անծանօթը սապէս բացատրած է իր ինքնութիւնը.— Հանգստեան կոչուած հարիւրապետ Նաջիֆ, վաճառականութեան համար Պուլկարիա կ'ուզեմ երթալ։

Կասկածելի մարդը ճնշումի ատարկայ եղած է եւ այս անգամ ըսած է թէ 1315ին վկայուած է Հարպիյէէն, նոյն տարին ընթացաւարտ զինուորականներ բերուած եւ իրեն ցոյց տրուած են։ Այդ զինուորականները հաստատած են թէ իրենց տարին Նաջիֆ անունով մէկը չկար, այդպիսի դասընկեր մը չեն ունեցած։ Կանչուած են ոստիկաններ եւ պաշտօնեաներ, որոնք ի ձեռին ունեցած լուսանկարներով ճանչցած են Ապտիւլգատիրը, որ սակայն դարձեալ ուրացած է իր ինքնութիւնը եւ պնդած է թէ ինք Նաջիֆն է։ Ու երբ կառախումբով Իսթանպուլ պիտի ղրկուէր, ստիպուած է խոստովանիլ թէ՝ Ապտիւլգատիրը ինքն է և թէ կը փորձէր Պուլկարիա փախչիլ։ Փախստականը ձերբակալուած է սահմանագլխէն տասը քիլոմեթր հեռու։ Մէկուկէս, երկու ժամ վերջ արդէն իսկ պիտի յաջողէր անցնիլ սահմանը եւ փրկուիլ արդարութեան ձեռքէն։ Որոշեցինք ի բացակայութեան մահուան դատապարտուած Ապտիւլգատիրը վերստին դատել, զինքը պահող եւ իրեն օգնող մեղսակիցներն ալ միասին։

Ու վերջապէս Ապտիւլգատիրի դատավարութիւնը սկսաւ 20 օգոստոսին, Անկախութեան Ատեանին առջեւ, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան։

Առաջին կախաղանները սկսած էին բարձրանալ Անգարայի մէջ եւ փախստական մահապարտը այս մթնոլորտին մէջ կը բերուէր դատարան։ Նստաւ գլխիկոր ամբաստանեալի աթոռին վրայ։ Ո՞վ կրնար ըսել թէ Անգարայի նախկին հրամայող կուսակալն էր եւ զինուորական վարժարանի մէկ յարգուած ուսուցիչը։

Նախագահը քրքրեց Ապտիւլգատիրի անցեալը եւ հարցուց.— Անգարայի կուսակալութենէն հեռանալէ ետք ի՞նչպիսի զբաղումներ ունեցար, ի՞նչ գործեր ըրիր։

— Նախ ազիքի վաճառականութիւն ըրի, յանձնակատարութեամբ զբաղեցայ եւ ապրուստս հոգացի։ Յետոյ Մէստէթխանի մէջ պայմանագրութիւն կնքեցի եւ Գերմանի մը հետ ընկերովի գործ ըրի։

— Շիւքրիւ պէյի ձերբակալումը ուրկէ՞ իմացար։

— Թերթերէն կարդացի։

— Իր ձերբակալումէն որքա՞ն յետոյ անհետացար։

— Իր ձերբակալման թուականը չեմ յիշեր։ Ես կը բնակէի եղբօրս տունը, որուն շուրջ երբ տեսայ թէ ոստիկաններ կը պըտըտին, յարմար նկատեցի փախչիլ։

— Երբ ոստիկանները տեսար, ո՞ւր գացիր։

— Նախ Սուլթան Ահմէտ Պիւլհանէի պարտէզը պտտեցայ, յետոյ լրագիր մը առնելով մտայ Այա Սօֆիայի մզկիթը։ Հոն թերթ կարդալով ժամանակ անցուցի։ Իրիկուան դէմ բաղնիք գացի, լուացուեցայ։ Առտուն թափառեցայ Ենիգափու, Նաւամատոյցին շրջակայքը։

— Վրադ ինչե՞ր կային։

— Ձէնք չունէի։ 120 ոսկիի չափ դրամ կար։ Այդ գիշեր Պէյօղլու անցայ, պանդոկը մնացի։ Յաջորդ օր գացի Քասըմփաշայի, Խասգիւղի կողմերը։ Միւս օր փորձուեցայ տուն հանդիպիլ, տեսայ որ նորէն ոստիկան կայ։

«Ետ դարձայ, Նաիլ պէյի տունը գացի։ Քանի մը ժամ հոն մնացի։ Հոնկէ Ֆաթիհ անցայ, գացի Էտիրնէգափու, քալելով ու քալելով հասայ մինչեւ Պայրըքէօյ եւ հոնկէ ալ Հալքալըի շրջակայքը, Էնվէր փաշայի ագարակը գացի։ Տէրվիշ պէյ հոն էր առտուան դէմ հոն հասայ։

— Ճամբան մէկու մը չհանդիպեցա՞ր։

— Երկու ժանտարմայի հանդիպեցայ։ «Ո՞վ ես» հարցուցին, կանգ առի եւ պատասխանեցի թէ արջառի կը սպասեմ։ Առարկութիւն մը չըրին եւ թողուցին զիս։

— Ագարակին մէջ քեզ ո՞վ դիմաւորեց։

— Տէրվիշ պէյ հոն էր, իրեն խնդիրը պարզեցի. ըսի թէ կը հետապնդուիմ եւ պէտք է պահուըտիմ։ Ագարակը թոյլատու չէր և Տէրվիշ պէյի միջոցաւ խորհեցանք տուն մը վարձել։

— Տունը որո՞ւն անունին վարձուած էր։

(Շար.)

«ՊԵՐԼԻՆ ՊԻՏԻ ՄՆԱՆՔ ՄԻՆՉԵՒ ՄԻԱՑՈՒՄ»

Արեւմտեան Գերմանիոյ ամերիկեան գեսպանը լրագրական ասուլիսի մը առթիւ յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը պիտի պահէ իր բոլոր իրաւասութիւնները՝ Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ։ Ցեսող աւելցուց — «Մենք Պերլին պիտի մնանք մինչեւ Գերմանիոյ միացման օրը եւ պիտի շարունակենք օգնել արեւմտեան շրջանին, ինչպէս ըրած ենք մինչեւ հիմա»։ Ակնարկելով երկու ամերիկացի երեսփոխաններու առաջարկին, դեսպանը յայտարարեց. «Երբեք չէի կրնար երեւակայել թէ խորհրդային իշխանութիւնները թոյլ պիտի տան որ իր զօրծակալները — ոստիկանները — այդքան կամայական եանկիրթ եղանակով մը պիտի վարուին Պերլինի ամերիկեան հրամանատարութեան մէկ անդամին հետ»։

Արեւմտեան պետութիւնները միշտ կը յիշեցնեն թէ անփոփոխ կը մնայ Պերլինի մասին կազմուած կանոնագիրը, որ հաստատուած է Չորս Մեծերու կողմէ։ Համայնավար թերթերը գիտել կուտան թէ այդ կանոնագիրը գոյութիւն չունի այլեւս։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, յայտարարեց թէ աշխարհ այլ եւս չի կրնար հանդուրժել Գերմանիոյ բաժանեալ վիճակին։

ԱՂԵՏԱԼԻ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Նոյ. 27) կ'իմանանք թէ վերջին ողողումները մեծ աւերներ գործած են, գժուարացնելով երթեւեկը։ Պոլսոյ ծովեզերքի մօտակայ թաղամասերուն մէջ, (Գուզկունճուք, Եէշիլքէօյ, Զէյթինպուրնու, Օրթագիւղ, եւայլն), ողողուած են տուներուն ստորնայարկերը։ Գազըր Զէշմէ կատարեալ ծով մը դարձած է։ Բազմաթիւ տուներ, գիւղեր, մթերքներ պարպուած են, մօտ երեք հարիւր տուներ ողողուած են։ Ելեկտրականութիւնը վտանգուած է, ջուրը կէս մեթր բարձրացած ըլլալով ելմայլի ամբարտակը ալ վտանգուած է։

Թարալիոյ կողմը 1500 թոննոց նաւ մը խորտակուեցաւ։ Սեւ Ծովու եւ Մարմարայի վրայ նաւերը չեն կրնար շարժիլ։ Պուրսայի մէջ կամուրջ մը քանդուեցաւ։ Հարիւրաւոր ծիթենիներ տապալեցան։ Իզմիրի շրջանին մէջ վեց գիւղերու հաղորդակցութիւնը խզուեցաւ։ Ծովամբրիկը կը շարունակուի, քամին ժամական հարիւր քիլոմեթր արագութեամբ կը փչէ։ Ամէնէն շատ վնասուած քաղաքներն են Պոլիս, Իզմիր, Մանիսա, Իզմիթ, Ատանա, Պալըքէսիր, Անգարա։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ս. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդը բացառիկ նիստի հրաւիրուած է Դեկտ. 23-ին։ Վերջին անգամ գումարուած էր Օգոստոս 4ին, լսելու համար մառեշալ Բուլկանինի զեկուցումը Ժընեւի Ժողովի մասին։ Այս տարի երրորդ անգամն է որ նիստի կը հրաւիրուի Գերագոյն Խորհուրդը։ Կը կարծուի թէ կարեւոր յայտարարութիւններ պիտի ըլլան։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը, մառեշալ Թիթօ, Եդիպտոս մեկնեցաւ։ Պիտի այցելէ նաեւ Եթովպիա։

ԱՐՀԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ամենամեծ միութիւնը կազմուեցաւ Մ. Նահանգներու մէջ, երկու սենտիքաներու ձուլումով։ Անդամներուն թիւն է 15.400.000։ Տարակոյս չկայ թէ այս վիթխարի կազմակերպութիւնը մեծ ազդեցութիւն պիտի գործէ Մ. Նահանգներու քաղաքականութեան վրայ։

ԼՈՆՏՈՆԻ փապուղին (մեթրօ) շատ ծանր արկած մը անցուց աջ մի օր։ Քսան հազար ուղեւորներ պաշարուեցան գետնին տակ։ Երկու կառախումբեր իրարու բախած ըլլալով, 17 հոգի վիրաւորուեցան։

ՉԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ յանձնախումբին անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան պատուիրակութիւններ առաջարկեցին սահմանափակ եւ անմիջապէս գործադրելի ծրագիր մը մշակել։ Բանաձեւը կը պահանջէ որ Ազգաժողովը կոչ մը ուղղէ, արար համաձայնութեան մը յանգելու համար Ատլանտեանը եւ Բուլկանինի թեկնածութեանց վրայ։

ԵՐԵՍՓ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ համար պարտաւորիչ է արձանագրուիլ իբրեւ ընտրող։ Պայմանաժամ տրուած է մինչեւ Դեկտեմբեր 10։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ իրենց բոլոր առկախ հաշիւները փակեն մինչեւ տարեվերջ։

Փարիզի եւ շրջանի այն բաժանորդները որ չեն պատասխաներ իրենց ղրկուած մանդա-քարթերուն, թերթ պիտի չստանան Յունուար մէկէն սկսեալ։

Արտասահմանի բաժանորդ՝ եթէ կրնան իրենց վճարումները կատարել ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՆՏԱ-ՔԱՐԹՈՎ։

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր պարտաճանաչ բաժանորդներուն որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Ֆրանս. Համալսարանի ամփիթատրոնը (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա)։ Նախագահութեամբ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐՍԷԼ ՊԱԼԱՐԻ։

Կը խօսի Գ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Ֆրանսերէն)
Կ'արտասանէ Օր. Անիթա Սարգսեան։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի, ժամը 21.15ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը։ Նիւթը. «Հայկական վանքերը եւ անոնց ներկայ վիճակը Խ. Հայաստանի մէջ»։ Դասախօսը՝ ՎԱՂԱՐՇ ՄԵԼԻՔԵԱՆ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

Մանուկներու համար կազմակերպուած վարժարանին Ծնողներու Միութեան կողմէ, կիրակի, 18 Դեկտեմբեր, ժամը 16.30էն 23։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մի-ծաղաշարժ ներկայացում, արտասանութիւն, երգ, հայկական պար։ Կաղանդ Պապայի ժամանում օգտակար նուէրներով։ Շքանեղան եւ ընթրիք ժողովրդական գիներով։

24, Rue Troyon
Métro : Pont de Sèvres

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Աղքատախնամի պարահանդէսին

ՄԱՆԿԵՆ տունի տոմսը շահողէն

(Bon pour une robe de Manguin)

կը խնդրուի սախպողաբար ներկայանալ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ վարչութեան ամէն օր ժամը 14.30էն 18, 32 ռիւ տը Թրէվիզ։

Վերջին պայմանաժամ Դեկտ. 10։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Շաբաթ 10 Դեկտ., ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»ի շքեղ սրահներուն մէջ
340 Պուլվ. Շավ

Եւրոպական պարեր՝
կը նուագէ նշանաւոր
Orchestre ROGER GOMEZ et son ensemble

Գեղարուեստական բաժին, սիրուած երգիչ Պ. Գէորգ Մամասեան, ժօրժ Մաս (Լիոնի ձայնասփիւռէն)։

Միրայօժար մասնակցութեամբ դաշնակահարուհի Օր. ՍԻՐԶԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ, (Ա. մրցանակ Մարսէյլի երաժշտանոցէն)

Մէջ ընդ մէջ հաճելի անակնկալներ։

Տեղի պիտի ունենայ ամենագեղեցիկ կօշիկներու մրցում։ Առաջնութիւնը շահողը Միութեան կողմէ կը ստանայ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Տոմսի գին 400 ֆրանք։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Զարասեանճագի Հայր. Միութեան։

Դեկտ. 10ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պօմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ։

Ղեկավարութեամբ եւ բեմադրութեամբ դերասան ԹՐԱՊՕՇի։

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի լաւագոյն ուժերու։ Պիտի ներկայացուի՝

ԵՐԵՔ ՔԱՋԵՐ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՋ

(Տրամա վեց արարուածով, Յ. Ն. Վասակերտցեանի, Հայ յեղափոխական կեանքէ)։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ալֆորվիլէն ընկեր Խաչիկ Գալուստեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ եղբէջ քէնյ. Մխիթարեանի (Քալիֆորնիա)։

Ընկեր Յ. Աւետիկեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Համպուրկ Պ. Թիւրքեանի, Հ. Յ. Դաշնակցութեան 65ամեակին առթիւ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ

Այս կիրակի, ժամը 10ին Վատիկանի ձայնասփիւռէն հայածէս քառաձայն պատարագ մը հետեւեալ կարճ ալիքներով, 19.84, 25.67, 31.10, 41.21։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի, խնամուած խմբագրութեամբ, պատկերազարդ եւ օգտակար գիտելիքներով։ Կը խնդրուի փութացնել ապսպրանքները։

Ստանալու համար դիմել՝
Մարտիրոսեանի

6, Bl. Neuf, St. Jérôme, Marseille

Դրամական առաքումները կատարել՝
Agopian Barsam, 10, Rue Colbert, Marseille

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI 6 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7844 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3255

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊՂՏՈՐ ԱԼԻՔՆԵՐ

Առնէ մը ի վեր Միջին Արեւելքի եւ առհասարակ Ասիոյ կացութեան եւեւէջները շատ աւելի մտահոգութիւն կը պատճառեն քան բուն Եւրոպայի դէպքերը :

Եւ իրաւամբ: Արեւմտեան Եւրոպան բաղդատաբար կայուն վիճակ մը ունի, հակառակ զանազան ձախողանքներու :

Մինչդեռ անդին, Ասիոյ մէջ ամէն օր անակնկալ մը կը պատահի, մէկը միւսէն վրդովիչ :

Այլեւս իրողութիւն է խորհրդային թափանցումը Միջին Արեւելքի մէջ, որմէ — թաց սպառնալիութեամբ, որ կը համարուի «առեւտրական գործառնութիւն» :

Շարժումը սկսաւ Եգիպտոսէն եւ դժուար է նախատեսել թէ ո՛ւր պիտի յանգի :

Արաբական միւս երկիրներն ալ տրամադիր են օգտուելու Խ. Միութեան բարեացակամութենէն, մանաւանդ որ «առեւտուրը» պիտի կատարուի ապրանքի փոխանակութեամբ :

Այս պարագան իրարանցումի մատնեց արեւմտեան Երեք Մեծերը, որոնք ռազմական հաւասարակշռութեան մասին յայտարարութիւն մը ստորագրած էին :

Անոնք ալ սկսան կամ խոստացան զէնք ծախել ոչ միայն արաբական երկիրներուն, այլ եւ Իսրայէլի :

Եւ ահաւասիկ զինարշաւ մը որ շատ աւելի վտանգաւոր է, կարգ մը տեսակէտներով :

Կրակին վրայ իւղ կը լեցնէ Պաղտատի [illegible] հինգ դաշնակիցները, իրենց առաջին ժողովը գումարելէն անցեալ շաբթու, Իրաքի մայրաքաղաքին մէջ :

Տրուած որոշումները գաղտնի կը պահուին : Եւ սակայն, գաղտնիք չէ որ Իրաք յամառօրէն կապուած կը մնայ Մեծն Բրիտանիոյ ծրագրին, հովանաւորութեամբ Անգլիոյ.

Ամէն պարագայի մէջ, առ այժմ պիտի փորձեն Սուրիան եւ Լիբանանն ալ միացնել Պաղտատի ուխտին :

Գիտէք որ Սուրիա դեռ նոր զինակցութիւն մը կնքեց Եգիպտոսի հետ, միացեալ հրամանատարութեամբ :

Ուրեմն, անհաւանական չէ որ «Պաղտատցիները» փորձեն ճնշում բանեցնել, իրենց նպատակը իրագործելու համար :

Այդ պարագային, Իսրայէլն ալ կրնայ փորձութեան մատնուիլ :

Անհրաժեշտ չէ մանրամասնութեանց մէջ մտնել, նախատեսելու համար այս անցուդարձին հետեւանքները :

Այդ հեռանկարին առջեւ, կ'ուզէինք անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ժամանակն է կարճ կապելու մեր ներքին ժխորը :

Դատ մը թերթեր ու խմբակցութիւններ ամէն չափ ու սահման անցուցին այս տաղտուկ ընթացքին, «ճիհատ»ի վերածելով առօրեական խնդիրներ :

Անոնք գրգռեցին «ժուռնալիստներ» կազմեցին, պղտորելու համար հիւրընկալ իշխանութեանց միտքը :

Ասոր դարձան քէքական յանցաւոր, սդայօդ եւ շինծու «չըլքաբերական» մը թխելով եւ թերթէ թերթ փոխանցելով :

Այս բոլոր լրբութիւնները եւ քսութիւնները չեն կրնար վնասել Դաշնակցութեան, բայց կրնան կեր ճարել ամբոխային տրամադրութեանց :

Աւելի ճիշդ, կը ստեղծեն չափազանց վտանգաւոր մթնոլորտ մը, թէ ներքին եւ թէ արտաքին ճակատի վրայ :

Երբ հիւրընկալ երկիրները շրջապատուած են պղտոր ալիքներով, տարրական տրամաբանութիւնը կը թելադրէ մտածել մեր ալ ինքնապաշտպանութեան մասին, փոխանակ ճակատ ճեղքելու :

Այդ ո՞ր ուժն է որ պիտի պաշտպանէ տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութիւնը, դուրս ձգելով Դաշնակցութիւնը կամ ժանգոտած սլաքներ արձակելով անոր դէմ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ ԿԸ ՍԿՍԻ ԴԵԿՏ. 13ԻՆ

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒ ՑԱՆԿԵՐ ՇԱՏ ՄԸ ՎԱՅՐԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ընտրական պայքարը պաշտօնապէս կը սկսի Դեկտ. 13ին, բայց արդէն իսկ տենդագին գործունէութիւն մը կը ցուցնեն բոլոր հոսանքները: Շաբաթ եւ կիրակի գլխաւոր կուսակցութիւնները թեկնածուներու ցանկեր կազմած էին շատ մը վայրերու մէջ, գլուխը դնելով լուծեալ Ազգ. ժողովին անդամները: Աւելորդ է յիշեցնել թէ ընտրութիւնները պիտի կատարուին նահանգային կուսակցական ցանկերու վրայ, համեմատական դրութեամբ: Այն կուսակցութիւնները որ կ'ուզեն խնամութիւններ կազմել (միացեալ ցանկ), պէտք է իրենց թեկնածուները արձանագրեն մինչեւ Դեկտ. 10, իսկ անոնք որ չեն ուզեր համաձայնութիւն կնքել ուրիշ կուսակցութեանց հետ պէտք է արձանագրուին մինչեւ Դեկտ. 12: Այն հոսանքները որ արտօնուած են խնամութիւններ հաստատելու, պէտք է ապացուցանեն թէ թեկնածուներ կը ներկայացնեն առ նուազն 30 նահանգներու մէջ, մինչեւ Բչ. կէս գիշեր :

ԱՋՆ ՈՒ ՁԱԽԸ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, աջերը աւելի սերտ կապեր կը հաստատեն իրարու հետ, ձախերն ալ իրենց կարգին, այսպէս աւելի բաց անջրպետ մը բանալով աջին ու ձախին միջեւ: Անհատական տեսակէտով ալ, դէմ դիմաց կանգնած են վարչապետ Էտ. Ֆոր եւ իր հակառակորդը՝ նախորդ վարչապետ Մենտէս Ֆրանս :

Կը կարծուի թէ Էտ. Ֆոր աջակողմեան մը չըլլալով հանդերձ պիտի գործակցի աջակողմեան կուսակցութեանց հետ, որոնց գլուխը կը գտնուի արտաքին նախարարը, Պ. Փինէ (անկախ): Զանազան կուսակցութիւններ կրնան միացեալ ճակատ կազմել Ժողովրդական Շարժումին հետ (կաթոլիկ).

Միւս ճակատին վրայ կը գտնուին արմատական կուսակցութիւնը, որու վարիչն է Մենտէս Ֆրանս, ընկերվարականները եւ համայնավարները :

Շատ կը խօսուի ժողովրդական նոր ճակատի մը մասին: Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն մամուլին յանձնեց նամակ մը որով գործակցութիւն կ'առաջարկէ ընկերվարականներուն, «յետադիմութիւնը պարտութեան մատնելու եւ ձախակողմեան հոսանքներուն յաղթանակը ապահովելու համար»:

Այս նամակին հրատարակութենէն առաջ ընկերվարական կուսակցութեան Ազգ. մասնաճիւղը ժողով մը գումարած էր Կեդր. Կոմիտէի քարտուղարին նախագահութեամբ եւ բանաձեւ մը քուէարկած էր որով կը մերժէ գործակցիլ համայնավար կուսակցութեան հետ :

Միւս կողմէ ձախակողմեան նոր հոսանք մը կը հրաւիրէ բոլոր ձախերը, մանաւանդ համայնավարները, ընկերվարականները եւ արմատական կուսակցութեան ձախ թեւը միացեալ ցանկեր կազմել: Կոչը կ'ըսէ թէ ժողովրդական ճակատի գաղափարը լաւագոյն երաշխիքն է ժողովրդապետութեան եւ յառաջդիմութեան համար: Մենտէս Ֆրանս համաձայն է ձախակողմեան դաշնակցութեան մը, առանց համայնավարներու :

Վարչապետ Ֆոր, որ իշխանութեան գլուխ կը մնայ մինչեւ նոր Ազգ. Ժողովին գումարումը յունուար 19ին, մինչ կը մերժէ ընդունիլ հինգ նախարարներու

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՆԵՐԵԼԻ ՉԷ ԱՆՃԱՐԿԻԼ

Նախաթ օր սրտցաւ հայրենակից մը կը պարզէր Շաւիլի մատուռին ողբալի կացութիւնը, համզաձակութեամ կոչ մը ուղղելով :

Շաբաթներ առաջ ալ ուրիշ կոչով մը, Արնուվիլի հոգեւոր հովիւը անհրաժեշտ կը գտնէր համեստ սրահի մը կառուցումը, եկեղեցւոյ բակին մէջ:

Երկու նամակագիրներն ալ իրենց յոյսը դրած են հանրային աջակցութեան վրայ, որ միշտ օգնութեան կը հասնի, զանազան պարագաներու մէջ :

Անշուշտ վերի կամ վարի արտ պիտի չփնտռենք, երբ օգնութեան ձայն մը կը բարձրանայ որեւէ անկիւնէ :

Բայց, տարրական պայման է որ իւրաքանչիւր շրջան իր կարելին փորձելէ վերջը միայն օգնութիւն խնդրէ ուրիշներէն :

Արդ, Առնուվիլ - Սարսէլի գաղութը իսկապէս անկարո՞ղ է, ծրագրուած սրահին ծախքերը հոգալու համար :

Եւ կամ, չունի՞ ներկայ թէ բացակայ բնակիչ մը, քիչ - շատ ունեւոր, որ յանձն առնէ գլուխ հանել այդ ձեռնարկը, ի յիշատակ հոգեհատորի մը :

Նոյնպէս, Շաւիլի գաղութը կարօ՞տ է արտաքին օգնութեան, գլուխ հանելու համար մատուռին նորոգումը, «չափաւոր պայմաններով», ինչպէս կ'ըսէ սրտցաւ նամակագիրը :

Եւ դարձեալ, Շաւիլը չունի՞ հին կամ նոր բնակիչ մը, գոտին լայն եւ ձեռքը բաց, որ ստանձնէ մատուռին վերաշինութիւնը :

Ներկայ ժամանակներուն մէջ անհրաժեշտ չէ միլիոններ դիզած ըլլալ, «բարեբարօ»ի դափնի մը շահելու համար :

Ոսկի սիրտ մը աւելի մեծ արժէք ունի քան կէս քիլօ ձոյլ ոսկին :

Որքան կը յիշեմ, քանի մը տարի առաջ ժողովներ ալ գումարուեցան Շաւիլի մէջ, հողը գնելու եւ յարմար ազօթատեղի մը շինելու համար :

Նորէ՞ն «ես ու դուն»ի խնդի՞ր ծագեցաւ, թէ ձեռնարկուները իրենք հաւատք չունեին գործին վրայ.

Իմ կարծիքով, Արնուվիլը իր սրահը կ'ունենայ եւ Շաւիլն ալ վայելուչ մատուռ մը, եթէ ամփոփուին իրենց մէջ, փոխադարձ բարեացակամութեամբ եւ ազգային գիտակցութեամբ :

Երկուքին համար ալ, ներելի չէ անճարկիլ, ափ առնելով «ազգ»ին դուռը, որ հանդիսաւոր կամ բացառիկ առիթներու մէջ միայն կը բացուի ....

ՎԱՀԷ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՆՈՐ ՍԼԱՔՆԵՐԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԷՄ

Խ. Միութեան վարչապետը, Բուլկանին եւ Կեդր. Կոմիտէի քարտուղարը, Խրուշչեւ, կը շարունակեն քարոզչական ելոյթներ կատարել Բիրմանիոյ մէջ : Կիրակի օր, օգտուելով ի պատիւ իրենց սարքուած ճաշէ մը, Խրուշչեւ նոր յարձակումներ կատարեց Անգլիոյ դէմ: Յօսելէ առաջ, ճաշարան հրաւիրեց լրագրողները որոնք դուրսը կը սպասէին եւ յայտարարեց .

— «Ձեր մէջ կան կարգ մը թղթակիցներ որոնք շատ գոհ մնացած չեն Հնդկաստանի մէջ ըրած յայտարարութիւններէս, ոչ ալ այն խօսքերէս զոր արտասանեցի երէկ : Բայց մենք տարբեր կարծիք ունինք: Անգլիացիները այս երկրին մէջ հաստատուած են կողոպտելու համար ժողովուրդին հացի վերջին փշրանքը : Կարգ մը թղթակիցներ չեն ուզեր լսել այս խօսքերս, վասն զի ճշմարտութիւնը հաճելի չէ իրենց համար: Օգնեցէք մեզի եւ մենք պիտի օգնենք ձեզի: Ձեր երկիրը շատ երիտասարդ է: Դուք չունիք ճարտարապետներ եւ մասնագէտներ: Եթէ որ եւ է բանի պէտք ունիք, ըսէք մեզի եւ մենք պիտի օգնենք ձեզի: Էականը այն է, սակայն, որ ունենաք ձեր սեփական ճարտարագէտները, ծնած՝ ձեր իսկ ժողովուրդէն» :

× Լոնտոնի թերթերը դիտել կու տան թէ Ռատիօ - Մոսկուա բարեփոխած էր Խրուշչեւի վերջին յայտարարութիւնը, ջնջելով այն ակնարկը թէ Անգլիացիները «վայրենի եւ բարբարոս» կը նկատեն Բիրմանիոյ ժողովուրդը եւն.:

ԿԻՊՐՈՍԻ ԽՆԴԻՐԸ ՊԻՏԻ ԼՈՒԾՈՒԻ՞

Կը հաստատուի թէ Յունաստանի կառավարութիւնը որոշած է Ազգաժողովին ներկայացնել Կիպրոսի խնդիրը . Միւս կողմէ, կարեւոր վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենան Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ : Այս եւ այլ պարագաները յոյս կը ներշնչեն թէ կարելի պիտի ըլլայ լուծել խնդիրը :

Աթէնքի անգլիական դեսպանը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Յունաստանի վարչապետին հետ: Անգլիոյ գաղթային նախարարը խօսք առաւ, խնդիրը ներկայացնել Երեսփ. ժողովին, հաղորդելով Լոնտոնի եւ Աթէնքի, ինչպէս եւ Կիպրոսի հրամանատարին եւ Մակարիոս արքեպ.ի միջեւ կատարուած գաղտնի բանակցութիւնները: Կարգ մը շրջանակներ կը կարծեն թէ սկզբունքով համաձայնութիւն մը կրնայ գոյանալ այսօր - վաղը, Նիկոսիոյ մէջ. Կ'ըսուի թէ անգլիացի հրամանատարը, որ միեւնոյն ատեն Կիպրոսի կուսակալն է, միջին բանաձեւ մը առաջարկած է Մակարիոս արք.ի, ձգձգելով ինքնորոշման իրաւունքը որոշ թուականէ մը վերջ որ պիտի ճշդուի բանակցութիւններով: Մակարիոս արք. մերժած է այս տարտամ բանաձեւը, բայց կ'ըսուի թէ վերջին պահուն նոր առաջարկներ եղած են: Ահաբեկչական պայքարը սաստկացած ըլլալով, Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ ժամանակը եկած է յայտնելու իրենց վերջնական դիրքը. Արտաքին նախարարը տրամադիր կ'երեւայ կարգ մը զիջումներ կատարելու, իսկ վարչապետը Իտըն, կ'ուզէ վճռական դիրք մը բռնել, նկատելով որ դժգոհութիւն կը տիրէ իր կուսակցութեան մէջ իսկ, Եգիպտոսի հետ կնքուած համաձայնութեան հետեւանքով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ խնդիրը հետզհետէ կը բարդանայ: Վերջին լուրերու համաձայն, Խ. Միութիւնը կը քաջալերէ արեւելեան Գերմանիան, որպէսզի 1956 Յունուար 1էն սկսեալ արտօնագիր չտայ արեւմտեան շրջանի մակոյկներուն, առանց բանակցելու արեւմտեան Գերմանիոյ հետ : Ուրիշ խօսքով, կը սպառնայ պաշարել գետային նաւարկութիւնը : Մոսկուայի նպատակն է ընդունիլ տալ արեւելեան Գերմանիոյ գոյութիւնը :

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը որ կը տրամադրէ միջազգային կազմակերպութիւն մը ստեղծել յառաջիկայ տարի, հիւլէական ուժի խաղաղասիրական գործածութեան համար: Խորհրդային պատուիրակութիւնն ալ թեր քուէարկեց, նախապէս յայտնելով որ ծրագրուած կազմակերպութեան պիտի մասնակցին միայն Ազգաժողովին անդամները :

ՍՈՒՏԱՆԻ մասին նոր համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ: Այս համաձայնութեամբ Սուտանի ճակատագիրը — կցում Եգիպտոսի կամ անկախութիւն — պիտի որոշուի հանրաքուէ մը կատարելով, եւ ոչ թէ սահմանադիր ժողովին միջոցաւ, ինչպէս որոշուած էր 1953ին: Միջազգային յանձնաժողով մը պիտի կազմուի, հսկողութիւն կատարելու համար հանրաքուէի գործողութեանց վրայ :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՊԱՂ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ.— «Լը Մոնտ»ի արեւելագէտ աշխատակիցը, Էտ. Սապլիէ, այս խորագրով յօդուածաշարք մը սկսած է: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Ա.

Գաղտատի խորհրդաժողովը, որուն կը մասնակցէին Մեծն Բրիտանիա, Իրան, Իրաք, Փաքիստան եւ Թուրքիա, վերջ գտաւ Գաղտատի Ուխտի՝ ստորագրումով եւ ընդհանուր գոհունակութեամբ ։

Սակայն երբ հարցը քիչ մը աւելի մօտէն քննենք, կացութիւնը այնքան ալ նըպաստաւոր չի թուիր ։

Արդէն իսկ կ'ուրուագծուին ապագայ բարդութեանց նախապատկերները ։

Մեծն Բրիտանիա, որ նախաձեռնողն էր այս ուխտին, կը փորձէ իր ձեռքին մէջ պահել Մօտաւոր Արեւելքի քաղաքական, տնտեսական եւ դիւանագիտական ղեկը : Միեւնոյն ատեն կ'ուզէ դառնալ Գաղտատի Ուխտին յարած պետութեանց մատակարարը, թէ ռազմանիւթի եւ թէ ընթացիկ ապրանքներու համար ։

Թուրքիան, որ տարիներէ ի վեր 300 միլիոն տոլարի վարկ մը կը պահանջէ Մ. Նահանգներէն, կ'ուզէ հասկցնել թէ ատենը եկած է այդ վճարումը կատարելու ։ Ան Գաղտատի Ուխտին կը մասնակցի, այդ միլիոնները ստանալու պայմանով ։

Փաքիստանը, նմանապէս, կ'ուզէ որ Մ. Նահանգները աւելցնեն իրեն համար սահմանուած վարկերը։ Գաղտատի ժողովէն անմիջապէս առաջ, Փաքիստանի վարիչները հասկցուցած էին թէ որեւէ յաւելեալ ճիգ ընելու տրամադիր չեն, եթէ իրենց տրուած նպաստը չաւելցուի ։

Իրանը, մինչեւ վիզը պարտքի մէջ մխըրճուած, (չորս հարիւր միլիառ ֆրանքի հանրային պարտք ունի), անմիջական աջակցութեան կը կարօտի ։

Իրաքը, անվերապահ կերպով կապուած անգլիական քաղաքականութեան, չէ մոռցած Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը ։

Այլազան շահերով իրարու միացած այս պետութիւնները, որոնց սահմանները կը տարածուին Թրակիայէն մինչեւ Փենճապ, 2500 քիլոմեթր սահմանագիծ մը ունին Խ. Միութեան հետ ։

Իրականին մէջ, այս բոլորին ետեւը կանգնած են Մ. Նահանգները, որոնք թէեւ պարզ «դիտողի» դիրքով մասնակցեցան խորհրդաժողովին, բայց կը կազմեն Ուխտին իսկական առանցքը: Իրենցմէ կը պահանջուի՝ ընել անհրաժեշտ նիւթական յատկացումները, ապա միայն գոհանալ իրենց ներկայացուած բանաձեւ ծրագիրները ընդունելով ։

Բայց վերոյիշեալ 2500 քիլոմեթր սահմանագլխուն ստեղծումը, Մ. Նահանգները կը դնէ դժուար կացութեան մը առջեւ: Հարկ է պաշտպանել այդ սահմանագիծը: Այս գործին համար անհրաժեշտ երկու հարիւր զօրաբաժինները ո՞վ պիտի տրամադրէ: Հակառակ պարագային, եթէ գոհանան միայն Ապատանի եւ Գելուճիստանի նաւթաշատ կեդրոնները պաշտպանելով, տակաւին համազօր պիտի ըլլար Իրանի զաւածանելու: Արդարեւ, Ռուսեւիրանեան գաւինքին 6րդ յօդուածին հիման վըրայ, Կարմիր բանակը կրնայ որեւէ ատեն մտնել Իրանեան հողամասէն ներս, եթէ Խ. Միութիւնը տեսնէ որ իր սահմանները վտանգուած են ։

Առ այժմ Խ. Միութիւնը բաւականացաւ բողոքելով Իրանի Գաղտատի Ուխտին յարելուն դէմ: Բայց ապագան կրնայ ուրիշ բան վերապահած ըլլալ ։

Գաղտատի Ուխտը, քաղաքական տեսակէտով ալ ստեղծեց դժուարին կացութիւն մը .—

Ա) Արաբական աշխարհը երկուքի բաժնուեցաւ. մէկ կողմէ՝ Իրաքի Հաշիմեանները, զօրացած Թուրքիոյ եւ մանաւանդ Մեծն Բրիտանիոյ աջակցութեամբ, միւս կողմէ Եգիպտոսը, Արաբիան, Սուրիան, Եէմէնը, եւ արաբական բոլոր երկիրներու հանրային կարծիքը, մէջն ըլլալով նաեւ Իրաքի ժողովուրդին կարեւոր մէկ մասը.

Իբրեւ անմիջական հետեւանք՝ Եգիպտոսի եւ ուրիշ արաբական երկիրներու զինարշաւը ։

Սուրիան մտահոգ է: Թրքական սահմանագլխուն վրայ բազմաթիւ միջադէպեր պատահեցան։Սուրիական ուժեր համախմբուեցան իրաքեան սահմանին վըրայ: Միւս կողմէ, Թուրքիա եւ Իրաք տեսակ մը տնտեսական պաշարման են թարկած են Սուրիան, ապրանք չեն դներ անկէ: Սուրիոյ մէջ բազմաթիւ գործաւորներ փակուեցան, որովհետեւ չունենին՝ իրենց արտադրութիւնները ծախելու համար: Իրաքի եւ Թուրքիոյ նպատակը որոշ է, կ'ուզեն տնտեսապէս խեղդամահ ընել Սուրիան, որպէսզի ըստիպուի իրե՛ց միանալ ։

Ասոր փոխարէն, Սուրիան դժուարութիւններ կը յարուցանէ իրաքեան նաւթաշի արտածման համար. կը պահանջէ Իրաքի քարիւղի ընկերութեան շահերուն յիսուն առ հարիւր, իբրեւ հատուցում: Քարիւղի ընկերութիւնը չափազանցուած կը գտնէ այս պահանջը: Քերքուկ – Պանիաս քարիւղի այս գծին խափանումը մեծապէս կրնայ վնասել ո՛չ միայն ընկերութեան, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Իրաքի շահերուն, այլ եւ այդ քարիւղի յաճախորդներուն — Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա եւ Իտալիա ։

Սուրիոյ վարչապետը կը խորհի Գաղտատ այցելել, տնտեսական համաձայնութիւն մը ստորագրելու առաջարկութեամբ: Սակայն հաւանական է, որ Գաղտատի մէջ քաղաքական պայմաններ առաջարկուին տնտեսական համաձայնութիւնը ստորագրելէ առաջ ։

Լիբանանի մէջ, կացութիւնը աւելի դժուար է: Լիբանանը տնտեսապէս կախում ունի, ոչ միայն Սուրիայէն, այլ եւ Իրաքէն եւ արաբական բոլոր միւս երկիրներէն: Լիբանանի երկուքի բաժնուած հանրային կարծիքն ու քաղաքական առաջնորդները ի՞նչ ձեւով պիտի կրնան համաձայնութեան եզր մը գտնել Իրաքի, Սուրիոյ, Եգիպտոսի, Թուրքիոյ, Արաբիոյ, Անդրյորդանանի, Եմէնի եւ ուրիշ դրացի երկիրներու հակոտնեայ շահերուն մէջ ։

Յորդանանը, քաղաքականօրէն կապուած է Մեծն Բրիտանիոյ: Բայց դժուար է կացութիւնն:

Արաբիոյ Վահապի արքայական ընտանիքը բացարձակապէս հակառակ է Իրաքի Հաշիմեաններուն: Կացութիւնը աւելի՛ դժուարացած է քարիւղի ամերիկեան եւ անգլիական ընկերութիւններուն հակամարտ շահերուն պատճառաւ ։

ԵՏ. ՍԱՊԼԻԷ

ՊԻՒՐՈՒԹԻ Հ.Մ.Ը.Մ.–Ը ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

●

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պէյրութի Ֆութպոլի խումբը, որ Թեհրանի «Թաճ» Ակումբի հրաւէրով մեկնած էր Իրանի մայրաքաղաքը տասը օր մնալէ վերջ, Նոյեմբեր 26ին վերադարձաւ Պէյրութ:

Ինչպէս արդէն ծանօթ է, մեր խումբը երեք մրցումներ ունեցաւ ու արձանագրեց երկու պարտութիւն եւ մէկ յաղթանակ:

Զանց ընելով մրցումներու մանրամասնութիւնները, անհրաժեշտ կը նկատենք մեր տպաւորութիւնները տալ հոս, առհասարակ իրանեան մարմնակրթանքի մասնաւորապէս ֆութպոլի մարզին մէջ պարսկական խումբերու ունեցած նուաճումներու մասին:

Սխալած չենք ըլլար եթէ յայտնենք թէ Պարսկաստան, մարմնակրթանքի տեսակէտէն, մեզի համար խոշոր անծանօթ մըն էր: Գիտէինք միայն որ մեծ յաջողութիւններ արձանագրած է միջազգային գետնի վրայ, ըմփշամարտի եւ կռփամարտի մէջ. սակայն անոր ողիմպիական խաղերը, «պասքէթպոլն» ու մանաւանդ ֆութպոլը իր գոյութեան փաստը տուած չէ դանէ Լիբանանի ու Սուրիոյ մարզական ասպարէզին մէջ, ու ահաւասիկ այդ ակնոցէն դիտուած ու չափով մըն ալ թերգնահատուած, անըմբռնելի ու անըսպասելի եղան Հ.Մ.Ը.Մ.ի զոյգ պարտութիւնները:

Ի՞նչ է ուրեմն իրանեան մարմնակրթական ասախճանը, եւ ի՞նչ համոզիչ տըւեալներ ունի շատ մօտ ապագային հասնելու եւ չափուելու ոչ միայն Միջին Արեւելքի, այլ եւ Եւրոպայի խումբերուն հետ, գրեթէ բոլոր մարզախաղերուն մէջ:

Անկասկած որ Իրանի մարմնակրթանքի զարթօնքը ու կարճ ժամանակի մը մէջ արձանագրած նուաճումներու մղիչ ուժն ու զսպանակը եղած է անոր երիտասարդ ու համակրելի Թագաւորը, որ բարոյական եւ նիւթական ոչ մէկ զոհողութիւն չի խնայեր իրանեան երիտասարդութեան պարգեւելու այն բոլոր հնարաւորութիւնները, որոնք անհրաժեշտ են մարմնակրթանքը իր կատարելութեան հասցնելու համար:

Այդ ուղղութեամբ նաեւ կարեւոր դեր կը խաղան մարմնակրթանքի ընդհանուր պատասխանատու՝ Զօր. Իզզէթ Բանա, ֆութպոլի ֆետերասիոնի նախագահ՝ Զօր. Սիասի, եւ «Թաճ» Ակումբի ատենապետը՝ հազարապետ՝ Խոսրովանի ։

Մեզի համար առաջին հաճելի անակնկալը եղաւ, երբ մեր հասած օրն իսկ փորձի գացինք «Ամջատիէ» մարզադաշտը, որուն վրայ տեղի ունեցան մեր երեք մրցումները ։

Գաղափար մը տալու համար, երբ ըսենք թէ ան կը գերազանցէ Հալէպի Քաղաքապետարանի դաշտը, սխալած չենք ըլլար: Իր թաւշային կանաչ գետինով, ամբողջութեամբ շրջապատուած «թրիպիւն»ով, վազքերու «փիստ»ով եւ օժտուած մարզարանի մը անհրաժեշտ բոլոր կարելիութիւններով ։

Ֆութպոլին հետ, անոնք ունին նոյն առաւելութիւններն ու հնարաւորութիւնները ողիմպիական խաղերու, «պասքէթպոլ»ի, լողորդութեան, ըմբշամարտի, կռփամարտի, ծանրութիւն վերցնելու եւ առհասարակ բոլոր այլ ճիւղերու մէջ, իրենց մեթոտիկ ու յարատեւ փորձերով, ղեկավարութեամբ կարող մարզիչներու ։

Տարուան չորս եղանակներուն, անոնք կ'ընդունին այցը ասիական եւ եւրոպական մարզական խումբերու, միշտ ձեռք բերելով պատուաւոր արդիւնքներ:

Երբ մենք հասանք, Թեհրանէն նոր մեկնած էր իտալական աթլեթիզմի խումբը: Յաճորդ շաբաթ մրցումի պիտի գան Եուկոսլաւ ըմբիշներ եւ կռփամարտիկներ: Դեկտեմբերի սկիզբը շարք մը մրցումներու համար Թեհրան կը հասնի աւստրիական «Վոքըր» ֆութպոլի խումբը. իսկ Դեկտեմբերի վերջերը Իրանի ֆութպոլի ազգային խումբը կը մեկնի Պոլիս՝ ճակատելու Թրքական խումբին դէմ ։

Ինչ կը վերաբերի ֆութպոլի ասիճանական մակարդակին, արդար պէտք է ըլլալ ընդունելու որ իսկապէս յայտնութիւն մը եղաւ մեզի համար: Յարդ տալ տամ գաղափարն իսկ չունէինք անոր իսկական ուժին եւ ունեցած յառաջդիմութեան մասին: Իրանցիք ճիշդ է թէ տակաւին չեն հասած եւրոպական ֆութպոլի ներդաշնակ եւ համադրեալ խաղարկութեան, թեքնիքն ու թաքթիքը չեն նըրացած, ու անհատականութիւնը աւելի չեշտուած է քան խմբականը, սակայն մեզմէ աւելի տոկուն են, ծայրայեղօրէն արագ ու մանաւանդ իրենց հարուածներուն մէջ անզուսպ ու ճշգրիտ ։

Գնահատելով հանդերձ Իրանի կլոր գնդակի նուաճումներն ու տարած զոյգ յաղթանակները մեր խումբին վրայ, չենք ուզեր երբեք նուաստացնել առ հասարակ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

Յ Ա Կ Ո Բ Ի Կ

●

Ծաղրանկարի վարպետ մը միայն. տնտեսէն սկսելով մինչեւ տնօրէնը, իրենց պատկերները պահած էին գտնելու պատերուն վրայ՝ մատիտով, երբեմն ալ ածուխի ծայրով գծուած: Հարուստի զաւակ ըլլալուն՝ իր յանցանքները, քրէական մեղ ամէնուս համար, ներողամիտ խրատներէ ուրիշ հետեւութիւն մը ունեցած չէին:

Իր վտիտ կազմին հակառակ, ճապուկ ու ճկուն տղայ մըն էր, պարագլուխը մեր ամէն անկարգութեանց ու մեր տղայական ըմբոստութիւններուն ։

Ի՞նչպէս կ'ուզէք որ սանկ տղայ մը չսիրուէր մենէ: Օրերով բացակայ կը մընար դպրոցէն. այդ միջոցին նոր դըրօսանքի մը, երբեմն նոր մարզանքի մը հետամուտ էր եւ որուն մէջ իսկոյն գերազանց կը հանդիսանար: Մասնաւորապէս կը յիշեմ կիրակի օր մը երբ Օլիմպոսի կողմը հանդիպեցայ իրեն. ձի հեծեր էր, ամեհի նժոյգ մը զոր պչրող ամազոնի մը պէս խաղցնելով կը վարէր: Աղջիկները խենթ ըլլալու էին իրեն համար. այդ օրը նախանձեցայ իր վրան: Ատեն մըն ալ որսորդութեան սէր առաւ. իր հագուստը կապուտը, զէն ու զարդը, պատմած պատմութիւնները ամէնուս բերնին ջուրերը վազցուցին ։

Այս լիառուն վայելքը կեանքին, որ շնորհուած էր իրեն մեր ցաւատանջ զաւակութեան մէջ, գանձութիւն մը չըրաւ երբեք մեր ներսը, այնքան կը վայլէր իրեն անիկա, այնքան ըլնորհալի կ'ըլլար առով ։

Կը հաւատամ որ շատ մը բաներու մէջ վայլեցնելը՝ մեծ ու գուցէ ճշմարիտ արդարացումն է ։

Վարժարանի կեանքէն վերջը կորսնցուցի զինքը. եւ նոր ուսանողութեան շըրջանի մը մէջ նետուեցայ. անիկա բուն կեանքին մէջ թեւակոխեց իսկոյն.

Գատմութենէն իր մուտքը երիտասարդութեան մէջ՝ չքեղ եղաւ: Տերունի հաւը մեռեր էր մեծ հարստութիւն մը ձգելով իրեն, պատրաստ դրամէ, կարգ մը կալուածներէ ու շատ մըն ալ առնելիքներէ բաղկացած: Ուրիշ մը իր տեղը՝ այս ժառանգութիւնը հաշուելու, ժողվելու, կարգի բերելու պիտի նայէր: Ասանկ յիմարութիւն մը չանցուց մաքէն բնաւ: Ունեցածը ծայրէն սկսաւ վատնել, նախ պատրաստ դրամը, յետոյ կալուածները մի առ մի ծախելով: առնելիքները ձգեց պարտականներուն ու չփնտռեց զանոնք, նոյնիսկ երբ որ աղքատացաւ: Պէշիքթաշ իր մեծ հօր տանը բնակեցաւ միշտ, նախապաշարում ըսէ կամ յարգանք անոր յիշատակին: Գիշեր չեղաւ որ Բերա չերթար, հաճոյքի, զբօսանքի արուարձանը, նոր տարփուհիներու ետեւէն: Բայց իր փճացումին ու ցեղխութեանցը մէջ անգամ միշտ ազնուութիւն մը ունէր. վէս ու տոհմիկ բան մը, ինչ որ, եթէ ուշադրութիւն ըրած նէ երբեք, մեր զաւառացիներու պաւակներուն մէջէն՝ Ակնէն եկող սերունդին վրայ միայն կը նշմարուի ։

Գ.

Ու այս բոլորին մէջ ատեն գտաւ ճըշմարիտ, մաքուր ու ազնիւ սէր մըն ալ ունենալու իր սրտին մէջ. վասն զի աղէկ գիտեմ որ մեր գեղէն աղջիկ մը սիրեց ու սիրուեցաւ անկէ: Խոնարհ ընտանիքի աղջիկ, պարզուկ ու անբիծ սիրտ, որ անոր նուաճող էրիկմարդու մէկ նայուածքին առջեւ տկարացաւ: Դեղինի վրայ, աղուոր սատտ մազեր ու գլխոյի հասակ մը ունէր, խորխտ գեղեցկութիւն որ ամէն երանութեանց պէս Յակոբիկին բաժինը եղաւ :Բոլոր անտասամարդ հաճոյքներու մէջ, այս աղջիկը՝ անհուլի սրբութեան մը պէս իր սրտին առանձին մէկ անկիւնը պահեց միշտ: Իր խօլական արշաւին ու յետոյ վերջնական փայքայումին մէջ այս սէրը անխախտ իր տեղը մնաց ։

Այսպէս անցաւ իր երիտասարդութիւնը, անդուլ վազք մը: Այն օրը միայն որ ալ դրամ չդտաւ վճարելու, կանգ առաւ առանց զարմանքի, մանաւանդ առանց տրտունջի: Երեսունին մօտ էր հիմա, ուրէն վայելչագեղ երիտասարդ՝ պահելով վրան այն նրբութիւնը ու շնորհը որ առնական կորովին հակընդդէմ է քիչ մը եւ ուրիշ սակայն այնքան կ'ախորժին կարգ մը կիներ ։

Ուրիշ մը իր տեղը պարտք պիտի ընէր չարունակելու համար ապրելակերպը. ատանկ բան չըրաւ. բայց որ կեցաւ իսկոյն ու իր տան մէջ փակուեցաւ, աներեւոյթ եղաւ դրեթէ ։

Ատենին նահանջելը՝ ամէն բանի մէջ՝ ճարտարութիւն է աւելի բան մըն է. ընդհանրապէս սակայն կը պակսի անոնց որոնք յաջողութեամբ լեցուն կեանք մը վարած են ։

Ցետոյ, տխրուած, այդ տունն ալ ծախեց. իր առաջին վիշտը եղաւ անիկա բովանդակ կեանքի մէջ. ասկէ վերջը անդաստական մէկը եղաւ ալ. զինքը շրջապատող համակրութիւնը, իրեն ընկերացող ծափահարութիւնները հետզհետէ հեռացան իրմէ ու տակաւ պակսեցան մարող արձագանգի մը նման. իր երեսին ժպտող բոլոր երեսները թթուեցան ու անդին դարձան ։

Գ. ԶՕՀՐԱՊ

(2) (Մնացեալը յաջորդով)

«ՈՒՅՏՈՒՐ, ՈՒՅՏՈՒՐ ՍԷՕՅԼԷ»

●

ԽՄԲ.— Թոյլ տուէք այս թուրքերէն քաղուածքը փորձածել Տայիտէ էտի–այի յուշերուն համար, որոնք հրատարակուած են «Ենի Իսթանպուլ» թերթին մէջ: Կ'արտատպենք Պոլսոյ Ժամանակէն (27 Նոյ.): Պիտի անդրադառնանք առանձին.—

Թիւրք Օճաղըի սրահին մէջ անուանի հայ երգահան եւ դաշնակահար Կոմիտաս Վարդապետ անուն հայ կրօնաւոր մըն ալ յաճախեց: Այդ միջոցին հանրային կարծիքը երկուքի բաժնուած էր՝ Օճախին չարաբաստիկ յայտագրերուն մասին: Մէկ կողմը կը պահանջէին որ միայն Թրքական գործեր տրուին Թուրքերու կողմէ, միւս կողմն ալ կը պնդէր որ մերիններուն հետ ուրիշ ազգերու գործերուն ալ ծանօթացումը պիտի ընդլայնէ մեր մշակոյթը: Այս կողմը յաղթական հանդիսացաւ:

Եւ սակայն, Կոմիտաս մեր երկրին արտադրութիւնն էր: Ոչ միայն հաւաքած էր հին Լուսաւորչեան երաժշտութեան յատուկ կտորները, այլեւ տարիներով՝ Անատոլուի ժողովրդային երգերը: Եթէ տեսնէիք կրօնաւորի երկար աքեմին ներքեւ լիովին Անատոլուի իմաստը կրող իր թուխ հանդարտ դէմքը եւ դարձեալ Անատոլուի յատուկ թախծոտ եւ միշտ հայրենաբաղձութիւն արտացոլացող սեւ աչքերը, լսէիք ձայնին այն հզօր ներդաշնակութիւնը, իսկոյն դէմ յանդիման կուգայիք Անատոլուի ժողովրդային երաժշտութեան հետ:

Իր եղանակները կը յիշեցնէին իմ լաւ ծերպրումի եւ Քէմախի երգերը: Ան միշտ զանոնք հայերէն կ'երգէր: Ես լեզուին շատ կարեւորութիւն չտուի: Կը զմայլէի այդ սրտագին ու կարօտաբաղձ մեղեդիներուն, որոնք մեր երկրին ամայի դաշտերուն ընդմէջէն կը բարձրանային:

Կոմիտաս տունս ալ կուգար, դաշնակին առջեւ կը նստէր, ժամերով կը նուագէր ու կ'երգէր: Այս այցելութիւնները շարունակուեցան նոյնիսկ այն տարին երբ Հայերն ու Թուրքերը զիրար կը խողխողէին: Այս կացութիւնը, մեր երկուքին միջեւ ծնունդ առած էր լուռ վիշտ մը: Երբեմն զայն լսելու կուգային նաեւ Եահեա Քեմալ եւ Մէհմէտ Էմին, որոնց ազգայնականութիւնը միշտ մարդկային ոգի մը կը կրէր: Հակառակ անոր որ Եուսուֆ Աքչորա այս երաժշտութենէն հաճոյք կը զգար, կ'առարկէր Անատոլուի ուսուցիչները հայ ըլլալուն դէմ: Ինծի համար այս երաժշտութիւնը ըլլայ հայերէն թէ Թրքերէն, կամ Անատոլուի մէջ խօսուող բարբառներէն մին, Թուրք Անատոլուի հողին մէկ արտացոլացումն էր:

Կոմիտաս Քիւթահեացի թշուառ հայ ընտանիքի մը զաւակն էր: Մայրենի լեզուն Թուրքերէն էր եւ հայերէնը սորված էր իր մեծնալէն վերջ: Որքան կը յիշեմ, Կոմիտաս երկար տարիներ Փարիզի Նոթր Տամ եկեղեցիին երգեհոնահարն էր: Թերեւս ընտանիքն ալ ծագումով Թուրք էր, որովհետեւ Բիւզանդական շրջանի արշաւանքներուն դիմադրելու ի վիճակի եղող ցեղախումբին զաւակները քրիստոնեայ ըլլալով հարաւային սահմաններուն վրայ զետեղուած այս քրիստոնեայ Թուրքերը թերեւս ալ Անատոլուի զանազան վայրերը ցրուած էին:

Հանգուցեալ Ճամի պէյ կ'առարկէ ընդդէմ Լոզանի Խորհրդաժողովին այն համաձայնութեան, ըստ որում անձնագրերը պիտի փոխուէին Անատոլուի Թուրքերուն համաձայն անոնց լեզուին, ցեղին եւ մշակոյթին: Եթէ քրիստոնեայ Թուրքերը անջատ Եկեղեցի մը ունենային եւ ազգայնականութեան զատը չի խառնէին կրօնքին, անկասկած, մեր երկիրը բազմաթիւ արժէքաւոր տարրեր կը շահէր: Որովհետեւ անոնք բառին իսկական նշանակութեամբ Թուրք էին նոյնիսկ այն շրջանին երբ Հայ կամ Յոյն Եկեղեցիներու քաղաքական ազդեցութեանը ենթակայ էին:

Այստեղ, նիւթէս շեղելով պիտի պատմեմ Կեսարիոյ մէջ պատահած դէպք մը:

Ինչպէս Գոնիայի եւ ուրիշ վայրերու մէջ, բազմաթիւ քրիստոնեայ Եկեղեցիներ արարողութիւնները Թրքերէն կը կատարէին: Նոյնիսկ վաղուց Թարգմանուած Թրքերէն Աւետարան մըն ալ ունէին: Երիտասարդ կրօնաւոր մը Աթէնքի մէջ իր ուսումը լրացնելով վերադառնալէ ետք, երբ կը սկսի եկեղեցիին մէջ յունարէն քարոզ խօսիլ, հաւատացեալները մեծերան կ'աղաղակեն «Հօրդ լեզուն խօսէ»:

Կոմիտասի գեղեցիկ ձայնը Քիւթահիոյ Հայ Եկեղեցիին ուշադրութիւնը հրաւիրած, զեռատի տարիքին Հռոմ ղրկուած էր ուսանելու համար: Երաժշտական ընդունակութիւնը ընտանիքէն ժառանգած էր: Ինծի կ'ըսէր.

— Ընտանիքս ինծի ժառանգ թողած է զոյգ մը կարմիր կօշիկ ու երգ մը: Կօշիկներս հօրմէս մնացին. Երգը մայրիկէս եկաւ: Խօսքերն ու եղանակն ալ մօրս կը պատկանին:

Երկու սպիտակ տատրակներու մասին խօսող այս երգը կատարելապէս Անատոլուի բարբառով եւ Թրքերէն կ'երգէր:

Իբրեւ մարդ եւ արուեստագէտ Կոմիտաս իրօք ուշագրաւ անձնաւորութիւն մըն էր: Մարդուս խորհիլ կուտար իր պարզութիւնը, իր միսթիք ու վերացական խառնուածքը: Օր մը, վեցերորդ դարուն յօրինուած «Ավէ Մարիա» մը երգեց: Ասիկա բոլոր ժողովրդային հայրենաբաղձութեան եւ թախծոտ եղանակներէն բոլորովին տարբեր, խորունկ եւ կրօնաշունչ ազդեցութիւն մը կը գործէր: Ցանկարծ հարցուցի.

– Բնաւ մեղամէրձ կտոր մը յօրինած չէ՞ք:

— Այո, պատասխանեց:

— Եթէ յղնած չէք, կ'երգէ՞ք:

«Ավէ Մարիա»յէն յետոյ ինքնինք դաշնակին քովի բազկաթոռը նետած, քիչ մը յոգնած կ'երեւէր:

Առանց երբեք շարժելու նստած տեղէն երգել սկսաւ: Բայց տարր մէջ կրօն. խաղաղութենէ աւելի ցասում, ընդվզում եւ դառնութիւն կար: Վերջամասին, տակաւ ոտքի ելաւ: Աչքերը հրացայտ, ձայնը որոտումի կը նմանէր: Ինծի այնպէս թուեցաւ որ «Ֆաուսթ»ի Մէֆիսթօն վերակենդանացած է: Երգած կտորը երբ յետագային կարդացի Մէզամէրճէի մէջ, հասկցայ որ ասիկա՝ բռնակալներուն դէմ բուռն ապստամբութիւն մըն է:

1915 Ցեղասպանութենէ փրկեց զայն: 1916ին մտային անհաւասարակշռութիւն մը կ'անցընէր: Տոքթ. Ատնան Թալէաթ փաշայի դիմելով, արտօնութիւն ստացաւ, որպէսզի Փարիզի մէջ դարմանուի: Կարծեմ հոն մեռաւ յիմարանոցի մէջ:

ԽԱԼԻՏԷ ԷՏԻՊ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Ցառաջ).— Ձմեռնային եղանակին առաջին կարեւոր ձեռնարկը կատարուեցաւ կիրակի, 27 Նոյեմբեր, Ամիքալ Լայիքի ընդարձակ սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Վիէնի Համազգայինի մասնաճիւղին:

Գեղեցիկ օր մը, նուիրուած հայ մշակոյթին:

Գաղութիս գիտակից եւ արթուն տարրը ներկայ էր այս բացման հանդէսին, ուր օգտակարը ներդաշնակուած էր գեղարճալիքին հետ: Հայրենակից Խ. Տէրտէրեանի կարճ եւ իմաստալից բացման խօսքերէն վերջ, Օր. Մ. Սանճեան դաշնակի վրայ նուագեց «Մպրսէյեէզ»ը եւ «Փամ փորոտան»ը, որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս: Ունէինք երկու հիւրեր. «Ցառաջ»ի խմբագրապետը՝ Գ. Շ. Միսաքեան եւ Գ. Կ. Փօլատեան (Մարսէյլէն):

Եւ մինչ վարագոյրին ետեւը, դերասանները մեծ պատրաստութեան մէջ են, աղջին մեր մատաղ սերունդէն երեք ներկայացուցիչներ, յաջորդաբար՝ ընտիր կտորներ արտասանեցին: Օր. Հ. Փլթոյեան արտասանեց «Խօսք իմ որդուն» (Ս. Կապուտիկեան), Կ. Տօլմաճեան, Աւ. Ահարոնեանի «Մասիս»ը, իսկ Օր. Մարի Տօլմաճեան «Հայոց Աշխարհը»:

Ներկայ բազմութիւնը խանդավառ ծափերով շնորհաւորեց մեր երեք արտասանողները:

Կարգը եկած էր թատերախաղին, «Խղճի զոհեր» ողբերգութիւն հինգ արար նիւթը՝ հին Ցունաստանի աստուածներու եւ արքաներու յուզումնալից կեանքէն:

Գ. Սարգիս Քէփէնէկեան (Ռոմանէն), անձնուէր եւ անշահախնդիր, իրեն օգնական ունենալով իր տիկինը՝ Արեգնազ, հաւաքած է ազնիւ հոգիներ, որոնց շնորհիւ կրցաւ մեզի պատճառել գեղարուեստական վայելք մը: Դերակատարութիւնը անցաւ սահուն եւ կարելի է ըսել՝ անթերի, առանց երկար ձգձգումներու:

Ողբերգութեան երրորդ արարէն վերջ, գրագէտ Գ. Կ. Փօլատեան բեմ հրաւիրուելով, խօսեցաւ Համազգայինի մասին: Ցուզումով եւ խոր համոզումով բացատրեց այս մեծ ընկերակցութեան վերապահուած դերը՝ եւ անոր ընծայած արդիւնքները: Թելադրեց հաւաքուիլ Համազգայինի շուրջ »:

«Վստահ եղէք որ մեր լեզուով եւ մշակոյթով շատ բան պիտի կարենանք ընել, անաղարտ պահելով մեր հայութիւնը»: (Ծափեր): Ցարգելի բանախօսը յետոյ շնորհակալութեան զգացումներ յայտնեց Ֆրանսերէն լեզուով, ուղղուած մեր Ֆրանսացի հիւրերուն եւ Ամիքալ Լայիքի վարչութեան:

Կարճ դադարէ մը վերջ տեղի ունեցաւ նուիրատուութիւն մը, որուն արդիւնքը աւելի քան խրախուսիչ, բարձրացաւ 25 հազար Ֆրանքի:

Ապա «Հնարամիտ վարձակալ»ով հանդիսականները կուշտ ու կուռ խնդացին, զուարճացան: Վերջաւորութեան, հանդէսին կազմակերպիչները գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը նուիրեցին Տիկին Քէփէնէկեանի, ամբողջ դերասանական խումբին յայտնելով շնորհակալութեան խօսքեր: Ժողովուրդը բաժնուեցաւ լաւագոյն տպաւորութեամբ: Կ. Տ.

լիբանանեան Փութպոլը, ու մամուլը տարբեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի ցուցադրած խաղը Թեհրանի մէջ, ուր անոնք արդարացուցիչ պատճառներ ունէին, չկարենալ աւելի նըպաստաւոր արդիւնքներ ձեռք ձգելու:

Նախ որ Հ. Մ. Ը. Մ. Թեհրան մեկնեցաւ առանց զուրսէն խաղացողներ առնելու եւ մեկնեցաւ ոչ իսկ իր լրիւ կազմով: Խումբին երկու խաղացողները ուսանողներ ըլլալով (Գէորգ եւ Մէլքիսեթեան) չէին կրնար տասը օր բացակայիլ իրենց դասերէն, իսկ երկու հողի վիրաւոր (Բարսեղ եւ Պետրոս, թէեւ այս վերջինը միացաւ խումբին) չկրցան իրենց բաժինը բերել: Պարապայ մը որ զգալապէս տկարացուց խումբին ուժը:

Երկրորդ պատճառը մեր խումբի անյաջողութեան՝ խոտի վրայ խաղալն էր, որու վրայ լրիւ վարժութիւն չունին:

Իսկ երրորդ եւ կարեւորագոյն պատճառը, որ մեզի համար անծանօթ էր, սակայն բժիշկներ եւ փորձառու անձեր բացատրեցին թէ, Թեհրանի 1200 մեթր բարձրութիւնն էր, ուր նորեկ մը շնչառութեան դժուարութիւն կը կրէ, եւ, ոչ միայն չի կրնար արագ քալել, այլ եւ վազել: Ինկապէս ալ, մանաւանդ առաջին մրցումին, մեր յառաջապահ դիծը, հակառակ իր անվհատ փորձերուն, չէր կրնար զնդակին հասնիլ: Այս պարագայէն մեծ չափով օգտուեցաւ հակառակորդը:

Լրացնելու համար, աւելորդ պիտի չըլլայ նաեւ չըշտել թէ երբ մենք դաշտ կ'իջնէինք Հ. Մ. Ը. Մ.ի ոչ լրիւ կազմով, «Թաճ» զօրացած էր Թեհրանի ուրիշ միութիւններու լաւագոյն տարրերով իսկ խառն խումբը կը ներկայացնէր գրեթէ Իրանի Ազգային խումբը:

Հակառակ մեր երկու պարտութեանց եւ մէկ յաղթանակին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վերջին երկու խաղերը ջերմօրէն գնահատուեցան, իրենց ներդաշնակութեան, նըրբութեան ու մանաւանդ վերջին ծայր մաքուր խաղարկութեան համար թէ խաղացողներուն եւ թէ Ֆետերասիոնի անդամներուն ու մանաւանդ ժողովուրդին կողմէ:

Ասիկա նախաքայլը եղաւ լիբանան - իրանեան մարզական հանդիպումներուն: Կը յուսամ պիտի չըլլայ նաեւ վերջինը: Արդէն Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը հաւանած է յառաջիկայ գարնան «Թաճ»ի խումբը հրաւիրել Պէյրութ, ուր մարզասէր հասարակութիւնը առիթ պիտի ունենայ թէ Թեհրանի մեծագոյն խումբը տեսնելու եւ թէ գաղափար մը կազմելու իրանեան Փութպոլի մասին:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀԻՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ

ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

— Ձեզ գիտեր, չհարցուցի թէ որու անունին կնքուած էր պայմանագրութիւնը Կարծեմ Տեւֆիք պէյի քենիին անունին էր: Երկու ամսականը, 15ական ոսկիէն, ես վճարեցի

— Շատ աղէկ, այդ տունը ինչպէ՞ս դացիր:

— Խոշոր սնտուկ մը կար, անոր մէջը մտայ, սնտուկով գիս փոխադրեցին:

— Տան կարասիները ինչպէ՞ս գտաք:

— Ագարակէն ղրկեցին: Սէհէր հանըմն ալ ղրկեց:

— Սէհէր հանը՞մն ալ այդ տունը կը մնար:

— Այո, կ'երթար դուրսէն ուտելիք եւայլն կը բերէր: Եուսուֆ մըն ալ կար, կ'օգնէր մեզի:

— Տունը եղած ատենդ, որո՞նց հետ կը հաղորդակցէիր: Այդ Սէհէր հանըմը ո՞վ է:

Տեւֆիք պէյի քենին: Էնվէր փաշայի հանըմին՝ Նաճիյէ Սուլթանին ալ որդեգիր քոյրը: 130նոցներէ Նաթրք փաշայի կինն է եղեր: Ոչ ոքի հետ հաղորդակցեցայ, ոչ մէկ շփում ունեցայ: Միայն Տեւֆիք պէյ եւ Եուսուֆ ինծի լրագիր կը բերէին կը կարդայի:

— Ի բացակայութեան մահուան դատապարտուելդ ուրկէ՞ լսեցիր:

— Կարծեմ ագարակ եղած ատենս թերթերէն տեղեկացայ

— Անկէ վերջ ի՞նչ ըրիր:

— Ի՞նչ պիտի ընեմ, այդ տունը մնացի: Խորհեցայ թէ ժամանակը պիտի գայ, խնդիրը պիտի պարզուի, ես ալ պիտի կրնամ ելլել հոնկէ:

— Շատ լաւ, վերջը ի՞նչպէս փախար:

— Ագարակը խուզարկեր, Տեւֆիք պէյը տարեր էին: Եուսուֆ, երբ այս լուրը բերաւ ինծի, ալ ըմբռնեցի թէ պէտք է գլխուս ճարը նայիմ: Գացի, գիւղերը թաքստոց փնտռեցի:

— Գուլկարիա փախչելու ծրագիրը ի՞նչպէս յղացար:

Էֆէնտիմ, պահուըտելիք տեղ մը կը փնտռէի, ո՞ւր կրնայի երթալ: Չէի կրնար գտնել: Որով, յարմար դատեցի Գուլկարիա փախչիլ

— Անկէ առաջ ալ շատ մը ձերբակալութիւններ եղան, այն ատե՞ն ալ պահուըտեցաք, փախչիլ փորձեցիք:

— Ոչ, բնաւ խօսք չտուի, սակայն ըզգոյշ շարժեցայ:

— Կը նշանակէ որ այս անգամ ներսիդիդ պղտորած էր, գող՝ սիրտը դող... Եթէ այդպէս չըլլար, չէիր փախչեր, կուգայիր եւ կը յանձնուէիր արդարութեան ամէն անմեղ եւ ինքնավստահ մարդու պէս: Վայրենիներու նման չէիր թափառեր լեռնէ լեռ: Սաֆրա գիւղէն վերջ ո՞ր տեղուանքը գացիր:

— Հալքալը, Շամլըլար, Գըզըլճաքէօյի ճամբով Զաթալճա, Հոն միջոց մը մնացի:

— Գիտէի՞ր այդ տեղերը:

— Գալքանեան պատերազմին, Զաթալճայի պաշտպանողականին մասնակցեցայ: Այն ատենէն գիտեմ:

— Վե՞րջը...

— Էֆէնտիմ, փախուստիս պատճառները բացատրեցի: Եթէ յանցաւոր ըլլայի, ձերբակալութիւններէն առաջ կըծիկը կը գնէի, աւելի առաջ կը փախչէի, ուրիշ կերպ կ'ընէի:

— Ի՞նչ կ'ընէիր, օրինակ:

— Ծովու վրայ կրակ կը բանայի ժանտարմաներուն, կամ զանոնք կը ըզգետնէի, եւ կամ ես կը փռուէի գետին:

— Մենք ալ այդպէս կը կարծէինք: Մինչդեռ դուն, օրական ութսուն քիլոմեթր քալելով փախար: Ձիա Խուրշիտի հետ ունեցած կապդ եւ յարաբերութիւնդ բացատրէ տեսնենք:

— Ինչպէս ամէն մարդու հետ, անոր հետ ալ բարեկամական կապ մը ունէի: Ցաճախակի զիրար կը գտնէինք Սիրքէճի, կը տեսակցէինք:

(Շար.)

հրաժարումը, սահմանադրական պաշ․ ճառներով։ Անոնք պիտի շարունակեն վարել ընթացիկ գործերը, իսկ ներքին նախարարութիւնը փոխանորդաբար պիտի վարէ վարչապետը ինք։ Ուրեմն, ինք պիտի ստանձնէ ընտրութեանց ղեկավարութիւնը։ Այդ պաշտօնը իրեն իրաւասութիւն կուտայ ուղղակի վարելու նաեւ ոստիկանութիւնը եւ բոլոր նահանգապետութիւնները․

Վարչապետը ինք բացած եղաւ ընտրական պայքարը, երկու անգամ ճառ խօսելով Ժիւռայի շրջանին մէջ։ Առաջին ճառով հեղնութեամբ դիտել տուաւ, թէ «տխուր առանձնաշնորհ մը կը վայելէ, քանի որ պարտուեցաւ իբրեւ վարչապետ, լուծարքի ենթարկուեցաւ իբրեւ երեսփոխան եւ արտաքսուեցաւ իբրեւ անդամ արմատական կուսակցութեան»։ Յետոյ պաշտպանեց Ազգային ժողովին լուծումը, բացատրելով թէ կարելի պիտի ըլլայ աւելի հաստատուն վիճակ մը ապահովել կառավարութեանց համար։ «Լուծման խնդիրը արդէն յուզուած էր ինձմէ առաջ, բայց պատասխանատուները կը վախնային ձախողանքէ։ Անշուշտ ցաւալի ․նախընթաց մը կարծեթէ ոմանք կը վախնան Մ․ Մահոնի հետ բաղդատուելէ, ես այդ վախը չունիմ, վասն զի պարագաները բոլորովին տարբեր են այսօր ։ Ես պարզապէս գործադրեցի Ազգ․ ժողովին որոշումը, քանի որ ան երկու անգամ քուէարկեց կանխահաս ընտրութեանց բանաձեւը»։

Ակնարկելով իր վտարման եւ իրեն դէմ կատարուած յարձակումներուն, Պ․ Ֆոր յայտարարեց․

— Վարչապետ մը կրնա՞յ կուսակցութեան մը մարդն ըլլալ։ Բոլոր անոնք որ կը ճանչնան զիս, գիտեն թէ երբեք նախատած կամ զրպարտած չեմ ոեւէ մէկը․ իմ խօսքերուս կամ գրութիւններուս մէջ պիտի չգտնէք որեւէ զայրալից ,զառն կամ չար ոգի, իմ ամէնէն դէշ հակառակորդներուս հանդէպ։ Ես միայն երկրիս եւ անոր հաստատութեանց բարիքը նկատի ունեցայ։ Եւ ջանացի, ամէն բանէ առաջ, վեր մնալ բոլոր կուսակցութիւններէն»։

Յետոյ բանաձեւ մը քուէարկուեցաւ ոռով արմատական կուսակցութեան Տուլի շրջանը կը բողոքէ էտ․ Ֆորի վտարման դէմ ։

× Հազարաւոր ընտրողներ պոչ կը կազմեն քաղաքապետութեանց առջեւ, արձանագրուելու համար ։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ բացառիկ վիճակը ջնջուեցաւ, որպէսզի ժողովուրդը կարենայ մասնակցիլ Ֆրանսայի Ազգ․ ժողովին ընտրութեանց ։

ԼԱՆՏՕՆԻ կառախումբերէն մին ուրիշ կառախումբի մը զարնուեցաւ թանձր մէշուշին հետեւանքով, 15 քիլոմեթր անդին։ Փայտէ վակոնները բռնկեցան, այրելով 14 ուղեւորներ։ Վիրաւորներուն թիւն է 32։

ՊՈԼՍԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն անձրեւները կը շարունակուին թէ քաղաքին եւ թէ գաւառի մէջ։ Արդէն իսկ երեք հարիւր տուներ պարպուած են եւ երկու հազար հոգի անպատսպար կը մնան քաղաքին մէջ ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ․— Ֆրանս․ ֆութպոլի ախոյեանական հանդիպումներու կարգին Րասինկ յաղթեց Նիսի 2—4ով։ Այսպէս Նիս կորսնցուց իր առաջնորդի տեղը եւ առաջին բաժանումին գլուխը անցաւ Րէնս 22 կէտով, իրեն հետ ունենալով Լանս, նոյնպէս 22 կէտով։ Փալէ տէ Սփորի մէջ ի ներկայութեան 12·000 հանդիսատեսներու Ռուսերը մէկի դէմ երկուքով յաղթեցին Քանատացիներուն hօքէ սիւր կլասի մրցումին մէջ ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Աղաւնի Կ․ Ուշագլեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Արմենակ Խըրըմեան հազար Ֆր․ կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման։ Նոյն տխուր առթիւ, Այրի Տիկին Թագուհի Տէօքմէճեան 500 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի, ժամը 21·15ին, Քաֆէ տը Րըձանին վերնայարկը ։ Նիւթը «Հայկական վանքերը եւ անոնց ներկայ վիճակը Խ․ Հայաստանի մէջ»։ Դասախօսը՝ ՎԱՂԱՐՇ ՄԵԼԻՔԵԱՆ ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ իրենց բոլոր առկախ հաշիւները փակեն մինչեւ տարեվերջ ։

Փարիզի եւ շրջանի այն բաժանորդները որ չեն պատասխաներ իրենց ղրկուած մանդա - քարթերուն, թերթ պիտի չըստանան Յունուար մէկէն սկսեալ ։

Արտասահմանի բաժանորդները կրնան իրենց վճարումները կատարել ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՆՏԱ - ՔԱՐԹՈՎ ։

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր պարտաճանաչ բաժանորդներուն որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Ֆրանս․ համալսարանի ամփիթատրոնը (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա)։ Նախագահութեամբ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐՍԷԼ ՊԱԼԱՐԻ։

Կը խօսի Պ․ Կ․ ՓՕԼԱՏԵԱՆ (ֆրանսերէն)

Կ՚արտասանէ Օր․ Անիթա Սարգսեան ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ․ Նիկոլա Արզումանով – Արզումանեանը իր ամբողջ ընտանիքով սրտի անհուն կսկիծով յայտնում է որ Երեւանում վախճանել է իւր սիրեցեալ հօրեղբօր որդի

ԱՐՇԱԿ ԱՐԶՈՒՄԱՆՈՎ – ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆՑԸ

որի դառնալից մահուան առթիւ, այս կիրակի Դեկտ․ 11ին, Փարիզի Ս․ Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցում (15 ռիւ Ժան Կուժօն), Սուրբ պատարագից յետոյ, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի հանգուցեալին յիշատակին համար ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Զարսան-ճագի Հայր․ Միութեան ։

Դեկտ․ 10ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պօմոնի Ս․ Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ։

Ղեկավարութեամբ եւ բեմադրութեամբ գերասան ԹՐԱԳՕՇի։

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի լաւագոյն ուժերու ։ Պիտի ներկայացուի՝

ԵՐԵՔ ՔԱՋԵՐ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՋ

(Տրամա վեց արարուածով, Յ․ Ն․ Վասկերտցեանի, Հայ յեղափոխական կեանքէ)։

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

11 Դեկտ․ Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 4ին, Պօմոնի Ս․ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ սրահին մէջ ։

Սարգիս Պօղոսեան կը ներկայացնէ

ՊՏՈՅՏ ՄԸ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Արտասանութիւն արձակ եւ բանաստեղծական կտորներու ։

Կարեւոր․— Երեկոյթը մէկուկէս ժամ կը տեւէ ։ Ճիշդ որոշեալ ժամուն սկսելէ վերջ, սրահին դռները կը փակուին, որեւէ խանգարման առիթ չտալու համար։

Ծախսերու մասնակցութիւն ։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊ․ ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Շաբաթ 10 Դեկտ․, ժամը 21էն մինչեւ լոյս ,«Ալհամպրա»ի շքեղ սրահներուն մէջ

340 Պուլվ․ Շավ

Եւրոպական պարեր՝

Կը նուագէ նշանաւոր

Orchestre ROGER GOMEZ et son ensemble

Գեղարուեստական բաժին, սիրուած երգիչ Պ․ Գէորգ Մամասեան, Ժօրժ Մաս (Լիոնի ձայնասփիւռէն)։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ դաշնակահարուհի Օր․ ՍԻՐԶԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆի, (Ա․ մրցանակ Մարսէյլի երաժշտանոցէն)

Մէջ ընդ մէջ հաճելի անակնկալներ ։

Տեղի պիտի ունենայ ամենագեղեցիկ կօշիկներու մրցում ։ Առաջնութիւնը շահողը Միութեան կողմէ կը ստանայ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը ։

Ձոխ պիւֆէ մատչելի գիներով ։

Տոմսի գին 400 փրանք ։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է ։

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Միքաէլեան (Փարիզ), Զաւէն, Մարգարիտ, Սուրէն եւ Արշալոյս Միքաէլեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Գ․ Լորէնեան (Տրակինեան), Տէր եւ Տիկին Վահէ Լորէնեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Լորէնեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Ճէվիզեան (Անթիպ), Պ․ Յարութիւն Միքաէլեան, Եսայի Միքաէլեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Լորէնեան, Տէր եւ Տիկին Սըզըրճեան (Իսի), Պ․ Մելքոն Սուքիասեան, Այրի Տիկ․ Գալապանեան (Պոլիս) եւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին

ԱՐԱՄ ՄԻՔԱԷԼԵԱՆի

մահը որ տեղի ունեցաւ Լաուպուազիէռի հիւանդանոցը։

Յուղարկաւորութիւնը այսօր, երեքշաբթի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ժամը 14ին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը ։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

Վիէն․ Պ․ Կարապետ Անտոնեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր եւ ազգականին՝

ՆՈՒԱՐԴ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Դեկտ․ 2ին, Վիէն ։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երկուշաբթի առտու, 4 Դեկտեմբեր ։

Օր․ ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՃԱՆԱՎԱՐԵԱՆ

Պ․ ՆԱԶԱՐ ՄԻՒՆՊԻՒԼԵԱՆ

Նշանուած

Պոլիս 26 Նոյ․ 1955 Պրէսթ

***

Mlle JACQUELINE LANGLAIS

Պ․ ՎԱՐՈՒԺ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Նշանուած

Վիլժիւիֆ 4 Դեկտ․ 1955 Ժանթիյի

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Ժիբայր Էլմասեանի ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ․ Կարօ Ուշագլեան, Պ․ Գէորգ Ուշագլեան, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Ուշագլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ուշագլեան եւ զաւակը եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով կամ բարեկամական նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ եւ հարսին՝

ԱՂԱՒՆԻ Կ․ ՈՒՇԱԳԼԵԱՆի

մահուան առթիւ ։

★

Տէր եւ Տիկ․ Պետրոս Այաշայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քորգեան եւ զաւակները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք նամակով, ծաղկեպսակով կամ հեռագրով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին ողբացեալ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԱԼԱՇԱՅԵԱՆի (19 տարեկան) կսկծալի մահուան առթիւ ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
7
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI
7 DECEMBRE
1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7843 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3256

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑՆԴԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այսպէս, ուրեմն, Գայան Խալիոֆ էֆէնտի, որ երբեմն «Օնպաշի» ալ կը կոչուէր, մնացեր է նոյն մոլեռանդ եւ քինախնդիր Թրքուհին։

Իր ստացած ամերիկեան կրթութիւնը, Ամերիկա կատարած ճամբորդութիւնը եւ գրագէտի համբաւը բան չեն կրցած փոխել իր նկարագրէն եւ հոգեբանութենէն։

Աւելի քան տասը տարի առաջ ալ, երբ Կոմիտասի մասին կը խօսէր անգլերէն գիրքի մը մէջ, ճիշդ նոյն ձեւով կ'արտայայտուէր.

Կը փորձէր ոչ միայն թրքական արտադրութիւն համարել հայ ժողովրդական երգերը, այլ եւ թրքական ծագում վերագրել վարդապետին։

Այս անգամ աւելի ընդլայնած է նոյն ցաւալի տեսութիւնը, ինչպէս կարդացիք երէկ։

Ո՞ր մէկ ցնդաբանութիւնը ամփոփել։

Զառանցելու տարիքին հասնելէ առաջ ալ, երբեմնի «Օնպաշի»ն կը ճգնէր հաստատել թէ «վարդապետին եղանակները կը յիշեցնէին Անատոլուի մէջ լսած երգերը. բայց ան միշտ հայերէն կ'երգէր զանոնք»։

Խալիտէ Էտիպ ոչ միայն տեսած է Թուրքիոյ հայութեան բնաջնջումը, այլ եւ ինքն ալ անձամբ մասնակցած է երախաներու թրքացման, Սուրիոյ մէջ։

Եւ սակայն կը գրէ, քառասուն տարի վերջը, առանց կարմրելու.

— «Կոմիտաս ուսեր ալ կուգար։ Այս այցելութիւնները շարունակուեցան նոյն իսկ այն տարին երբ Հայերն ու Թուրքերը իրար կը խողխողէին»։

Կը հասկնաք անշուշտ. ոչ թէ թուրք պետութիւնը եւ ժողովուրդը ձեռք ձեռքի տալով բնաջնջած են աւելի քան մէկ միլիոն Հայեր, այլ Հայերն ու Թուրքերը իրար ջարդած են։

Դարպասիկ փոխադարձ սպանութիւն, թուրքերէն բառով՝ մուգաթելէ, ինչպէս կը գրէին թուրք թերթերը, վիճաղալատի տարին։

Եւ նորէն դառնալով Կոմիտասի, Խալիտէ Էտիպ կը փորձէ ծնունդով ալ տաճկցնել զայն, պատմակա՞ն տեսութիւն մը պարզելով, բիւզանդական շրջանէն։

Իբրեւ թէ այն ատեն բոլոր քրիստոնեայ դարձած են ցեղախումբերու պաւակները, եւ ցրուած՝ Անատոլուի զանազան վայրերը։ Հետեւաբար, Կոմիտասի «ինքնիքն ալ թերեւս ծագումով թուրք էր, քանի որ մայրենի լեզուն թրքերէն էր եւ հայերէնը սորված էր մեծնալէ վերջը»։

Ուրեմն, երբեմնի «Օնպաշի»ն չի գիտեր թէ ինչո՛ւ թրքերէն կը խօսէին Քէօթահիայի, Կեսարիոյ եւ ուրիշ քաղաքներու Հայերը…

Ամերիկեան կրթութիւն ստացած տիկին չիմացա՞ւ թէ ինչո՛ւ թուրքերէնի կը թարգմանէին Աւետարանը կամ թուրքերէն քարոզներ կու տային, զանազան վայրերու մէջ։

Օսմանեան պատմութի՞ւն ալ չէ կարդացած, գիտնալու համար թէ իր նախահայրերը ոչ միայն արգիլած էին հայերէնը, այլ եւ խօսողին լեզուն կը կտրէին, շատ մը վայրերու մէջ.

Այս կամաւոր տգիտութիւնը իր հիմնական մեղքն է, թանձր եւ թունաւոր։

Հասարակ տգիտութեան ապացոյցներ ալ չեն պակսիր իր նենգամիտ եւ քմահաճ յուշերուն մէջ։

Այսպէս, Կոմիտասը Հռոմ կը ղրկէ փոխանակ Էջմիածինի։ Ետեւէն կը գրէ թէ Կոմիտաս «երկար տարիներ Փարիզի Նոթր Տամ եկեղեցիին երգեհոնահարն էր»։

Առանձին կը խօսինք իր տան մէջ պատահած միջադէպի մը մասին, ուր Կոմիտաս կ'երեւայ իր ամբողջ վեհութեամբ.

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԵՒ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

Առջի օր ծանր դէպք մը պատահեցաւ Ալժերիոյ Լամի քաղաքին մէջ, Թունուզի սահմանագլուխին մօտ։ Խումբ մը ապստամբներ յանկարծ յարձակեցան ապահովութեան ուժերուն վրայ։ Բուռն ընդհարում մը տեղի ունեցաւ։ Ապահովութեան ուժերը կրակ բացին, սպաննելով 40 ըմբոստներ։ Վիրաւորներուն թիւը շատ աւելի է։ Հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները խզուած ըլլալով, մանրամասնութիւններ կը պակսին։

Դէպքը պատահեցաւ առտուան ժամը 10.30ին։ Խումբ մը ապստամբներ կրակ բացին շուկայ իջնելով եւ բազմութեան խառնուելով։ Արաբները խուճապի մատնուեցան։ Ընդհարումները անմիջապէս ծաւալեցան։ Հրացանաձգութեան ձայներուն վրայ օդնական ուժեր հասնելով կրակ բացին։ Ֆրանսական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ուրիշ 24 Ալժերիացիներ ալ սպաննուած են տարբեր վայրերու մէջ։ Այդ օրուան զոհերուն թիւը կը հաշուեն առ նուազն 71 հոգի։

Լամի ունի տասը հազար բնակիչ։ Այդ օրը շուկան խճողուած էր արտակարգ բազմութեամբ, երբ ըմբոստները կրակ բացին։ Ֆրանսական տեղեկագրին համաձայն ապահովութեան ուժերը զրահապատ կառքեր բերելով պաշարեցին քաղաքը։ Ալժերիական հանրակառքէ մը գնդակներ արձակուեցան ոստիկանութեան վրայ, աւելի ծաւալեցնելով կացութիւնը։

Ամէնէն արիւնալի դէպքն է այս, անցեալ Օգոստոսէն ի վեր։

Նոյն օրը ընդհարումներ տեղի ունեցան նաեւ Մարոքի եւ Թունուզի մէջ։ Այս վերջին քաղաքին մէջ դէմ դիմաց ելած են երկու տարբեր կուսակցութեանց անդամները, եւ սպանութիւններ կը կատարեն։ Մարոքի մէջ ալ ընդհարումներ պատահեցան երկու կուսակցութեանց միջեւ. Մարաքէշի մէջ իսլամ կառավար մը սպաննուեցաւ երբ արգիլուած զարէջուր կը փոխադրէր։ Հազարաւոր բնիկներ բողոքի ցոյց մը սարքեցին այս առթիւ, սպանութիւնը վերագրելով Եւրոպացիներ։ Ցարձակում գործուեցաւ եւրոպական տասը խանութներու եւ բնակարաններու վրայ։ Երկու հոգի սպաննուեցան եւ եօթը հոգի վիրաւորուեցան։

Հակառակ այս դէպքերուն, վարչապետ Սի Պէքքայի կը յուսայ կազմել նոր դահլիճը։

× Մարոքի «Անկախութիւն» (Իսթիքլալ) կուսակցութիւնը վերջացուց իր համագումարը, շարք մը հիմնական որոշումներ տալով։ Գլխաւորներն են.— Միութիւն եւ անկախութիւն Մարոքի, ջնջում 1912ի թեւարկութեան դաշինքի, «Իսթիքլալ»ի վերապահել կարեւոր պաշտօնները նոր կառավարութեան մէջ եւն.։ Մանաւոր բանաձեւ մը քուէարկուած է ֆրանքօ-մարոքեան յարաբերութեանց եւ կիներու ազատագրութեան մասին։

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՆՈՐ ՃԱՌԵՐԸ

Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին Աքարտուղարը, Խրուշչեւ, նոր ճառ մը խօսելով Պիրմանիոյ մէջ, «կեցցէ՛ խաղաղութիւնը, անկցի՛ն պատերազմի հրձիգները» աղաղակեց։ Այս առթիւ ըսաւ. — «Զարգացնելով բազմածախս գործ է բանակ մը պահել, բայց մենք հարկադրուած ենք այդպէս ընելու, վասն զի տակաւին կան քանի մը երկիրներ որոնք համաձայն չեն զինաթափութեան կատարելու»։

Պիրմանիոյ պաշտօնական ներկայացուցիչներէն մէկն ալ ըսած էր.— Մենք մեր դրամը կը ծախսենք բանակ մը պահելու համար. բայց ամէն բան կը վատնուի պայքարելով ապստամբներուն դէմ, մէջն ըլլալով համայնավարները, որոնք կը փորձեն կործանել մեր ժողովրդապետութիւնը»։

× Թոքիօ — Մոսկուա կը դանդաղի թէ Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութիւնը անարգած է Խ. Միութիւնը, «ծիծաղելի» անուանելով Խրուշչեւի մէկ յայտարարութիւնը, իր խօսակին միջոցաւ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՀԱՅԿԱԿԱՆ «ՄԱՌՇԷ»

— «Մառշէ»ի՞ն ալ հայկականը…

— Այո, եթէ լաւ չունիք, իմացէք։ Լուսաւի նահանգին մէջ կը գտնուին երկու հայաշատ քաղաքներ, Սէնթ Էթիէն եւ Սէն Շամօն։ Երկուքն ալ, մասնաւանդ վերջինը, նշանաւոր են իրենց հայկական «մառշէ»ներով։

Սխալ չհասկնաք. «մառշէ»ն ֆրանսական է, ինչպէս ամէն տեղ. բայց հայ վաճառորդները մեծամասնութիւն կը կազմեն։

Քսան տարի առաջ տեսած էի, բայց այս անգամ շատ աւելի խոր տպաւորութիւն կրեցի Սէն Շամօնի մէջ, ուր «մառշէ»ն կը գտնուի Հայերու ձեռքը, 85–90 առ հարիւր։

Կը բաւէ հեռուէն դիտել կամ կարճ պտոյտ մը կատարել, հաստատելու համար այս պարագան։

Զարճաչ երիտասարդներ եւ տարեցներ՝ ներմակ մազերով, սեւաչ ու հրաչ պարմանուհիներ եւ տանտիկին հայուհիներ բանած են հրապարակը եւ յաճախորդներուն գոհացում կու տան իբրեւ եփուն առեւտրականներ։

Ապրանքները շարուած կ'ըլլան առտուան ժամը 4–5, տարուան բոլոր եղանակներուն։ Եթէ ցուրտը սաստկանայ, կրակ ալ կը վ[illegible] անկիւնը։

Ապրանքնե՞րը, — ինչ որ կրնաք երեւակայել, կերպասի լեռնակուտակ դէզերէն մինչեւ կօշիկ եւ փողկապ, կօշիկ եւ մանաւանդ գուլպայ։ Նաեւ բանջարեղէն եւ պտուղ։

Առեւտուրը կը տեւէ մինչեւ կէս օր, երբ կը սկսին ծրարել, կապել եւ մեքենաներ փոխադրել ապրանքները։

Այսպէս շաբաթը չորս օր քաղաքին մէջ, երկու օր ալ շրջակաները։

Կը զարմանաք, դիտելով եռանդով, կապելու եւ փոխադրելու գործողութիւնները։

Կատարեալ զօրաշարժ՝ առանց տալիքի եւ սերի խոտրութեան։ Ամէնքն ալ դարձած են վարպետ՝ կտրելով արագութեան, ճարտարութեան եւ շարժաշուութեան մրցանիշը։ Մանաւանդ այստեղ հասակ նետած աղջիկները։

Հրապարակը յանկարծ կ'ամայանայ, նորէն բանուկ շուկայի մը վերածուելու համար, յաջորդ առտու կանուխ։

Եւ այսպէս տարիներէ ի վեր։

Երէկ արտ պիտի վարէին այս տոկուն աշխատաւորները։ Այժմ տաժանակիր աշխատանք մը կը կատարեն օտար ափերու վրայ, զարմանք պատճառելով տեղացիներուն։

Ֆրանսայի բոլոր քաղաքներուն մէջ ալ ունինք շրջուն վաճառորդներ, ցիրուցան։

Այս մէկը՝ բոլորին խտացումը կը հարթէ։

Գրաց – բրոցներ իսկ փայլուն դիրքեր գրաւած են այս ասպարէզին մէջ։

Եթէ մէկն ու մէկը յանձն առնէր գրել հայկական «մառշէ»ին պատմութիւնը…

ՎԱՀԷ

«ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ Է ԶԻՋԵԼ ԿԻՊՐՈՍԸ»

Անգլիոյ արտաքին նախարարը Մքմ. օր շատ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ երեսփ. ժողովին մէջ, պարզելով իր տեսակէտները Կիպրոսի հարցին կարգադրութեան մասին։ Ցայտարարեց թէ պատերազմի վտանգ մը կրնայ ծագիլ արեւելեան Միջերկրականի մէջ, եթէ Մեծն Բրիտանիա քաշուի Կիպրոսէն։ «Այն ատեն կղզին համայնավարներու թակարդը կ'իյնայ։ Մենք հրաժարած պիտի ըլլանք ոչ միայն մեզի հանդէպ, այլ եւ յոյն եւ թուրք ժողովուրդներուն հանդէպ ունեցած պարտականութեանց մէջ»։

Իրազեկներ այս յայտարարութենէն կը հետեւցնեն թէ պատերազմ պիտի ծագի Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ, եթէ Անգլիա յանկարծ քաշուի Կիպրոսէն. Արդէն այս խնդիրը պղտորած է երեք պետութեանց յարաբերութիւնները, քանի որ երեքն ալ անդամ են Ատլանտեան դաշինքին։

Նախարարը նոր կոչ մը ուղղեց Կիպրոսի ժողովուրդին, ինչպէս եւ յունական եւ թրքական կառավարութեանց որպէս զի գործակցին, ներքին ինքնավարութիւն մը հաստատելու համար։ «Այժմ չարաչէտ ուժեր կ'ընդդիմանան որեւէ կարգադրութեան, փորձելով աւելի ծանրացնել կացութիւնը։ Այս ուժերուն կ'աջակցին համայնավարները։ Տարօրինակ է որ համայնավարները կ'օգտուին խօսքի եւ գործի ազատութենէն որոնք պիտի չարտօնուէին եթէ Կիպրոսը Յունաստանի մաս կազմէր այսօր»։

× Ահաբեկիչները կը շարունակեն ծուղակներ լարել անգլիական ուժերուն դէմ, Նիկոսիոյ շրջանին մէջ։

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԱՄԵՐԻԿԱ Կ'ԵՐԹԱՅ

Անգլիոյ վարչապետը, Սըր Էնթ. Իտըն, երեսփ. ժողովին Բշ. օրուան նիստին մէջ յայտարարեց թէ ընդունած է Այզընհաուըրի հրաւէրը եւ Ուաշինկթըն պիտի երթայ յառաջիկայ յունուար 30ին, արտաքին գործերու նախարարին հետ։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս այցելութեան. Պիտի քննուին մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի խնդիրը, Խ. Միութեան հետ եղած յարաբերութիւնները, Չինաստանի վերաբերեալ հարցեր եւ ուրիշ ինչ որ կը շահագրգռէ երկու երկիրները։ Երկու կողմերն ալ անհրաժեշտ կը գտնեն այս տեսակցութիւնը, նկատելով որ «ժընեւի ոգին» հետզհետէ կը տկարանայ։

Օրակարգի խնդիրներէն մին պիտի կազմէ օգնութիւն տնտեսապէս յետամնաց երկիրներու։

Այս առթիւ անգլիական մամուլը նորէն կ'առաջարկէ չեղեալ նկատել Խ. Միութեան վարիչներուն ուղղուած հրաւէրը, նկատի առնելով Խրուշչեւի բուռն յարձակումները Անգլիոյ դէմ։ Կառավարութիւնը տրամադիր չէ ետ առնելու իր հրաւէրը։

Նախորդ վարչապետը, Չըրչիլ եւս խօսելով այս հարցի մասին, գիտել տուաւ թէ «Հնդկաստանի մէջ պարզուած տարօրինակ տեսարանը պէտք չէ կրկնուի Մեծն Բրիտանիոյ մէջ, նոյն իսկ տարբեր փոփոխակներով»։ Ետքոյ յիշեցուց թէ Խ. Միութեան ուժը միշտ կ'աճի, թէ արհեստագիտութեան մէջ «Ռուսիան մեզ գերազանցած է այնպիսի համեմատութեամբ որ գրեթէ երկիւղալի է։ Վերջին տասը տարիներու ընթացքին արհեստագիտական ուսումը եւ մեքենագիտութիւնը այնչափ զարգացած են որ կը գերազանցեն մեր իրագործումները»։

ՉԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ յանձնաժողովին մէջ, ամերիկեան պատուիրակը առաջարկեց Խ. Միութեան ընդունիլ օդանաւային փոխադարձ զննութեան ծրագիրը։ «Վանելով անակնկալ յարձակման վտանգը, թերեւս անկարելի կը դարձնենք պատերազմը»։

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՏԻԳՐԱՆ ԲԷԳԶԱԴԵԱՆ

(1873 — 1942)

●

Հայաստանի Հանրապետութեան Բաքուի եւ Թիֆլիսի դեսպան եւ վաստակաւոր հանրային գործիչ Տիգրան Բէգզադեան, որուն յիշատակը յարգուեցաւ Նոյ. վեցին, Փէռ-Լաշէզի գերեզմանատան մէջ, Գր. Օտեանի, Ա. Ահարոնեանի, Ա. Խատիսեանի, Անդրանիկի եւ Բուբէնի շիրիմ-երիս այցի առթիւ, ծնած է Ղարաբաղի մայրաքաղաքը, Շուշի։

Իր սկզբնական կրթութիւնը ստացել է Շուշուայ թեմական դպրոցում։ Ապա աւարտել է ռուսական միջնակարգ դպրոցը եւ Խարկովի «տեխնոլոգիական ինստիտուտը», 1898ին։

Անցնելով Բաքու, Տ. Բէգզադեան պաշտօն է ստանձնում նաւթային հաստատութեան մէջ։ Այդ տարիներին է որ, գըլխաւորաբար, Հայերի ձեռներէցութեամբ, Բաքուն համաշխարհային համբաւ ստանալով, նաւթաշխարհի գլխաւոր դէմքերից Ղարաբաղցի Պաւել (Պօղոս) Ղուկասեանի նախաձեռնութեամբ, կազմւում է Նաւթարդիւնաբերողների Ընդհանուր Միութիւն։

Այս Միութիւնը իր ծախքով Բաքուի շուրջը կառուցանում է ճանապարհներ եւ ջրանցքներ, իր պաշտօնեաների ու բանուորների համար հիւանդանոցներ, գրադարաններ եւ նրանց զաւակների համար էլ դպրոցներ։ Բոլոր ծախքերը նոյնպէս Միութեան հաշուին։

Այս հսկայական աշխատանքը վարելու համար, նշանակւում է մի վարչութիւն, նախագահութեամբ Արբ. Դաստակեանի, որ տարիներ առաջ մահացաւ Փարիզում։ Ճանապարհների եւ շինութիւնների վարիչն էր Յովհ. Քաջազնունին։ Հիւանդանոցների՝ Բժ. Յակոբ Զաւրիեւը, իսկ Միութեան դպրոցների՝ Տիգր. Բէգզադեան, որ ամբողջովին կլանւում է կրթական գործով։

Նաւթաշխարհում շինարարական գործը լայն թափ է ստանում։ Կառուցանւում են առաջնակարգ հիւանդանոցներ եւ դպրոցական շէնքեր, օժտուած բոլորյարմարութիւններով։

1905ի Օգոստոսին, երբ ցարական կառավարութիւնը արտօնում էր հայկական դպրոցների վերաբացումը, Բաքուի Հայերը ընտրում են դպրոցական հոգաբարձութիւն, Տիգ. Բէգզադեանին էլ նախագահ, որ այս պարտականութիւնն էլ կատարում է սիրով եւ յաջողութեամբ։

Հոգաբարձութիւնը որոշելով բանալ Օրիորդաց «Հոփսիմեան» միջնակարգ եւ տղոց «Մեսրոպեան» նախակրթարաններ, Տ. Բէգզադեան մեկնում է Էջմիածին եւ ստանում Իզմիրլեան կաթողիկոսին հաւանութիւնը։

Հայկական այս երկու դպրոցների ծախքը հոգացւում է ժողովրդի օժանդակութեամբ։

1920 Փետր. 23ին Բաքուի հայկ. երկու դպրոցների ուսուցիչները եւ բարձր դասարանի աշակերտները, մի վեղեցիկ ուղերձ են ներկայացրել հոգաբարձութեան նախագահ Պ. Տիգ. Բէգզադեանին։

1917ի Փետրուարեան յեղաշրջումից ետք, կազմուած Ռուս. Ժաման. կառավարութիւնը, Անդրկովկասը կառավարելու համար նշանակեց «Օզակոմ» անունով մի իշխանութիւն, պետական Դումայի (խորհրդարանի) բաղկացած Անդրկովկասցի հինգ պատգամաւորներից։ Այդ կոմիտէի անդամ Միք. Պապաջանեանի հրաւէրով Տ. Բէգզադեանը Բաքուից տեղափոխուեցաւ Թիֆլիզ եւ ստանձնեց մի շարք կարեւոր պաշտօններ։

1917 Սեպտ. 29ին, Թիֆլիսի Արտիստ. Թատրոնի սրահում բացուեցաւ Հայոց ազգային համագումարը, մասնակցութեամբ 203 պատգամաւորների, 113 Դաշնակցական, 43 ժողովրդական, 23 Սոց. յեղափ. 9 սոց. դեմոկ. եւ եօթը անկուսակցականներ, որոնցից մէկն էր Տ. Բէգզադեան։ Արեւմտահայ Խորհուրդն էլ ունէր իր յատուկ ներկայացուցչութիւնը։ Համագումարը տեւեց երկու շաբաթ։

Համագումարից նշանակուած Ազգ. խորհուրդը ունեցաւ հետեւեալ կազմը — Արամ, Ա. Ահարոնեան, Ն. Աղբալեան, Խ. Կարճիկեան, Ռ. Տէր Մինասեան, Բժ. Ա. Բաբալեան (Դաշն.), Ա. Ստամբոլեան, Յ. Տէր Օհանեան (սոց. յեղ.), Մ. Ղարաբէգեան, Ղ. Տ. Ղազարեան (սոց. դեմ.), Ս. Յարութիւնեան, Մ. Պապաջանեան (ժող.), Ս. Մամիկոնեան, Պ. Զաքարեան եւ Տիգ. Բէգզադեան (անկուս.)։ Նախագահ ընտրուեցաւ Ա. Ահարոնեան։ Դէպքերի բերումով, Թիֆլիզի Ազգ. Խորհուրդը դարձաւ ազգային գերագոյն մարմին, եւ մի տեսակ հայկական, կամ ռուսահայկական կառավարութիւն։ Արեւմտահայերի համար նոյն դերը կատարում էր Ապահովութեան խորհուրդը։ Ընդհանուր կարեւոր հարցերում Ազգ. խորհուրդը եւ արեւմտահայ Խորհուրդը գործում էին միասնաբար մանաւանդ համախորհուրդ վարելով ճակատի պաշտպանութեան գործումը։

Սարդարապատի անկումից եւ Թուրքական վերջնագիրը ստացուելուց յետոյ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան արեւելեան Բիւրոյի նախաձեռնութեամբ, Ալեքսանդրապոլում գումարուեցաւ, մի տեսակ համազգային խորհրդաժողով, որին մասնակցեցան ազգ. խորհրդի եւ ապահով. խորհրդի անդամները, Սէյմի եւ Տրապիզոնի պատուիրակութեան հայ պատգամաւորները, քաղաք. կուսակցութիւնների եւ զանազան կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչները եւ մեր բանակի վերին հրամանատարները։

Տիգր. Բէգզադեանն էլ մասնակցեցաւ՝ 1917 Սեպտեմբերի ազգ. խորհրդաժողովից յետոյ, հայկական ամենապատկառելի եւ պատասխանատու այս հաւաքոյթին, ուր պիտի որոշուէր Հայերի ուղեգիծը պատերազմի եւ խաղաղութեան հարցում։

1919 Մարտից սկսած Հայաստանի համար բացուեցաւ Եւրոպայի եւ Ռուսաստանի ճանապարհը Թիֆլիս — Բաթումի վրայով։

Հետզհետէ Երեւանում հաստատուեցան Անգլիայի, Ֆրանսայի, Իտալիայի, Վրաստանի, Ազրբէջանի եւ այլ երկրների ներկայացուցիչները։

Իր հերթին, Հայաստանի կառավարութիւնն էլ դիւանագիտական ներկայացուցիչներ նշանակեց օտար կառավարութիւնների մօտ։

Մարտին (1919 Թ.) Բաքւում դիւանագիտական ներկայացուցիչ նշանակուեցաւ Տիգ. Բէգզադեանը, Թիֆլիսում՝ Լ. Եւանգուլեանը։

«Եւրոպայում արուած քայլերին զուգընթաց՝ Հայաստանի կառավարութիւնը աշխատում էր հարեւանների հետ էլ համակեցութեան եթէ ոչ լաւագոյն, գէթ տանելի ձեւեր գտնել... Այս ուղղութեամբ մասնաւորապէս եռանդուն գործունէութիւն էին ցոյց տալիս Հայաստանի Հանրապետութեան Բաքուի դիւանագ. ներկայացուցիչ Տ. Բէգզադեանը եւ Թիֆլիսի ներկայացուցիչ Լ. Եւանգուլեան, երկուքն էլ յարգուած, ձեռնհաս եւ ազդեցիկ գործիչներ, որոնց ներկայութիւնը Թիֆլիսում եւ Բաքւում, մանաւանդ Տիգր. Բէգզադեանի հմուտ ներկայացուցչութիւնը խոշոր օգուտներ էին բերում Հայաստանին։ (Ս. Վրացեան «Հայաստ. Հանր.»)։

1919ի վերջերին Լ. Եւանգուլեանը, հիւանդութեան պատճառով, հրաժարեցաւ, եւ շատ չանցած մահացաւ։ Իրեն յաջորդեց Տ. Բէգզադեան, իսկ վերջինիս փոխարինեց Հ. Խորհրդարանի անդամ ընկեր Մարտ. Յարութիւնեանը։ Վրաստանի խորհրդայնացումից յետոյ, 1921 Թ. Փետրուարի Տ. Բէգզադեան ընտանիքով եկաւ հաստատուեցաւ Փարիզ, ուր եւ մահացաւ 1942 Թ. Օգոստոսին, երբ պատերազմական գործողութիւնների պատճառով, փարիզահայ մամուլն էլ ամլութեան էր դատապարտուած։ Իր մարմինը այրուեց եւ պահ տրուեց Փեր-Լաշէզի գերեզմանատունը, ապագայում հայրենիք տեղափոխելու որոշումով։

Ողբացեալ Տիգրան Բէգզադեան մի պատուական մարդ էր, խոր գիտակցութեամբ, միշտ պատրաստ իր պարտականութիւնները կատարելու հանդէպ՝ հայրենիքի, ժողովրդի եւ իր հարազատների։

ԲԵՆՕ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՊԱՂ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Բ.

Պաղտատի Ուխտին ստեղծած բարդութիւններն ու դժուարութիւնները չեն սահմանափակուիր միայն Արաբական աշխարհով։ Պալքանեան, եւրոպական, Ատլանտեան եւ համաշխարհային քաղաքականութիւններն ալ կը կրեն այդ Ուխտին անմիջական հետեւանքները։

Օրինակի համար Անգլիան, որպէսզի արդարացնէ Միջին Արեւելեան պետութիւն մը ըլլալու իր հանգամանքը, կը ձգձգէ Կիպրոսի խնդիրը։

Ասոր որպէս անմիջական հետեւանք, նշենք Պալքանեան Ուխտի դաշնակիցներուն յարաբերութեանց ծգտումը։ Սեպտեմբեր վեցին Պոլսոյ, Անդարայի եւ Իզմիրի մէջ ծագած տխրահռչակ դէպքերը սառնութիւն մը ստեղծեցին Թուրքեւյունական յարաբերութեանց մէջ։

Բայց Անգլիա, Ամերիկա, եւ պարտադրաբար նաեւ Ֆրանսա, ստիպուեցան խեղդել հարցը. սիրաշահելու համար իրենց Թուրք դաշնակիցը, զոհեցին յոյն դաշնակիցը։

Յունաստան իր ընդվզումը յայտնեց ՄԱԿի մէջ՝ Ալժերիոյ հարցին առթիւ։ Ուրեմն, Ատլանտեան Ուխտին միասնականութիւնն ալ որոշ հարուած մը կրեց։

Միւս կողմէ, Պաղտատի Ուխտին, Փաքիստանի ալ մասնակցութիւնը, մեծ դժգոհութիւն յառաջ բերաւ Աֆղանիստանի եւ Հնդկաստանի մէջ։ Աֆղանիստան սկըսաւ Փաքիստանին զանազան պահանջներ դնել։ Հնդկաստան, մտահոգ՝ Փաքիստանի զինուորական զօրացումէն, խորհրդային վարիչներուն համար վերապահեց ծանօթ փառահեղ ընդունելութիւնը։

Ի վերջոյ, Պաղտատի, Ուխտէն շահաւոր եղաւ Խ. Միութիւնը։

Արդարեւ, բոլոր անոնք որ ստեղծուած կացութիւնէն դժգոհ են, իրենց դէմքերը դարձուցած են դէպի Խ. Ռուսաստան եւ իր արբանեակ երկիրները։

Եգիպտոս զէնք կը գնէ Չեխոսլովաքիայէն։

Արաբիան, Լիբիան, Եմէնը, Սուտանը, դիւանագիտական կապեր կը հաստատեն Խ. Միութեան հետ։

Սուրիան անմիջական յարաբերութեան մէջ է Մոսկուայի հետ։

Եգիպտոսի վարչապետը Կամալ Նասր, շուտով պիտի այցելէ Մոսկուա, Փրակա, Վարշաւիա եւ Սոֆիա։

Ի հարկէ, մահմետականներուն մեծաւոր մարդ մը պէտք է մնանի։ Ոչ յանկարծակի, ոչ դիպուածական մահով, որոնք զգլխումի առեն չեն ձգեր ու վերադոյն պատրաստութեանց չեն յարմարիր, այլ երեք ամիս անկողնին ծառայելէն վերջը ու Ս. Եկեղեցւոյ խորհուրդները առնելէ վերջ, ինչպէս Մահազդը ծանոյց։

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՅԱԿՈԲԻԿ

●

(Դ. եւ վերջին մաս)

Անհրաժեշտ բարեւներն անգամ պղտիկցան, տարտամ, խուսափողական ձեւեր առին՝ իր բալթօին գոյնին պէս։ Այս ընդհանուր սառնութիւնըքիչ մը չփոթեցուց զինքը ու ամէն արիութիւն մեռցուց իր մէջը։ Ընդհանուր լքումին մէջ՝ ձեռք մը միայն կարկառեցաւ իրեն, իր սիրած աղջըկան ձեռքը։ Բայց հիմա՝ իր անկումին մէջ՝ ինքզինքը անարժան զգաց անոր ու խոյս տուաւ անկէ։

Հոս հոն շրջեցաւ, դեռ նոր ոտք դնելով միւս կեանքին սեմէն ներս, դժնդակ ու իրական կեանքին։

Որչափ ատեն աղքատ ապրեցաւ, պատերու տակէն սպրդելով քալեց, գրկանքներու ահագին աշխարհքին մէջ թափառեցաւ։

Այդ միջոցին էր կարծեմ որ պատահեցայ իրեն ու կեցուցի զինքը փողոցին մէջ։

Տեսնենք, հարցուցի իրեն, ինչո՞վ կը զբաղիս հիմա։

— Մեռնելով, պատասխանեց ինծի։

Դ.

Շաբաթ մը վերջը իր ամուսնութեան լուրը առի։ Տունը մնացած, տակի տէր, անհրապոյր աղջիկ մը՝ երբեմնաբար էրիկ մը՝ փնտռելու ելեր էր, ու Յակոբիկը համոզեր էին որ այս պաշտօնը ստանձնէ։

Առանց ընդդիմութեան, առանց խորհրդածելու հետեւեր էր իրեն տրուած խըրատին, հիւանդի մը պէս որ ամէն կայր կըրսնցուցած՝ յանձն կ'առնէ ամէնէս դառնահամ դեղը խմել։ Ու օրին մէկը տուն-փեսայ գացեր էր Բանկալթի, փայտաշէն, հին օրերէ մնացած տուն մը, Պետրոսեաններուն տունը, առանց աղէկ մը գիտնալու թէ ի՞նչ ընելու համար։

Կարգի կանոնի մարդիկ էին հոն եղողները, հարսին հօրմէն մօրմէն սկսելով մինչեւ տան ծառաները. առտուն երեքին՝ սեղանատունը նախաճաշ. վեցին՝ ցերեկուան ճաշը. իրիկուան դէմ ամերհայր ու զոքանչ հինգ բաոթի պէզիկ իրարու հետ. իր կինը՝ դէմը անկիւն մը նստած, դրացի տուներուն մէջ պատահած եղելութիւնները մանրամասն պատմելով։

Ամէնուն դէմքին վրայ լուրջ ու հանդիսաւոր բան մը կար, որուն մէջ նոր փեսան իր անտաշ տղու անցեալին դէմ լուռ կշտամբանք մը կարդար։

Իսկ կիրակի օրերը եկեղեցի պիտի երթային անխափան։ Յակոբիկ ընդդիմութիւն չըրաւ այս ամէնուն, այնքան նոր, այնքան անհնարին, այնքան անիմաստ էր իրեն այս ամէնը։ Իր կինը, ամէն պչրանքէ զուրկ, կարծես քրիստոնէական պարտականութիւն մը կատարելու համար կը մօտենար իրեն ու պարզապէս զզուանք կ'ազդէր անոր։ Իրենց յարաբերութիւնները անհրաժեշտէն անդին չանցան։

Ամէն անհատականութիւն կորսնցուցած՝ Յակոբիկ ինքզինքը վերստին գըտնելու ջանք մը չըրաւ, գէշեր մը մինակ զուրս ելլել մաքէն անգամ չանցուց։

Աշխարհի առջեւ սակայն՝ Յակոբիկ նոր բախտի մը տիրացած էր Պետրոսեաններուն փեսայ ըլլալովը. բարեւները սկսեր էին նորէն տրուիլ։ Աները ըրաւ չըրաւ գործի դրաւ զինքը իր կնոջ ազգականներէն մէկուն քով, որուն կալուածներուն հասոյթը պիտի հաւաքէր ու վարձու պայմանագիրները պիտի նորոգէր. բաւական ատեն կանոնաւոր ու գոհացուցիչ կերպով վարեց իր նոր փեսի եւ գործակատարի դերը։

Եկեղեցի յաճախելը տեսնելով՝ քանի մը հոգի առաջարկեցին Յակոբիկը թաղական ընել։

Խելքը գլուխը եկաւ, կ'ըսէին շատերը։ Հանդարտութիւնը ու երջանկութիւնը հիմա գտաւ, բերն ամէն տեղ։ Աներհօրը հարստութիւնը ուշ կամ կանուխ իրն էր եւ իրապէս անձեր տասը հազար ոսկիի մօտ կը հաշուէին այդ հարստութիւնը։ Նախանձողներ ունեցաւ։

Թաքսիմ, Պարտէզին մօտ բռնեցի զինքը։

— Ինչ ըրիր, Յակոբիկ։

— Ինչ որ ըսեր էի քեզի արդէն, մեռայ։

— Ինչ կատակասէր մարդ ես։

Տրտում ժպիտ մը գծագրուեցաւ ու անհետացաւ իսկոյն երեսին վրայ։

— Ճաշի ատեն է, պատասխանեց ինծի, պէտք է որ տունը ըլլամ։

Հեռացաւ փութկոտ քայլերով, առանց զիս ողջունելու։

Ե.

Ու մեռաւ իրօք, չափաւոր հիւանդութենէ մը վերջը, ոչ շատ երկար՝ ոչ շատ կարճ, կարգ կանոնով, ինչպէս որ պատուաւոր մարդ մը պէտք է մեռնի։ Ոչ յանկարծակի, ոչ դիպուածական մահով, որոնք զգլխումի առեն չեն ձգեր ու վերադոյն պատրաստութեանց չեն յարմարիր, այլ երեք ամիս անկողնին ծառայելէն վերջը ու Ս. Եկեղեցւոյ խորհուրդները առնելէ վերջ, ինչպէս Մահազդը ծանոյց։

Բժիշկները, որոնք զինքը դարմանելու եկան, ճշդիւ չկրցան ճանչնալ հիւանդութիւնը որ զինքը սպանեց. Նուազում մըն էր տակաւ, անխօսիկ, առանց ցաւի, որ այս շէնքով ու շնորհքով լեցուն տանը մէջ միակ ներելին էր արդէն։

Անոր մեռնելովը ոչ ոք ցաւ մը զգաց, թէեւ միշտ միեւնոյն Մահազդը մեզի իմացուց թէ այս կորուստը ի խոր սուգ համակեց անեցիները։

Իր այրին տարի մը սեւեր հագաւ, առջի երեք ամիսը թանձր քօղ մը դրած երես՝ ի վար, որ մինչեւ ոտքը կը համնէր. յետոյ քօղը կոնակին վրայ իջաւ ու քիչ քիչ վերցաւ բոլորովին. ընդունուած սովորութիւնները ամէնքն ալ յարգուեցան ու պահպանուեցան։ Նոյն իսկ քառսունքին, Յակոբիկին հոգւոյն պատարագ մը ընել տուին։

Այսպէս գլխիվայր բան մը եղաւ այս տղուն ճակատագիրը։ Ծիշդ անկէ մեռաւ ուրկէ շատ մը մարդիկ այնքան հանդիստ կ'ապրին աշուրնուս առջեւ։ Ցաւը որ զինքը տարաւ, բորոտութիւն էր տարածուած այնքան մեր մէջ եւ որուն իր առողջ նըկարագիրը չտոկաց։ Այդ հիւանդութիւնը կը կոչուի՝ պայմանադրական կեղծիքը ընկերութեան։

Գ. ԶՕՀՐԱՊ

-մանութիւնը ոչ մէկ համակրանք ունի համայնավարներուն հանդէպ: Ան պիտի նախընտրէր կապուած ըլլալ Արեւմտեան աշխարհին:

Սակայն Արեւմտեան ճակատը բաժան–բաժան եղած է. չի կրնար հետեւիլ դէպքերու թաւալգլոր ընթացքին: Անգլեւամերիկեան տնտեսական մրցակցութիւնը, ֆրանքօ-անգլիական քաղաքական մրցակցութիւնը, աւելի եւս անլուծելի կը դարձնեն կացութիւնը:

Պատերազմի մը պարագային, Իրանեան կամ Իրաքեան բանակները ի՞նչքան պիտի կրնան արգելք հանդիսանալ Կարմիր բանակին:

Խաղաղութեան ժամանակ, Ա. Միութիւնը այնքան հանդիստ ձեւով թափանցած չէր արաբական աշխարհէն ու Միջին Արեւելքէն ներս՝ որքան Պաղտատի Ուխտէն ի վեր:

Արդարեւ, տարիներ տեւող ճիգերէ ետքը Ա. Միութիւնը հազիւ թէ յաջողած էր փոքրիկ տեղ մը ապահովել Միջին Արեւելքի մէջ, այն ալ շնորհիւ անգլիական աջակցութեան: 1942ին էր, պատերազմին ամէնէն դժուար օրերուն, երբ Մեծն Բրիտանիան Ա. Միութեան առջեւ բացաւ արաբական աշխարհին դռները՝ գերմանական ազդեցութեան դիմադրելու համար:

Իբրեւ հետեւանք, արաբական մեծ քաղաքներուն մէջ սկսան ծաղկիլ խորհրդային «մշակութային կեդրոններ», որոնք իրենց շուրջը համախմբեցին ոչ միայն համայնավարամէտ տարրերը, այլեւ այն բոլոր ազգայնական հոսանքները, որոնց համար ազգայնականութիւնը կը շփոթուէր «օտար աշխարհակալութեան» դէմ պայքար մղելուն հետ:

Այն բոլորը արգելք չէին որ արաբական պետութիւններ բոլոր երկիրներուն մէջ համայնավարութիւնը հռչակուէր «օրէնքէ դուրս», իբրեւ կրօնքի (քրիստոնեայ թէ մահմետական) եւ Պետութեան թշնամի: Մինչեւ իսկ հակակառավարական բոլոր ձգտումները նկատուեցան համայնավարական: Իբրեւ անմիջական հետեւանք այս ծուռ ըմբռնումին, շատ մը անձեր ու խմբաւորումներ, որոնք մինչ այդ համայնավարամէտ ոչինչ ունէին, մէկ օրէն միւսը դարձան համակիր, եթէ ոչ գործակից:

Ինչպէս ամէն տեղ, Եգիպտոսի մէջ ալ համայնավարները կը նկատուէին վտանգաւոր եւ անհրաժեշտ տարր, եւ այս՝ ոչ միայն միապետութեան օրով, այլ եւ 1952ի պետական հարուածէն ետքը: Երբ 1952 Հոկտ. 12ին ընդհանուր ներում կը շնորհուէր քաղաքական բոլոր յանցաւորներուն, համայնավարները դուրս կը մնային:

Սակայն Պանտունկի արաբեւասիական համաժողովը նոր հորիզոն մը բացաւ Եգիպտոսի վարչապետ Նասըրի առջեւ: Շատ աւելի շահաբեր էր չէզոքի սպառնալից դիրքին մէջ մնալ եւ մեծ Պետութիւնները պարտադրել իր երկրին շահերը նկատի առնելու, քան առանց վերապահութեան յանձնուիլ արեւմտեան ճակատին: Հնդկաստանի վարչապետ Նեհրուի խաղաղ համակեցութեան գաղափարը կը համապատասխանէր նաեւ Եգիպտոսի շահերուն.

Բայց Պաղտատի Ուխտն էր որ ամէնէն աւելի Եգիպտոսը պաղեցուց Արեւմուտքէն, երկրին դռները բանալով խորհրդային թափանցումին առջեւ:

ԷՏ. ՍԱՊԼԻԷ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳԸ ՍԿԱՒԱՌԱԿՈՎ

●

Ընտանեկան շրջանակի մը մէջ պատեհութիւնը ունեցանք ունկնդրելու Գ. Արա Գարթեւեանի կողմէ պատրաստուած պատարագի սկաւառակը:

Հայ եկեղեցական երաժշտութիւնը այսպէս եկեղեցիի նեղ շրջանակէն դուրս ելլելով կը մտնէ ամէն տունէ ներս եւ ծեր ու տկարներ պատեհութիւնը կ'ունենան ունկնդրելու: Ասկէ զատ սկաւառակը կը թափանցէ գաւառէ գաւառ, Ֆրանսայի թէ արտասահմանի հայ տուներէն ներս, ուր հայ եկեղեցիներ չկան: Ան ամբողջական կիրակնօրեայ պատարագ մըն է, որ կը սուռնի ամէն տեղ հոգեկան հրճուանք պատճառելով:

Այս առթիւ կը յիշեմ միջադէպ մը Պոլսոյ մէջ: Երբ Կոմիտաս վարդապետ իր եկեղեցական առաջին երգապնակը հրապարակ կը հանէր, իր հակառակորդները սկսան աղմկել, իբրեւ թէ սրբապղծութիւն մը գործած ըլլար: Յօդուածագիր մը՝ Ատրուշան անունով կ'ըմբոստանար կատարուած քսութեան դէմ, եւ կը յայտարարէ մամուլի էջերէն.

«Ո՞վ մեզի իրաւունք պիտի տայ զրկելու հայ ազգին մեծամասնութիւնը այն վեհ հաճոյքէն զոր չեն կրնար վայելել գաւառներու կամ արտասահմանի մէջ ապրելով: Կոմիտասի նման տաղանդ մը բոլոր ազգին կը պատկանի. ընդհանուր մարդկութեան ձիրքերէն եւ իրաւունքներէն է: Ի՞նչ տրամաբանութեամբ պէտք է վճռենք որ միայն մենք, քաղաքներու մէջ բնակող Հայերս պէտք է լսենք անոր ձայնը եւ հեռու բնակողները կամ ապագայ սերունդը պէտք է զրկուին այս իրաւունքէն»:

Ուրիշ մը՝ Մելքոն Կիւրճեան, միեւնոյն տեսակէտը կը պաշտպանէր.

«Թող մտնեն երգերը ուր որ կ'ուզեն, ոչ գինետունը կը սրբապղծէ զանոնք եւ ոչ ալ գինովի կորսուած հոգին: Ու ընդհակառակն, եթէ բախտաւոր են անոնք եւ կը մտնեն գինովի ականջներէն ներս, անշուշտ կ'ըլլան բարերար ազդեցութիւն մը».

Չմէ՞նք ալ գիտենք թէ արուեստով ներշնչուած երգ մը հրաշքներ կը գործէ այն հոգիներուն մէջ, որոնք հեռու մնացած են անոր աստուածային շնորհներէն:

Այս նոր երգապնակը ունի ուրիշ առաւելութիւն մըն ալ. Կողքին վրայ տպուած է Հայ Եկեղեցւոյ պատմութեան համառօտ մէկ ամփոփումը, սկսելով Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչէն: Նաեւ ընդարձակ տեղեկութիւններ հայկական ձայնագրութեան, երգեցողութեան դաշնաւորման մասին, ինչպէս եւ երգերուն թարգմանութիւնը:

Եկմալեանի կողմէ դաշնաւորուած պատարագին մէկ ուրիշ ձեւն է երգեհոնի բաժինով:

Հայկական երաժշտութեան ընտիր նըմոյշները երբ մտնեն օտար երաժշտասէր շրջանակներէն եւ եկեղեց. կազմակերպութիւններէն ներս, քարոզչական գործ մըն ալ կատարուած պիտի ըլլայ:

Ջերմապէս գնահատելի ձեռնարկ մըն է այս ազգային մշակոյթի տարածման տեսակէտով:

ԱԴԴԷ ՔՀՆՑ. ՓԱՑԼԱԿԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԱՇՈՒՆՉ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ օծման Բ. տարեդարձին առթիւ «Արաքս» երգչախումբը հանդէս մը սարքած էր, որ տեղի ունեցաւ Նոյ. 26–ին, հովանաւորութեամբ Սերովբէ եպիսկոպոս Մանուկեանի եւ նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան: Ներկայ էին երեք հոգեւոր հովիւները, Սահակ քհնյ. Գալիկեան, Գալեան վարդ. եւ պատուելի Աբրահամեան, ինչպէս եւ «Լը Տոֆինէ» եւ «Լը Փրոկրէ» թերթերուն թղթակիցները, Տիկին Օտէթ Միքայէլեան եւ հիւրեր Լիոնէն, Վիէնէն եւն.:

Հանդէսի բացումը կատարեց Սահակ քահանայ, շնորհաւորելով Փարիզի առաջնորդին եպիսկոպոսացումը: Յետոյ ծանրանալով «Արաքս» երգչախումբին վրայ, ջերմապէս գնահատեց Տիկին Անտոնեանի ջանքերը, անոր կազմութեան համար: Հանդէսը սկսաւ «Մարսէյյէզ»ով եւ «Ցանկիր Ազատ իմ Հայրենիք»ով, որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս: Այդ օրուան խումբը կը վարէր Օր. Խաչերեան, խօսնակի պաշտօնը՝ Օր. Սառա Ժամագործեան: Դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Շաքէ Տէր Սարգսեան:

Փոքրիկն Ժ. Դաւիթեան սիրուն ծաղկեփունջը ձեռքին, սահուն առոգանութեամբ արտասանեց «Ձօն առ սրբազան Հայր» եւ ծաղկեփունջը յանձնեց Սերովբէ եպիսկ.ին: Առաջին բաժինին մէջ արտասանեցին՝ Մ. Զէքէմեան, Մ. Ավճեան, Թ. Խաչատուրեան, Ժ. Գոյաճեան, Արթինեան, փոքրիկն (վեց տարեկան) Սինապեան որ կրկնեց ներկաներուն պահանջով: Խումբը յաջողութեամբ երգեց Գ. Քաթիպայի «Մայր Արաքսի ափերով»ը: Երգեց նաեւ «Սուրբ, Սուրբ»ը եւ «Տէր կեցո»ն, իսկ մանչերուն խումբը՝ «Ի դէն Հայեր»ը: Մենախօսեցին՝ Ս. Տէր Մելիքսէթեան եւ Ժ. Թադէոսեան: Քառորդ ժամ դադարէն վերջ, երկրորդ բաժնի առաջին մասը խաղցին «Ճաշարան» ծիծաղաշարժ կատակերգութիւնը հետեւեալ դերակատարներով՝ Գայեան, Ղուկասեան, Մելիքեան, Միքայէլեան, Տէր Ղուկասեան, Տէր Մէքսէթեան: Բոլորն ալ յաջող: Յաջող էր նաեւ «Մարգար եւ Մարի» տրամախօսութիւնը, Քէզալեան (Օր.) եւ Էմիրզեան (Տղան): Դերերէն վերջ բոլորը միասին սկսան պարել «Ալ ըլնիմ» հայ. ժող. տոհմիկ պարը, դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Ճէրանեանը: Փոքրիկ աղջիկներուն խումբը երգեց «Ծով»ը, մեներգեցին Օր. Խաչատուրեան «Գնա բլբուլ»ը եւ «Ղարիբ ախպեր»ը, Օր. Սառա Ժամագործեան «Հով արէք սարեր ջան»...ը, Օր. Սարգսեան «Ես լսեցի մի անուշ ձայն»ը: Արտասանեցին Ա. Քէզալեան եւ Տօնապետեան: Օր. Ճէրանեանը դաշնակի վրայ նուագեց «Միրանի ծառ»ը, իսկ Օր. Շ. Տէր Սարգսեան «Գարուն»ը: Խումբը յաջողութեամբ երգեց «Սիփանայ սարեր»ը եւ «Գարուն Երեւան»ը:

Ի յարգանս մեր մայրենի լեզուին, գեղարուեստական յայտագիրը փակեցին «Ով մեծասքանչ դու լեզու»ով: Բոլորն ալ արժանացան ներկաներուն գովասանքներուն: Խումբը ծաղկեփունջ մը նուիրեց դաշնակահարուհի Տէր Սարգսեանին:

Հանդէսին փակման խօսքը բաւ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան.— Այս գեղեցիկ վայելքը մեր սեւաչեայ մատղաշներուն համար դաս մըն է ամբողջ Ֆրանսահայ հայութեան համար, դաս մը ազգային զգացումներու ... Այո, հաւատարմօրէն ծառայել այս հիւրընկալ հայրենիքին, այդ դեռ չի նշանակեր խզել կապը մեր հարազատ հայրենիքին հետ, որ մեզ կը կապէ մեր դիւցազնական պապերու եւ անցեալի փառքին հետ ... :

Քաջալերենք այս պզտիկները որպէսզի օտար ափերուն վրայ եւս պատիւ բերեն Հայկազեան սերունդին (ծափեր): Գոհունակութիւն յայտնեց Տէր Սահակ քահանայ Գալիկեանի եւ Տիկին Անտոնեանի որ իր բարոյական աջակցութեամբ կրցած է ի մի հաւաքել 60 մանչեր եւ աղջիկներ, անոնց մէջ արթնցնելով հայկական ոգին: Հանդէսը փակուեցաւ «Հայր Մեր»ով եւ «Պահպանիչ»ով:

Յաջորդ օրը Սերովբէ եպիսկ. պատարագեց եւ պատմեց իր տպաւորութիւնները հայրենիքէն:

ԱՇՈՏ Ա.

ԽՄԲ.— Մեր թղթակիցը յատկապէս կը խնդրէ չկրճատել անունները: Բացառաբար տեղի տալով իր խնդրանքին, կը թելադրենք ամէնուն ալ՝ կարելի եղածին չափ խուսափիլ երկար անուանացանկերէ: Անշուշտ պարտականութիւն է քաջալերել նորահասները, բայց կը կարծենք թէ ներկաներուն ծափերը եւ տեղին վրայ կատարուած գովասանքները բաւական են եւ անհրաժեշտ չէ թերթին հաղորդել ամէն տեղական մանրամասնութիւն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 90

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Նախագահը սաստեց.— Հարկաւ չես ուրանար Զիա Խուրշիտի հետ գլուխ գլխի տալդ Սարայ Պուրնուի բաղը, ժամերով տեսակցիլդ:

— Չեմ յիշեր, իրաւ որ: Եթէ այդպիսի բան մը ըլլար, չէի ծածկեր, կ'ըսէ:

— Շիւքրիւ պէյի եւ Զիա Խուրշիտի հե՞տ ալ հանդիպումներ չունեցար Շիշլի, Պուլկար Չարշըսը:

— Դիպուածաւ հանդիպեցանք իրարու. նախապէս ծրագրուած հանդիպում մը չէր: Շիշլի, ընտանեկան այցելութեան մը գացեր էի, ճամբան հանդիպեցայ Շիւքրիւ եւ Զիա Խուրշիտ պէյերու, «եկուր, գարեջուր մը խմենք» ըսին, ես ալ ընդունեցի: Միասին գարեջուր խմեցինք, ահա բոլորը:

— Ի՞նչ խօսեցաք:

— Սարէն ձորէն բաներ: Խօսք բացուեցաւ նաեւ Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան մասին:

— Զիա Խուրշիտ ի՞նչ կ'ըսէր: Կ'ուզէ՞ր որ մտնես Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան մէջ:

— Այո, կ'ուզէր:

— Շատ աղէկ, ուրիշ ի՞նչ խօսեցաք:

— Միշտ այդ կուսակցութեան խնդիրը: Ըսին որ ձեռք ձեռքի եւ միասին աշխատինք, Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան յաջողութեան համար:

— Հապա՞ մահափորձի պարագան:

— Ամենեւին, մահափորձի խօսք չեղաւ: Միայն, ինչպէս ըսի, Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան յաջողութեան մասին խօսեցանք:

— Որո՞նք քեզ կը մեղադրէին այդ կուսակցութեան մէջ չմտնելուդ համար:

— Շա՛տ... Սալիթ, Ֆաիք, Շիւքրիւ, Հալէթ պէյերը: Ինծի կ'ըսէին.— Դուն ինչո՞ւ անկիւն մը քաշուեր ես, հեռու կը մնաս: Նոյնիսկ ոչ երեսփոխան մարդիկ նոյն մեղադրանքը կ'ընէին: Ազգին մեծամասնութիւնը մեզի հետ է, ամէն պարագայի մէջ պիտի յաջողինք, դուն ինչո՞ւ անտարբեր կը մնաս՝ կ'ըսէին եւ կը խծբծէին զիս.

— Դուն մահափորձին մէջ ունեցած մեղսակցութիւնդ բացատրէ, աւելորդ խօսքեր չուզեր:

— Ես բացարձակապէս մասնակցած չեմ մահափորձի խնդրին, հետեւաբար հաւատարութիւն չունիմ ... ոչ ալ գաղտնիք հաղորդելու այդ մասին: Ոչինչ գիտեմ, որ եւ է տեղեկութիւն չունիմ:

— Դուն, փախստական եղած ատենդ բոլոր թերթերը կարդացեր, եւ հիմա կանուխէն պատրաստուած կը խօսիս: Մինչդեռ դուն պարագլուխներէն մէկն ես մահափորձի ծրագրին: Այս պարագան խոստովանած են Զիա Խուրշիտն ալ, Շիւքրիւն ալ ...:

— Ե՞րբ եղեր է ատիկա, բացարձակապէս սխալ է: Մեր հանդիպումներու ընթացքին, բնաւ խօսած չենք մահափորձի կամ տարբեր դաւադրութեան մը մասին:

— Հիմա քեզի կը կարդամ երկուքին ալ յայտարարութիւնները եւ ականջներովդ կը լսես ամէն բան: Միայն թէ դուր տեղը դատավարութիւնը պիտի երկարի ...

— Էֆէնտիմ, եթէ օր մը դիպուածաւ այդ գարեջրատան մէջ դուք ալ հանդիպէիք իրենց, հիմա դո՞ւք ալ կասկածի տակ պիտի մնայիք.

— Ատանկ անիմաստ բաներ մի ըսեր. Անմեղներուն հետ քեզի պէսները միայն կը տես[illegible].

Նախագահը կարդացուց կախաղան հանուած Զիա Խուրշիտ Պէյի մէջ առնուած գրաւոր յայտարարութիւնը, ուր կ'ըսէ թէ մահափորձի մասին յաճախակի կը տեսնուէր Ապտիւլգատիրի եւ Շիւքրիւի հետ, Սարը Էֆէ Էտիպ Ապտիւլգատիրի միջոցաւ տեղեկացած էր մահափորձի կազմակերպութեան եւ Ապտիւլգատիր ըսած էր իրեն.

«Ես առաջին օրէն ծրագրած եմ մահափորձ մը սարքել Կազիին դէմ, միայն թէ առանձին եմ, եւ այս պատճառով չեմ կրնար ընել: Պէտք է որ օգնէք ինծի»:

Ուրիշ յայտարարութեան մը մէջ Զիա Խուրշիտ կ'ըսէր թէ՝ Ապտիւլգատիր տեղեկութիւն ունէր, երբ ինք Լազ Իսմայիլը բերած էր Անգարա, Իզմիրի մահափորձը գլուխ հանելու համար Ուրֆաթ մեկնած էր Իսթանպուլէն, եւ Ջորեքշաբթի այս մասին տեսակցած էր Ապտիւլգատիրի հետ: Ապտիւլգատիր իրեն ըսած էր — «Իսմայիլը եւ Կիւրճիւ Եուսուֆը միասին տար, Սարը Էֆէ Էտիպ քանի մը մարդ պէտք է, դուն անոնց գլուխը գտնուէ. այս գործը պէտք է վերջանայ այլեւս: Կառավարութիւնը տապալելու համար, անհրաժեշտ է մահափորձ սարքել Հանրապետութեան նախագահին դէմ»:

Զիա Խուրշիտի այս յայտարարութեանց ընթերցումէն ետք, նախագահը դարձաւ Ապտիւլգատիրի.

— Դեռ այսպիսի բազմաթիւ յայտարարութիւններ կան, բայց կարդացնելու տեղ չկայ:

— Էֆէնտիմ, ես այս բոլոր յայտարարութիւնները ինծի դէմ կազմակերպուած դաւադրութիւն մը կը նկատեմ:

(Շար.)

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Երեկ. ընտրութեանց առթիւ կառավարութիւնը ապսպրած է չորս հազար թոն թուղթ եւ 90 միլիոն պահարան։ Մասնաւոր պետական բաժինը կը հաշուէն մէկ միլիառ վեց հարիւր միլիոն Ֆր։ Թեկնածուները պարտաւոր են քսան հազար Ֆրանքի երաշխաւորութիւն մը ձգել, եւ շատերը կը մխիթարուին իրենց խօսած ճառերով, երբ ձախողին։ — Համայնավար կուսակցութեան նախկին ընդհ. քարտուղարը, Օկիւստ Լըքէօր, որ Թորէզի յաջորդը կը համարուէր եւ սակայն արտաքսուեցաւ, նոր շարժում մը ստեղծած է, «Համայնավար ազգային եւ ժողովրդավար հոսանք», ընտրութեանց մասնակցելու համար։ Իր գրքոյկը, «Սպառուած ինքնաքննադատութիւնը, որ մեր կացումներ կը կատարէ Կեդր. Կոմիտէին մենատիրութեան մասին, 15.000 օրինակ տպուած էր առաջին տպագրութեամբ եւ սպառած է։ Կ'ըսէ թէ հրատարակիչէն կը ստանար տասը առ հարիւր, հետեւաբար գանձած է 225.000 Ֆրանք։ (Գրքին գինն է 150 Ֆրանք)։

× Ընկերվարական կուսակցութիւնը երէկ բացառիկ ժողով մը գումարեց, քննելու համար համայնավարներուն հետ միացեալ ցանկեր կազմելու խնդիրը։ Ընդհ. կարծիքը այն է թէ պիտի մերժեն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ բացառիկ ժողով մը պիտի գումարեն Փարիզի մէջ, Դեկտ. 14ին։ Օրակարգի գլխաւոր նիւթն է Պերլինի խնդիրը։ Խ. Միութիւնը ամէն օր դժուարութիւններ կը յարուցանէ, սաստելու համար որ արեւմտեան պետութիւնները ճանչնան արեւելեան Գերմանիոյ պոլշեւիկեան իշխանութիւնը։

ԿԻՊՐՈՍԻ հրամանատարը երկու հարիւր հազար սթերլինի տուգանքի դատապարտեց գիւղի մը բնակիչները, Նիկոսիայէն 40քիլոմեթր հեռու, նամականին մը հրկիզուած ըլլալով։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ համալսարանականներու ընդհանուր ժողովը բանաձեւ մը քուէարկեց, խոստովանելով իր սխալները։ Անխնայ պայքար պիտի մղուի չինութեանց ձեւապաշտութեան եւ շռայլութեան դէմ։

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ նոր բնակարաններ պիտի շինուին Փարիզի մէջ, 1956ին։ Երկու նոր ընկերութիւններ կազմուած են, շինութեանց գործ տալու համար։

ՆՈՊԷԼԻ խաղաղութեան 1954ի մրցանակը, 35.000 տոլար, պիտի գործածուի տեւական բնակութիւն ապահովելու համար արեւելեան Եւրոպայի 125 տարագիրներու, որոնք տարիներէ ի վեր արգելափակուած են Ցուխտատանի թենոս կղզին։

ԿՈՆԳՈՒՐԻ մրցանակը երկուշաբթի տրուեցաւ Ռոժէ Իքորի «Լէ գ'Օ Մելէ» (Իրար խառնուած ջուրերը) գիրքին համար որ կը ներկայացնէ հրեայ գաղթականի ընտանիքի մը կեանքը Ֆրանսայի մէջ։ Քանի մը վայրկեան վերջը գրական ժորժ Կովի արժանացաւ Ռընոտոյի մրցանակին, «Լը Մուասոնէօր տ'Էփիի» (Փուշ հնձողը) գիրքին համար։ Այս վերջին գիրքն ալ օտարականի, գաղթականի մը ոդիսականն է երկրէ երկիր, մինչեւ Խ. Միութիւն եւ Լեհաստան։

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ նոր ոստան մը բացուեցաւ Անթոնիի մէջ, գերարդիական յարմարութիւններով։ Արդէն իսկ տեղաւորուած են վաթսուն ուսանողներ։

ԹԱՆՁՐ ՄՇՈՒՇ ՄԸ կը տիրէ Ֆրանսայի մէջ, երկու օրէ ի վեր, խանգարելով հաղորդակցութիւնները։ Օդանաւային երթեւեկը ասելի դժուարացած է, եւ գործադուլն ալ կը շարունակուի։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ իրենց բոլոր առկախ հաշիւները փակեն մինչեւ տարեվերջ։

Փարիզի եւ շրջանի այն բաժանորդները որ չեն պատասխաներ իրենց ղրկուած մանտա – քարթերուն, թերթ պիտի չըստանան Յունուար մէկէն սկսեալ։

Արտասահմանի բաժանորդները կրնան իրենց վճարումները կատարել ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՆՏԱ – ՔԱՐԹՈՎ։

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր պարտաճանաչ բաժանորդներուն որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, ֆրանս. համալսարանի ամփիթատրոնը (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա)։ Նախագահութեամբ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐՍԷԼ ԳԱԼԱՐԻ։
Կը խօսի Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (ֆրանսերէն)
Կ'արտասանէ Օր. Անիթա Սարգսեան։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Համա–Զարսան – ճագի Հայր. Միութեան։

Դեկտ. 10ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պօմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ։

Ղեկավարութեամբ եւ բեմադրութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի։

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի լաւագոյն ուժերու։ Պիտի ներկայացուի՝

ԵՐԵՔ ՔԱՋԵՐ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՋ

(Տրամա վեց արարուածով, Ց. Ն. Վասկերտցեանի, Հայ յեղափոխական կեանքէ)։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կը բեմադրուի առաջին անգամ ըլլալով Ա. Ց. Երէցեանի ԽՂՃԻ ՁՈՀԵՐԸ (ողբերգութիւն, 5 արար)։

Ղեկավարութեամբ Ս. Քէփէնէկեանի։

17 Դեկտ. ժամը 9ին, Վալանսի պետական թատերասրահին մէջ

Նախաձեռնութեամբ Յ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

Մանուկներու համար կազմակերպուած վարժարանին Ծնողներու Միութեան կողմէ, կիրակի, 18 Դեկտեմբեր, ժամը 16.30էն 23։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Ծիծաղաշարժ ներկայացում, արտասանութիւն, երգ, հայկական պար։ Կաղանդ Պապայի ժամանում օգտակար նուէրներով։ Շքասեղան եւ ընթրիք ժողովրդական գիներով։

26, Rue Troyon
Métro : Pont de Sèvres

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի, ժամը 21.15ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը։ Նիւթը «Հայկական վանքերը եւ անոնց ներկայ վիճակը Խ. Հայաստանի մէջ»։ Դասախօս՝ ՎԱՂԱՐՇ ՄԵԼԻՔԵԱՆ։

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Շաբաթ 10 Դեկտ., ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»ի շքեղ սրահներուն մէջ
340 Պուլվ. Շավ

Եւրոպական պարեր՝
Կը նուագէ նշանաւոր
Orchestre ROGER GOMEZ et son ensemble

Գեղարուեստական բաժին, սիրուած երգիչ Պ. Գէորգ Մամասեան, Ժօրժ Մաս (Լիոնի ձայնասփիւռէն)։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ դաշնակահարուհի Օր. ՍԻՐՎԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ. (Ա. մրցանակ Մարսէյլի երաժշտանոցէն)

Մէջ ընդ մէջ հաճելի անակնկալներ։

Տեղի պիտի ունենայ ամենագեղեցիկ կօշիկներու մրցում։ Առաջնութիւնը շահողը Միութեան կողմէ կը ստանայ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Տոմսի գին 400 ֆրանք։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ
Ռիւ Սթալինկրատ

Այս կիրակի ժամը 4էն կէս գիշեր։

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն կողմէ։

Կը նախագահէ ընկերուհի ՍԱԹԵՆԻԿ ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆ։

Կը խօսի՝ ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
Խօսնակ ընկեր Գրիգոր Ամիրայեան։

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն հայկական նուագ Պ. Պ. Թառխատ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ։

Կ'երգեն Տիկին Լուիզ Պետեան, Օրիորդներ Աստղիկ Քէօսէեան, Սրբուհի Եդիազարեան, Պ. Պ. Աւետիս Քիւփէլեան եւ Մարտիրոս Գարակէօզեան, կ'արտասանէ Յարութիւն Տէր Գալուստեան։

Օրիորդներ Ալիս Մեծատուրեան եւ Արմենուհի Պետեան (դաշնակ)։

Հայկական պարեր Գանձէտյի Նոր Սերունդի ընկեր – ընկերուհիներու կողմէ։

Անիէռի Նոր Սերունդի թատերախումբը կը ներկայացնէ կատակերգութիւն մը « ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ»

Ժամը 8էն վերջ պարահանդէս։

Մատչելի պիւֆէ։

Մուտք 200 Ֆրանք։

Կառախումբը Մոնփառնասէն եւ Սէն Լազարէն, օթօպիւս Փօն տը Սէվրէն, 171 թիւ, իջնել Փիւի սան Վէն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ոդբացեալ Ալաւնի Կ. Ուչաղլեանի մահուան առթիւ Օր. Սաթենիկ Սուճեան հազար Ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, փոխան ծաղկեպսակի։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Մանուկներու Օրուան առթիւ։ Կազմակերպուած Յ. Կ. Խաչի «Ազգային» դպրոցի հոգաբարձութեան եւ աշակերտներու կողմէ, 7 Յունուար 1956, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30էն սկսեալ։

Սիրուն անակնկալներ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ։

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

M^lle JACQUELINE LANGLAIS
Պ. ՊԱՐՈՅՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ
Նշանուած

Վիլժիւիֆ 4 Դեկտ. 1955 Ժանթիյի
Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Ժիբայր Էլմասեանի։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն նիստի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու ներկայացուցչական ժողովը, այս կիրակի ժամը 15ին, Քաֆէ Պարպոթի վերնայարկը։

Մարմինները պէտք է ներկայանան լրիւ կազմով։

ՎԱԼԱՆՍ — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը։ Միասին բերել անդամատետրերը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Հ. Յ. Դ. ՓՈԹՈՐԻԿ խումբի դասախօսական ժողովը՝ երեքշաբթի, 13 Դեկտ. ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԻՍԻ — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Յ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 14.30ին, 10 ռիւ Ռ. Փ. Ժիլպէռ, Անիէռ, ընկերուհի Կոթողեանի բնակարանը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. Միութեան անդամական ժողովը այս կիրակի ժամը 4.30ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի հայրենակիցներէն անխտիր ներկայ ըլլալ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 8 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI 8 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7846 31e ANNEE Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3257

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ ԱՆԷԾՔԸ

Հաղուադէպ է որ Պոլսոյ հայերէն թերթերը թուրքերէնէ թարգմանութիւններ կատարեն հարազատօրէն։

Աւելի ճիշդ, ընդհանրապէս սորկօրէն կը կառչին բնագրին, բառեր ու խօսքեր կապելով իրարու հետ, առանց թափանցելու իմաստին։ Այնպէս որ, յաճախ կը հարկադրուինք հանելուկ լուծել։

Այդպէս եղած էր Եալիտզ Քէմալի յուշերուն թարգմանութեան մէջ ալ։ Ամբողջ նախադասութիւններ մնացած են անիմաստ կամ երկիմաստ։

Եալիտզ Քէմալի Յուշերը առաջին անգամ լոյս տեսած են 1925ին, Ամերիկայի մէջ, անգլերէն։

Երկրորդ Աշխարհամարտի շրջանին (1942–43) այդ գրքէն օրինակ մը անցած ըլլալով մեր ձեռքը, թարգմանեցինք վարդապետին վերաբերեալ մասը «Հայ-կաշէնքի» Բ. հատորին մէջ։

Ահա, բաղդատելով թուրքերէնէ կատարուած թարգմանութիւնը «Հայկաշէնքի» հրատարակութեան հետ, տեսանք որ կարգ մը պարագաներ աւելի բացորոշ են այս վերջին թարգմանութեան մէջ։

Այսպէս, Եուսուֆ Աքչուրայի մասին խօսած ատեն, Եալիտզ Քէմալ կ'ըսէ, թուրքերէն թարգմանութեան մէջ.

— «Հակառակ անոր որ Եուսուֆ Աքչուրա այս երաժշտութենէն հաճոյք կը զգար, կ'առարկէր Անատոլուի [illegible] հայ ըլլալուն դէմ»։

Մինչդեռ անգլերէնէ կատարուած թարգմանութեան մէջ կը կարդանք.

— «Եուսուֆ Աքչուրա եւս կուգար, մղուած երաժշտասիրութենէն, բայց կը յայտարարէր թէ Կոմիտաս մեծ վնաս պատճառած է Թուրքին, գողնալով անոր ժողովրդական մշակոյթը երաժշտութեամբ եւ երգով»։

Ցետոյ, Եալիտզ իր բացատրութիւնը կ'ընէ, անգլերէն հրատարակութեան մէջ, բերելով ազգութեան խնդիրը.

— «Իր ծագումը թրքական ըլլայ թէ հայկական, խառնուածքով ու սրտով իսկ եւ իսկ Անատոլուցի թուրք մըն էր»։

Եւ վերջապէս, անգլերէնէ կատարուած թարգմանութեան մէջ շատ աւելի խօսուն է Կոմիտասի ըմբոստացման պատմութիւնը.

Կոմիտաս օր մը «Տէր Ողորմեա» կամ Ավէ Մարիա *կ'երգէ հայերէն։ Եալիտզ Քէմալ այնքան կ'ազդուի որ, կը հարցնէ թէ երաժշտութեան վերածա՞ծ է որեւէ Սաղմոս։*

Վարդապետը «այո» կը պատասխանէ, յիշելով 101րդ Սաղմոսը։

Ցետոյ դաշնակին առջեւ անցնելով կը սկսի երգել, առանց աթոռէն շարժելու։

— «Ան սկսաւ իբրեւ շշուն անէծք մը դառն, ըմբոստ եւ փայրալի. ու մինչ կը շարունակէր, յամրաբար ոտքի ելաւ, երեւալով այնպէս ինչպէս Մեֆիստոն «Ֆաուստ»ի մէջ եւ հասնելով իր կատարեալ բարձրութեան, երբ կ'արտասանէր վերջին բառերը։ Ցետոյ թեւերը բարձրացնելով, դէմքը իբրեւ ճերմակ քօղ մը եւ աչքերը իբրեւ երկու սեւ շանթեր, եղանակը վերջացաւ ինչպէս թնդիւն մը արձագանգող որոտումի։ Վախցայ եւ տարօրինակ զգացում մը ունեցայ»։

«Ծնդաշի»ն նոյն պահուն գրականէն հանելով Աստուածաշունչը, կը կարդայ 101րդ Սաղմոսին վերջին տունը.

— «Ընդ առաւօտս սպանանէի զամենայն մեղաւորս երկրի. զի սատակեցից ի քաղաքէ Տեառն զամենեսեան՝ որք գործեն զանօրէնութիւնս»։

Թրքուհին կը հաւելնայ.

— «*Իր առնըլութեան եւ վրէժխնդրութեան աղաղակն էր իմ ժողովուրդիս համար... Գիտէք որ մէկզմէկու հոգիներուն մէջ նայած էինք*»։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ԳՈՐԾԱԿՑԻԼ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Ընկերվարական կուսակցութեան Ազգ. Խորհուրդը, որ բացառիկ նիստ մը գումարած էր Փիւթոյի մէջ, որոշեց մերժել համայնավարներու հետ միացեալ ճակատ կազմելու առաջարկը։ Բանաձեւը ներշնչած էր ընդհ. քարտուղարը, Կի Մոլէ։ Շատ մը մասնաճիւղեր արդէն յայտնած էին իրենց ընդդիմութիւնը։ Այս որոշման վրայ, տեղական համաձայնութիւնները արժէք չունին այլեւս։ Բանաձեւը միեւնոյն ատեն կը մերժէ միացեալ ճակատ կազմել Ազգ. ժողովի ներկայ մեծամասնութեան հետ, մէջն ըլլալով անկախները եւ Ժողովրդական Շարժումը։ Ձախակողմեան հոսանքներու հետ կարելի է գործակցիլ որոշ ծրագրի մը վրայ։ Համայնավարներուն հետ միացեալ ցանկեր կազմելու առաջարկը մերժուեցաւ 1243ի դէմ 1979 ձայնով

Ընկերվարական կուսակցութիւնը շաբաթներէ ի վեր կը պայքարէր Ազգ. ժողովին մէջ, ընտրական օրէնքի բարեփոխման համար, մասնաւորապէս պահանջելով ջնջել համեմատական դրութիւնը եւ խնամութիւնները։ Կ'ուզէր վերահաստատել շրջանային ընտրութեան եղանակը։ Ազգ. ժողովին լուծումէն ի վեր, համայնավարները կը ճնշեն ընկերվարականներուն վրայ, որպէսզի միացեալ ցանկեր կազմեն, խափանելու համար աջակողմեան հոսանքներուն յաղթանակը։ Քուէարկուած բանաձեւը կը սրամադրէ.

1. Գործակցութիւն հաստատել նախապէս համաձայնելով ժողովրդավար ազատութեանց մասին։ 2.— Պայքարիլ խաղաղութեան եւ ընդհանուր զինաթափման համար, պաշտպանել Ատլանտեան դաշինքը եւ միացեալ Եւրոպայի ծրագիրը, — 3. Համաձայնիլ ընկերային յառաջդիմութեան, տնտեսական բարգաւաճման եւ բոլորովին աշխարհական ուսուցման համար։ Վերահաստատել խաղաղութիւնը Հիւս. Ափրիկէի մէջ։

Վիճաբանութեանց ընթացքին շատ մը կարեւոր շրջաններու ներկայացուցիչները պաշտպանեցին համայնավարներուն հետ միացեալ ցանկեր կազմելու ծրագիրը, բայց ընդհ. քարտուղարը ուժգնօրէն ընդդիմացաւ։

Միւս գլխաւոր կուսակցութիւններէն Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ) եւս որոշած է միացեալ ցանկեր կազմել ճըշգրիտ ծրագրի մը վրայ։

Ընտրական պայքարը սկսած է արդէն եւ թեկնածուներու ցանկեր կը ներկայացուին ամէն օր։

× Վարչապետ Էտ. Ֆոր, որ վտարուած էր արմատական կուսակցութենէն, Ազգ. ժողովին լուծման առթիւ, մերժեց ներկայանալ կարգապահական յանձնախումբին, բողոքելով որ վճիռը արձակուած է առանց զինքը լսելու։ Այս առթիւ նամակ մը ուղղած է յանձնախումբին, պարսաւելով անոր բռնած դիրքը։ Միեւնոյն ատեն կը գանգատի որ իր շրջանին կարծիքն ալ չէ առնուած։

× Համայնավար կուսակցութիւնը լարած է իր բոլոր ուժերը, փայլուն յաղթանակ մը շահելու համար։ Այս առթիւ կը դատապարտէ ընկերվարական կուսակցութեան ժխտական դիրքը միացեալ ճակատի մասին։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը, Թիթօ, Սուէզի ջրանցքէն անցաւ առջի օր, Եթովպիա երթալու համար։ Պիտի մնայ երկու շաբաթ, շարք մը տեսակցութիւններ ունենալով Հայլէ Սելասիէ կայսեր հետ։

:: ՕՐԸ ՕՐԻՆ ::

*

ԱՆՏԵՂԻ ՎԵՐԱԳՐՈՒՄՆԵՐ

Զարմանքով կարդացի այսօրուան 4. էջին մէջ հրատարակուած բողոքը։

Նամակագիրը կը խնդրէր նոյնութեամբ հրատարակել իր գրութիւնը։ Այդպէս ալ եղած է, բաց ի լեզուական սրբագրութիւնէ։

Սրէկ նորէն կարդացի Նոյ. 19ի «Օրը Օրին»ը, եւ չգտայ տող մը որ արդարացնէր նամակագրին անտեղի եզրակացութիւնը։

Ցիշողութիւնս բաւական սուր է, եւ չեմ գիտեր թէ երբէ՞ն ի վեր «միշտ պատրաստ եմ» եղեր «բողոքականին կրօնական զգացումները վիրաւորելու»։

Կրնամ տարբեր տեսակէտ ունենալ այս կամ այն կրօնական դաւանանքի մասին։

Բայց, ե՞րբ բստ էութեան զբաղած եմ բողոքականութեամբ եւ բողոքականով, որպէսզի «աչքի փուշ» դարձած ըլլայ։

Նոյեմբեր 19ի *Օրը Օրին*ը ինչո՞վ կը հակասէ միաբանութեան եւ գործակցութեան սկզբունքին։

Խնդիրը շատ պարզ է։

Աթէնքի Ազգ. վարչութիւնը իր տարեկան տեղեկագրին մէջ կը գանգատէր թէ «մինչեւ այսօր ալ կարելի չէ եղած համոզել մեր աւետարանական հայրենակիցները միացնելու իրենց դպրոցները ազգ. վարժարաններուն»։

Բայց կ'աւելցնէր.— «կը յուսանք թէ ի վերջոյ անոնք եւս պիտի հետեւին կաթոլիկէ արենակիցներուն, որոնք ոչ միայն յարեցան միացման գաղափարին, այլ եւ տրամադրեցին իրենց վարժարանին շէնքը»։

Ի՞նչ կ'ըսէի, հիմնուելով այս տարօրինակ երեւոյթին վրայ։ Մանաւանդ որ, բողոքականները աւելի յայնամիտ կը համարուին քան կաթոլիկները։

Քանի մը հարցումներ ուղղած էի Եւրոպայի եւ Ամերիկայի հայ աւետարանական հովիւներուն։

Այս առթիւ կարգ մը ծանօթ երգեր ալ յիշեր էի, որպէսզի դպրոցներու միացման հակառակորդները ներշնչուին, տրամադրելու փորձ մը կատարեն եւ դարձի գան։

Ո եւ է ողջամիտ մարդ չի կրնար չմեղադրել Աթէնքի պատուելիներուն բացասական դիրքը՝ այս հարցին մէջ։

Ես երբեք յաւակնութիւն չունիմ Փարիզի մէջ լուծելու խնդիր մը որ տարիներէ ի վեր կը զբաղեցնէ Աթէնքի ազգ. իշխանութիւնները։

Բայց, խորապէս վրդովիչ կը գտնեմ որ Փարիզ հաստատուած հայրենակից մը անուղղակի կ'արդարացնէ եղածը, փոխանակ վրդովում յայտնելու։

Ես փորձեր էի յոյս շինել, իսկ մեր բարեկամը ինք աչք հանելու կը ձգտի, անտեղի վերագրումներով։

Ան ի զուր կը շեղի նիւթէն, եզրակացնելու համար թէ բողոքականութիւնը ծաղրած կամ այդ համայնքին ազգասիրութիւնը ժխտած եմ։

Բարեկամաբար կը թելադրեմ անգամ մը եւս կարդալ Նոյեմբեր 19ի *Օրը Օրին*ը, ուր ամէն բառ եւ խօսք յստակօրէն կ'ա[illegible]ացնէ թէ ինչ ըսել կ'ուզեմ։

Գալով յիշուած հոգեւոր երգերուն, աւելորդ է գիրազգածութեան խնդիր յարուցանել, քանի որ անոնք ոչ թէ հայ բողոքականութեան հարազատ [illegible]դրութիւններն են, այլ բառական թարգմանութիւն անգլերէնէ։

Ո՛վ որ կը սիրէ զանոնք, թող ուզածին պէս երգէ, առանց մոռնալու երկրային պարտականութիւնները եւ անոնց ամէնէն նուիրականը, — միացեալ ճակատ՝ յանուն սերունդի փրկութեան։ ՎԱՀԷ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ ՖՐԱՆՍԱՆ, ԱՆԳԼԻԱՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՆ

Խ. Միութեան կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը Գչ. օր ճառ մը խօսելով Ռանկունի մէջ (Պիրմանիա), հարիւր հազար ունկնդիրներու առջեւ, նորէն մեղադրանքներ ուղղեց արեւմտեան պետութեանց դէմ։ Ըսաւ թէ անոնք իբրեւ որսի շուն գործածեցին Հիթլերը, Խ. Միութեան դէմ գործելու համար եւ թէ նորէն կը փորձեն նոյն դերը կատարել արեւմտեան Գերմանիոյ բանակին միջոցաւ։ Ահաւասիկ իր խօսքերը.

— Նախապատերազմեան տարիներու պատմութիւնը կ'ապացուցանէ թէ արեւմտեան ազգերը գիջում գիջումի վրայ կատարեցին Հիթլերի, զայն մղելով արեւելք, մեր երկրին դէմ։ Այս առթիւ հետեւեալ խնդիրը կը ծագի — Չե՞նք տեսներ տեսակ մը նմանութիւն նախապատերազմեան շրջանին հետ, եթէ քննենք այն բոլոր միջոցները որ ձեռք առնուած են այս պահուն արեւմտեան Գերմանիոյ հանդէպ։ Նոյն երկիրները միեւնոյն մեթոտները չե՞ն գործածեր այսօր, փորձելով արեւմտեան Գերմանիան մղել պատերազմի եւ նոր արկածախնդրութեանց ճամբուն վրայ։ Անոնք արեւմտեան Գերմանիան քաշեցին Ատլանտեան դաշինքին մէջ եւ ուր զէնք կը տրամադրեն արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման համար։ Անոնք զէնքեր կը ճարեն արեւմտեան Գերմանիոյ։ Արեւմտեան երկիրներու շատ մը վարիչները նոյն իսկ անհրաժեշտ չեն գտներ քօղարկել թէ արեւմտեան գերման բանակ մը կը կազմեն Խ. Միութեան դէմ։ Լաւ ուրեմն, շարունակեց խօսքը ուղղելով արեւմտեան թերթերու թղթակիցներուն, ինչո՞ւ կը վիրաւորուիք, երբ ձեզի կը յիշեցնենք անցեալի կարգ մը դէպքերը»։

Ցետոյ ակնարկելով այն անձնաւորութեանց որոնց հաճելի չեն եղած իր նախընթաց յայտարարութիւնները, աւելցուց.

— Անոնք չախորժեցան իմ սրտաբաց եւ անկեղծ յայտարարութիւններէս։ Ցետոյ յիշեց ռուսական առած մը.— «Ճշմարտութիւնը կ'այրէ եւ կը խայթէ աչքերը»։ Եւ բացագանչեց.

— Գաղթապետութեան դրութիւնը կը փլի։ Ցուսահատ գաղթարարները չեն յա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԱԼ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլլս լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց թէ կը յուսայ որ Խ. Միութիւնը պիտի յարգէ 1949ի փարիզեան համաձայնութիւնը արեւմտեան Պերլինի մասին։ Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ անցեալ հոկտեմբերէն ի վեր դժուարութիւններ կը յարուցանեն գետային նաւարկութեան համար։ Ցետոյ յիշելով Հնդկաստանի վարչապետին խօսքերը միջազգային խնդիրներու խաղաղ կարգադրութեան համար, զանգատեցաւ որ խորհրդային վարիչները բուռն յարձակումներ կատարեցին արեւմտ. պետութեանց դէմ։ «Այդ յարձակումները կրնան մթնոլորտ մը ստեղծել բնաւ ուժի համար։ Խորհրդային վարիչներու խօսքերուն մէջ ոչինչ կը գտնուի որ ապացուցանէ թէ տրամադիր են աշխատելու ի նպաստ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց մեղմացման»։

Ցետոյ անցնելով չինական հարցին, նախարարը բացատրեց թէ ասիական մեծ գործունէութիւն մը կը տիրէ համայնավարական ճակատի վրայ, թէեւ մօտալուտ չի համարուիր յարձակում մը։ «Բայց խոհեմութիւն է գուշակութիւններ չկատարել, հասկնալու համար թէ չինացի համայնավարները ինչ պիտի ընեն յառաջիկայ գարնան»։

ՀԱՅ ԳԻՐԸ ՈՒ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Մեր հայրենիքին մէջ, լեզուական ու գրական դաշտերուն վրայ, օտարաբանութեան հեղեղը՝ պղտոր, անհասկնալի ու անճաշակ, տաժանքի կը վերածէ որեւէ գրութեան ընթերցումը, աղարտելով ազգային ինքնատպութիւնը.

Հայ լեզուին ոգիին ու օրէնքներուն հակառակ, աղաղուած ու այլանդակ, ռուսական, եւրոպական ու թուրք–թաթարական բառերը կը վխտան Խ. Հայաստանի թերթերուն, վէպերուն եւ նոյնիսկ գրական ու բանաստեղծական գրուածքներուն մէջ։ Հին սովորամոլութեան մը անձուկն է ան. որ աւելի խանդաւառ, աւելի դարձած է մեր օրերուն, անոր համար՝ որ կը քաջալերուի պետութեան կողմէ։ Անգիտակի մէջ, անգիտութեան, անփութութեան կամ ցուցամոլութեան այս մեղքերը անհատական, պատահական դրոշմ ունէին. այսօր պաշտօնական վաւերացում ունին անոնք, պետական կնիքով եւ այն պատճառաբանութեամբ՝ թէ հայ լեզուին համար անհրաժեշտ են այս «փոխառութիւնները»...

Այս համոզումով, անհիմն ու անմիտ անշուշտ, մեր բառարաններէն սկսած մինչեւ գրական, պատմական ու բանասիրական հատորները կը զարդարուին անհարազատ տարրերով, կը ճոխանայ մեր լեզուն՝ նոր ու խորթ բառերով ու ասոյթներով, զորս կարելի է ափերով ժողվել։ Բացէք Խ. Հայաստանի թերթերէն ու ամսագրերէն որեւէ մէկը. բացէք բառարանները, որոնց կարգին Ստ. Մալխասեանի քառահատոր բառարանը, եւ անոնց մէջ պիտի գտնէք տուն տեղ եղած հարիւրաւոր «ցուցանքներ», ողջ հայր Արսէն Ղազիկեանի բացատրութեամբ. — պարտիա, ինֆորմացիա, ռեսպուբլիկա, լիկվիդացիա, տենդենց, գեներալ, դեմագոգ եւայլն, կամ ռուսական բառակապակցութեամբ՝ «ձմերուկիկ», «մօրուքիկ», «պեխիկ» եւն...

Դժբախտութիւն մըն է այս բառերուն գոյութիւնը, սակայն աւելի մեծ դժբախտութիւնը այն է, որ «Փիլոլոգիական գիտութիւններու թեկնածուները» այս ոգիով կ'աշխատին, վճիռներ ալ արձակելով, թէ ռուսական լեզուն «հսկայական բարերար ազդեցութիւն է թողնում» մեր լեզուին զարգացման համար եւ «հարստացման անսպառ աղբիւր է ...»։

Չէ՞ որ, կ'ըսեն անոնք, հինգերորդ դարուն ալ, նման փոխառութիւններ եղած են յունարէնէն։

Սովիէթ «գիտութեան» սափրած թեկնածուները չեն անդրադառնար, որ հինգերորդ դարուն առնուած են միայն այն բառերն ու մասնիկները, որոնք գոյութիւն ունէին հայերէնին մէջ. փոխառողները խորապէս ծանօթ էին թէ՛ յունարէնին եւ թէ հայերէնին. եւ յետոյ՝ փոխառութիւնները եղած են գիտութեամբ, հայերէնի օրէնքներուն պատշաճեցումով եւ մանաւանդ ճաշակով ու վայելչութեամբ։

Իսկ այսօ՞ր։ Հայերէնի ու լեզուաբանութեան այս «պարտիզան»ները նկատի ունի՞ն հայերէնի օրէնքները, եւ նաեւ այն շատ կարեւոր պարագան, թէ այդ բառերուն համապատասխան հայերէն բառերը կան, ունինք, շատ աւելի ճաշակաւոր, ճշգրիտ ու յստակ, քան օրինակի համար, «դեպուտատ»ը (երեսփոխան), «ռենեգատ» (ուրացող), կամ «գլաւնոկոմանդույուշչի»ն (վերին հրամանատար)...

Ի՞նչ ըսենք յետոյ, երբ գրական կամ բանաստեղծական գրութեան մը մէջ, ջերմ զգացումներու եւ պատկերներու կարգին, յանկարծ, իրենց գլուխը կը ցցեն թուրք–թաթարական բառեր, «ջահէլ»ներէն մինչեւ «դերդալ»ները եւ մինչեւ աչքերու «քուրբանլ ըլ» եւ «հօնքուր հօնքուր» լացերը՝ յանուն «ժողովրդակա՛ն» գրականութեան, որ կեղծ է ու անտեղի, որովհետեւ այդ բառերը գործածողները «ժողովուրդ» չեն իրենք, այլ գրագէտներ են ու բանաստեղծներ։

Եւ երեւակայել, որ հակառակ այս բոլորին, Սփիւռքի մէջ կան փանջունիներ, որոնք Թումանեանէն մինչեւ Նիւ Եորք ու Շիքակօ նոյն բառերով և բացատրութիւններով կը գրեն, անշուշտ, «Հայաստանեան» ըլլալու համար՝ ոգիին հետ լեզուով ալ, եւ «պետական լեզուի» պիտակը փակցնելու համար իրենց մշակած գրականութեան ...

Սփիւռքը, իր կարգին, եւ Սփիւռքի որոշ տարրերը մանաւանդ, զերծ չեն անշուշտ, այս մեղքերէն, որոնք երթալով կը թանձրանան, քանի աւելի սաստիկօրէն կը փչեն Երեւանի հովերը։ Սփիւռքի գրողներն ալ, իրենց ապրած շրջաններուն լեզուներէն ազդուած, չարիքներ կը գործեն ոչ միայն իրենց բառերուն ու բացատրութիւններուն մէջ, այլեւ ոգիին ու ներշնչումին մէջ։ Երկու պարագային ալ, թէ Խ. Հայաստան եւ թէ չափով մը արտասահմանի գրականութեան մէջ, կան այդ խորթ տարրերը, եւ անհարազատ, ապազգային բառն ու մտածումը, որոնք կը խաթարեն ազգային դրոշմը, որ գրականութեան մը էական յատկանիշը՝ կը հանդիսանայ, մանաւանդ մեզի համար։

Սակայն, խաթարումի, ապազգայնութեան և եղծումի շունչը միայն լեզուին ու գրականութեան վրայ չէ որ կը փչէ։ Հայոց եկեղեցին, իր կարգին ենթակայ է նոյն շունչին ու ոգիին, որոնք կ'այլասերեն դարաւոր այդ Հաստատութեան ազգային ու հոգեւոր դերը, վերածելով զայն քաղաքական եւ խմբակցական պարքուններու կրկէսի մը. գարձնելով շահագործման առարկայ Խ. Միութեան համար եւ բախտախնդրութիւններու սակարան՝ Սփիւռքի «հայաստանեան» երկրպագուներուն համար։

Հայոց եկեղեցին, իր եկեղեցականներու գործ բազմութեամբ, կորսնցուցած է դժբախտաբար, կամ կորսնցնելու վրայ է իր հնաւուրց ու ազգային կերպարանքը։

Ան, յանձին իր բարձրաստիճան եկեղեցականութեան մասնաւորաբար, դադրած է այլեւս հայ հոգեւոր մշակոյթի կեդրոն ըլլալէ։ Աչք մը նետեցէք մեր եկեղեցիներուն ու վանքերուն վրայ. քանի՞ եկեղեցական պիտի գտնէք հոն, գրագէտ ու գիտուն, որոնք հայ մտքին ու մշակոյթին նուիրուած ըլլան, հայ հոգեւոր կեանքը արծարծեն, ազգային զգացումներով տոգորուն։ Մէկ երկու անուններ միայն կը մնան դեռ հին օրերէն, իսկ մնացեալները, մեծ մասով, անձնատուր եղած են քաղաքական ու դիւանագիտական հաշիւներու ու խաղերու, դիրքեր գրաւելու մրցակցութեամբ։ Չի բաւեր էջմիածին հոլովելը, եթէ այդ բացատրութեան տակ Հայ. Եկեղեցին, ազատ աշխարհի մէջ իսկ, պիտի երկրպագէ հեռաւոր սուրբերու, մոռնալով իր դերը եւ անցեալի իր փառաւոր դէմքերն ու անոնց ստեղծած փառքերը։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՊԱՂ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Եգիպտոս սկիզբէն ի վեր հակառակ էր Պաղտատի Ուխտին։ 1953էն ի վեր երբ առաջին անգամ յայտնուեցաւ թէ Անգլիան իր եռեւէն քաշել կ'ուզէ Իրաքը, արաբական եւ մահմետական երկիրներու ներկայացուցիչները, Եգիպտոսի առաջնորդութեամբ, համագումար մը կազմակերպեցին Պէյրութի մէջ՝ «Մերձաւոր Արեւելքի ժողովուրդներու իրաւունքներուն պաշտպանութեան համար»։

Շարժման շուրջը համախմբուած էին ոչ միայն համայնավարամիտ հոսանքները, այլ եւ մտաւորական, զինուորական եւ պետական բարձր պաշտօնատարներ։

Խորհրդային դիւանագիտութիւնը մեծապէս շահագործեց ստեղծուած այս կացութիւնը։ Երբ եգիպտական մամուլը բողոք բարձրացուց Պաղտատի մէջ ծրագրուած Ուխտին դէմ, «Իզվեստիա»ն պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը անվերապահօրէն պիտի օժանդակէ Եգիպտոսի՝ «զինուորական խմբակցութիւններու կազմութեան դէմ» մղած իր պայքարին մէջ։

Նոյնիմաստ շփումներ տեղի ունեցան Սուրիոյ մէջ ալ։ Մոսկուա հրաւիրուած սուրիացի երեսփոխանները Բուլկանինէն հաւաստիքներ ստացան թէ Խ. Միութիւնը «նեցուկ պիտի հանդիսանայ արաբական ժողովուրդներու օրինաւոր պահանջներուն»։

Միւս կողմէ, Խ. Միութիւնը անպաշտօն կերպով կը հասկցնէր թէ Իսրայէլի դէմ մղուած պատերազմի մը պարագային, Խ. Միութեան մահմետական հանրապետութիւններէն եկած «կամաւորներ» իրենց եղբայրական աջակցութիւնը պիտի բերեն արաբական երկիրներուն։

Խ. Միութիւնը բացորոշապէս չհրաւիրեց արաբական աշխարհը որ միանայ խորհրդային խմբակցութեան, այլ միայն պարզեց այն առաւելութիւնները զոր պիտի շահէին չէզոքութիւն պահելով։

Խ. Միութեան այս քարոզութիւնը շատ աւելի մեծ ընդունելութիւն գտաւ տնտեսական քան թէ քաղաքական դետնի վրայ։

Իրականութիւն է որ Միջին Արեւելքի երկիրները տնտեսապէս բարգաւաճ վիճակ մը չունին. արդիւնաբերութիւնը տակաւին սաղմնային վիճակի մէջ է. հողամշակութիւնը (որ արաբական երկիրներէն շատերուն ապրուստի միակ միջոցն է), կը կատարուի նախնական միջոցներով. ապրուստի ընդհանուր մակարդակը յաճախ շատ ցած է։

Ամերիկեան Չորրորդ Կէտը թէեւ նիւթական եւ ռազմական օգնութիւն կը հասցնէ, բայց այդ օգնութիւնը ողորմութեան հանգամանք ստացած է, իսկ ռազմական օժանդակութիւնը ժամանակաւոր բան մը ըլլալով, միայն պատեհութիւն կու տայ կառավարութիւններուն՝ ներքին դժգոհութիւնները զսպելու։

Խ. Միութիւնը, շահագործելով այս կացութիւնը, իր առեւտրական դրասենեակի պետին՝ Նեստերովի միջոցաւ ըրաւ հետեւեալ յայտարարութիւնը.

— «Մենք պատրաստ ենք օգնելու այն յետամնաց երկիրներուն որոնք կ'ուզեն նոր ճարտարապետներ ստեղծել։ Մեր նպատակը դրամագլուխներ տրամադրել չէ, ոչ ալ այդ ճարտարարուեստներու ներքին վարչութեան խառնուիլ է։ Չենք ուզեր նաեւ շահարաժին ունենալ, չահը այդ պետութիւններուն օրինաւոր իրաւունքն է ... Մեր օգնութիւնը պիտի սահմանափակուի մեքենաներ եւ մասնագէտներ տրամադրելով, առեւտրական փոխադարձ շահերու հիման վրայ»։

Երբ մէկ կողմէ այսպիսի հաւաստիքներ կը տրուին եւ միւս կողմէ Անգլեւամերիկեան մրցակից արտադրիչները կը զգեցեն, օրինակի համար, Եգիպտոսի բամպակի շուկան, (որ երկրին միակ արտածումն է), բնական է որ Եգիպտոս հակի դէպի արեւելք։

Անգլեւալները Մ. Նահանգները հաւանած էին դէնք ծախել Եգիպտոսի, բայց պահանջած էին 27 միլիոն տոլարի կանխիկ վճարում մը, որ կը համապատասխանէ Եգիպտոսի օտար տրվիզներու ամբողջութեան։ Քանի մը օր վերջ, Եգիպտոս իր զէնքերը ապսպրեց Չեխոսլովաքիոյ, որ փոխարէնը կ'ուզէր եգիպտական բամպակ եւ բրինձ։

Այս պայմաններուն տակ, բնական է որ Եգիպտոս նախընտրէ իր առեւտրական

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Մալթայի աքսորավայրէն իրենց օձիքը փրկելէ ետք, Իթթիհատական պարագլուխները խլրդային գործունէութեան մը լծուած էին, վերախմբուելու եւ իրենց նախկին դիրքերը վերագրաւելու ակնկալութեամբ։

Մարդկային տարրական զգացումներէ զուրկ այդ կուէ հերոսները, — որոնք ամբողջ ժողովուրդ մը բնաջնջելու եղած էին խղճի կատարեալ անդորրութեամբ, — նոյնքան պաղարիւնութեամբ հետամուտ եղած էին մէջտեղէն վերցնելու Մուսթաֆա Քեմալը, որ այսպէս կամ այնպէս երկիրը դուրս բերած էր ծայր տագնապէ մը։

Այն իրողութիւնն իսկ, որ օսմանեան մեծատարած կայսրութիւնը անճիտելէ եւ մնացեալ հողամասը անապատի վերածելէ ետք (քրիստոնեայ եւ մանաւանդ հայ ժողովուրդի բնաջնջումով), այդ ախրահռչակ Իթթիհատականները կը ձգտէին անդունդին եզերքը հասած երկիրը քարուքանդ ընել իրենց դաւադրական եւ ապստամբական ձեռնարկներով, բացայայտօրէն ցոյց կու տայ թէ ինչքան հեռու էին հայրենասիրական զգացումներէ ...

Շատ մը պատճառներ ունինք կարծելու թէ Իթթիհատական ղեկավարները Մալթա զրկուած էին «բարեխնամ» հովանաւորութեամբը դաշնակից պետութեան մը, իբրեւ պղատոնական հասուցում Մեծ Սպանդին, բայց իրականին մէջ զանոնք փրկելու համար վրէժխնդիր հայ ֆետայիին գնդակէն, որ այդ շրջանին հրաշքներ կը գործէր եւրոպական ցամաքամասէն մինչեւ Կովկաս։

Ճակատագիրը այնպէս տնօրինած էր, սակայն, որ այդ արիւնարբու մարդիկը իրենց պատիժը գտնեն Մուսթաֆա Քեմալի ձեռքով։ Թրքական յեղաշրջման ղեկավարը շատ ալ չէր հաւատար անոնց ... հայրենասիրական ծառայութեանց, ու հակառակ իրենց «բարեյուսութեան վկայագրին», հայ ժողովուրդին դահիճները ծուղակն ինկան իրենց աթոռամոլութեամբ, եղեռնական դաւերով եւ տխմար մոլեռանդութեամբ։

Տարակոյս չկայ թէ «փաշա»ները աւելի բախտաւոր եղան, իրենց պարանոցը փրկելով խեղդուկայէն։ Քեազիմ Գարապէքիրը, օրինակի համար, բոլորովին անտեղեակ չէր մահափորձին, բայց «Հայաստանի յաղթանակ»ի վարկը մեծ դեր խաղաց իր անպարտութեան վճիռին մէջ ..

Իզմիրի մէջ կախաղան հանուածներուն մեծագոյն մասը, — ուղղակի կամ անուղղակի պատասխանատու Մեծ Եղեռնին եւ Չէյթունի, Եդեսիոյ եւ Կեսարիոյ հայկական կախաղաններուն եւ ցեղահանումներուն, — զարմանալի չէ որ կատաղիօրէն աշխեւ երեւան բերաւ վատոյլ մարդոց երկչոտութիւնը իսկ նախապատիւ, ու պատութեան հոգը շրթներուն՝ դէպի կախաղան դիմող հայ ֆետային եւ Իթթիհատական պարագլուխներուն, որոնք բոլորովին շուրջ խուճապի մը նուիրական մտասեւեռումէն, արիւնուշտ փառասիրութեան մը մեղքը կը քաւէին լալահառաչ եւ ողորմելի ողողմար։ Ոմանք նոյնիսկ չէին վարանած սուր խայթոցներ արձակել նահատակ ժողովուրդի մը, անշուշտ քաջալերուած ամբաստանեալ Գըլըճ Ալիէն, որ եղջուեալ հայատեաց մըն էր։

Երեւակայեցէք խեղճուկրակ վիճակը Հաֆըզ Մէհմէտի, որ իբրեւ նախկին Շէյխ իւլ Իսլամ, մահմետական դանդուածներուն մոլեռանդութիւնը գրգռած եւ զանոնք առաջնորդած էր կոտորածի իր ֆէթվաներով ...

Դատագրապետ Շիւքրին, — որուն խիղճը երբեք մաքուր չէր եղած հայկական ողբերգի մէջ, — միակ Հայու մը օգտակար եղած էր, — Գեւորգ Ասրունիին։ Ընդհանուր պատերազմի ահաւոր օրերուն, բացարձակապէս պաշտպանած էր անոր որ դուրս չելլէ վարժարանէն, որպէս զի օձիքը ձեռք չտայ։ Իթթիհատական կրթական նախարարին արգելքը անշուշտ բարեկամեցողութենէ չէր ներշնչուած. բարձրագոյն վարժարաններու Թուրք աշակերտութիւնը պէտք ունէր համբաւաւոր մաթեմաթիկոսին գիտութեան ...: Այս իրողութիւնը հաստատած է ինծ ողբացեալ Ա. Զաքրեան։

Գնդապետ Արիֆ, Կալիին ամենամտերիմ ընկերը, փորձած էր Լորտ Խէչքըի մեթոտը։ Մուսթաֆա Քեմալի զրկած էր իրեն նուիրած մատանին, սրտաշարժ երկտողով մը, ինչպէս կը ծանուցանէին օրուան թերթերը։ Բայց եթէ էլվապէթի ընծայած մատանին ձեռքը չէր անցած Թագուհիին, նախանձորդ թշնամիներու մեքենայութեամբ, Թուրք դիկտատորը պատեհութիւնը ունեցած էր զայն ընդունելու։ Բար լաւութիւն պահած էր, թերեւս անոր համար որ կողմնակցութիւն չէր կրնար ըլլալ վճիռներուն մէջ, այլ մանաւանդ կացութեան բանալին աւելի Գըլըճ Ալիին ձեռքն էր, քան Թուրքիոյ յեղաշրջման առաջնորդին։

Դատավճիռներու ամէնէն աչքառու տիպարն էր Ջիա Խուրշիտ, որ դեռ շատ երիտասարդ, որեւէ դեր չէր կատարած անցեալի դէպքերուն մէջ։ Լազիստանի նախկին երեսփոխանը, խիստ տաքարիւն, անխորհրդաբար նետուած էր այդ արկածախնդրութեան մէջ, որ բնականաբար կը համապատասխանէր իր կրակոտ խառնուածքին։ Մահափորձի ընթացքին՝ մինչ ըը դրած էր ռումբը ծրարել ծաղիկներու մէջ եւ Դիկտատորին վրայ արձակել «Քո՛ֆէթթի»ի ձեւով ...

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ԼԻՈՆ, 1 Դեկտ.— Եկեղեցական յանձնախումբի կազմակերպած պարահանդէսը մեծ յաջողութեամբ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, Շարպոնիէրի սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան :

Նախագահութիւնը ստանձնած էր Գ. Ն. Յովհաննէսեան որ յատկապէս հրաւիրուած էր Փարիզէն: Ներկայ էին պաշտօնական անձնաւորութիւններ եւ օտար հիւրեր, որոնց շարքին, Գ. Գ. Թուէն եւ Ֆոքոնէ, Լիոնի քաղաքապետի փոխանորդ, որոնք կը ներկայացնէին նախագահ Էտուար Էրիօն : Ներկայ էր նաեւ, Լիոնի հանհանգապետին ընդհ. քարտուղարը՝ Գ. Ժանէն, որ միշտ իր սիրայօժար օգնութիւնը ընծայած է եկեղեցիին շինութեան գործին եւ հայ գաղութին : Ցիշենք նաեւ ներկայութիւնը ճարտարապետ Կարոն Միւլիի եւ Ֆրանսական ժամուլի թղթակիցներու :

Հակառակ սրահին սահմանափակ տարածութեան, հաւաքուած հոծ եւ ընտիր բազմութիւնը, հաճելի եւ ուրախ պահեր ապրեցաւ մինչեւ լոյս: Առաջին իսկ ակնարկով, նկատելի էր, որ ամէն աշխատանք տարուած էր պարահանդէսին մեծ փայլ մը տալու համար: Մասնաւոր գնահատանքի արժանի են յանձնախումբի օժանդակ մարմնի տիկիններն ու օրիորդները, որոնք մեծ խանդավառութեամբ կատարեցին նախ չքասեղանի մաքուր սպասարկութիւն եւ զովելի ճարտարութեամբ սպառեցին վիճակախաղի տոմսերը : Գոյացաւ յուսացուածէն շատ աւելի մեծ հասոյթ մը: Ցաւիչ էր տեսնել ինքնաբուխ նուիրատուութիւններ :

Գ. Ն. Յովհաննէսեան նուիրեց 25.000 ֆրանք, իսկ Շարլ Ազնաւուր որ եկեղեցիին պատուակալ հիւրն էր եւ որուն ներկայութիւնը մեծ խանդավառութիւն ըստեղծեց, նուիրեց քանի հազար ֆրանք :

Շնորհիւ Լէօ Մելքոնի, Լիոնի ձայնասփիւռէն, որ իր կամաւոր մասնակցութիւնը կը բերէր Անտրէ Ռէյմոնի նուագախումբին հետ, պարահանդէսը շատ տաք եւ հաճելի մթնոլորտի մը մէջ շարունակուեցաւ մինչեւ վերջ: Մանաւանդ մեծ անակնկալ մը եղաւ «Թիթօ» կոչուած ինքնատիպ խումբը, բաղկացած երեք հայ երիտասարդներէ, որոնք արմոնիքայով, նուագեցին Ա. Խաչատուրեանէ եւ օտար հեղինակներէ կտորներ, եւ արժանացան խանդավառ ծափերու.

Վէս վիճերին, Եկեղեցաշէն յանձնախումբի քարտուղար՝ Գ. Միքայէլեան, իր շնորհակալութեան ջերմ խօսքերը ուղղելով Ֆրանսայի բարձրաստիճան հիւրերուն, Շարպոնիէրի վարչութեան, որ իր սրահներէն մին տրամադրած էր լաւագոյն պայմաններու տակ, եւ Հայ Կապոյտ Խաչին, Ֆրանսերէն կարճ եւ ամփոփ ճառով մը պարզեց յանձնախումբին կատարած գործը: Ցայտնելէ վերջ, թէ եկեղեցիին պատերը արդէն իսկ սկսած են բարձրանալ, յոյս յայտնեց թէ շինութիւնը պիտի վերջանայ շուտով, շնորհիւ գաղութին խանդավառ եւ անվերապահ նուիրումին :

Այս համեստ զեկուցումը, ուր ինքնահաւանքի ոչ մէկ խօսք ուղղուած էր յանձնախումբին անդամներուն գործունէութեան, արժանի է յիշատակութեան : Կարելի չէ անտեսել կատարուած այն գործը, որ երէկ ծրագիր մըն էր միայն, իսկ այսօր գեղեցիկ իրականութիւն մը կը դառնայ :

Այս առթիւ, մեր քաջալերական ջերմ խօսքերը կ'ուղղենք եկեղեցաշէն յանձնախումբի բոլոր ժրաջան անդամներուն եւ մասնաւորապէս անոր նախագահին, Գ. Հ. Ծընկտրեանի, որ մեծ եռանդով լծուած է աշխատանքի :

Այլասերման դէմ մղուած այս պայքարին մէջ, հայկ. եկեղեցիի մը գոյութիւնը Լիոնի պէս հայաշատ գաղութի մը համար, մեծ անհրաժեշտութիւն մըն է : Այն վսեմ նպատակները, որոնց իրագործման համար աշխատանքի լծուած է Լիոնի Ազգ. Միութիւնը, ամբողջական չի կրնար ըլլալ եթէ եկեղեցիի մը հետ, տեղ չունի դպրոցի մը, որ միակ ապաւէնն է նոր սերունդի փրկութեան :

Իսկապէս կազդուրիչ երեւոյթ մըն է համերաշխ այն ոգին որ կը տիրէ այս գաղութին մէջ: Երէկ ամայի ու խոպան, այսօր սկսած է ծաղկիլ: Ծառը արդէն իսկ հասակ կը նետէ իր առաջին ծիլերով : Զգոյշ, որ չմեռնի իր առաջին պտուղները չտուած : Ն. Գ.

ԽՄԲ.— Լիոնի «Լը Փրոկրէ»ն մանրամասնօրէն նկարագրած էր երեկոյթը, հրատարակելով յանձնախումբի քարտուղար Գ. Միքայէլեանի ճառին ամփոփումը :

ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՓՈՆ-ՏԻՒ-ՇԵՐԻՒ.— Հոգեւոր հովիւ Արտակ վրդ.ի ջանքերով եւ Ազգ. Միութեան աջակցութեամբ կազմուեցաւ Հայ Եկեղեցւոյ Երիտասարդաց Միութիւն մը, 70 անդամներով, որոնք ընտրեցին իրենց վարչութիւնը եւ քանի մը շաբաթ առաջ կազմակերպեցին ընկերային հաւաքոյթ մը:

Նոյ. 30ին, երեկոյեան ժամը 8ին Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ եպսկ. Մանուկեան Փոն տը Շերիւ հրաւիրուած էր յատկապէս խօսելու համար Միութեան անդամներուն: Բացումը կատարեց Արտակ վրդ. պարզելով Միութեան նպատակը: «Հայ եկեղեցւոյ կենսունակութիւնը պահելու համար անհրաժեշտօրէն պէտք ունինք երիտասարդներու, որոնք այժմ ուժ մը կազմելէ վերջ ապագային եկեղեցւոյ տէրն ալ պիտի ըլլան, ստանձնելով պատասխանատու պաշտօններ: Ուրախ ենք որ գիտակից երիտասարդներ ունինք, որոնք ոչ միայն Միութեան անդամ են, այլեւ կը հետեւին հայերէնի դասընթացքներուն: Հայ Եկեղեցւոյ նկարագիրը կը նպաստէ որպէսզի աշխատինք ստեղծել ազգային մթնոլորտ եւ սատարել ազգապահպանման գործին»:

Փոքրիկն Էլիզ Սիմոնեան Կաթող. Պատուիրակին նուիրուած քերթող մը կարդաց եւ Միութեան անունով ծաղկեփունջ մը նուիրեց: «Իմ հեռաւոր հայրենիք» խմբերգէն վերջ Սերովբէ եպսկ. խօսք առնելով հաղորդեց Վազգէն Ա. կաթողիկոսի ողջոյնը, տեղեկութիւններ տուաւ ձեռնադրութեանց եւ միւռոնօրհնէքի արարողութեանց մասին եւ խօսքը երիտասարդներուն ուղղելով ըսաւ. «Հայ եկեղեցին աւելի քան երբեք պէտք ունի երիտասարդութեան: Ինչպէս որ ընտանիք մը առանց երիտասարդ ուժերու ողբալի վիճակ մը կը ներկայացնէ, նոյնպէս եկեղեցին առանց երիտասարդութեան պիտի կորսնցնէ իր ուժին առաւելագոյն մասը, եւ կորստեան պիտի դատապարտուի: Տարիներ վերջ երբ հին սերունդը նօսրանայ, Ֆրանսայի մէջ հաստատ նետուած երիտասարդութիւնն է որ պիտի պիտի կանգնի մեր ազգային սրբութիւններուն, որոնց գլխաւորն է Հայ. Առաքելական եկեղեցին : Միայն Հայ. եկեղեցւոյ մէջն է որ կրնանք պահել մեր ազգային նկարագիրն ու սրբութիւնները: Պատմութիւնը ցոյց տուած է որ երբ հեռացած ենք Հայ. Եկեղեցիէն, այս անգամ կազմելու համար յարանուանութիւններ, կորսնցուցած ենք մեր լեզուն եւ ազգային դրօշմը, լեհահայ գաղութը խօսուն օրինակ մըն է: Հայ. Եկեղեցւոյ լուսամուտէն է որ պիտի կարենանք տեսնել Լուսաւորչի անշէջ կանթեղը, խորհրդանշանը մեր հայրերու աւանդին եւ ազգին յաւերժութեան, Մեր եկեղեցին ազատամիտ է: Կազմակերպեցէք ընկերային հաւաքոյթներ, լուրջ մթնոլորտի մէջ, սակայն առանց մոռնալու ձեր կրօնական պարտականութիւնները : Կը շնորհաւորեմ ձեր եռանդը եւ Ամենակալէն կը խնդրեմ արդէնսոյի յաջողութիւն շնորհէ ձեր գործերուն : Այսպիսի միութիւն մը ունինք նաեւ Լիոնի մէջ: Կը յուսամ թէ միւս գաղութներու մէջ եւս կը կազմուին: Արդէն իսկ մշակուած է կանոնագրութիւն մը»:

Ապա առաջնորդը թելադրեց տիկիններու կազմել Եկեղեցասիրաց միութիւն մը, որպէսզի անոնք եւս կարելի միջոցներով սատարեն եկեղեցւոյ պայծառութեան, ինչպէս նաեւ հոգ տանին իրենց զաւակներուն քարոյական կրթութեան եւ մայրենի լեզուին պահպանման :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ինչպէս գրած էինք Վահէ Քաչայի«Ակն ընդ ական» վէպին շարժանկարի իրաւունքները գնած է ծանօթ բեմադրիչ Անտրէ Քայաթ՝ ստեղծագործը քանի մը նըշանաւոր ժապաւէններու, ինչպէս՝ «Բոլորս ալ մարդասպան ենք», «Ջրհեղեղէն առաջ», «Արդարութիւնը գործադրուեցաւ» եւն.

Շարժա կարին առաջին մասերը դարձնելու համար Քայաթ եւ Քաչա Լիբանան պիտի երթան, բայց կը սպասեն անձրեւներու եղանակին, որ կարեւորագոյն դեր մը կը խաղայ վէպին մէջ :

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Յարգելի Գ. Վահէ, 19 Նոյեմբեր «Յառաջ»ի ՕրըՕրին վերնագիրը հազիւ կարդացած, «Աւետարան ըստ Լուսերի», — հասկցայ որ նորէն բան մը ունիք՝ հայ բողոքականութիւնը կամ մէկ անդամը խծբծելու :

Հակառակ անոր որ՝ կ'ըսէք թէ «փրտ չունիք դաւանական խնդիրներ քրքրելու», միշտ պատրաստ էք հայ բողոքականին կրօնական զգացումները վիրաւորելու :

Կը ցաւիմ ըսելու որ ձեր դրիչովը գիս այս եզրակացութեան հասցուցած էք (տարիներէ ի վեր է ձեր թերթը կարդացող մըն եմ ,միշտ կանխիկվճարելով»:Լաւ հասկցեր եմ որ Աստուած ու եկեղեցի աւելորդ բաներ են ձեզի համար, իսկ աւելին՝ «բողոքականութիւնը եւ բողոքականը «աչքի փուշ»:

Միշտ կը գրէք «միաբանութեան» մասին, իբրեւ անհրաժեշտ արտասահմանի հայութեան համար : Արդեօք այս կարգի «Օրը Օրին»ները հակառակն չէ՞ որ կը ծառայեն :

Պէտք ունէի՞ք, ձեր քննադատութեան մէջ՝ «Ալ մօտ ըլլամ», «Իջիր Արքայ հըզօր», եւայլն, հոգեւոր երգերու մէջերումներուն,չէ՞ք գիտեր որ ատոնք պատուելի մը կամ անհատի մը սեփականութիւնը չեն; Հապա դաւանանքի մը կը պատկանին: Գոնէ գիտցէք Գ.Վահէ, որ, այդ երգերը երգող հայ բողոքականներն կան որոնք ձեզմէ ու ինձմէ աւելի հարազատ Հայեր են, ընդունիք կամ ոչ :

Արդեօք Աթէնքի պատուելիներուն կամ իրենց կայմին հարցուցա՞ծ էք՝ թէ ինչո՞ւ չեն միացներ վարժարանները, եթէ ոչ միայն ձեր գործին եկած կողմը վերցուցած էք: Եթէ անոնք հոն չեն կրցած իրար հասկնալ՝ գո՞ւք էք որ ձեր այս վիրաւորական «Օրը Օրին»ներով իրար պիտի միացնէք : Ցո՞ւք կը շինէք թէ աչք կը հանէք :

Եթէ անաչառ էք, բարի եղէք ակնարկ մը նետել արտասահմանի գրեթէ բոլոր գաղութներուն մէջ՝ հասկնալու համար թէ Հայ Բողոքականը կամ Աւետարանականը ի՞նչ օգտակար գործ կը տեսնէ իր վարժարաններով, աղքատախնամներով եւ Բուժարանով (որ կը ղեկավարուի Հայ Լուսաւորչականին եւ Հայ Բողոքականին միջոցաւ, Լիբանանի մէկ բարձրութեան վրայ):

Ձեզի կը մնայ նկատի առնել այս ամէնը եւ ըստ այնմ գրել շարժել, եթէ իսկապէս փափաքող մըն էք որ միաբանութիւն ստեղծուի, գէթ մասամբ մը, արտասահմանի գաղութներուն մէջ: Այս կարգի քննադատութիւններու մէջ շրջահայեցութիւնը եւ փափկանկատութիւնը իրենց դերը ունին:

ԵԴՈՒԱՐԴ ԴԱՐԱՃԵԱՆ

ԽՄԲ — կարդալ այսօրուան «Օրը Օրին»ը :

գործառնութիւնները կատարել այլափոխ երկիրներու հետ, որոնք աչք չունին իր տրվիլներուն, այլ կը գոհանան իր յաւելեալ արտադրութիւններով :

ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԻՆ ՆԵՐՔԻՆ ՑԱՒԵՐԸ

Շատ մը ուրիշ նկատումներ դեր կը խաղան Պաղտատի Ուխտին իրագործման մէջ :

Ա) Անգլեւիրաքեան դաշնագիրը վերջ կը գտնէ 1956ին: Անգլիա առաջին հերթին կ'ուզէր նորոգել իր դաշնագիրը : Եթէ նախկին պայմաններով կատարուէր այդ վերանորոգումը, կարգ մը դժուարութիւններ կընային ծագիլ : Ուրեմն Պաղտատի Ուխտին շնորհիւ Մեծն Բրիտանիան իրեն կապուած կը պահէ Իրաքը՝ նոր դաշնակցութեան եւ նոր միջավայրի մը մէջ :

Բ) Մ. Նահանգները, հանրապետական պաշտօնի գլուխ գալէն ի վեր, որոշած են Մեծն Բրիտանիան ազատ ձգել Միջին Արեւելքի գործերուն կարգադրութեան մէջ: Վերին հսկողութիւնը պահելով հանդերձ, աւելի վստահութիւն ունին Անգլիոյ արեւելեան հարցերու մէջ ունեցած փորձառութեան վրայ, քան իրենց քանի մը տարուան անկատար եւ հոգեբանօրէն անճարակ փորձառութեան վրայ

Գ) Մ. Նահանգներու դերը այս ձեւով կը սահմանափակուի անհրաժեշտ միջամտումները ընելէ վերջ որեւէ բանի չխառնուելուն մէջ (ըստ Անգլիոյ եւ Պաղտատի Ուխտին մասնակցող պետութեանց բաղձանքին),

Այս բոլորին հետեւանքը այն պիտի ըլլայ, որ Պաղտատի Ուխտը հետզհետէ կը դառնայ տալար դիզելու ծառայող շահաւէտ գործիք մը :

ԷՏ. ՍԱՊԼԻԷ

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

— Ալլահ, Ալլահ, քեզի ինչո՞ւ դաւադրութիւն սարքեն: Աս ո՞ւրտեղէն հանեցիր: Եւ յետոյ, ինչո՞ւ ընեն, թշնամիներդ չես որ :

— Այո, բայց ես իրենց մէջ չմտայ, այդ պատճառաւ մի կապած էին ինծի . Բարկացած էին : Եթէ ոչ, տարբեր պատճառ մը չեմ կրնար մտաբերել :

— Սարը Էֆէ Էտիպի հետ ինչպէ՞ս էին յարաբերութիւններդ .

— Քանի մը անգամ տեսակցած եմ, այդքան :

— Աղէկ, բայց, ան իր յայտարարութեան մէջ տարբեր բան կ'ըսէ, շատ մըտերիմ բարեկամներ էք եղեր …

— Բնաւ, քանի մը անգամ բարեւած ենք իրար, այդ է բոլորը:

— Մենք ալ չենք ըսեր որ վիշեր ցերեկ միասին էիք: Բայց ան կ'ըսէ թէ դուն ալ մասնակից էիր կազմակերպութեան :

— Սուտ… Բացարձակապէս սուտ …

— Ինչպէ՞ս սուտ կ'ըլլայ: Էտիպ ինչո՞ւ ստէ, եւ ի՞նչ պատճառով նայէ, ինչ կ'ըսէ քու մասիդ .— «Ապտիւլգատիր այս գործերուն պատճառով փողոցը չէր բարեւեր մեզ, որպէսզի կասկած չհրաւիրէ Քավստի փողոցներու մէջ իրար կը բարեւէինք եւ կը տեսակցէինք :

— Սուտ, էֆէնտիմ, բոլորն ալ սուտ Ես թովստի փողոցները չեմ գիտեր … Պողոտաներէն կը քալեմ .

— Մենք յայտարարութիւններ ունինք ի ձեռին, չես կրնար ուրանալ զանոնք :

— Ի՞նչ գիտնամ …

— Ես քեզի կ'ըսեմ, Սարը Էֆէ Էտիպ տեղ մը տես ի՞նչ կ'ըսէ — «Ապտիւլգատիրի հետ տեսակցեցայ, Անգարայի մահափորձին վիժումէն պզզուած էր եւ ըսաւ որ ինչո՞ւ գործը ձախողեցաւ, ինչո՞ւ կարելի չեղաւ օգտուիլ Արիֆի Ջանգարայի տունէն » :

— Ասոր ի՞նչ պիտի ըսես:

— Էֆէնտիմ, բոլորն ալ սուտ : Ասոնք բոլորն ալ մեծ մարդիկ են երեսփոխան, նախարար, գործավար եղած մարդիկ, կրնա՞ն իմ հրամանիս ենթարկուիլ: Իմ խօսքս կրնա՞յ ազդել իրենց: Շատ կը խնդրեմ, Ջիա Խուրշիտի մը խօսքով վճիռ մի արձակէք իմ մասին

Ընդհ. դատախազ Նէճիպ Ալի միջամտեց .

— Երբ ես պահանջեցի որ Ապտիւլգատիր պէյի դէմ ի բացակայութեան սրբուած վճիռը բեկուի եւ վերստին դատուի, խորհած էի թէ ամբաստանեալը անմեղութիւնը յայտնելով, աւելի մեղմ պատիժի մը պիտի դատապարտուի: Մինչդեռ կը տեսնեմ թէ այս ոգին ցոյց չի տար, եւ ես յուսախաբ եղած եմ այս պահուն: Ջիա Խուրշիտ շատ որոշ եւ վճռական յայտարարութիւններ տուած է դատարանին : Ապտիւլգատիր պէյ կ'ուրանայ զանոնք, բայց եւ այնպէս զանոնք ժխտող որեւէ ապացոյց չի տար: Ասկէ կը հետեւի թէ բոլոր դաւադիրները միաբանած են նոյն գաղափարին շուրջ : Կը պահանջեմ պատժել Ապտիւլգատիրը Պատժական Օրէնքին 55 և 57րդ յօդուածներուն տրամադրութեանց համաձայն :

Ապտիւլգատիր սոսկումով հարցուց .

— Տէր Նախագահ, ընդհ. դատախազին պահանջած յօդուածը չեմ գիտեր թէ ինչ կը տնօրինէ, խնդրեմ, թող բացատրէ :

(Շար.)

ջողիր հաշտուիլ իրենց դիրքերուն կո-րուստին հետ հարաւ-արեւելեան Ասիոյ եւ Խաղաղական ովկիանոսի շրջանին մէջ: Ճափոնը այդ շրջանին ամէնէն սուր խնդիրներէն մին կը ներկայացնէ: Խ. Միութիւնը համաձայն է հարցը կարգադրե-լու այնպէս որ անկարելի դառնայ ճափո-նական զինապաշտութեան վերահաստա-տումը »:

Բազմութեան մէջ ձայներ կը լսուէին — « Կեցցէ' սովետական-պիրմանեան բարեկա-մութիւնը » : Խ. Միութեան վարչապե-տը, մառեշալ Բուլկանին լսուածուն նս-տած էր աթոռի մը վրայ, ինչպէս կ'ընէր վերջերս, ամէն անգամ որ Խրուշչեւ ա-ռաջներ կ'արձակէր Արեւմուտքի դէմ :

Նոյն օրը մառեշալը յայտարարութիւն մը ստորագրեց Պիրմանիոյ վարչապետին հետ: Այդ յայտարարութեամբ, երկու եր-կիրները յանձն կ'առնեն փոխադարձա-բար յարգել իրենց հողային ամբողջու-թիւնը եւ անկախութիւնը, չմիջամտել ներքին գործերուն, խաղաղ համակեցու-թիւն եւ գործակցութիւն հաստատել : Յայտարարութիւնը կը թաղկանայ հաղար բառերէ եւ կը չօշափէ ուրիշ միջազգային խնդիրներ Կ'առաջարկէ նաեւ առնպաղա-բար լուծել Քորէայի խնդիրը, Չինաստա-նի վերադարձնել Ֆորմոզան, Ազգաժողո-վին մէջ ընդունիլ չինական հանրապե-տութիւնը, արգիլել հիւլէական զէնքերը եւայլն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ ահաբեկումները կը շա-րունակուին անդադար: Գչ. օր ռումբ մը նետուեցաւ Թարվուստայի ելեկտրական կայանին վրայ: Նոյն օրը դժխային մեքե-նայ մը գրուած էր Նիկոսիոյ ոստիկանա-կան գրասենեակին մէջ: Ռումբը պայթե-լով ջարդուփշուր ըրաւ պատուհանները եւ ասրաեց ամբողջ չէնքը. Ամէնէն յանդուգն եղեռնափորձը կը համարուի այս ձեռ-նարկը: Ժամանակը ուշ ըլլալով, մարդ-կային կորուստներ տեղի չունեցան :

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Խ. Միութեան, իբրեւ պա-տասխան անոր վերջին բողոքագրին : Այս անգամ ալ կը բացատրէ թէ Պաղտատի Ուխտը միայն պաշտպանողական հանգա-մանք ունի, թէ Խ. Միութիւնը իրաւունք չունի խառնուելու Իրանի ներքին գոր-ծերուն: Ծանուցագիրը խմբագրուած է վճռական լեզուով մը եւ առաջին անգամ ըլլալով ուղղակի կը չօշափէ 1927ի դաշ-նագիրը: Կէտ առ կէտ կը հերքէ Խ. Մի-ութեան առարկութիւնները եւ մեղա-դրանքները :

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդին նոր ան-դամը ընտրելու համար 39անգամ քուէար-կութիւն կատարուեցաւ, առանց արդիւն-քի մը յանգելու: Երկու գլխաւոր թեկնա-ծուներն են Եուկոսլաւիա եւ Փիլիպպեան կղզիները, որոնց մէկը պիտի գրաւէ Թուրքիոյ աթոռը: Գչ. օր ութ քուէար-կութիւն կատարուեցաւ, միշտ ապար-դիւն: Ընդհ. ժողովին նախագահը աբը-տասուէ կոչ մը ուղղեց, որպէսզի ելք մը գտնեն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մամուլի վերատեսչու-թիւնը պաշտպարութիւն մը ուղղեց երկու ամերիկացի թղթակիցներու, մեղադրելով թէ «կոպտօրէն խեղաթիւրուած» լուրեր հաղորդած են իրենց թերթերուն :

ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ, Մարէն Էմիրխանեան, 28 տարեկան, ձերբակալուեցաւ իր բա-րեկամին, Ալժերիացի Պեն Հաճի հետ, գողութեան ամբաստանութեամբ.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Ալֆորտվիլի Տիկնանց Մի-ութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Իսկուհի Փափազեանէ վեց հազար ֆրանք Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեա-նը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Նազելի Պէրպէրեանէ հազար ֆրանք, փո-խան ծաղկեպսակի հանգուցեալ Տիկին Կիւրճի Շամլեանի մահուան առթիւ.

■

ՎԻԷՆ. — Ֆ. Կ. Խաչը շնորհակալու-թեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ոզգան-եանէ հազար Ֆր., ընկերուհի Նուարդ Անտոնեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Գ. Նուրհան Փափազ-եան հազար Ֆր. կը նուիրէ Ալֆորվիլի ե-կեղեցիին, Տէր Գէորգ քհնյ Դաւիթեանի մահուան տարելիցին առթիւ :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԱՐԾԻՒ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 7ԻՆ
Շաբաթ ժամը 20էն մինչեւ առաւօտ
SALON ALHAMBRA
340, Bld. Chave, Marseille

Գ. Մկրտիչ Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Մերկեր Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Սէմէրճեան, Օր. Եպրուհի Սէ-մէրճեան, փոքրիկն Սիմոն Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիկ Փափազեան, եւ զաւակները, Տիկին Քնարիկ Թէրզեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ովսաննա Փա-փազեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ծնունդ Խաչատուրեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ՉԱՐՈՒՀԻ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ Փափազեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ 87 տարեկանին: Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր հինգշաբթի ժամը 10.30ին Ալֆոր-վիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին :

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գ. Նիկոլա Արզումանով – Արզուման-եանցը իր ամբողջ ընտանիքով սրտի ան-հուն կսկիծով յայտնում է որ Երեւանում վախճանել է իւր սիրեցեալ հօրեղբօր որդի

ԱՐՇԱԿ ԱՐԶՈՒՄԱՆՈՎ – ԱՐԶՈՒՄԱՆ-ԵԱՆՑԸ

որի դառնալից մահուան առթիւ, այս կի-րակի Դեկտ. 11ին, Փարիզի Ս. Յովհան-նէս – Մկրտիչ եկեղեցում (15 ռիւ Ժան Կուժօն), Սուրբ պատարագից յետոյ, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի հան-գուցեալին յիշատակին համար :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

**

Տէր եւ Տիկին Յովակիմ Պէնլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժանօ Պէնլեան, Տէր եւ Տիկին Փարաւոն Պէնլեան, Տէր եւ Տիկին Արսէն Պէնլեան (Քան), Տէր եւ Տիկին Զաքար Գասպարեան կը ծանուցա-նեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Պուլվար Օտ-տոյի Ս. Յակոբ մատրան մէջ, իրենց շատ սիրելի մօր

ՏԻԿԻՆ ԱԳԱԳԻ ՊԷՆԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները :

**

Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Արա Հօտազեան կը ծանու-ցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պի-տի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՊԵՏՐՈՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուան առա-ջին տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Փա-րիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ԽՆՋՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համախարբ. Միութեան Վալանսի մաս-նաճիւղի խնջոյքը այս շաբաթ, ժամը 21-ին, Գ. Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ, 25 ռիւ Պէլ Իմաժ: Նախագահութեամբ Գ. Ս. Ճերանեանի: Վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ հասարակութիւնը անխտիր, մանաւանդ անդամները իրենց ընտանիք-ներով :

Կը խօսի Պ. Գ. Սիմոնեան :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Զարդան-ճաղի Հայր. Միութեան :

Դեկտ. 10ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պօմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Ղեկավարութեամբ եւ բեմադրութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի :

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի լաւագոյն ուժերու : Պիտի ներկայացուի՝

ԵՐԵՔ ՔԱՋԵՐ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՋ

(Տրամա վեց արարուածով, Յ. Ն. Վաս-կերտցեանի, Հայ յեղափոխական կեան-քէ) :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տան աշխատանքներու համար 45-50 տարեկան կին մը, լաւ պայմաններ, բնա-կութիւնն ալ միասին :

Դիմել անձամբ Յառաջի վարչութեան:

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Շաբաթ 10 Դեկտ., ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»ի շքեղ սրահներուն մէջ 340 Պուլվ. Շավ

Եւրոպական պարեր՝

Կը նուագէ նշանաւոր

Orchestre ROGER GOMEZ et son ensemble

Գեղարուեստական բաժին, սիրուած եր-գիչ Պ. Գէորգ Մամասեան, ժօրժ Մաս (Լիոնի ձայնասփիւռէն):

Սիրայօժար մասնակցութեամբ դաշնա-կահարուհի Օր. ՍԻՐԶԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ. (Ա. մրցանակ Մարսէյլի երաժշտանոցէն)

Մէջ ընդ մէջ հաճելի անակնկալներ :

Տեղի պիտի ունենայ ամենագեղեցիկ կօշիկներու մրցում : Առաջնութիւնը շա-հողը Միութեանս կողմէ կը ստանայ գե-ղեցիկ ծաղկեփունջ մը :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Ոչ հանգանակութիւն, ոչ ալ վիճակա-խաղ :

Ուրբաթ, 9 Դեկտ. Ռատիօ – Փրովան-սէն պիտի երգէ Տիկին Սիւզան Սիմոնէ Քիպրիթճեան, իսկ շաբաթ նոյն ժամուն ռատիօն տեղեկութիւններ պիտի հաղոր-դէ Ֆ. Կ. Խաչի մասին :

Տոմսի գին 400 ֆրանք :

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ
Ռիւ Սթալինկրատ

Այս Կիրակի ժամը 4էն կէս գիշեր :

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն կողմէ :

Կը նախագահէ ընկերուհի ՍԱԹԵՆԻԿ ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆ :

Կը խօսի՝ ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մաս-նակցութիւնը կը բերեն հայկական նուագ Պ. Պ. Թաթոս ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ :

Կ'երգեն Տիկին Լուիզ Պետեան, Օր-իորդներ Աստղիկ Քէօսէեան, Սրբուհի Ե-ղիազարեան, Պ. Պ. Ատտիս Քիւփէլեան եւ Մարտիրոս Գարակէօզեան, կ'արտա-սանէ Յարութիւն Տէր Գալուստեան :

Օրիորդներ Ալիս Մեծատուրեան եւ Ար-մենուհի Պետեան (դաշնակ) :

Հայկական պարեր Գաննէյի Նոր Սե-րունդի ընկեր – ընկերուհիներու կողմէ :

Անիէռի Նոր Սերունդի թատերախումբը կը ներկայացնէ կատակերգութիւն մը

« ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ»

Խօսնակ ընկեր Գրիգոր Ամիրայեան:

Ժամը 8էն վերջ պարահանդէս :

Մատչելի պիւֆէ :

Մուտք 200 Ֆրանք :

Կառախումբը Մոնպառնասէն եւ Սէն Լա-զարէն, օթօպիւս Փօն տը Սէվրէն, 171 թիւ, իջնել Փիւի սան Վէն :

ՁՐՈՅՑ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱՆԿԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի մաս-նաճիւղին: Այս շաբաթ ժամը 21ին, 19 ռիւ տէ գ'Ալուէթ, (Տիկին Գալիկեանի բնակարանը):

Կը խօսի Տիկ. Հռիփսիկ Խոնդկարեան:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ, ող-բացեալ ընկերուհի Նուարդ Անտոնեանի կսկծալի մահուան առթիւ, իր ամուսնոյն, զաւակներուն եւ բոլոր ընտանեկան պա-րագաներուն :

ՍՏԱՑԱՆՔ

. . . . .

WILLIAM SAROYANի «Mon Cœur est sur les monts d'Ecosse»

28 Նորավէպեր Ֆրանսերէնի թարգ-մանեց՝ H. Bayan, Հրատարակութիւն՝ Del Duca
(Les Editions Mondiales, 2, Rue des Italiens, Paris).

PAVILLONS

Vds dirct. Pav. LIBRE. S.-S. ent. cuis. S. à m. cab. toil. - 3 ch. jard. 200m. Dépend. Buand. S/Place Samedi 10 Déc. 14 à 17 h. 26, Av. G. Clémenceau Maisons Alfort .

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն նիստի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուար-ձաններու ներկայացուցչական ժողովը, այս կիրակի ժամը 15ին, Քաֆէ Պարպո-թի վերնայարկը :

Մարմինները պէտք է ներկայանան լը-րիւ կազմով :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր-ները այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Միասին բերել անդամատետրերը: Պարտաւորիչ ներկա-յութիւն :

Հ. Յ. Դ. ՓՈԹՈՐԻԿ խումբի դասախօ-սական ժողովը՝ երեքշաբթի, 13 Դեկտ. ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկու-շաբթի, ժամը 14.30ին, 10 ռիւ Ռ. Փ. Ծիլպէռ, Անիէռ, ընկերուհի Կոթողեանի բնակարանը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ ;

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մանուկներու օրաւան յանձնախումբի ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 15ին, Քաֆէ Ռէժան :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. Միութեան անդամական ժողովը այս կիրակի ժամը 4.30ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանը : Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի հայրե-նակիցներէն անխտիր ներկայ ըլլալ «

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գեղեցիկ կազմուած մը եւ օգտակար նուէր մը

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԾԱՂԻԿՆԵՐ
ՄԱՐԵՄԵԱՆ ԺՊԻՏՆԵՐ

568 էջնոց հետաքրքրական գիրք

Գեղեցիկ տպագրութեամբ, բազմաթիւ պատկերներով: Աստուածածնի չարախո-ներուն վրայ խորհրդածութիւններով, վաւերական պատմութիւններով ու բա-նաստեղծութիւններով :

Գինն է 1000 Ֆրանք :

Ստանալու համար դիմել հետեւեալ հասցէին՝ Միքայէլ Վ. Մոմճեանի,

78, Rue Rabelais, Lyon (Rhône)

Նոյն հեղինակէն՝ Լուրտի հրաշալի տե-սիլքներուն պատմութիւնը :

Գին 300 Ֆրանք :

IMPRIMERIE ARAXES 48, Rue Richer. Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — VENDREDI 9 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7847 — 31e ANNÉE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3258

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁՈՒՆԻՆ, Կ'ԻՒՐԱՑՆԵՆ

Իր անգլերէն թէ թուրքերէն թուչերուն մէջ, Թուրանաշունչ Եալչինն մէկը միւսէն ձախաւեր փորձեր կը կատարէ, ապացուցանելու համար ոչ միայն Կոմիտաս վարդապետի, այլեւ Անատոլուի Հայերուն Թրքութիւնը :

Այս տեսակէտէն շատ բացորոշ են անգլերէն բնագրին խօսքերը Կոմիտասի երգերու մասին :

— « Եղանակները անոնք էին զորս յաճախ կ'երգէին մեր Բեմալսցի և Էրզրումցի սպասաւորները : Ան պարզապէս հայերէնի վերածած էր բառերը » :

Սորվեցէք ուրեմն, — Թուրքերէն են «Կուժն առայ ելայ սարը», «Էսօր ուրբաթ է : պաս է», «Շորօրան», «Երկինքն ամպել ա», « Սոնա եարը», «Քէլէր ցոլէր»ը, « Կանչէ', կռունկ»ը եւ միւս Հայաշունչ երգերը զոր վարդապետը հաւաքած ու դաշնաւորած էր տարիներու տքնութեամբ :

Նախկին «օնպաշի»ն կը մոռնայ որ իր ցեղակիցները այս երգերն ու եղանակներն ալ յափշտակեցին քանի տարի առաջ, Կոմիտասեան երգարան մը հրատարակելով, Թուրքերէն :

Նոյն ցնդաբանութիւնը, Անատոլուի բնակիչներու մասին խօսած ատեն :

Ոչ Հայաստան մը գոյութիւն ունեցած է, ոչ Փոքր Ասիա, ոչ ալ Կիլիկիա :

— « Բիւզանդական վեհապետները Թուրք ցեղեր հրաւիրած էին, պատնէշ մը կազմելու համար Սարակինոսեան արշաւանքներուն դէմ » :

Ցետոյ քրիստոնեայ դարձուցած են այս Թուրքերուն զաւակները, տեղաւորելով Հարաւային սահմաններուն վրայ :

« Տէօնմէ» Եալչինն այնքան հաւատացած է իր այս պատմագանքին որ, քաղաքական տեսութիւն մըն ալ կը պարզէ, առաջ կարմրելու :

— « Եթէ քրիստոնեայ Թուրքերը անջատ Եկեղեցի մը ունենային եւ ազգայնականութեան դատը չխառնուէր կրօնքին, անկասկած մեր երկիրը բազմաթիւ արժէքաւոր տարրեր կը շահէր : Վասն զի առնուազն բառին իսկական նշանակութեամբ թուրք էին, նոյնիսկ այն շրջանին երբ հայկական կամ յունական եկեղեցիներու քաղաքական ազդեցութեան կ'ենթարկուէին » :

Ուրեմն եթէ Հայերը ազատութիւն եւ արդարութիւն չպահանջէին եւ զոհանային իրենց կրօնական փարախով, իբրեւ «քրիստոնեայ Թուրքեր», ողջ մնացած կ'ըլլային եւ Թուրքիան ալ « բազմաթիւ արժէքաւոր տարրեր կը շահէր » : Նոյնպէս Յոյները :

Եւ լսե՜լ որ արդի Թուրք մտաւորականութեան ամէնէն ականաւոր ներկայացուցիչներէն մէկն է այս խուժանավարութեան հեղինակը, լեզուագէտ եւ գրագիտակ :

Ուշագրաւ է նաեւ սա պարագան որ այս ցնդաբանութիւնները Թուրքերէն թերթի մէջ կ'երեւան ճիշդ այն պահուն, երբ ահարկու փոքրամասնութիւնները դեռ կը հեւան 1955 Սեպտ. 6ի բարբարոսութեանց մղձաւանջին տակ :

Այսպէ՞ս է Թուրք մտաւորականութիւնը, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ

Ան երբեք չկրցաւ բարձրանալ ամբոխային արամաբանութեան եւ ագիտութեան ճախճախուտքէն վեր :

Եղպայրերեց ոչ միայն դարաւոր պատմութիւնները, այլեւ ժամանակակից դէպքեր : Զհամարձակեցաւ դատապարտել օրը ցերեկով կատարուած բարբարոսութիւնները, ջարդն ու աւարը, նորագոյն բառով' Ցեղասպանութիւնը :

Եւ մինչ կը ճգնի հպատակ ազգերու կամ փոքրամասնութեանց մշակոյթի գանձերն ալ իւրացնել, Թրքացնելով զանոնք :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

■

ՁԱԽԱԿՈՂՄԵԱՆ ՃԱԿԱՏ ԿԸ ԿԱԶՄՈՒԻ

Նոր ընտրութեանց առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք թէ բոլոր քաղաքացիները պարտաւոր են արձանագրուիլ, Հայաշատ շրջաններու քաղաքապետները մեզի դիտել կուտան թէ շատ մը Ֆրանսահպատակ Հայեր չեն ներկայացած, արձանագրուելու համար : Աններելի է թերանալ այսքան տարրական պարտականութեան մը մէջ : Արձանագրութենէն վերջ, պարտաւորիչ է նաեւ մասնակցիլ քուէարկութեան, ինչպէս ճշդուած է յատուկ օրէնքով :

× Նախորդ վարչապետ Մենտէս - Ֆրանս, որ քանի մը ամիսէ ի վեր օրաթերթ մըն ալ կը հրատարակէ (Էքսփրէս), եռանդով գործի փարած է, երեսփ. ընտրութեանց առթիւ : Իր կոչը մասնաւորապէս կը շեշտէ . — Ձեր քուէներով կա՛մ պիտի վերադառնանք լուծեալ Ազգ. Ժողովի «անշարժութեան», կամ պիտի կազմէք ուժեղ եւ գործօն մեծամասնութիւն մը : Այս առթիւ կ'ըսէ թէ նախորդ Ազգ. Ժողովին մեծամասնութիւնը որ գործերը վարեց մօտ չորս տարի, համաձայն թէ չի կրնար համաձայնիլ դրական ծրագրի մը վրայ : Ցետոյ կը ծանուցանէ թէ չորս ձախակողմեան կուսակցութիւններ գրեթէ համաձայնած են գործունէութեան ծրագրի մը վրայ :

Իր ծրագրած համախմբումը կը կոչուի « Հանրապետական ճակատ» : Այս ճակատին պիտի միանան կարգ մը արմատականներ եւ ուրիշ ձախակողմեան հոսանքներ, բացի ընկերվարականներէն եւ համայնավարներէն

Մենտէս Ֆրանս լրագրական ասուլիսի մը մէջ պարզելով իրենց դիրքը, յայտնեց թէ մերժած են համայնավարներուն առաջարկը' միացեալ ճակատ կազմելու մասին, վասն զի այդ պարագային կարելի պիտի չըլլայ գործօն մեծամասնութիւն մը կազմել Ազգ. Ժողովին մէջ : Բացատրեց թէ որեւէ կապ համայնավարներուն հետ կրնայ տեղի տալ թիւրիմացութեանց եւ յուսախաբութեանց :

Ընտրական օրէնքին համաձայն, որուն բարեփոխումը կը պահանջէր նաեւ նախորդ վարչապետը, կուսակցութիւնները կրնան միացեալ ցանկեր կազմել նահանգային հիման վրայ : Եթէ այս կարգախնամութիւն մը շահի քուէներուն կէսէն աւելին, շահած կ'ըլլայ նահանգին բոլոր երեսփոխանական աթոռները : Այս դրութիւնը հաստատուած էր 1951ին, կրճատելու համար համայնավարներուն եւ կոլեաններուն ուժը : Համայնավարները այժմ կը յուսան օգտագործել այս օրէնքը, աւելի շատ աթոռներ շահելու համար : Արմատականները պիտի ջանան համաձայնութիւններ կնքել թեկնածուներու եւ կուսակցութեանց հետ, որոշ ծրագրի մը վրայ :

× Բոլոր կուսակցութիւններն ալ պիտի օգտուին պետական ռատիոյէն, իրենց տեսակէտները պարզելու համար : Առաջին անգամ ըլլալով պիտի կրնան գործածել նաեւ հեռատեսիլը (թելէվիզիոն) :

× Ընտրութեանց մասնակցելու համար կրնան արձանագրուիլ նաեւ այն երիտասարդները որ 21 տարեկան կ'ըլլան Յունուար մէկին : Նամակներով քուէարկութիւն պիտի կատարեն զինուորները եւ հիւանդանոցի մէջ պառկած հիւանդները : Ամէն մէկուն ձեռք առնուած է ընտրական ցանկերու արձանագրութեան համար : Փաստաթուղթերը աւելցած են եւ արձանագրութիւնները պիտի փակուին Դեկտ. 10ի կէս գիշերին :

ԱՆԳԼԻԱ որոշեց չարունակել Ջրածին ռումբի շինութիւնը, «վհատեցնելու համար հաւանական նախայարձակ մը » :

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

ԳԵՐԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի օր քանի մը բարեկամներ եկեր էին գրադարանս կարգի դնելու : Աւելի ճիշդ' յարմարցնելու նոր գրադարանի մը :

Գիրքերը շարուած ատեն, դիտեցի որ միայն մէկ աչք — դարան — գրաւած էին բանաստեղծութիւնները, թիւով 155 հատ, առանց հաշուելու խմբագրատան մէջ դիզուած հատորները :

Բոլորն ալ հրատարակուած են տարագրութեան շրջանին. ուրեմն վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին :

Շատ քիչ են այն հատորները որ իրաւ կը յարմարին ծաւալով կամ ձեւով :

Ամէն հեղինակ իրեն յատուկ ձեւ մը ընտրած է,— լայն, քառակուսի, հասակը երկար, լայնքը նեղ (կամ հակառակը) Հաստափոր կամ վտիտ : Ընտիր թուղթով եւ խնամեալ տպագրութեամբ կամ թափթփած եւ կամ փանթէզի, արդիական արդուզարդով :

Այնպէս որ', դժուար է միեւնոյն աչքին մէջ շարել կանոնաւոր եւ ներդաշնակ դասաւորումով :

Ամէն մէկը գրքին ձեւ մը տուած է համաձայն իր ներշնչումին կամ ճաշակին :

Ցետոյ համբեցինք ու շարեցինք արձակները, այսինքն զուտ գրական կտորները :

Զարմա՜նք : Տարբերութիւնը այնքան ալ մեծ չէր, իբրեւ համրանք :

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, նկատի կ'առնենք մեր ունեցածը : Անշուշտ կան ուրիշ բազմաթիւ հրատարակութիւններ որոնք մեր ձեռքը չեն հասած) :

Ի՞նչ կը հետեւի այս «գրադարանային» զեկուցումէն :

— Ազգերնիս կը յառաջդիմէ բանաստեղծօրէն, հակառակ չափազանց արձակ համակեցութեան մը :

— Ոտանաւոր հատորներէն հարիւրին քանի՞ն կրնան դիմանալ պարզ քննադատութեան մը կամ ժամանակի պահանջներուն :

= Ամբարիշտ հարցումներ մի՛ ուղղեր : Անգիր աւանդութեան մը համաձայն, ամէն հայ գրող իր ասպարէզը կը սկսի ոտանաւորով : Շատեր կէս ճամբան կը մնան, հատորակ շարադրութիւնն իսկ մոռնալով : Ուրիշներ կը յարատեւեն, բայց շատ քիչերը կրնան տեւել :

— Շատերը եթէ արձակի վրայ յօգնէին, կրնային դիրք մը գրաւել, այնպէս չէ՞ :

= Անշուշտ. բայց արձակը աշխատանք եւ տքնութիւն կը պահանջէ, մինչդեռ դիւրին է ոտանաւորներ թխել քիչ մը երեւակայութիւն խառնելով եւ յանգերը յարմարցնելով : Անշուշտ խօսքս օժտուած բանաստեղծներու համար չէ : Ամէնքս ալ կարօտով կը փնտռենք այդ շարքը որ հետզհետէ կը նօսրանայ : Դժբախտաբար այս գերարտադրութիւնը կը վնասէ արձակին, որ անտէր այգի մը դարձած է մեր գրողներուն համար : Ո՞ւր էր որ արձակով սուրային, նոր թռիչքներ կատարէին, փոխանակ ոտանաւորով կաղալու, թոթովելու կամ իրար կապկելու …

ՎԱՀԷ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ ԿԸ ՍԿՍԻ

Ատլանտեան Խորհուրդը Նիւթի հրաւիրուած է յառաջիկայ շաբթու, քննելու համար կազմակերպութեան տարեկան եկամուտը : Առաջին անգամ ըլլալով պիտի քննուի արեւմտեան Գերմանիոյ զինուորական մասնակցութեան խնդիրը : Փարիզի պայմանագրերով կատարեալ համաձայնութիւն գոյացած է Գերմանիոյ ցամաքային եւ օդանաւային ուժերու մասնակցութեան մասին : Այս անգամ զանազան զրոյցներ կը շրջին : Կ'ըսուի թէ Գերմանիա կ'ուզէ փութացնել վերազինումը, թէ կը փորձէ նախատեսուած թիւէն աւելի զինուորներ հաւաքել եւն : Զինուորական մասնագէտները նորէն պիտի քննեն կարգ մը կէտեր որոնք թիւրիմացութեան տեղի տուած են . Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, այս բաժանումներուն առթիւ :

Ուրիշ տեղեկութեանց համաձայն, արեւմտեան Գերմանիոյ զին. իշխանութիւնը արդէն գործի ձեռնարկած է եւ բանակը պիտի կազմակերպէ հետեւեալ ձեւով, — 1956 Ապրիլ 1ին երեք զօրաբաժին 15.000 սահմանապահ զինուորներով եւ նաւատորմով Հոկտ. մէկին ուրիշ երեք զօրաբաժին, 1957 Յունուարին երեք զրահապատ զօրաբաժին, 1957 Ապրիլ մէկին զարձեալ երեք զրահապատ զօրաբաժին եւն. : Մասնագէտներ շատ արդէն կը գտնեն այս գործողութիւնը, ինչ որ կրնայ դժգոհութիւն պատճառել մասնաւորապէս Ֆրանսայի :

× Արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. Ժողովը վաւերացուց պայմանագիր մը որուն համաձայն Մ. Նահանգները արդիական զէնքեր պիտի հայթայթեն : Առաջին բեռները պիտի հասնին յունուար 2ին : Զինամթերքին մեծագոյն մասը կը գրուի Եւրոպայի մէջ :

ԿԻՊՐՈՍԻ ներքին ինքնավարութեան մասին համաձայնութիւն մը գոյացած է, կ'ըսեն Լոնտոնի թերթերը, աւելցնելով թէ պաշտօնապէս պիտի հաղորդուի քանի մը օրէն

ՆՈՐ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը Դեկտ. 7ին նիստ գումարեց նախագահութեամբ Առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ.ի եւ զբաղեցաւ օրակարգի հարցերով : Ընտրեց նոր հոգաբարձութիւն մը Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ եկեղեցւոյ համար :

Վարչութիւնը խնդրեց Ազգ. Տան համար կազմուած յանձնախումբէն շարունակել իր աշխատանքները, արագ եւ բարւոք լուծում մը ապահովելու համար .

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ամերիկեան թերթերը կը հաստատեն թէ նոր վերջացան աննախընթաց ռազմափորձեր որոնց մէջ գլխաւոր տեղը կը գրաւէին հիւլէական զէնքերը : Ռազմափորձերուն մասնակցած են 1200 օդանաւեր, երկու հազար հրասայլեր եւ 150.000 զինուորներ : Գործողութիւնները տեղի ունեցած են Լուիզիանայի կէս ճահճային հողին վրայ, ուր տասնըհինգ տարի առաջ ուրիշ ռազմափորձեր տեսած են Այզընհաուըր եւ ծանօթ պաշտօնեաներ :

Գործողութեանց առեն օգտագործուած են 275 հիւլէական պայթուցիկներ, ամէնէն տկարները' երկու հազար թոն, ամէնէն զօրաւորները 40.000 թոն ուժով, այսինքն Հիրոշիմայի մէջ պայթած ռումբին կրկնապատիկը : Կը հաւաստեն թէ փորձի ենթարկուած են բոլոր հիւլէական զէնքերը : Արդիւնքը պիտի ուսումնասիրուի քանի մը ամիս : Շատ մը բաներ գաղտնի պիտի պահուին : Բայց միացեալ ապայակոյտը արդէն իսկ յանգած է քանի մը եզրակացութեանց. — Գործողութիւնը եղած է տեսակ մը «միջին պատերազմ» այսինքն սովորական փոքր պատերազմէ մը աւելին, ինչպէս Հնդկաչինի, Քորէայի պատերազմները : Բայց հիւլէական բուն պատերազմէն պակաս եղած է, որովհետեւ հիւլէական «բացարձակ» զէնքերը չեն փորձուած :

Գլխաւոր եզրակացութիւնը այն է թէ կարելի չէ սահմանափակել հիւլէական միջին պատերազմ մը :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

●

Աշխարհի բոլոր քաղաքակիրթ երկիրներուն մէջ, բնակչութեան ընդհանուր մարդահամարը կը կատարուի նուազագոյնը քանանեւհինգ տարին անգամ մը ։

Այս մարդահամարները կ'ըլլան ամէնէն արդիական մեթոտներով, առաւելագոյն ճշգրտութիւնը ձեռք բերելու համար ։ Միջանկեալ տարիներուն, ծնունդներու եւ մահերու համեմատութենէն կը հետեւցուի բնակչութեան աճի քանակը ։

Երբ այս է ընդունուած կանոնը գրեթէ բոլոր երկիրներու մէջ, Թուրքիա 28 տարիէ ի վեր բան մը դարձուցած է, միջին հաշուով ամէն եօթը տարին անգամ մը մարդահամարներ կազմակերպել ։

Վերջին 28 տարիներու ընթացքին, Թուրքիոյ մէջ կատարուեցան ՉՈՐՍ մարդահամարներ եւ ի ձայն փողոյ ու թմբկի աշխարհի ծանուցուեցաւ՝ որ Թուրքիոյ բնակչութիւնը անհամեմատօրէն կ'աճի ։

1927ի առաջին մարդահամարին, Անգարա յախորդոց 13 միլիոն բնակչութեամբ ։ 13 տարի ետք, երկրորդ մարդահամարին այս թիւը հասցուց 17 միլիոնի ։

Հազիւ հինգ տարի անցած, 1945ին, Անգարա ձեռնարկեց նոր մարդահամարի մը ու այս անգամ միլիոն մը եւս բարգուեցաւ Թուրքիոյ բնակչութեան թիւին վրայ ։

Մարդիկ խնդացին ու անցան, մինչեւ որ վերջերս կատարուեցաւ չորրորդ մարդահամարը, ու այս անգամ, Թուրքերը ամէն մրցանիշ կոտրեցին, իրենց թիւը հասցնելով 24 միլիոնի ։

Այսպէս ուրեմն, 1927 — 1940 Թուրքիոյ բնակչութիւնը աճած է չորս միլիոն, մօտ 25 առ հարիւր յաւելումով, տարին 307·700 բնակիչ ։

1940 – 45, աճում մէկ միլիոն, տարին 200·000 յաւելումով ։

1945 – 55, աճում վեց միլիոն, մօտ 25 առ հարիւր յաւելում, տարին վեց հարիւր հազար բնակիչ ։

Այլ խօսքով, 28 տարուան մէջ Թուրքիոյ բնակչութիւնը 13 միլիոնէն բարձրացած է 24 միլիոնի, գրեթէ կրկնապատկուած ։

Աշխարհի որեւէ երկրի մէջ, նոյնիսկ Ճափոնի, ուր աճումը, բոլոր մասնագէտներու վկայութեամբ, առաւելագոյն համեմատութիւնն ունի, 28 տարուան մէջ բնակչութիւնը չէ կրկնապատկուած ։ Անդլիոյ երկիրներու մէջ, ուր առողջապահական լաւագոյն պայմաններ կը տիրեն՝ աճումի համեմատութիւնը որեւէ ատեն այսքան բարձր չէ եղած ։

Կարելի՞ է հաւատալ Անգարայի տուած թիւերուն, երբ արար աշխարհ գիտէ՝ թէ Թուրքիոյ արեւելեան գաւառներուն մէջ, Անատոլուի խորերը, ամայութիւն կը տիրէ, կան անմարդաբնակ անծայրածիր շրջաններ Թուրքերը, իրենց իսկ խոստովանութեամբ տարիներէ ի վեր կը կրկնեն այդ շրջաններուն մէջ տիրող ողբալի կացութիւնը, խօսելով գիւղերու եւ քաղաքներու մասին, որոնց աւերակներուն վրայ բուեր կը վայեն ։

Թուրքերը իրենք կը խոստովանին նաեւ՝ թէ այդ շրջաններուն մէջ առողջապահական յոռեգոյն պայմաններ գոյութիւն ունին ։ Հիւանդութիւնները, մանաւանդ թոքախտն ու վեներական ախտերը աւերներ կը գործեն ։ Միթէ այս կացութեան դարման մը գտնելու համար չէ՞ր որ Անգարայի կառավարութիւնը տակաւին վերջերս կը ծրագրէր երկրորդական վարժարաններ ու նախակրթարաններ հաստատել այդ շրջաններուն մէջ, բնակչութիւնը արդիական կեանքի պայմաններուն ընտելացնելու համար ։

Իրականութիւնն այս ըլլալով հանդերձ, երբ Անգարա յաճախակի մարդահամարներով կ'ուզէ բարձր ցոյց տալ Թուրքիոյ բնակչութեան թիւը, կասկած չկայ թէ քաղաքական նպատակներ կը հետապնդէ

Որովհետեւ, որքան բարձր ըլլայ երկրի մը բնակչութեան թիւը, այդ երկիրը այնքան մեծ կշիռ կը ստանայ քաղաքական բեմին վրայ ։ Թուրքիա, որ ղեկավարի ու գերակայութեան յաւակնութիւններ ունի Միջին Արեւելքի մէջ, կ'ուզէ իր ակնկալութիւններուն հիմք ծառայեցնել իր բնակչութեան թիւը եւ անկէ բխած զինուորական հնարաւորութիւնները ։

Ցանախակի այս մարդահամարները եւ անոնց իբր արդիւնք տրուած չափազանցեալ թիւերը ուրիշ բացատրութիւն չունին ։

(Խմբագրական ԱԶԴԱԿԻ)

ՀՐԱՇՔ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ

●

Անցնող ամբողջ շաբթուան ընթացքին, Ֆրանսական մամուլը զբաղեցաւ ութնամեայ աղջնակի մը՝ Մինու Տրուէով, որուն մասին ըսուեցաւ նաեւ թէ հրաշք մանուկ մըն է, քանի որ իր կողմէ գրուած կարգ մը բանաստեղծութիւններ հրատարակուած էին Ժուլիար հրատարակչական տան կողմէ ․

« Էքսփրէս » եւ « Ֆիկառօ » հանճար յայտարարեցին Մինուն, « Քոմպա » սակայն զայն նկատեց «կանխահաս չփացած» մը, իր բանաստեղծութիւնները վերագրելով աղջնակը որդեգրող՝ տիկին Տրուէի ։

Դարերու ընթացքին Հրաշք մանուկներ անպակաս եղած են ։

Ամէնէն նշանաւորը հանդիսացած է Ժան Փիք անուն տղեկ մը, որ ծնած էր 1463ին Մոտէնի մէջ ։ Այս տղեկը իր ամենափոքր տարիքէն իսկ կը նուիրուէր ծանր ուսումնասիրութիւններու ։ Փիլիսոփայութիւն, բանաստեղծութիւն, մաթէմաթիք եւ ուրիշ շարք մը գիտութիւններ կը կազմէին իր տղայութեան զբօսանքը, եւ տասը տարեկանին արդէն կը հռչակուէր իր ժամանակին լաւագոյն գիտունն ու բանաստեղծը ։

Իրեն ժամանակակից կենսագիրներ կը հաւաստեն թէ Ժան Փիք տասը տարեկանին կը վազէր մէկ համալսարանէն միւսը եւ պատրաստ էր ճշգրիտ պատասխաններ տալու իրեն ուղղուած բոլոր հարցումներուն ։ Կը խօսէր 22 լեզուներ եւ առաջնակարգ բեմբասաց մըն էր ։ Մեռած է 31 տարեկանին ։

Պլէզ Փասքալ եղած է նոյնպէս հրաշք մանուկ մը ։ Տասներկու տարեկանին արդէն ցոյց տուած է արտակարգ ճարտարութիւն մը մաթեմաթիքի հաշիւներու, եւ այնքան յառաջ գացած է իր աշխատանքներուն մէջ որ հայրը՝ Էթիէն Փասքալ միջոց մը սարսափելով իր տղուն արտակարգ ուշիմութենէն կ'ուզէ անոր ուշադրութիւնը դարձնել ուրիշ զբաղումներու վրայ, սակայն բարեկամներու խորհուրդով կը հրաժարի այդ մտադրութենէն ։ Պլէզ Փասքալ կը մեռնի նոյնպէս երիտասարդ, 39 տարեկանին, փառքով ու պատիւով ծանրաբեռնուած ։

Արձանագործութեան ասպարէզին մէջ ալ գոյութիւն ունեցած են հրաշք մանուկներ ։ Միքէլ Անժէլօ դպրոցէն վտարուած է իր ուսուցչին՝ Ճիրլանտաժոյի կողմէ, վասնզի «ոչինչ ունէին իրեն սորվեցնելիք » ։

Մոցարթ, կանխահաս հանճարի լաւագոյն տիպարը կրնայ համարուիլ ։ Արդարեւ, վեց տարեկանին, Վոլֆկանկ Մոցարթ, արդէն կը դաշնաւորէր քոնչէրթօներ եւ Պախի ու Հէնտըլի գործերը կը նուագէր արտակարգ ճարտարութեամբ իր համբաւը օրէ օր տարածուեցաւ եւ այնքան նշանաւոր դարձաւ որ կայսրը ընդունեց զինք արքունիքին մէջ ։ Այնուհետեւ Մոցարթ պտոյտներ կատարեց Եւրոպայի մէջ եւ մեծ պատիւներով ընդունուեցաւ ամէն տեղ, Ֆրանսա, Պելժիա, Անգլիա եւ Զուիցերիա ։ Տասներկու տարեկանին գրեց իր առաջին դաւեշտական օփերան՝ «Պասթիէն եւ Պասթիէննը», որ ներկայացուեցաւ մեծ յաջողութեամբ ։ Մոցարթ նոյնպէս երիտասարդ մեռաւ, 35 տարեկանին ։

Թատերական արուեստին հրաշք մանուկը եղած է 12 տարեկան անգլիացի պատանի մը՝ Ուիլըմ Հէնրի Հուաթ Պէթթի ։ Այս տղեկը, 1803ին, առաջին անգամ բեմ ելած է Վոլթերի «Զայիր»ին մէջ ։ 13 տարեկանին Ուիլըմ արդէն կրնար խաղալ Շէյքսփիրեան խաղացանկին ամենադժուար դերերը ։

1804ին Անգլիոյ վարչապետը՝ Ուիլըմ Փիթ յետաձգել տուաւ երեսփ․ ժողովին մէկ նիստը, որպէսզի երեսփոխանները կարենան տեսնել դեռատի արուեստագէտը եւ գնահատել անոր արտակարգ տաղանդը ։

Քսաներորդ դարը տուած է երկու կամ երեք հրաշք մանուկներ, որոնք սակայն անփառունակ վախճան մը ունեցած են ։

Առաջինը՝ շարժանկարի աշխարհին մէջ մեծ համբաւի տիրացած Ճէքի Քուկընն էր ։ Այս մանուկը հրապարակ հանուեցաւ համբաւաւոր արուեստագէտ Զարլի Չէփլինի կողմէ եւ ցարչափ մանուկ էր մնաց հրաշք մը ։ Սակայն տարիները երբ թաւալեցան, հրաշքը չքացաւ եւ Ճէքի Քուկըն ի սպառ անհետացաւ հրապարակէն վերջերս, նոյնիսկ, Ամերիկայի մէջ Քուկըն (որ ներկայիս երկրորդական թատրոնի դերասան մըն է) ձեռք զարկաւ Շէյքսփիրեան տիպարներուն, ընտրեց «Համլէթ»ը, սակայն չարաչար ձախողեցաւ ։

Երկրորդը՝ Շիրլի Թէմփըլն էր, դարձեալ հրաշք մանուկ մը, որ նոյնպէս տարիներու հոլովոյթին խառնուելով անյիշատակ կորսուեցաւ ։

Երրորդը՝ Իոզէրժօ Պենդի, համբաւաւոր խմբավարը, որ Պոլէժի իր դասերը վերջացնելէն ետք կը վազէ նուագահանդէսի սրահները իր ճպոտով ամբոխներ հիացնելու եւ հմայելու համար ։

Երանի՜ թէ, տարիները իրենց խելագար արշաւին մէջ չքշեն չտանին այս մէկն ալ ․․․

Քաղեց՝ Ա․ Գ․

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ Ս․ ԼՕՐԵԼԼԻԻ

●

● Ականաւոր բոլշեւիկ մըն էք․ ձեր իսկ խոստովանութեամբ, վարած էք Կոմկուսի անդրկովկասեան պաշտօնաթերթի՝ « Արեւելքի Արշալոյս»ի խմբագրութիւնը եւ անդրկովկասեան «Թաս»ի տնօրէնութիւնը ․ այս զոյգ պաշտօնները ապացոյց են, որ դուք, պատուաւորապէս արիւնոտ ճամբաներէ անցնելով, կրցած էք հեղինակաւոր դիրք գրաւել Կոմկուսի մէջ ։ Մօտաւորապէս 1930էն այս կողմ դուք մէկէն չքացաք Կոմկուսի հորիզոններէն․ այդ չքացումէն առաջ, եթէ չենք սխալիր, կը գտնուէիք Հելսինկֆորս՝ Ֆինլանտիոյ մայրաքաղաքը՝ ուր կամ կը ղեկավարէիք եւ կամ վարիչներէն մէկն էիք Խորհրդային Առեւտրական ներկայացուցչութեան ։ Ետքէն պարզուեցաւ, որ դուք, անակնկալօրէն Խորհրդային Աշխարհէն չոփանալով, ծուարած էք Ուպպսալա, Սքանտինավիոյ խաղաղ եւ ապահով անկիւններէն մէկը ։ Ձեր այդ խորհրդաւոր տեղափոխութեան սկզբնական շրջանին լուռ էիք, եւ լուռ ալ մնացիք երկար տարիներ ։ Բայց ահա մէկէն, ասկէ քանի մը տարի առաջ, դարձեալ հրապարակ եկաք, միաժամանակ երկու գործ կատարելու համար ․

Ա․— Ամէնէն տմարդի, ամէնէն անպատիւ ու անազնիւ պայքարը մղելու Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան դէմ ։

Բ․— Ամէնէն անվերապահ, ամէնէն ջերմ ու համոզիչ բառերով պաշտպանելու եւ փառաբանելու խորհրդային իշխանութիւնն ու խորհրդային կարգերը ։

Մենք քանիցս հարցում ուղղեցինք ձեզի գիտնալու համար, թէ ե՞րբ, ինչո՞ւ եւ ի՞նչ պայմաններու տակ ձգած էք ձեր փառաբանած համայնավար աշխարհը եւ եկած ու հաստատուած էք ձեզի այնքան ատելի դրամատիրական աշխարհի մէկ համեստ անկիւնը ։

Մանկամիտ ու յիմարական տարրկումներով դուք մինչեւ այսօր խուսափեցաք մեր հարցումներէն եւ մինչեւ այսօր դուք

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

■

(Բ․ եւ վերջին մաս)

Երէց եղբայրը՝ Ֆայիք պէյ, ինքն ալ տարած էր կախաղանի մզձաւանջը եւ լրագրողներուն կը յայտարարէր․ — Պըզտիկ եղբայրս է, սիրտս կը ցաւի, բայց ի՞նչ կրնամ ընել ։ Իրեն ըսի․— Կորսուէ գնա, մեր ընտանիքին մէջէն դաւաճան չելլեր, դուն ո՞ւրկէ բուսար ․․․ ։ Խօսքս մտիկ չըրաւ, գլուխը վառեց, քիչ մնաց մերն ալ պիտի վառէր ։

1926ի ամրան օրերուն, պատեհութիւնը ունեցած եմ տեսնելու դաւադիրներուն նկարները, պոլսահայ օրաթերթի մը մէջ ։ Իթթիհատական արիւնարբու ոճրագործները, խիստ ալտուռ եւ ընկճուած, եղկելի վիճակ մը կը պարզէին կախաղանին վրայ․ Միայն Շիւքրին էր որ կը պահէր իր հպարտանքը, ճանպոլաթ՝ իր խիստ եւ ամբարտաւան կերպարանքը, իսկ Զիա Խուրշիտ իր նուրբ ժպիտը, զոր Թուրք մամուլը կը մեկնաբանէր եղեռնական իմաստով ։

Դաւադրութեան վաւերագիրներուն զիմաց, չահեկանութենէ զուրկ պիտի չըլլար անցուցա մէջ բերել կարծիքը Սինան Թէքէլիօղլուի․ Սինանի երեսփոխանը, վերջին տարիներուն համբաւաւոր դարձած իր շռնդալից մերկացումներով, ի միջի այլոց երեւան հանած էր Հալէքի անհատնում դեղծումները, պալատներէն թռցուած հարստութիւնները եւ անկախութեան պայքարի օրերուն «Հնդկաստանի Խալիֆայական Միութեան» ղրկած 11 միլիոն ոսկիի ու հինգ գոհարազարդ ժամացոյցներու կողոպուտը, այն ատենուան որ կաշին քերթելու սպառնալիք ըսուած էր ոխերիմ հակառակորդներէն ։ Արդ, 1951 Օգոստոս ութի ազմկալից նիստին, յանդուգն երեսփոխանը կ'որոտար Ազգ․ Մեծ Ժողովի ամպիոնէն ․

— Իզմիրի մահափորձի ատեն կախուողները անմեղ էին ։ Այդ մահափորձին հէքեաթն ու խաղը Իսմէթ Ինէօնիւն մէջ-տեղ նետեց ։ Այդ մահափորձը կազմակերպելով, Իսմէթ Ինէօնիւ կախել տուաւ Աթաթիւրքի վերջին ատեան կապուած մարդիկը, մէջտեղէն վերցնելով բոլոր անոնք, որ յետագային կրնային իրեն մրցակից ըլլալ ։ Այս խնդրին լաւատեղեակ է նաեւ Ազգ․ Ժողովի նախորդ նախագահ Ալի Ֆուատ Ճեպէսոյ ։

Անշուշտ կարելի է հաւատք չընծայել բոլորովին այս հրապարակային մերկացումին ։ Սակայն, իրողութիւն է թէ Թուրքիոյ նախկին միահեծան վարիչը, որ խօսքի տակ մնալու սովորութիւնը չունի բնաւ, նախընտրեց քար լռութիւն պահել ․․․

Քեմալի դէմ սարքուած դաւադրութեան այս էջը փակելէ առաջ, անհրաժեշտ կը նկատեմ զուարճալի դրուագ մը պատմել Մենեմէնի ըմբոստական շարժումէն ։ Սքանչելի դաս մըն է այն տխմար դատարկապորտներուն համար, որոնք կը համարձակին լեզու երկարել մեր անձնուէր մտաւորականներուն, որոնց խօլականը եղած է խորտակել հայ ժողովուրդին կապանքները ։

Մեր ընթերցողներէն ոմանք հաւանաբար կը յիշեն,— որովհետեւ դէպքերը օրը օրին արձանագրուած են այս սիւնակներուն մէջ, — ափ մը մոլեռանդներու շարժումը Իզմիրի մօտերը ։ Ծոմ, աղօթք եւ օրական քանի մը արմաւ իբրեւ սնունդ, ու քառասուներորդ օրը Մենեմէնի մզկիթէն հրացանաձգութիւն, յետոյ մոլեգին գրոհ դէպի կառավարչութիւն ։— Կրօնքը ձեռքէ կ'ելլէ կոր, Քեաֆիր Մուսթաֆա Քեմալի երեսէն», վայրի աղաղակներով ․ Ճամբան կը հանդիպին Գուպլա պէյի, որ ի զուր կը ճգնի խօսք հասկցնել իրենց ․

— Եահու, ամօթ-է, կը վայլէ՞ որ լեզու երկարէք մեր ազատարար Գազի փաշային ․․․» ։

Գիժացած խուժանը ճիտը կը կտրէ միամիտ սպային, արիւնը կը խմէ եւ գլուխը կը տնկէ հեռագրաձողի մը վրայ ։ Բոլորն ալ ձեռք կուտան իրենց օձիքը, ինչ որս եւ իրենց գերագոյն պետը՝ Շէյխ Էսատ, Նաթսունամեայ այս ծերուկին, մեծ համբաւի տիրացած իր աստուածպաշտական հրաշագործութիւններով, իսր թէ կարող էր անձրեւ բերել, օդանաւերը երկինքէն վար առնել եւ ․․․ մեռելները յարուցանել, եկաւ տես որ ո՛չ տղան, ո՛չ գործակիցները եւ ոչ ալ ինքզինքը կրցաւ փրկել կախաղանէն ։ Քեմալական դատաւորը հետեւեալ հարցումը կ'ուղղէր դաւադիրներէն մէկուն ։

— Օսման աղա, դուն հասարակ լէպլէպիճի մըն ես, բայց կը համարձակիս մեր ազատարար Գազի փաշան մեռցնելէ ետք, Սատրազամի աթոռը գրաւել ։ Է՜հ, ըսէ տեսնեմ, այդ պաշտօնը վարելու կարողութիւնը ունի՞ս ։

— Նախագահ էֆէնտի, քեզի շիտակը գրուցեմ, այս ամէնը տալավերայի վրայ հիմնուած էր ։ Տիֆիթի Իսմայիլը հանրապետութեան նախագահ ըլլալէն ետք, ես հայտէ հայտէ Սատրազամ կ'ըլլամ ․․․

ԱՐԱՄ ՓԵՏՐՈՍԵԱՆ

անհրաժեշտ լուսաբանութիւնը չունիք ընթերցող հայ հասարակութեան :

Դիւրացնելու համար ձեր գործը, կարելի դարձնելու համար, որպէսզի դուք, վերջապէս, հրապարակ գաք եւ անհրաժեշտ լուսաբանութիւնը տաք մեզ շահագրգռող հարցերու շուրջ, մենք ստորեւ կը հրատարակենք հատուած մը նամակէ մը, որ, կ'ենթադրենք, լաւապէս ծանօթ է ձեզի :

Հատուածը կը հրատարակենք նոյնութեամբ, անփոփոխ պահելով անգամ ուղղագրական ու կէտադրական սխալները :

Իր բարեկամի — բարձրաստիճան եկեղեցական — այն հարցումին, թէ ինչո՞ւ նամակին հեղինակը կը մնայ օտարութեան մէջ, ինչո՞ւ Կովկաս չի դառնար, նամակագիրը, ի միջի այլոց, հետեւեալ պատասխանը կուտայ.—

« Դուք այդ հարցումով շօշափել էք մի հարց, որ ինձ համար մի ծանր ու անդադար ցաւող մի վէրք է եւ երբեք չի դադրի մխկտալուց եւ պիտի ծխի մինչ ի գերեզման, — քանի որ ծանր է մանկութիւնից հայ ժողովրդին ծառայելու ոգով անված ու չափահասութեանս տարիներից այդ նպատակին ծառայութեան նվիրված մարդուն ապրել այսօր հայ ժողովրդից հեռու, առանց հնարաւորութիւն ունենալու այլեւս մասնակցելու կովկասահայ ժողովրդի կեանքին, թէեւ երբեմն նրա ղեկավարներից ու հրապարակախօսներից եմ եղել, եւ ոչ վերջը։ Սա իմ կեանքիս վերջին տասնեակ տարիների տրաժէդին է,— սոսկալի տրաժէդին :

« Ես տանել չեմ կարող բռնութիւն, տարկութիւն: Մանկութիւնիցս սիրած ընթերցածս է եղել մեր Միքայէլ Նալբանդեանի՝ յայտնի բանաստեղծութիւնը՝ «Ազատն Աստված այն օրից, Երբ համեցաւ շունչ փչել իմ հողանիւթ ստեղծվածքին կենդանութիւն պարգեւելը» եւայլն. Իսկ բոլշեվիզմը եւ սովետական սիստեմը՝ ամենածայրայեղ բռնութիւնն է,— բռնութիւնների մէջ ամենակատարեալ բռնութիւնը, անընդունելի ամէն մի մարդկային արարածի համար, անխտիր նրա բուրժուական կամ սոցիալիստական համոզումի : Մի բարբարոս բռնութիւն, մտքի ու սրտի, համոզումի եւ հաւատի, — քաղաքական, տնտեսական, կրակին եւ մարդկային այլ ամէն ինչ [illegible], գիտակցօրէն դաւանվող մի թոյլփայի կողմից՝ որը բռնութեան սիստեմով փաթաթել է մի ահագին երկրի բազմազան ժողովուրդների վզին, որպէս խեղդող պարան։ Ես համոզված ու համառ — անհաշտ հակառակորդն եմ այդ հակա — մարդկային եւ հակա — կուլտուրական սիստեմի, որը մարդ արարածի ստրկացումի մարմնացումն է, այսօրվան մարդկութեան մեծագոյն ցաւերի աղբիւրը: Ես դատապարտուած եմ հրացանավարելի՝ իմ այդ համոզումիս համար՝ սովետական երկրում եւ եթէ ընկնէի այդ թոյլփայի ձեռքը՝ ինձ պատառ - պատառ կանէին » :

Այս գրութեանը տակ հետեւեալ թուականը կայ — 6 Օգոստ. 1947 :

Կայ նաեւ վայրը, թէ ուր գրուած է, զոր առ այժմ չենք յիշատակեր :

Արդ, բարի եղէք պատասխանել մեր հետեւեալ հարցումներուն .

Ա.— Ծանօ՞թ է ձեզի այս նամակը :

Բ.— Ի՞նչ է ձեր կարծիքը այս նամակի եւ անոր հեղինակի մասին:

Գ.— Այս նամակով արծարծուած հակաբոլշեւիկ ու հակախորհրդային մտքերըն ու գաղափարները դուք կը պաշտպանե՞ք արդեօք :

Մեր վերջնական խօսքը ըսելու համար՝ կը սպասենք ձեր պատասխանին :

(ՅՈՒՍԱԲԵՐ)

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

●

ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱՅԻ մահուան 160 ամեակին առթիւ Թիֆլիսի պետական թատրոնի մէջ տեղի ունեցած է երեկոյթ, նախագահութեամբ ակադեմական բանաստեղծ Ի. Գրիշաշուիլի : Սայաթ Նովայի կեանքի եւ գործի մասին խօսած են թատերագիր Ս. Աւչեան: Գեղարուեստական բաժնին մէջ ներկայացուած են հատուածներ Ս. Աւչեանի «Սայաթ Նովա» թատերգութենէն: Երգուած են նաեւ մեծ Գուսանի երգերէն: Սայաթ Նովայի յիշատակին նուիրուած երեկոյթը տեղի ունեցած է նաեւ « Գրիբոյեդով » թատրոնին մէջ: Ապա հաւաքական այց մը կազմակերպուած էր Վրաստանի հայ գրողներու կողմէ դէպի Բերդի Ս. Գէորգ եկեղեցին, ուր ամփոփուած է Սայաթ Նովայի աճիւնը: Ծաղկեպսակներ դրած են հայ արուեստագէտներու, բանուորներու եւ ուսանողութեան ներկայացուցիչներ :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԴԱՒԻԹ ԳՈՒՋԱԼԵԱՆԻ ծննդեան 70ամեակին եւ թատերական գործունէութեան 50ամեակին նուիրուած երեկոյթը տեղի ունեցած է Հոկտեմբեր 10ին: Երեկո՛յթը բացած է դերասան Վ. Վաղարշեան: Խօսած է Մելիքսէթեան, շեշտելով թէ երկար տարիներ Դ. Գուզալեան եղած է շրջիկ թատրոնի ղեկավար եւ ձրի ներկայացումներ տուած է բանուորներուն :

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶՆԵՐՈՒ ցանցը հետզհետէ աւելցած ըլլալով, այս տարի աւելի քան ութսուն մանկապարտէզներ կան Երեւանի մէջ :

ՆՈՐՎԵԿԻԱՑԻ մտաւորականներ վերջերս այցելած են Երեւան: Պատգամաւորները յայտնած են թէ Մոսկուայէն եւ Լենինկրատէն ետք ուզած են այցելել Հայաստան, որու մասին ծանօթ էին իրենց հայրենակից Նանսէնի նկարագրութենէն: « Մատենադարանին մէջ մենք՝ տեսանք թէ հայ ժողովուրդը ինչպիսի խնամքով կը պահէ հին ձեռագիրները, դարերու ընթացքին ստեղծուած մշակութային հարուստ ժառանգութիւնը » :

ԻՆՔՆՈՒՍ քանդակագործ Անտոն Նարգիզեան պղինձի ամբողջական թերթէ մը կը կոփէ կիսանդրիներ, սափորներ եւն., իր շինած Սթալինի կիսանդրին ներկայիս դրուած է Մոսկուայի արուեստի ցուցահանդէսին մէջ: Ա. Խ. Միկոյեանի բնական չափով կիսանդրին եւս շինած է : Մէկուկէս տարի աշխատած է Սթալինի յիշատակարանի պղնձակուռ դուռին վրայ որ, զարդարուած է հայկական մանրանկարներով: Վերջերս շինած է ութսուն սանթիմեթր բարձրութեամբ եւ 46 սանթիմեթր տրամագիծով սափոր մը, հայկական մանրանկարչական արուեստի նմոյշներով զարդարուած : Սափորին վրայ կանգնած են ութ սիրամարգեր, վիզերը ծռած՝ ծաղիկներու վրայ :

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ

●

Կը մօտենայ Նոր Տարին : Տօն մանուկներու : Կաղանդ Պապա ու նուէրներ, տօնածառ ու նաեւ հանդիսութիւններ :

Ամէնուն ծանօթ է Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մանուկներու Օրուան տօնածառի ձեռնարկը, որ ամէն տարի կը համախմբէ 300 - 400 հայ մանուկներ, անոնց համար ստեղծելով հայկական ջերմիկ մթնոլորտ մը եւ անմոռանալի յիշատակ :

Այս տարուան համար ալ Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը ապահոված է Սօսիէթէ Սաւանթի թատերասրահը, 1956 Յունուար 2ի երկուշաբթի օրը, վստահ թէ պիտի գան այդ օրը բազմաթիւ մանուկներ իրենց ծնողներով :

Վարչութիւնը իր նիւթական կարողութեան սահմաններուն մէջ պիտի ջանայ քաղցրացնել նաեւ քիմքը՝ իր փոքրիկ հիւրերուն :

Իր սեղանին ճոխութիւնը կախում ունի անշուշտ կանխաւ նուիրատու — Կաղանդ պապաներու առատաձեռնութենէն : Ստացողը, ունեցողը միայն կրնայ բաշխել առատօրէն

Ուստի կը խնդրենք մեր ընկերուհիներէն, բարեկամներէն, մեր հայապահպանման այս ձեռնարկը գնահատող հայրենակիցներէն, որ իրենց նուէրները՝ շաքարեղէն, պտուղ եւայլն, նաեւ դրամ եւ առարկաներ (անշուշտ չէք մոռցած անցեալ տարուան մանկական օրօրոց կառքը, նուէր պարոն Մատոյեանէ) հաճին տրամադրել կանխաւ, տօնակատարութեան թուականէն առաջ, որպէսզի վարչութիւնը դասաւորէ, կազմակերպէ եւ գիտնայ թէ 1956ի Կաղանդին ինչ եւ ինչքան կրնայ տալ իր սիրելի մանուկ հիւրերուն:

Դրամական առաքումները ընել՝
C.C.P. Paris, 5985 - 07 Croix Bleue des Arméniens de France, 48, Rue Etienne Dolet
Alfortville (Seine)

Նիւթեղէնները ուղարկել Տիկին Թադէոսեանի,
5, Rue Mayran, Paris (9), Tél. TRU. 27 - 35

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով՝

ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՆԹԵՂԸ ԿԸ ՎԱՌԻ

ՎԻԷՆ.— Մեր գաղութին այլուր մեկնած ընկերներ եւ բարեկամներ տեղեկութիւններ կ'ուզեն մեր կրթական գործունէութեան մասին, մտահոգութիւն յայտնելով կամ օգնելու տրամադրութիւն ցուցնելով :

Կը փութամ բոլոր նամակներուն պատասխանել այս թղթակցութեամբ .—

Այս տարի դպրոցներու վերաբացումը մէկ ամիս ուշանալէ ետք, Նոյեմբերին բացուեցան երեք դպրոցներն ալ: Յապաղումի գլխաւոր պատճառն էր անտարակոյս ուսուցիչներու պակասը եւ ընտրութիւնը :

Այս առթիւ շնորհաւորելի է Ֆ. Կ. Խաչը որ ջգի ի բռին աշխատեցաւ վերաբանալ դպրոցները: Իր նախագահը՝ տիկին Ովսաննա Էքսիզեան ինքն իսկ ըստանձնեց հայերէն դասաւանդել ձրիաբար ամէն հինգշաբթի : Միւս գաղափարական ընկերուհին՝ Տիկին Սօնան յանձն առաւ Փոնթէվէքի շրջանին դպրոցին դասաւանդութիւնը շաբաթը երկու իրիկուն, փոքրիկ վճարումով մը: Փասքալի շրջանին մէջ պիտի դասաւանդէ Պ. Բենօն դարձեալ համեստ վճարումով մը :

28 տարիէ ի վեր Վիէնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ամէն ճիգ կը թափէ անխափան շարունակել հայերէնի դասընթացքները: Ի պատիւ գաղութին կարելի է ըսել թէ՝ ան ալ իր բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը չէ զլացած կանգուն պահելու համար դպրոցները :

Այս առթիւ շնորհակալութիւն Տէր եւ Տիկին Տէր Սարգիսեանի, որոնք չորս տարիէ ի վեր իրենց սեփական տան մէջ սենեակ մը տրամադրած են Կապոյտ Խաչի դպրոցին համար: Տիկին Տէր Սարգիսեան ինքն իսկ կը կատարէ մաքրութիւնը: Շնորհակալութիւն նաեւ Տիկին Եղիսաբէթ Այանեանի որ քանի մը տարի իր խոհանոցը տրամադրեց դպրոցին, իսկ ներկայիս բոլորովին ազատ սենեակ մը տուած է, ինքն ստանձնելով նաեւ լոյսի եւ ջերմութեան հոգը:

Ապրիք Հայուհիներ, վարձքերնիդ կատար: Ձեր ճիգերուն շնորհիւ անշէջ պիտի մնայ Լուսաւորչի կանթեղը :

ԻՐԱՋԵԿ

Ա.— Պարոն Ամբակում, հիմա որ յիսուն հազարի ժառանգութիւն մը ձեռք անցուցիր, կը յուսամ թէ տարիներէ ի վեր ձգձգուած պարտքդ կը վճարես :

Պ. ԱՄԲԱԿՈՒՄ.— Պարոն, ես դրամի սիրոյն սկզբունք չեմ փոխեր ...

***

ՅԱՃԱԽՈՐԴԸ.— Ձեր պնակները պզտիկցած կ'երեւին :

ՃԱՇԱՐԱՆԱՊԵՏԸ.— Աչքի պատրանք է պարզապէս.— Վերջերս մեր ճաշարանը մեծցաւ, եւ պնակները ձեզի պզտիկցած կ'երեւին ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (82)

Մ. ՔԵՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

■

Ընդհ. դատախազ.— Այդ յօդուածը թիապարտութենէն մինչեւ մահավճիռ կ'երթայ

Ապտիւլգատիր երբ « մահավճիռ » բառը լսեց, դեղ - դեղին եղաւ ու դողդղաց: Յետոյ աւելցուց .

— Պաշտպանողական պատրաստելու համար միջոց տուէք, շատ կ'աղաչեմ, անճարանքով վճիռ մի տաք :

— Վաղը պիտի լսենք ձեր պաշտպանողականը, պատրաստեցէք, վճռեց նախագահը եւ հրամայեց որ ամբաստանեալը տանին: Ապտիւլգատիր շատ ընկճուած էր: Դէմքը պղինձի գոյն առած էր: Դատավարութիւնը երեք ժամ տեւեց :

Յաջորդ օր, Երեքշաբթի, Ապտիւլգատիր դատարան բերուեցաւ եւ իր յուսահատական պաշտպանողականին մէջ ըսաւ ի մէջ այլոց .

— Անցեալին մէջ թէ ներկային, մահափորձի կազմակերպիչ մը չեմ եղած: Առարկուեցաւ թէ կառավարութիւնը տապալել ուզած եմ. Այդպիսի գաղափար մը չունիմ: Հինէն ի վեր այդպիսի շարժումներու հակառակ եղած եմ : Մանաւանդ Կազի փաշան Սահմանադրութենէն առաջ ճանչցած եմ, Սելանիկի մէջ իրարու կը հանդիպէինք, մտերմաբար կը տեսակցէինք: 31 Մարտի դէպքին, Կազի փաշա Հարէքէթ Օրտուսուին սպայակոյտի պետն էր, այն ատեն ալ միասին գտնուած ենք եւ այդ թուականէն վերջ իրարու հետ աւելի մտերմացած: Իսթանպուլի մէջ ալ յաճախակի կը տեսակցէի թէ Ալի Ֆէթհի պէյի եւ թէ Կազի փաշայի հետ, որուն գաղափարները միշտ կ'ընդունէի :

Ընդհ. պատերազմին ալ, երբ զօրաբանակի հրամանատար էր, փաշան համակրական վերաբերում ցոյց կուտար ինծի հանդէպ: Յետոյ զինադադար եղաւ եւ Անգլիացիք հալածեցին զիս, Կազի փաշան կը բնակէր Շիշլի, Թահսին պէյի տունը, Ֆէթհի Պէյի հետ կ'այցելէինք, անկեղծօրէն կ'աշխատէինք միասին :

Յետոյ Անատոլու անցաւ եւ երբ Անգլիացիք սաստկացուցին հալածանքը, ես ալ անցայ Անատոլու, այդ օրերուն Ազգ. Մեծ Ժողովը բացուելու վրայ էր, Կազի փաշան զիս Մուսուլ ղրկեց իբրեւ կուսակալ եւ հրամանատար :

Յետոյ սկսաւ Հայաստանի արշաւանքը, ես էի որ այդ շրջաններուն հետ հաղորդակցութիւն հաստատեցի: Չեմ չափազանցեր: Այնուհետեւ Անգարայի կուսակալ կարգուեցայ եւ պարկեշտօրէն աշխատեցայ: Յետոյ բաժնուեցայ, առանց որեւէ անձ ցաւցնելու: Այդ բոլորէն կը հետեւի թէ ես ոչ մէկ թշնամութիւն ունեցած եմ Կազի փաշային, ինչպէս նաեւ կառավարութեան եւ անոր կուսակցութեան դէմ: Արդէն կուսակալութեանս մօտ որեւէ իրաւասութիւն եւ ուժ չէր մնացած: Կը կրկնեմ, ոչ մէկ պատճառ կայ զիս մահափորձի մը գաղափարին մղելու: Ե՞ս գնդակ պիտի արձակեմ Կազի Փաշային, ե՞ս, հա՞ ...: Ոչ, ոչ. Ես գնդակ չեմ կրնար արձակել, այդպիսի բան մը չեմ խորհած: Ըսեմ նաեւ որ Կազի փաշային եւ Ֆէթհի պէյի երեսէն գնդակ անգամ ստացած եմ, զիրենք կը պաշտպանէի իրենց հակառակորդներուն դէմ, զիս հեռացուցին Իթթիհատի շարքերէն

«Որեւէ պաշտօնի, աթոռի ցանկութիւն չունէի, ի՞նչ պատճառ կար դաւադրելու: Ոչ Հանրապետութեան նախագահ պիտի ըլլայի, ոչ ալ գործավար: Պատճառ մըն ալ չկար մտքիս մէջ՝ կառավարութիւնը տապալելու: Եթէ կառավարութիւնը տապալէր, ո՞վ պիտի մնար, ո՞վ պիտի մնար գործի գլուխ: Մէկ խօսքով մահափորձ կամ պետական հարուած ինծմէ հեռու եղած են: Այսինչին կամ այնինչին խօսքը որեւէ արժէք չի ներկայացներ, եւ ոչ Զիա Խուրշիտի, ոչ Շիւքրիի, ոչ ալ Սարը Էֆէի կամ միւսներուն հետ մահափորձի մը մասին խօսած եմ: Ամէնեւին : Անոնց հետ շփում ունեցած եմ անշուշտ, բայց ոչ մահափորձի կամ պետական հարուածի մասին, միայն բարեկամական շփում մը: Ո՞վ կրնայ յաջորդել Կազի փաշային, որ պատմութեան մէջ բացառիկ եւ անփոխարինելի դէմք մըն է, մարդ այդպիսի բան մը խորհելու համար կամ խենդ ըլլալու է եւ կամ արիւնարբու դաւաճան մը: Ես ոչ մէկն եմ, ոչ ալ միւսը: Չե՞մ գիտեր որ Կազի փաշային դէմ որեւէ դաւադրութիւն ահարկու աղէտի մը կրնայ առաջնորդել երկիրը: Լաւ յիշեցի: Նախապէս յայտարարած եմ որ պէտք է ձեռք ձեռքի աշխատինք, միշտ մեր գլխուն վերեւ ունենալու համար Հանրապետութեան նախագահը եւ Ըսմէթ փաշան: Այսօր ալ նոյն համոզումը ունիմ:

Տէր նախագահ, կ'առարկէք թէ միասին աշխատեր եմ Զիա Խուրշիտի, Սարը Էֆէի, Րասիմի, Հաֆըզ Մէհմէտի նման դաւադիրներու հետ, բայց անոնց պէս ոչ զէնք, ոչ ռումբ եւ ոչ ալ որեւէ գիր գտնուեցաւ իմ վրայէս կամ տունէս:

(Շար.)

× Կը հաստատուի թէ Ժ. Միութեան Ջրածին ռումբի վերջին պայթիւնը տեղի ունեցած է Գայքալ լճի շրջանին մէջ, Ճափոնէն 2800 քիլոմեթր դէպի հիւսիս արեւմուտք :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԵԹՐՈՅԻՆ ներքին ելեկտրական կայարաններու պաշտօնեաները յանկարծ հոսանքը կտրեցին չորեքշաբթի ժամը 13·30էն 14·42, անտանելի կացութեան մը մատնելով ուղեւորները : Հազարաւոր քաղաքացիներ կառախումբերուն մէջ մնացին : Շատերը դուրս ելան քալելով, ուրիշներ կառախումբերուն մէջ մնացին մինչեւ հոսանքին վերահաստատումը :

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան առաջնորդը, նախորդ վարչապետ Էթլի հանգստեան կոչուեցաւ : Թագուհին կոմսութեան տիտղոս շնորհեց, իրեն ձգելով ընտրել անունը իբրեւ լորտ : Ուրեմն այսուհետեւ երկրին պիտի ծառայէ մասնակցելով Լորտերու ժողովին : Քսան տարիէ ի վեր կը վարէր աշխատաւորական կուսակցութիւնը եւ մեծ համբաւ կը վայելէր իր չափաւորութեամբ :

ՄԱԿԻ ընդհ. ժողովը վաւերացուց Քանատայի բանաձեւը որ կը թելադրէ Ապահովութեան խորհուրդին, խմբովին անդամ ընդունիլ 18 թեկնածուներ : Ասոնց 13ը արեւմտեան պետութեանց կողմէ առաջարկուած են, հինգը խորհրդային ճակատէն : Քուէարկութիւնը կատարուեցաւ երկուքի դէմ 52 ձայնով :

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանը վաւերացուց անկախութեան առաջին դահլիճը : Սուլթանը այս առթիւ ալ չեշտեց թէ Մարոքը պիտի ըլլայ սահմանադրական միապետութիւն : Վարչապետը, Սի Պեքայի, յայտարարեց — « Սուլթանը կը մնայ խորհրդանշանը երկրին եւ անոր միութեան » :

ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ ԵՒ ԽՐՈՒՇՉԵՒ Պիրմանիայէն վերադարձին Հնդկաստան, իրենց ճամբան շարունակելու համար դէպ Քաշմիր եւ Աֆղանիստան : Իրազեկ աղբիւրէ կը հաստատեն թէ Պիրմանիա պիտի շարունակէ չէզոքութիւնը, հակառակ Խրուշչեւի այն յայտարարութեան թէ պիտի միանայ յառաջդիմական ուժերուն :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ արտաքին նախարարը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Ֆ. Տըլըսի հետ, Ուաշինկթընի մէջ : Խնդրած էր խաղաղօրէն կարգադրել արաբական երկիրներու հետ եղած վէճը, առանց երրակացութեան մը յանգելու : Զինադադարի յանձնախումբին նախագահը, զօր. Պըրնս եւս կ'ըսէ թէ երկու կողմերն ալ հաշտութիւն կ'ուզեն, բայց չեն կրնար ճշդել պայմանները :

ՄՈՐԻՍ ԱՐՇԱՄԳՕ, ծանօթ հեծելանուորդը յանկարծամահ եղաւ անցեալ օր, Փարիզ, ուղեղային արիւնահոսութենէ : Ֆրանսացի ախոյեանը որ 47 տարեկան էր, մարզական փառաւոր անցեալ մը ունէր : 1937ին յաջողած էր աշխարհի ժամական մրցանիշը կոտրել 45 քիլմ. 840մ. Քանի մը անգամ Ֆրանսայի Շրջանին Դեղին Շապիկը ստացած է : Շահած էՓարիզ–Նիս մրցումը 1936ին : Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի ուրբաթ առտու (այսօր) :

ԶԵԿՈՒՅՈՒՄ

Կաթող. ընտրութեան մասին

ՎԻԷՆ.— Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը չորսին, Վիէնի մէջ, Սէրքըլ Քաթոլիկի սրահը, Լիոնի եւ շրջանի կաթող. ընտրութեան պատուիրակ Պ. Ա. Կիւլպէնկեան զեկուցում պիտի տայ Վիէնի մէջ, կաթող. ընտրութեան, միւռոնօրհնէքի արարողութեան եւ հայրենիքի կացութեան մասին :

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

ՓԱՐԻԶԻ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԸ ՅԵՏԱՁԳԱԾ ԵՆ ԻՐԵՆՑ ԾԱՆՈՒՑԱԾ «ԷՕԺԷՆԻ ԿՐԱՆՏԷ»Ի ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ եւ ՆՈՅՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՓԱՓԱՔԻՆ ԳՈՀԱՑՈՒՄ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

17 Դեկտեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Սալ Իէնայի մէջ

Երկրորդ անգամ ըլլալով կը բեմադրեն

ՄՆԿԼՋԱԿՑԻՆԵՐՈՒ ՄՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

Գրիգոր Վահանի Փարիզի հայ կեանքի ծաղրանկարը երեք արար :

Առաջին ներկայացման դերակատարներու ամբողջական կազմով :

Տոմսերը նախօրօք ապահովել, դիմելով Գրատուն Բալուեան, 43 րիւ Ռիշէ :

ԱՐԾԻՒ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 7ԻՆ

Շաբաթ ժամը 20էն մինչեւ առաւօտ

SALON ALHAMBRA

340, Bld. Chave, Marseille

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յովակիմ Պէնլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժանօ Պէնլեան, Տէր եւ Տիկին Փարաւոն Պէնլեան, Տէր եւ Տիկին Արսէն Պէնլեան (Քան), Տէր եւ Տիկին Զաքար Գասպարեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Պուլվար Օտոյի Ս. Յակոբ մատրան մէջ, իրենց շատ սիրելի մօր

• ՏԻԿԻՆ ԱԳԱՊԻ ՊԷՆԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները :

ԽՆՋՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համախարբ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի խնջոյքը այս շաբաթ, ժամը 21–ին, Պ. Գ. Սիմոնեանի օրճարանին մէջ, 25 րիւ Պէլ Իմած : Նախագահութեամբ Պ. Ս. Ճերանեանի : Վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ հասարակութիւնը անխտիր, մանաւանդ անդամները իրենց ընտանիքներով :

Կը խօսի Պ. Գ. Սիմոնեան :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Համա–Զարօանճակի Հայր. Միութեան :

Դեկտ. 10ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պոմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ :

Ղեկավարութեամբ եւ բեմադրութեամբ դերասան ԹՐԱԳՕՇի :

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի լաւագոյն ուժերու : Պիտի ներկայացուի՝

ԵՐԵՔ ՔՕՋԵՐ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՋ

(Տրամա վեց արարուածով, Յ. Ն. Վառկերտցեանի, Հայ յեղափոխական կեանքէ) ·

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿԱՐՏԱՆ – ԳԻՎԷԹ.—Այրի Տիկին Աստղիկ Գէորգեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Գէորգեան, Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Գասմաճեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» խումբի բոլոր ընկերներուն, Տիգրանակերտցի հայրենակիցներուն, Գիվէթի եւ Կարտանի հայ գաղութին եւ ամէն անոնց որոնք անձամբ թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին եւ մխիթարեցին իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ քեռայրին մահուան առթիւ :

Այս տխուր առթիւ Տիկին Աստղիկ Գէորգեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտին, հազար ֆր. ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար :

●

ԼԻՈՆ. — Եկեղեցական եւ Տիկնանց յանձնախումբը, Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ի նպաստ տրուած պարահանդէսին առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Փարիզէն Տիկին Վեհանոյշ Ջրբաշեան 15·000 Ֆր. : Փարիզէն Նուպար Յովհաննէսեան 25·000 : Պ. Շարլ Ազնաւուր քսան հազար, Սէն Ժընի Լավալէն Պ. Գրիգորեան քսան հազար, Պ. Ատոմ տասը հազար, ոմն հազար, Պ. Նափոլէոն Պըլըզեան ինը հազար, Պ. Սիրական Թօգաթլեան 300 Ֆր.

ԶՐՈՅՑ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱՆԿԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի մասնաճիւղին : Այս շաբաթ ժամը 21ին, 19 րիւ տէ գ'Ալուէթ, (Տիկին Պազիկեանի բնակարանը) :

Կը խօսի Տիկ. Հռիփսիկ Խոնդկարեան :

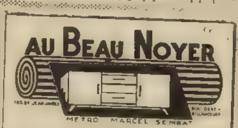

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Շաբաթ 10 Դեկտ., ժամը 21էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»ի շքեղ սրահներուն մէջ

340 Պուլվ. Շավ

Եւրոպական պարեր՝

Կը նուագէ նշանաւոր

Orchestre ROGER GOMEZ et son ensemble

Գեղարուեստական բաժին, սիրուած երգիչ Պ. Գէորգ Մամասեան, ժօրժ Մաս (Լիոնի ձայնասփիւռէն) :

Միրայօժար մասնակցութեամբ դաշնակահարուհի Օր. ՍԻՐԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆի, (Ա. մրցանակ Մարսէյլի երաժշտանոցէն)

Մէջ ընդ մէջ հաճելի անակնկալներ :

Տեղի պիտի ունենայ ամենագեղեցիկ կօշիկներու մրցում : Առաջնութիւնը շահողը Միութեանս կողմէ կը ստանայ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

■

Ուրբաթ, 9 Դեկտ. Ռատիօ – Փրովանսէն պիտի երգէ Տիկին Սիւզան Սիմոնէ Քիպրիթճեան, իսկ շաբաթ նոյն ժամուն ռատիօն տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ Ֆ. Կ. Խաչի մասին :

Տոմսի գին 400 ֆրանք :

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ Ռիւ Սթալինկրատ

Այս Կիրակի ժամը 4էն կէս գիշեր :

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն կողմէ :

Կը նախագահէ ընկերուհի ՍԱԹԵՆԻԿ ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆ :

Կը խօսի՝ ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն հայկական նուագ Պ. Պ. Թաթիս ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ :

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

Կ'երգեն Տիկին Լուիզ Պետեան, Օրիորդներ Աստղիկ Քէօսէեան, Սրբուհի Եդիազարեան, Պ. Պ. Աւետիս Քիւփէլեան եւ Մարտիրոս Գարակէօզեան, կ'արտասանէ Յարութիւն Տէր Գալուստեան :

Օրիորդներ Ալիս Մեծատուրեան եւ Արմենուհի Պետեան (դաշնակ) :

Հայկական պարեր Գաննէսի Նոր Սերունդի ընկեր – ընկերուհիներու կողմէ :

Անիէռի Նոր Սերունդի թատերախումբը կը ներկայացնէ կատակերգութիւն մը

« ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ»

Խօսնակ ընկեր Գրիգոր Ամիրայեան :

Ժամը 8էն վերջ պարահանդէս :

Մատչելի պիւֆէ :

Մուտք 200 Ֆրանք :

Կառախումբը Մոնբարնասէն եւ Սէն Լազարէն, օթօպիւս Փօն տը Սէվրէն, 171 թիւ, իջնել Փիռի սան Վէն :

ՏՕԿԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

ԳԻՐՔԵՐ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)

Tél.: PROvence 64-90

C. C. P. Paris 3630-66

Մանկութիւն չունեցող մարդիկ, Ա. Ծառուկեան, մատենաշար «Համազգային» Պէյրութ, 1955, գինը 700 Ֆրանք :

Դանիէլ Վարուժան, Դ. Ճիզմէճեան, (Դպրոցական կեանքը, Անտիպ նամակները, Գրականութիւնը), մատենաշար «Յուսաբեր», Գահիրէ, 1955 գինը՝ 700 :

Ընտանիքին բարեկամը եւ ընդարձակ երազահան, կազմեց՝ Կ. Կիւլիկեցի, տպ. Կ. Տօնիկեան, Պէյրութ, գին 1000 :

Նոր Քնար երգարան, կազմեց՝ Կարօ Գէորգեան, Պէյրութ, 1954, կազմուած՝ 1650 Ֆր. Թղթակազմ՝ 1400 Ֆրանք :

Քաջն Նազար եւ ուրիշ 13 պատմուածքներ, Համաստեղ, Գահիրէ 1955 : Գինը՝ կազմուած 1000, թղթակազմ 700 Ֆր. :

Սիամանթոյի ամբողջական գործը, Գահիրէ, կազմուածը՝ 1800 Ֆրանք :

Վերադարձ, Կ. Փօլատեան, Գահիրէ 1955, գինը 500 Ֆրանք :

Զրոյց, Կ. Փօլատեան, (Ահարոնի, Եղիշէի, Շ. Նարդունիի, Օ. Պէրպէրեանի, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի հետ) Փարիզ, 400 Ֆր. : Վէրք Հայաստանի, Խ. Աբովեան (Նոր տպագրութիւն), Պէյրութ 1954, (կազմուած) 700 Ֆրանք :

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն նիստի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու ներկայացուցչական ժողովը, այս կիրակի ժամը 15ին, Քաֆէ Գարպոթի վերնայարկը :

Մարմինները պէտք է ներկայանան լրիւ կազմով :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը : Միասին բերել անդամատետրերը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Հ. Յ. Դ. ՓՈԹՈՐԻԿ խումբի դասախօսական ժողովը՝ երեքշաբթի, 13 Դեկտ. ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցը : Կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 14·30ին, 10 րիւ Ռ. Փ. Ժիլպէռ, Անիէռ, ընկերուհի Կոթողեանի բնակարանը : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մանուկներու օրուան յանձնախումբի ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 15ին, Քաֆէ Ռէժան :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ռեշ. Միութեան անդամական ժողովը այս կիրակի ժամը 4·30ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանը : Կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի հայրենակիցներէն անխտիր ներկայ ըլլալ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Վնսէնէն Տէր եւ Տիկին Սողոմոնեան հազար Ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար

ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ ԿԱՐՏԱՆ ԳԻՎԷԹԻ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՄԷՋ

Գոմոնի Լուսաւորչական հոգեւոր քոյրերը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2·30ին աղօթաժողովի կը հրաւիրեն հայ հաւատացեալ ժողովուրդը Կարտան Գիվէթ ակումբին մէջ : Պիտի քարոզէ քոյր Տիգրանուհի Մեսրոբեան :

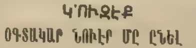

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 10 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — SAMEDI 10 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7848 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ԱԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3259

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ

Ամէնքդ ալ գիտէք թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութիւնը պիտի կատարուէր Հոկտեմբեր 14ին։

Վերջին պահուն Նախորդ տեղապահը, Խադ արք. նորէն յետաձգեց ընտրութիւնը, փոթորիկ մը յարուցանելով։

Երրորդ յետաձգումն էր այս, եւ բրտօրէն տեղի տուաւ բուռն դժգոհութեանց։

Խադ արք. շէկոյց մը հրատարակեց այն ատեն, իբրեւ թէ հանրային կարծիքը լուսաբանելու համար։ Բայց աւելի պղտորեց միտքերը, իր հակասական բացատրութիւններով։

Այս առթիւ կ'ըսէր.

— «Անձնապէս եկած եմ այն եզրակացութեան թէ այս պայմաններուն տակ կաթող. ընտրութեան ձեռնարկելը աղէտ եւ ողբերգութիւն պիտի բերէր մեր Աթոռին եւ մեր ժողովուրդին»։

Այս վայրերան բացատրութիւնը կարկտան մըն էր, պատռելու համար ուրիշ վաղունիք մը։

Հետեւանքը այն եղաւ որ Լիբանանի առաջնորդը հրաժարեցաւ, Աղգ. վարչութեան հետ։ Գաւառ. ժողովը մերժեց հրաժարականը, եւ այս անգամ կաթող. տեղապահը ինք հրաժարեցաւ, տեղը տալով Խորէն եպիսկ.ի։

Այս առթիւ Միաբանական ժողովը որոշեց ընտրութիւնը կատարել յառաջիկայ Փետրուար 14ին։

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթը, «Էջմիածին», մասամբ կը բանայ վարագոյրը։

Թերթին Սեպտեմբերի թիւին մէջ հրատարակուած են շարք մը հեռագիրներ՝ կաթող. ընտրութեան առթիւ։

Առաջին հեռագրով (10 Օգոստ.) Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը կը խնդրէ Կիլիկիոյ կաթող. ընտրութիւնը «յետաձգել աւելի ուշ ժամանակ», «նկատի ունենալով որ Սեպտեմբերի վերջերին նախատեսւում է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրութիւնը»։

Խադ արք. կը պատասխանէ թէ ընտրութիւնը պիտի կատարուի Հոկտ. 14ին, ինչպէս հաղորդած են Գերագոյն Խորհուրդին, Յուլիս 8 թուականով։ Եւ կ'աւելցնէ թէ թուականը ծանուցուած ըլլալով բոլոր թեմերուն, չի կրնար յետաձգել։ Ուստի, «խոնարհաբար խնդրում ենք յետաձգել Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրութիւնը»։

Այս անգամ երկրորդ հեռագիր մը կ'ուղղէ Հոգեւոր Խորհուրդը, յիշեցնելով թէ միաբանութիւնն ալ պիտի կատարուի, թէ «ոչ մի դէպքում հնարաւոր չի համարում յետաձգել Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրութիւնը» ուստի խնդրում ենք զիջող լինել այս հարցում»։

Այս հեռագիրը թուական չունի. Երրորդ հեռագիրը (1 Սեպտ.) աւելի վճռական համգամանք ունի.

— «Մեզ յայտնի դարձաւ, որ Դուք չէք ցանկանում յետաձգել Կիլիկիոյ կաթող. ընտրութիւնները, որ հակասում է Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հրաւիրած ազգային-եկեղեցական ժողովի գումարման խանգարմանը։ Բարեկամաբար խորհուրդ ենք տալիս ընդառաջել մեր խնդրանքին եւ յետաձգել Կիլիկիոյ կաթող. ընտրութիւնները»։

Չորրորդ հեռագիր մը (6 Սեպտ.) որուն տակ ստորագրած են երկու եպիսկոպոսներ եւ երկու աշխարհականներ, Էջմիածին կը հրաւիրէ Խադ. արք.ը, մասնակցելու համար «Համազգային կեդրոնական յանձնաժողովի աշխատանքներին»։

Սեպտ. 23 թուակիր հեռագիր մը կը կրկնէ հրաւէրը, խնդրելով յետաձգել Կիլիկեան ընտրութիւնը։

Դեռ պիտի խօսինք։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏ ԿԸ ԿԱԶՄԵՆ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, աւելի քան 25.300.000 քաղաքացիներ արձանագրուած են երեսփ. ընտրութեանց համար։ Թեկնածուներու թիւը կը հաշուեն հինգ հազար, բուն Ֆրանսայի 547 աթոռներուն համար։ Հակառակ ձեռք առնուած միջոցներու, անհամար պուչեր կը կազմուին քաղաքապետութեանց առջեւ։ Միացեալ ցանկեր կազմելու եւ իբրեւ ընտրող արձանագրուելու պայմանաժամը կը լրանայ այսօր, շաբաթ, կէս գիշերին

Ընկերվարական եւ արմատական կուսակցութեանց վարիչները, Գ. Կի Մոլէ եւ Մենտէս - Ֆրանս որոշեցին միասին ներկայանալ, համաձայն նուազագոյն ծրագրի մը։ Երկու ներկայացուցիչները այս համաձայնութիւնը հաստատեցին ընտրական առուլիսի մը մէջ։ Կը կարծուի թէ Կոլեան խմբակցութեան ձախ թեւը եւ ուրիշ ձախակողմեան հոսանք մը եւս պիտի միանան այս շարժումին որ կը կոչուի «Հանրապետական ճակատ»։ Գ. Գ. Կի Մոլէ եւ Մենտէս Ֆրանս յայտարարեցին թէ չեն մերժեր ուրիշ խմբումներ, պայմանաւ որ ընդունին իրենց հաւաքական ծրագիրը։ Երկու վարիչները ժողով մը գումարեցին Գ. Մոլէի գրասենեակին մէջ. Ընկերվարականները 104 անդամներ ունէին լուծեալ Ազգ. Ժողովին մէջ, արմատականները՝ 70 որոնց կէսը կը հետեւէր Մենտէս Ֆրանսի։

Երկու օրէ ի վեր բոլոր կուսակցութիւնները զբաղած են միացեալ ցանկեր կազմելով։

Գ. Մենտէս Ֆրանս յայտարարեց թէ նոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Գ. Մոլէի հետ, կարգադրելու համար տեղական խնդիրները։ Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը գոհունակութեամբ հաստատեց թէ երիտասարդութիւնը խանդավառութեամբ կ'արձանագրուի քաղաքապետութեանց մէջ. «Ձախակողմեան հոսանքները կը սխալին համախմբումներ փորձելով 1951ի թիւերուն վրայ։ Կը սխալին, վասն զի փոփոխութիւն մը տեղի ունեցած է հանրային կարծիքին մէջ որ կ'ուզէ վերաքննել ներկայ քաղաքականութիւնը»։ Այս առթիւ հաստատեց թէ Կոլեան հոսանքէն ալ որոշ անդամներ հաւանութիւն յայտնած են միանալու Հանրապետական ճակատին։ «Մենք կ'ուզենք որ Ազգ. Ժողովը իր ընտրութենէն անմիջապէս վերջ զբաղի ընտրական օրէնքի բարեփոխումով, բայց չենք պահանջեր որ լուծուի եւ նորէն ընտրութիւն կատարուի»։

Աւելորդ է ըսել թէ չափաւոր եւ աջակողմեան հոսանքներն ալ կ'աշխատին միացեալ ճակատ կազմել։ Շատ մը նահանգներու մէջ ձեռնարկներ կը կատարուին հակաբոլշեւիկ ճակատ մը կազմելու համար։ Ժողովրդական Շարժումը (կաթոլիկ) բարեացակամ դիրք մը բռնած է ընկերվարականներուն հանդէպ։

ԱՆԳԼԻՈՅ ծովային Նախարարութեան պաշտօնատունը, որ 350 տարուան հնութիւն ունի, հրդեհի մը հետեւանքով կ... սնգուց վերի երկու յարկերը։ Քսան հրշէջ մեքենաներ անդադար ջուր կը հոսեցնէին աւելի քան երկու ժամ, բոցերը սահմանափակելու համար։ Բարեբախտաբար մարդ չկար բռնկած մասերուն մէջ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց թէ զէնք եւ ուրիշ ռազմական պիտոյքներ պիտի գնեն Ատլանտեան զինակիցներէն, ծրագրուած բանակին կազմակերպութեան համար։

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԾԱՆԵՆ

Խ. Միութեան Կոմկուսը — այժմ Կոմպարտիա — անշուշտ չհանշան մը պիտի պարգեւէ Ն.Խրուշչեւի որ այնքան խիզախ ճառեր խօսեցաւ Հնդկաստանի եւ Բիրմանիոյ մէջ, եռվանաւորութեամբ մարեշալ Բուլկանինի։

Մարեշալը կը նախընտրէր լռութիւն պահել «կրիտիկական մոմենտում», կատարելապէս վստահ ըլլալով անոր ամբոխավարական ձիրքերուն վրայ։

Մնաց որ, թէեւ մարեշալ եւ վարչապետ — «պրըմյեր մինիստր» — կրնա՞ր միջամտել։ Կեդր. Կոմիտէն ամէն բան է Խ. Միութեան մէջ, իբր Ապահովութեան տեսչութեամբ որ նախապէս կը կոչուէր Չեկա։

Անոնք որ օրը օրին հետեւած են Խրուշչեւի ելոյթներուն, գոյնզգոյն ածականներ կը քաղեն։

Անգլիական թերթերը սկսած են «Կրեմլինի խեւ երկուորեակը» կոչել երկու ուղեւորները, որոնք Լոնտոն ալ հրաւիրուած են։

Անշուշտ ամէնէն սուր սլաքները ուղղուած են Խրուշչեւի դէմ։ Թերթ մը, «Տէյլի Մէյլ» կ'ըսէ թէ Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը «ադտեղութեանց մասնագէտ մըն է որ իր ադբամանը կը պարպէ մեր գլուխներուն վրայ»։

Ուրիշ մը, Տէյլի Մէյլ, դիտել կուտայ.

— «Խ. Միութեան վարիչները կը թունաւորեն ազգերու ոգին, թունաւորելով ճշմարտութեան աղբիւրները»։

Կը յիշէ՞ք թէ Խրուշչեւ միշտ ճշմարտութեան մասին կը խօսէր, ծաղկելով բրիտանական աշխարհակալութիւնը, նոյնիսկ բրտօրէն յանդիմանելով փրանսացի թղթակից մը, Ռանկունի մէջ։

Դիտնալով հանդերձ որ նոյն կոպտութեամբ յուտանքներ պիտի արձակէ «ժողովրդի ոխերիմ թշնամի Դաշնակներուն» դէմ, քանի մը ճշմարտութիւններ ալ ես կ'արձանագրեմ. —

Ի՞նչ է տարբերութիւնը Խ. Միութեան աշխարհակալութեան եւ միւսներուն գաղթապետութեան։

Դուք չէի՞ք որ Լոզանի ճամբան հարթեցիք, Թուրքիոյ ձգելով արեւմտեան Հայաստանը, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Տարօն - Վասպուրական։

Դուք չէի՞ք որ պարպել տուիք Փոքր Ասիան ու Կիլիկիան, ծափահարելով թուրք ասկեարները։

Ո՞վ դրացիներուն բաժնեց Արարատեան Հայաստանի պատմական հողերը, — Ախալքալաք, Ղարաբաղ, լեռնային Գանձակ եւ Սուրմալու։

Ո՞վ Թուրքիոյ հետ կնքուած գաղտնի դաշնագրով մը հեռաւոր Ադրբէջանի կապեց Նախիջեւանի շրջանը, որ միայն չորս ժամ հեռու է Հայաստանէն եւ անոր բնական մասը կը կազմէ աշխարհագրութեամբ եւ ռազմական պաշտպանութեամբ։

Ո՞վ ստորագրեց Մոսկուայի եւ Կարսի դաշնագիրները, իսկ վերջին անգամ 1953 Մայիս 30ի յայտարարութիւնը, անգամ մը եւս կրկնելով թէ Հայաստան հողային պահանջներ չունի Թուրքիայէն։

Ինչո՞ւ չէք յարգեր միութեան Հայաստանի ներքին ինքնավարութիւնը, թոյլ տալով որ վերահաստատեն մեր հարազատ ուղղագրութիւնը եւ ազատօրէն գործածուին Հայկազեան բառարանի բառերը։

Երբ օր մը Երեւան հանդիպիք, անշուշտ ուրիշ ճշմարտութիւններ ալ կը յիշեցնենք ձեզի, պայմանաւ որ թոյլ տաք ազատօրէն արտայայտուելու։

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Անգլիական պատուիրակութիւն մը գացած է Յորդանան, նախագահութեամբ սպարապետ Թէմփլըրի, համոզելու համար որ այդ երկիրն ալ միանայ Պաղտատի Ուխտին։ Միեւնոյն ատեն պիտի վերաքննուի 1948ի դաշինքը։ Քանի մը ամիսէ ի վեր Յորդանանի խորհրդարանը կը քննադատէ այս դաշնագիրը, որուն համաձայն Մեծն Բրիտանիա ինը միլիոն սթերլինի նպաստ մը կը վճարէ Յորդանանի, իբրեւ փոխարինութիւն օգտագործելով Ամմանի օդակայանը։ Ընդդիմադիրները կը պահանջեն աւելցնել այս գումարը, որ կը գործածուի Յորդանանի վերազինման համար։ Անգլիա տրամադիր է վերաքննելու 1948ի դաշնագիրը, տնտեսական եւ քաղաքական լայն աջակցութիւն խոստանալով, որպէսզի Յորդանան միանայ Պաղտատի Ուխտին։ Ամման չուզեր ալ համաձայն չէ այդ դինակցութեան, բայց կրնայ ազդուիլ Անգլիոյ հրապուրիչ առաջարկներէն։ Մէն վայրկեան կրնայ տարբեր նպատակներու յատկացնել դրամագլուխները, համաձայն իր բարձր քաղաքական.ութեան պահանջներուն։ Քաղաքական տեսակէտով Մոսկուա շատ մը զօրաւոր միջոցներ ունի. հետեւաբար կրնայ սա լեզուն գործածել. — «Ձեր զինակցութիւնները չեն պաշտպաներ ձեզ։ Միւս կողմէ կը գրգռեն մեզ։ Չէզոքութիւն պահեցէք եւ մենք չենք յարձակիր։ Այլեւս վախնալիք բան չէք ունենար»

× Միջազգային հարցերու ամերիկացի մասնագէտը, Ուոլթըր Լիփման, մանաւոր թղթակցութեամբ մը կը հաստատէ թէ վերջին աշխարհամարտէն ի վեր երկրորդ անգամ ըլլալով Խ. Միութիւնը կը խախտէ ինչ որ Արեւմուտքի մենաշնորհը կը համարուէր։ Առաջին անգամ 1949ին խախտեց հիւլէական զէնքերու ամերիկեան մենաշնորհը։ Այժմ յաջողած է ճամբայ բանալ դէպի երկրագունդի այն շրջանը որուն զէնքի եւ դրամագլուխի միակ հայթայթիչներն էին Ատլանտեան պետութիւնները, տակաւին քանի մը ամիս առաջ։ Այժմ Մոսկուան կ'իւրացնէ Մարշըլի ծրագիրը եւ փոխադարձ օգնութեան դրութիւնը։ «Մանր սխալ մը պիտի ըլլար ենթադրել թէ Ռուսիան բաւարար աղբիւրներ չունի իր ծրագրին պահանջած դրամագլուխը ճարելու համար։ Խորհրդային ղեկավարեալ տնտեսութեամբ ա-

× Ռուշինկթընի մէջ բանակցութիւններ կը կատարուին Եգիպտոսի, Միջազգային Դրամատան եւ ամերիկեան կառավարութեան միջեւ, Ասուանի ամբարտակին շինութեան համար։ Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին, բայց կը հաստատուի թէ նախագահ Այզընհաուըր պիտի պահանջէ խորհրդարանէն որ գումար մը տրամադրէ եգիպտական ամբարտակին շինութեան համար։

ՄԻՇՏ ՊԱՏՐԱՍՏ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ խաղաղութիւնը կը պահանջէ թէ պաշտպանողական զինակցութիւնները զօրացնել եւ թէ զանգուածային ուժեր պահել, հարկին փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնելու համար Խ. Միութեան սպառնալիքներուն դէմ։ «Խոհեմութիւնը կը պահանջէ զգոյշ ըլլալ այն ենթադրութեամբ թէ Խ. Միութեան ներկայ քաղաքականութիւնը նպատակի փոփոխութիւն մը չի նշանակեր, այլ գործելակերպի փոփոխութիւն մը կը ծածկէ։ Մենք մեր զինակցութիւններով կազմած ենք հաւաքական ուժեղ ցանց մը որ կրնայ գործածուիլ որեւէ սահմանի վրայ, չափազանց բազմածախս դարձնելու համար նախայարձակումը։ Փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնելու մեր կարողութիւնը պէտք է ըլլայ հսկայական, որ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՀԱՍԿՆԱՆՔ ԿԱՊԸ

Տարիներ ամբողջ գաղութահայ մամուլին կարեւոր մէկ մասը շեշտած է հայրենիքին եւ Սփիւռքի միջեւ մշակութային կապ հաստատելու կարեւորութիւնը :

Ըստ երեւոյթին, Չորս Մեծերու Ժընեւի մէջ գումարած առաջին վեհաժողովէն ետք, այդ մասին մտածել սկսած են Խորհրդային Ռուսիոյ մէջ :

Ռուս ժամանակակից գրող Մ. Ս. Շոլոխով կոչ մը հրատարակելով կ'ըսէր.

— «Համայն աշխարհի գրողները պէտք է խմբուին կլոր սեղանի շուրջ : Մեզմէ իւրաքանչիւրը կրնայ տարբեր գաղափարներ ունենալ, բայց կայ բան մը որ մեզ բոլորս կը միացնէ իրարու. — Մարդկային օգտակար ըլլալու ձգտումը »:

Քանի որ Երկաթէ Վարագոյրէն դուրս գտնուող գրողներու հետ մշակութային կապ հաստատելը կը դառնայ պահանջ բուն իսկ ռուս հեղինակներու համար, կ'ենթադրուի, թէ նոյն ձեւի պահանջ մը պէտք է դառնայ զգալի նաեւ Հայաստանի գրողներուն համար :

[illegible] մեր ակնարկած կապի պահանջն է ահա :

Տարիներ ամբողջ այդ մասին գրուեցաւ Սփիւռքի մէջ, բայց հայրենիքը մնաց խուլ, շատ հասկնալի պատճառներով :

Որքան ատեն որ Կրեմլինէն նման արտօնութիւն մը չէր տրուած, Երեւան մտքէն իսկ չէր կրնար անցընել Սփիւռքի հետ մշակութային կապեր հաստատել :

Հիմա, երբ վերէն ցանկութիւն կը յայտնուի մեր [illegible] շուրջ նստիլ խօսելու, շատ հաւանական է, որ Երեւանի մէջ [illegible] տրամադրութիւն արտերկրի հետ մշակութային յարաբերութիւններ մշակելու :

Ցարդ Երեւան մշակութային կապ բռնելով հասկցած [illegible] Սփիւռքի մէջ լոյս տեսած գիրքեր, թերթեր ու հանդէսներ [illegible]

[illegible] ձախոթ եւ գաղա[illegible] հաւցէին :

Մշակութային այդ կապը չպահուեցաւ [illegible] մամուլին եւ օրկաններու հետ :

Եթէ Հայաստանէն [illegible] պիտի [illegible] հետ պիտի ըլլայ Սփիւռքը [illegible] :

Հայրենիքը ոչ միայն պէտք է ուղարկէ իր հրատարակութիւնները եւ թերթերը, [illegible] իր [illegible] հրատարակութիւնները եւ թերթերը [illegible]

Անշուշտ. Այս բոլորը պէտք չէ միայն բացառիկ [illegible]

Մինչդեռ Երեւան փակած է իր դուռները ու թոյլ չի տար որ ներս մտնեն ընդդիմադիր թերթեր ու հրատարակութիւններ :

Երեւան փակած է դուռները նաեւ գեղարուեստական գրականութեան առջեւ : Ոչ մէկ ստացած եւ ոչ մէկ տող արտասահմանէն հայրենիք ուղարկուած հրատարակութեանց մասին :

Այս ձեւով չէ որ պէտք է պահուին մշակութային կապերը Սփիւռքի հետ :

Եթէ Երեւան պիտի ըլլայ միայն ուղարկող ու երբեք ստացող, այդ պարագային ան պիտի չարունակէ միակողմանի աշխատանք :

Այդ աշխատանքը կրնայ դառնալ վըստանգաւոր ու կասկածելի, եթէ երբեք քանի մը գրական գործերու կողքին արտասահմանի հրապարակը ողողէ կարմիր դաւանաբանութեամբ գործը հիւսող հրատարակութիւններով .

Այդպիսի պարագայի մը մշակութային կապ չըլլար պահուածը, այլ համայնավարական քարոզչութիւն :

Սփիւռքը ձանձրացած է ատկէ :

Սփիւռքի փնտռածը ուրիշ բան է .

Քիչ մը ջերմութիւն եւ լոյս հայրենիքէն :

Քիչ մը հայկականութիւն եւ ցեղային ոգի, ու այդ բոլորը, սակայն, սրտցաւօրէն ու առանց դաւանական նպատակներու :

Եւ որչափ Սփիւռքի մէջ հասակ նետող նոր սերունդին մտահոգիչ ըլլայ հայրենիքի մէջ մշակուած գրականութիւնը, կարեւոր է նոյնպէս նկատի ունենալ ուղղափառական կանոնները, որոնց կը հետեւի գաղթաշխարհի մէկ միլիոն հայութիւնը :

Ժամանակ է մշակութային կապի ըստեղծման մասին խորհիլ, բայց վերաքննութեան ենթարկելով երեսուն եւ այսքան տարիներէ ի վեր մեր գեղեցիկ ողջախոհութիւնը խոցող այլանդակութիւնները :

Վերադարձ դէպի Մեսրոպեան Ուղղագրութիւն եւ պայքար նորաղոյն սխալագործութեանց դէմ :

Մշակութային կապը պէտք է սերտանայ նաեւ արուեստագէտներու փոխադարձ այցելութիւններով .

Որքան ալ Սփիւռքը իր ճակատագրին ձգուած՝ ան կը հաշուէ սակայն արուեստի բոլոր մարզերու մէջ արժէքներ, որոնք պիտի կրնային հայրենի հողին վըրայ կազմակերպել համերգներ, երգահանդէսներ, նկարչական ցուցահանդէսներ, փոխադարձ վայելելով այցելութիւնը մտաւորական անկաշառ ու արուեստագէտ դէմքերու, որոնք որչափ մօտէն ճանչնան մեր գաղութները, այնչափ շատ պիտի փնտռուի զանոնք կորուստէ փրկելու միջոցը :

Շփումէն լոյս կը ծագի, կ'ըսեն. ազատութեան հայութեան երկու մեծագոյն հատուածներու — հայրենիքի եւ Սփիւռքի միջեւ շփում մը աներկբայ պիտի նպաստէ մեր ժողովուրդին լքուած բազմութիւններու դիմագրական ճակատին զօրացման :

Հայրենիքը ցարդ պէտք էր խորհած ըլլար այդ մասին : Գէթ Շոլոխովներու կոչերը դառնային առիթ կապի պահանջը իրականութիւն դարձնելու :

ԱՐՄԵՆԻԱ.

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐ. ՏԵՂԱՊԱՀԸ ԵԹՈՎՊԻՈՅ ՄԷՋ

*

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԱՅՍԵՐ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ 25ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Եթովպիոյ կայսեր՝ Հայլէ Սելասիէի գահակալութեան 25ամեակի հանդիսութեանց իր մասնակցութիւնը բերաւ նաեւ Եթովպահայ գաղութը : Այս առթիւ գաղութին սրտագին զգացումները արժանաւորապէս ներկայացնելու համար, Ատիս Ապեպա հրաւիրուեցաւ Երուսաղէմի Պատր. տեղապահ՝ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան : Հանդիսաւոր ընդունելութիւն մը կազմակերպուած էր ի պատիւ տեղապահին : Ոչ միայն Հայերը դիմաւորեցին զինք, առաջնորդութեամբ գաղթային վարչութեան ատենապետ Մ. Տարաքճեանի, այլեւ յոյն համայնքի ներկայացուցիչը : Եղիշէ արք. առաջնորդուեցաւ Ս. Գէորգ եկեղեցին, ուր Գէորգեան ազգ. վարժարանի աշակերտները դիմաւորեցին զինք մուտքի երկու կողմերը : Եկեղեցական կարճ արարողութենէ մը ետք տեղապահը օրհնեց ներկաները :

Նոյն օրը Եղիշէ արք. ընդունուեցաւ եթովպական կաթողիկոսարանը Ապունա Պասիլիոսի կողմէ : Նոյն օրը ընդունուեցաւ նաեւ Եթովպիոյ պատրիարքին կողմէ : Զգեստաւորուած եկեղեցականներ զինք առաջնորդեցին եկեղեցի : Տեղապահը ապա այցելեց Եթովպիոյ կրօնապետին : Ամէն տեղ բացառիկ հիւրասիրութիւն եղաւ :

Եղիշէ արք. Նոյեմբեր 3ին ներկայ եղաւ գահակալութեան քսանեւհինգամեակի եկեղեցական բացառիկ արարողութեան, ինչպէս եւ նոյն օրուան ընթրիքին կայս. պալատին մէջ, գրաւելով իր պատւոյ տեղը պաշտօնական հրաւիրեալներուն մէջ :

Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ գոհաբանական մաղթանքէն ետք Հայլէ Սելասիէի համար, Եղիշէ արք. յիշեց թէ քանի տարի առաջ երբ կայսրը առժամապէս զըրկուած էր գահէն, Երուսաղէմ եկաւ, ուր պատրիարքարանին մէջ աննախընթաց ընդունելութեան արժանացաւ : Թորգոմ պատրիարք Կենաց Փայտի մասունքով օրհնեց գահազուրկ կայսրը եւ մաղթեց որ շուտով վերահաստատուի իր գահին վրայ : Քանի տարի ետք Պատրիարքութեան ուրիշ մէկ ներկայացուցիչը կուգայ մասնակցելու գահակալութեան յոբելեանին : Այս առթիւ բարեմաղթութիւններ ըրաւ կայսեր եւ Եթովպիոյ հայրենի ժողովուրդին համար :

Կրօնական արարողութիւնները խոր տպաւորութիւն ձգեցին եթովպացի բարձրաստիճան հիւրերուն վրայ : Բոլոր արարողութիւնները եթովպերէնի կը թարգմանուէին Գ. Վահանդն Սեմէրճիպաշեանի կողմէ :

Ի պատիւ տեղապահին «Արարատ» մարզական ակումբին մէջ ընդունելութիւն մը տրուեցաւ : Եղիշէ արք. խօսեցաւ կաթողիկոսական ընտրութեան եւ Հայ. Եկեղեցիի այժմու վիճակի մասին, եւ յորդորեց որ միաբան ըլլան :

Տեղապահը այս առթիւ յանձնեց, առ որ անկ է, Ս. Էջմիածնի մէջ օրհնուած միւռոն, ինչպէս եւ Ս. Լուսաւորչի խաչ մը :

Իր գահակալութեան քսանեւհինգամեակին առթիւ կայսրը պատուանշաններ շնորհեց քանի մը Հայերու, որոնք գնահատելի դեր կատարած են Եթովպիոյ բարօրութեան եւ ճարտարարուեստի զարգացման համար :

1924 Սեպտեմբեր 26ին Հայլէ Սելասիէ կայսրը Երուսաղէմէն անցած ատեն պատրիարքարանի հետ համաձայնութեամբ մը. 40 սաներ որդեգրելով տարած էր Եթովպիա : Սաները մեծնալով, ընտանեկան բոյներ կազմած են : Կայսեր Արծաթեայ յոբելեանին առթիւ, անոնք նուիրեցին գեղեցիկ ձեռագործ մը զարդարուած ոսկիէ, արծաթէ եւ երկու փըղոսկրներէ, զոր կայսրը յուզումով ընդունեց :

Ոսկերիչ Պետրոս Սվաճեան պատրաստեց կառավարութեան կողմէ յանձնարարուած ոսկի և արծաթ շքանշանները, կայսեր գահակալութեան 25ամեակը խորհրդանշող գեղարուեստական գեղեցիկ աշխատութիւն մը :

Եթովպահայերը առ ի երախտագիտութիւն որոշեցին կայսեր քաղաքագործուած մեծադիր քարէ արձանը կանգնել Ատիս Ապեպայի պողոտաներէն մէկուն կեդրոնը :

Այս արծաթեայ յոբելեանին առթիւ ցուցահանդէսին ընդարձակ դաշտին վրայ 51 տաղաւարներ շինուեցան, որոնց տասնըմէկը կը պատկանէր հայկական տուներուն եւ կը ներկայացնէին մանածի արտադրութիւն, դերձանական ինքնաշարժ, կօշիկ եւ կաշի, արդիական տպարան, թուղթերու ճոխ մթերք, ժամացոյցներ, զանազան ոսկեղէն եւ արծաթեղէն զարդեր, զովացուցիչ օշարակներ, անուշահոտութիւններ եւայլն :

Տեղապահը երկու անգամ ճաշի հրաւիրուեցաւ եթովպական եկեղեցւոյ պետին կողմէ, որ փոխադարձ այցելութիւն տուաւ իրեն :

Նոյեմբեր 28ին Եղիշէ արք. երկրորդ անգամ այցելեց կայսեր, յայտնելու իր շնորհակալութիւնները իրեն եղած պատիւներուն համար : Այս առթիւ մասնաւոր յուշագրով մը Կայսեր ներկայացուց Եթովպահայերու հպատակութեան եւ հո-

ՑՈՒՇԵՐ

ՍՈՒՐԷՆ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԷՆ

*

Երբ կը յղանալ ծանօթացանք, արդէն կարգադրած էր «Աւետաբեր»ի եւ քանի մը ուրիշ [illegible] նաեւ անջնջելի [illegible] մը մընացած էր մտքիս մէջ [illegible] ուրախութեան բացառիկ տօն մըն էր Պարթեւեան [illegible] արժանացած ըլլալս : Ատեն մը կար մեր կեանքին մէջ, եւ այդ եղանակը ապրած են շատերն իմ սերունդէս, երբ գրագէտ մը բարեկամութիւնը անփոխարինելի շնորհ մը կը նկատուէր : Հիմա մեր երիտասարդներէն քանի հոգի իրենց համար պատիւ կը համարին ծանօթանալ բանաստեղծի մը կամ գրագէտի մը հետ : Մարմնամարզանքի եւ չարժապատկերի աշխարհները մեր այն գրաւած են անոնց հոգին : Անոնք անտարբեր կերպով կը կարդան պատմուածքներուն անունները, իսկ հարցուցէք իրենց, թէ ո՞վ գրած է, գրիչի՛ն համար, ... ետուածը անոնց երգերը, եւ պատասխան չէք ստանար [illegible]

«Արդարին Ձայնը» պատանեկան [illegible] մը տեղի պիտի ունենար երեկոյ մը : «Աէի» խորագրով շքեղօրէն մը գրած էր, կարդացի զայն եւ պատճէն մըցանակը շահեցայ : Պարթեւեան ներկայ էր հոն : [illegible]

թիւնը... Այնուհետեւ չէր անցներ օր մը, որ չհանդիպէի իրեն : Մտերմացած էինք : Ցածուն կը խօսէր ինծի իր երիտասարդ տարիներէն, այն հրեղէն, սանձարձակ խանդավառութենէն, որուն նմանը չէր գտներ իր շուրջը, մեր իրականութեան մէջ : Կը խօսէր իր մտքին անուանի տուող լուսաւոր այն դէմքերէն, որոնց հեղինակներուն մէջ Օտեան Միրզան բացառիկ ջերմութեամբ պատուանդանի մը վրայ կը բարձրանար միշտ : Երբ ես ալ կուտայի անունները իրեն անծանօթ հեղինակներու, թախծոտ բայց ժպիտ պայծառ աչքերով կը նայէր ինծի եւ գլուխը կը շարժէր տխրութեամբ :

Կեանքը շատ կարճ է այդ [illegible] կարդալու համար :

Կարծեմ, թէ անխոնջ եւ յամառ ընթերցող մը չէր այլեւս : Երիտասարդ տարիքին կարդացածներուն վրայ նոր բան մը չէր աւելցուցած գրեթէ :

Եթէ դրսէ միջեւ վերջը մնացած ըլլար իբրեւ գրականութեան երբ [illegible] մը, անշուշտ աւելի [illegible] պիտի թողէր մեր գրականութեան : Բայց հիւանդոտ կեանքի մը ...ուած, երբեք երկիր, եւ գեղեցիկ [illegible] երկրագործ [illegible] հանդէպ երբեք անտարբեր չըլլալով [illegible] ժամանակ չէր գտած նոր բան մը աւելցնելու իր գրական պաշարին վրայ : Եւ վերջ, հանրային գործէն ալ մեծ բաժին մը կը խլէր միշտ անոր մտքէն : Բայց երբ [illegible] եւ

լուսատիպար գործիչ մըն ալ չէր եղած : Այս ամէնը յայտնուեցաւ ինծի այն ատեն, երբ վաղուց բարեկամացած էինք իրարու, եւ ես անոր մէջ կը սիրէի ու կը յարգէի միայն նորավիպագիրը :

Եթէ օր մը զինք չտեսնէի, կարծես զլացած կ'ըլլայի հոգիիս ուրախութեան իր արդար բաժինը : Այն ատեն Պարթեւեան կը բնակէր իր կնոջը հետ, Գահիրէի կեդրոնական փողոցներէն մէկուն մէջ, պանդոկի մը ընդարձակ սենեակը, որուն մէկ անկիւնը իբրեւ խոհանոց կը ծառայէր .

Պարթեւեան կը հրատարակէր «Անապատին Ցուշարձանը » անուն գրական պարբերագիր մը, որ կանոնաւոր բաժանորդագրութիւն չունէր կարծեմ : Ինքն էր, որ խանութէ խանութ Գահիրէի մէջ կը ծախէր այս թերթը Կը խնդրէր ինծմէ, որ յաճախ ընկերանայի իրեն, եւ այսպէս կը պտտէինք. ան՝ տուն օրհնող քահանայի պէս, ես՝ երաժիշտ տղու : Բայց եթէ քահանային առջեւ դուռները լայնօրէն կը բացուէին, մեր առջեւ կը գտնէինք առաւելապէս գոց դուռներ, քար սրտեր : Այսպէս, օր մը դիմեցինք Մուհամմէտ Ալի փողոցին մէջ, նպարավաճառի մը :

— Այս ապրանքը՝ բան չեմ հասկնար, ըսաւ մարդը :

— Ի՞նչ կ'ուզէք, որ բերեմ ձեզի, պանի՞ր, ձէ՞թ, ապո՞ւխտ : Այս ապրանքով ձեր միտքն ու հոգին պիտի կշտանան, մինչդեռ միւսներով կշտացած ձեր մարմինը օր մը պիտի որդնոտի ...

Մարդը չպատասխանեց :

Փողոց ելանք. արեւին եւ փոշիին մէջ քալեցինք անխօս .

— Կը տեսնե՞ս, դարձաւ ինծի Պարթեւեան. եկո՛ր գրականութիւն ըրէ այս ժողովուրդին համար : Ես ալ եկեր կը քաշկռտեմ քեզ : Սնդք կը գործեմ շիտակը : Փախէ, համբակ, տղաս : Ես պատճառ չեմ ուզեր ըլլալ Օր մը կ'ելլես կ'անիծես զիս .

Սահմռկած էր հոգիս :

Երբ քաղաքին կեդրոնը հասանք, առաջարկեցի որ «Փարիզիանա» հանդիպինք մէկ մէկ «ուիսքի» խմելու :

Ամառ էր : Հեղձուցիչ տաք մը կար :

— Սա «մզմզուկն» ալ եթէ չըլլայ ... ըսաւ Պարթեւեան, «ուիսքի»ին դաւաթը լոյսին բռնած, իր թախծոտ արտայայտիչ աչքերը սեւեռած ըմպելիին մէջ պայթող պղպջակներուն

— Խմենք եւ մոռնանք, ըսի :

—Չես կրնար գիտնալ, թէ ի՞նչ կը զգամ հիմա : Կարծես թէ մէկը դանակի հարուած մը տուած է սրտիս, անբուժելի վէրք մը բացած է հոն :

— Մոռցի՛ր, այդ նպարավաճառը հայ ժողովուրդը չի ներկայացներ : Ուրիշ քանի քանիներ կը սիրեն կարդալ գրածներդ, որոնցմէ հոգեկան խորունկ հաճոյք կը զգան :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

(1)

(Շար.)

ՄԵՐ ԿԵՐԱԾՆ ՈՒ ԽՄԱԾԸ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԵՆ

Առողջապահական նախարարութեան ժամանակէտ խորհրդականը՝ Փրոֆ. Դըլոր լրագրողներու ասուլիսի մը մէջ բացատրեց թէ «Փորձը ցոյց տուաւ որ սննդական ազդակը աւելի կարեւոր է առողջարանական տեսակէտով քան բնակարանը: Արդի կեանքի մէջ մեր սննդական դրութեան որակը քանակի փոխուած է :

Երկրագործէն կը պահանջուի որ շատ եւ շուտ արտադրէ: Այս տարի տանձը քիլօն մինչեւ տասը ֆրանքի ծախուեցաւ :

Գնորդը ուշադրութիւն կը դարձնէ ծանրութեան, մեծութեան եւ գոյնին, առանց նկատի առնելու որակը: Իսկ որակին իյնալուն գլխաւոր պատճառներն են նուազ արգասաբեր հողը, այլասերած կենդանիները, գէշ խնամուած բանջարեղէնները եւ վերջապէս խարդախուած ուտելիքները :

Հողը կենդանի միջավայր մըն է, որ կենսունակութիւն կ'առնէ շնորհիւ միլիառաւոր փոքր մարմիններու: Հողին հանգիստը նկատի չեն առներ, ծառերը կը կտրեն, բուսահողին անհետացումը կ'արագանայ. Ալժերիոյ մէջ ամէն օր հարիւր հեկտար հող կը մաշի :

Անտարակոյս, համադրական պարարտանիւթը կը բարելաւէ հողը, սակայն ատիկա ի վերջոյ առողջութեան չի՞ վնասեր : Նախախայրիքը որ այնքան կը փնտռուի հասուն պտուղին կամ բանջարեղէնին կենսաբանական յատկութիւնները չունի :

Մեծաքանակ արտադրութիւն ստանալու համար մարդիկ սկսած են խանգարել բնութեան հաւասարակշռութիւնը: Օրինակ, հաւարոյծը երկարելու համար աճելու ժամանակը, առտուն կանուխ կ'արթնցնէ հաւերը: Թռչուններու թիւն ալ սկսած է պակսիլ: Մեղուները փեթակներուն մէջ կը մեռնին, որովհետեւ միջատասպան դեղեր շատ կը գործածուին ներկայիս ։

Ուրիշ վտանգ մըն է «ճերմակին ճաշակը»: «Մենք կենսունակութենէ կը զրկենք ամէն բան նրբացնելու համար»: Աղը խող եւ մագնեսիոն չունի: Համադրական գոյները (մանաւանդ անիլինի բաղադրութիւնները) ի վերջոյ խլիրդ յառաջ բերող ազդակներ են: Ժավելով խառնուած մեր ջուրն ալ աղբիւրի ջուրին չի հաւասարիր: Հացը կենսաբանական այն արժէքը չունի, ինչպէս թթխմորով և ձեռքով պատրաստուածը: Մեծ քաղաքներուն մէջ գինին յաճախ կը խարդախեն:

Մեր սնունդին այս փոփոխութիւնը թէեւ տեղի կ'ունենայ 1800էն ի վեր, սակայն յիսուն տարիէ ի վեր շատ աւելցած է :

Գիտնականին կարծիքով ողբերգական է այս երեւոյթը, մանաւանդ հաւկիթներուն եւ պտուղներուն մէջ: Իսկ ալքոլամոլութեան յաւելումը համաշխարհային աղէտ մը երեւոյթը առած է :

Գիտնականը փորձ մը կատարեց մուկերու վրայ: Ոմանց սնունդ տուաւ կենսաբանական նիւթերէ զուրկ արտադրութիւններով: Կենդանիներուն տրուեցաւ զուտ ջուր եւ ալքոլով խառնուած ջուր : Այն մուկերը որ սննդազուրկ եղած էին կը նախընտրէին ալքոլը: Միւսները կը մերժէին ալքոլը եւ կը նախընտրէին մաքուր ջուրը :

Ցողնութիւնը, բժիշկներուն յանձնարարած կաղցուրիչ եւ քնաբեր դեղերը աւելին, գիտնականը կը վերագրէ ուտելիքներու սննդական արժէքի նուազման

Նկատի առնելով այս վտանգները, Փրանսացի ժամանակէտը կ'առաջարկէ որ արշաւ մը կատարուի հանրային միտքը ի նպաստ որակին դարձնելու համար: Օգտակար կը գտնէ հանքային ջուրը եւ փասթէօրի դրութեամբ զտուած կաթը. « Հիները կ'ըսէին թէ մարդը իր ակռաներով կը փորէ իր գերեզմանը »:

պային հարցերը : Կայսրը սիրով ընդունեց եւ խօսակցեց անմիջապէս հետեւանք տալ այդ խնդրանքին:

Կայսրը Տեղապահին նուիրեց իր լուսանկարը եւ յոբելինական պատուանշանը :

Եղիշէ արք. Ներկայ ըլլալով Գէորգով վարժարանի դասերուն, իր գոհունակութիւնը յայտնեց տնօրէն Գ. Թօփալեանի:

Եթովպահայերը տեղեկանալով Երուսաղէմի նիւթական կացութեան, իրենց համեստ բաժինը բերին Վանքին պարտապարեալներուն: Բարեկեցիկ ազգայիններ վեց սան որդեգրեցին, եօթը տարուան համար, տրամադրելով 42.000 տոլար :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՌՈՒԹ ՌՈՒԽՏԵԱԼ երիտասարդներ մտած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը Գարանթինայի մէջ (Պէյրութ), կնքահայրութեամբ ընկեր Շաւարշ Մակարեանի, որ ոգեշունչ խօսքերով բացատրած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնական նպատակները, ներկայիս, ինչպէս եւ 65 տարիներ առաջ երբ ծնունդ առաւ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Թեմի եկեղեցական համագումարը տեղի ունեցած է Դեկտեմբեր 2-ին մասնակցութեամբ 18 քահանաներու, եւ նախագահութեամբ առաջնորդ Խորէն եպիսկոպոսի: Առաջնորդը քանի վայրկեան տեւող դասախօսութիւն մը տալէ ետք քահանաներուն, բազմաթիւ թերթիկներ ցրուած են, ուր ամփոփուած են կարեւոր գիտելիքներ եկեղեցւոյ, խորհուրդներու, ծէսերու եւ արարողութեանց մասին: Եկեղեց. համագումարը ձեռնարկելով Ազգ. Գաւառ. ժողովի՝ վիճակով դադրած երկու քահանայ անդամներու ընտրութեան, միաձայնութեամբ վերընտրեց Ցարութիւն Ա. քհնյ. Կէպէնլեան եւ Յովհաննէս քհնյ. Պօղոսեան :

ԳԱՀԻՐԷԻ Ազգ. Առաջնորդարանը 250 եգ. ոսկիի չէք մը ղրկած է վարչապետ Քամալ Ապտէլ Նասըրի «Սպառազինութեանց շաբթուան» հանգանակութեան համար: Նոյն առթիւ վարչապետին ղրկուեցաւ նաեւ բարեմաղթական նամակ մը: Աղեքսանդրիոյ Թաղաք. ժողովի որոշումով հարիւր եգ. ոսկիի չէք մը յանձնուած է Աղեքսանդրիոյ կառավարիչին Գէորգ քհնյ. Սէմէրճեանի ձեռքով :

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Նոյեմբեր 9ին Կրետէի Իրաքլիոն քաղաքին մէջ մեռած է Տոքթ. Միհրան Փէշտիմալճեան: Ծնած էր Պոլիս: Զգած է բաւական թիւով ձեռագիրներ, ինչպէս եւ հայերէնէ-յունարէն ձեռագիր բառարան մը:

× Նիակարա Ֆոլսի մէջ մեռած է Սահակ Պաղտասարեան, 70 տարեկանին : Ծնած է Վան՝ Ոստանիք: Կանուխէն մտած է Հ. Յ. Դ. շարքերը: Համեստ աշխատաւոր մըն էր, սակայն առատաձեռնօրէն կ'օգնէր բարենպատակ հաստատութեանց :

ՔՂԻԻ ԽՈՒՓՍ գիւղի Հայր. Միութեան 39րդ Պատգ. ժողովը գումարուած է Տիթրոյթի մէջ: Անոնք այս տարի որոշեցին երկու Խուփսեցի սաներ որդեգրել բարձրագոյն կրթութեան համար, ստանձնելով անոնց դպրոցական ծախքերը մինչեւ աւարտելը :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՎԻԷՆ.— Այս շաբաթ իրիկուն Նոր Սերունդի վարչութիւնը թէյասեղանի մը հրաւիրած էր մեզ մեր ակումբին մէջ: Կսկծալի մահուան մը առթիւ շատեր չէին եկած :

Ժամը 9ին Աւետիս Քղելեան հանդէսը բանալով, նախ ներողութիւն խնդրեց որ չէին կրցած յետաձգել թէյասեղանը, վասն զի ուշ իմացած էին ցաւալի լուրը: Յետոյ պարզեց հանդէսին նպատակը : «Սիրելի ծնողներ ձեզ հրաւիրեցինք այսօր, որպէսզի տեսնէք մեր յառաջդիմութիւնը ազգային տեսակէտով: Շատ գեղեցիկ նպատակներով կ'առաջնորդուինք: Երիտասարդութիւնը հայ պահելու համար լաւագոյն միջոցն է արձանագրուիլ Նոր Սերունդին մէջ: Սիրելի ծնողներ, ուղարկեցէք ձեր զաւակները, անդամագրուեցէք մեր միութեան: Քանի մը տարի առաջ մեր տղաքը թոթով կ'արտայայտուէին, իսկ այժմ, պիտի տեսնէք թէ որքան համարձակ են: Պիտի աշխատինք այսուհետեւ յաճախ հաւաքուիլ այս սրահին մէջ: Մեր նշանաբանն է երգել, խօսիլ, զուարճանալ, մի միայն մայրենի լեզուով » :

Յետոյ բեմ հրաւիրեց Օր. Մարգրիտ Գալուստեանը, որ արտասանեց Ահարոնեանէն կտոր մը, Օր. Անժէլ Ոսկանեան երգեց «Կռունկ»ը, պատանի Րաֆֆի Գէորգեան արտասանեց կտոր մը Րաֆֆիէն, Վազգէն Գալայճեան՝ «Ինչ անենք», Օր. Գայծառ Քղելեան «Դուն մեղաւոր չես» (մեներգ), պատանի Յովհաննէս Էօքսիւզեան նուագեց « Բարձր սարեր»ը :

Այս գեղեցիկ երգերէն ու արտասանութիւններէն վերջ, Նոր Սերունդի երկսեռ երգչախումբը երգեց «Յիշում եմ ես», եւ «Իմ հեռաւոր հայրենիք»: Պաշտօնական մասէն վերջ, ներկաները հրաւիրուեցան սեղաններու շուրջ եւ հիւրասիրուեցան թէյով ու պիսկիթով :

Ուրախ մթնոլորտին մէջ լսեցինք Տիկին Ցամիկ Գալուստեան, Տիկին Ք. Մարտիրոսեան, Օր. Թուրֆանտա Այանեան, եւ մեր Բենօն:

Քաջալերական խօսքեր ըրին ընկեր Ս. Գալուստեան եւ ընկ. Շաւարշ Խաչատուրեան, որ Լիոնէն եկած էր :

Ապրիք տղաք, շարունակեցէք ձեր ճամբան, որքան ալ փոքր ըլլայ ձեր գործը, գնահատելի է արդիւնքը: Ցարատեւ ե՛ռանդ եւ յաջողութիւն կը մաղթենք :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ի ՎԻՃԱԿԻ ՉԵՆՔ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Կարդացի Դեկտ. 6ի «Օրը Օրին»ը, «Ներելի չէ անճրկիլ »: Ձեր խօսքը Առնուվիլի գաղութին ուղղելով կը հարցնէք.— «Եւ կամ, չունի՞ ներկայ թէ բացակայ բնակիչ մը, քիչ-շատ ունեւոր, որ յանձն առնէ գլուխ հանել այդ ձեռնարկը, ի յիշատակ հոգեհատորի մը »:

Ուրեմն կը կարծէք թէ մեր շրջանին մէջ ունեւորներ կան : Դժբախտաբար մեր գաղութը կը բաղկանայ համեստ աշխատաւորներէ: Մենք չունինք հեռու թէ մօտ ունեւորներ, որոնք կարենային օժանդակել մեր ծրագրին գլուխ ելլելուն :

Բայց հակառակ այս անձկութեան, քանի մը տարի առաջ կրցանք հաւաքել 150.000 ֆրանքի չափ գումար մը, որով կրցանք եկեղեցիին պատերը շինել եւ բակը սալարկել: Անշուշտ 150.000 ֆրանքը անբաւական էր, ամբողջ ծախքը եղած էր 600,000 ֆրանք, մնացեալ 450 հազարը կրցանք հաւաքել դարձեալ դուրսէն, Փարիզէն եւ Անկէնէն: Ուրեմն այս գաղութը ի վիճակի չէ բազմածախս բեռան մը տակ մտնելու, հակառակ իր կամքին, կրնանք 150 կամ 200.000 ֆր. եւս հաւաքել հազար դժուարութեամբ, բայց սրահի մը շինութեան ծախքը շատ աւելի մեծ գումարի կը կարօտի, որ մեր ուժերէն վեր է: Սրահի մը շինութիւնը պիտի ունենայ իր բարերար դերը մանաւանդ նոր սերունդին համար: Ունինք 15–20 պատանիներ, որոնք ամէն կիրակի եկեղեցի կուգան, շապիկ կը հագնին եւ կ'երգեն ամբողջ պատարագի արարողութիւնները: Ասիկա բաւական չէ մեզի համար, կը մտածենք անոնց ազգային հայութեան համար: Որպէսզի դառնան իրական կորիզներ, պէտք է անոնց տալ ազգային գիտելիքներ, օժտել հայկականութեամբ: Եթէ ձախողինք այս պարտականութեան մէջ, կորսնցուցած կ'ըլլանք ապագայի մեր ամբողջ յոյսը :

«Կեանք արծաթասիրացն նմանին սգաւորաց սեղանին, որք թէեւ զամենայն ինչ ունեցին, սակայն զայն որ ուրախացուցանէ՝ ոչ ունին »:

« Ոչ զխօսս ի մեռելոց, եւ ոչ զշնորհս ի յարծաթասիրաց պարտ է խնդրել»: Խոստովանինք թէ մեր ժողովուրդը չէ այն, ինչ որ էր երկրին մէջ, մանաւանդ ունեւորները խցած են իրենց ականջները եւ չեն հետաքրքրուիր ազգին պէտքերովը :

Ես շատ ծանօթ չեմ Շաւիլի գաղութին տնտեսական կարողութեան, բայց գիտեմ, որ Առնուվիլի շրջանը կը բաղկանայ օրը օրին ապրող հայրենակիցներէ: Ամէն անգամ որ կը տեսնեմ Առնուվիլի փոքրիկներուն թափառիլը փողոցներու մէջ, սիրտս արիւն կ'երթայ թէ՝ ինչո՞ւ չենք կրնար զանոնք մէկ յարկի տակ հաւաքել եւ դաստիարակել :

ԱԴԴԷ ՔՀՆՅ. ՓԱՅԼԱԿԵԱՆ

Յ. Գ.— Մատրիտէն Պ. Արմենակ Համբարձումեան սրահին շինութեան համար ղրկած է տասը հազար ֆրանք: Անկէնէն Պ. Սուրէն Գալէնտէրեանի ձեռքով 2000 ֆրանք: Գումար 12.000 ֆրանք

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (83)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

Եթէ այդպիսի բան մը գտնուէր, թերեւս իրաւունք ունենայիք զիս անոնց մեղսակից նկատելու: Եթէ կապ մը ունենայի Պուրսայի, Անգարայի, Իզմիրի մէջ ծրագրուած մահափորձերուն հետ, հարկաւ այդ մասին փաստ մը, ապացոյց մը երեւան պիտի ելլէր : Մինչդեռ այդպիսի փաստի մը նշոյլն անգամ չկայ. այս ալ ապացոյց է իմ անմեղութեանս: Այս երկրին քսանըհինգ տարի ծառայեցի, 12 տարին՝ զինուորական կեանքի մէջ եւ միշտ պարկեշտութեամբ աշխատեցայ : Ամէն ինչ կը թողում ձեր խղճմտանքին եւ արդարադատութեան : Միակ յանցանքս այն է որ փախուստ տուած եմ, պատճառը յայտնեցի եւ կը յուսամ որ պիտի ներէք այս թերացումս »:

Երբ Ապտիւլգատիր վերջացուց պաշտպանողականը, ընդհ. դատախազը առարկեց .

Ամբաստանեալ Ապտիւլգատիր պէյ չկրցաւ ինքզինքը զօրեղապէս պաշտպանել: «Ես անմեղ եմ» կ'ըսէ, մեր ալ անկեղծ փափաքը այդ է, բայց դժբախտաբար իրողութիւնը բոլորովին տարբեր է: Զիա Խուրշիտի յայտարարութիւնները զորս ինք կը մերժէ, բոլորովին ճիշդ են եւ այդ յայտարարութեանց համաձայն դատը լուսաբանուած է: Ուշագրաւ է նաեւ իր ունեցած յարաբերութիւնը Բիւշտիւ փաշայի նման խորամանկ մարդու մը հետ: Մէկ խօսքով, Ապտիւլգատիր պէյ չէ կրցած ինքզինքը պաշտպանել .

Ընդհ. դատախազին այս առարկութեան առջեւ, Ապտիւլգատիր խորունկ յուզումով մը աղաղակեց .

— Խղճիս ձայնին անսալով է որ կ'ըսեմ ձեզի, խօսքերուս մէջ բացարձակապէս սուտ եւ կեղծիք չկայ: Ես Բիւշտիւ փաշայի կարեւորութիւն եւ արժէք չեմ ընծայեր եւ անոր հետ մտերմութիւն ալ մշակած չեմ: Քառասուն տարին անգամ մը իրեն հանդիպած պահուս քանի մը խօսք փոխանակած եմ պատահաբար : Ահա թէ ինչու կարեւորութիւն չեմ ընծայած Բիւշտիւ փաշայի այն խորհրդաւոր խօսքերուն, որոնք թերեւս մահափորձի խնդրին կը վերաբերէին: Գալով Զիա Խուրշիտի յայտարարութիւններուն, կը կրկնեմ, անոնք ալ սխալ են եւ սուտ :

Զրպարտութիւն է՝ եւ ծրի վերագրում : Խնդրեմ, ըսէք ինծի, մահափորձի վերաբերեալ խնդիրներու մէջ ինծի հետ ի՞նչ կապ, ինչպիսի՞ կապակցութիւն մը կրցաք գտնել : Ճիշդ է, Զիա Խուրշիտի հետ կը տեսակցէի, կը տեսնուէի, բայց զայն կը նկատէի միմիայն Թէրաքքըփէրվէրներուն մէկ մարդը: Ինչպէ՞ս կրնամ մահափորձի գործին մէջ կապ ունենալ մարդու մը հետ, որուն որեւէ արժէք չեմ ընծայած :

Ապտիւլգատիր չորցած շրթները վերստին բացաւ եւ արտասանեց իր հուսկ բանքը, աղերսարկու եւ դթաշարժ

— Յարգելի դատաւորներ, այսօր, այս պահուս, կեանքս եւ մահս խնդրոյ առարկայ են: 45 տարեկան եմ, մինչեւ այս տարիքս մահափորձի նման ձեռնարկներու հետ որեւէ առնչութիւն չեմ ունեցած, այսուհետեւ ալ պիտի չունենամ, այս է վերջին խօսքս :

Նախագահ Ալի պէյ ծանոյց .

— Դատավարութիւնը վերջացած է, վճիռը պիտի հաղորդուի քեզի: Ամբաստանեալը տարէք .

ԱՊՏԻՒԼԳԱՏԻՐ ԻՆՉՊԷՍ ԿԱԽԱՂԱՆ ՀԱՆՈՒԵՑԱՒ

Ապտիւլգատիրի մահավճիռը գործադրուեցաւ նոյն գիշերն իսկ, ժամը ճիշդ 23ին, Անգարայի բանտի դրան առջեւ :

(Շար.)

ուէս զի խափանէ նախայարձակման որեւէ ձեւ »։

✕ Խրուշչեւ եւ Բուլկանին Փէնկալ հասան աւջի օր։ Հեռաղիրը կ՚ըսէ թէ երկուքն ալ հնդկական փաթթոցներ դրին հանդիսութեան մը պահուն։ Գործարան մը այցելած ատեն, Խրուշչեւ ըսաւ թէ «ձեր վայրաչարժները մաշած են»։ Կեդր. Կոմիտէէն Ա. քարտուղարը աւելի խոհեմ էր այս անգամ։ Ճառի մը պահուն մէկդի դնելով միջազգային քաղաքականութիւնը, բացատրեց թէ Ռուսերը առ հասարակ չեն ծխեր, առողջապահական պատճառներով ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ մետրոպոլիտը, Մակարիոս արք. հերքեց այն լուրը թէ համաձայնութիւն գոյացած է ինքնավարութեան մասին։ — Անգլիոյ օդանաւային նախարարը յայտարարեց թէ պէտք է խարխափներ հաստատել Կիպրոսի մէջ, այն ոմբաձիգներուն համար որոնք կրնան հիւլէական զէնքեր փոխադրել։— Յունաստանի վարչապետն ալ հերքեց համաձայնութեան լուրը ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը, Ատնան Մենտերէս յաջողեցաւ ժամանակաւ դահլիճ մը կազմել, ինը օր տեւելէ վերջ։ Անդամներէն հինգը կը մասնակցէին հրաժարեալ կառավարութեան։ Արտաքին գործերու նախարարն է Ֆուատ Քէօփրիւլիւ։ Ամէն դժուարութիւն հարթուած չէ տակաւին։ Քանի մը նախարարներ եւ երեսփոխաններ պատուոյ ատեան պահանջած են, ուրիշներ ալ ամբաստանութեան տակ առնուեցան ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ յատկացուած ամերիկեան օգնութիւնը, որ 36 միլիոն տոլար էր, բարձրացաւ 76·6 միլիոնի։ Այս յաւելումը մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի կառավարութեան համար, որ պիտի կրնայ ելեւմուտքը հաւասարակշռել, հանրօգուտ շինութիւններ կատարել եւ պահել դրամին գինը։ Կը կարծուի թէ Կիպրոսի խնդրին կարգադրութիւնն ալ պիտի դիւրանայ ամերիկեան միջամտութեամբ։

ԹԱՒՐԻԶԻ չարժավար մը, Գրիգոր Ալլեանց, 62 տարեկան, ծանրապէս վիրաւորուեցաւ 30 տարեկան յաճախորդի մը կողմէ, ժիւլ Սեզար փողոցին ։ մէջ ։ Հիւանդանոց փոխադրուած ատեն հազիւ կրցաւ տեղեկութիւններ տալ չարագործի մասին։ Ոստիկանները շուն մը արձակեցին որ մինչեւ Գամթիյի հրապարակը առաջնորդեց զիրենք, բայց ոճրագործը չգտնուեցաւ, ոչ ալ վիրաւորին դրամը ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը։ Նիւթն է «Աւանդական դպրոց եւ նոր դպրոց »։ Դասախօսը՝ Տիկին Էլիզ Այվազեան ։

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄՐԱՀԻՆ շինութեան համար Ցակոբ Սէմէրճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 1500 Ֆր. կը նուիրեն Գ. Եդուարդ Եազըճեան եւ Օր. Ալիս եւ Հիլտա Տէր Մարտիրոսեան քոյրեր ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Մանուկեան եւ իր զաւակները իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց հօր, մեծհօր, ողբացեալ Յ. ՏՕՆԻԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

Կաթող. ընտրութեան մասին

ՎԻԷՆ.— Այս կիրակի , կէսօրէ վերջ ժամը չորսին, Վիէնի մէջ , Սէյքըը Քաթոլիկի սրահը, Լիոնի եւ շրջանի կաթող. ընտրութեան պատուիրակ Գ. Ա. Կիւլպէնկեան զեկուցում պիտի տայ Վիէնի մէջ, կաթող. ընտրութեան, միւռոնօրհնէքի արարողութեան եւ հայրենիքի կացութեան մասին։

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը

ԽՆՋՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համախարբ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի խնջոյքը այս շաբաթ, ժամը 21–ին , Գ. Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ , 25 ռիւ Պէլ Իմաժ։ Նախագահութեամբ Գ. Ս. Ճերանեանի։ Վարչութիւնը սիրով կը հրաւիրէ հասարակութիւնը անխտիր , մանաւանդ անդամները իրենց ընտանիքներով ։

Կը խօսի Գ. Գ. Սիմոնեան ։

ԱՐԾԻՒ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՑՈՒՆՈՒԱՐ 7ԻՆ
Շաբաթ ժամը 20էն մինչեւ առաւօտ
SALON ALHAMBRA
340, Bld. Chave, Marseille

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գ. Նիկոլա Արզումանով – Արզումանեանցը իր ամբողջ ընտանիքով սրտի անհուն կսկիծով յայտնում է որ Երեւանում վախճանել է իր սիրեցեալ հօրեղբօր որդի ԱՐՇԱԿ ԱՐԶՈՒՄԱՆՈՎ – ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆՑԸ որի դառնալից մահուան առթիւ, այս կիրակի Դեկտ. 11ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցում (15 ռիւ Ժան Կուժոն), Սուրբ պատարագից յետոյ, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի հանգուցեալին յիշատակին համար ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

●

Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Արա Հօտաղեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԳԵՏՐՈՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

●

Տէր եւ Տիկին Հրանդ Յակոբեան, Յարութիւն Գոչունեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Ալֆորվիլի Ս. Գ. Գ. Եկեղեցւոյ մէջ, իրենց մայրիկին , մեծ մայրիկին՝ ՏԻԿԻՆ ՆԵԿՏԱՐ ԳՈՋՈՒՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԹՈՔԱՏԻ ԵՒ ԴԱՒՐԱՑԻ շրջանի Հայր. Միութեան։ Կիրակի 18 Դեկտ. ժամը 3էն կէս գիշեր, Իսի, 45 ռիւ տը լա Ցեփամեն։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ տեղական ուժերու.— Մարտիրոս Գարակէօզեան եւ Օր. Սրբուհի Շահինեան (երգ)։ Հաճելի անակնկալներ։ Արեւելեան նուագ Պ. Պ. Միհրեան Շիրվանեանի եւ Շմաւոն Պալեանի կողմէ։

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Համա–Զարսան–ճագի Հայր. Միութեան ։

Դեկտ. 10ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պօմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ։

Ղեկավարութեամբ եւ բեմադրութեամբ դերասան ԹՐԱԴՕՇի։

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի լաւագոյն ուժերու ։ Պիտի ներկայացուի՝

ԵՐԵՔ ՔԱՋԵՐ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՋ

(Տրամա վեց արարուածով , Յ. Ն. Վասկերտցեանի, Հայ յեղափոխական կեանքէ) ։

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Շաբաթ 10 Դեկտ., ժամը 21էն մինչեւ լոյս ,«Ալհամպրա»ի շքեղ սրահներուն մէջ
340 Պուլվ. Շավ

Եւրոպական պարեր՝
Կը նուագէ նշանաւոր
Orchestre ROGER GOMEZ et son ensemble

Գեղարուեստական բաժին, սիրուած երգիչ Պ. Գէորգ Մամասեան , ժօրժ Մաս (Լիոնի ձայնասփիւռէն)։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ դաշնակահարուհի Օր. ՍԻՐԶԱՆ ՊՕՑԱՃԵԱՆի , (Ա. մրցանակ Մարսէյլի երաժշտանոցէն)

Մէջ ընդ մէջ հաճելի անակնկալներ ։

Տեղի պիտի ունենայ ամենագեղեցիկ կօշիկներու մրցում ։ Առաջնութիւնը շահողը Միութենէն կողմէ կը ստանայ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը ։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով ։

Տոմսի գին 400 փրանք ։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է ։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի քաղաքատարանի սրահին մէջ
Ռիւ Սքալինկրատ

Այս Կիրակի ժամը 4էն կէս գիշեր ։

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ մասնաճիւղերուն կողմէ ։

Կը նախագահէ ընկերուհի ՍԱԹԵՆԻԿ ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆ ։

Կը խօսի՝ ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն հայկական նուագ Պ. Պ. Թաւիտ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ ։

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

Կ՚երգեն Տիկին Լուիզ Պետեան , Օրիորդներ Աստղիկ Քէօսէեան, Սրբուհի Եղիազարեան, Պ. Պ. Աւետիս Քիւփէլեան եւ Մարտիրոս Գարակէօզեան, կ՚արտասանէ Յարութիւն Տէր Գալուստեան ։

Օրիորդներ Ալիս Մեծատուրեան եւ Արմենուհի Պետեան (դաշնակ) ։

Հայկական պարեր Պանեէօյի Նոր Սեբաստիոյ ընկեր – ընկերուհիներու կողմէ ։

Անիէռի Նոր Սեբաստիոյ Թատերախումբը կը ներկայացնէ կատակերգութիւն մը
« ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ»

Խօսնակ ընկեր Գրիգոր Ամիրայեան։

Ժամը 8էն վերջ պարահանդէս ։

Մատչելի պիւֆէ ։

Մուտք 200 Փրանք ։

Կառախումբը Մոնբարնասէն եւ Սէն Լազարէն, օթօպիւս Փօն տը Սէվրէն, 171 թիւ, իջնել Փիւի սան Վէն ։

ՋՐՈՑՑ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱՆԿԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի մասնաճիւղին։ Այս շաբաթ ժամը 21ին, 19 ռիւ տէ զ՚Ալուէթ, (Տիկին Պօղիկեանի բնակարանը)։

Կը խօսի Տիկ. Հռիփսիկ Խոնդկարեան։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕՅԻ

Մեր բաժանորդները կրնան իրենց վճարումները կատարել «Յառաջ»ի գործակալ սրճարանապետ Զատիկեանի միջոցաւ ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն նիստի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու ներկայացուցչական ժողովը, այս կիրակի ժամը 15ին, Քաֆէ Պարպաթի վերնայարկը ։

Մարմինները պէտք է ներկայանան լրիւ կազմով ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին , Ահարոնեան ակումբը։ Միասին բերել անդամատետրերը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

Հ. Յ. Դ. ՓՈԹՈՐԻԿ խումբի դասախօսական ժողովը՝ երեքշաբթի, 13 Դեկտ. ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին , Արմէնեան դպրոցը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 14·30ին, 10 ռիւ Ռ. Փ. Ժիլպէռ, Անիէռ, ընկերուհի Կոթողեանի բնակարանը։Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մանուկներու օրուան յանձնախումբի ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 15ին, Քաֆէ Ռէժան ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ռես. Միութեան անդամական ժողովը այս կիրակի ժամը 4·30ին, Իսիի Արմէնեան վարժարանը ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի հայրենակիցներէն անխտիր ներկայ ըլլալ ։

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

11 Դեկտ. Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 4ին, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ սրահին մէջ ։

Սարգիս Պօղոսեան կը ներկայացնէ
ՊՏՈՅՏ ՄԸ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Արտասանութիւն արձակ եւ բանաստեղծական կտորներու ։

Կարեւոր.— Երեկոյթը մէկուկէս ժամ կը տեւէ ։ Ճիշդ որոշեալ ժամուն սկսելէ վերջ, սրահին դռները կը փակուին , որեւէ խանգարման առիթ չտալու համար։

Տախսերու մասնակցութիւն ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԱՑԻՍԵԱՆ ԾԱՂԻԿՆԵՐ, ՄԱՏԵՄԵԱՆ ԺՊԻՏՆԵՐ, գրեց՝ Միքայէլ Վրդ. Մոմճեան, միարան Զմմառու։ Հայ կաթողիկէ տպարան, Պէյրութ, 1955։ էջ 568. գին հազար Փրանք։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարին. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 11 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 11 DECEMBRE 1955

31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3260

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԲՕՍՏԱՆԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ»

Բառը կ'առնենք Երեւանի թերթերէն :

«Բոստանաբուծութիւն» կամ «բոստանամշակում» — այսինքն բոստան մշակել, բուծանել

«Բոստան»ը մեր գիտցած բանջարանոցն է ։ Ուրիշ հոմանիշներ ալ չեն պակսիր ։

Բայց, աւանդութիւնը կը շարունակուի Աբովեանի օրերէն ի վեր, վարակելով ամբողջ սերունդներ ։

Այնպէս որ, մինչեւ այսօր ալ ջուրի պէս կը հոսին ուրիշ հարիւրաւոր թուրքթաթարական բառեր, — էրիկ, փոշման — ել, բողչա, իգիտ, ճիանդամ, բախկալ, մուլք, չաքան, ֆորանամ, հոնքուր – հոնքուր *եւայլն։*

Ի զուր դիտել կուտաք՝ թէ բոլորին ալ հարազատ հայերէնը ունինք, շատ աւելի վճիտ ու խօսուն ։

Դրուագներ անգամ դժուար կը համոզուին, կամ կը փորձեն ձեզ համոզել թէ ժողովրդական բարբառ է ։

Փոխաբերական իմաստով, «բոստանաբուծութիւն»ը աւերներ կը գործէ նաեւ արտասահմանի մէջ ։

Թերթեր ունինք որոնք իրենց սիւնակներուն կը լեցնեն զոյնզգոյն «բոստանճի» – ներով ։

Իմաստակ եւ քարացած, մոլեռանդ եւ անկիրթ, այս վերջինները վճիռներ կ'արձակեն անձայրձակ, ապացուցանելու համար թէ իսկապէս «սփեռական լեզու» կը մշակուի Երեւանի մէջ ։

Անոնց մէջ կան տիպարներ որոնք հասարակ ուղղագրութիւն անգամ չեն գիտեր, եւ սակայն կը յաւակնին դաս տալ՝ իրենց կարկտան, խեղճեւ հայերէնով ։

Միեւնոյն ատեն ամբարտաւան են անոնք եւ լրբենի լեզու մը կը գործածեն, երբ քննադատութիւններ կարդան «սփեռական լեզու» կոչուած խեղկատակութեան, բուն պառով՝ մայրենի լեզուի աղճատման եւ աղքատացման դէմ ։

Անդին ամէն ինչ լոյս է եւ գիտութիւն, ասդին՝ ծխական դպրոցի կամ բանկալի վիտելիք ։

Անդին լեզուն կը զարգանա՞յ, երբ մէկ տողի վրայ կը գրէ «մարդկային եւ սիրելիատակաան թէորիաներ», իսկ ասդին կը դառնայ ծխական – ծխական բացատրութիւն, եթէ գրէք — «գռեհիկ (կամ ռամիկ) եւ ոչնչական տեսութիւններ »։

Անդին բանաստեղծ Աւ. Իսահակեանը ստորման մը եւս կը բարձրանայ, կը կոչուի յաուրիատ, երբ իր 80ամեակին առթիւ խօսած ճառին մէջ իրարու ետեւէ կը շարէ կուլտուրա, տրադիցիա, սիմվոլ *եւ* զենոսիդիզմ *։*

Իսկ ասդին մեր հայերէնը կը դառնայ ծխական, եթէ գործածենք հարազատ հոմանիշները,— Մշակոյթ, աւանդութիւն, խորհրդանիշ *եւ* ցեղասպանութիւն *։*

Ամէնէն վրդովիչը այն է որ, «բոստանաբուծութեան » արտասահմանի «չորան»ները գլխու վրայ տեղ ունին ուղղափառ հայ – քրիստոնեայ համարուած թերթերու մէջ ։

Ուրիշ խօսքով, այս թերթերն ալ մեծ մասով ռամկավար — անձնուէրաբար կը քաջալերեն «բոստանաբուծութիւնը», խաթարելով իրենց ընթերցողներուն ճաշակը եւ աղճատելով տարրական գիտելիքներ ։

Նիւթի պակա՞ս թէ «Հայաստանասիրութեան » ուրիշ մարզանք մը, որ կը յիշեցնէ հինաւուրց առակը.— Աղէք իր ձագը սիրած ատեն խեղդեր է ...

Այսու արտասահմանի գորշ մամուլը եւ ծեքծեքուն մտաւորականութիւնը նոյնքան աւերներ կը գործեն իրենց կրաւորական գիրքով, որքան վտարանդի «բոստանաբոյծ»ները իրենց անյատակ տգիտութեամբ եւ ապերասան մոլեռնութեամբ ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

ԵՕԹԸ ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ԵՐԵՒԵԼԻՆԵՐ ԵՒՍ ՎՏԱՐՈՒԵՑԱՆ

Նախորդ վարչապետը, Մենտէս Ֆրանս, որ տիրաբար կը վարէ արմատական կուսակցութիւնը, պաշտօնապէս հաստատեց թէ վտարուած են եօթը կարեւոր դէմքեր։ Աւելի առաջ արտաքսուած էր Պ. Էտ. Ֆոր։ Դաշլիճէն արմատական անդամներէն երկուքը, որոնք հրաժարած էին կուսակցութեան ճնշումով, բայց բոլորովին միացած չէին Մենտէս Ֆրանսի տեսակէտին, կարգապահական ատեանին յանձնուեցան։ Վտարեալներէն մէկն է առողջապահական նախարարը, Պ. Պերնար Լաֆէ, որ մերժած էր դաշլիճէն հրաժարելու հրամանը ։ Նախկին ռազմիկներու նախարարը, Վէնսան Պատի, որ նոյնպէս մերժած էր հրաժարիլ, կարգապահական ատեանին պիտի ներկայանայ, բացատրութիւններ տալու համար։ Նոյն հրամանն ստացած է ճարտարարուեստութեան եւ առեւտուրի նախարարը, Անտրէ Մորիս ։

Միւս վտարեալներն են նախկին վարչապետ Ռընէ Մայէր, որ անցեալ փետրուարին տապալեց Մենտէս Ֆրանսի դահլիճը եւ այժմ նախագահն է Եւրոպայի ածուխի եւ պողպատի կազմակերպութեան վարիչ մարմնին, Լէոն Մարթինօ-Տեփլա, արմատական կուսակցութեան վարիչ մարմնի նախագահը, որ կրկնորդական գիրքի մը վրայ նետուած էր Մենտէս Ֆրանսի կողմէ եւ Ժան-Փոլ Դաւիթ, ձախակողմեան հանրապետականներու միութեան ընդհ. քարտուղարը։

ԻՆՉՈ՞Ւ ՄԵՐԺԵՑԻՆ ԿԱՐՄԻՐ ՁԵՌՔԸ

Ընկերվարական կուսակցութիւնը կոչ մը հրատարակեց, որով կը բացատրէ թէ ինչու մերժեց միացեալ ճակատ կազմել համայնավար կուսակցութեան հետ ։ Ահաւասիկ բովանդակութիւնը ․

— « Ի՞նչպէս կրնանք լուրջ նկատել մարդիկ որոնք երէկ կը նախատէին մեզ, իսկ այսօր ձեռք կ'երկարեն ձեզի, վասն զի այդպէս կը պահանջէ Ռուսիոյ շահը ։ Մարդիկ որոնք վաղը նորէն պիտի անարգեն մեզ, վասնզի այդպէս պիտի պահանջէ Ռուսիոյ շահը ։

« Եթէ ընդունէինք երկարած ձեռքը, միութիւնը պիտի տեւէր այնքան որքան Թրոցքիի եւ Բուլկանինի ժպիտը։Եւ հետեւանքը պիտի ըլլար դարձեալ յուսախաբութիւն, յանկերծ յուսահատութեան եւ յետաշրջական շարժումը պիտի ապահովէր վերջնական յաղթանակ մը ։

« Ոչ, համայնավար ընկերներ, մենք չենք կրնար նուաստացուցիչ համաձայնութիւնը կնքել այնպիսի վարիչներու հետ որոնց քաղաքականութիւնը կը վարէ օտար ազգի մը դիւանագիտութիւնը, նոյն իսկ եթէ ընկերվարական ըլլայ այդ ազգը, ինչ որ իրականութիւնը չէ Ռուսիոյ համար, — աշխարհակալ ազգ մը որուն ծոցին մէջ գոյութիւն չունի որեւէ ազատութիւն վիճաբանութեան, քննադատութեան, տեղեկատուութեան եւ ուր բանուորները կը չահագործուին այնպէս ինչպէս աշխարհի ոչ մէկ մասին մէջ, ուր գործադուլը կը պատժուի աքսորով եւ նոյն իսկ մահով »։

Կոչը յետոյ կը բացատրէ թէ միութեան համար անհրաժեշտ է որ համայնավար կուսակցութիւնը դառնայ ժողովրդավար կուսակցութիւն մը, ամէն տարի ընդհ. ժողով գումարելով եւ արտօնելով ազատ վիճաբանութիւնները, պէտք է որ այդ համագումարներուն մէջ ընտրուին իր վարիչները եւ մշակուի գործունէութեան ուղեգիծը, պէտք է որ համայնավար կուսակցութիւնը պաշտպանէ բոլոր բանուորները, բանի աշխատանքի կայանները, բանտարկութիւնները եւ գնդակահարութիւնները, միակ կուսակցութեան դրութիւն են..

ԱՅԼ ԱՌԱԿ ԼՈՒԱՐՈՒՔ

Առողջապահական նախարար, Պ. Պերնար Լաֆէ, իր վտարման առթիւ նամակ մը ուղղելով Պ. Մենտէս – Ֆրանսի, դիտել կուտայ թէ «առնէնէ մը ի վեր արմատական կուսակցութիւնը դէպի համատիրութիւն կը ձգտի կարգ մը վարիչներուն մղումով։ Կամայականութիւնը ուղեցիծ է դարձեր կուսակցութեան մէջ ։ Առանց որոշումներու եւ ամենայն վրդովմունքի, ուշաց քանի մը օր առաջ հաղթութիւն էտ. Ֆորի վտարումով։ Վարչապետին հանդէպ եղած տնօրինութիւնը, ճիշդ այն պահուն երբ ան ձախձախիչ պատասխանատուութիւններ ստանձնած է, կը վարկաբեկէ միայն այս մարդիկը որոնք դարձած են գործիք հաշուեհարդարութեան մը »։

Նախարարը յետոյ իր կատարեալ համերաշխութիւնը կը յայտնէ վարչապետին հետ եւ կը մերժէ բաժանուիլ անկէ, ինչպէս պահանջած են ։

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն արձանագրուած ընտրողներու թիւը մէկ միլիոնի յաւելում մը կը ցուցնէ 1951ի վրայ։ Յաւելումը մասնաւորապէս աչքի կը զարնէ Փարիզի մէջ, ուր կեդրոնի եւ արուարձաններու քաղաքապետութիւնները արձանագրութիւնները շարունակեցին մինչեւ շաբաթ կէս գիշեր ։

× Քաղաքական կուսակցութիւնները արտօնուած են քարոզութիւններ կատարելու երկու անգամ անթելով, 15 վայրկեան, մէկ անգամ ալ հեռատեսիլով, հինգ վայրկեան։ Այս արտօնութենէն պիտի օգտուին միայն այն կուսակցութիւնները որ թեկնածուներ կը ներկայացնեն առնուազն երեսուն նահանգներու մէջ ։

....

ԿԻՊՐՈՍԻ ահաբեկիչները կը շարունակեն ռումբեր նետել զանազան քաղաքներու մէջ։ Նոր կազմակերպութիւն մը ստեղծուած է, համախմբելու համար ուսանողական միութիւնները ի խնդիր ազատագրութեան։ Կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց որուն համաձայն անգլիացի զինուորները եւ իրենց ընտանիքները իրաւունք չունին շրջելու Նիկոսիա քաղաքին մէջ, արեւամուտէն մինչեւ արեւածագ։ — Անգլ. զօրքը խուզարկութիւններ կատարեց 25 վանքերու մէջ, զէնքեր փնտռելով։ Խուզարկուեցան բոլոր հաստատութիւնները, մատուռներ, սրահներ, վանական խցիկներ, հիւրասենեակներ ։ Տեղ – տեղ գործողութիւնը տեւեց հինգ ժամ։ Արդիւնքը անյայտ կը համարուի։ Ձերբակալուեցան ութ վանականներ, որոնց մէկը՝ քահանայ մը, երկու տարեճանակ ունէր ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՄԵՐ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՇԻՒԸ

Արեւմէն ստացանք հետեւեալ առժամեայ հաշիւը, *Ցառաջի* հանգանակութեան բաշխման մասին .—

Անցած դպրոցական տարեշրջանին հազիւ մէկ ամիս կրցանք ուտեստի բաշխում կատարել 37 չքաւոր աշակերտներու ։ Ցապաղումին պատճառը ծանօթ է ձեզի. ուզեցինք որ դպրոցներու կրթական խորհուրդը պաշտօնապէս ճանչնայ այս ձեռնարկը, ինչ որ եղաւ եւ պաշտօնագիր մըն ալ ղրկուեցաւ *«Ցառաջ»*ի։

Այս տարի Հոկտ. 15էն սկսանք կանոնաւոր բաշխումը։ Ուտեստ կը ստանան 37 աշակերտներ։ Ու այժմ ամէն շաբաթ իւրաքանչիւր աշակերտի կը տրուի .—

Վեց հաւկիթ, 1/4 քիլօ խառցած կաթ եւ կամ նոյնքան մեղր, 1/4 քիլօ կարագ, մէկուկէս քիլօ բրինձ կամ նոյնքան մաքարոնի ․

Արդիւնքը շատ լաւ է. աշակերտներուն ծանրութիւնը սկսաւ աւելնալ։ Թէ ծնողները եւ թէ փոքրիկները երախտապարտ են ։

Սկիզբէն մինչեւ Նոյեմբերի վերջ մեր ծախքը եղած է .—

135.000 ֆրանք։ Իբրեւ նախահաշիւ մինչեւ 1956 Յունիսի վերջ մեր ծախքերը պիտի ըլլան 355.000 ֆրանք։ Ընդհ. գումար 490 000 ֆրանք ։

« *Ցառաջ* »ի գումարն էր	736.850
Վերի գումարը	490.000
Կը մնայ	246.850

Այս գումարը յաջորդ տարեշրջանին միայն չորսուկէս ամիս կը բաւէ»։

Այսպէս, ուրեմն, 37 չքաւոր աշակերտներ քիչ շատ կանոնաւոր սնունդ ստացած պիտի ըլլան, շնորհիւ *Ցառաջի* ընթերցողներուն եւ բարեկամներուն, որոնք եղբայրական պարտականութիւն մը կատարեցին, պարզ կոչի մը վրայ ։

Ո՞ւր էր որ այսպիսի կապեր հաստատուէին գաղութէ գաղութ, ջերմացնելով ցիրուցան բազմութեանց սիրտն ու միտքը ։

ՎԱՀԷ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՑԱԿՈԲ ՆՇԱՆԵԱՆ

Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք թէ յանկարծամահ եղած է Պ. Յակոբ Նշանեան, որ Քանէն Վալանսի հիւանդանոցը գացած էր, դարմանուելու համար ։

Նախկին ռազմիկ, հանգուցեալը երկար ատեն ունեցած է նաեւ հանրային գործունէութիւն, իբրեւ Դաշնակցական ։ Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Զարուհի Նշանեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն,

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ...

Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը Դեկտ. 9 թուակիր յայտարարութեամբ մը կը ծանուցանէ թէ իր ոստիկանութիւնը Դեկտ. մէկէն ի վեր կը կատարէ սահմանապահներու հսկողութիւնը որ ցարդ կ'ընէր Ռուսերուս վրայ ։ Ոստիկանութեան հրամայուած է բարեկիրթ բայց վճռական վարմունք ցոյց տալ եւ պաշտպանել պետութեան գերիշխանութիւնը ։ Յայտարարութիւնը կ'ըսէ նաեւ թէ պիտի յարգուի չորս պետութեանց միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը, որ կ'ապահովէ Պերլինի Ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան պահակազօրքին ազատ երթեւեկը արեւմտեան շրջանին մէջ ։

Պաշտօնական գեկոյցը տարբերութիւն մը կը դնէ արեւմտեան Գերմանիան արեւելեան Գերմանիայէն բաժնող սահմանագլուխին եւ արեւելեան Պերլինը արեւմտեան Պերլինէն բաժնող սահմանագլուխին միջեւ։ Առաջինը պիտի դրուի սահմանապահ ոստիկանութեան հսկողութեան տակ, երկրորդը՝ զինուորական իշխանութեան ։

× Ամերիկեան կառավարութիւնը այս յայտարարութեան եւ ուրիշ ձեռնարկներու առթիւ կը յիշեցնէ թէ իրենք Խ. Միութիւնը պատասխանատու կը նկատեն արեւելեան Գերմանիոյ վարչութեան եւ Պերլինի արեւելեան շրջանին ։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնն ալ յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով կ'ըսէ թէ որոշած են դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզել ուեւէ երկրի հետ որ կը ճանչնայ արեւելեան Գերմանիոյ իշխանութիւնը եւ թէ ինք որ եւ է կապ պիտի չհաստատէ համայնավար Չինաստանի կամ արբանեակ պետութիւններէն որ եւ է մէկուն հետ ։ Այս ազդարարութիւնն ուղղուած է մասնաւորապէս Եգիպտոսի եւ Հնդկաստանի, որոնք այժմ առեւտրական փոխանակութիւններ կը կատարեն արեւելեան Գերմանիոյ հետ։ Կ'ըսուի թէ Եգիպտոս առեւտրական գործակալութիւն մը պիտի հաստատէ արեւելեան Պերլինի մէջ, հիւպատոսական պաշտօն ալ յանձնելով անոր։

(Շար.-ը կարդալ Դ. 'չ)

ԳԻՆԻ ԽՄԵԼՈՒՆ ՉԱՓԸ ԿԱՅ

■

(ՀԷՔԵԱԹ)

Կարօտով
Սիրելի Մուշեղ Յովհաննիսեանին

Այլա՜հ անիծեց տասը գաւակարգ՝ մարդկային ընկերութեան մէջ, իբրեւ պատասխանատու գինիին գործած չարիքներուն, կ'ըսէ իսլամական աւանդութիւն մը . . .

Այն որ գինի կը ծախէ :
Այն որ գինի կը գնէ :
Այն որ գինի կը խմէ :
Այն որ գինի կը հրամցնէ :
Այն որ գինի կը գովաբանէ :
Այն որ գինի կը փոխադրէ :
Այն որ գինի կը պահէ տանը մէջ :
Այն որուն ոտքերով խաղողը կը ճմլուի :
Այն որու ձեռքով խաղողաջուրը կարասի մէջ կը լեցուի :
Այն որ կ'օգտուի գինիի պատրաստութենէն :

Վա լաՃէթ – ուլլահ, ալէյհիյլ – լաՃէ:

Եւ սակայն, Իսլամները կարծուածին չափ թշնամի չեն գինիին, գէթ տրիկա կը հաստատուի իրանեան աւանդութեամբ մը, որ կը պատմէ թէ ի՛նչպէս ստեղծուեցաւ որթատունկը, ի՛նչպէս պատրաստուեցաւ գինին եւ ի՛նչպէս հաստատուեցաւ գինի խմելուն չափը :

■

Արքայից-արքան, Քայ – Քօպատ, կո-չո՛ւնք ունէր իր պալատէն ներս, որ կը շողար՝ ի՛նչպէս խոշոր ադամանդ մը, չատրուանները բոցեղէն չեղբերով պաշտպանուած, Սպահանի ծովարձակ պարտէզներուն ծիւնի պէս ճերմակ վարդերու փրփուրին մէջ ընկղմեալ: Խնջոյքը տեւեց երեք օր եւ երեք գիշեր։ Երրորդ օրը, յետ միջօրէին, երբ դեռ մեծամեծները բաժնուած չէին սեղանէն՝ երկու կարգի վրայ բազմած դէմ առ դէմ, յանկարծ, բաց պատուհանէն ներս մտաւ ա-բագիլ մը, որու վիզին շուրջ փաթթուած էր օձ մը, որ կը ջանար խեղդել թռչու-նը՝ խելօք եւ բարի ի՛նչպէս մարգարէ մը: Եւ նման որդերու [illegible] — րոնք ամէն առաւօտ կուգային ծունր դնել գահակալ արքայից – արքային առջեւ՝ ներկայացնելու համար իրենց համեստ խնդրանքը, նոյն դիրքն առաւ ագռաւը, մզկտաց, հեծկլտաց, ու թերեւս արդար միջամտութիւն մը խնդրեց թռչունի լե-զուով: Պալատականները չուարեցան եւ իրարու կը հարցնէին թէ ի՛նչպէս ընեն որ օձն սպաննելով՝ չվնասեն ագռաւին : Քայ – Քօպատ,— Թող Այլահ չտացնէ՛ վարդերը իր գերեզմանին վրայ, — լարեց աղեղը եւ մէկ նետով գետին գամեց օձին գլուխը: Ագռաւը, իր վիզն ազատելով օձին խեղդիչ օղակներէն, թռաւ պատու-հանէն դուրս ու կորսուեցաւ երկինքին մէջ

— Իմաստո՛ւն է արքայից – արքան, որքան արդար նոյնքան ճարտար, աղա-ղակեցին պալատականները միաբերան :

Քիչ ետքը, ո՜վ զարմանք, հորիզոնին վրայ նշմարուեցաւ նոյն ագռաւը, որ եկաւ պահ մը սաւառնեցաւ պալատին վե-րեւ, դարձաւ ու դարձաւ՝ ի՛նչպէս Այլահ անուան տասերը Սպահանի մայր մզկի-թին գմբէթին վրայ, յետոյ մտաւ պա-տուհանէն ներս, թառեցաւ արքայից – արքային գահոյքին առջեւ, շնորհալի ձե-ւով մը խոնարհեց գլուխը, կտուցէն վար ձգեց հօթը մանրահիկ հունտեր :

— Ի նշան երախտագիտութեան՝ ագռա-ւը ընծա՛յ է բերեր, Տէ՛ր, ապրա՛ծ մը-նաս դուն, աղաղակեցին պալատականները ի նորոյ արթուն :

— Ի՞նչ է, ի՞նչ, հարցուց արքայից – արքան՝ հետաքրքիր :

Ոչ ոք գիտէր: Ոչ ոք կը ճանչնար հունտերը, զորս բերած էր ագռաւը, բարի եւ երախտահատոյց: Կանչեցին գիտունները, կանչեցին բժիշկները, կանչեցին վաճա-ռականները, հողագործները, կախարդ-ները, բոլոր ուլեմաները եւ ուգելաները, նոյնիսկ ազօթքի մարդիկ : Բայց ոչ ոք գիտէր թէ ի՛նչ էին ագռաւին բերած ընծաները, — մարգրի՞տ, յուռո՞ւթք թէ մԷՑԻ – ԷԼ – ԵԻՆՑՈՒՆ:

Գիւղացի մը խորհուրդ տուաւ ցանել :

— Հո՛ղը միայն գիտէ թէ ի՛նչ է, ի-մաստունը հողն է, ըսաւ գիւղացին, ապրա՛ծ մնաս, Տէ՛ր:

Աչքերը մեծցան, աչքերը խոշորցան, սարսա՛փ կ'արտայայտէին պալատականներուն աչքերը: Հապա եթէ սատանա՛ն էր ղրկած, ի՞նչ պիտի պատահէր, ի՞նչ :

Մօրուքները շարժեցան, տրտունջները շատցան, Այլա՛հ – Այլա՛հ աղաղակներ: շատրուան դարձան բարձրացան : Վախ ու բողոք, սարսափ եւ աղօթք .

Բայց եւ այնպէս ցանեցին: Ջուր տուին, ջերմութիւն տուին, խնամեցին՝ համա-ձայն եղանակին: Նախ ծիլեր բարձրա-ցան, յետոյ ծիլերը տունկ դարձան, կա-նանչ տերեւներով զարդարուեցան՝ փիւ-ղ"ցիի մը ափերուն պէս լայն : Օր մըն ալ ծաղիկներ վրան, սեղնագործութեան մը նման, նրբահիւս եւ շղարշային, որոնք լապտերի ձեւ առին ի վերջոյ եւ կազմե-ցին յակինթէ կամ զմրուխտէ քայլամաննակներ :

Ծաղող էր՝ հասեր էր:

Ոչ ոք փորձեց ուտել: Բոլորը կը վախնային, սատանայի պտուղ կը համարէին:

— Ճմլենք, ջուրը քամենք, կարասի մէջ լեցնենք, ըսաւ բժիշկ մը՝ որ սովոր էր դեղ պատրաստել նմանօրէն :

Այդպէս ալ ըրին: Ու խաղողին ջուրը, սիրածին համար լացող աղջկան մը ար-ցունքին պէս տաք եւ Սպահանի դաշտե-րուն ցօղին նման պայծառ, սկսաւ պըղ-պըջալ, խնդալ, ծիծաղիլ ալապասորէ կարասի՛ մէջ: Աւելի եւս վախցան, այս անգամ, բրդոտ մօրթով պալատական-ները : Ի վերջոյ եկան հաքիմները եւ խորհուրդ տուին խմցնել մահապարտնե-րուն՝ տեսնելու համար պատրաստուած հեղուկին ներգործութիւնը: Դողդղալով, նողկանքով եւ ամենայն դժկամակու-թեամբ՝ մահապարտները նախ խմեցին մէկ գաւաթ : Երկրորդ գաւաթէն ետքը՝ դողը դադրեցաւ, վախը փարատեցաւ, համարձակութի՛ւն առին բոլորը եւ քա-ջութիւն: Երրորդ գաւաթէն ետքը չոր-րորդ մըն ալ պահանջեցին: Հինգերորդ գաւաթը հազիւ պարպած՝ երգեցին, պա-րեցին, անուշ բաներ ըսին պալատական-ներուն եւ «ապրա՛ծ մնաս, Տէ՛ր» աղա-ղակեցին թագաւորին, ի՛նչպէս է սովո-րութիւնը դժբախտութեան եւ երջանկու-թեան մէջ հաւասարապէս : Վեցերորդին՝ տէ՛րն էին պալատին, Քայ – Քօպատի գանձին եւ մահիճին, ի մեծ ցայթակղութիւն պալատականներուն :

Հարկ չմնաց խմցնելու եօթներորդը : Իմաստուններն հասկցան այնժամ թէ խը-մելու իր չափն ունի գինին : Ցամ մը կայ՝ համարձակութիւն կուտայ կամ մտքի աշխուժութիւն, չափ մը կայ՝ տխրութիւն եւ մտահոգութիւն կը փարատէ կամ կը ստեղծէ զուարթութիւն եւ ուրախութիւն, չափ մըն ալ կայ, — Եղի՛տը վը-կայ, — խոզանոց կ'առաջ՝ որդէ

Ընթերցո՛ղ, Այլահին շնո՛րհքը վրադ, մի հասնիր մինչեւ այդտեղ :

*

Այս իմաստութիւնը ծանօթ էր բոլոր այն ժողովուրդներուն, որոնք գինի գործածած են հետեւելով . . . Նոյի, Քայ – Քօպատի կամ Բագոսի :

Արդարեւ, հելլենական դիցաբանական աւանդութեան մը համաձայն՝ Բագոս որթատունկին բարունակը դրաւ աղաւնիի մը ոսկորին մէջ ու տնկեց հողին մէջ :

Որթատունկին սոսը աճեցաւ զօրացաւ : Բագոս հանեց սոսը եւ դրաւ առիւծի մը ոսկորին մէջ: Որթատունկը աճեցաւ գօ-րացաւ աւելի: Այն ատեն Բագոս հանեց որթատունկը եւ դրաւ էշու մը ոսկորին մէջ

Ահա թէ ինչո՛ւ, կ'ըսէ աւանդութիւնը, ով որ մէկ գաւաթ կը խմէ խաղողաջուրը, կը դառնայ աղաւնիի մը պէս դդուեալ: Ով որ կը խմէ երկու գաւաթ՝ կը դառնայ առիւծի մը պէս քաջ : Ով որ կը խմէ երեք գաւաթ՝ կը դառնայ էշու մը պէս էշ :

Այդ վերջին չափն է, որ պատճառ դարձած է պայքարին՝ ընդդէմ գինիին եւ ո-գելից ըմպելիներուն : Եթէ պահուի չա-փը, կարելի է համաձայնիլ հին Ցոյնե-րուն հետ, որոնք կ'ըսէին թէ աշխարհի վրայ միայն երեք շնորհքով բան կայ բերնի յարմար, յաւիտենապէս հաճելի՝ որքան ողջերուն, նոյնքան եւ .. մեռել-ներուն.

— Կաթ, մեղր եւ գինի:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՁՐՈՅՑՆԵՐ

ԱՅԾԵԱՄԸ

●

Ասպատակելով, արիւն ու աւեր սփռելով երկրում՝ Թշնամին մօտեցել էր Անիին:

Փաթլուն ամբրան իբար ետեւից դըռ-հում էր քաղաքի պարիսպների վրայ, ո-րոնք Ախուրեանի ափից սկսելով՝ մի լայն շրջան էին կազմում հիւսիս արեւմուտք եւ երեք կողմից շրջապատում Բագրատունեաց քաղաքամայրը :

Պաշարուած բնակիչներն ու սակաւաթիւ ռազմիկները մի տարի է ճակատ էին մղում միւսիլման հորդաների դէմ եւ մնում անընկճելի :

Ամառնային երեկոյեան, երբ պարիսպները ծիրանաւորուել էին մայրամուտ թեքուող արեւից, ամբրան զօրքի գլուխն անցած՝ վճռական գրոհ սկսեց Ասագ դարպասի վրայ, որ շինուած էր երկու հսկայ աշտարակների միջեւ: Նա վճռել էր, ինչ գնով էլ լինի, այդ երեկոյեան ճնշել Անիի պաշտպանների դիմադրութիւնը եւ ներխուժել քաղաք :

Ամբրան մոլեգնած աղաղակում էր.

— Վա՜յ նրան, ով թիկունք կը դարձնի պարիսպների՝: Իսլամի որդիներն այս գիշեր պիտի նամազ անեն Անիում . . .

Բազում զոհերի գնով Թշնամուն յաջողուեց մօտենալ պարսպին եւ քանդել մի մեծ սալաքար: Մօտալուտ յաղթանակից արբեցած գրոհողներն ուրախութեան մոլեգին աղաղակներ բարձրացրին : Բաբանները կարողացել էին ճեղքուածք առաջացնել պարսպի մէջ՝ քաղաք ներխուժելու համար :

Պաշտպանների շարքերում մի պահ տատանում եւ խուճապ առաջացաւ :

Ծիչդ այդ միջոցին պարսպի ճեղքուածքի վրայ յայտնուեց սպիտակամօրուս բարապետը Հայոց, եւ որոտաց նրա բամբ ձայնը .

— Ռազմիկնե՛ր քաջակորով, ահա ձեր՝ ալեւոր սպարապետն իր կրծքով է փակում ճեղքուածքը, Թշնամի չպէտք է անցնի . . . Մի՞թէ իմ կուրծքը մի սալաքարի չափ չկայ . . .

Իրենց ալեզարդ սպարապետին տեսնելով պարսպի ճեղքուածքի մէջ անսասան կանգնած՝ քաղաքի պաշտպաններն սլլաստացան, տատանման ու խուճապին յաջորդեց կռուելու եւ յաղթելու վճռականութիւնը :

Թշնամու նետերը տեղում էին Հայոց սպարապետի վրայ, որ յաղթալանջ կուրծքն ու թուրն ուղղել էր դէպի դրոհողները եւ վիթխարի ժայռի նման կանգնել աներեր: Շուտով նրա վահանը ծակծկուեց, Թշնամու նետերը խրուեցին լայնալանջ կրծքին, խորշոմներով ակօսուած դէմքը մագաղաթի գոյն առաջցաւ : Նա խուլ մռնչաց, ուկրոտ ձեռքերով կառչեց պարսպի քարերին, որպէս ժայռեղէն մի զանգուած խցանեց անցքը եւ այդպէ՛ս էլ անշարժացաւ . . .

Ու մի վայրկեան շունչը պահեց ամբողջ լեռնաշխարհը: Երկնակամարի խորքում կանգ առաւ արեւի հրաշէկ սկաւառակը : Դադարեց քամին, որ երեկոյեան փչում էր բարձրաբերձ լեռներից: Հովիւը մահակը ձեռքին, հօտի հետ անշարժացաւ սարալանջին, գամփռները փակեցին աչքերը եւ խուլ մռռացին: Կանգ առան երկնքից չուող թռչունները ու երթեւեկող մարդիկ: Ալեհեր սպարապետի փրփրաբաշ ձին էլ դոփեց գետինը եւ արձանացաւ . . .

Քիչ յետոյ Թշնամին նորից սաստկացրեց գրոհը: Սուրում էին նետերը, փայլում արաբական թրերը՝ շիկացնելով օդը, ինչպէս անապատում :

Բազմաչարչար երկիրը խուլ տնքում էր։

Հայրենի հողի վրայ հերոսաբար ընկնող Անիի երիտասարդ պաշտպաններին փոխարինում էին ալեւոր ծերունիները :

Բայց շուտով վրայ հասաւ այն աղետալի պահը, երբ այլեւս անհնար էր դադարած Թշնամուն ետ պահել: Անհամար զոհերի գնով Արաբներն ահա ճեղքում էին պաշտպանութիւնը, գրոհում էին Դըվ-[illegible] դռները, հրի եւ սրի մատնելու համար ամբողջ քաղաքը :

Տագնապալի ղօղանջում էին Անիի հազարումէկ եկեղեցիի զանգերը . . .

Ծիշդ այդ միջոցին, գեղանի մի աղջիկ, սպարապետի մօտից նետուեց պարսպի վրայ, եւ վայրկենապէս կայծակնաշէղը թրերը ճեղքեցին երկինքի կապոյտ անհունը:

Գրոհող միւսիլման ամբոխը քարացաւ : Օդը լցուեց «եա ալլա՜հ՝ եա ալլա՜հ» աղաղակներով :

Վերջալոյսի շողերի մէջ, հրեղէն տեսիլքի նման, բրգաշատ պարսպի վրայ կանգնել էր հերարձակ աղջիկը եւ արհամարհելով սուրացող նետերը՝ գոչում էր.

— Մենք գտերն ենք մեր սպարապետի, թէ որ բոլոր տղամարդիկ էլ զոհուեն,

ՅՈՒՇԵՐ
ՍՈՒՐԷՆ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԷՆ

★

— Գեւոնին տակը անցնին բոլորն ալ, բորբոքեցաւ Պարթեւեան :

Ձայնին մէջ սաստիկ յուզում մը կար: Նկատեցի, որ աչքերը թաց էին .

— Ամէնքն ալ ձեւ մը ունին, չարունակեց ան, քեզի ողորմութիւն տալու. աս է որ անտանելի է :

— Դուն ինքդ է, որ սխալ կը տեսնես . .

— Ծիշդ է . . . Ես ինքզինքս խաչուած կը տեսնեմ, ու վարը ժողովուրդը խառնիճաղանճ ամբոխը կը ծիծաղի վրաս . . .

Այլեւս չհամարձակեցայ խօսիլ ցաւագինութիւնը: Ան արդէն ոտքի ելած էր եւ մենք բաժնուեցանք իրարմէ :

Ես կանոնաւոր կերպով կ'աշխատակցէի «Անապատի Ցուշարձանին»: Օր մը Պարթեւեան յայտնեց ինծի, թէ հայ պարուհի մը կար գիշերային զուարճութեանց յատկացեալ բեմի մը վրայ

— Հայ աղջի՞կ մը, կրնա՞ս ըմբռնել, գգալ, խորաչափել այս արհաւիրքը: Հայուհի մը՝ որ լպիրշ, յղփացած ամբոխը կը զուարճացնէ, կը յանձնուի անոր, կ'ա-բատաւորէ իր ցեղին մաքրամաքուր ե-կութիւնը :

« Խոյնէ պահ մը, Շաքէն հօն, մեր լեռներուն սրբազան բարձունքէն ինքզինքը անդունդ կը նետէ, որպէսզի անաղարտ մնայ իր շուշանային անբծութիւնը, իսկ հոս, օտար այս երկրին մէջ, հայ աղջիկ մը, Շաքէի մէկ քոյրը, սրիկաներու գիրկը կը նետուի . . . Կրնա՞ս բան մը գրել : Այս գիշեր անպատճառ գնա եւ գիշերը արթուն անցուր ,որպէսզի վաղը կարդամ գրածդ .

Ես՝ վարանոտ երիտասարդ, երեք անգամ խաչակնքեցի գիշերային այդ հաստատութենէն ներս մտնելէ առաջ:«Վարդի Թատրոնը» կը կոչուէր անիկա: Աղջիկը ինքն էր ,որ մօտեցաւ ինծի: Ֆրանսերէն խօսեցանք նախապէս: Գոնեակ ապսպրեց: Բաւական սուղ էր, Վճարեցի :

— Ի՞նչ է ձեր ազգութիւնը, հարցուցի անոր:

Զլայտնեց Հայ ըլլալը: Բայց ես ըսի.

— Դուք Հայ չէ՞ք: Վստահ եմ, որ Հայ էք: Ձեր աչքերը տարբեր ցեղի մը աղջիկները չեն կրնար ունենալ :

Ժպտեցաւ ցաւագին հրապոյրով մը եւ խոստովանեցաւ Հայ ըլլալը :

Հետեւեալ օրը Պարթեւեանին տարի « Մոգթաղինէ » խորագրով պատմուածքը: Կարդաց եւ հրատարակեց զայն իր պարբերագրին մէջ :

Ըետոյ շատ մը թելադրանքներ ըրաւ : Ըսաւ թէ պէտք չէր բնաւ ազդուէի քննադատութիւններէ :

— Մանաւանդ, ըսաւ. շուրջդ գտնուող, քեզի հետ սերտ կապ ունեցող անձեր թերեւս չսիրեն այս պատմուածքը: Ուշադրութիւն մի դարձներ, մի ընկրկիր, քալելիք ճամբայ մը կայ առջեւդ. հասնելիք հանգրուան մը. շատ մը հանգրուաններ կան. քալէ ինքնավստահ :

Բայց մեր բարեկամութեան երկինքը պիտի ամպոտէր շուտով անակնկալ փոթորիկով մը: Հայ Կարմիր Խաչի ի նպաստ տրուելիք թատերական ներկայացման մը առթիւ, վարչութեան անդամներէն մէկը առաջարկած էր Պարթեւեանի « Ձայնը հնչեց»ը, հասոյթին կէսը յատկացնելով հեղինակին :

Հայրս բողոքած էր այս առաջարկին դէմ՝ ըսելով .

— Կարմիր Խաչը ստիպուած չէ մեծապատիւ մուրացկաններու օգնել :

Ես առաջինը եղայ ծառացող հօրս այս վիրաւորիչ արտայայտութեան դէմ :

— Ուրեմն, ըսի, իմ մէջս ալ վաղը մեծապատիւ մուրացկան մը պիտի տեսնես:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

(Մնացեալը յաջորդով)

մենք՝ կանայքս կը պաշտպանենք մեր Անին :

Գարսպի ներքեւում, հերարձակ աղջկայ թիկունքին, դունդ առ դունդ հաւաքւում էին կանայք եւ ցինւում հերոսաբար ընկած տղամարդկանց վահաններով ու նետերով ...

— Նետահարել անհաւատին : Գոռաց մոլեգնած ամիրան եւ առաջին նետն ինքն արձակեց :

Նետն արձակեց, բայց դող ընկաւ սիրտը : Զնայած նետերի տարափին՝ հրեղէն աղջիկն անսասան էր մնում պարսպի վրայ :

Նետերն ու մահը առնս չէին մօտենում նրա բոցեղէն մարմնին, սահում էին մի կողմ, ինչպէս Թուխպը՝ կապոյտ երկնակամարով :

« Կախարդական ոգի է, նետ չի կպչի», լսւում էին յուսահատ ու ահաբեկ ձայներ : Իսկ հրեղէն աղջիկն աներեր կանգնած՝ պարսպի վրայից հպարտ դիտում էր արտաքական խաժամուժը, որ նրա հայեացքից խոցուած՝ խոնարհւում — խոնարհւում էր գետին :

Վճռական այդ պահին նորից լսուեց ամիրայի կիսախեղդ, տագնապալի ձայնը.

— Նետահարե՛լ անհաւատին...

Եւ պարսպի վրայ նորից տեղացին բազմաթիւ նետեր : :

Այդ միջոցին գրոհողները ուրախութեան վայրագ բացագանչութիւններով նկատեցին որ մի նետ կպաւ աղջկայ մարմնին եւ ահա նա, ով որ է, պարտուած ու անշնչացած կ'ընկնի պարսպից ներքեւ : Բայց... Նա աներեր մնալով պարսպի վրան, արագ շարժումով մարմնից հանեց այդ նետն ու դրանով իսկ խոցեց ոսոխին :

Երկիւղալի ու խուլ որոտում էր ամբոխի ձայնը, եւ արդէն քչերն էին համարձակւում նետահարել հրաշք աղջկան : Իսկ աղջիկը շարունակում էր անվրէպ խոցել թշնամիներին :

Գարսպի տակով արեան վտակ էր հոսում :

Հրեղէն աղջիկը այծեամի արագութեամբ վազում էր մի պարսպից միւսը, ոչնչացնում թշնամիներին եւ ոգեւորում քաղաքի պաշտպաններին, որոնք կանգնել էին ծերունի սպարապետի եւ իր թիկունքին :

Միւսլիմանները ծնկաչոք աղօթում էին Մուհամէտին :

Սարսափից սմքած ամիրան ահալի աչքերով մի պահ դիտեց արիւնոտ վերջալոյսի մէջ բոցավառուող աղջկան, որ արձակ մազերը տուել էր հողմին, կուրծքը՝ թշնամուն, դիտեց եւ դառնալով օգնականին՝ նուաղուն ասաց.

— Թէ կինն է բարձրացել պարսպի վրայ՝ իմաստ չունի շարունակել գրոհը...

Իսկ հայ մատենագիրը գրեց.

«Եւ այս պատերազմում պարիսպների վրայ առաքինացաւ կին մի, որի սիրտն առնացի էր : Նա պատնէշի վրայից հալածում էր թշնամուն եւ առ ոչինչ համարելով նետերից իր խոցուելը, մարմնից հանում էր այդ նետերը եւ դրանցով իսկ խոցում ոսոխին. եւ էր անուն նորա ըստ արժանի արդարութեան իւրոյ, Այծեամն կոչեցեալ...» :

***

Ասում են որ այդ օրուանից քարտաշ հայ վարպետները ջերմ սիրով այծեամներ են քանդակում մեր լեռնաշխարհի որբատաշ քարերի վրայ՝ յաւերժ անթառամ պահելու համար հերոսուհու յիշատակը :

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(Սով. Գրակ.)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՎԵՐՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ

Ինչպէս գրեցինք Կոնքուրի Ակադեմիային մրցանակը այս տարի տրուեցաւ Ռոժէ Եկորի, «Ավրամի որդիները» երկհատոր գրքին՝ մասնաւորաբար « Իրար խառնուած ջուրեր»ուն համար :

Ռոժէ Եկոր ծնած է Փարիզ 1912ին : Բարձրագոյն ուսումը Սորպոն առնելէ ետք, ներկայիս դասախօս է Լիւսէ Քարնոյի մէջ :

Ռոժէ մեծ ճամբորդող մը եղած է, պտոյտներ կատարած ըլլալով Գերմանիա, Եուկոսլաւիա, Հունգարիա, Սպանիա, Հոլանտա, Անգլիա եւայլն : Բ. աշխարհամարտին զինուոր էր, պա ռազմագերի եւ իբր այդ կը վարէր դիմադրական շարժումը, ըլլալով միանգամայն տնօրէն գաղտնի թերթի մը :

1950ին հրատարակեց «Մեր անապատներուն ընդմէջէն»ը, 1951ին «Մեծ միջոցները», իսկ այս տարի «Ավրամի որդիները» գրքին երկու հատորները, — «Գարնան պատուհասը» եւ «Իրար խառնուած ջուրեր» :

Ռոժէ խղճամիտ դիտող մըն է : Որոշ գիրք մը կը բռնէ Հրեաներուն հանդէպ : Իր «Ավրամի տղաքը» գիրքը, Ֆրանսա հաստատուած հրեայ ընտանիքի մը կեանքը կը ներկայացնէ, ուր կ'ողբայ Հրեաներուն անարդարօրէն կրած հալածանքներուն վրայ : Այս վէպը կուտայ նաեւ հրէական բարքերը : Համեստ դասակարգը կ'ապրի ինքնամփոփ, — կ'ըսէ տեղ մը — քաղքենի դառնալէն ետքն ալ կը պահէ իր հրէութիւնը եւ ինքզինք օտար կը նկատէ : Իր նկարագրած բոլոր Հրեաներն ալ մտաւորական գործունէութիւն չունին : Միակ հարց մը կը զբաղեցնէ զինք, պէ՞տք է պահել աւանդութիւնները, կրօնքը, ընտանեկան կապերը եւ բարքերը թէ պէտք է մոռնալ բոլորը : Եգոր կը նախընտրէ հրէական աւանդութիւնները :

Ինչպէս գիտել կուտայ տեղական թերթ մը, գրական մրցանակներու բաշխումը միշտ ալ դուռ բացած է վիճաբանութեանց : Գրական ընդհանուր չափանիշով մը դատելէ զատ, անտարակոյս մեծ դեր կը կատարեն նաեւ գրողներու անհատական ճաշակն ու նախասիրութիւնները :

1954էն ի վեր Ժան Ժիոնօ անդամ ընտրուած է Կոնքուրի Ակադեմիային : Ան կ'ըսէ թէ պէտք չէ մրցանակ տալ անպայման, երբ տարեկան հունձքը շատ միջակ է : Իր կարծիքով բազմաթիւ վիպասաններ կան որ Կոնքուրի մրցանակը կը պատրաստեն, այնպէս ինչպէս պիտի պատրաստէին լիսանս մը : Այդպիսիները պէտք չէ քաջալերել, ի շահ վիպագրին :

Գիրք մը դատելու համար իր գրական չափանիշն է երեւակայութիւնը եւ ոճը, ինչպէս եւ պատմուածքին շահեկանութիւնը : Իսկ արդի գրականութեան մասին կ'ըսէ թէ քիչ կը կարդայ երիտասարդ հեղինակներ, «որովհետեւ կը գտնուիմ տարիքի մը մէջ, ուր վերստին կը կարդամ» : Նորերուն համար « շշմած » եմ, ոչ թէ լաւ իմաստով : Երիտասարդ վիպասաններուն գործերէն շատեր վարժապետի գործ են, ուրիշներ՝ «լաւ աշակերտներու» : Իրական վիպասաններուն փոյթը չէ այս բոլորը, անոնք կ'ըսեն ինչ որ ունին ըսելիք : Պէտք է վհատեցնել անոնք որ ոչի՛նչ ունին ըսելիք, իսկ դժբախտաբար մեծ է անոնց թիւը : Անոնք որ ըսելիք չունին, թերեւս բարոյական ունին, սակայն ոչ վիպասանի յատկութիւններ : Իր կարծիքով այս տարի տրուած մրցանակը լաւագոյնը չէր :

■

Նոյն օրը Թէօֆրաստ Ռընոտոյի մրցանակին արժանացաւ նորէն օտարական մը, Ժորժ Կովի :

Մինչեւ 1938, թափառական կեանք մը վարած է Ղրիմէն Ճափոն, 1938ին հաստատուած է Ֆրանսա եւ կամաւոր արձանագրուած Բ. Աշխարհամարտին :

Առաջին հրատարակած գիրքն է «Ռուսական Արիւն», յետոյ «Գահքի օրեր» :

Գրագէտ Անտրէ Մալրօ, առաջին քաջալերողն էր : Կովի նախապէս եղած է թղթակից, ներկայիս աւելի շատ կը զբաղի ձայնասփիւռով եւ թատերական գործերով :

Մրցանակի արժանացած գիրքն է՝ «Փուշեր հնձողը» : Հեղինակը երբ Լեհաստան կը գտնուէր, յօդուածաշարք մը պատրաստելու «Քոմպա» թերթին համար, գտած է գիրքին նիւթը : Աջակողմեանները Կովին համայնավար կը նկատեն իսկ համայնավարները՝ հակայեղափոխական : Ըստ հեղինակին, ինք չէ ուզած կողմ բռնել, այլ ներկայացնել միայն հաշուի առնելիք, բանը — Մարդը :

Գիրքը պատմութիւնն է յեղափոխականներու խումբի մը, որուն գլուխը կը գտնուի Սթանիլ անուն մէկը, ծնած անգլիացի հօրմէ եւ ռուս մօրմէ : Ինքն է « Փուշ Հնձողը» որ երկար երկիր թափառելէ վերջ իր բաղձանքներուն իրագործումը կը կարծէ գտնել Խ. Միութեան մէջ, բայց կը ձերբակալուի Լեհաստան եւ գիրքը կը վերջանայ հարցաքննութեան մը վրայ : Արդէն ամբողջ պատմութիւնը կ'անցնի Լեհաստան եւ հերոսին անցեալը մեզի կը ներկայացուի միայն իր ներքին մենախօսութիւններուն շնորհիւ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԳՐՈՂՆԵՐԷՆ

ՔԱՐՏԱՇԸ

Ես տուն եմ շինում այս արեւի տակ,
Քանդակում նախշեր ու զարդեր ,
Նրանք՝ մեռնողի ոխով անյատակ ,
Ուզում են այրել ու քանդել ,
Ես իմ երազն եմ դնում տան պատին,
Իմ հոգում այն խօսքը հզօր,
Թէ տուն շինելը փառք է ու պատիւ,
Իսկ տուն քանդելը՝ նզովք :
Ես խաղաղութեան մեծ տունն եմ կերտում
Մեր վառ արեւի ներքոյ ,
Որի համար իմ զաւակը մարտում
Ընկաւ յաղթական երգով :
Ընկաւ նա իբրեւ մի հերոս մարտիկ,
Իր հոգում այն խօսքը հզօր,
Թէ տուն շինելը՝ փառք է ու պատիւ,
Իսկ տուն քանդելը՝ նզովք :
Ոչ՛, չի սպանուի խաղաղութիւնը
Հնչում է այն մուրճը երգով ,
Երբ բարձրանում է մեր լոյսի տունը
Իմ ծաղկած թոռների ձեռքով ,
Երբ ծառանում է կռուի դէմ պատիր
Շինարար մեր հոգին հզօր,
Երբ տուն շինելը փառք է ու պատիւ,
Իսկ տուն քանդելը նզո՛վք ...

ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հետեւեալ կարծիքները յայտնուած են՝ Մաննիկ Պէրպէրեանի ֆրանսերէն բանաստեղծութիւններու հատորին մասին · (Mon Chemin Ensoleillé) հրատարակիչ Փիէր Սէկէր) ·—

— Ձեր բանաստեղծութիւնները այնքան ցնցող ձեւով մը կ'արտայայտեն անցնող արեւները, որ զանոնք կը կարդանք, այնպէս զգալով թէ մեր իսկ կեանքերուն մէջ փայլած են :

Ամէն մէկին տառապանքն է որ կ'երգէք, այնքան ինքնատիպ ձեւով մը : Ես ալ գիտեմ թէ «Կանանչ գետը կը վազէ դեռ ...»·— Կասթօն Պաշըլար, փիլիսոփայութեան դասախօս Սորպոնի,

× Թէեւ բանաստեղծութեան ոչ մէկ կանոնի կը հետեւի, ձեր գիրքը մէջտեղ կը բերէ իրական բանաստեղծական խառնուածք մը, որքան իր սուր զգացողութեամբ, նոյնքան այն խորունկ թրթռացումով որով համակուած է :

Ձեր գրչին տակ սէրը տեսակ մը ճակատագրային ցարդ անծանօթ ազնուականութիւն առած է : Անով է որ ձեր բանաստեղծութիւնը կը ստեղծէ նորութիւն մը»·— Ալպէռ տը Թրնեօյ (նախկին նախագահ «Ֆրանսայի Բանաստեղծներ» ընկերակցութեան) :

× Ձեր գիրքը ինծի բերաւ իմ սիրելի Արեւելքիս բոյրը : Այս բանաստեղծութիւնները ինծի կը յիշեցնեն Հաֆիզը եւ Սաատին : — Ժան Փոծծի (նախկին դեսպան) .

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (84)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

■

Անկախութեան Ատեանը, յետ խորհրդակցութեան, միաձայնութեամբ մահուան դատապարտած էր զինքը, իբր դաւադիր ու պետական հարուածի մասնակից :

Իր յուսահատական պաշտպանողականը խօսելէ ետք, Ապտիւլգատիր դատարանէն ելած պահուն չափազանց մտահոգ երեւոյթ մը ունէր, բանտ մտնելէ ետք ձմերուկ եւ հաց բերել տալով՝ ճաշեց : Իր վերջին ճաշն էր այս :

Ցետոյ անկողին ինկաւ, առանց կարենալ քնանալու : Աչքերը փակ, մղձաւանջի մը մէջ թաղուած էր : Ժամը 23ին, բանտին հրամանատարը եկաւ Ապտիւլգատիրի խցիկը եւ ըսաւ.

— Ելէք, վար իջէք, դատարանին վճիռը պիտի հաղորդուի :

Ապտիւլգատիր ըմբռնեց թէ ի՛նչ կրնար ըլլալ այսպիսի գիշերային այցելութեան մը նպատակը, սառած, քարացած մնաց : Ա՛լ բերանը չէր բացուեր, ու երբ դրան առջեւ դատաւորներուն ձեռնակապ դրին ու թեւերը ետին կապեցին, մահապարտը իսկապէս խղճալի վիճակ մը ունէր :

Նոյն ապշութեան մէջ, զինքը տարին բանտի տեսչութեան սենեակը, ուր ոստիկանապետը իր մասին տրուած մահավճիռին ամփոփումը կարդաց : Ապտիւլգատիրի լեզուն բռնուած էր, խոր լռութիւնով մը լսեց վճիռը, ամբողջովին ընկճուած ու բարոյալքուած :

— Կտակ մը ունի՞ս, հարցուցին Անգարայի այս նախկին կուսակալին եւ քաղաքական ու զինուորական գործիչին, որ պահ մը վերջ կառափնատ պիտի բարձրանար :

— Ի՞նչ կտակ պիտի ունենամ, պատասխանեց, միայն մէկ բան հասկնալ կ'ուզեմ, զիս հո՞ս, Անգարա պիտի թաղեք : Թող որ ո՞ւր կ'ուզեն թաղեն, մեզի պէս մարդոց գերեզմանը միթէ յայտնի կ'ըլլա՞յ :

Ցետոյ ըսաւ. «Գրպանս երկու ոսկի կայ, բանտի աւանդատունն ալ տասը ոսկի ունիմ : Այդ գումարը եւ ժամացոյցս յանձնեցէք եղբօրս, եթէ կարելի է թող գերեզմանաքար մը շինել տայ :

Ապտիւլգատիրի հագցուցին ճերմակ շապիկը եւ տարին կառափնատ : Այս միջոցին բնաւ բան մը չըսաւ, խորունկ շուարումի մը մատնուած էր : Երբ բանտի դռնէն դուրս ելաւ եւ տեսաւ ահարկու եռոտանին, հարցուց թէ ժամը քանի՞ն է :

— 23ը հինգ կ'անցնի, ըսին :

— Կանուխ կը կախեն, կմկմաց, դեռ առտու եղած չէ :

Երբ կախաղանին մօտեցաւ, Ապտիւլգատիր մարդկային ոյժ չունէր այլեւս, կը դողդղար ու կը կափկափէր, թեւերը մտնելով զինքը սեղանին վրայ հանեցին :

— Վայրկեան մը սպասեցէք, կրնա՞մ բան մը ըսել հարցուց :

— Ըսէ՛, շատ աղէկ, պատասխանեցին :

Բայց Ապտիւլգատիր բառ մը չկրցաւ արտաբերել, ու երբ դահիճը չուանը վիզին կ'անցընէր, հազիւ մրմնջեց.

— Բախտս այս ըլլալու չէր, մե՞ղք :

Կախուելէն վերջ երկու վայրկեան ապրեցաւ : Դիակը դեռ չէր պաղած, երբ ձեռնակապերը հանեցին : Մահապարտը մինչեւ կէսօր ցուցադրուեցաւ հանրութեան :

Այսպէս լրացաւ Իզմիրի մահափորձին հաշուեյարդարը :

ՎԵՐՋ Ա. ՄԱՍԻ

Իզմիրի մահափորձին դատավարութիւնը դեռ չէր վերջացած, երբ Անկախութեան Ատեանը անջատ քննութեան եւ հետապնդումի ձեռնարկած էր Իթթիհատական պարագլուխներու եւ առհասարակ բոլոր Իթթիհատականներուն դէմ, որոնք մի առ մի ձերբակալուելով զրկուած էին Անգարա, իրենց տունը եւ տեղը խուզարկուած, եւ բոլոր փաստաթուղթերը, նամակները գրաւուած էին :

Անկախութեան Ատեանը վճռած էր հաշուեյարդարի ենթարկել առաջին ընդհանուր պատերազմի ղեկավարները եւ անոնց յետագայ ծածուկ գործունէութիւնը, որ կը սպառնար Միլլի իշխանութեան եւ կրնար օր մը աղէտ մը դառնալ, եթէ խեղդամահ չըլլար իր սաղմին մէջ : Այս պատճառով էր որ ձերբակալումի հրամանագիր ելած էր այն Իթթիհատականներուն դէմ, որոնք կապ հաստատած էին արտասահմանի հետ եւ թղթակցած կամ որեւէ կերպով շփման մէջ մտած էնվէր, Թալէաթ, Ճեմալ փաշաներուն եւ ուրիշ դէմքերու հետ եւ կամ ծածկաբար արտասահման անցնելով՝ մասնակցած էին վտարանդի Իթթիհատականներու գումարած ժողովներուն, յետոյ երկիր վերադառնալով՝ խորհրդակցութիւններ ունեցած ոչ նուազ անբաղձալի մարդոց, Շիւքրիներու, Գարա Քեմալներու, Հաֆըզ Մէհմէտներու, Ապտիւլգատիրներու հետ :

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նոր դահլիճը Ազգ. Ժողովին ներկայացաւ Դեկտ. 9ին։ Մեծ դժուարութեամբ գտնուած են տնտեսական եւ ելմտական նախարարները, որոնք նոր դէմքեր են ։

ԽՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը շատ ծանըր կը գտնէ Միջին Արեւելքի կացութիւնը, իբրեւ հետեւանք Եգիպտոսի վերազինումին։ Ռուզվելթի գնդապետը, Եւան, ճառ մը խօսելով Ազգաժողովին Քաղաքական Յանձնախումբին առջեւ, մեղադրեց Խ. Միութիւնը թէ կը խախտէ իր իսկ յայտարարութիւնները յարաբերութեանց բարւոքման մասին։ Մեղադրեց նաեւ Արեւմուտքը որ արդարութեամբ չի չափեր սպառազինութեանց քաղաքականութեան մէջ։ «Նոր զինարշաւ մը սկսած է եւ Մ. Արեւելքը այժմ կը մտնէ սուր եւ վտանգաւոր տագնապի մը մէջ»։

ՀԻՒՍԱԿԱՆ գործակալութիւնը համաշխարհային հանգանակութեան մը ձեռնարկած է։ Գոյացած գումարը պիտի յատկացուի վերազինման եւ ներգաղթի։ Վարչապետը կոչ մը հրատարակեց, մասնաւորապէս յիշեցնելով «Իսրայէլի տագնապալի կացութիւնը»։ Այս առթիւ կ'ըսէ թէ անհրաժեշտ է փութացնել ներգաղթը, «որ անհրաժեշտ է երկրին պաշտպանութեան համար»։ Գործակալութիւնը բանախօսութիւններ պիտի սարքէ արտասահմանի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։ Գործակալութեան Ամերիկայի կեդրոնը հինգ միլիոն անդամ ունի ։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Ազգ. Ժողովը մերժեց ընբամ տրամադրել, ընտրելու համար Ֆըրանսայի Ազգ. Ժողովին ներկայացուցիչները։ Ալժերիոյ ընդհ. ժողովը խորհրդակցական մարմին մըն է, սակայն ձայն ունի վարկերու քուէարկութեան մէջ։ Ժողովին մեծամասնութիւնը եւ ազգայնականները համաձայն չեն որ Ալժերիա մասնակցի Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին ընտրութեանց ։ Թռուցիկներ բաշխուած են գլխաւոր քաղաքներուն մէջ, սպառնալիքներ ուղղելով անոնց որ կը մասնակցին յունուար 2ի ընտրութեանց։ Ալժերիա 30 աթոռ ունի Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին մէջ, բաժնուած՝ ութ միլիոն բնիկներու եւ մէկ միլիոն Ֆրանսացիներու միջեւ ։— Անհարեկումները կը շարունակուին Կոստանդինի շրջանին մէջ ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ զինակցութեան զինուորական սպայակոյտին գլխաւոր անդամները տեղեկագիր մը կազմած են որուն համաձայն Խ. Միութեան սուզանաւերու հզօր տորմիղը մեծ վտանգ մը կը ներկայացնէ արեւմտեան պետութեանց համար։ Ռուսական սուզանաւերու թիւը կը հաշուեն առ նուազն չորս հարիւր, մէջն ըլլալով անոնք որ կրնան հեռաւոր եւ երկարատեւ արշաւներ կատարել ովկիանոսներու մէջ ։

ԱՆԶՆԱՍՊԱՆ եղաւ Թրնոյի հաստատութեան Ս.Փ.Թ.-ենտիքային քարտուղարը, Մ. Լաքազ, 42 տարեկան, իր բնակարանի կազին ծորակները բանալով եւ պատուհանները փակելով։ Կ'ըսուի թէ պաշտօնը ձգելու հրաման առացած էր եւ գործ կը փնտռէր ։

ՕԴԻԱՆԱԻԱՑԻՆ մասնագէտներու գործադուլը կը շարունակուի հինգ շաբաթէ ի վեր։ Առջի օր սենտիքաներէն մէկը հաւանեցաւ դադրեցնել գործադուլը, որոշ գոհացում ստանալով երկու հազար բանթօւերու համար։ Կառավարութիւնը դեռ չէ ընդունած ամսական տասը հազար ֆրանք պարգեւի առաջարկը. Գործադուլը ծանրապէս ջլատած է Ֆրանսայի օդանաւային հաղորդակցութիւնները ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը եւ Խրուշչեւ Քաշմիր այցելելով, ճառեր խօսեցան եւ անուղղակի հասկցուցին թէ այդ շրջանը Հնդկաստանի կը պատկանի ։ Այս արտայայտութիւնը տհաճութիւն պատճառեց Փաքիստանի ։— Քանատայի վարչապետը ճառ մը խօսելով, « հանրային վտանգ » անուանեց Խրուշչեւը եւ դարմանք յայտնեց որ անոր պէս մարդէ մը կախում ունի 175 միլիոն ժողովուրդի եւ աշխարհի մէկ մասն ալ Արեւմուտքի ճակատագիրը .

ՄԻՋԻՆ ԾԱՆՐՈՒԹԵԱՆՑ աշխարհի նախկին ախոյեանը, Բոպինսըն առջի գիշեր Շիքակոյի մէջ վերստացաւ իր տիտղոսը, երկրորդ շրջանին գգետնելով Օլսընը։ Այս յաղթանակը աննախընթաց կը համարուի կռփամարտի պատմութեան մէջ։ Առաջին անգամն է որ նախկին ախոյեան մը կրկին կը ստանայ իր տիտղոսը, երկու տարի խաղը լքելէ վերջ ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նիւթ՝ Հայ գրողը եւ ընթերցողը դէմ դիմաց ։

Այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Ֆրանս. Համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա)։։

«Ինչո՞ւ Հայ գիրքը չի կարդացուիր ... Ո՞վ է յանցաւորը, ընթերցո՞ղը թէ գրողը»։ Այս կենսական խնդրին մասին ժամանակ պիտի տրուի ներկաներուն՝ պարզելու իրենց տեսակէտները։

Մուտքը զատ է ։

ԱՐԾԻՒ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 7ԻՆ

Շաբաթ ժամը 20էն մինչեւ առաւօտ

SALON ALHAMBRA

340, Bld. Chave, Marseille

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կը բեմադրուի առաջին անգամ ըլլալով Ա. Ց. Երէցեանի ԽՂՃԻ ԶՈՀԵՐԸ (ողբերգութիւն, 5 արար) ։

Ղեկավարութեամբ Ս. Քէփէճէկեանի ։

17 Դեկտ. ժամը 9ին, Վալանսի պետական թատերասրահին մէջ ։

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

Մանուկներու համար կազմակերպու. վարժարանին Ծնողներու Միութեան կողմէ, կիրակի, 18 Դեկտեմբեր, ժամը 16.30էն 23։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Ծիծաղաշարժ ներկայացում, արտասանութիւն, երգ, հայկական պար։ Կաղանդ Պապայի ժամանում օգտակար նուէրներով։ Շքասեղան եւ ընթրիք ժողովրդական գիներով ։

26, Rue Troyon

Métro : Pont de Sèvres

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Մանուկներու Օրուան առթիւ։ Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի «Ազգային» դըպրոցի հոգաբարձութեան եւ աշակերտներու կողմէ, 7 Յունուար 1956, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30էն սկսեալ ։

Սիրուն անակնկալներ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ ։

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր ։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ուաշինկթընէն Պ. Երուանդ Ղազարեան այս տարի եւս մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ

Մեր բաժանորդները կրնան իրենց վըճարումները կատարել «Յառաջ»ի գործակալ սրճարանապետ Զատիկեանի միջոցաւ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը։ Նիւթն է «Աւանդական դպրոց եւ նոր դպրոց»։ Դասախօսը՝ Տիկին Էլիզ Այվազեան ։

ԵԹԷ ՏԱԿԱՒԻՆ ՁԷՔ ԿԱՐԴԱՑԱԾ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

Սակաւաթիւ օրինակներ կան միայն

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐԻ

Երկու վէպերէն՝

«ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ» ԵՒ « ՅԱՐԱԼԷԶՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ »

Երկու հատորը միասին 1500 Ֆր.։

Դիմել՝ «Յառաջ»ի ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի, խնամուած խմբագրութեամբ, պատկերազարդ եւ օգտակար գիտելիքներով։ Կը խնդրուի փութացնել ապսպըրանքները ։

Ստանալու համար դիմել՝

Մարտիրոսեանի

6, Bl. Neuf, St. Jérôme, Marseille

Դրամական առաքումները կատարել՝

Agopian Barsam, 10, Rue Colbert, Marseille

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՓՈԹՈՐԻԿ խումբի դասախօսական ժողովը՝ երեքշաբթի, 13 Դեկտ. ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 14.30ին, 10 ռիւ Ռ. Փ. Ժիլպէռ, Անիէռ, ընկերուհի Կոթողեանի բնակարանը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մանուկներու օրուան յանձնախումբի ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 15ին, Քաֆէ Ռէժան ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Յակոբ Սէմէրճեան եւ զաւակը՝ Արամ, ինչպէս նաեւ Սէմէրճեան, Հազտանեան, Խաչիկեան, Գախթիարեան, եւ Տամլամեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, նուէրներով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆի (Ֆօթօ Ֆէպիւս) մահուան առթիւ ։

***

ՄԱՐՍԷՅԼ — Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները իր պարահանդէսին առթիւ. — Պ. Հ. Մակարեան իր աղջկան ամուսնութեան առթիւ 5000 Ֆրանք ։ Պ. Սող. Նիկողոսեան (Փարիզ) երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Ինճէարապեան (Փարիզ) ծրար մը Ամասիոյ խնձորէն եւ հազար Ֆրանք, Պ. Նշան Կիւրճեան չորս հազար, Պ. Յովհ. Խարմանեան 1250, Օր. Մատլէն Գուճատեան հազար, Պ. Արմ. Զօրիկեան հազար, Պ. Տիգ. Եղիազարեան 500, Կ. Գայըքեան եւ Տիկ. Լ. Նիկսարլեան (Կափ) 500 Ֆրանք։

Կ. ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆԸ ստացած է Տէր եւ Տիկին Վահրամ Մոստիչեանէ հազար Ֆրանք, Տօքթ. Մուխաֆեանի մահուան առթիւ (Պոլիս)։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ ՍԿԱՒԱՌԱԿ՝ (տիսք միքրօսիյօն 33 1/3, փրօտիւքսիօն Վօկ), մասնակցութեամբ Փարիզի եկեղեցւոյ դպրաց-դասուն, ղեկավարութեամբ՝ Արա Պարթեւեանի։ Մեներգող՝ Իրիս Պիւլպիւլեան եւ Խաչիկ Նշանեան, (հրատարակող ընկերութիւնը կը տեղեկացնէ թէ 15 օրուան ընթացքին 500 օրինակ ծախուած են այս երգասփիւռէն Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի մէջ)։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MARDI 13 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7850 — 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3261

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԶՕՐ ԿԱՏԱՂՈՒԹԻՒՆ

Դաս մը դդմագլուխներ կը շարունակեն ծափ ու ծնծղայ զարնել Միջին Արեւելքէն մինչեւ Ամերիկա, հիմնուելով շուրթ-պատռուած կեղծիքի մը վրայ :

Անցեալ հոկտ. 12ին Պէյրութի հնչակ-եան թերթը, Արարատ, ահաւո՛ր «պաղտ-նիք» մը կը յայտնէր, հրատարակելով իբ-րեւ թէ Փարիզէն գրկուած կարկտան եւ չինծու «շրջաբերական» մը, թուականն ալ 1953 Ցունիս 7 :

Կ՚ըսէր թէ ղայն ստացած է «ականա-տեսը» Դաշնակցականէ մը, մասնաւոր նա-մակի մը հետ :

Միջին Արեւելքի մեր պաշտօնակիցները եւ մասնաւորապէս «Ցուսաբեր» անմիջա-պէս երեւան հանեցին զարշելի կեղծիքը, բուն իսկ ատայօդ «շրջաբերական»էն քա-ղելով փաստերը :

Արդարեւ, կը բաւէ հարեւանցի ակնարկ մը նետել, հասկնալու համար խարդա-խութիւնը, որ պիտի մնայ պատմական ոչ միայն իր անբարոյականութեամբ, այլ եւ անյաջող ապուշութեամբ :

Այնտեղ ոչ միայն կը վխտան լեզուական եւ ուղղագրական սխալները, այլ եւ կան բացատրութիւններ, որոնք հեռաւոր կապ անգամ չունին Դաշնակցութեան յատկա-բանութեանց հետ :

Կան բառեր զոր երբեք պիտի չգործա-ծէր ոչ թէ «ականատեսը» Դաշնակցական մը, այլեւ յետին խումբի մը ամէնէն նամբակ անդամը :

«Շրջաբերական»ին ձախ անկիւնը դրը-ուած է բառ մը, «Գետափ», չակերտով. իսկ աջ կողմը՝ գործավար :

Ցետին աղէտը պիտի կարդէր, այնքան ականաւոր ոտնակոխութիւն մը գործերու համար :

Կեղծ փաստաթուղթերը որոշ բառեր ալ «կը բացատրէ», կատրելով խուժանամա-րութեան մրցանիշը :

Այսպէս, «Գետափ»ը կը դառնայ «Ֆրանսայի շրջանային պիւռօ» :

«Հարսնեւորներ» բառ մըն ալ հոլովե-լով, կը բացատրէ.— «Օտար լրտեսներ որոնք ներկայ եղած են Գահիրէի Դաշնակ համագումարին» :

Լրտեսութիւնը մասնայատուկութեան վե-րածած Թշուառականը ե՞րբ է տեսեր որ նոյն իսկ մէկ հատիկ օտարական մտած ըլլայ Դաշնակցութեան ընդհ. ժողովնե-րուն մէջ :

Այդ նոյն ծուռբերան կեղծարարը կը գործածէ հետեւեալ բացատրութիւնը .— «Պատգամաւորական ընդհանուր համա-գումար» :

Համագումար՝ արդէն կը նշանակէ ընդհ. ժողով, որ կը կազմուի յատկապէս ընտրուած պատգամաւորներէ : Ի՞նչ կը նշանակէ «պատգամաւորական ընդհանուր համագումար» :

Գլուխ-գործոց ապուշութիւն մը եւս, — «Ատիկա մեր չորս տասնամեակներէ ի վեր թափած վաստակի պտուղն է», ակ-նարկելով Ֆրանսայի շրջանին գործու-նէութեան :

Մեր շրջանին վերջին նորընծան ալ գի-տէ որ Դաշնակցութիւնը դեռ չէ լրացու-ցած իր քառասնամեակը Ֆրանսայի մէջ, իսկ «վաստակին պտուղը» զանազանելու չափ հայերէն կրնայ սորվեցնել :

Եւ դեռ որքան ճղճիմ գիտեր և լրտեսա-կան հնարքներ, մթնոլորտ ստեղծելու, իրենց տաճկցած հոգին Դաշնակցութեան վերագրելու համար :

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ, ամէ-նէն յատկանշական պարագան այն է որ, հակադաշնակցական խմբեցեղանքին ալ եւ ձախ թեւերը, «Սոցիալ-Դեմոկրատն ու «Թուն»ը մրցումի եկած են իրարու հետ, եւ չարան-չարան տեսութիւններ կը թխեն կամ կ՚արտատպեն իրարմէ ...

Ախտանիշ՝ անզօր կատաղութեան, որ կը կարօտի հոգեբուժական քննութեան մը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

30 ՄԻԼԻՈՆ ԸՆՏՐՈՂ, 5000 ԹԵԿՆԱԾՈՒ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, ընտրողներու թիւը մօտ չորս միլիոն ա-ւելցած է այս անգամ, բաղդատելով 1951ի հետ : Ամբողջ Ֆրանսայի մէջ ընդ-հանուր թիւը կը հաշուէն երեսուն միլիոն : Նոր ընտրողներու խուժումը աննախըն-թաց կը համարուի Ֆրանսայի քաղաքա-կան պատմութեան մէջ : Միայն Փարիզ-եան շրջանը 500.000 նոր ընտրողներ ար-ձանագրած է : Ամբողջ Ֆրանսայի մէջ արձանագրութեան գրասենեակները բաց մնացին՝ մինչեւ չորսթ կէս գիշեր եւ կարգ մը շրջաններու մէջ որոշուած ժամ-կէտէն վերջն ալ արձանագրութիւններ կատարուեցան :

Միեւնոյն ատեն, աւելի այլազան խնա-մութիւններ կազմուեցան : Թերթերը 163 միացեալ ցանկեր կը հաշուեն ընտրա-կան շրջաններու մէջ, առանց տուրքերու բարենորոգման ախոյեանին՝ Փուժատի կուսակիցներուն : Թեկնածուներու թիւը կ՚անցնի 5000ը, մինչդեռ 3962 էր 1951ին : Խնամութեանց եւ թեկնածուներու թիւին յաւելումը կ՚ապացուցանէ թէ ընտրողնե-րը բուռն պայքար մը պիտի մղեն :

Արդէն իսկ հրապարակ իջած են չորս միացեալ ճակատներ. —

1. Հանրապետական ճակատ, որ կը բաղկանայ նախորդ վարչապետ Մենտէս-Ֆրանսի կուսակիցներէն, ընկերվարական կուսակցութենէն, մաս մը կոլեաններէ եւ ուրիշ ձախակողմեան խմբակցութիւննե-րէ : Քաղաքական տեսակէտով այս ճակա-տը պիտի կազմէ ձախակողմեան թեւ մը, առանց համայնավարներու :

2. Միջին ճակատ մը որ կը ներկայա-ցնէ Ժողովրդական Շարժումը (կաթո-լիկ), անկախները եւ վարչապետ Էտ. Ֆո-րի բարեկամները :

3. Համայնավար կուսակցութիւնը, բո-լորովին առանձին :

4. Մայրապոյն աջերը եւ Փուժատի կու-սակիցները :

Կառավարութիւնը վերջին պահուն ա-րոշեց յետաձգել Ալժերիոյ ընտրութիւն-ները, նկատի առնելով կարգ մը դժուա-րութիւններ :Այս որոշումը տրուեցաւ մաս-նաւորապէս անոր համար որ խռովայոյզ վիճակ մը կը տիրէ Հիւս. Ափրիկէի մէջ եւ նոր անկարգութիւններ կրնան ծագիլ : Նկատի առնուած է նաեւ Ալժերիոյ Ազգ. Ժողովին բանաձեւը, որ կը մերժէ վար-կեր քուէարկել, մասնակցելու համար Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին ընտրութեանց : Ալժերիոյ կուսակալը, Ժ. Սուսթէլ, ան-հրաժեշտ հրահանգները տուաւ չորս նա-հանգապետներուն, որպէսզի դադրեցնեն բոլոր ընտրական գործողութիւնները :

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ համայնավարները մեկուսացուած են եւ չկայ մէկ հատիկ ընտրական շրջան ուր միացեալ ցանկեր կազմած ըլլան : Ոչ ըն-կերվարական մը, ոչ արմատական մը, ոչ ալ Հանրապետական ճակատի թեկնա-ծու մը հաւանած է պայմանաւորուիլ համայնավար կուսակցութեան հետ, հակառակ բոլոր կոչերուն : Փուժատի կուսակիցներն ալ չեն կրցած համաձայ-նութիւն կնքել որեւէ քաղաքական հո-սանքի հետ :

× Ցարդ արձանագրուած են 291 համա-սեռ ցանկեր, որոնց 42ը ընկերվարական, նաեւ այլազան միացեալ ցանկեր :

× Ինչպէս յայտնի է, ընտրութիւնները պիտի կատարուին յունուար 2ին : Այդ օ-րը պիտի համարուի տօնական օր, բայց վճարեալ :

× Շատ մը նախկին երեսփոխաններ թեկնածու չեն այս անգամ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ (1956)

Անսուանիկ երրորդ տարին, յօրինուած՝ նոյն տէնաջան մշակումով : Ընտիր հատոր մը, 616 մեծադիր էջ :

Գիրքը այլեւս գտած է իր տեղը, ոչ միայն իբրեւ անհրաժեշտ պահանջ մը, այլ եւ իբրեւ լաւագոյնը իր տեսակին մէջ :

Մանաւանդ որ հրատարակիչը, Կարօ Գէորգեան, միշտ կը ձգտի կատարելա-գործել զայն : Հասուն եւ արդիական մա-կարդակի մը վրայ պահել, յարատեւ պրպտումներով :

Ակներեւ է յառաջդիմութիւնը, մէկ տարիէն միւսը :

Այս հատորն ալ ունի ծրագրուած բոլոր բաժինները, — Գրական Աշխարհ, Հայ կեանքը երէկ եւ այսօր, Արուեստի Աշ-խարհ, Հայաստան, Արարական Աշխարհ, Մեր գաղութները, Կէս-բժշկական, Սա-րէն-Ձորէն, Երգիծական, Մարզաշ-խարհ, Անցեալ տարեշրջանի ազգային եւ քաղաքական անցքերը, Մահագրու-թիւն, եւայլն :

Լուսանկարներու եւ ծաղրանկարներու նոր շարք մը կ՚աշխուժացնէ նիւթերուն դասաւորումը :

Օրացոյց-Տօնացոյցի բաժինն ալ, իր կարգին :

Այս անգամ գրական բաժինը առաւելա-պէս յատկացուած է Հայաստանեան գրա-կանութեան, արձակ թէ ոտանաւոր :

Ծոյս է նաեւ արտասահմանեան գրակա-նութեան բաժինը, եւ կարեւոր տեղ մը կր [illegible]

Ուշագրաւ գլուխներ կը կազմեն «Եու-կասլաւ ոգին ժողովրդական բանահիւսու-թեան մէջ» եւ ուրիշ նորութիւններ :

Կարելի չէ առանց խոր յուզումի կարդալ Պարտիզակի Ամերիկեան բարձ-րագոյն վարժարանին նուիրուած գլուխը, ուր վաթսուն էջերու վրայ կը սփռուի ոչ միայն կրթական բեղուն սերունդի մը շունչը, այլ եւ երբեմնի շէնշող գիւղը, իր Ցատկան Ջուրով եւ Թեղնիթան աղբիւ-րով :

Նորութիւն մը եւս.— Ողբացեալ նկա-րիչ եւ թատերագիր Եղիա Դամադեանի կենսալից ուսումնասիրութիւնը «Հայոց աշխարհի աստուածներու» մասին զոր տրամադրած է Համաստեղ :

Հայաստանի բաժինը կը պարունակէ տեղեկութիւններ եւ նկարներ մեր հայրե-նիքի բնական տեսարաններու, ջուրերու, ոսկերչութեան եւ տնտեսական եւն. կեանքի մասին :

Անցեալ տարի արաբական աշխարհի գլուխը յատկացուած էր Լիբանանի եւ Սուրիոյ : Այս անգամ հին ու նոր Եգիպ-տոսն է որ կը պատկերանայ մեր առջեւ, — բուն եգիպտական կեանքը եւ հայկա-կանը — փաստացի եւ մանրամասն տեղե-կութիւններով :

Այս գլուխին շնորհիւ, որ շարունակելի է, պիտի ունենանք լրիւ պատկերը Միջին Արեւելքի հայկական գաղութներուն, պատմական եւ վիճակագրական գիտելիք-ներով :

Այս կուռ եւ բազմակողմանի հրատա-րակութիւնը միեւնոյն ատեն ճշմարիտ սփոփանք մըն է անոնց համար որ կը կար-ծէին թէ Թէոդիկին գործը կէս մնաց կամ սահմանափակ հեղինակին մահով :

Ժառանգութիւնը կը շարունակուի նոյն յարատեւութեամբ :

Այգին գտած է իր այգեպանը, ընդու-նակ՝ այլապէս տաժանելի եւ արդիւնա-ւոր պեղումներու :

ՎԱՀԷ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ԾԱՂՐԵԼ ԵՒ ՃԱՂԿԵԼ

Խ. Միութեան վարչապետը, մարէշալ Բուլկանին, եւ Կեդր. Կոմիտէին Ա. քար-տուղարը, Ն. Խրուշչեւ, որոնք հանդար-տած կ՚երեւային քանի մը օրէ ի վեր, նորէն բուռն ճառեր խօսեցան Քաշմիրի մէջ : Բուլկանին ուժգնօրէն յարձակեցաւ Փաքիստանը թէ «ոչ-բարեկամական ա-րեւմտեան պետութեանց դէմ : Խրուշչեւ աւելի յառաջ երթալով, յայտարարեց թէ արեւմտեան պետութիւնները «բաժանեա վի տիրեցէ»ի քաղաքականութեան կը հետեւին Հնդկաստանի մէջ, բաժան-բա-ժան ընելով երկիրը, որպէսզի հասաւրա-բար գոհացնեն իրենց քաղաքական եւ տնտեսական շահերը : Ցեւայ մեղադրեց Փաքիստանը թէ «ոչ բարեկամական ա-րարք մը գործած է Խ. Միութեան հան-դէպ, միանալով Պաղտատի ուխտին եւ արտօնելով որ Ամերիկան ռազմական խարիսխներ հաստատէ իր հողին վրայ» : Ակնարկելով Փաքիստանի արտաքին գոր-ծերու նախարարին մէկ ծանուցագրին ա-րով կը յանդէր խորհրդային վարիչնե-րուն Քաշմիր եւ Աֆղանիստան չերթալ, Խրուշչեւ ըսաւ թէ «բարեկամութեան հակառակ է այս արարքը եւ կը կազմէ աննախընթաց միջամտութիւն մը Խ. Մի-ութեան գործերուն մէջ. Ցարդ ոչ մէկ ուրիշ պետութիւն համարձակած է մեզի ըսել թէ ինչ պիտի ընենք եւ ո՛ր բարե-կամները պիտի ընտրենք» : Ապա յիշելով Քաշմիրի խնդիրը, Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը դիտել տուաւ թէ կարգ մը պետութիւններ գիտակցօրէն տեսլութիւն սերմանած են Հնդկաստանի ժողովուրդին մէջ եւ բաժնած են երկիրը շահագործելով կրօնական տարբերութիւնները, թէ կ՚ու-զեն անգամ մը եւս շահագործել կրօնա-կան խնդիրը Քաշմիրի մէջ : «Քաշմիրը հնդկական պետութիւն մըն է : Խ. Միու-թիւնը միշտ այն տեսակէտը ունեցած է թէ Քաշմիրի ճակատագիրը պէտք է վճ-ռուի բուն ժողովուրդին կողմէ :

× Փաքիստանի վարչապետը նոյն օրն իսկ պատասխանելով այս ճառին, զար-մանք յայտնեց որ խորհրդային վարիչ-ները կ՚ուզեն միջազգային խաղալիկի մը վերածել Քաշմիրի հարցը : Խաչտարեց թէ այդ խնդիրը պիտի վճռուի ի-ր. քուէարկութեամբ, ինչպէս որոշած է Ա-պահովութեան Խորհուրդը որուն անդամ է Խ. Միութիւնը : Պատասխանեց նաեւ Խրուշչեւի այն ակնարկին թէ «Պաղտատի ուխտը պիտի ցնդի, ինչպէս օճառի պղպ-ջակ մը» եւ ըսաւ թէ դաշինքը միայն և միայն պաշտպանողական հանգամանք ունի :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովը երէկ սկսաւ քննել Միջին Արեւելքի խնդիրը, որ նե-ղացուցիչ հանգամանք մը ունի կառավա-րութեան համար : Խորհրդային դիւանա-գիտութեան աղդու միջամտութիւնը Ե-գիպտոսի, Սուրիոյ եւ Եմէնի մէջ, Բուլ-կանինի եւ Խրուշչեւի ճամբորդութիւնը դէպի Հնդկաստան, Պիրմանիա եւ Աֆղա-նիստան, Խ. Միութեան ճնշումը Իրանի վրայ մեծ հոգեր կը պատճառեն Անգլիոյ, որ միեւնոյն ատեն տհաճութեամբ կը դի-տէ Ամերիկայի տնտեսական մրցակցու-թիւնը Միջին Արեւելքի մէջ :

× Բուլկանին եւ Խրուշչեւ նոր Տելհի վերադառնալով, նոր տեսակցութիւն մը ունեցան Հնդկաստանի վարչապետին հետ : Կ՚ըսուի թէ միացեալ յայտարարու-թիւն մը պիտի հրատարակեն :

ԻՍՐԱՅԷԼ 50 միլիոն տոլարի զէնք եւ ռազմանիւթ պահանջեց Մ. Նահանգներէն մասնաւոր ցանկ մը ներկայացնելով : Ար-տաքին գործերու պաշտօնատուն կամ նա-խագահին կը վերաբերի որոշել — տա՞լ թէ չտալ : Իսրայէլի արտաքին գործերու փոխ-նախարարն ալ Նիւ Եորք մեկնեցաւ օդանաւով, օգնութիւն խնդրելու համար :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ բժիշկները պատուի-րեցին նախագահին որ չափաւորէ իր աշ-խատանքները, նկատելով որ յոգնութիւնը կը վնասէ իր սրտի տկարութեան : Ցեւայ ըսին թէ պէտք է սպասել մինչեւ Փետր-ուարի կէսը, որպէսզի նախագահը կա-րենայ որոշել թէ երկրորդ անգամ թեկ-նածու պիտի ներկայանա՞յ :

ԿԸ ԽՕՍԻՆ, ԲԱՅՑ ՉԵՆ ԳՈՐԾԵՐ

●

... Ճիշդ է որ Խ. Հայաստանի մէջ կը հրատարակուին արտասահմանեան ժամանակակից գրողներու գործերը, բայց կը հրատարակուին «պրոգրեսիւ», «պրոսովետ» գրողներու գործերը միայն :

Այդպէս չենք ըներ մենք. ընդհակառակն, պատուոյ տեղը կու տանք մինչեւ խորհրդային եւ խորհրդահայ գրողներու, առանց իսկ խտրութիւն դնելու «կարմիր»ին եւ «խստօրէն «կարմիր»ին միջեւ: Մեր դասագիրքերուն մէջ, մեր թերթերուն մէջ, մեր բեմերուն վրայ միահեծան կ'իշխեն Խ. Հայաստանի գրողները եւ Խ. Հայաստանի գրականութիւնը, Եղիշէ Չարենցէն մինչեւ չնչին Գէորգ Արով :

Արտասահմանի ժամանակակից, բայց ոչ - «պրոգրեսիւ» գրողներէն որուն գործերը հրատարակուած են, դասագիրքերու մէջ մտած կամ բեմերու վրայ ծափահարուած են հոն՝ Խ. Հայաստանի մէջ: Ոչ ոքի: Բայց մեծարուած են ու կը մեծարուին մինչեւ Խրուշչեանի, Զինաստանի, Բուլկարիոյ եւ արբանեակ երկիրներու ամենայետին գրողներն իսկ :

Փոխադարձ յարգա՞նք է ասիկա: Փոխադարձ գնահատա՞նք է ասիկա:

Կը հարցնենք դարձեալ — Երկրի ժողովուրդը, վարժարաններու կամ համալսարանի ուսանողները ծանօ՞թ են, օրինակ, Լեւոն Շանթի, Նիկոլ Աղբալեանի, Կոստան Զարեանի, Համաստեղի, Շաւարշ Նարդունիի, Նիկողոս Սարաֆեանի, Նշան Պէշիկթաշլեանի, Արամ Հայկազի եւ բազմաթիւ ուրիշներու գործերուն: Ոչ, ծանօթ չեն: Ապա ուրեմն ինչո՞ւ այս խտրութիւնը. ինչո՞ւ համար, որ խորհրդային գրողը յարգանք ունի արտասահմանեան ոչ «պրոգրեսիւ» գրողներուն հանդէպ, թէ՞ անոր համար, որ այս է իր ըմբռնումը գործակցութիւն ստեղծելու, մշակութային յարաբերութիւնները «ակտիւացնելու», «ստեղծագործական լայն փոխանակում կատարելու» մասին :

Պարզ է. կը խօսին, բայց չեն գործեր: Սակայն քիչ մը աւելի ետ երթանք :

Երկրորդ Աշխարհամարտի ընթացքին, զոր «հայրենական պատերազմ» կը կոչեն Երեւանէ Վարդագոյրէն անդին, հրատարակութեան տրուեցաւ Րաֆֆիի «Կայծեր»ը, պարզապէս հրահրելու համար հայրենասիրական ոգին նաեւ Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդին մէջ :

« Հայրենական պատերազմ»ը վերջանալէն չորս կամ հինգ տարի ետք, Րաֆֆիի գործերուն հրատարակութիւնը նըկատուեցաւ «մի կոպիտ սխալ »:

Այս տարի, 1955ին, կրկին գործուեցաւ այդ «կոպիտ սխալ»ը: Վերհրատարակուեցան կամ վերհրատարակուելու վրայ են փայլաջուկցի «գեղջուկ»ին բոլոր գործերը տասը ստուար հատորներով :

Արդ, ո՞րն է խորհրդային վարչաձեւին իրական վերաբերումը մեր մեծ վիպասանին հանդէպ, եւ ե՞րբ անկեղծ էր ան իր վերաբերումին մէջ, — 1942ի՞ն, 1950ի՞ն թէ 1955ի՞ն:

Երկու անգամ, 1946ին եւ 1954ին, խորհրդահայ գրողները Համագումար ունեցին Երեւանի մէջ: Արտասահմանէն եւս հրաւիրուեցան մէկ քանի «պրոգրեսիւ» գրողներ, աւելի շատ լսելու, քան խօսելու համար: Բացակայ էին ոչ - «պրոգրեսիւ»ները: Ինչո՞ւ :

Զոյգ Համագումարներուն մէջ «մտքերու փոխանակութիւն» տեղի չունեցաւ ոչ նոր ուղղագրութեան, ոչ օտար բառերու անխնայ գործածութեան, ոչ ալ նման «այնիւ խնդիրներ»ու մասին: Ինչո՞ւ :

Դարձեալ, զոյգ Համագումարներուն մէջ խօսք չեղաւ նաեւ արտասահմանեան գրողները մտահոգող հարցերու մասին, — ապա երթեւեկ, «ստեղծագործական փորձի լայն փոխանակում», ուղղակի կապ Երկրի եւ Արտերկրի գրողներուն միջեւ, խօսակցութիւններ «կլոր սեղան»ի մը շուրջ, մանաւանդ փոխադարձ յարգանք, չենք ըսեր՝ փոխադարձ գնահատանք: Ինչո՞ւ :

Այս «ինչու»ներուն պատասխան չկայ:

Ներկայ պարագային մեզ կը շահագրգռէ գրականութիւնը, որ քաղաքականութենէն տարբեր եւ վեր բան մըն է : « Դիւցազուն անո՛ւնք պիտի կոչուին, որք ընթանան ջահ ի ձեռին, եւ ոչ անոնք, որ արշաւեն սուր ի ձեռին» կ'ըսէր տարաբախտ Եղիան (Տէմիրճիպաշեան):

Մենք կ'ուզենք «ջահ ի ձեռին» ընթանալ :

Նոյնը չէ պարագան խորհրդային գրողներու եւ խորհրդային իշխանութեան համար, որոնք կ'ուզեն «սուր ի ձեռին» արշաւել եւ որոնց համար գրականութիւնը քաղաքականութեան մէկ թեւն է պարզապէս

Յովհաննէս Շիրազը կրնայ համայնավար ըլլալ :

Սիլվա Կապուտիկեանը կրնայ բոլշեւիկ ըլլալ:

Վախտանգ Անանեանը կրնայ Մոսկուայի գործակալ ըլլալ :

Մեզի համար, սակայն, երեքն ալ նախ գրող են եւ ապա միայն ուրիշ բան :

Մենք կը գնահատենք, նոյնիսկ կը յարգենք գրողը, բայց կը պայքարինք համայնավարին, բոլշեւիկին եւ Մոսկուայի գործակալին դէմ :

Այսպէս կ'ընե՞ն իրենք՝ խորհրդային եւ խորհրդահայ գրողները. ոչ: Ընդհակառակն, « հայ ժողովուրդի ոխերիմ թշնամի» կը տեսնեն ամէն Դաշնակցականի մէջ:

Հետեւելով Գորկիի հրաւէրին եւ Շոլոխովի կոչին, մենք կը գնահատենք խորհրդային գրողներու գործը, անկախ անկէ, թէ քաղաքական ինչ «հայեացք»ներ ունին գրողները իրենք :

Նոյնը կ'ընե՞ն խորհրդային գրողները մեր վերաբերմամբ. ոչ, չեն ըներ: Իրենց համար մենք պարզապէս «դաշնակ բանդիտ»ներ ենք :

Ամէն օր փոխադարձ յարգանք եւ փոխադարձ գնահատանք կը պահանջեն եւ սակայն ամէն օր լուտանք ու հայհոյանք կը տեղացնեն անոնց դէմ, որոնք տարբեր « հայեացք »ներ ունին:

Ամէն օր խաղաղութիւն կը քարոզեն, բայց ամէն օր հով ու փոթորիկ կը ցանեն :

Կը խօսին մէկ տեսակ, կը գործեն ուրիշ տեսակ :

Դառն է իրենց խօսքը, աւելի դառն է իրենց գործը :

Այս ձեւով չէ, որ մենք պիտի կրնանք յարաբերութիւններ սերտացնել; մշակութային գործակցութիւն ստեղծել, «կլոր սեղան»ի մը շուրջ միախմբել բոլոր գրողները եւ մանաւանդ «յարգել ու գնահատել միմեանց »:

(ՑՈՒՍԱԲԵՐ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀՍԿԱՅԱԿԱՆ ՈՒԺ ՄԸ

●

Անցեալ շաբթու ձուլուեցան Մ. Նահանգներուն Արհեստակցական երկու մեծ Միութիւնները, աւելի քան տասնըհինգ միլիոն անդամներով :

Յակաւին կանուխ է, նախատեսելու համար-ստարողութիւնը այս պատմական դէպքին: Ինչպէս դիտել կու տայ միջազգային մամուլը, նոր կազմակերպութեան շնորհիւ Աշխատանքը պիտի կրնայ միացեալ ճակատ մը ներկայացնել : Պիտի դառնայ վերաշինութեան զօրաւոր միջոց մը՝ քան թէ մրցակցութեան քանդիչ գործիք մը : Այս մեծ սենտիքան պիտի կրնայ աւելի բարձր աշխատավարձք ապահովել եւ ըստեղծել աւելի նպաստաւոր պայմաններ, ինչպէս եւ բարեկեցութիւն: Շնորհիւ կազմակերպութեան ազդեցութեան, աւելի շատ անդամներ պիտի ուզեն յարիլ անոր :

Ոչ միայն ներքին, այլեւ արտաքին ու միջազգային տեսակէտով ալ մեծ է ձեռնարկին նշանակութիւնը: Ան օտար ոչ - համայնավար երկիրները որ նախկին երկու անջատ կազմակերպութիւններէն դըրամական եւ բարոյական օժանդակութիւն կը սպասէին, բարձրացնելու համար իրենց ապրուստի մակարդակը, հիմա աւելի եւս կախում պիտի ունենան այս վիթխարի կազմակերպութենէն: Մեծ է նաեւ նշանակութիւնը քաղաքական տեսակէտով :

Անոնք որ հակառակ են այս ձուլումին, կ'ըսեն թէ «վտանգաւոր մենաշնորհ մըն է» որ օրէնքէ դուրս պէտք է հռչակուի :

Այս մեծ աշխատաւորական կազմակերպութիւնը մօտաւորապէս 65 միլիոն աշխատաւորական ուժին 25 առ հարիւրը կը ներկայացնէ :

Նիւթական տեսակէտով նոյնքան մեծ է նշանակութիւնը: Միացեալ ճակատը 600 միլիոն տոլար պիտի կրնայ ունենալ իր տրամադրութեան տակ :

Մօտ քսան տարի հարկ եղաւ հասկնալու համար թէ միութիւնը ուժ է: Մինչ այդ, այս երկու կազմակերպութեանց միջեւ պայքարները այնքան սաստիկ էին որ, մահացու հարուածներ կու տային իրարու :

« Աշխատանքի Ամերիկեան Դաշնակցութիւնը հիմնուեցաւ 1886ին Սամուէլ Կոմփըրսի կողմէ: Բոզվէլթ եւ իր Թերթը կ'օգնէին անոր յառաջդիմութեան : Սակայն հետզհետէ տեսնուեցաւ թէ այս աշխատաւորական դաշնակցութիւնը, որուն կրնային անդամակցիլ միայն արհեստաւոր կամ մասնագէտ բանուորները, կ'անտեսէր աշխատաւորներու այն զանգուածը որ պարզապէս մեքենային վրայ կ'աշխատէր, իբրեւ պարզ բանուոր: Որով հիմնուեցաւ միւս մեծ կազմակերպութիւնը « Ճարտարարուեստական Բանուորներու Միութիւնը », իր մէջ առնելով մետաղագործական եւ ինքնաշարժներու շինութեան բանուորները :

Աշխատաւորական Դաշնակցութիւնները յաջողեցան ընդունիլ տալ շաբաթական 40 - 44 ժամուան աշխատանքը, ինչպէս եւ ուրիշ առաւելութիւններ բանուորներու համար :

1947ին, հակառակ Նախագահ Թրումընի վեթոյին, խորհրդարանը կը քուէարկէր Թէֆթ - Հարթլիի օրէնքը, որ կը սահմանափակէ սենտիքաներու գործունէութեան ազատութիւնը: Օրէնքը կը տրամադրէր որ ապօրինի է «գոց խանութի» սկզբունքը, այսինքն գործատէր մը կրնայ միայն սենտիքայի մը արձանագրուած բանուոր մը վարձել, մինչդեռ 1945ին, ամերիկեան սենտիքաներու անդամներուն երեսուն առ հարիւրը այս առաւելութիւնները ձեռք ձգած էին իրենց գործատէրերէն: Օրէնքը կը պահանջէ նաեւ որ ամէն գործադուլ յայտարարուի վաթսուն օր առաջ, կ'արգիլէ սենտիքայի անդամներուն դրամ ծախսել քաղաքական նպատակներու համար, կ'արգիլէ նաեւ պաշտօնատարներուն գործադուլ ընել, բանի ուժ գործածել եւայլն:

Թէֆթ - Հարթլիի օրէնքն էր որ իրարու մօտեցուց այս երկու մեծ կազմակերպութիւնները, մանաւանդ շնորհիւ այն յօդուածին, որու համաձայն սենտիքայի անդամ մը չի կրնար համայնավար կուսակցութեան պատկանիլ :

Ճիշդ է որ համայնավարական ձգտումներ ունէին բանուորական այն կազմակերպութիւնները, որոնք մօտ են կամ խնամութիւն ունին «Ճարտարարուեստական Կազմակերպութեան Սենտիքային » հետ, ինչպէս Գալիֆորնիոյ նաւահանգիստի բանուորները, ելեկտրականութեան եւ փոխադրութեան բանուորները, սակայն անոնց վարիչը՝ Ուոլթըր Րէոյթըր «մաքրագործման» ձեռնարկեց: 1941էն ի վեր ան կը պարզէր աղդէն համայնավարութեան վտանգները ինքնաշարժի սենտիքային մէջ:

Այսօր Ամերիկացիները վախ չունին թէ իրենց սենտիքաները վիրենք գլխի յեղափոխութիւն պիտի առաջնորդեն, այլ գիտեն որ իրենց վարիչները կ'աշխատին ներկայ պայմաններուն համաձայն շարժիլ, եւ աստով է որ ամերիկացի բանուորը աշխարհի ամէնէն լաւ վճարուածն է:

Տարօրինակ զուգադիպութիւն մը այս երկու անջատ կազմակերպութեանց վարիչները, Ճ. Կրին եւ Փ. Մըրի, որոնք քսան տարի շարունակ պայքար մղած էին իրարու դէմ, մեռան մէկ շաբթուան մէջ, Այզընհաուըրի դահակալութեան օրերուն :

Ազգային տեսակէտով՝ այս միացեալ սենտիքան կրնայ իր 1956ի քուէները կեդրոնացնել դեմոկրատներուն վրայ, սակայն տեղական տեսակէտով քուէ պիտի տան անոնց որ կը պաշտպանեն բանուորներու իրաւունքները :

Սենտիքաները տակաւին շատ ընելիքներ ունին, նախքան շաբաթական աշխատանքը 30 ժամուան իջեցնելը, ինչպէս Ֆրա-

ՅՈՒՇԵՐ
ՍՈՒՐԷՆ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԷՆ

★

(Դ. եւ վերջին մաս)

— Ուրեմն, ըսի իմ մէջս ալ վաղը մեծապատիւ մուրացկան մը պիտի տեսնես:

— Ոչ, ըսաւ ան, ճշմարիտ գրագէտ մը պէտք է մինչեւ իր բարձրութեան վրայ մընայ: Ժողովուրդը զայն պէտք է չարուտակ տեսնէ պատուանդանի վրայ կանգնած, որպէսզի չկրնայ անոր իր սէրը եւ յարգանքը :

Պարթեւեան շատ սուժած է նկարագրի պակասէն: Ես, իբրեւ Կարմիր Խաչի գործօն անդամ, չէի կրնար ընդունիլ եղած առաջարկը: Բայց եթէ խիստ էր արտայայտութիւնս, կը բխէր սոսկ Կարմիր Խաչի հանդէպ ունեցած ծառայութեանս ուղղամիտ ընթացքէն :

Հօրս խօսքերը համոզիչ գտնելով մէկտեղ կը զգայի, թէ դառնապէս վիրաւորուած էր Պարթեւեանի զգայուն սիրտը : Տղայ մը կար միշտ, մեծ տղայ մը՝ այդ մարդուն հոգիին մէջ: Տղայական չէ՞ր այն վերաբերումը, զոր ունեցաւ ինծի հանդէպ այս պատահարէն ետք :

Քանի մը օր հազիւ անցած էր, երբ ցրուիչը ինծի յանձնեց ապահովագրեալ պահարան մը, որուն մէջ ներփակուած էին Պարթեւեանի մօտ գտնուած մէկքանի ձեռագիր.երս Գահարանը գրկողին անունը արձանագրուած էր այսպէս՝ Փրանսերէն տառերով՝ «Mենապատիւ Մուրացկան»: Իր կողմէն ոչ մէկ տող կար ներփակուած: Բաւական էր այսքանը, ապացուցանելու համար, որ իրապէս մեծ տղայ մըն էր Պարթեւեան :

Տարիներ անցան: Ես Բոր Սայիտ մեկնեցայ, սուետրացի գաղթականներու վրանաքաղաքը՝ իբրեւ ուսուցիչ :

Օր մը, Գահիրէ վերադարձիս, առաւօտ մը Օփերայի հրապարակը հանդիպեցայ իրեն: Նայեցաւ ինծի եւ արագացուց քայլերը: Ցանդիմանական արտայայտութիւն չկար աչքերուն մէջ, բայց կար միշտ այն քաղցրաշող թախիծը, որում վարժուած էր հոգիս եւ զոր կարծես կարօտցած էի այնքան: Գամուած մնացի կեցած տեղս, մինչդեռ ան կը հեռանար եւ կ'անհետանար փողոցին անկիւնը դառնալով: Պահ մը ուզեցի վազել ետեւէն, կանչել զինքը եւ ներողութիւն խնդրել հօրս պատճառած վիրաւորանքին համար: Բայց չեմ գիտեր, կ'երեւի թէ ես ալ իր ընթացքէն կըրած էի անբուժելի վիրաւորանք մը:

Ժամանակը թաւալեցաւ գնաց այնուհետեւ զահավիժօրէն: Իմ վերջին հանդիպումս եղաւ ասիկա: Փարիզ կը գտնուէի, Սորպոնի ուսանող, երազներով, ցնորքներով խենթեցած էր հոգիս, երբ իմացայ անոր մահը: Անշուք թաղում մը Աղեքսանդրիոյ գերեզմաննոցը. եւ յետոյ մոռացութեան թանձր, մռայլ վարագոյրը իջաւ այս գրագէտին վրայ, որ գրեթէ անծանօթ մնացած է նոր սերունդին: Մեզանչեցինք անոր յիշատակին, թողած ժառանգութեան հանդէպ: Մահը՝ որ կը փայլեցնէ իր ցոլացումը չունեցող ամէնէն ժանգոտած մետաղն իսկ, դեռ կը յամենայ ընելու իր արդարադատ միջամտութիւնը: Պէտք է մոռնալ ամէն ինչ որ կը մթագնէ այս ճարտար նորավիպագրին դիմագիծը: Անհել զինքը միայն եւ միայն իր գրականութեան մէջ եւ ցոյց տալ մեր ժողովուրդին, որ Պարթեւեանն ալ իր արժանաւոր դաւակներէն մէկը հանդիսացաւ իր գրիչով, իր մըրկաշունչ պերճախօսութեամբ :

Դեռ ականջներուս մէջ կը հնչէ կարծես իր այնքան տպաւորիչ ձայնը, երբ կը խօսէր Կիլիկիոյ ջարդին առթիւ, յոգնախուռն բազմութեան մը առջեւ: Անոր իւրաքանչիւր խօսքը հրաշէկ դաշոյնի մը պէս կը մխուէր ունկնդիրին սրտին մէջ, կը ճմլէր զայն դառնակսկիծ կերպով :

Հիմա որ այլեւս քեն չենք կրնար ընել իրարու հետ, ես այնքան մօտեցած ըլլալով իրեն, սա մղձուկի բաժակը առաջուան համը չունի, երբ միասին կը խմէինք զայն: Կարծես լեղի է, որ կ'ըմպեմ, երբ նայուածքիս դէմ կուգան իր յանախծիր, արցունքոտ թաց աչքերը

— Եթէ սա «մղձուկ»ն ալ չըլլար ...
Ես ի՞նչ ընեմ հիմա, երբ բոլոր բաժակները լեցուն են դառնութեամբ ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԱՆՏԱՆԵԼԻ ՏԱԳՆԱՊ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

●

Թուրք երեսփոխանները եւ Թերթերը միաբերան կը հաստատեն թէ տնտեսական տագնապը անտանելի չափերու հասած է։ Ահա քանի մը վկայութիւններ .—

Գըրքլարելիի երեսփոխան Մեհմէտ Ալի Ճէյլան.— *Հրապարակի վրայ Թիթեղ, անօթ, ըլլալիք բա՞ն է այս ։ Եթէ նախարարին բացատրութեան նայիս, ան-հրաժեշտ ապրանքներու նեղութիւն չկայ։ Մինչդեռ անձամբ կը վկայենք, որ այդ ապրանքները Սեւ Շուկայի վրայ . իսկ չկան։ Երեք չունինք մեր ընտրական շըրջանները երթալու եւ մեր ընտրողներուն աչքին նայելու։ Եւ ըսել, որ մենք վերականգնում, առատութիւն եւ աժանու-թիւն խոստացած էինք։ Անապի չգոյու-թենէն շատ մը հայրենակիցներ կը Թու-նաւորուին ուտելիքներէն, պայտի պամի չգոյութենէն հունձքի շրջանին մեր երկրագործները դժուարին կացութեան մատնուած են՝ առանց գրպանի մնալով »։*

Էյյըրումի երեսփոխան Համիտ Շեւքէթ Ինճէ.— *« Հայրենիքին տնտեսական տառապանքն ու անձկութիւնը Ջրվէժի նման կը փճացնեն հայրենակիցները։ Աւեր է այս։ Ընկերներ, ճշմարտութիւնը, յայտնելու ժամանակը վաղուց եկած է։ Ես ամիսը 4000 ոսկիի զուտ շահ ունիմ։ Գ'երդնում որ դահեկան մը անգամ չեմ կրնար խնայել։ Շոմինը ութսուն եւ պղասը՝ վաթսուն ղրուշ կ'արժեն ։*

« ենթադրենք որ միւս ապրանքները սուղ են անոր համար, որ ներածուած են։ Շոմինն ու պրա՞սն ալ դուրսէն կուգան ։

Առեւտրական Բ. նախարար Մուհլիս Էթէ. — *«Եւրոպայի մէջ բազմաթիւ օտարներ ինծի յայտնեցին, թէ մեր երկրին կառոյցը այդքան գործարաններու եւ ամբարտակներու շինութիւնը չի վերցներ։ Մեր ուժերէն վեր ձեռնարկներու մէջ մտած ենք։ «Դուք, կ'ըսէին եւրոպացի տնտեսագէտներ, ոչ պահեստի կտոր ունիք եւ ոչ քառուշուկ։ Տըվիզի տագնապէ կը տառապիք եւ սակայն ամբարտակ կը շինէք »։*

Թուրք երեսփոխաններէն վերջ, Թեր-Թեր ալ կը հաստատեն . — Ճշտ չմը-

---

գրած է ընել Ուոլթըր Ըէյթըր ։

Այս միացեալ սենտիքաները 15.600.000 աշխատաւորներ կը համախմբեն, մինչդեռ ամբողջ Մ. Նահանգներուն մէջ կան 65 միլիոն աշխատաւորներ։ Անկախ սենտիքաները երկու-քուկէս միլիոն անդամ ունին։ Կը մնան ուրեմն 46ուկէս միլիոն աշխատաւորներ, որոնք պէտք է համոզուին անդամակցելու սենտիքաներուն ։

Ութ միլիոն գրասենեակի պաշտօնեաներ եւ ութ միլիոն փոքր առեւտրական պաշտնեաններն են որ պիտի դառնան նոր անդամները այս սենտիքաներուն ։

ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

●

Փարիզի եկեղեցւոյ վարչական ժողովը իր Զորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ նկատի առաւ նաեւ կրթական յանձնաժողովին ներկայացուցած նախահաշիւը 1955-56 դպրոցական տարեշրջանին մասին ։ Յանձնաժողովը այս առթիւ հաշիւներու պարզաբանութեան համար փափաք յայտնած էր դպրոցական եկամտացոյցին առանձին տոմար մը յատկացնել եւ այդ տոմարին մուտքն ու ելքը տարեվերջին միս-նուազ անցընել եկեղեցիին եկամտացոյցին մէջ ։

Նաեւ, կրթական յանձնաժողովը անցեալ շաբաթ օր խառն նիստ մը գումարեց իրեն ենթակայ եօթը դպրոցներու ներկայացուցիչներուն հետ, իրարու ծանօթանալու եւ կարծիքներու փոխանակութեան մը համար։ Այս հաւաքոյթին մէջ որոշուեցաւ ուսուցիչներու ամսաթոշակը բարձրացնել 8000էն տասը հազարի, թէ ապրուստի սղութեան եւ թէ ուսուցիչ գտնելու դժուարութեան պատճառով ։

Վարչական ժողովն ընդունեց կրթական յանձնաժողովին առաջարկները, միայն թէ փափաք յայտնեց որ միայն եկեղեցիին չմնէն նիւթական հոգը, այլ խնամական մարմիններն ալ ջանան աւելցնել իրենց հասոյթները ։

նաց։ Զուկի եւ միսի գործարաններ օճառ պիտի տրամադրեն ։

Միս ուտելու մասին մտածել յիմարութիւն է, այնքան որ սուղ է։ Կառավարութիւնը աժան վաճառքի ութ կեդրոններ բանալու մասին կը մտածէ .

Ձէթին գինը անօրինակ կերպով կը սղի։ Այսօր քիլօն 380 ղրուշի հասած է ։ Վաղը թերեւս աւելի սղի։ Ոմանք կը մտածեն ձէթի եւ բուսաիւղի խառնուրդ մը ստեղծել, թէ գինը հաւասարակշռելու եւ թէ սպառումը սահմանափակելու համար ։

Սուրճ չկայ։ Քիլօն 12.50 ոսկիէն աւելի է։ Շատ մը տեղեր սուրճին սիսեռ կը խառնեն, որով սիսեռի գիներն ալ կը բարձրանան։ 58 ղրուշնոց սիսեռը 70ի բարձրացաւ ։

Իզմիրի մէջ ձեղի տագնապ կայ ։

Պէյօղլուի մէջ երեւան հանուեցաւ ձիու սպանդանոց մը ,ուր քստմ ձիերէ երշիկ կը շինէին ։

Թուրք խմբագիր մը կ'աղաղակէ. —

Ձմեռը՝ կաուու, ամառը՝ պամիդ եւ սոխ — սոխ քրիստոնեայ քահանայ ըլլալու է մարդ, չմտածելու, չթոցնելու համար ....

Ա.—Ձեզի դէմ մեծ դանգատ մը ունիմ։

Բ.— Ինչո ։

Ա.— Ձեր տիկինին հարիւր ոսկինոց թեւի ժամացոյց մը առեր էք, եւ հիմա իմ տիկինս 150 ոսկինոց հատ մը կ'ուզէ։

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

*

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ճիշդ է որ ներելի չէ պարահանդէսներ նկարագրել եւ պարծենալ իբրեւ ազգային գործունէութիւն։ Եւ սակայն, այսօր, պարահանդէսները ամէնէն ժողովրդական հաւաքոյթները կը կազմեն։ Մանաւանդ որ մեր նոր սերունդը չերեւար գրական, թատերական, լսարանական հաւաքոյթներու մէջ, եթէ պարով չսկսին կամ պարով չվերջանան ։

Այսօր բոլոր Միութիւններն ալ ստիպուած են պարահանդէսներու միջոցաւ հաւաքել երախտագիտութիւնը, որպէսզի քանի մը հայրենասիրական խօսք լսեն խաղ ու պարի մէջ ։

Այդ գիտակցութեամբ էր որ Ամասիոյ Հայր. Միութիւնն ալ Նոյեմբեր 27ին կազմակերպած էր պարահանդէս մը, իր կազմութեան Գ. տարին։ Ի յարգանս իր հայրենակցին՝ Պ. Գ. Սիմոնեանի, որ թէեւ Կիպրոս կ'ապրի, բայց բարոյապէս թէ նիւթապէս միութեան կապուած է, պարահանդէսը դրուած էր իրպատուակալ հովանաւորութեան տակ ։ Սրահը շատ նեղ կուգար, քովի սրահն ալ գրաւուեցաւ եւ շատեր տեղ չգտնելով վերադարձան Կազմակերպիչները իրենց կարելին կ'ընէին գոհացում տալու համար ։

Ժամանակէն շատ առաջ պիւֆէն պարպուած էր։ Խօսնակը Պ. Պօլիկեան հրաւիրեց միութեանս անխոնջ նախագահը՝ Պ. Տ .Զորիկեան, բացման խօսքը ըսել ։ Մեր հայրենակիցը, պարզելով այսպիսի հանդիպումներու առաւելութիւնները, բարի գալուստ մաղթեց Պ. Սիմոնեանի, ինչպէս եւ շնորհակալութիւն՝ բոլոր ներկաներուն, մասնաւորապէս ոչ-Ամասիացիներուն։ Գեղարուեստական բաժնին մէջ Տիկին Սիլվան Խուպէսէրեան յաջողապէս երգեց երեք երգեր, հայերէն եւ ֆրանսերէն, Օր. Տընիզ Քիւրտեան պարեց սպանիական պարեր, երկուքն ալ մէկ մէկ ծաղկեփունջ ստացան վարչութեան կողմէ։

Հետաքրքրական էր եւ նորութիւն՝ գեղեցիկ աչքերու մրցումը։ 15 թեկնածուներու եւ տասը դատաւորներու ներկայութեամբ ընտրուեցան Ա. Օր. Ս. Դաւիթեան, Բ) Օր. Մ. Պուճառեան եւ Գ) Օր. Մ. Մէյրաճեան, որոնք ստացան համապատասխան նուէրներ ։ Հանդիսականներու բուռն փափաքով, Օր. Դաւիթեան երգեց կտորներ Սայաթ Նովայէն եւ ուրիշներէ .

Հայրենասիրական քանի մը խօսք ըրաւ Պ. Ա. Յարութեան։ Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Ինճէարապեան, Ամասիոյ համբաւաւոր խնձորը մշակած ըլլալով օտար հողի վրայ, իրենց պարտէզէն ղրկած էին ծրար մը։ Վարչութիւնը ընդ առաջ երթալով իրենց բաղձանքին եւ հանդիսականներու հաւանութիւնը առնելով աճուրդի դրաւ ծրարը եւ քանի մը վայրկեանի մէջ գոյացաւ քսան հազար Ֆր.։ Շահեցաւ Պ. Թէքրդեան ։

Ապա պարերը շարունակուեցան մինչեւ լոյս։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

●

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Դեկտեմբեր 4ին, Հայ Մարզականը այցելեց Փոնթուազի խումբին։ Դժբախտաբար մեր երկու լաւագոյն խաղացողները, խմբապետ Սրապ եւ Գալուստեան կը բացակայէին, վիրաւորուած ըլլալով։ Այդ պատճառով չէինք կրնար մտածել յաղթութեան մը մասին, այլ պիտի գոհանայինք հաւասար մնալով ։

Բախումին ընթացքին խաղին ծանրութիւնը, մեր պաշտպանողական դիծը կըրեց։ Հակառակորդին գրոհները շատ վըտանգաւոր էին, մինչ մեր յարձակումները կը կատարուէին երեք յառաջապահներով միայն։ Բայց յաջողեցան անակնկալի բերել հակառակորդը ու Թոթոյեանի միջոցաւ կէտ մը նշանակեց քսան վայրկեան վերջ։

Կիսախաղը արդէն լրացած էր, մենք կը սպասէինք սուլիչին, բայց դատաւորը տեսնելով հակառակորդին խուժումը դէպի մեր բերդերը, դադարին ազդանշանը չէր տար։ Ու երբ մեր կեդրոն պահակի մէկ սխալին վրայ, մեր բերդապահը կը պարտուէր մէկով մէկ, այն ատեն միայն խաղը կեցուց ։

Երկրորդ մասին, աւելի հեշտութեամբ մանաւանդ որ ակներեւ էր իրաւարարին կողմնակցութիւնը ։

Հազիւ ութ վայրկեան էր մնացած, երբ մեզի դէմ «քօրնըր» մը կը քաշուէր։ Հակառակորդ մարզիկ մը բռունցքով, գնդակը կը զետեղէր մեր բերդերուն մէջ։ Այս անգամ ալ, դատաւորը արդար չեղաւ ու վճռապէս ընդունեց այդ կէտը, հակառակ մեր տղոց բուռն բողոքին ։

Ահա թէ ինչու պարտուեցանք 2–1ով։

Ընդհ. դասաւորման մէջ թէեւ վեցերորդ տեղը ունինք, սակայն մեր դիրքը շատ խախուտ է։ Մեզմէ վերջ եկող խումբերը դեռ մէկ կամ երկու մրցումները ունին կատարելիք ։

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

չեւ կէս գիշեր, երբ խանդավառութիւնը գագաթնակէտին հասած էր ։

Վարչութեան կողմէ Բ. ատենապետ՝ Պ. Լ. Քէլէշեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին եւ խնդրեց ներկայ Ամասիացիներէն ծափահարել բոլոր ոչ-Ամասիացիները եւ փոխադարձաբար։ Այս վերջիններն ալ ծափահարեցին Ամասիացիները։

Պարահանդէսը բարոյական յաջողութիւն ունեցաւ եւ ապահովեց կոկիկ գումար մը ։

ԿԱՊՕ

ՁԻՆԱՍՏԱՆ որոշեց թանգարան նետել իր մանուածապատ այբուբենը, որ 3500 տարուան հնութիւն ունի եւ ընդունիլ հռոմէական գրութիւնը ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (85)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Ձերբակալուածներուն մէջ առաջին դծի վրայ կուգային Իթթիհատի նշանաւոր եւ մտական նախարարը, Ճավիտ պէյ, Իթթիհատի հանրածանօթ ղեկավարներէն կրթական նախարար եւ քաղաքական գործիչ Տօքթ. Նազըմ, Արտահանի երեսփոխան Հիլմի պէյ, կեդրոնական կոմիտէի քարտուղար Նաիլ պէյ, արտասահմանի պատգամաւորներէն Քիւչիւք Թալէաթ պէյ, ինչպէս նաեւ այդ օրերուն ցկեանս աքսորի դատապարտուած Հիւսէյին Ճահիտ (Եալչըն) պէյ, եւն.։

Բ. ՄԱՍ

ԻԹԹԻՀԱՏԱԿԱՆ ՊԵՏԵՐՈՒ ԴԱՏԸ

Շատերու տուներէն գտնուած հազոր-դագրութիւններ ծանրացուցած էին մասնաւորաբար Ճավիտ եւ Տօքթ. Նազըմ պէյերու դիրքը, իբրեւ Միւլի շարժումին դէմ ճակատ յարդարող ։ Դատավարութեան ընթացքին ալ նախագահ Ալի պէյ քանիցս պախարակեց զանոնք եւ ըսաւ . Մեղք ձեզի։ Եւ էնվէր փաշայի Պաթումի մէջ գումարած ժողովներուն ու Կանանչ Բանակի կազմութեան առթիւ ալ դայլայլ թով ըսաւ. — Ձեր նպատակն էր մի . կռնակէն հարուածել... ։ Տօքթ. Նազըմի տունէն ալ գտնուած էին նամակներ, որոնք ուղղուած էին Միւլի եւ քեմալական իշխանութեան եւ հայհոյալից բառեր կը պարունակէին։ Նազըմի ու Ճավիտի դիրքը առաջին օրէն ծանրակշիռ էր ու վատթար ։

Անկախութեան ատեանը մասնաւոր հետապնդում մը եւ անողոք հալածանք մը բացած էր նաեւ երեք երեւելի դէմքերու, Ամետն, Րաուֆ, եւ Րահմի պէյերու դէմ, որոնք արտասահման կը գտնուէին եւ չէին պատասխաներ Ա... ... ... հրաւէրին։ Րահմի պէյ, քաջածանօթ Իթթիհատական մը, վերջին անգամ տեսնուած էր Մոսկուա, եւ դիւանագիտական բոլոր ձեռնարկները անհետեւանք մնացած էին։ Իզմիրի չղապրգիւ մթնոլորտը փոխադրուած էր Անգարա եւ 1926ի Յուլիս – Օգոստոս ամիսներուն, հանրային կարծիքը անձկութեամբ կ'ուզէր գիտնալ թէ Իզմիրի 13 կախաղաններէն վերջ ի՞նչ պիտի ըլլար Անգարայի դատավարութեան վախճանը։ Ամէն ոք գիտէր թէ դատարանին վճիռները տրականեան էին եւ նուա-ղագոյն կասկած մը, գոյգն ենթադրութիւն մը կրնար անդարմանելի պատուհասի մը յանգիլ։ Այս տպաւորութեան տակ, ոչ ոք կ'ուզէր կանխակալ կարծիք մը յայտնել եւ կը նախընտրէր սպասել դէպքերու ճակատագրական զարգացումին ։

Միայն թէ առաջուց յայտնի էր որ Անգարայի դատավարութեան ընթացքին, պատմական կարեւորութիւն ունեցող իրողութիւններ երեւան պիտի ելլէին։ Իթթիհատի ընդհ. քարտուղար Միտհատ Շիւքրիւ, Տիարպէքիրի նախկին կուսակալ Կէտրիի, Իթթիհատի կեդր. կոմիտէի անդամներէն Քիւչիւք Թալէաթի, Գարա Վասըֆի, Քէօր Ալի Իհսանի, Զոլաք Սալահէտտինի եւ այլ անձերու նախնական հարցաքննութիւններէն այս եղրակացութիւնը կ'ելլէր եւ կը հաստատուէր թէ ծածուկ կապեր ու ճիւղաւորումներ կային Իթթիհատի եւ Թէրաքքըփէրվէրներու, մահափորձի դաւանի կոմիտէին եւ տուներու, խաներու մէջ գումարուած խորհրդաւոր ժողովներուն միջեւ ։

Դաւադրութիւնը եւ պետական հարուածի խորհուրդները կը սկսէին Իթթիհատի կազմալուծեալ օրերէն եւ տակաւ մարմին կ'առնէին, Միւլի ուժերու յաղթանակէն վերջ։ Խաշէնիներու եւ Եազմաճըներու պատրաստած ծրագիրը խորհրդակցութեան նիւթ եղած էր Իսթանպուլի թէ Իզմիրի մէջ գումարուած ժողովներու ընթացքին։ Ուշագրաւ էին նաեւ մահապարտ Ճանպոլաթի կատարած ուղեւորութիւնը դէպի Եվրոպա, Շիւքրիւի յարաբերութիւնը Ճանպոլաթի հետ, Րահմիի կատարած ձեռնարկները Եւրոպա գտնուող Իթթիհատականներու հետ ։

Անկախութեան ատեանը մասնաւորաբար կանգ առած էր այս դաղտնիքներուն առջեւ, ձեռք անցուցած ըլլալով ոչ նուազ կարեւոր փաստաթուղթեր Խաշէնիներու եւ Թալանիչներու խըրդային գործունէութեան մասին։

Քննութեան նիւթ պիտի կազմէին Իթթիհատի կառավարութեան մասնակցութեան հարցը՝ առաջին ընդհ. պատերազմին, Չինադադարին ի՞նչ պայմաններու տակ կնքուիլը, Էնվէր, Թալէաթ, Ճէմալ փաշաներու, Պէհաէտտին Շաքիրի, Ազմիի եւ այլ կուսակցական պարագլուխներու ի՞նչ կերպով արտասահման փախչիլը, Էնվէր փաշայի Մոսկուայի, Պաքուի եւ Պաթումի մէջ ի՞նչ կերպով աշխատիլը, իր կատարած ձեռնարկները՝ Թուրք սահմանագլուխէն ներս մտնելու համար, ինչ որ կ'ենթադրէր թէ Իթթիհատականները առաջին օրէն իսկ ուզած էին իր սաղմին մէջ խեղդել Միւլի իշխանութիւնը ։

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Ապահովութեան Խորհուրդը երկու անգամ Նիստ գումարեց չաբաթ օր եւ երկարօրէն վիճաբանեցաւ, խմբովին ընդունելու համար 18 նոր անդամներ որոնց հինգը արքանեակ երկիրներ են: Կարելի չեղաւ եզրակացութեան մը յանգիլ եւ Նիստը յետաձգուեցաւ Գչ. օրուան (այսօր): Թեկնածուներէն մէկը Իտալիան է որ դուրս ձգուած կը մնայ տասը տարիէ ի վեր:

ՊԱՊԸ դժգոհութիւն յայտնեց, տեսնելով որ թերթերը մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն Քրիստոսի հետ ունեցած տեսիլքի մը մասին: Ցարդ ժողովրդական չաբաթաթերթ մը հրատարակած էր այս պատմութիւնը: Այժմ Վատիկանի պաշտօնաթերթն ալ, «Օսսերվաթորէ Ռոմանօ» 2000 բառերով կը նկարագրէ անցքը, իբրեւ «հրաշալի» դէպք մը:

ՀԱՐԱՒ. ՔՈՐԷԱՑԻ յունական զօրագունդը, 180 սպայ եւ զինուոր, մեկնեցաւ այդ երկրէն, իբրեւ բողոքի ցոյց մը Կիպրոսի հարցին առթիւ:

ՍԵՒԱՄՈՐԹՆԵՐՈՒ դէմ պայքարը կը շարունակուի Մ. Նահանգներուն կարգ մը մասերուն մէջ, հակառակ այն որոշման որ կը արամադրէր դադրեցնել խտրութիւնները: Սեւամորթներու ամենամեծ օրաթերթերէն մէկը բաց նամակ մը ուղղելով նախագահ Այզընհաուըրի, կը պահանջէ զօրք ղրկել Միսիսիփիի նահանգը, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար: Այս առթիւ գիտել կուտայ թէ Սեւամորթները հարկադրուած են ինքնապաշտպանութեան դիմել: Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ անհուսարար կը տիրէ նոյն շրջանին մէջ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ Իսրայէլեան զօրամասեր յարձակեցան Տիբերիա լիճին սուրիական ափերուն վրայ, պաշտպանելու համար իսրայէլեան ձկնորսանաւերը: 54 Սուրիացիներ սպաննուեցան եւ 42 հոգի վիրաւորուեցան ընդհարումներու ընթացքին:

ԱՆԳԼԻՈՅ նախորդ վարչապետը, Էթլի, որ հրաժարեցաւ աշխատաւորական կուսակցութեան նախագահութենէն, այսուհետեւ պիտի կոչուի Կոմս Էթլի, բազմելով Լորտերու ժողովին մէջ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ անտեսական տագնապին առթիւ խմբագրական մը հրատարակելով, « Լը Մոնտ» գիտել կուտայ թէ Մ. Նահանգները պիտի չկրնան նոր վարկեր տրամադրել անմիջապէս: «Այս պայմաններուն մէջ Թուրքիա մէկ ճար կրնայ գտնել,— վերադառնալ քեմալական յեղափոխութեան սկզբունքներուն, հետեւելով առածին, — «Քուն քեղի օգնէ որ Աստուած ալ օգնէ »:

ՊԵՐԼԻՆԻ Ֆրանսական շրջանին ոստիկանութիւնը Դեկտ. 6ին ձերբակալեց լեհական զին. պատուիրակութեան մէկ անդամը, երբ լրտեսութիւն կը կատարէր: Որոշուեցաւ արտաքսել յանցապարտը.

ԹՈՒՆՈՒԶԷՆ կը հեռագրեն թէ նոր խռովութիւններ ծագեցան ազգայնական երկու հոսանքներուն միջեւ: Երկու-երեք հարիւր ցուցարարներ աւարի տուին այն սրահը ուր ճառ մը պիտի խօսէր Նոր Տեսթուրի վարիչը, Պուրկիպա:

ՍԱՐԻ շրջանին նոր խորհրդարանը պիտի ընտրուի կիրակի օր: Կարծողներ կան թէ Գերմանիոյ կուսակիցները պիտի շահին քուէներու 80 առ հարիւրը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Շաբաթ գիշեր Ալժերիացի Շէրիֆ Համիա յաղթեց Քոհէնի (փետուր ծանրութիւն): 10րդ խաղաշրջանին դատախազը կեցուց մրցումը, Քոհէն վիրաւորուած ըլլալով: Ոմանք անիրաւ կը գտնեն այս միջամտութիւնը որ Համիան զրկեց կէտերով փայլուն յաղթանակէ: Կիրակի օր Ֆրանսա յաղթեց Անգլիոյ (ըկպի 13) 5ի դէմ 17 կէտով, Փարք տէ Փրէնսի մէջ: Ֆութպոլի ախոյեանական հանդիպումներու 17րդ օրը, առաջին բաժանման գլուխը կը գտնուին Բէյմս եւ Նիս 23 կէտով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Կարապետ Անտոնեան եւ զաւակ-ները՝ Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Անտոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զոհրապ Անտոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Ոսկանեան եւ զաւակները, եւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ (Վիէն):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նիւթ՝ Հայ գրողը եւ ընթերցողը դէմ դիմաց:

Այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Ցրանս. Համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա)::

«Ինչո՞ւ Հայ գիրքը չի կարդացուիր ... Ո՞վ է յանցաւորը, ընթերցո՞ղը թէ գրողը»: Այս կենսական խնդրին մասին ժամանակ պիտի տրուի ներկաներուն՝ պարզելու իրենց տեսակէտները:

Մուտքը ազատ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կը բեմադրուի առաջին անգամ ըլլալով Ա. Յ. Երէցեանի ԽՂՃԻ ԶՈՀԵՐԸ (ողբերգութիւն, 5 արար):

Ղեկավարութեամբ Ս. Քէփէնէկեանի:

17 Դեկտ. ժամը 9ին, Վալանսի պետական Թատերասրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

Մանուկներու համար կազմակերպւո վարժարանին Ծնողներու Միութեան կողմէ, կիրակի, 18 Դեկտեմբեր, ժամը 16·30էն 23:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Ծիծաղաշարժ ներկայացում, արտասանութիւն, երգ, հայկական պար: Կաղանդ Պապայի ժամանում օգտակար նուէրներով: Շքանշան եւ ընթրիք ժողովրդական գիններով:

26, Rue Troyon
Métro : Pont de Sèvres

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին: 8 Յունուար կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Յոյներու սրահը, 5 rue Pon-ճua: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

Սիրով կը հրաւիրուին բարեկամներ եւ հայրենակիցներ անխտիր:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆ

Մանուկներու Օրուան առթիւ: Կազմակերպուած Ց. Կ. Խաչի «Ազգային» դըպրոցի հոգաբարձութեան եւ աշակերտներու կողմէ, 7 Յունուար 1956, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30էն սկսեալ:

Սիրուն անակնկալներ: Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր:

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Թրիքօյի մեքենաներ,

Rectiligne (stholl) 1m20 avec carton g. 10
Rectiligne (schaffouse) 1m moteur g. 7 & 8
Bobinoire 8 broches.

պանտի եւ ուրիշ մեքենաներ: Դիմել՝

Mme. Azarian, 72, rue de l'Abbé Glatz
Bois-Colombes, Tél. CHA. 05-04

ՎԱԼԱՆՍ.— Այրի Տիկին Զարուհի Նշանեան, Այրի Տիկին Մ. Գաղտատլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կ. Զօրթեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ս. Սիմպիլեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ծերունեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տոքթ. Ա. Սահակեան եւ զաւակները (Ռումանիա), Այրի Տիկին Կ. Հերլեան եւ զաւակները (Պուքրէշ), Տէր եւ Տիկին Կիւմիւշեան եւ զաւակը (Պուքրէշ), Տէր եւ Տիկին Յ. Էթմէքճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Արսէնեան, Վահանեան ընտանիք եւ զաւակները Յ. եւ Մ. Նշանեան (Կ. Պոլիս) խորին ցաւով կը ծանուցանեն կսկծալի մահը իրենց ամուսնոյն, եղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին եւ հօրեղբօրորդւոյն,

ՅԱԿՈԲ ՆՇԱՆԵԱՆԻ (62 տարեկան)

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երկուշաբթի, 12 Դեկտ. ժամը 2·15ին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՏՕԿԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

ԳԻՐՔԵՐ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)
Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Մանկութիւն չունեցող մարդիկ, Ա. Ծառուկեան, մատենաշար «Համազգային» Պէյրութ, 1955, գինը 700 ֆրանք:

Դանիէլ Վարուժան, Դ. Ճիզմէճեան, (Դպրոցական կեանքը, Անտիպ նամակները, Գրականութիւնը), մատենաշար «Յուսաբեր», Գահիրէ, 1955 գինը՝ 700:

Ընտանիքին բարեկամը եւ ընդարձակ երազահան, կազմեց՝ Կ. Կիլիկեցի, տպ. Կ. Տօնիկեան, Պէյրութ, գին 1000:

Նոր Քնար երգարան, կազմեց՝ Կարօ Գէորգեան, Պէյրութ, 1954, կազմուած՝ 1650 Ֆր. թղթակազմ՝ 1400 ֆրանք:

Քաջն Նազար եւ ուրիշ 13 պատմուածքներ, Համաստեղ, Գահիրէ 1955: Գինը՝ կազմուած 1000, թղթակազմ 700 Ֆր.:

Սիամանթոյի ամբողջական գործը, Գահիրէ, կազմուածը՝ 1800 ֆրանք:

Վերադարձ, Կ. Փօլատեան, Գահիրէ 1955, գինը 300 ֆրանք:

Զրոյց, Կ. Փօլատեան, (Ահարոնի, Էջմիածնի, Շ. Նարդունիի, Օ. Պէրպէրեանի, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի հետ) Փարիզ, 400 Ֆր.:

Վէրք Հայաստանի, Խ. Աբովեան (Նոր տպագրութիւն), Պէյրութ 1954. (կազմուած) 700 ֆրանք:

Ամէնուն տարեգիրքը, Կարօ Գէորգեան, Գ. տարի, 1956, պատկերազարդ, 616 էջ, գինը՝ 1200 ֆրանք:

Գիւղը, Համաստեղ, Բ. տպ. Ազդակի, Պէյրութ, 1955: Գինը՝ 500 ֆրանք:

Պատմութիւն Հայ Գաղթականութեան, Բ. հատոր, 722 էջ, Գահիրէ, 1955: Գինը՝ 1500 ֆրանք:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Տէր եւ Տիկին Ստեփան Պալեան տօնական օրերու առթիւ իրենց չորս թոռնիկներուն կողմէ կը նուիրէ հազար ֆրանք «Յառաջ»ին, 500 Ֆր. Պէյրութի ճեմարանին, 500 ֆրանք Հ. Յ. Դ. Թանգարանին, 500 ֆրանք Մանուկներու Օրուան պազարին, 500 Ֆր. Ց. Կ. Խաչի օգափոխութեան կայանին:

Ստացանք «Յառաջ»էն.

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՓՈԹՈՐԻԿ խումբի դասախօսական ժողովը՝ երեքշաբթի, 13 Դեկտ. ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Նիւթն է «Աւանդական դպրոց եւ նոր դպրոց»: Դասախօսը՝ Տիկին Էլիզ Այվազեան:

Հրապարակ ելաւ

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

1956

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

616 էջ

Եւ հարիւրաւոր նկարներ անհամար նիւթերով:

Գինը 1200 ֆրանք
(Թղթատարի ծախք 100 ֆրանք)

Դիմել ՅԱՌԱՋի եւ Փարիզի հայ գրավաճառներուն:

ՀԱՅ ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿԱՇԻԻ ԵՒ ՄՈՐԹԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆ Է

Տ Ի Ր Ա Ն

Արագ սպասարկութիւն
Վճարման դիւրութիւններ
6, Rue Beaurepaire
24, Rue des Marais, PARIS (Xe)
Téléphone : BOT. 13-48
Métro : République

Կ'ՈՒԶԷՔ

ՕԳՏԱԿԱՐ ՆՈՒԷՐ ՄԸ ԸՆԵԼ

Ապահովեցէք հիմակուընէ լաւագոյն եւ կատարելագործուած սուրճի ելեկտրական աղօրիք մը՝

ՄԻՇՏ ԹԱՐՄ
ՄԻՇՏ ՀԱՄՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ թէ ֆրանսական սուրճ խմելու համար:

Գին՝ 11·900 ֆրանք

Դիմեցէք ձեր ելեկտրագէտին կամ՝

APPAREILLAGE ELECTRO-MECANIQUE
14, Rue Rochambeau, Paris (9)

Գաւառի համար կը ղրկուի
Contre Remboursement

DISTILLERIE RAKI DUZEՒ

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆ ՈՒ ԽԱՆՈՒԹԸ ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ ԵՆ

2. RUE SCARAMELLI, MARSEILLE, Tél. GA. 09 - 51

ՏԱԼԱՔԻՒՓԷԱՆ Որդի կը շարունակէ ընդունիլ իր յաճախորդները այս նոր հասցէին:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

ՓԱՐԻԶԻ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԸ ՅԵՏԱՁԳԱԾ ԵՆ ԻՐԵՆՑ ԾԱՆՈՒՑԱԾ «ԷՕԺԷՆԻ ԿՐԱՆՏԷ»Ի ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ Եւ ՆՈՅՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

17 Դեկտեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Սալ Իէնայի մէջ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՓԱՓԱՔԻՆ ԳՈՀԱՑՈՒՄ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Երկրորդ անգամ ըլլալով կը բեմադրեն

ՄՆԿԼՋԱԿՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Գրիգոր Վահանի Փարիզի հայ կեանքի ծաղրանկարը երեք արար:

Առաջին ներկայացման դերակատարներու ամբողջական կազմով:

Տոմսերը նախօրօք ապահովել, դիմելով Գրատուն Բալուեան, 43 rue Richer:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
14
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI
14 DECEMBRE
1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7851 31e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3262

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

●

Այս միջոցին կատարեալ քաոսի մը վերածուած է Թուրքիոյ ներքին կեանքը :

Պոլսոյ եւ Անգարայի թերթերը ամէն օր չընդհատ մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն կուսակցական պայքարներու, տնտեսական տագնապի եւ ապրուստի սղութեան մասին :

Քանի մը շաբաթ առաջ, լայն ճեղք մը բացուեցաւ կառավարական կուսակցութեան՝ Դեմոկրատ ծոցին մէջ: Եւ դըժգոհած տարրերը պէս թափեցան դահլիճին անդամները:

Վստահութիւն շահեցաւ միայն վարչապետը, Ատնան Մենտերէս :

Այս առթիւ, Թուրք ականաւոր երեսփոխան մը գիտել կուտար, սուր հեգնութեամբ .

— Նաւ մը կ'ընկղմի նաւապետին սխալ ղեկավարութեան հետեւանքով : Նաւապետը լքելով իր օգնականները, միայն իր կեանքը փրկելու կ'աշխատի ...

Մենտերէս լման տասը օր տքնեցաւ, նոր դահլիճ մը կազմելու համար: Պահ մը յուսահատած էր եւ կ'ուզէր հրաժարիլ, բայց հանրապետութեան նախագահը մերժեց :

Ի վերջոյ կազմեց դահլիճ մը որուն տեւականութեան շատ քիչեր կը հաւատան :

Արդարեւ, բուն տագնապը շատ աւելի խոր է քան կ'ենթադրուի: Կուսակցութեան ղեկավար պէտքերը, երեսփոխաններ եւ նախարարներ լարուած են իրարու դէմ եւ ծանրակշիռ մեղադրանքներ կ'ուղղեն, փոխադարձաբար :

Ներքին պառակտումին հետեւանքով բաժնուած 19 երեսփոխանները որոշած են նոր կուսակցութիւն մը կազմել, «Հիւրիյէթ» (Ազատութիւն), որուն պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի Դեկտեմբեր 20ին:

Միւս կողմէ, որոշուած է քննութիւն բանալ չորս նախկին նախարարներու եւ երկու երեսփոխաններու դէմ .

Այդ չորս նախարարներէն մէկը առեւտրականն է, միւսը՝ ելմտականը :

Մասնաւորապէս ծանր ամբաստանութիւններ կ'ուղղուին պետական նախարար Ֆաթին Զորլուի դէմ, որ փոխանորդաբար կը վարէր արտաքին գործերը :

Արդէն իսկ հարցապնդում եղած է այս նախարարին կարգ մը գործառնութեանց մասին :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Ֆաթին Զորլու Փարիզ գալու համար իրեն տրամադրուած ճղանաւը չորս օր վար դրած է Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ :

Ցեստոյ օդանաւը վերադարձած է «բեռնէ բերան պայուսակներով լեցուն : Զորլու այդ պայուսակները իր՚տունը փոխադրել տուած է զինուորական բեռնակառքերով» :

Այս առթիւ զրոյցներ կը շրջին փտած «լաստիկ»ներու, պանիրի թիթեղներու, անագի, ձէթի եւ ուրիշ չարաշահութեանց մասին:

Զօրըորդ ամբաստանեալ մը, դարձեալ նախկին ելեւմտական նախարար Տոքթ. Սարոլ կուսակցութեան կարգապահական խորհուրդին յանձնուած է :

Ամբաստանեալը կը սպառնայ չընդհատ մերկացումներ կատարել, եթէ զինքը վտարեն կուսակցութենէն : Կ'ըսուի թէ Տոքթ. Սարոլ իր ձեռքին տակ ունի զաղանի թղթածրարներ որոնց յայտնութիւնը կրնայ վտանգել շատ մը երեսփոխաններ, դիւանապետներ եւ մեծ առեւտրականներ:

Կարճ խօսքով՝ կատարեալ քաոս : Բուն պատճառը տնտեսական է, բայց նաեւ ընկերային: «Տակաւին տիրապետ կը գործէ միջնադարեան քաղաքական դրութիւն մը», կ'ըսեն Թուրքերը իրենք :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

■

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Իսրայէլեան ջոկատ մը կիրակի գիշեր յարձակած է սուրիական դիրքերուն վրայ, Գալիլիոյ լիճին մօտերը, ծանր կորուստներ պատճառելով: Իսրայէլի զեկոյցը կ'ըսէ թէ 29 Սուրիացիներ գերի բըռնուած, 55 հոգի սպաննուած եւ ուրիշներ ալ վիրաւորուած են: Իրենց կորուստը կը հաշուեն 12 վիրաւոր եւ վեց սպաննեալ : Յարձակողները գրաւած են սուրիական չորս պահականոցներ :

Աւելորդ է ըսել թէ այս դէպքը մեծ յուզում պատճառեց արեւմտեան շրջանակներու մէջ: Ազգաժողովին ներկայացուցիչները քննութիւն կը կատարեն : Դամասկոսի անթելը կը ծանուցանէ թէ Իսրայէլեան յարձակման հետեւանքով մեռած են 25 սուրիացի զինուորներ, իսկ ուրիշ 28 հոգի ալ անհետացած են: Իսրայէլի արտաքին գործերու նախարարութեան զեկոյցը կ'ըսէ թէ «ոչ ոք անտարբեր կրնայ մնալ երբ կրակ կը բանայ Իսրայէլի քաղաքացիներուն վրայ : Դեկտեմբեր 10ին յարձակում մը կատարուեցաւ Սուրիոյ զէնեալ ուժերուն կողմէ, Գալիլիոյ լիճին վրայ, մեր ձկնորսանաւերուն եւ անոնց հետեւորդներուն դէմ, հակառակ զինադադարի յանձնախումբի կոչերուն: Նոր յարձակումներէ խուսափելու եւ Իսրայէլի քաղաքացիներուն պաշտպանութիւնը ապահովելու համար էր որ տեղի ունեցաւ Տիբերիոյ յարձակումը: Իսրայէլ վճռած է խափանել նոր յարձակումներ » :

Իրազեկներ ուշադրաւ կը գտնեն որ Իսրայէլեան զօրամասին յարձակումը տեղի ունեցաւ Ազգաժողովին հրէական պատուիրակին բանախօսութեան յաջորդ օրը:

Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միացեալ հրամանատարութիւնը կը մերժէ որեւէ կարծիք յայտնել կատարուած յարձակման հետեւանքներու մասին: Իսկ Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Պելլամա, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Փարիզի մամուլին .

— Արաբական երկիրները երբեմն սովորութիւն ըրած էին բերանացի բողոքներով պատասխանել յարձակումներուն : Այսօր Եգիպտոս եւ միւս արաբական երկիրները զինուած եւ զինուորական դաշինքներ կնքած են իրենց միջեւ : Անոնք նախայարձակումներուն պիտի պատասխանեն աւելի ուժգին յարձակումներով : Այն ամպերը որ երբեմն պղտորեցին մթնոլորտը արաբական երկիրներու միջեւ արգելք չեն միաձայն ընդդիմանալու Իսրայէլի : Ներկայ պարագային որեւէ տարակարծութիւն չկայ Սուրիոյ եւ արաբական միւս երկիրներուն միջեւ : Արաբական Դաշնակցութեան անդամներէն մէկուն դէմ կատարուած յարձակում մը կը համարուի բոլորին դէմ ուղղուած :»

Իրազեկներ կը կարծեն թէ Արաբները կրնան գործողութեան մը ձեռնարկել այսօր – վաղը :

× Կիրակի օրուան յարձակման մասնակցող հրեայ զինուորներէն մին կը պատմէ .

— Բոլորովին յանկարծակիի բերինք Սուրիացիները ճիշդ այն կողմէն ուրկէ չէին սպասեր: Նախ ծանր խուճապի մը մատնուեցան, բայց յետոյ ուժգնօրէն դիմադրեցին: Անոնք որ չինկան կռիւի պահուն կամ գերի չբռնուեցան, փախան դէպի Սուրիոյ լեռները »:

Վերջին պահուն հրատարակուած պաշտօնական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ առ այժմ հանդարտութիւնը կը տիրէ Գալիլիոյ լիճին վրայ, թէ հրեայ ձկնորսները ցանցերը լարած են սովորականին պէս եւ թէ լռութեան դատապարտուած են սուրիական մարտկոցները որոնք այնքան յաճախ կը յարձակէին հանդարտ ձկնորսներուն վրայ: «Եթէ Սուրիացիները հապարտ կենան, Գալիլիոյ լիճն ալ հանդարտ կը մնայ »:

Հրէական աղբիւրէ կը գրեն թէ հրեայ ձկնորսները հարիւր հազար տոլարի վընաս կրած են վերջերս, իբրեւ հետեւանք Սուրիացիներու կատարած ոմբակոծութեանց .

× Եգիպտոսի պաշտօնական շրջանակները անձկութեամբ կը հետեւին անցուդարձին, զայն համարելով առաջին փորձ մը՝ նկատի առնելու Սուրիոյ հետ կընքուած դաշինքը :

ՍՈՒՐԻՈՅ բոլոր քաղաքներուն մէջ բողոքի ցոյցեր կատարուեցան, հանգանակութիւն կատարելու եւ նոր զէնքեր գնելու համար:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

« ՄԵՆՔ ԱԼ ԱԶԳ ԵՆՔ» ...

Զարմանալի երեւոյթ մը .—

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրութեան պատգամաւորները շատոնց վերադարձած են, ամէն տեղ :

Անշուշտ իրենց առաջին պարտականութիւնը պիտի ըլլար զեկուցում տալ կատարուած գործողութեանց, այլ մանաւանդ հայրենիքէն կրած տպաւորութեանց մասին:

Ի՞նչ կը տեսնենք, իրականին մէջ :

Պատահաբար կը յիշեմ քանի մը օրինակներ, սկսելով մեր գաղութէն :

Մարսէյլի պատգամաւորը գրաւոր զեկուցում մը պատրաստած ըլլալով, կարդաց քաղաքին մէջ եւ կը շրջի թաղէ թաղ, ուղէւորի խօսութիւն կատարուած չըլլայ:

Լիոնի պատգամաւորը նոյնպէս քաղաքէն անցած է շրջանները, եւ կարծեմ կը զեկուցանէ բերանացի :

Փարիզի երկու պատգամաւորներէն մէկը խօսեցաւ լսարանի մը մէջ, որ կը բաղկանայ իրեն յատուկ հասարակութենէ մը, 90 – 100 հոգի :

Կ'իմանամ թէ երկուքը միասին գրաւոր տեղեկագիր մը կը պատրաստեն Ներկայացուցչական ժողովին համար:

Ուրեմն, դարձեալ սահմանափակ :

Ուրիշ կրցած եմ հետեւիլ, ուրիշ գաղութներու մէջ ալ զեկուցումները կատարուած են առանց մասնաւոր ծրագրի: Տեղ – տեղ հատընտիր հասարակութեան մը առջեւ, այլուր՝ հրապարակաւ : Տեղ մը բերանացի, ուրիշ տեղ՝ գրաւոր :

Կը թուի թէ վերադարձողները մեծ մասով տրամադիր չեն ճակատ ճակտի երեւալու լայն հասարակութեան առջեւ: Կը վախնան որ նեղ կացութեան մը կը մատնուին, երբ հարցումներ ուղղուին :

Եթէ միայն Հայաստանի բնական գեղեցկութիւնները պիտի նկարագրեն, կամ Էջմիածնի պատարագը եւ եպիսկոպոսներու ձեռնադրութիւնը, կամ իրենց կերած – խմածն ու վայելած հիւրընկալութիւնները, աւելի շռայլաբան մասնագէտները կան :

Այս առթիւ ձայն մը Պրիւսէլէն .

— Պատգամաւորները ինչո՞ւ մամուլով չեն յայտներ իրենց տպաւորութիւնները: Գ. Վ. Սարգսեան մեզի երգել սորվեցուց 1913ին եւ «Ո՞վ Մեծասքանչ»ը երգեցինք իր ղեկավարութեամբ, Գրերու գիւտին 1500ամեակին առթիւ: Ծաղկոցներու մէջ Հայաստան երգել սորվեցանք, պատմեցին՝ անոր պատմութիւնը եւ աշխարհագրութիւնը սերտեցինք, տարեց՝ անոր համար աքսորի ճամբան բռնեցինք, եւ այժմ ականատեսի տպաւորութիւններու կարդալու մխիթարանքէն ալ զրկուած ենք ..

Այս ի՞նչ խորախորհուրդ դիւանագիտութիւն է ...

Ցաւօք, զանէ դուն յիշեցուր թէ մենք ալ ազգ ենք »...

ՎԱՀԷ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Զորս ճակատները գործի ձեռնարկած են արդէն, կարելի եղածին չափ շատ քուէներ շահելու համար: Ընտրական պայքարը պաշտօնապէս սկսաւ երէկ առտու (երեքշաբթի), եւ կը ներկայացնէ շատ աւելի խառնակ պատկեր մը քան 1951ին, ինչպէս գիտել կուտան տեղական թերթերը. Թեկնածուներու ցանկերուն պաշտօնական հրատարակութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիրակի :

Քարոզչական ճառերը տեղի կ'ունենան արտակարգ ոգեւորութեամբ, թերթերով, թռուցիկներով եւ անթելով: Զորս գըլխաւոր ճակատներէն զատ, 665 ցանկեր հրատարակուած են զանազան պիտակներով: Ընտրական նշանաբաններուն մէջ կարեւոր տեղ մը կը բռնէ միացեալ Եւրոպայի ծրագիրը: Համայնավար կուսակցութիւնը մինակ մնացած ըլլալով, լարած է իր բոլոր ուժերը եւ կը յուսայ շատ մը աթոռներ շահիլ: Իր գլխաւոր նշանաբաններն են.— յաւելում աշխատավարձքի, թոշակներու, ընտան. նպաստներու, անմիջական դադարում Ալժերիոյ եւ Մարոքի զինուորական գործողութեանց, ընդհ. զինաթափութիւն, խափանում հիւլէական զէնքերու եւ նոր փորձերու եւն.:

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎՐԴՈՎՈՒՄԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԴԷՄ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովը կը շարունակէ վիճաբանութիւնները արտաքին քաղաքականութեան մասին: Երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Մըքմիլլըն, բացատրութիւններ տուաւ Պաղտատի Ուխտի մասին: Ըսաւ թէ խորհրդային դիւանագիտութեան թափանցումը Եգիպտոսի մէջ այդ ուխտին պատասխանը չէ. թէ դաշինքը ճիշդ ժամանակին կընքուեցաւ եւ սպառնալիք մը չէ ոչ Խ. Միութեան եւ ոչ ալ Եգիպտոսի համար, թէ չի ձգտիր պառակտել արաբական աշխարհը, այլ ընդհակառակն կը միտի անոր միացման :

Գալով Իսրայէլի եւ արաբական աշխարհի վէճին, նախարարը արդար կը գտնէ երեք մեծ պետութեանց 1950ի յայտարարութիւնը: «Կարելի չէ մեղադրել Եգիպտոսը որ գործառնութիւններ կը կատարէ համայնավարներուն հետ: Ցիմարութիւն պիտի ըլլար գինարշաւ մը կատարել Մոսկուայի հետ: Պէտք է միջին ճամբայ մը գտնել »:

Ի պատասխան հարցումի մը, վարչապետը, Իտըն, յայտարարեց թէ Մեծն Բրիտանիա, ինչպէս եւ Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները պատրաստ են միջամտելու Միջին Արեւելքի մէջ, խուսափելու համար որեւէ նախայարձակում: Իր ճառին ամէնէն կարեւոր մասն էր ուժգին պատասխան մը Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի կողմէ արեւմտեան պետութեանց դէմ ուղղուած մեղադրանքներուն: Այս առթիւ բացատրեց թէ համակեցութիւնը կը պահանջէ փոխում երկու կողմէն ալ : «Մենք պատրաստ ենք բանակցելու. բայց թող գիտնան թէ մեր բարեկամներուն դէմ ուղղուած նախատինքները աւելի կը զօրացնեն մեր բարեկամութիւնը անոնց համար, իսկ մեզի դէմ ուղղուած նախատինքները պարզապէս կ'ամրապնդեն մեր վճռականութիւնը »:

Արտաքին նախարարը գիտել տուաւ թէ « բացորոշ եւ ազդեցիկ ճիգերը վաղ պահելու համար առելութիւնները, թոյլ չտալով որ վէրքերը բուժուին Արաբներու եւ Իսրայէլացիներու միջեւ, ի վերջոյ բոլորովին տարբեր ելքի մը պիտի յանգին: Խ. Միութիւնը կ'ուզէ ձուկ որ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԸ
ԻՐ ՆԵՐՔԻՆ ՇԱՂՔԵՐՈՎ

ԻՆՉՈՒ ՄԵԾ՝ ԲՐԻՏԱՆԻԱ ԵՒ ՈՉ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

●

Մօտաւորապէս մէկ տարի առաջ, երբ կը ստորագրուէր Պաղտատի դաշինքը, Թուրքիոյ եւ Իրաքի միջեւ, քաղաքական դիտողներ անոր մէջ կը տեսնէին ամենէն. դիւանագիտութեան յաղթանակը, ոչ միայն Ռուսիոյ, այլ եւ իր դաշնակից՝ Միծ. Բրիտանիոյ դէմ:

Շատեր, արդէն իսկ կատարուած իրողութիւն մը կը կարծէին Մեծն Բրիտանիոյ «մեկուսացումը» Միջին Արեւելքէն, ուր խոլոտ Ալպիոնը տիրաբար իշխած էր աւելի քան կէս դար։

Եւ իրաւամբ, Անգարա – Քարաչի գինակցութիւնը, որ իրագործուած էր Մ. Նահանգներու ուղղակի հովանաւորութեամբ, կը ձգտէր պաշտպանողական ուժեղ գօտի մը ստեղծել Թուրքիայէն մինչեւ Հնդկաց ովկիանոս։

Բայց պաշտպանողական այս օղակը, ռազմական ոչ մէկ արժէք պիտի ներկայացնէր, եթէ Իրաքը եւ Իրանը դուրս մնային։

Անհրաժեշտ էր ուրեմն ամէն գնով գըլուխ հանել այս ծրագրին իրագործումը Իրաքի եւ Իրանի միացումով։ Մէկ խօսքով հիմը դնել պաշտպանողական ուժեղ կազմակերպութեան մը, յար եւ նման Ատլանտեան Ուխտին։

Այս ուղղութեամբ, Մ. Նահանգներու դիւանագիտական մեքենան, անդադար կը բանէր եւ մեծ գործունէութիւն ցոյց կու տար ամիներէ ի վեր, զօրացնելու համար Արեւմտեան աշխարհի ամէնէն տկար այս շրջանը։ Անոնք մեծ քանակութեամբ զինամթերք եւ արդիական զէնքեր ցամաք կը հանէին Փաքիստան, Անգարա Քարաչի դաշինքին ստորագրումէն հազիւ քանի մը օր վերջ։

Դիւանագիտական այս եռուզեռի մէջ, երբ Պաղտատի դաշինքը ծնունդ կ'առնէր, ընդհանուր էր այն համոզումը, թէ Անգարա – Քարաչի առանցքին ամբողջացումն է որ կ'իրագործուի շնորհիւ Մ. Նահանգներու հետապնդած քաղաքականութեան։ Եւ օրերու խնդիր կը նկատուէր Ուաշինկթընի յարումը այս դաշինքին։

Բայց ճիշդ հակառակը պատահեցաւ։

Փոխանակ Մ. Նահանգներու, Մ. Բրիտանիան էր, որ կը յարէր այս դաշինքին, փարիստոնէն անմիջապէս վերջ.

Անակնկալը այնքան չշմեցուցիչ էր, որ Մոսկուայի ձայնասփիւռին խօսնակը եւ մամուլը, որոնք չարունակ կը քննադատէին Մ. Նահանգները, իբրեւ հեղինակ այս «յարձակողական զինակցութեան», պահ մը շփոթութեան կը մատնուէին։

Իսկ արաբական դաշնակցութեան վարիչները ու մասնաւորապէս եգիպտական մամուլը, որոնք ուժգնօրէն կ'ընդդիմանային այս դաշինքին, քննադատելով Իրաքի անջատողական դիրքը, «զարմանք կը յայտնէին Մեծն Բրիտանիոյ այս հապճեպ քայլին համար», ինչպէս կը յայտարարէր Սալահ Սալէմ, վարչապետ Կամալ Նասըրի նախկին աջ բազուկը։

Մեծն Բրիտանիոյ յարումով, պաշտպանողական այս դաշինքը, անմիջապէս անուն կը փոխէր։ Այլեւս «Անգարա–Քարաչի առանցք» հոլովումը մոռացութեան կը մատնուէր ու կը վերածուէր «Պաղտատի Ուխտ»ին։

Այս անուանումով կարծես միջազգային քաղաքական մեկնիչներ, կ'ուզէին աւելի շեշտել Մեծն Բրիտանիոյ ղեկավարի դերը։

Հետաքրքրական է սակայն գիտնալ, թէ ինչպէ՞ս եւ ինչո՞ւ տեղի ունեցած էր դերակատարներու այս փոփոխումը։

Այս հարցումներէն առաջինին ժամամր մը պատասխանած կ'ըլլանք, եթէ վերյիշենք անցեալ երկու կարեւոր դէպքեր, որոնք գրեթէ աննշմար անցած էին շատ մը քաղաքական մասնագէտներու ուշադրութենէն։

Առաջին դէպքը, Իրաքի նախկին վարչապետ՝ Տոքթ. Ֆատըլ Ճամալիի հրաժարումն էր, այս դաշինքին կնքումէն մօտաւորապէս երկու ամիս առաջ։

Ֆատըլ Ճամալիին կը յաջորդէր նշանաւոր Նուրի Սաիտ փաշան, հաւատարիմ եւ ջերմ բարեկամ մը Անգլիոյ։ Բազմիցս վարչապետ, ան միշտ հրապարակ ելած է, ամէն անգամ որ Անգլիա հետամուտ եղած է քաղաքական մեծ ձեռնարկի մը իրագործման։ Ի զուր չէ որ ան կը նկատուի Մեծն Բրիտանիոյ Մօտաւոր Արեւելքի «անպաշտօն փոխարքան»։ Աւելցնենք, որ Գնդ. Լօրէնսի այս նախկին պաշտօնեան այժմ «Պաղտատի Ուխտ»ին նախագահն է։

Երկրորդ դէպքը, նոր վարչապետ՝ Նուրի Սաիտ փաշայի ճամբորդութիւնն էր դէպի Թուրքիա, դահլիճին կազմութենէն կարճ ժամանակ մը վերջ։

Ուշագրաւ էր, որ Անգարայի մէջ, Թուրք եւ Իրաք քաղաքական խօսակցութիւններու շուրջ, շատ պղտոր չէր բարձրացած։ Թուրք մամուլը «ողջունելով հանդերձ դրացի եղբայր երկրի վարիչներուն բարեկամական այցելութիւնը դէպի Թուրքիա», կարճ կը կապէր իր գրութիւնները եւ չէր ազմկեր հրապարակը։

Կառավարական շրջանակներն իսկ լակոնական էին իրենց յայտարարութիւններուն մէջ։ Այն տպաւորութիւնը կը տիրէր թէ Նուրի Սաիտ փաշայի այս ճամբորդութիւնը «պարզ բարեկամական այցելութեան մը հանգամանքն ունի միայն», ինչպէս կը ձգտէր ցոյց տալ պաշտօնական զեկոյց մը։

Բայց բարեկամական այս պարզ այցելութիւնը տարբեր նշանակութիւն կը ստանար վարչապետ Նուրի Սաիտ փաշայի բերնին մէջ, երբ այս վերջինս, հետեւեալ յայտարարութիւնը կ'ընէր իր վերադարձին, Իրաքի խորհրդարանին մէջ.

— «Անգարայի մէջ, քննեցինք մեր երկու երկիրներու հաւաքական պաշտպանութեան հարցը հաղորդակցութեան վտանգին դէմ։ Երկար խորհրդակցութիւններ ունեցանք ՄԵՐ եւ ընդհանրապէս ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱԳԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆԸ կազմակերպելու եւ զօրաւոր հիմերու վրայ դնելու ծրագրին շուրջ։ Այս առթիւ երկու երկիրներու միջեւ տիրող տեսակէտներու կատարեալ նոյնութիւնը, մեզի կրաւունք կուտայ յուսալու թէ շուտով մեր այս շփումները պիտի յանգին լաւագոյն արդիւնքներու»։

Այս յայտարարութիւնէն վերջ, կը հաղորդէր, որ Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահը եւ վարչապետը, ընդունած են Իրաքի կառավարութեան հրաւէրը, այցելելու Պաղտատ։

Եւ իրապէս, շատ չէր ուշանար այս այցելութիւնը։

Նախագահ Ճէլալ Պայար, վարչապետ Մենտերէս եւ արտաքին նախարար Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, կ'այցելէին Պաղտատ, արժանալով շքեղ ընդունելութեան մը։

Քանի մը օր վերջ, երկու երկիրներուն միջեւ կը ստորագրուէր զինակցութեան դաշինք մը, որ ինչպէս ըսինք, պիտի կոչուէր «Պաղտատի Ուխտ»։

Քաջալերուած այս արդիւնքէն, Թուրքիա, որ շատ մը լուրջ պատճառներ ունէր շահագրգռուելու այս դաշինքով, եւ կարծելով որ ժամանակը հասած է ըստանձնելու ղեկավարի դերը արաբական աշխարհին մէջ, դիւանագիտական մեծ գործունէութեան մը կը լծուէր։ Մասնաւոր կոչեր կ'ուղղէ բոլոր արաբական երկիրներու, մանաւանդ Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Յորդանանի յարիլ այս ուխտին։

Արաբական երկիրներու հակազդեցութիւնը, ոչ միայն արագ եւ բուռն կ'ըլլայ, այլ եւ Իրաքի քաղաքականութիւնը խստիւ կը քննադատուի արաբական դաշնակցութեան կողմէ։

Գահիրէի մէջ, Արաբական Դաշնակցութիւնը, Յունուար 26ին իր գումարած բացառիկ ժողովի առաջին իսկ նիստին, պարսաւանքի կ'ենթարկէ Իրաքը։

Ցեստպայիս, դիւանագիտական ամէն ճնշում ապարդիւն կը մնայ, արաբական երկիրներու յարումը ապահովելու համար Պաղտատի Ուխտին։ Այս ուղղութեամբ, Թուրքիոյ եւ Իրաքի պետական անձնաւորութեանց մասնաւոր առաքելութիւնները դէպի Սուրիա, Լիբանան եւ Եգիպտոս կը վերջանան կատարեալ ձախողումով.

Այսպէս, Յունուար 12ին, Թուրքիոյ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը կ'այցելէին նախ Սուրիա, ուր հազիւ մէկ օր կը մնան, պաղ եւ անտարբեր ընդունելութեան մը հանդիպելով։ Ցետոյ կ'անցնին Լիբանան, ուր հինգ օր տեւող բանակցութիւնները դրական ոչ մէկ արդիւնք կ'ունենան։ Լիբանան պաղ ընդունելութիւն մը վերապահելով հանդերձ, հաւատարիմ կը մնար Արաբ. Դաշնակցութեան հետապնդած քաղաքականութեան, որ կը թելադրէ հեռու մնալ ամէն խմբակցութենէ եւ չմասնակցիլ, պաշտպանողական ամէն ուխտի կամ խմբաւորման։

Մէկ խօսքով, հետեւիլ Հնդկաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ քաղաքականութեան, դիրք չբռնել ոչ Արեւմտեան, եւ ոչ ալ Արեւելեան խմբակցութեան մը դէմ։

Պաղտատի ճակատը սակայն, չէր վհատեր այս ձախողանքներէն։

Թուրքիոյ կրած դիւանագիտական այս ծանր պարտութիւնէն վերջ, Նուրի Սայիտ փաշա, ճամբայ կը հանէ նախկին վարչապետ Ֆատըլ Ճամալը եւ արտաքին նախարար՝ Մուսթաֆա Պասամճի, որոնք Արաբական Դաշնակցութեան Գահիրէի ժողովին մասնակցելու իրենց ճամբուն վրայ, կ'այցելեն Պէյրութ եւ Դամասկոս։

Հակամարտ երկու կողմերը դարձեալ կը ճակատին, եւ Իրաքի պատուիրակները մէն ջանք ի գործ կը դնեն համոզելու համար Սուրիան ու Լիբանանը, որ յարին Պաղտատի Ուխտին։

Բայց Սուրիոյ ու Լիբանանի բացարձակ ընդդիմութիւնը, եւ Արաբական Դաշնակցութեան կոռովի դիրքը «Ուխտերու» քաղաքականութեան դէմ, անգամ մը եւս պարտութեան կը մատնեն Թուրքեւիրաքեան ճակատը։

Ահա այս շփոթ եւ խառնակ կացութեան մէջ, յանկարծ Անգլիա հրապարակ կ'իջնէ եւ կը յարի Պաղտատի Ուխտին։

Այս յարումը ինչպէս ըսինք, թէեւ անակնկալ մըն էր, բայց հետեւանք՝ կանխորոշ ծրագրի մը։

Այժմ հարց է գիտնալ, թէ ինչո՞ւ Մ. Նահանգներու փոխարէն, Մեծն Բրիտանիան է որ կը յարի այս Ուխտին։

Յաջորդ յօդուածով, պիտի անդրադառնանք այդ հարցին։

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

●

ԽՄԲ.— Աքէմի «Աթէնայիք»ի թերթը հետեւեալ տեսութիւնը նուիրած է մեծատաղանդ հայ երաժշտագէտին.—

Սովետական մեծ երգահաններէն մէկն ալ Արամ Խաչատրեանն է, որ ծնած է 1903 Յունիսին, Թիֆլիզի մէջ։ Հայրը կազմարար էր։

Խաչատրեան երաժշտութեան չհետեւեցաւ փոքր տարիքէն, հակառակ անոր որ մեծ հակում ունէր եւ մեծ ծարաւով ու խանդով կը հաւաքէր Վրացիներու ու Հայերու ժողովրդական երգերը։ Եւ կ'երգէր ընկերակցութեամբ դափի՝ որ իր տան մէջ եղած երաժշտական միակ գործիքն էր։ Օր մը ըսաւ.

— «Մեր տան մէջ դաշնակ չունէինք, եւ երբ բարեկամ տուներու մէջ դաշնակ մը գտնէի՝ առանց դասս առած ըլլալու, միայն ականջէս առաջնորդուած՝ կը նըւագէի։ Մինչեւ 19 տարեկան՝ օփերայի մասին գաղափար չունէի եւ նուագահան-

---

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԹԻՆ ՈՐՋԵՐԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

... Բանտի խցիկից ներս մտնելս եւ Վահան Թոթովենցին տեսնելս մէկ եղաւ։

Գրկախառնուեցինք, լացինք, նորից գրկախառնուեցինք, նորից լացինք ...

Վահանը մօտս՝ Թանգարանում յաճախ էր լինում։ Սիրով ես լսում էի նրա գրական հետաքրքրական մտքերը։ Որպէս արտասահմանեան հայ գրականութեան ներկայ մէկը, նա յաճախ էր պատմում արտասահմանի մեր գրողների մասին։ Առանձնապէս նա հիացած էր Օշականի եւ Համաստեղի գիւղական պատկերներով։ Հայաստանի գրողներից նա պաշտում էր Չարենցին եւ Բակունցին։

Գալով Սովետական Հայաստանում իր գրած գործերին՝ «Բաղու» եւայլն, իրեն դիւր չէին գալիս։ Նա ասում էր յաճախ.

— Ձեռ կրնար մարսել ձեր «ուտում եմ, խմում եմ»ները։ Եթէ սրա վրայ աւելացնենք վերուստ պարտադրուած «սոցիալիստական» պատուէրները, ապա բոլորովին պարզ կը դառնայ երկրի իմ գործերի գրական դեղարուեստական արժէքը ...

Բայց իր այդ կեղծ գրական տուրքն էլ բաւական չեղաւ, որպէսզի Թոթովենցը ազատ մնար ենկավէդէի հետապնդումներից։ Նրան մեղադրեցին Չարենց – Բակունց ազգայնական պլանի կազմակերպութեան մասնակցելու մէջ։

Պատմեցի նրան Վանանդեցիի մասին։ Ինքն էլ հաղորդեց ինձ մի շատ տխուր նորութիւն. Կինը եւ միակ տղան եկել էին քննիչի մօտ եւ յայտնել, որ հրաժարւում են հակայեղափոխական ամուսնուց ու հօրից։ Երբ պատմում էր, գլխի մազերն էր փետում։ Եւ դեռ իր պատմութիւնը չաւարտած, ուշաթափ ընկաւ յատակի վրայ։

Սատրիկ վախեցայ։ Սկսեցի դուռը ծեծել։ Հսկիչը խցից ներս մտաւ եւ տեսաւ Վահանին յատակի վրայ փռուած։ Մի երկու վայրկեան յետոյ ներս մտան բժիշկն ու մի չեկիստ, ապա երկու ուրիշ չեկիստներ եւ պատգարակով Վահանին դուրս տարան։

Վահանի լաց ու կոծը լսելուց եւ գետնի վրայ փռուած վիճակը տեսնելուց յետոյ, ես մենակ մնացի նեղլիկ նոր խցիկում։

Տասնեւհինգ օրուան մէջ ինչեր ապրեցի ես այդ դժբախտ մենութեան մէջ, միայն Աստուած գիտէ։ Այնքանը կը բաւէ ասել, որ այդ 15 օրերը իմ բանտարկութեան ողջ շրջանի ամենածանր օրերն եղան ...

Ամէն ժամ յատակի վրայ Վահանի փռուած մարմինն էի տեսնում։ Նա մերթ խօսում էր ինձ հետ, մերթ լաց էր լինում գլխի մազերը փետելով։ Աչքիս առաջ էր գալիս իր ընտանիքից բաժանուելու տխուր տեսարանը, եւ սիրտս կտոր-կտոր էր լինում։

⁂

Տասնեւհինգ օրից յետոյ, գիշերը ինձ նորից կանչեցին։

... Երբ ինձ կրկին իմ խուցը տարան, առջեւս կանգնած տեսայ Թոթովենցին։ Մի քանի վայրկեան չհաւատացի աչքիս։ Խեղճի դէմքը մոխրի գոյն ունէր, մազերը կզկզուած էին, կարծես դադաղից նոր փախած լինէր։ Տեսարանը մահասարսուռ էր, կարծես այլեւս Վահանը չէր իմ առջեւ, այլ Վահանի կերպարանքով յարութիւն առած էր մէկը...

Տասնեւհինգ հոգեմաշ օրեր ես մեռած էի համարում Վահանին, բայց ինձ համար մեռած Վահանը այլանդակ տեսքով այժմ աչքիս առջեւ կեցած էր եւ ապուշի նման ինձ էր նայում։

— Վահան, այդ դո՞ւ ես։

— Այո, ես եմ, ի՞նչ կայ, անբնական ձայնով պատասխանեց Վահանը։

Կասկածս աւելի ուժեղացաւ որ սա ինք՝ իսկապէս Վահանը չէր, այլ նրա չարժուն ստուերն էր։

Այս սարսռացուցիչ ապրումների մէջ նորից հարցրի.

— Վահան, դու դեռ չե՞ս մեռել։

— Ի՞նչպէս թէ մեռել։

— Բայց դու չմեռա՞ր։

— Ե՞րբ։

— Տասնեւհինգ օր առաջ, այս յատակի վրայ։

Վահանը տեսաւ, որ ես գնալով աւելի եմ վախենում, սկսեց շատ սիրալիր ճշտով ինձ համոզել, որ ինքը դեռ մեռած չէր. ապրում էր եւ միայն ուշաթափուած էր եղել։

— Բայց դու ո՞ր հիւանդանոցումն էիր։

— Ոչ մէկ հիւանդանոցում։ Հէնց այս միջանցքի մի փոքրիկ սենեակումն էի, մեռելային ժպիտով պատասխանեց Վահանը, որ ինձ այլեւս նախկին Վահան Թոթովենցը չթուաց, այլ մի ինչ որ Յարութիւն Յարութիւնեանը։

— Բայց դէմքդ դեռ առողջ չէ։

Լաւ է, որ չեմ տեսնում։ Իսկ եթէ դու տեսնում ես, մի վախեցնիր ինձ։ Ես շատ եմ վախենում, բայց հաւատա, որ դեռ կենդանի եմ։ Երեւի միասին ենք մեռնելու այս նեղլիկ դագաղի մէջ։ Ուրեմն, ես մեռայ այն սենն, երբ առաջին անգամ ոտք դրի Հայաստան... Կնոջս հասցրած վէրքերը, տղայիս լացը ինձ գերեզման են իջեցնելու, ասաց նա եւ նորից սկսեց փետել գլխի մազերը։

— Վահան, վերջապէս խօսեցի ես, քո կինն ու տղան քեզնից կեղծ կերպով են բաժնուել։ Նրանք, երեւի, ստիպուած են եղել քեզնից «բաժնուելու»։

Ս. ՍԱՀԱԹՈՒՆԻ

(1)

(Շար.)

պէսի չէի հետեւած։ Թամիկ երգիչներու կողմէ երգուած ժողովրդական երաժշտութիւնը, մինչեւ 19 տարեկանս երաժշտական հորիզոնս էր ...»:

1921ին, Խաչատրեան Մոսկուա գնաց եւ արձանագրուեցաւ համալսարանի բնագիտական ու մաթեմաթիկական ճիւղին մէջ, իսկ աւելի վերջ մտաւ «Գնեսին»երաժշտական դպրոցը, ուր սկսաւ թաւջութակ սորվիլ :

Երաժշտութեան տեսաբանութիւնը սորվելու համար Խաչատրեանի ցոյց տուած եռանդը գրաւեց ուշադրութիւնը իր ուսուցչին՝ Գնեսինի, որ իրեն առաջարկեց մտնել յօրինումի ճիւղին մէջ, որովհետեւ, անոր մէջ կը տեսնէր ապագայ մեծ երգահանը :

Իր ուսման սկիզբի շրջանէն երեւան եկան իր ստեղծագործական կարողութիւնները եւ յայտնուեցան իր յաջողութիւնները։ Երաժշտանոցի մէջ ուսանած շրջանին իր յօրինած առաջին գործերը՝ անմիջապէս սիրուեցան ժողովուրդէն, ջութակի եւ դաշնակի համար գրած իր «Պարը» (1926) եւ միայն դաշնակի համար գրած «Թոքքա»ն (1927) յաջորդական հրատարակութիւններով լոյս տեսան եւ մինչեւ այսօր կը նուագուին :

Երաժշտական վարժարանը աւարտելէ վերջ, Խաչատրեան արձանագրուեցաւ Մոսկուայի Երաժշտանոցը, ուր յօրինումի դաս առաւ Միասքովսկիէն եւ օրքեստրաւորումի՝ Վասիլենքոյէն :

Երաժշտանոցի մէջ իր ուսումը աւարտեց 1934ին : Իր աւարտական գործը երեք մասերէ բաղկացած Համանուագ մըն էր, նուիրուած՝ Խ. Հայաստանի 15րդ տարեդարձին :

Այս գործին մէջ, որ աչքի կը զարնէ իր փայլուն գոյնով եւ ժողովրդական դիւցազներգական յատկանիշով՝ Խաչատրեան ունի ինքնատիպ ոճ, որ հիմնուած է Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի ժողովրդական երաժշտութեան, «արմոնի»ին հնչականութեան եւ ինքնատպութեան վրայ։

Համաշխարհային պատերազմի ընթացքին, Խաչատրեան իր ստեղծագործ տաղանդը եւ իր կազմակերպչական մեծ կարողութիւնները ի սպաս դրաւ խորհրդային ժողովուրդի պայքարին։ Տենդագին կ'աշխատէր վարելով երգահաններու կազմակերպութիւնը եւ գրելով մարտաշունչ հայրենասիրական երգեր, որոնցմէ Հարիւրապետ Կասթելլոյի մասին գրուած երգը՝ երգուեցաւ բոլոր զինուորներուն կողմէ եւ բոլոր ճակատներուն վրայ :

1943ին, Խաչատրեան Համայնավար կուսակցութեան անդամ եղաւ։ Նոյն տարին, Օփերայի եւ Պալէի Թատրոնը բեմադրեց Խաչատրեանի «Գայիանէ» պալէն, որ կը պատմէ Հայաստանի եւ Ռուսաստանի ժողովուրդներու քաջագործութիւնները եւ եղբայրական բարեկամութիւնը։ «Գայիանէ»ի համար Խաչատրեանին տրուեցաւ Ստալինեան առաջին մրցանակը :

1944ին, Խաչատրեան յօրինեց իր հրաշալի երկրորդ համանուագը, որուն համար ալ Ստալինեան առաջին մրցանակը ստացաւ։ Հոյակապ գործ մըն է ասիկա, բաղկացած չորս մասերէ, նուիրուած Նացիներու դէմ խորհրդային ժողովուրդի հերոսական պայքարին։ Այդ գործը գրաւեց ոչ միայն ռուս՝ այլ եւ միջազգային երաժշտասէր հասարակութիւնը

Շոսթաքովիչի նման, Խաչատրեան ալ, պատերազմէն ետք «ձեւապաշտական հակումներ» ցոյց տուաւ։ Ժողովրդական երաժշտութեան տարրերու ազդեցութիւնը ակարացաւ իր գործին մէջ, իրատեսութիւնը նահանջեց եւ հեղինակի ուշադրութիւնը աւելի դարձաւ դէպի ձեւի կատարելագործումը եւ դէպի ձայնական ներկայացման բռնազբօսիկ ձեւերը :

Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն 1948ին, որոշումով մը դատապարտեց խորհրդային երաժշտութեան ձեւապաշտական հակումները եւ մասնաւորաբար, Խաչատրեանի սխալները :

Այս որոշումէն վերջ, Խաչատրեան վերադարձաւ արտայայտութեան իր հին կերպին եւ դարձեալ Ստալինեան առաջին մրցանակը առաւ «Ստալինկրատի ճակատամարտը» շարժանկարին երաժշտութեան համար :

Խաչատրեան՝ արտասահմանի մէջ բազմաթիւ անգամներ ներկայացուց խորհրդային երաժշտութիւնը : 1947ին, մասնակցեցաւ հանրապետական երիտասարդութեան Փրակայի միջազգային փառատօնին։ 1950ին Իտալիա այցելեց եւ 1951ին Պոլանտա։ Անցեալ տարի այցելեց Անգլիա, ուր տեսակցութեան մը ընթացքին, իր պատասխաններով զարմացուց անգլիացի լրագրողները :

Երբ իրեն հարցուցին՝ թէ ո՞ւր կը սիրէ յօրինել, Խաչատրեան պատասխանեց .

— Ամառը կը նախընտրեմ Մոսկուայէն դուրս ունեցած ամարանոցս։ Աշնան՝ կ'աշխատիմ Մոսկուայի տանս մէջ։ Իսկ ձմրան՝ աւելի հանգիստ կ'աշխատիմ Խ. Հայաստանի ամարանոցիս մէջ։

— Բայց այդքան շա՞տ կը շահիք որ երեք հատ սեփական տուն ունիք, հարցուցին .

-- Կրնայի տասը տուն ալ ունենալ, պատասխանեց Խաչատրեան։ Սակայն, ունիմ բազմաթիւ ազգականներ, որոնց կ'օգնեմ եւ շահերէս մեծ մաս մըն ալ կը տրամադրեմ հանրօգուտ նպատակներու։

Թարգմ. ՎԱԶՐԻԿ

ԵԳԻՊՏԵՒՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԱՇԻՆՔ ՄԸ

Եգիպտացի հնագէտներ վերջերս պեղումներէ մէջտեղ հանեցին Ռաս Հութոպի մէկ արձանը, որ Թամէս Բ.ի պալատին նախարարն էր։ Արձանագրութենէն կ'երեւայ որ սուրիական ցեղախումբերու հետ ալ երեք հազար տարի առաջ պաշտպանողական դաշինք մը կնքուած էր, ինչպէս այսօր :

Ռաս Հութոպ նախ բանակցութիւններ կատարեց հաշտութեան դաշինք մը կնքելու Սուրիացիներուն հետ, ուրկէ նոր փոխադարձ պաշտպանութեան դաշնագիր մը կնքուեցաւ .

Արձանը մէջտեղ ելաւ Սաքքարայի շրջանին մէջ։ Կարմիր կրանիտէ շինուած է, ծնրադիր, արեւու աստուածին աղօթելու վիճակի մէջ :

Համաձայն հնագէտներուն՝ Ռաս Հութոպ կ'ապրէր 1225ին Քրիստոսէ առաջ, այն շրջանին երբ եգիպտական կայսրութիւնը կը տարածուէր Միջին Արեւելքի մէջ։ Կը կարծուի թէ 90 տարի ապրեցաւ եւ 70 տարի իշխեց :

Սուրիացիներու կամ Ասորեստանի հետ խաղաղութեան դաշինքը ստորագրուած է իր թագաւորութեան 21րդ տարին, կ'ըսեն հնագէտները

ՉԻՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԱՅԲՈՒԲԵՆԸ

●

3500 տարուան հնութիւն ունեցող չինական այբուբենը պիտի փոխուի լատինական տառերու :

Լեզուի բարենորոգման ազգային ժողովը, որ գումարուեցաւ Հոկտեմբերին, Փեքինի մէջ, որոշեց այս մեծ ծրագրին իրագործման առաջին քայլը առնել ժողովրդականացնելով Փեքինի մէջ խօսուած մանտարին բարբառը։ Երկրորդ քայլը պիտի ըլլայ խօսուած լեզուն յարմարցնել լատինական տառերու հնչականութեան :

Այս կարեւոր բարենորոգման գլխաւոր նպատակն է պայքարիլ անգրագիտութեան դէմ, որովհետեւ Չինացիներուն հազիւ թէ քսան առ հարիւրը կարդալ գրել գիտէ։ Չինարէն գրական լեզուն աշխարհի ամէնէն դժուար լեզուն է սորվելու համար :

Չինաստան մօտ քսան գլխաւոր բարբառներ ունի եւ երկու հարիւր ալ տեղական բարբառներ :

Եթէ հասարակաց միակ գրաւոր լեզու մը գրուի, բոլոր տարբեր բարբառներ խօսողները իրար պիտի հասկնան։ Օրինակ այն գիրը կամ նշանը որ՝ «մարդ» կը նշանակէ Փեքինի մէջ «ժէն» կ'արտասանուի, Շանկայի մէջ «նինկ» եւ «եան» Քանթոնի մէջ եւայլն : Այս է պատճառը որ պիտի աշխատին ամէնէն առաջ ընդհանուր միակ լեզու մը տարածել :

Չինացիները երբ օտար համալսարան մը կը յաճախեն, կը զարմանան որ տասներկու տարեկան տղայ մը կրնայ գրել իր լեզուն։ Չինացի դպրոցականը պէտք է իր ժամերուն ութսուն առ հարիւրը տրամադրէ, սերտելու իր լեզուին տառերը . Չինական հին բառարան մը 47.000 տառ կը պարունակէ :

Աշակերտը պէտք է իր յիշողութեանմէջ դրոշմէ ամէն մէկ տառ եւ այն որ առ նուազն այդ գիրերուն կէսին ծանօթ է, ականաւոր գրող բրոզ է : Որեւէ գրող միայն տասը հազար տառ կը գործածէ : Գրող բրոզ Չինացիները միայն 5000 գիր կամ նշան կը գործածեն :

Լեզուին բարենորոգման հարցը նոր չէ։ Հանրապետութեան հռչակումէն ի վեր, 1911ին, չինական գրական եւ համալսարանական շրջանակները պարբերաբար կ'արծարծեն հարցը :

Ա.— Ցուցահանդէսի գացի, եւ կէս ժամ ձեր նկարը դիտեցի :

ՆԿԱՐԻՉԸ.— Շատ ուրախ եմ ձեր ազնիւ ճաշակին համար :

Ա.— Միւսներուն առջեւ այնքան մարդ խճողուած էր՝ որ կարելի չէր դիտել ...

«ՍԻՐՏ ԻՄ Ի ԲԱՐՁՈՒՆՍ»

Ուիլեըմ Սարոյեանի գիրքը «Սիրտս սկովտիական լեռներուն մէջ», անգլերէնէ թարգմանած է Հելլէն Գայեան՝ ;

Այս առթիւ «Միկաօ Լիթէրէր» կը գրէ թէ Ուիլեըմ Սարոյեան ծագումով Հայ է։ Նախ քան գրագէտ դառնալը, ան բազմաթիւ արհեստներ փորձած է, իբրեւ ագարակի մէջ աշխատող, հեռագրական պաշտօնեայ եւայլն։ Սարոյեան Քալիֆոռնիոյ Ֆրէզնօ փոքրիկ քաղաքը կը բնակի։ Մեծ վարպետութեամբ կը նկարագրէ իր գաղթական հայրենակիցներուն կեանքը Մ. Նահանգներուն մէջ :

«Մուկերը» գեղեցիկ նորավէպ մըն է Հէլլէնգայեանի թարգմանած հաւաքածոյի մէջ։ Տուն մը լեցուած է մուկերով։ Ընտանիքին մայրը թակարդ կը լարէ պանիրով, ամէն առաւօտ թակարդին պանիրը անհետացած է, առանց մուկ իյնալու անոր մէջ, որովհետեւ ընտանիքին փոքր տղան, գթալով մուկերուն, պանիրները կը հանէ թակարդէն եւ գետինը կը դնէ, պատրաստ ուտելու :

Գրքին ամէնէն զուարճալի պատմութիւնը հեղինակին կեանքէն քաղուածն է։ Խորագիրը «Իմ նկարս լրագրին մէջ»։ Հեղինակը կը պատմէ թէ Մ. Նահանգներու ամէնէն շատ տարածուած պարբերականին մէջ պատմութիւն մը գրած էր որ մեծ տպաւորութիւն գործեց, դարձնելով զինք համբաւաւոր մէկ օրէն միւսը : Լրագրողներ եւ պատկերահաններ ետեւէն կը պտըտէին, մինչեւ անգամ հանրակառքին վարիչը կը ճանչնայ զինք եւ կը մեղադրէ որ սիրոյ մասին գիրքեր չի գրեր :

Սարոյեանի նորավէպերու շէշտը պարզութիւնն է, չարաճճի, ունի ինքնատիպ շաղակրատութիւն մը, եւ լաւ տրամադրութիւն առանց պատրանքի։ Ասիկա ո՞ր աստիճանի հայկական է, որ աստիճանի ամերիկեան, հարց կուտայ «Միկաօ»։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ քաղաքապետական նորընտիր ժողովին անդամ ընտրուած են Պատրիարքարանի Կեդր. վարչութեան ատենապետ Մկրտիչ Շէլլէֆեան եւ ճարտարապետ Սարգիս Քիւրքճեան :

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ճարտարապետներ, Նշան Եաղուպեան եւ Ցարութիւն Վարտրեան առաջնութիւն շահած են այն մրցումին մէջ որ բացուած էր Ատափազարի մէջ շինուելիք կառավարական մեծ պաշտօնատուններու յատակագիծերու պատրաստութեան համար։ Այս մրցման համար Պոլսէն, Իզմիրէն եւ Անգարայէն 32 յատակագիծեր ներկայացուած էին

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ Գուրգէն Բիւզկէլեան դարձեալ գնահատանքի արժանացած է Քալիֆորնիոյ նահանգին մասնագէտ լուսանկարիչներուն տարեկան ցուցահանդէսին մէջ ։ Երկու հազար ցուցադրուած լուսանկարներուն մէջէն, Գուրգէնի լուսանկարներուն տրուած են առաջին մրցանակ եւ ուրիշ երկու առաջնակարգ մրցանակներ։ Ա. մրցանակը տրուած է Պալէի պարուհիի մը նկարին։ Գուրգէն բնիկ Երզնկացի է .

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (86)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ
ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ
ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

ԻԹԹԻՀԱՏԱԿԱՆ ՊԵՏԵՐՈՒ ԴԱՏԸ

Անկախութեան Ատեանը գտած էր նաեւ Իթթիհատէն Թէճտիտ կուսակցութեան փոխանցուած հաշիւներն ու տոմարները, որոնք պահուած էին Սուլթան Ահմէտի կողմերը, տան մը մէջ։

Եւ վերջապէս ամբաստանեալներու դատավարութիւնը սկսաւ 2 Օգոստ. 1926 երկուշաբթի, հետաքրքիրներու խուռն բազմութեան մը ներկայութեան։ Ժամը երկուքին, դատարանին դռները բացուեցան, ատեկան - զինուորներու սուիններ շողացին, զանգակը հնչեց քանիցս , եւ ամբաստանեալները յաջորդաբար ներս բերուեցան։ Ճավիտ, Տոքթ. Նազըմ, Հիլմի, Նաիլ, Քիւչիւք Թալէաթ, Միտհաթ Շիւքրիւ, Իհսան, Սալահ Ճիմճօզ Րիֆաթ Ճէվատ, Գարա Վասըֆ, Ահմէտ Նէսիմի, Էյուպ Սապրի, Տոքթ. Րասուհի, Զօլաք Սալահէտտին, Հիւսէյին Ավնի, եւն. :

Հիւսէյին Ճավիտ պէյ դեռ բերուած չէր Զորումի իր աքսորավայրէն։

Դատական մարմնի յատկացուած ամպիոնին ետին բազմաթիւ երեսփոխաններ նստած էին։ Տոքթ. Նազըմ ալերեկ մօրուսիկ մը ձգած էր, Ճավիտ պէյ, որ նախ Իզմիրի մէջ դատուելով Անգարա բերուած էր, երբեմն ակնոցը կը հանէր ու կը սրբէր թաշկինակով։

Այս յուզումնալից մթնոլորտի մէջ դատական մարմինը եկաւ ու բազմեցաւ իր տեղը։ Նախագահ Ալի պէյ ակնարկովը չափչփեց ամբաստանեալներն ու բազմութիւնը եւ յետոյ խօսքը ամբաստանեալ Իթթիհատականներուն ուղղեց.

— Հիմա ընդհ. դատախազը պիտի կարդայ իր ամբաստանագիրը։ Ուշադիր մտիկ ըրէք։

ԾԱՆՐ ԱՄԲԱՍՏԱՆԱԳԻՐԸ

Ընդհ. դատախազ Նէճիպ Ալի ոտքի ելաւ եւ հանդիսաւոր ձայնով մը սկսաւ կարդալ իր ծանր ամբաստանագիրը, որ կ'ըսէր ի միջի այլոց.

— Իզմիրի եպերելի մահափորձին եւ դարբնուած արիւնոտ դաւադրութեան առիթով, փաստերու եւ ապացոյցներու վրայ յենլով, կը փութանք ճշդել թէ՝ կառավարութիւնը տապալելու զզուելի նպատակով կազմուած գաղտնի կոմիտէն դրդած է եւ քաջալերած այդ նողկալի ոճիրը։ Կազմակերպիչներուն եւ դրդիչներուն մէջ կան ոչ միայն Թէրաքքըփէրվէրականներ, այլեւ Իթթիհատի ղեկավարներէն ոմանք, որոնք թէ մեղսակից են ոճրափորձին եւ թէ պատասխանատու՝ քաղաքական ճիւղաւորեալ եւ ծածուկ գործերու։ Ահա թէ ինչո՞ւ յարմար դատեցինք այս ամբաստանեալներուն դատավարութիւնը անջատապէս կատարել եւ այս կերպով քրքրել քաղաքական գաղտնիքներու բոլոր ներքին ծալքերը։

Մանրակրկիտ քննութենէ ետք առաւգեցինք թէ այս գաղտնի միութեան գլուխը եւ պաշտպանը Գարա Քեմալն է, որուն հետ կապեր եւ մեղսակցութեան բաժիններ ունեցած են դաւադիրներն ու ամբաստանեալները :

Նախ յիշեցնեմ թէ այս մարդիկը ահարկու պատուհաս մը բերին երկրին գլխուն, բոլորովին քմածին որոշումով մը թուրք ազգը նետելով համաշխարհային պատերազմի բոցերուն մէջ եւ զարհուրելի վախճան մը վերապահելով երկրին։ Երբ անդրադարձան այս զարհուրանքին, Թալէաթ փաշայի առիթումով՝ քաշուեցան մինչեւ իսկ իշխանութենէ ; Իթթիհատը վերջին համաժողով մը գումարեց եւ դահլիճին հետ միասին լուծուեցաւ ու ցրուեցաւ :

ԻԹԹԻՀԱՏԻ ՋՆՋՈՒՄԸ

Ամբաստանեալներուն մէջ կան անձեր, որոնք մաս կազմած են Իթթիհատի կեդրոնի կոմիտէին։ Անոնց յայտարարութիւններէն կը հասկցուի որ դահլիճին անկումէն վերջ, ամէնէն աւելի Գարա Քեմալն է որ պահանջած է Թալէաթ, Էնվէր եւ Ճեմալ փաշաներու նման կուսակցապետերէ՝ փութով հեռանալ երկրէն։

(Շար.)

սալ պղտոր ջուրերու մէջ, զարկ տալով ղինարշաւին »:

Նախարարը «նոր եւ վտանգաւոր կացութիւն մը» կը նկատէ Խ. Միութեան թափանցումը արաբական աշխարհին մէջ: «Բոլոր Թուղթերը մէջտեղ հանուած չեն տակաւին: Ցարդ Խ. Միութիւնը գիւրին չտաւ իր ուժը աստիճանաբար տարածել հարեւան երկիրներու մէջ: Այժմ խնդիրը տարբեր է եւ նոյնքան դժուարութիւններ կը ներկայացնէ իրենց ինչպէս եւ մեզի համար: Կրնան գերազանցել իրենք զիրենք, կրնան եւ իրենց լարած Թակարդը իյնալ »:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը ունկնդրութեան ընդունելով արաբական երկիրներու դեսպանները, յայտարարեց Թէ կառավարութիւնը պիտի շարունակէ անկողմնակալ քաղաքականութիւն մը վարել Միջին Արեւելքի մէջ, Արաբներուն եւ միւսներուն հանդէպ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ ծերակոյտը վաւերացուց այն օրէնքը որով կառավարութեան իրաւունք ունի կախելու պատասխանատուները, եթէ վնասներ պատճառեն Նաւթահորերուն:

ՕՂԱՆԱՒԱՑԻՆ մասնագէտները մերժեցին կառավարութեան առաջարկները Թոշակի յաւելման մասին: Գործադուլը կը շարունակուի 33 օրէ ի վեր: Բանթողները կը պահանջեն ամսական տասը հազար ֆրանք յաւելում ; Կառավարութիւնը կ'առաջարկէր 2300 Ֆրանք, մասնաւոր նամակներ ուղղելով իւրաքանչիւրին:

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ խուզարկութիւնները կը շարունակուին, զէնքեր գտնելու համար: Դժոխային մեքենայ մը գտնուեցաւ Ֆամակուսթոյի մէջ: Լեռնային շրջանի մը մէջ ալ ձերբակալուեցաւ քահանայ մը որ պայթուցիկներ պահած էր: Հաւաքական պատիժի ենթարկուած գիւղի մը դպրոցը փակուեցաւ եւ գոց պիտի մնայ, մինչեւ որ յունական դրօշը վար առնեն :

ՊԵՐԼԻՆԻ արեւմտեան շրջանին մէջ 1500 համալսարանականներ ցոյց մը սարքեցին Պոլոնիայէ լուսաւորուած խոչուած զինուորական կազմակերպութեան դէմ : Ոստիկանութիւնը ցուցարարները ցրուեց ջուր հոսեցնելով եւ բիրեր գործածելով :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն Թէ բանակէն արձակուած են 640.000 զինուորներ, ինչպէս խոստացուած էր անցեալ օգոստոսին: — Լոնտոնի Թերթերը կը գրեն Թէ տագնապ մը ծագած է վարչական շրջանակներու մէջ, ուր երեք հոսանքներ կը պայքարին իրարու դէմ :

ԱԼԺԵՐԻՈՑ Կուէլմա քաղաքին մէջ կառաւան մը յարձակում կրեց: Սպաննուեցան 16 Ֆրանսացիներ, Ալժէրի երկու ախոյեաններուն մէջ ռումբեր պայթեցան միաժամանակ :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ.— Ազգ. ժողովի ընտրութեանց համար ցարդ պաշտօնապէս արձանագրուած են 1200 ցանկեր: Թեկնածուներու Թիւն է վեց հազար, 537 աթոռի զիմաց :

ՍԱՐԻ մասին երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Փինէ՝ արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարին հետ: Այս առթիւ քննուեցան երկու երկիրներուն միջեւ եղած բոլոր խնդիրները: Ֆրանսա մասնաւոր երաշխիքներ կը պահանջէ Գերմանիայէն, կնքուած համաձայնութեան գործադրութիւնը ապահովելու համար :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ հիւլէական նոր ռումբը միակն է իր տեսակին մէջ, համաձայն ամերիկեան Թերթերու քաղած տեղեկութեանց :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գեղեցիկ կազմանդէֆ մը եւ օգտակար նուէր մը

ՄԱՑԻՍԵԱՆ ԾԱՂԻԿՆԵՐ
ՄԱՐԵՄԵԱՆ ԺՊԻՏՆԵՐ

568 էջնոց ինտաֆրֆրական գիրքը

Գեղեցիկ տպագրութեամբ, բազմաթիւ պատկերներով: Աստուածածնի չարականներուն վրայ խորհրդածութիւններով, վաւերական պատմութիւններով ու բանաստեղծութիւններով :

Գինն է 1000 Ֆրանք :

Ստանալու համար դիմել հեղինակին՝ Միքայէլ Վ. Մոմճեանի,

78, Rue Rabelais, Lyon (Rhône)

Նոյն հեղինակէն՝ Լուրտի հրաշալի տեսիլքներուն պատմութիւնը :

Գին 300 Ֆրանք :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ իրենց բոլոր առկախ հաշիւները փակեն մինչեւ տարեվերջ :

Փարիզի եւ շրջանի այն բաժանորդները որ չեն պատասխաներ իրենց ղրկուած մանտա – քարթերուն, Թերթ պիտի չըստանան Յունուար մէկէն սկսեալ :

Արտասահմանի բաժանորդ՝ները կրնան իրենց վճարումները կատարել ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՆՏԱ – ՔԱՐԹՈՎ :

Շնորհակալութիւն մեր բոլոր պարտաճանաչ բաժանորդներուն որոնք իրենց կանոնաւոր վճարումներով կը դիւրացնեն վարչութեան գործը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ
ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նիւթ՝ Հայ գրողը եւ ընթերցողը դէմ դիմաց :

Այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Ֆրանս. Համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա)::

«Ինչո՞ւ Հայ գիրքը չի կարդացուիր ... Ո՞վ է յանցաւորը, ընթերցո՞ղը Թէ գրողը»: Այս կենսական խնդրին մասին ժամանակ պիտի արուի ներկաներուն՝ պարզելու իրենց տեսակէտները:

Մուտքը զատ է :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կը բեմադրուի առաջին անգամ ըլլալով Ա. Ց. Երէցեանի ԽՂՃԻ ԶՈՀԵՐԸ (ողբերգութիւն, 5 արար) :

Ղեկավարութեամբ Ս. Քէփէնէկեանի :

17 Դեկտ. ժամը 9ին, Վալանսի պետական Թատերասրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՏՕՆԱԾԱՌ

Մանուկներու համար կազմակերպուած վարժարանին Ծնողներու Միութեան կողմէ, կիրակի, 18 Դեկտեմբեր, ժամը 16.30էն 23:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Մի-ծաղաշարժ ներկայացում, արտասանութիւն, երգ, հայկական պար: Կաղանդ Պապայի ժամանում օգտակար նուէրներով: Շքասեղան եւ ընթրիք ժողովրդական գիներով :

Մուտքը ազատ է :

26, Rue Troyon
Métro : Pont de Sèvres

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Շ. Միսաքեան երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի Տան, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ ՅԱԿՈԲ ՆՇԱՆԵԱՆի կսկծալի կորուստին առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն :

× Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Գրիգորեան փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն «Հայ-Բոյժ»ին, ողբացեալ Յակոբ Սէմէրճեանի (Ֆէպիւս) մահուան առթիւ : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՇԱՒԻԼ

Շաւիլի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկ. վարչութիւնը կազմակերպած է Թէյասեղան մը դպրոցի սրահին մէջ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին :

Գեղարուեստական բաժին աշակերտներու կողմէ :

Խօսք պիտի առնէ Փարիզի Կրօն. Ընկ. Կրթ. յանձնախումբի ներկայացուցիչը :

Սիրով կը հրաւիրուին Շաւիլի եւ շրջանի հասարակութիւնը իր ներկայութեամբ քաջալերելու համար այս աղգօգուտ ձեռնարկը :

Մուտքը ազատ է :

Լոյս տեսաւ առաջին հատորը

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆԻ

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
1850—1950
ԳՈՐԾԻՆ

736 մեծադիր էջ, տպագրութիւն տողաշարով «Յուսաբեր»ի:

Կ'ընդգրկէ 1850 – 1920 Թուականներու գրականութիւնը, հետեւեալ բաժանումներով :

1.— ԶԱՐԹՕՆՔԻ ՍԵՐՈՒՆԴ (1850–1885)
2.— ԻՐԱՊԱՇՏ ՇԱՐԺՈՒՄ (1885 – 1900)
3.— ԳԵՂԱՊԱՇՏ ՍԵՐՈՒՆԴ (1900–1920)

Գինը Ֆրանսայի համար 750 Ֆրանք :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԸ, որ կ'ընդգրկէ 1950 1955 Թուականը, Սփիւռքի եւ խորհրդահայ գրականութեան պատմութեամբ, լոյս կը տեսնէ 1956 Յունուարի վերջը :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԹՈՔԱՏԻ ԵՒ ԴԱՒՐԱՅԻ շրջանի Հայր. Միութեան: Կիրակի 18 Դեկտ. ժամը 3էն կէս գիշեր, Իսի, 45 ռիւ տը լա Տեփան:

Սիրայօժար մասնակցութեամբ տեղական ուժերու.— Մարտիրոս Գարակէօզեան եւ Օր. Սրբուհի Շահինեան (երգ): Հաճելի անակնկալներ: Արեւելեան նուագ Պ. Պ. Միհրեան Շիրվանեանի եւ Շմաւոն Պալեանի կողմէ:

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

ՓԱՐԻԶԻ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԸ ՑԵՏԱՁԳԱԾ ԵՆ ԻՐԵՆՑ ԾԱՆՈՒՑԱԾ «ԷՕԺԷՆԻ ԿՐԱՆՏԷ»Ի ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ եւ ՆՈՅՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

17 Դեկտեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Սալ Իէնայի մէջ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՓԱՓԱՔԻՆ, ԳՈՀԱՑՈՒՄ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Երկրորդ անգամ ըլլալով կը բեմադրեն

ՄՆԿԼՋԱԿՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Գրիգոր Վահանի Փարիզի հայ կեանքի ծաղրանկարը երեք արար :

Առաջին ներկայացման դերակատարներու ամբողջական կազմով :

Տոմսերը նախօրօք ապահովել, դիմելով Գրատուն Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր – Սերոբ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21-ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով ; Կարեւոր օրակարգ .

ԼԻՈՆ — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէ՝ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 101 Ավրթիւ տը Սաքսի սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— ՏԷՍԻՆ, Գ. Պ. — Կրնաք ղրկել :

ԷՔՍ ԼԸ ՊԷՆ, Ն. Պ.— Անհրաժեշտ է փոքր լուսանկար մը :

ԱՐԾԻՒ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 7ԻՆ

Շաբաթ ժամը 20էն մինչեւ առաւօտ
SALON ALHAMBRA
340, Bld. Chave, Marseille

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Նիւթն է «Աւանդական դպրոց եւ նոր դպրոց »: Դասախօսը՝ Տիկին Էլիզ Այվազեան :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի, խնամուած խմբագրութեամբ, պատկերազարդ եւ օգտակար գիտելիքներով: Կը խնդրուի փութացնել ապսպրանքները :

Ստանալու համար դիմել՝
Մարտիրոսեանի

6, Bl. Neuf, St. Jérôme, Marseille

Դրամական առաքումները կատարել՝
Agopian Barsam, 10, Rue Colbert, Marseille

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

JEUDI 15 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7852 — 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3267

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՐ ԵՒ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

●

Շատ կարճ պատասխան մը ունինք, ամէն անգամ որ կը հարցնեն թէ ի՛նչ կ'ընէ Դաշնակցութիւնը, երբ յայտնապէս անկարող են պարագաները, Հայկական Դատը հետապնդելու համար, — կ'աշխատի:

Այո, կ'աշխատի վառ պահել ազգային գիտակցութիւնը, որպէսզի սիրտերն ու միտքերը չթմրին, օտարութեան փորձութեանց մէջ:

Կ'աշխատի հաւատք եւ ինքնավստահութիւն, կորով ներշնչել ցիրուցան բազմութեանց:

Կ'աշխատի լարել անոնց կենդանի ուժերը, զօրացնելու համար ինքնապաշտպանութեան ճակատը:

Կ'աշխատի ազատարար գօտիներ ստեղծել, նոր սերունդներու փրկութեան համար:

Կ'աշխատի ապահովել Հայկական Արտասահմանի ազատ ինքնավարութիւնը եւ ինքնապաշտպանութիւնը:

Քաղաքական գետնի վրայ եւս աշխատանքի տենդն է որ կանգուն կը պահէ կազմակերպութիւնը:

Աշխատանք ամէն ուղղութեամբ, որպէսզի բարեկամն ու թշնամին, դրացին թէ հեռաւորը նոր խաղեր չսարքեն մեր հայրենիքին եւ տարագիր բազմութեանց գլխուն:

— Բայց բարեկամն ու թշնամին միացեալ ճակատ կազմած են արդէն, դրացիներն ալ անոնց կը հետեւին, ի՞նչ արժէք ունի ձեր աշխատանքը:

— Այդ իսկ է բուն հարցը: Կարելին եւ անկարելին պիտի փորձէք, որպէսզի այդ միացեալ ճակատը չգործէ ի վնաս մեր հայրենիքին կամ տարագիր բազմութեանց ապահովութեան: Պիտի հետեւիք անցուդարձին, ելքեր գտնելու համար, ճակատագրական պահուն:

Մեր դրացիները լարած են իրենց բոլոր ուժերը, բան մը աւելի շահելու համար: Անդարան դարձած է ոչ միայն Արեւմուտքի Մեծերուն, այլ եւ աշխարհի «ամէնէն դեմոկրատիկ» պետութեան համար: Կը ժպտի երկուքին ալ, նորանոր շնորհներ շահելու համար:

Մոսկուայէն տրուած աղդանշանին հետեւելով, դեռ վերջերս Հայաստանի նախագահն ալ, Արուշանեան, բարձրաձայն կը յայտարարէր թէ կ'ուզեն բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել Թուրքիոյ հետ:

Երբ այսքան թանձր ամպեր կուտակուած են Հայկական հորիզոնին վրայ, ի՞նչ կը թելադրէ տարրական տրամաբանութիւնը:

Ի՞նչ պէտք է ըլլայ քաղաքական կազմակերպութեան մը պարտականութիւնը:

Տունը նստիլ եւ իմաստութեան դռնարնե՞ր թափել թղթախաղի սեղանին առջեւ:

Օրը իրիկո՞ւն ընել, «ա՛խ Հայաստան, վա՜խ Հայաստան» մրմնջելով:

Ձեռքե՞ր բանալ տարագիր բազմութեանց մէջ, փոխանակ համախմբելու եւ բազմապատկելու անոնց կենդանի ու պիտանի ուժերը:

Յուժանավարութեան մրցումնե՞ր փորձել, խեղաթիւրելով հայրենասիրութեան գիտակցումը:

Կեղծ «փաստաթուղթեր» չինել եւ չարան — չարան խմբագրականնե՞ր թխել, գործի վրայ երեւալու համար:

Եւ կամ, Թուրքին առջեւ անգամ արդահատելի՞ դառնալ, վայրերան կանչեր արձակելով եւ ներքին դաւեր սարքելով:

Վա՜յ անոնց որ չարաչար կը շահագործեն քաղաքական կամ ընկերային գաւառանքի տարբերութիւնները, ջուր եւ արիւն պղտորելով օրն ի բուն եւ կեր ճարելով ամբոխին:

Անշուշտ աստու մը պիտի սթափին. բայց կը վախնանք որ ուշ մնացած ըլլան:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՈՐՈՇ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

●

ՍՈՒՐԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑԸ

Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ քաղաքացիները բողոքի ցոյց մը սարքեցին Դեկտեմբեր 13ին, Իսրայէլի վերջին յարձակման դէմ, սեւ դրօշներ պարզելով եւ վրէժ պահանջելով: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը կոչ մը ուղղած էր, ցոյցերէ խուսափելու համար, բայց ամէն բան տեղի ունեցաւ հանդարտօրէն: Ցուցարարները կ'աղաղակէին. — «Վրէժ կը պահանջենք Սուրիոյ նահատակներուն համար, որոնք զոհ գացին Իսրայէլի դաւաճանութեան»:

Ուսանողական շրջան խումբեր որոնք նախապէս ցրուած էին ուսանողական ցոյց մը, կը հսկէին բարեկարգութեան: Ցուցարարները թափօր մը կազմելով գերեզմանատուն գացին, թաղելու համար Գալիլիոյ շրջանին մէջ սպաննուած երեք սպաները.

Միեւնոյն առեն 75.000 ուսանողներ փողոց իջան, մասնակցելու համար բողոքի ցոյցերուն: Հարիւրաւոր կիներ պատշգամներէն կը դիտէին, երբ յուղարկաւորութեան թափօրը կ'անցնէր Դամասկոսի փողոցներէն՝ երկու մղոն երկայնութեամբ, գերեզմանատուն տանելով հրէական յարձակման զոհերէն վեցը: Երեսուն հազար Սուրիացիներ հսկայական թափօր մը կազմած էին շորսական շարքով, մինչ զրահապատ եւ բաց կառքեր կը փոխադրէին վեց զոհերուն մարմինները որոնք ծածկուած էին բազմաթիւ ծաղիկներով եւ դրօշներով: Ուրիշ հարիւր հազար Սուրիացիներ շարուած էին փողոցներու երկայնքը, դիտելու համար թափօրը որուն առջեւէն կը քալէին կառավարական պաշտօնեաներ, երեսփոխաններ եւ բարձրաստիճան սպաներ: Գերեզմանատան դրան առջեւ հազարաւոր ուսանողներ բարձրացուցին սեւ դրօշներ որոնց վրայ արձանագրուած էր, — «Վրէժ կը պահանջենք»:

Ցուցարկաւորութիւններ կատարուեցան նաեւ միւս նահատակներու ծնած քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ: Թերթերը զոհերուն լուսանկարները տպեցին սեւ շրջանակներով եւ նոյն բոցավառ վրէժխնդրութեամբ:

× Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարները ժողով պիտի գումարեն այսօր, հինգշաբթի, Փարիզի մէջ, քննելու համար Միջին Արեւելքի խնդիրը: Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներն են արաբ — իսրայէլեան պայքարը եւ Գազզայի Ուխտը: Ֆրանսայի արտաքին գործերու պաշտօնատան Արեւելքի բաժնին վարիչը ցաւ յայտնեց իսրայէլեան գեսպանին, Գալիլիոյ լիճին շուրջ կատարուած յարձակման առթիւ: Կը նշանակէ թէ Ֆրանսա վճռած է շատ մօտէն հետեւիլ այս դէպքին դիւանագիտական հետեւանքներուն: Իսրայէլի գեսպանը անկնդրութեան պիտի ընդունուի երեք պետութեանց արտաքին նախարարներուն կողմէ:

× Ամմանէն կը հեռագրեն թէ Յորդանան եւս միացած է Գազզայի Ուխտին: Այս անդամակցութեան հետեւանքով պիտի ջնջուի Անգլիոյ հետ կնքուած դաշինքը եւ նոր դաշնագիր մը պիտի կնքուի, հինգ տարուան համար: Այդ ժամանակամիջոցին Անգլիա պիտի աւելցնէ իր դրամական օժանդակութիւնը, զարկ տալու համար Յորդանանի տնտեսական եւ ընկերային զարգացման: Անգլիա յանձն կ'առնէ աւելցնել Արաբական Լեգէոնի զինուորներուն թիւը, անհրաժեշտ զէնքերը եւ պիտոյքները ճարելով:

× Սուրիա պահանջեց նիստի հրաւիրել Ապահովութեան Խորհուրդը, քննելու համար Իսրայէլի կողմէ կատարուած յարձակումը: Զինադադարի յանձնախումբին նախագահը, զօր. Պըրնս Դամասկոս պիտի երթայ օդանաւով, կացութիւնը քննելու համար: Կ'ըսուի թէ Սուրիացիները եւ առած են Գալիլիոյ մէջ քանդուած դիրքերը:

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԲԱԺՆԵՆ

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Ֆորտ Հաստատութիւնը մէկ անգամէն 500 միլիոն տոլարի գումար մը տրամադրեց ամերիկեան ճեմարաններու եւ հիւանդանոցներու:

Ամենամեծ գումարն է այս մարդասիրական պատմութեան մէջ, ինչպէս կը հաստատեն իրազեկներ, աւելցնելով թէ մօտաւորապէս երեք տոլար կ'իյնայ իւրաքանչիւր Ամերիկացիի, — այր, կին թէ մանուկ:

Ուրիշ իրազեկներ ալ դիտել կուտան թէ այս գումարը 150 միլիոն տոլար աւելի մեծ է քան այն նուէրները զոր տուած էր Հաստատութիւնը իր 19 տարուան գոյութեան ընթացքին:

Տրամադրուած գումարէն 210 միլիոն տոլար պիտի յատկացուի 615 անհատական ճեմարաններու եւ համալսարաններու, անոնց ուսուցչութեան թոշակները աւելցնելու համար:

Հաստատութիւնը անցեալ գարնան ալ 50 միլիոն տոլար յատկացուցած էր միեւնոյն նպատակին:

Երկու հարիւր միլիոն տոլարի գումար մը յատկացուած է 3500 անհատական հիւանդանոցներու բարւոքման համար: Իսկ մնացեալ 90 միլիոն տոլարը պիտի բաժնուի բժշկական վարժարաններու:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, տրամադրուած վարկէն ամենամեծ գումարը, հինգ միլիոն տոլար, յանձնուած է Նիւ Եորքի համալսարանին, 4.510.000 տոլար Հարվըրտի, 4.000.900 տոլար Եէյլի, 4.321.000 տոլար ալ Շիքակոյի համալսարաններուն:

Կարդալով այս տողերը, անշուշտ պիտի յիշէք թէ մենք ալ ունինք մարդասիրական Հաստատութիւն մը, ընդհովանաւ փոքրուկալի, միլիոնաւոր սթերլին դրամագլուխով. — Ֆոնտասիոն Գ. Կիւլպէնկեան:

Քարիւղի թագաւորը «Ահա մօտեցան մահուան ժամերս» մրմնջած ատեն, խնամակալութեան մը յանձնեց իր գանձը, իբրեւ անդամ նշանակելով փորթուկալցի իրաւագէտ մը, անգլիացի լորտ մը եւ Հայ մը, իր տղան:

Անշուշտ կրնար իր ձեռքով բաժնել գայն, կատարելով անմիջական եւ անմոռանալի բարիքներ:

Կամ կրնար, օրինակ, պատուիրել որ մայրաքաղաքի թագաւորական մը վերածեն Պէյրութի թիթեղեայ խառնակոյտը, կամ հարիւր գիւղական շէնքեր կառուցանեն Միջին Արեւելքի մէջ, ճեմարան մը հաստատեն արեւմտեան Եւրոպայի մէջ եւն.:

Մինչդեռ, պատահական փշրանքներ պիտի մնան Հայոց ազգին, երբ կտակը գործադրուի:

— Աւելորդ չի համարիր առանց բարակ բաներու: Քարիւղը պայթուցիկ նիւթ մը ըլլալով, Պ. Գ. Կիւլպէնկեան վախցեր է որ անով դիզուած դրամը կրնայ բռնկիլ, եթէ հայկական թշուառութեանց յատկացուի....

ՎԱՀԷ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԵՒ

Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ տնտեսական համաձայնութիւն մը կնքուած է Հնդկաստանի եւ Խ. Միութեան միջեւ, իբրեւ առմիջական արդիւնք Պուլկանինի եւ Խրուշչեւի կատարած այցելութեան:

Այդ համաձայնութեամբ, Խ. Միութիւնը յառաջիկայ երեք տարիներու ընթացքին Հնդկաստանի պիտի հայթայթէ մէկ միլիոն թոն կոփուած պողպատ, անհրաժեշտ պիտոյքներ՝ քարիւղի արտադրութեան եւ հանքային ձուլարանութեան համար, ինչպէս եւ ուրիշ արտադրութիւններ: Ցեւոյ գգալապէս պիտի աւելցնէ հում նիւթերու եւ բանուած ապրանքներու գնումը Հնդկաստանէն: Այս ապրանքներուն փոխադրութիւնը դիւրացնելու համար ծովային գիծ մը պիտի հաստատուի Հնդկաստանի եւ Խ. Միութեան միջեւ: Երկու կառավարութիւնները առեւտրական պատուիրակութիւններ պիտի փոխանակեն կարելի եղածին չափ շուտ, այս համաձայնութիւնը գործադրելու համար:

Իրազեկ աղբիւրէ դիտել կուտան թէ Հնդկաստան մերժած է դիւանագիտական համաձայնութիւն մը եւս կնքել Խ. Միութեան հետ, ինչպէս կը թելադրէր Մոսկուա:

× Գ. Խրուշչեւ նոր ճառ մը խօսելով Նոր Տելհիի մէջ, ըսաց թէ Փորթուկալ պէտք է Հնդկաստանի յանձնէ Կոան, քանի որ բռնութեամբ գրաւած է: Մառեշալ Պուլկանին ալ խօսք առնելով ըսաւ. — «Եթէ այսպէս կոչուած մեծ պետութիւնները, մէկն ըլլալով Խ. Միութիւնը, Ամերիկան, Ֆրանսան, Մեծն Բրիտանիան եւ Չինաստանը, մէկ կողմ դրուին եւ Հնդկաստանը առանձին առնուի, ձեր երկիրը գերակշիռ դիրք մը պիտի ունենայ շատ մը տեսակէտներով: Հնդկաստան դարձ — բով բրիտանական տիրապետութեան տակ մնաց: Աշխարհագրական դիրքին անոր վրայ գայն յետամնաց վիճակի մը մէջ պահելու համար: Հարստահարեցին անոր ժողովուրդը խափանելով անոր յառաջդիմութիւնը: Առաջին անգամ ըլլալով Հնդկաստանի ժողովուրդը իրաւունք ունի տիրաբար վարելու իր ճակատագիրը: Այժմ Հնդկաստան դեր մը կը կատարէ միջազգային խնդիրներու լուծման մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ ԽՆԴՂԵՐԸ

ՆՈՐ ՀԱՒԱՔԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

Եկեղեցւոյ վարչութեան դիւանէն մեզի կը հաղորդեն թէ Փարիզի նորընտիր հոգաբարձութիւնը իր առաջին նիստը գումարեց երեքշաբթի օր, 13 Դեկտ., ժամը 7ին, նախագահութեամբ առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ.ի: Նախնական խորհրդակցութիւններէ ետք դիւանի ընտրութիւն կատարուելով առաջին ատենապետ ընտրուեցաւ Պ. Վահէ Թոսունեան, Բ. ատենապետ Պ. Արտաշէս Բամպուքճեան, ատենադպիր Պ. Գարեգին Բամպուքճեան, գանձապահ՝ Պ. Գառնիկ Գախթիարեան:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն 995 ցանկեր պատրաստուած են երեսփ. ընտրութեան առթիւ: Թեկնածուներուն թիւը կը հաշուէն 3381: Միացեալ ցանկերու թիւն է 82 (1951ին 178): Համասեռ ցանկերու թիւն է 913 (1951ին 544): Այժմերու թաղուիրներու չնայած ըլլալով, միայն Ֆրանսայի մէջ ընտրելի երեսփոխաններու թիւն է 537:

Պայքարը հետզհետէ կը սաստկանայ զանազան հոսանքներու միջեւ. Արտաքին նախարարը, Փինէ խօսքը երիտասարդութեան եւ մասնաւորապէս ուսանողներուն ուղղելով, բացատրեց թէ գժուար չէ ընտանեկան նպաստները չարունակել մինչեւ 25 տարեկանը, բոլոր անոնց համար որ կ'ուսանին, կրթական թոշակներ հաստատել, վճարովի աշխատանք ճարել ուսանողներուն, ազատ ժամերուն, ճաշարանի եւ ճաշարանի դիւրութիւններ ընծայել, կրճատել զինուորութեան շրջանը եւն.:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԸ
ԻՐ ՆԵՐՔԻՆ ՑԱԼՔԵՐՈՎ

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՎԵՐԱԳՏՆԷ ԻՐ ՆԱԽԿԻՆ ԴԻՐՔԵՐԸ

●

Մեր նախորդ յօդուածով, հարց կուտայինք թէ ինչո՞ւ Մ. Նահանգներու փոխարէն, նախ Անգլիան է որ կը յարի Պաղտատի Ուխտին :

Ինչպէս տեսանք, Թուրքեւիրաք ճակատին բոլոր փորձերը ապարդիւն մնացեր էին, յաջողցնելու համար Սուրիոյ, Լիբանանի կամ Յորդանանի անդամկցութիւնը այդ Ուխտին։

Իսկ դաշնագրին 6րդ յօդուածին առաջին հատուածին համաձայն պէտք էր, որ անդամներուն թիւը, նուազագոյնը ՉՈՐՍ ըլլայ, որպէսզի կազմակերպութիւնը իրաւունք ունենայ գործի ձեռնարկելու :

Արդ, բացի Փաքիստանէ, որ կը կազմէր Ուխտին ԵՐՐՈՐԴ անդամը, արաբական կամ իսլամական ուրիշ ոեւէ պետութիւն չէր հաւանած միանալ այդ Ուխտին։

Ուրեմն հարկ էր, որ Ուխտը գործադրուէր անյապաղ, չորրորդ անդամի մը մուտքով :

Այդ չորրորդ անդամը կ'ըլլար Անգլիան :

Բայց Անգլիոյ բեմ գալը դիւանագիտական այս մրցադաշտին վրայ, կ'արդարանա՞ր միայն դաշնագրին 6րդ յօդուածին գործադրութեամբ :

Եթէ այս էր միակ գլխաւոր պատճառը, ուրեմն ինչո՞ւ Մ. Նահանգները, որոնք բուն յղացողն են այս ծրագրին, պիտի չկազմէին այդ չորրորդ թիւը :

Ինչպէս ըսինք մեր նախորդ յօդուածով, Անգլիոյ մուտքը Պաղտատի Ուխտին, հետեւանք էր երկու դաշնակիցներու միջեւ մշակուած կանխորոշ ծրագրի մը։

Այս եզրակացութեան կը մղուինք, եթէ նկատի առնենք այն պարագան, որ Մ. Նահանգները մաս չկազմելով հանդերձ Պաղտատի Ուխտին, կը մասնակցէին վերջին ժողովին, իբրեւ ԴԻՏՈՂ :

Այս իրողութեան վրայ յենլով ,կրնանք հետեւցնել թէ կարեւոր փոփոխութիւն մը կրած է անգլեւամերիկեան Միջին Արեւելքի դիւանագիտական ղեկավարութիւնը, զոր Մ. Նահանգները սահմաներ էին Բ. Աշխարհամարտէն ի վեր

Արդարեւ, Ամերիկա շնորհիւ իր տնտեսական քարդուած վիճակին, ոչ միայն ձեռք առած էր Արեւմտեան Եւրոպայի դիւանագիտութեան ղեկը, համաձայն « Մարշըլի ծրագրին» եւ «Ատլանտեան Ուխտին», այլ եւ տիրաբար կը վարէր Միջին Արեւելքի քաղաքականութիւնը այստեղ եւս հիմնուելով «Թրումընի վարդապետութեան» եւ «Չորրորդ կէտին» վրայ :

Իսկ յոգնած եւ ուժասպառ Ալպիոնը կծկուած էր Մայր կղզիներուն մէջ, ըլծուելով հսկայ աշխատանքի մը։ Ան ի վիճակի չէր բոլորովին առանձին, անվթար պահելու իր գաղթային դիրքերը աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ, առանց Հիւս. Ամերիկայի գործօն օժանդակութեան :

Այս վերջինս փոխարինելով դաշնակից Անգլիան, Միջին Արեւելքի զինուորական եւ տնտեսական ինքնապաշտպանութեան գործերուն մէջ, հրապարակէ ազատ դըտած էր կատարելու կարգ մը թափառումներ, ի վնաս Մեծն Բրիտանիոյ :

Այն բնական եւ հսկայ հարստութիւնները, որոնք կը տարածուէին Սէուտի Արաբիոյ քարիւղաշատ անապատներէն մինչեւ Իրաքի արմաւենիները, պարարտ շրջաններ էին Ամերիկայի ճարտարարուեստական վիթխարի մեքենային համար :

Եւ իբրեւ ի ծնէ առեւտրական ազգ, Ամերիկա գործի կ'անցնէր տիրանալով Սէուտի Արաբիոյ քարիւղին, իրեն վերապահելով անոր շահագործման մենաշնորհը :

Այս միակողմանի մենաշնորհը, բնականաբար դուռ կը բանար Անգլեւամերիկեան խուլ բայց բուռն մրցակցութեան մը, որ ինչպէս պիտի տեսնենք, պիտի ունենար իր խոր անդրադարձումները Միջին Արեւելքի քաղաքական կառոյցին վրայ, հիմնովին յեղաշրջելով զայն :

Այսպէս, Ամերիկա ապահոված ըլլալու համար հազարաւոր քիլոմեթր երկայնութեամբ իր նաւթուղիներուն (Փայփ-Լայն) պաշտպանութիւնը' բարեկամ պետութեան մը կողմէ, կ'օգտուէր Պաղեստինի հարցէն, ուղղակի օժանդակելով Իսրայէլի ստեղծման :

Միւս կողմէ, իր քարիւղաբարձ նաւերուն ազատ երթեւեկը Միջերկրականէն մինչեւ Հնդկաց Ովկիանոս զերծ պահելու համար օտար ոեւէ մրցակից պետութեան մը հաւանական խանգարումներէն, համակրանքով կը հետեւէր Եգիպտոսի մըղած պայքարին, ի խնդիր անգլիական զօրքին հեռացման Սուէզի ջրանցքէն :

Նոյնպէս, Մոսատեղի խիզախ ելոյթը Անգլիոյ դէմ, անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութիւնը ազգայնացնելու համար, հիւանդ եւ ծերունի վարչապետի մը կախարդական ձիրքերուն միակ արդիւնքը չէր անշուշտ :

Ցետագային, տեսանք թէ ինչպէս Ամերիկա դրկարաց եւ խանդավառ ընդունելութիւն մը կը վերապահէր այս ծերունի վարչապետին, որուն այցը տեղի կ'ունենար Անգլիոյ եւ Իրանի յարաբերութեանց խզումէն քիչ վերջ :

Իսկ փոքրիկ Լիբանանի ընտրութիւնը, իբրեւ «Չորրորդ Կէտի» կեդրոն, պարզ զուգադիպութեան մը արդիւնք չէր անշուշտ: Պէտք չէ մոռնալ թէ այս երկրին մէկ նաւահանգիստին վրայ կը յանգի Սէուտի Արաբիոյ նաւթուղին: Այնտեղ կը բարձրանայ մեծ զտարան մը, որուն արտադրութիւնը արդէն իսկ սկսած է մըրցիլ, չատ մը ընկերութիւններու դէմ :

Եւ վերջապէս, Սէուտի Արաբիոյ Արքունի հնամեայ խորհրդական' անգլիացի Ճոն Ֆիլպիի վտարումը այնքան ալ սովորական դէպք մը չէր :

Արդարեւ, հանգուցեալ վեհապետ' Ապտէլ Ազիզի այս մտերիմ եւ «անկեղծ» գործակիցը, որ գնդ. Լորէնսի անմիջական օգնականն էր, մեծ դեր մը կատարած է արաբական աշխարհին մէջ: Իբրեւ հետաքրքրական պարագայ, յիշենք թէ ան ընդունած էր իսլամական կրօնքը, անունն ալ փոխելով Ապտուլլահի :

Բացորոշ էր ուրեմն, որ երկու դաշնակիցներու միջեւ մղուած այս խուլ պայքարը, քարիւղի տիրապետութեան համար, կը յանգէր քաղաքական հակամարտ ձեռնարկներու, ուղղուած կողմնըէն մէկուն դէմ :

Անգլիա, պատմական դիրքի մը վրայ, անզօր էր հակազդելու Ամերիկայի այս թափանցումներուն, իր ամբողջ ճիգերը կեդրոնացուցած ըլլալով մայր հայրենիքի տնտեսական եւ զինուորական վերականգնումին: Ան , ծանր նահանջներ կ'արձանագրէր իր կայսրութեան այն շրջանին մէջ, որ միշտ նկատած է իր սեփական եւ անպղծելի կալուածը:

Եւ իսկապէս, Միջին Արեւելքի քաղաքական եւ աշխարհագրական կառոյցը կարելի է նկատել իբրեւ Անգլիոյ դիւանագիտութեան ճարտարապետական գործը :

Արդարեւ, Օսմանեան կայսրութեան փլուզումէն վերջ, արաբական կարգ մը թագաւորութիւններ, ինչպէս Իրաք, Յորդանան, Եմէն, իրենց ծնունդն ու գոյութիւնը կը պարտին Անգլիոյ:

Այս կալուածէն ներս, Իսրայէլի ծընունդը եւ հաստատումը իբրեւ պետութիւն, ոչ միայն կը փոխէր Միջին Արեւելքի արաբական դիմագիծը , այլ եւ կը խանգարէր Մեծն Բրիտանիոյ կարգ մը ծրագիրներուն իրագործումը :

Այդ ծրագիրներէն գլխաւորը, Մեծն Սուրիոյ հարցը, որ սեղանի վրայ կուգար Ֆրանսայի հեռացումէն վերջ, ձախողութեան կը մատնուէր, ոչ միայն հանրապետական Սուրիոյ բուռն ընդդիմութեան հանդիպելով, այլ եւ Իսրայէլի եւ Ամերիկայի կողմէ Անգլիոյ մօտ կատարած ուղղակի միջամտութիւններուն հետեւանքով :

Այսպիսի միութիւն մը հաշեմական գահին տակ, բաղձալի չէր ոչ Մ. Նահանգներու, ոչ ալ Իսրայէլի, որուն համար մահացու վտանգ մըն էր, զինուորական տեսակէտով, ուժեղ եւ միաձոյլ պետութեան մը գոյութիւնը իր սահմաններուն մօտ :

Բայց աւելի երկար չէր կրնար տեւել Մեծն Բրիտանիոյ կամաւոր բացակայութիւնը Միջին Արեւելքէն :Հարկ էր հակազդել :

Ութ տարուան գերմարդկային ճիգերէ վերջ, Անգլիա վերականգնած էր իր տնտեսական եւ ռազմական ուժը .

Ան, տիրացած էր նաեւ հիւլէական եւ ջրածինի ռումբերու, որոնց պայթումը , պարզ փորձերու ձեռնարկէն աւելի, զինուորական ուժի ցուցադրութեան մը նշանակութիւն ունէին, թէ Խ. Միութեան եւ թէ Մ. Նահանգներու հանդէպ : Լծուած էր նաեւ դիւանագիտական մեծ գործունէութեան մը: Իսկ Իրանի մէջ, Մոսատեղի կառավարութիւնը տապալած, եւ տեղը Անգլիոյ բարեկամ կառավարութիւն մը հաստատուած էր:

Հետզհետէ, քաղաքական բոլոր կնճիռներու լուծման մէջ, նկատելի էր անոր միջազգային դիւանագիտութեան աշխուժութիւնը :

Մինչ անդին, Մ. Նահանգները , սկսեր էին յոգնութեան նշաններ ցոյց տալ : Անոնց դիւանագիտութիւնը, որ միշտ ամէն տեղ էր, կիսատ եւ անկատար արդիւնք մը միայն կը թողուր: Իսկ Ամերիկայի ժողովուրդն ալ սկսած էր, տեղ տեղ, բացայայտ ընդդիմութեան նշաններ ցոյց տալ, իր կառավարութեան դրամաբաշխ քաղաքականութեան դէմ :

Երբ կը ստորագրուէր Անգարա-Քարաչի զինակցութիւնը, որ նախաքայլն էր Պաղտատի Ուխտին, Ամերիկա չէր անգիտանար թէ իր ուժերէն վեր էր անոր իրագործումը :

Մանաւանդ, որ ոտք կը դնէր շրջանէ մը ներս, որուն ոչ քաղաքական, ոչ ալ հոգեբանական ազդակներու քաջածանօթ էր :

Փաքիստան մաս կը կազմէր բրիտանական հասարակապետութեան :

Իրան, միշտ եղած էր Անգլիոյ քարիւղի շտեմարանը :

Իրաք, ծնունդ անգլիական դիւանագիտութեան, մասնաւոր դաշինքով մը կապուած էր Մեծն Բրիտանիոյ :

Իսկ միւս արաբական երկիրներուն քաղաքական դաստիարակութիւնը աւելի անգլիական է եղած քան ամերիկեան :

Այս պայմաններուն տակ, Մեծն Բրիտանիոյ վերակոչումը Միջին արեւելեան գործերու ղեկավարութեան, բնական անհրաժեշտութիւն մը կը դառնար :

Ամերիկա, արդէն ապահոված իր տնտեսական դիրքերուն պաշտպանութիւնը մտահոգութեան անմիջական պատճառներ չունէր:

Անոր համար, էականը Մերձաւոր Արեւելքի ինքնապաշտպանութեան արագ կազմակերպութիւնն էր:

Իսկ Անգլիոյ համար, ստիպողական անհրաժեշտութիւն մըն էր նախ' կարգի դնել տունը, ուրկից բացակայ եղած է երկար ատեն :

Մանաւանդ որ տաք ու պաղ քամիներ հետզհետէ աւելի ուժգնութեամբ կը փչեն հիւսիսէն հարաւ :

Կ'ըսուի թէ Պաղտատի վերջին ժողովը յատկապէս քննած է հիւսիսէն փչած հովերը կասեցնելու խնդիրը :

Այդ ժողովին որոշումներուն արագ գործադրութիւնը կրնայ շատ մը անակընկալներ պարզել .

Կ'արժէ անդրադառնալ :

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՄԵՆԱՀԻՆ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

●

Ուշագրաւ է այն իրողութիւնը, որ հայերէն ամենահին արձանագրութիւնը նոյն իսկ Ե. դարէն մնացած, այսինքն' Ոսկեդարէն, Տեկորի եկեղեցիին արեւմտեան դրան վրայի արձանագրութիւնն է, որուն մէջ նշուած են Յովհաննէս Մանդակունի կաթողիկոսը (478 – 490) եւ Սահակ Կամսարականը, որ շինած է եկեղեցին :

Սակայն կը հաստատենք իբրեւ աքանչելի գործ մը այն իրողութիւնը, թէ պատարիկի ձեւով պահուած հայկ. ամենահին ձեռագիրը հաւանականօրէն դարձեալ Ե. դարէն է, այսինքն այն դարը երբ ստեղծագործուեցան հայ ազգային այբուբենը: Մասնաւոր իրողութիւն մըն է հընագրութեան մէջ որ կարենան գրանցել արձանագրութիւններ կամ ձեռագրեր , որոնք պահուած են այբուբենի մը ստեղծման դարաշրջանէն իսկ:

Այն ձեռագիրը, որ մինչեւ վերջերս ծանօթ է իբրեւ ամենահինը եւ որուն մասին շատ գրուեցաւ, Մոսկուայի Լազարեան հաստատութեան քառաւետարանն է, գրուած 887ին Սահակ Վանանդեցիին կողմէ: Այս ձեռագիրը կը գտնուի այսօր Երեւանի Մատենադարանին մէջ, արձանագրուած 102 թիւին տակ եւ կը պարունակէ 229 հատ թերթեր, ամէն մէկ էջի վրայ գրուած երկու սիւնակներով :Փրոֆ. Գ. Խալաթեանց զայն հրատարակեց 1899ին Ֆօթօտիպ հրատարակութեան մը մէջ :

Վերջերս մէջտեղ ելան հայկական ձեռագիրներու կարգ մը պատառիկներ գրուած 887 տարուան քառաւետարանէն առաջ :

Ամենահին ձեռագիրը կը ներկայացնէ պատառիկ մը գրուած մագաղաթի վրայ: Այս մագաղաթին մէջ կապուած էր 1283ի ուրիշ ձեռագրի մը կողքը, որ կը գտնուի Մատենադարանին մէջ: Ճիշդ այս պատառիկն է օգտագործուած իբրեւ կողք ուրիշ գրքի մը, գրուած հաւանաբար Ե. դարուն, ինչպէս ցոյց կուտան իր հնագրական մասնայատկութիւնները :

Վեցերորդ դարէն ունինք ուրիշ ձեռա-

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԹԻՆ ՈՐՋԵՐԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

●

Նրանք դարձեալ քեզ սիրում են, բայց ստիպուած են եղել դիմելու այդ քայլին, ձերբակալութիւնից ազատ մնալու համար: Ոչ քո տղան եւ ոչ էլ իմ «աղջիկ»ը կարող են մեզ մոռանալ եւ ուրանալ : Հանգիստ մնա, երբ ազատուես, նրանք դարձեալ քեզ հետ պիտի լինեն :

Նա ուշադրութեամբ լսեց իմ մխիթարական խօսքերը եւ ասաց.

— Սուրէն, սիրելիս, ինձ համար այլեւս փրկութիւն չկայ այս աշխարհում

Ասաց եւ լուռ ու տխուր նայեց առաստաղին, կարծես թէ աղօթում էր, բայց ո՞ւմ ...

Զարմանալի եւ անմեկնելի է մարդ կոչուած առեղծուածը, առաւել եւս բանտի խաւարում : Աստծու մասին երբեք չմտածող կամ մտածելով նրա գոյութիւնը ուրացող բոլշեւիկն անգամ իր նեղ օրին ապաւինում է Ամենակալի ուժին ...

Ակամայ միտք եմ անում, թէ արդեօ՞ք կրօնների ծագումն էլ պատմական մի խոր երկիւղածութեան արդասիք չէ ... Քանի - քանիսին եմ ճանաչել, որոնք իրենց հօրենական «Աստծու բարեւն» էլ մոռացել են , բայց բանտում կամ պատերազմի դաշտում, վիրաւոր վիճակում միշտ աչքերը դէպի երկինք են յառել եւ երկիւղածութեամբ յիշել Աստծուն ...

Ի՞նչ է սա: Արդեօք մի բնական զգացում չէ՞, որ ի սկզբանէ անտի մարդը կրում է իր բնութեան մէջ, գերբնականի ազդեցութեամբ ...

— Տէր Աստուած, — կանչում է բանտի մէջ տառապող համայնավարը :

— Տէր Աստուած ,— կանչում է դաշտում ընկած համայնավար կոմիսարը :

— Տէր Աստուած, — կանչում էր մեր դժբախտ Թոթովենցը, որ ոչ ուրացել էր եւ ոչ էլ մոռացել էր իր Աստծուն: Նա , ինչպէս ջերմեռանդ հաւատացեալ, աչքերը առաստաղին յառած, լուռ ու տխուր աղօթում էր, երեւի իր վերջին փրկութիւնը աղերսելով Ամենակալից :

Ես էլ էի տանջուած, եւ հազարաւոր - ներ ինձ պէս, բայց Թոթովենցի տանջանքը ուրիշ էր: Նա, որպէս մի վիրաւոր եղնիկ, մլկտում էր կնոջ եւ երեխայի հասցրած ծանր վէրքերից ...

Արուեստագէտի իր նուրբ սիրտը փշուր փշուր էր եղել, այլեւս Ֆիզիքապէս էլ չկարողանալով տոկալ այդ մահացու վէրքերին ...

Ի զուր անցան մխիթարանքի իմ խօսքերը. Թոթովենցը դնալով աւելի էր նըւաղում' մերթ ատամները կրճտացնելով եւ մերթ գլխի մազերը փետելով : Եւ մի օր էլ յանկարծ փռուեց կրկին յատակի վրայ :

Դարձեալ զարկի մեր խուցի դուռը, բայց այս անգամ ոչ բժիշկ եկաւ եւ ոչ էլ պատգարակ. միայն մեր միջանցքի հսկիչը փոքր անցքից նայեց եւ գաղտնաբար դռռաց .

Շատ որդի հակայեղափոխականներ սուտ սատկել է անում, եւ անցքը իսկոյն փակեց :

Թէ ո՞րքան ժամանակ անցաւ այդ վիճակի մէջ, չգիտեմ. միայն թէ Թոթովենցը հետզհետէ ուշքի եկաւ եւ նստեց յատակի վրայ' իր տանջուած հայեացքը առաստաղին ուղղելով :

Ս. ՍԱՀԱԹՈՒՆԻ

(2) (Շար.)

պէր մը այս անգամ պապիրոսէ, որ մեր ունեցած ոչ լրիւ տեղեկութիւններու համաձայն գտնուած է Ֆայումի (Եգիպտոս) մէջ։ Այս փաստաթուղթը բաւական շահեկան է հայկական հնագրութեան համար, որովհետեւ միակ պապիրոսն է, որ ծանօթ է հայ հնագրութեան։ Շահեկան է նաեւ անոր համար որ այս Պապիրոսին բնագիրը յունարէն է եւ միայն նշանագրերը հայերէն երկաթագրեր են։ Ձեռագիրը ուսումնասիրուած է Հ. Տաշեանի կողմէ, «Ակնարկ մը հայ հնագրութեան վրայ» աշխատասիրութեան մէջ (1897, Վիեննա, էջ 93-102), ապա հայագէտ Ա. Քառիէռի կողմէ եւ վերջապէս Կ. Կենտէի կողմէ, որ գրութիւն մը նուիրած է անոր «Հանդէս Ամսօրեայի» մէջ (1938, թիւ 1 – 3, էջ 58-66)։ Ան գրեց նաեւ Պրիւսէլի «Միլանի Պուասաք» հանդէսին մէջ 1937ին։

1892ին Ա. Քառիէռի կողմէ մէջտեղ հանուած պապիրոսին գոյութիւնը ցոյց տուաւ որ բիւզանդական շրջանին Եգիպտոսի մէջ կային Հայեր որ կ'ուսանէին, որովհետեւ այս Պապիրոսին վրայ գրըուած ծանօթագրութիւնները կը ներկայացնեն յունարէն լեզուի վարժութիւններ, գրուած Հայու մը կողմէ, որ յունարէն կը սորվէր եւ կը դնէր հոլովումներու եւ խոնարհումներու վերաբերեալ իր վարժութիւնները, հայերէն տառերով։ Այդ ուսումնասիրութիւնը շատ շահեկան է հնչիւնաբանական տեսակէտէն։

Է. դարուն կը պատկանին ձեռագրի երկու պատառիկներ, որոնք կը գտնուին Երեւանի մատենադարանին մէջ։ Անոնց հնագրական ուսումնասիրութեամբ կարելի եղաւ հաստատել, հայերէն երկաթագիր տառերու վաղեմի բնութագծերու հիման վրայ, որ Է. դարուն գրուած են։ Երկու ձեռագրերը նշանակուած են գրացուցակին մէջ 108 եւ 109 թիւերով։

Ը. դարուն կը պատկանի աւետարանագիրք մը, առանց թուականի բնագրին վըրայ, բայց ըստ Գարեգին կաթողիկոս Յովսէփեանի, կը վերաբերի Ը. դարուն։ Կը գտնուի Երուսաղէմի պատրիարքարանի գրադարանին մէջ, արձանագրուած 2555 թիւով։ Այս աւետարանագիրքին տառերը կը կ[illegible] «պարզագրերու» համար գործածուած գիրեր։ Միակ հայերէն ձեռագիրն է որ գրըուած է այս գիրով։ Այս գրքին մասին յիշատակութիւն եւ յօդուած կայ «Անահիտ»ին մէջ (1932, թիւ 5-6, էջ 11)։ Զարդարանքի համար գործածուած գիրերը մեծ են, մէկ էջին վրայ ամէնէն շատ քան բառեր կան։ Այս ձեռագիրը վերջինն է, ըստ Լազարեան Ճեմարանի 887 թուակիր Աւետարանագիրքէն առաջ։ Այս Աւետարանագիրքէն ետքը, որ առաջին անգամ ըլլալով կը պարունակէ քանի մը խորաններ բերեւ զարդարանք, կ... Մըլքէ Թագուհիին նշանաւոր 902ի Աւետարանը, իր հրաշալի մանրանկարչութեամբ եւ պարդարանքներով։

Հաւանաբար ոչ մէկ ուրիշ ժողովուրդ չունի այդքան մեծ թիւով ձեռագրեր, ինչպէս հայ ժողովուրդը։ Բոլորը միասին 24.000 ձեռագրեր։ Տասը հազար կը գտնուի Երեւանի մատենադարանը. 5000 Վենետիկի Մխիթարեաններու գրադարանը, մօտ չորս հազար Երուսաղէմի Հայոց պատրիարքարանը, մօտ հազար ձեռագիր Նոր Ջուղայի Ամենափրկիչ վանքը, մնացածը բաժնուած է Վիեննայի, Փարիզի, Լոնտոնի եւ Պերլինի մեծ գրադարաններուն մէջ։

(Ն. Կ.) ՎԼԱՏ ԳԸՆՔՅԵԱՆԻ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՎԱՀԷ ՔԱՉԱՅԻ ՀԵՏ

*

Օգտուելով իր այցելութենէն ուղեցի «Յառաջ»ի համար տեսակցութիւն մը ունենալ Վահէ Քաչայի (Խաչատուրեան) հետ, որու վէպը, «Ակն ընդ Ական», այնքան աղմուկ հանեց վերջերս, աւելի տարածելով իր համբաւը։

— Ճի՞շդ է որ ձեր վէպը շարժանկարի պիտի վերածուի։

= Այո, բոլորովին ճիշդ է։ Օր մը անակնկալ նամակ մը ստացայ Սէն Փօլ տը Վանսէն, ստորագրուած էր Ֆրանսայի հանրածանօթ արտադրիչ Անտրէ Քայաթի կողմէ։ Նամակագիրը գիրքս կարդացած եւ շատ գնահատած ըլլալով, կ'ուզէր ժապաւէնի վերածել զայն, եւ կը խնդրէր իրեն վերապահել այդ իրաւունքը, եթէ ցարդ ուրիշին չեմ խոստացած։ Իսկապէս ալ մէկ շաբաթ վերջ եկաւ գտաւ զիս ու միասին գացինք վէպին հրատարակիչ Փլոնի մօտ։ Հոն համաձայնեցանք եւ արդէն պայմանագիրը ստորագրած եմ իրեն հետ։ Թէեւ ուրիշ երեք առաջնակարգ բեմադրիչներ ալ դիմած էին աւելի բարձր գիներ առաջարկելով, բայց ես նախապատուութիւն տուի Անտրէ Քայաթին, նկատելով որ Ֆրանսայի ամենամեծ բեմադրիչն է եւ իր պատրաստած շարժանկարները, մասնաւորապէս ընկերային հարցեր կը շօշափեն ու միշտ փնտռուած են։

— Ո՞ւր մտադրութիւն ունիք պատրաստելու ժապաւէնը։

= Անշուշտ Սուրիա եւ Լիբանան։ Դեկտեմբեր 20ին կը մեկնիմ Լիբանան Քայաթի հետ, նախապատրաստական ուսումնասիրութիւնները կատարելու եւ վայրերը ընտրելու համար։ Մեր աշխատանքները Լիբանանի մէջ պիտի տեւեն երեք շաբաթ, յետոյ պիտի վերադառնանք Ֆրանսա, պատրաստութիւններ տեսնելու։

— Կարգ մը փոփոխութիւններ անհրաժեշտ չե՞ն, ձեր վէպը շարժանկարի վերածելու համար։

= Անտարակոյս, վէպ մը ինչ ձեւով ալ գրուած ըլլայ, շարժանկարի վերածուելու համար որոշ եւ դժուարին աշխատանքներու կը կարօտի։ Վէպին գրական երեւոյթները պէտք է վերածենք պատկերի։ Արդէն այս ուղղութեամբ սկսած ենք աշխատիլ Պ. Քայաթի հետ։ Այս աշխատանքը պիտի տեւէ երեք ամիս։ Կը մտածեմ նաեւ շարժանկարին մէջ գետեղել քանի մը հայերէն նախադասութիւններ։

— Ո՞րքան ժամանակէն պիտի կրնաք ներկայացնել շարժանկարը։

= Մինչեւ 1956 Հոկտեմբեր, հազիւ պատրաստ կ'ըլլայ ներկայացման համար։ Միայն չորս ամիս վերջ պիտի կրնանք կրկին մեկնիլ Լիբանան, բոլոր կողմաներով, ժապաւէնը կարենալ դարձնելու համար։ Զմտնամ ըսել որ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսայի մէջ, մեր ժապաւէնը պիտի ըլլայ վիսթավիզիօն եւ գունաւոր։

Պ. ՑԱՐԹԻՐ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ Հ. Ց. Դ. Երիտ. Միութեան սրահը «Յուսաբեր»ի շէնքին մէջ, բարեզարդուելով, բացումը կատարուած է վերջերս։ Սրահը կահաւորուած է արդիական կեանքի պահանջներով։ Ունի ձայնասփիւռ, փիք-ափ, փինկ-փոնկի սեղան։ Պատերը կը զարդարեն յեղափոխական վարիչ դէմքերու նկարները։ Ընկ. Գերճ Մըրըլեան Վարիչ Մարմնին կողմէ խօսելով շեշտած է թէ «Երիտասարդացի ակումբը նախապատրաստական դասարանն է կուսակցութեան։ Հերթական դասախօսութեանց շնորհիւ յաւելեալ տեղեկութիւններ կը ստանան անոնք մեր դարաւոր պատմութեան, մշակոյթին եւ գրականութեան մասին։ Այս սրահին մէջ հայ պատանին կը սորվի ազգին ծառայել։ Պայման չէ որ Երիտասարդացի շարքերը անցնող պատանի մը անպայման մտնէ մեր կուսակցութեան մէջ։ Երիտասարդացը ծառայած կ'ըլլայ հասցնելով անձնուէր եւ հայրենասէր Հայեր։ Բայց ի պատիւ անոնց, Դաշնակցութեան մէջ գործօն ընկերներ եկած են Երիտ. Միութենէն։ Երիտասարդացը ունի նաեւ գրադարան մը, որուն դասաւորումը կատարած է Օր. Սեդա Խաթանասեան։ Այս գրադարանը մէկ ճիւղն է Փալանճեան ճեմարանին։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ Պէյրութի մէջ տօնուած է Նոյեմբեր 27ին, մեծ հանդիսաւորութեամբ։ Բացումը կատարած է ընկեր Տոքթ. Ատուր Գապաքեան, նախագահած է ընկեր Դրօ, որ իր ճառին մէջ շնորհակալութիւն յայտնած է Լիբանանի հանրապետութեան նախագահին, վարիչներուն եւ ժողովուրդին, որոնց լայնամիտ վերաբերումին շնորհիւ հայ ժողովուրդը կը տօնէ իր հզօր կազմակերպութեան 65ամեակը։ Ընկերներ Դրօ, Ս. Վըրացեան եւ Վ. Նաւասարդեան պարզած են Դաշնակցութեան մղած պայքարը յանուն հայ ժողովուրդի եւ հայ հայրենիքի ազատագրութեան։ Տեղի ունեցած է նաեւ գեղարուեստական բաժին մը։

ՀԱՅԿ. ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ճարտարապետութեան ցուցահանդէս մը տեղի ունեցած է Աղեքսանդրիոյ մէջ Նոյեմբեր 27ին։ Կազմակերպման համար Գահիրէէն Ալեքսանդրիա գացած են նոյն Մարմնին ատենապետ Երուանդ Տրենցմարգարեան, անդամներէն Արտաշէս Օրագեան, Կայծ Կոկոնեան, Արմէն Սարգիսեան, Լեւոն Փափազեան եւ Անդրանիկ Արթինեան։ Ներկայ եղած են Աղեքսանդրիոյ քաղաքապետութեան ընդհ. տնօրէնը, Ֆրանսական հիւպատոսը, Եգիպտոսի մեծագոյն նկարիչը՝ Մահմուտ Սայիտ, Աղեքսանդրիոյ համալսարանի գեղարուեստից ճիւղի պաշտօնակիցներ եւ աշակերտներ, մամուլի ներկայացուցիչներ, Եգիպտահայերու առաջ. Մամբրէ եպիսկոպոս։ Ցուցահանդէսին ճակատը զարդարուած էր ճարտարապետութեան նահապետ Թորոս Թորամանեանի [illegible] նկարով։

Ուր Մաքեթներ Զ.–ԺԳ. դար կը ներկայացնէին հայկ. միջնադարեան ճարտարապետութեան ինքնատիպ ոճերը, ջրաներկ նկարներ պատերուն վրայ կը ներկայացնէին հայկ. բազմաթիւ վանքերը, բերդերը եւ կամուրջները։ Նկարիչ Մահմուտ Սայիտ ըսած է թէ «այս բոլոր տեսածներս իմ երեւակայութենէս դուրս էին։ Ինչ հոյակապ արուեստ եւ տեղծագործութիւն։ Հայ ժողովուրդը որքան հպարտ ըլլայ իրաւունք ունի»։ Առաջին օրը այցելած են հազար հոգի։ Գըլխաւորաբար երիտասարդներ։ Ցուցահանդէսին յաջողութեան մէջ կարեւոր դեր ունեցած է Աղեքսանդրիոյ արուեստասէր հայուհիներէն Օր. Անահիտ Մէքամէթճեան։

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ միութիւն մը կազմուած է Պէյրութի մէջ։ Պիտի ունենայ զուտ գեղարուեստական նկարագիր։ Միութեան գլխաւոր նպատակն է գտնել ու քաջալերել հայ տաղանդներ, բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւն ընծայել անոնց, դասախօսութիւններ տալ, նկարներ ցուցադրել, յարաբերութիւն մըշակել օտար նման միութեանց հետ եւ ունենալ կեդրոն մը։

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ յիշատակին փառաշուք հանդէս մը տեղի ունեցած է Հալէպի մէջ, Դեկտ. 3ին, նախաձեռնութեամբ «Համազգային»ի եւ հովանաւորութեամբ առաջնորդ Զարեհ եպիսկոպոսի։ Կը նախագահէր Արմէն Անոյշ որ գեղեցիկ կերպով ներկայացուց մեծ գրագէտը, մանկավարժը եւ քաղաք. գործիչը։ Խօսած են նաեւ Գառնիկ Բանեան եւ Մինաս Թէօլէօլեան, որոնք ներկայացուցած են մարդը, մանկավարժը եւ գրագէտը Լ. Շանթի մէջ։ Մինաս Թէօլէօլեան շեշտած է թէ Շանթով իրագործուած է արեւմտահայ գրականութեան թատերական մեծ նուաճումը։ Ապա ցոյց տուած է գերմանիկ եւ սկանտինաւ մեծ գրագէտներու եւ մտածողներու ազդեցութիւնը Շանթի խառնուածքին եւ գործերուն վրայ, անոնց ընդմէջէն երեւան բերելով գրագէտին ընկերային եւ գաղափարական համոզումները։

ՏՈՔԹ. Գ. ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆ, խնամատար մարմնի անդամ Լիբանանի Ազգային հայ բուժարանին, որ վերջերս Հարաւ. Ամերիկա գացած էր, յաջողած է երեք հազար տոլ. հաւաքել։ Իր առաքելութիւնը պիտի շարունակէ Ուրուկուէյի, Արժանթինի, Քանատայի եւ Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ։

Հ. ՍԱՀԱԿ եպիսկ. Կոգեան Նոյեմբեր 17ին Լիբանանէն Թեհրան գացած է Հայ կաթողիկէ նորաշէն եկեղեցիին օծման առաջին տարեդարձին առթիւ։ Այցելած է նաեւ Սպահանի ամենափրկչեան վանքը եւ Ս. Աստուածածնի եւ Բեթղեհեմի եկեղեցիները, իր հիացումը յայտնելով հայ հանճարի արտադրութիւններուն վըրայ, որոնք խնամքով պահուած են այդ նուիրական վայրերուն մէջ։ Ուշադրութեամբ քննած է Աբրահամ Գուրգէնեանի մանրանկարները։ Գուրգէնեան գեղարուեստական մեծ եռանդով ցոյց կուտայ հայ հանճարի գլուխ գործոցները, պահուած Նոր Ջուղայի մէջ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (87)

Մ. ՔԵՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

■

Բ. ՄԱՍ

Էնվէր փաշա գերմանական Թորփիլանաւ մը ճարած է եւ անով փախած են։ Գարա Քէմալի նպատակն էր յետնագային տարրեր անուններու եւ տարազներու տակ ծածկուելով՝ թափառաբար աշխատիլ, դէպքերու եւ պատահութիւններու գնացքին հետեւելով եւ յարմար առիթներու սպասելով, աւելի վերջ գործի գլուխ բերելու համար դարձեալ Էնվէրներ, Թալէաթներ, Ճէմալներ եւ ուրիշներ, որոնք պատերազմի պատասխանատուութեան հետեւանքով խոյս կուտային երկրէն։

Գարա Քէմալ այս նպատակով գործեց եւ աշխատեցաւ մինչեւ այն թուականը, ուր քունքին գնդակ մը պարպելով՝ վերջ տուաւ կեանքին։

Գարա Քէմալ Մասայի սփերուն վրայ ողջերթ մաղթեց իր պետերուն, որոնք հայարուամէկ ձեռնարկներ կատարեցին երկիր մտնելու համար։ Զանոնք համբուրելէ վերջ, Քէմալ պէյ գործունէութեան գետիններ փնտռեց, բայց տեսաւ որ կացութիւնը շատ կնճռոտ է ու տագնապալի, եւ նորակազմ Թէճէտտիւտ կուսակցութիւնն ալ գործելու հնարաւորութիւն չունի։ Աւելի վերջ Իսթանպուլ գըրաւուեցաւ եւ Գարա Քէմալ Մալթա աքսորուեցաւ, որով չկրցաւ իր առաջին գաղափարները ի գործ դնել։

Մալթայէ փախչելէ եւ շատ մը տեղեր թափառելէ վերջ, յաջողեցաւ Իսթանպուլ վերադառնալ եւ զանազան չարաչահութիւններով եւ պարենաւորման նախարարութեան շրջանէն ձեռք բերած հարստութներով՝ վերականգնել Միլլի Մահսուլաթ, Միլլի Քանթարճէ, Միլլի Իքթիսաթ եւ այլ ընկերութիւններն ու պանքան, որոնց հարստութիւնը ընդհ. պատերազմին մէկուկէս միլիոնի կը հասնէր։ Ֆէրիտ փաշայի դահլիճին օրով, այդ ընկերութիւնները գրաւուած էին կառավարութեան կողմէ եւ դրամագլուխներուն մէկ մասը փոխանցուած Իթթիլաֆ կուսակցութեան։

Միլլի պայքարին յաջողութենէն օգտուելով, Գարա Քէմալ դարձեալ այդ հաստատութեանց գլուխը անցաւ եւ անոնց արտակարգ կարեւորութիւն մը տալով, իր քաղաքական սպասաւորներուն համնելու համար, իր հին աղբանեակները դարձեալ շուրջը հաւաքեց։ Երեւոյթները փրկելու համար, իբրեւ թէ Կայի փաշայի դրօշին տակ ուզեց աշխատիլ իր ընկերներով, բայց Արտահանի երեսփոխան Հիլմիի անհեթեթ եւ անիմաստ առաջարկները ի դերեւ հանեցին այդ յոյսը։

Գարա Քէմալ ձեռնածալ չէր նստած եւ այս անգամ յաճախակի ժողովներ սկսան գումարել Նշանթաշ, ելմտական նախարար Ճավիտ պէյի տունը, նոյնինքն Ճավիտ պէյի նախագահութեամբ։ Ժողովներ՝ որոնց կը մասնակցէին Գարա Քէմալ, Ճանպոլաթ, Շիւքրիւ, Իզմիրի նախկին կուսակալ Րահմի, Տոքթ. Հիւսէյինզադէ Ալի, Տոքթ. Նազըմ, Ահմէտ Նէսիմի, Նաիլ, Իթթիհատի նախկին պատասխանատու քարտուղարներէն Վէհպի, Էթհէմ պէյերը եւ այլ անձեր։

Իզմիր, Տոքթ. Նազըմի տան խուզարկութեան ատեն գտնուած է նաեւ այդ ժողովներուն քաղաքական ծրագիրը եւ յանձնուած բարձր ատեանին։

ԳԱՂՏՆԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Այդ ժողովներու ընթացքին, ինչ յօդուածէ բաղկացած ծրագիրը մանրակրկիտ քննութեան մը ենթարկուած է եւ վաւերացուած, ինչպէս կը խոստովանի նոյնինք Ճավիտ պէյ, եւ կը հասկցուի թէ ընտրական խնդիրներու համար չեն գումարուած այդ ժողովները, այլ գաղտնի գործունէութեանց գետին պատրաստելու համար։ Մէկ կողմէ Հիւսէյին Ճահիտ պէյ Թերթով, Տոքթ. Նազըմ պէյ ժողովրդային քարոզութիւններով Թեւթիկինք կը հանդիսանային, միւս կողմէ Գարա Քէմալ աւելի գործնական ճամբու մը կը հետեւէր, այն է՝ մահափորձեր կազմակերպել եւ այս ուղղութեամբ հասնիլ նպատակին։

Այս ժողովներէն վերջ, Գարա Քէմալ աւելի հիմնական գործունէութեան մը լծուեցաւ Շիւքրիւ, Ճավիտ, Ճահիտ պէյերու դրդումով եւ յամառ պնդումներով։

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Ապահովութեան վերատեսուչը, Օթթօ Ճօն, որ արեւելեան Գերմանիա փախած էր 1954 Յուլիսին, Պոն վերադարձաւ խորհրդաւոր պարագաներու մէջ։ Դէպքը մեծ զարմանք պատճառեց քաղաքական շրջանակներու մէջ։ Փախստականը այժմ կը հարցաքննուի, ամբողջ գաղտնիքը երեւան հանելու համար։ Իր կինն ալ յանկարծ անհետացաւ Լոնտոնէն, ուր կը բնակէր առնէ մը ի վեր։ Փախստականին վերադարձը յաջողութիւն մը կը համարուի Արեւմուտքի համար եւ մասնաւորապէս գոհունակութիւն պատճառեց Ուաշինկթընի մէջ։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Ապահովութեան Խորհուրդը ջուրը ձգեց 18 թեկնածու երկիրներու անդամակցութիւնը, որուն համար բանակցութիւններ կը կատարուէին ամիսներէ ի վեր։ Խ. Միութիւնը վճռապէս մերժեց բոլորին ալ ընդունելութիւնը, մէջն ըլլալով իր գրացինները՝ Ֆինլանտա եւ Աւստրիա։ Ազգայնական Չինաստանը մերժած էր արտաքին Մոնկոլիոյ անդամակցութիւնը, որով Մոսկուա գործադրեց իր սպառնալիքը։ 18 թեկնածուներէ հինգը արբանեակ երկիրներ են. Հունգարիա, Ռումանիա, Պուլկարիա եւ Ալպանիա արդէն շահած էին օրինական մեծամասնութիւնը, երբ ամէն բան ձախողեցաւ։

ԹԱՒՐԻԶԻ շարժավարը, Ալբեանց, որ անցեալ շաբթու ծանրապէս վիրաւորուած էր յաճախորդի մը կողմէ, մեռաւ առջի օր։ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը որոշեց պատուիրել բոլոր շարժավարներուն որ ամէն աշխատանք դադրեցնեն յուղարկաւորութեան օրը։

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ երկիրներու տնտեսական խորհրդաժողովը որոշեց ներդաշնակել Խ. Միութեան եւ արբանեակ պետութեանց հնգամեայ ծրագիրները եւ նոր մեթոտներ փնտռել, զարկ տալու համար հաւաքական արտադրութեան։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ քրիստոնեայ-դեմոկրատ կուսակցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով կը պահանջէ Գերմանիոյ վերադարձնել Սարի շրջանը եւ ջնջել Ֆրանսայի հետ կնքուած տնտեսական համաձայնութիւնը։

ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԱՏԵԱՆԸ հաստատեց այն վճիռը որով երկու հարիւր հազար ֆրանք տուգանքի եւ 500.000 ֆրանք հատուցման կը դատապարտուի «Իւմանիթէ»ն, այն ամբաստանութեամբ թէ անուանարկած է ոստիկանութեան տեսուչ մը, Տիտ, անուանելով զայն «գործակից, դաւաճան եւ լրտես»։

45 ԴԻՒԱՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ համար անցագիր խնդրեց Խ. Միութիւնը արեւմտեան Գերմանիայէն։ Մրագրուած դեսպանութեան առաջին անդամներն են ասոնք։

ՄԱՐՈՔԻ նոր դահլիճը հրատարակեց իր յայտարարութիւնը, որով կը պահանջէ ջնջել Ֆրանսական Թեւարկութեան դաշինքը եւ ուղղամիտ գործակցութիւն մը հաստատել երկու պետութեանց միջեւ։ Մարոքի Ֆրանսացիները որեւէ խտրութեան պիտի չենթարկուին։

ԿԻՊՐՈՍԻ հրամանատարը արգիլեց համայնավար կուսակցութիւնը եւ անոր արբանեակ միութիւնները։ Կ'ըսուի թէ երեսուն համայնավարներ ձերբակալուած են Նիկոսիոյ մէջ, խուզարկութեան մը հետեւանքով։

ԳՐԱԿԱՆ վերջին մեծ մրցանակը, Էնթերալիէն աջքի օր տրուեցաւ Ֆ. Ֆելիսիէն Մարսոյի «Սրտին սլացքները» վէպին համար.

Հրատարակ ելաւ

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

1956

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

616 էջ

Եւ հարիւրաւոր նկարներ անհամար նիւթերով։

Գինը 1200 ֆրանք

(Թղթատարի ծախք 100 ֆրանք)

Դիմել ՅԱՌԱՋի եւ Փարիզի հայ գրավաճառներուն։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՇԱՒԻԼ

Շաւիլի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկ. վարչութիւնը կազմակերպած է թէյասեղան մը դպրոցի սրահին մէջ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

Գեղարուեստական բաժին աշակերտներու կողմէ։

Խօսք պիտի առնէ Փարիզի Կրօն. Ընկ. Կրթ. յանձնախումբի ներկայացուցիչը։

Սիրով կը հրաւիրուին Շաւիլի եւ շրջանի հասարակութիւնը իր ներկայութեամբ քաջալերելու համար այս ազգօգուտ ձեռնարկը։

Մուտքը ազատ է։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կը բեմադրուի առաջին անգամ ըլլալով Ա. Ց. Երէցեանի ԽՂՃԻ ԶՈՀԵՐԸ (ողբերգութիւն, 5 արար)։

Ղեկավարութեամբ Ս. Քէփէնէկեանի։

17 Դեկտ. ժամը 9ին, Վալանսի պետական Թատերասրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին։

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ

Կը մօտենայ Նոր Տարին։ Տօն մանուկներու։ Կաղանդ Պապա ու նուէրներ, տօնածառ ու նաեւ հանդիսութիւններ։

Ամէնուն ծանօթ է Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մանուկներու Օրուան տօնածառի ձեռնարկը, որ ամէն տարի կը համախմբէ՝ 300 – 400 հայ մանուկներ, անոնց համար ստեղծելով հայկական ջերմիկ մթնոլորտ մը եւ անմոռանալի յիշատակ։

Այս տարուան համար ալ Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը ապահոված է Սօսիէթէ Սաւանթի թատերասրահը, 1956 Յունուար 2ի երկուշաբթի օրը, վստահ թէ պիտի գան այդ օրը բազմաթիւ մանուկներ իրենց ծնողներով։

Վարչութիւնը իր նիւթական կարողութեան սահմաններուն մէջ պիտի ջանայ քաղցրացնել նաեւ բիմբը՝ իր փոքրիկ հիւրերուն։

Իր սեղանին ճոխութիւնը կախում ունի անշուշտ կանխաւ նուիրատու — կաղանդ պապաներու առատաձեռնութենէն.

Ունեցողը միայն կրնայ բաշխել առատօրէն։

Մի մոռնաք Ֆ. Կ. Խաչի «Մանուկներու Օր»ը Յունուար 2ին։

Նուիրատուներէն կը խնդրուի կանխաւ ղրկել նուէրները։

Դրամական առաքումները ընել՝

C.C.P. Paris, 5985 - 07, Croix Bleue des Arméniens de France, 48, Rue Etienne Dolet Alfortville (Seine)

Նիւթեղէնները ուղարկել Տիկին Թադէոսեանի,

5, Rue Mayran, Paris (9), Tél. TRU. 27-35

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով՝
ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր քառասունքի պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուին այս կիրակի ժամը 11ին՝

Madame RENÉ COTYի

մահուան քառասունքին առթիւ։

⁂

Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Տամլամեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի, իրենց սիրեցեալ քրոջ՝
ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԷՐ Մ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆի
(Ծնեալ Քիթապճեան, մեռած Լոնտոնի մէջ), մահուան քառասունքին առթիւ։

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Խաչիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աշոտ Տէր Կարապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կ. Յովհաննէսեան, Այրի Տիկին Հ. Վարդանեան, Ալիքսանեան եւ Բարթեմեան ընտանիքները, Թաւրիզի առաջն. տեղապահ Տ. Կարապետ Ա. քհնյ. Մանուկեան, երիցուհի Տէր Կարապետ Մանուկեան, ինչպէս եւ Մուրատխանեան ընտանիքը խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին
ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ԽԱՉԻԿԵԱՆի
(Ծնեալ Ղազարոսեան, 80 տարեկան)
մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր հինգշաբթի առտու ժամը 10.15ին։

Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 21 Ավընիւ տը լա Փէ, Վանվ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Վանվի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՅԱՌԱՋ.— Մեր խորին ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Աշոտ Տէր Կարապետեանի եւ պարագաներուն։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԹՈՔԱՏԻ ԵՒ ԴԱՒՐԱՑԻ շրջանի Հայր. Միութեան։ Կիրակի 18 Դեկտ. ժամը 3էն կէս գիշեր, Իսի, 45 ռիւ տը լա Տեֆանս։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ տեղական ուժերու.— Մարտիրոս Գարակէօզեան եւ Օր. Սրբուհի Շահինեան (երգ)։ Հաճելի անակնկալներ։ Արեւելեան նուագ Պ. Պ. Միրիճան Շիրվանեանի եւ Շմաւոն Պալեանի կողմէ։

Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով։
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Տիկին Ազնիւ Գազազեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի [illegible], փոխան ծաղկեպսակի, Ադաւնի Ուշագլեանի մահուան առթիւ։

Տիկին Աշխէն Սամուէլեան 2000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի «Մանուկներու Օր»ուան առթիւ։ Նոյն առթիւ Տիկին Շուշան Փանոսեան հազար ֆրանք։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԽԵՆԹՈՒԹԻՒՆ. ՄՐՐԱԶԱՆ (Արձակ քերթուածներ)։ Գրեց [illegible] (Ջէքիճեան)։ Տպ. «Յուսաբեր», Գահիրէ, 1955։ Ընտիր տպագրութեամբ։ Գին 500 ֆրանք։ Դիմել Մ. Պարսամեան գրատուն, Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժան։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոս. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր - Սերոբ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրով։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէ՝ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին. 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, իր դպրոցի սրահին մէջ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՏՕՆԱԾԱՌ

Մանուկներու համար կազմակերպուած վարժարանին Ծնողներու Միութեան կողմէ, կիրակի, 18 Դեկտեմբեր, ժամը 16.30էն 23։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Ծիծաղաշարժ ներկայացում, արտասանութիւն, երգ, հայկական պար։ Կաղանդ Պապայի ժամանում օգտակար նուէրներով։ Շքասեղան եւ ընթրիք ժողովրդական գիներով։

Մուտքը ազատ է։

26, Rue Troyon
Métro : Pont de Sèvres

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Տան աշխատանքներու համար 45-50 տարեկան կին մը, լաւ պայմաններ, բնակութիւնն ալ միասին։

Դիմել անձամբ Յառաջի վարչութեան։

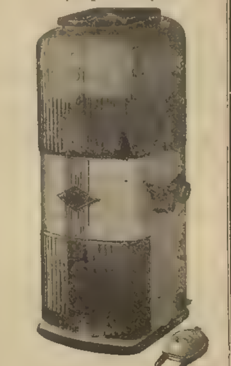

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

ՓԱՐԻԶԻ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԸ ՅԵՏԱԶԳԱԾ ԵՆ ԻՐԵՆՑ ԾԱՆՈՒՑԱԾ «ԺՕԺԷՆԻ ԳՐԱՆՏԷ»ի ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ եւ ՆՈՑԻՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

17 Դեկտեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Սալ Իէնայի մէջ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՓԱՓԱՔԻՆ ԳՈՀԱՑՈՒՄ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Երկրորդ անգամ ըլլալով կը բեմադրեն

ՄՆԿԼՁԱԿՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Գրիգոր Վահանի Փարիզի հայ կեանքի ծաղրանկարը երեք արար։
Առաջին ներկայացման դերակատարներու ամբողջական կազմով։

Տոմսերը նախօրօք ապահովել, դիմելով Գրատուն Բալըեան, 43 ռիւ Ռիշէ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 16 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 16 DECEMBRE 1955

ՅՈՒԼ ԿԿԹ — ԿՈՐԾ ԿԱՅԵ 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3264

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ

●

Դեռ նոր սկսան ընտրական ճառերը, բայց արդէն կը նշմարուին զանազան խմորումներ,— ձգտում՝ թարմացնելու Ֆրանսայի քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական կեանքը :

Անշուշտ, շատ երկար է ճամբան, ճառէն եւ ծրագրէն մինչեւ իրագործումը :

Եւ սակայն, բան մը փորձելու ձգտումն իսկ արժանիք մը կը ներկայացնէ :

Առաջին ճառերէն մին խօսեցաւ արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Անթուան Փինէ, երկու – երեք հարիւր երիտասարդներու առջեւ :

Սէն Շամոնի քաղաքապետը Ազգ. ժողովին մէջ արձանագրուած է իբրեւ անկախ եւ կը համարուի չափաւոր։ Շատերուն համար ալ՝ պահպանողական :

Արդ, իր ճառին մէջ յայտնեց գաղափարներ որոնք զարմանք պատճառեցին ծայրայեղ ձախերուն անգամ :

Այսպէս, խօսելով զինուորական ծառայութեան մասին, ըսաւ թէ անոր ուսանողական ձեւը հայլեւս չի համապատասխաներ օրուան պահանջներուն։ Հարկ է քանի մը ամսուան ցերեկ. վայն եւ լրացնել քաղաքացիական ծառայութեամբ»:

— « Ի՞նչ կը պահանջուէր զինուորական ծառայութենէն։ Վարժութիւն զէնք մը գործածելու, հասաւական մարզանք, պատրաստութիւն քանի մը հարիւր հաղար զինուորներու, անմիջապէս գործածելու համար՝ յարձակման մը պարագային »:

— « Այսօր այս դրութիւնը չի համապատասխաներ որեւէ բանի։ Զէնքը դարձած է գիտական. կամ պէտք է զայն խորապէս գիտնալ, որ շատ երկար ժամանակ մը կը պահանջէ, եւ կամ կը բաւէ գիտնալ անոր գործածութիւնը, ինչ որ քանի մը շաբաթի գործ է»։

Իր կարծիքով, «Զատերազմին արդիւնաբերական պատրաստութիւնը աւելորդ կը դարձնէ գրօշի տակ համախմբել քանի մը հարիւր հազար երիտասարդներ»։

Արձանագրենք, իբրեւ ժամանակի նշան :

Ուրիշ յատկանշական երեւոյթ մը.— Ընտրական պայքարին կը մասնակցի նոր հոսանք մը, փոխատեան շարժում, որ այժմ ասպարէզ իջած է հետեւեալ անունով.— «Միութիւն եւ Ֆրանսական Եղբայրութիւն »։

Կազմակերպութիւնը համանուն շաբաթաթերթ մըն ալ կը հրատարակէ, իր գաղափարները տարածելու համար։

Վարիչը, Փիէռ Փուժատ, գաւառացի գրավաճառ մըն է որ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ, տուրքերու ծանրութեան դէմ բացած պայքարով :

Նոր աճոյեանը բուռն ցոյցեր կազմակերպեց ոչ միայն գաւառի մէջ, այլ եւ Փարիզ ալ եկաւ, հրապարակային ժողովներ սարքելով :

Ամէն տեղ կը պատուիրէր տուրքի թուղթերը ետ ղրկել, խանութները փակել, մէկ խօսքով կրաւորական դիմադրութեան փորձեր կատարել, պահանջելով տուրքերու արդար եւ չափաւոր բաշխում։

Նոյն իսկ դատի յանձնուեցաւ, իբրեւ ըմբոստ :

Բայց, ահա կը տեսնէք որ ասպարէզ նետուած է իբրեւ ներկայացուցիչը օրինաւոր կազմակերպութեան մը :

Արձանագրենք երրորդ բնորոշ երեւոյթ մը եւս,— Ժողովրդական Հանրապետական Շարժումին տագնապը :

Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ ծնած էր այս շարժումը, նախաձեռնութեամբ կաթոլիկ եւ քիչ – շատ ձախ տարրերու եւ գործօն դեր կատարեց վերջին տասնամեակին, իր վարչապետներով ու նախարարներով (Շուման, Պիտօ եւն.)։ Այժմ կ'ըսեն թէ իր ամահագոյն տարրերը պիտի դուրս մնան Ազգ. Ժողովին լուծումէն։

Ուրիշ խմորումներ ալ կան,

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

*

ՃԱՓՈՆԸ ԴՈՒՐՍ ՄՆԱՑ

Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդը Դեկտեմբեր 14ի նիստ գումարելով, նոր քուէարկութեամբ մը որոշեց անդամ ընդունիլ 18 թեկնածուներէն 16ը։ Մերժուեցան Ճափոնը եւ Արտաքին Մոնկոլիան : Այս որոշումը վերջնական ձեւ առնելու համար պէտք է վաւերացուի ընդհ. ժողովին կողմէ։ Նոր թեկնածուներով ՄԱԿի անդամներուն թիւը կը բարձրանայ 76ի։

Խ. Միութեան պատուիրակութիւնը մերժեց Ճափոնի թեկնածութիւնը, պայման դնելով որ Արտաքին Մոնկոլիան ալ ընդունուի։ Ապահովութեան Խորհուրդին 11 անդամներէն ութը թեր քուէարկեցին, երեքը ձեռնպահ մնացին (Մ. Նահանգներ, ազգայնական Չինաստան եւ Պելժիա)։ Տասներկեց երկիրները խմբովին ընդունելու առաջարկը ներկայացուցած էր Խ. Միութիւնը։ Առաջին ընթերցումով Խորհուրդը յաջորդաբար ընդունեցաւ Ալպանիան (ութ թեր, երեք ձեռնպահ), Յորդանանը, Իրլանտան եւ Փորթուկալը (միաձայն), Հունգարիան (ինը թեր, երկու ձեռնպահ)։

Նախապէս յանձնարարուած էր միաձայնութեամբ ընդունիլ Իտալիան, Աւստրիան, Ֆինլանտան, Սէյլանը, Նեփալը, Լիբիան, Քամպոճը, Լաոսը : Իսկ Պուլկարիան ընդունուեցաւ ինը ձայնով եւ երկու ձեռնպահութեամբ, Սպանիան՝ տասը ձայնով եւ մէկ ձեռնպահութեամբ։

Քուէարկութենէն անմիջապէս վերջ ամերիկեան պատուիրակը բանաձեւ մը առաջարկեց, խնդրելով ընդհ. ժողովէն որ այժմէն յանձնարարէ Ճափոնի անդամակցութիւնը 1956ի նստաշրջանին։ Խ. Միութեան պատուիրակը առաջարկեց կէս ժամ ընդհատել նիստը, քննելու համար այս խնդիրը :

Ապահով կը համարուի ընդհ. ժողովին վաւերացումը ընդունուած անդամներուն համար, քանի որ նախապէս նպաստաւոր քուէ արուած էր, երկուքի դէմ՝ ձայնով եւ հինգ ձեռնպահութեամբ։ Ընդհ. ժողովը նիստի հրաւիրուած էր երէկ։ Ապահով. Խորհուրդին մէջ խորհրդային պատուիրակը դուրս ձգելով հանգերձ Ճափոնը եւ Արտաքին Մոնկոլիան, գտաւ թէ պատրաստ է պաշտպանելու երկուքին ալ անդամակցութիւնը, յառաջիկայ նստաշրջանին։ Ամէն պարագայի մէջ, հաւանական կը համարուի Ճափոնի ընդունելութիւնը յառաջիկայ տարի :

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Քանի կը մօտենայ երեսփ. ընտրութեանց թուականը — 2 Յունուար — այնքան կը սաստկանայ ընտրական պայքարը.

Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ մէկ միլիոն 200.000 նոր ընտրողներ արձանագրուած են. կէս միլիոն երիտասարդներ առաջին անգամ է որ պիտի քուէարկեն : Ընտրողներու ընդհ. թիւը 24ուկէս միլիոնէն բարձրացած է 25 միլիոն 700000ի։ Ընտրական ցանկերը 273 աւելի են, բաղդատելով 1951ի հետ, այսինքն 1419 թեկնածու աւելի :

Սուր պայքար մը բացուած է Մենտէս Ֆրանսի եւ Էտ. Ֆորի միջեւ։ Համայնավար պաշտօնաթերթը գիտել կուտայ թէ ընկերվարական կուսակցութիւնը կը ծառայէ յետադիմական շարժումին : Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը կ'ըսէ թէ վերջին համագումարին անդամներուն ոչ իսկ 10 առ հարիւրը համաձայն էր միացեալ ճակատ կազմելու համայնավարներուն հետ, թէ անկարգապահութեան մէկ դէպք միայն

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԲԱՂԱՔԱՅՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ

Ծայրեվերջի արդիւ, նորէն միտքս կ'իյնան մեծ եւ փոքր հայկական գաղութներ, որոնք առանձնացած են իրենց լռութեամբ, եւ կամ կրաւորական դերով :

Առաջինը՝ Լոնտոնի հայ գաղութն է, ինքնամփոփ եւ բարեկեցիկ հայութեամբ։

Միայն հանդիսաւոր առիթներու մէջ կը լսէք իր անունը։ Այն ալ եթէ անցորդ մը հանգիստի կամ հոգեւոր հովիւը ճամբորդութիւն մը կատարէ :

Ունին եկեղեցի եւ առաջնորդարան, որուն ծախսերը կը հոգան Գ. Կիւլպէնկեանի ժառանգորդները :

Ունին զանազան յանձնառութիւններ՝ կարօտ գաղութներու կամ եղմիածնի հանդէպ :

Ետքը՞ : Ի՞նչ աշխատանքներ կը կատարեն իրենց ազգային գիտակցութիւնը վառ պահելու եւ մանաւանդ նոր սերունդը փրկելու համար :

Նոյն հարցումները՝ իրենց դրացի Մանչեսթըրի համար, որ նոյնպէս կրծկուած է իր պատեանին մէջ, եկեղեցիով եւ ժէբրտէբով :

Միւսը՝ Պելժիոյ հայ գաղութն է (Պրիւսէլ եւ Անվէրս)։

Այս ճակատէն ալ ձայներ կը հասնին պատահաբար կամ ազգասիրաբար, անհատական միջոցներով :

Երբեմն ձեռնարկներ կը կատարուին զանազան գաղութներէ հասած ուսանողներու միջոցաւ :

Իսկ իրենք ծրագրեալ աշխատա՞նք : Տեղացի երիտասարդութիւնը կրնա՞յ արդարանալ, ամէն հոգ ձգելով Գաղթ. Վարչութեան վրայ :

Ի՞նչ կը բանի, ոչ միայն նորահասներուն, այլ եւ իր իսկ փրկութեան համար։

Երրորդը պատմական Զուիցերիան է, իր Ժընեւով, Լոզանով եւ մնացեալով : Պատմական՝ ոչ միայն միջազգային, այլ եւ ազգային տեսակէտէն :

Գիտեմ որ մեծ թիւ մը չի կազմեր գաղութը, հազիւ 200–250 հոգի : Մեծ մասով երիտասարդներ :

Ճիշդ այս վերջին պարագան բաւական էր, որպէս զի Զուիցերիոյ հայ գաղութը ձայնասփիւռներուն կարգը անցնէր, գոնէ մշակոյթի ճակատին վրայ :

Կարծեմ զաղթային կամ ուսանողական Միութիւն ալ ունին, որ ժողովներ կը սարքէ տարին քանի մը անգամ :

Ուրի՞շ : Գոնէ ես բան մը չեմ գիտեր :

Ամէնքն ալ առեւտրակա՞ն դարձան : Որ եւ է հետք մնացած չէ՞ երբեմնի ուսանողական շունչէն :

Եւ կամ հեռաւոր սուրբի՞ մը կը սպասեն, իրենց գոյութիւնը զգացնելու համար :

Զայն տուր, ծովակդ Լեմանի։ Հայկազանց սերունդը հարթուեցա՞ւ սառնաշունչ լեռներուդ բարձրութեան տակ :

ՎԱՀԷ

ՍՈՒՐԻԱ

ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Սուրիոյ կառավարութիւնը պահանջեց վերադարձնել այն 29 սպաներն ու զինուորները որոնք գերի բռնուած էին կիրակի օր, Գալիլիոյ շրջանին մէջ կատարուած յարձակման առթիւ։ Միեւնոյն առթիւ մէկ միլիոն սուրիական ոսկի (295–000 տոլար) հատուցում կը պահանջէ Իսրայէլէն։ Այս առթիւ ծանուցագիր մը ուղղելով, կ'ըսէ թէ Ապահովութեան Խորհուրդը պատասխանատու պիտի նկատէ, եթէ նոր յարձակումներ կատարուին։ Սուրիական ժամուլը կ'ազդարարէ թէ երկիրը պատերազմական վիճակի մէջ է Իսրայէլի հետ։ Այս առթիւ կը գնահատէ կառավարութեան մէկ որոշումը, որուն համաձայն քաղաքապահ զօրքի (միլիս) դրութիւն մը պիտի հաստատեն եւ պիտի փութացնեն քաղաքային պաշտպանութեան պատրաստութիւնները :

✕ Հրէական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ սուրիական զիրքերը դեկտեմբեր 14ին կրակ բացին Իսրայէլեան զիրքի մը վրայ։ Կ'ըսուի նաեւ թէ եգիպտական ու ժերը փորձեցին ծուղակը ձգել Իսրայէլեան շրջանին պահակախումբ մը :

✕ Յորդանանի դահլիճը հրաժարեցաւ նկատելով որ Անգլիա կը ճնշէ՝ որպէս զի երկիրը միանայ Պաղտատի Ուխտին : Թագաւորը ընդունելով այս հրաժարականը, փոխ վարչապետ Մաճալի յանձնեց նոր դահլիճին կազմութիւնը։ Մաճալ համաձայն է որ Յորդանան միանայ Պաղտատի Ուխտին։ Այս առթիւ պայքար մը կը մղուի Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ. Այս վերջինը հակառակ է միացման եւ զինակցութիւն մը կնքած ըլլալով Սուրիոյ ու Արաբիոյ հետ, կ'աշխատի որ Լիբանան ալ միանայ :

պատահած է,

✕ Ընտրութեանց ընդհ. ծախքերը կը հաշուեն երկու միլիառ ֆրանք։ Թերթերը կը գրեն թէ միայն Սէնի Նահանգին մէջ ցանկի մը ծախքը 1.300.000 ֆրանք է պետութեան համար։ Եւ որովհետեւ 92 ցանկեր կան, գումարը կ'ընէ 120 միլիոն : Թեկնածուները միջին հաշուով իբրեւ ծախսաւորութիւն կը յանձնեն 200.000 ֆրանք, մէկ ցանկը հաշուելով տասը թեկնածու :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

●

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԱԼ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ

Ատլանտեան կազմակերպութեան 15 անդամակից պետութեանց արտաքին գործերու, ազգ. պաշտպանութեան եւ ելմտական նախարարները երէկ ժողով գումարեցին Շայոյի պալատին մէջ, քննելու համար շատ կարեւոր օրակարգ մը, որ կը բաղկանայ հետեւեալ գլուխներէն.— 1. Ընդհ. քարտուղարին տեղեկագիրը (ծրագիր պատերազմի պարագային). 2. Միջազգային կացութիւնը. — 3. Ատլանտեան ճակատին պաշտպանութեան ծրագիրները. — 4. Նոր զէնքերու գործածութեան մեթոտները :

Այս նստաշրջանին ամէնէն կարեւոր պարագան արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայութիւնն է : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, մասնաւորապէս պիտի քննուի ընդհ. պարագաներու ծրագիրը օդանաւային պաշտպանութեան մասին։ Ծրագիրը կը նախատեսէ ռատարի ցանցի մը կառուցումը՝ Նորվեկիայէն մինչեւ Թուրքիա։ Պիտի քննուին նաեւ քաղաքական եւ մասնագիտական խնդիրներ, մասնաւորապէս Խ. Միութեան վերջին դիրքը, իբրեւ հետեւանք Ժընեւի երկրորդ խորհրդաժողովին, որ ձախողեցաւ։ Այս առթիւ պիտի քննուին հետեւեալ խնդիրները.— Չեխոսլովաքիոյ կողմէ զէնքի հայթայթումը Եգիպտոսի, Իսրայէլի խնդրանքը արեւմտեան պետութիւններէն, զէնքեր ստանալու համար, Պաղտատի Ուխտը եւ Հիւս. Ափրիկէի կացութիւնը եւն.։ Երկրորդ անգամ ըլլալով պիտի վաւերացուի արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը։ Թէեւ գաղտնի կը պահուի անոր տալիք զինուորներուն վերջնական թիւը, բայց սկզբունքով ընդունուած է որ տրամադրէ 12 զօրաբաժին (500.000 զինուոր), օդանաւային ուժ մը եւ եզերապահ տորմիղ մը :

ՆՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը, Թիթօ, Ատտիս – Ապեպա հասնելով, ջերմապէս ընդունուեցաւ Եթովպիոյ կայսեր կողմէ։ Օդակայանէն մինչեւ մայրաքաղաք ճամբորդած էր մասնաւոր կառքով մը եւ յաջող սրահը կատարած (Ջայլամ եւն.)։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻԱՅՆ ՄԵՆՔ ՉԵՆՔ ՈՐ ԿԸ ԹՕՇՆԻՆՔ

Միայն մենք չենք՝ որ մտահոգ ենք Մայրենիքի հանդէպ սերունդներու տ– ճուն անտարբերութեան, եւ աստիճանական վայրէջքին՝ ու տեղատուութեան համար ։

Գիտենք, ու կը հաստատենք տարուէ տարի, որ հայերէնի ուսուցումը եւ աշակերտութեան հետաքրքրութիւնը՝ նոյն համեմատութեամբ կը նուազին մեր նախակրթարաններուն մէջ։

Միայն կամքէ անկախ պատճառներ չեն, որ կը խորացնեն տագնապը, ու մեզ կը մղեն եզրակացութիւններու։ Այլեւ, կամաւոր անփութութիւնն ու անպատասխանատու դաստիարակութեան եղանակները։

Վարժարաններ ունինք, եւ վարժապետներ ունինք, որոնք ուղղագրութիւնն ու քերականութիւնը անպէտ եւ աւելորդ պերճանք կը համարին, ու կը գոհանան կցկտուր ընթերցումի փորձերով ։

Ու արդիւնքը կ'ըլլայ այն, որ տղան նախակրթարանը ... կ'աւարտէ, այբուբենն իսկ մոռնալով։ Կամ՝ այլանդակելով տարրական բառերու ուղղագրութիւնն իսկ։

Չըսենք աւելին։ Օր մը առանձնապէս կը խօսինք այդ մասին։ Առանց վերապահութեան։ Ամէն մէկուն պատասխանատուութեան բաժինը ճշդելով, անշառաբար ։

Ինչ որ պիտի ուզէինք նիւթ դարձնել խորհրդածութեան, նոյնքան ողբերգական կացութեան մը գոյութիւնն է՝ Մայր Հայրենիքին մէջ,— հոն ուր Մայրենիքը ամէնէն աւելի գուրգուրանքի եւ հոգածութեան առարկայ է — իբրեւ թէ, ընդհովանեաւ հայկական «ռեսպուբլիկայի»․․

Արձագանգ հանդիսանալու համար մըտահոգիչ այն կացութեան, որ կը տիրէ նախակրթարաններու եւ երկրորդական վարժարաններու մէջ՝ հայերէնի ուսուցման եւ համապատասխան արդիւնքի առումով, յօդուածագիր մը՝ Ա. Առիստակէսեան, Երեւանի «Գրական Թերթ»ի 28 Օգոստոսի թիւին մէջ, խնդրոյ առարկայ դարձնելով «Մայրենի լեզվի եվ գրականության դասավանդման որակը դըպրոցներում», կը հաստատէ մանաւորապէս․

— «Ամէն տարի, ռեսպուբլիկայի միջնակարգ դպրոցներն են աւարտում հազարաւոր պատանիներ ու աղջիկներ, որոնց մեծ մասը, սովորելու բուռն ցանկութեամբ, դիմում է բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւնները ։ Եւ ահա հենց այստեղ էլ երեւում է միջնակարգ դպրոցների շրջանաւարտների ձեռք բերած գիտելիքների կայունութիւնը, այս կամ այն առարկայի դասաւանդման որակը տուեալ դպրոցում։ Ընդունելութեան քննութիւնները՝ բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններում, ցոյց են տալիս, որ հաստատուն ու հիմնաւոր գիտելիքներ ձեռք բերած պատանիների ու աղջիկների հետ միասին՝ միջնակարգ դպրոցն աւարտում եւ հասունութեան ատեստատ (հասունացուցիչ) են ստանում բաւական թւով այնպիսի մարդիկ, որոնք չունեն գիտելիքների մինիմում (նուազագոյն) պաշար։ Այդպիսիները տարրական գիտելիքներ չունեն ոչ միայն ճշգրիտ ու հասարակական գիտութիւններից, այլեւ այնպիսի մի առարկայից, ինչպիսին մայրենի լեզուն եւ գրականութիւնն է։ Մարդ ակամայից զարմանում է, երբ տեսնում է, որ տասը տարի մայրենի լեզուով սովորած երիտասարդը չի կարողանում այդ լեզուով մի ճիշդ նախադասութիւն կազմել, գրել՝ առանց տառասխալի․ մի բան, որ պիտի իմանայ չորրորդ դասարանի աշակերտը։ Զարմանքդ աւելի է մեծանում, երբ իմանում ես, որ նա հասունութեան ատեստատ է ստացել, որի մէջ մայրենի լեզու եւ գրականութիւն առարկայի դիմաց դրուած են չորս կամ հինգ թուանշանները (4ը եւ 5ը՝ մեր երկրին մէջ, բարձրագոյն թիւերն են մեր 9ին եւ 10ին պէս, Ա.)»։

Կանգ առնենք վայրկեան մը, աւելի ողբերգականը տեսնելու համար քիչ ետք ։ Առիստակէսեան չի վարանիր նաեւ նմոյշներ ցոյց տալու՝ ուղղագրական տարրական սխալներու, զորս կը գործեն ոչ թէ նախակրթարաններու ընթացաւարտները, այլ՝ միջնակարգ վարժարաններու շրջանաւարտներ ։

Խորհրդածենք, ուրեմն, եւ մխիթարուինք․․․։ Ուրեմն, ոչ միայն մեր երկրին, այլեւ Երեւանի աստղերուն տակ՝ երկրորդականի մեր ընթացաւարտները կը գրեն սկիՍբ, փոխանակ սկիզբի․ համաձաՓ՝ փոխանակ համաձայնի․ ունկնդիեյ փոխանակ ունկնդիրներ ․․․, եւն. եւն. ։

Հապա ի՞նչ պիտի ընէին Հայաստանի աշակերտներն ու ուսանողները, եթէ «ռեւոլուցիոն» ուղղագրութեան մը տեղ՝ ունենային «բուրժուա – քաղքենի – դեկադենտական» ուղղագրութիւն մը, այսինքն, «Հայաստանեան» յօրջորջուած այլանդակ ուղղագրութեան տեղ՝ ունենային մեր ուղղագրական օրէնքներն ու ըմբռնողութիւնը Մաշդոցեան տառերուն եւ բաղաձայնի արժէքով Ե – ն, վերցուցին բաղաձայնի մը յաջորդող եւ ձայնաւորով մը յաջորդուող Ո ն, որ Վի արժէք ունի, սկսան գրել նՎիրական, տՎի, լեզՎի, ՍամՎէլ, եւայլն, երգբարբառային հնչիւնները չպրտեցին մէկ կողմ ու սկսան գրել գրականութՑուն, ՀարութՑուն, բարբարոսութՑուն․․․, ջարդեցին – փըշրեցին՝ ինչ որ «բնոս» էր Մայրենիքին, պարզացուցին իբրեւ թէ ամէն ինչ, բարդութիւններէ եւ նրբութիւններէ խոյս տալու միանգամընդմիշտ, եւ սակայն, ահաւասիկ, այդ պարզագոյն ձեւերուն մէջ իսկ, միջնակարգ աւարտող ուսանողներու գրչին տակ ծաղրանկարի մը կը վերածուի հայերէնը ․․․․

Հիմա մեր տղաքն ու աղջիկները քա –

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Մեր աշխատակիցը, Ցոլի. Շահինեան, որ վերջերս Պէյրութէն Թեհրան գացած էր Լիբանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին հետ, գնդակսագի մրցումի մը առթիւ, շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ գաղութին կրթական եւ երիտասարդական շարժման մասին.—

Մեր այցելութիւններու շարքը փակեցինք ներկայ ըլլալով Դաւթեան (Քուչիչ) տարրական եւ միջին մանչերու վարժարաններն ու Մարիամեան աղջկանց վարժարանը, առաջնորդութեամբ Թեհրանայ դպրոցներու ընդհ. տեսուչ Հախնազարեանի։

Հաճոյքով ու հպարտութեամբ ականատես եղանք հայ դպրոցի հանդէպ ցուցաբերուած ջանքերուն եւ գուրգուրանքին, ըլլայ տեսչութեան, թաղական մարմիններուն ու մանաւանդ հայ ժողովուրդին կողմէ ։

Փոքրիկ գաղափար մը տալու համար յիշենք հոս թէ Թեհրան ունի 16 հայ դըպրոց, իսկ վերը յիշած երեք դպրոցները առանձին ունին մօտ երեք հազար աշակերտ։ Այս դպրոցներու մէջ աչքի կը զարնէ մասնաւորապէս Մարիամեան աղջկանց միջնակարգ վարժարանի հինգ յարկանի շէնքը, կառուցուած դպրոցական պահանջքի բոլոր անհրաժեշտութիւններով։ Արդէն շինութեան վրայ է եկեղեցիի կողքին մանչերու երկրորդ վարժարան մը, որուն համար կէս միլիոն լիբանանեան գումար մը կը նախատեսուի որպէս ծախք ։

Թեհրան իր մօտ մէկուկէս միլիոն բընակչութեամբ, արեւելեան քաղաքի մը տպաւորութիւնը կը ձգէ։ Եթէ չունի Պէյրութի շքեղ ապարանքներն ու եւրոպական առումով գեղեցիկ խանութներն ու որակեալ ապրանքները, խիստ ընդարձակ է, օժտուած լայն ու երկար պողոտաներով, երկաթուղիի մեծ կայարանով, դպրոցներով, պնուորական «լիսէ»ներով եւ համալսարաններով, որոնք առաւելապէս յղացումն ու կառուցումն են հանգուցեալ վեհապետ՝ Ռիզա Փէհլավիին, որուն դըրած ծրագիրներուն եւ առեղծագործ եւ շինարար ուղիներուն վրայ կը քալեն իր ժառանգորդները, ու առ այդ՝ յարգանքի ու երախտագիտութեան արտայայտութիւնը՝ գրեթէ բոլոր հրապարակներուն վրայ եւ կառավարական հաստատութիւններուն առջեւ ցցուած կը տեսնես անոր արձանները ։

Պարսկաստան իր զարթօնքը առաւելաբար կը պարտի հանգուցեալ վեհապետին, ու անոր արժանաւոր գահաժառանգ՝ Ն. Վ. Մոհամմէտ Ռիզա Փահլաւի ներկայ Շահին ։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ «ԱՐԱՐԱՏ» ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Թեհրանի մեր տասը օրուան կարճ այցի առթիւ դըի առած հարեւանցի տպաւորութիւնները մեծ չափով թերի պիտի ըլլային, եթէ չանդրադառնայինք Թեհրանահայ երկսեռ երիտասարդութեան ամէնէն կենսունակ, լուսաշող եւ գաղափարական կազմակերպութեան, այն է հայ Մշակութային «Արարատ» Միութեան ։

Եթէ մեզի համար անսպասելի յայտնութիւն մը եղաւ մարմնակրթանքի ասպարէզին մէջ Իրանի արձանագրած հսկայաքայլ նուաճումները, նոյնքան եւ հաճելի խանդավառիչ ու ոգեւորող անակնկալ մը եղաւ հայ Մշակութային «Արարատ» Միութիւնը իր լայնատարած ու խոր կազմակերպութեամբ, կատարած մշակութային ու մարզական հոյակապ գործունէութեամբ եւ իր գեղեցիկ ակումբով ։

Շատ քիչ լսած էինք իր մասին, թերթերու մէջ նուաղած արձագանգներ միայն հասած էին մեզի, ուրեմն անգուսպ հետաքրքրութիւն մը կը մղէր մեզ, մօտէն ճանչնալու եւ լրիւ գաղափար մը կազմելու անոր այլազան գործունէութեան մասին ։

«Արարատ»ը շարունակումն է հայ երիտասարդական մշակութային միութեան, հիմնուած 1944ին, որ կազմուած է հինգ այլ Պատանեկան Միութեանց ձուլումով

Ուրախ առաւօտ, որ մեր կիրակիին համագամանքն ունի ամբողջ Իրանի մէջ, ընկերներով գացինք իրենց ակումբը, երկյարկանի եւ ոճի անմխկանով օժտուած «Արարատ» ակումբը, արտաքինով անպաճոյճ ու համեստ ներքնապէս շատ հարուստ գրական, երաժշտական, թատերական եւ մարզական բաժանմունքներով ։

Դրան մուտքին, փոքրիկ սեղանի մը ետին նստած զոյգ մը օրիորդներ եւ պարոններ ժպտադէմ կ'ընդունին մեզ։ Սեղանին վրայ դետեղուած տետրակներն ու միութեան գինանշանները ցոյց կուտան թէ անոնք պարտականութիւն ունին անդամավճարներ գանձելու եւ գինանշան տալու անդամներուն։ Միութեան ներքին կանոնագիրը կ'արգիլէ ոեւէ ոչ – անդամի մուտքը ակումբէն ներս։ Մենք որպէս

ջութիւն պիտի զգան ոտքի ելլելու եւ ըսելու իրենց ուսուցիչներուն ։

— Պարոն, Հայաստանի մէջ աւելի խեղճ ու ողբերգական է կացութիւնը․ մենք գոնէ մեր անունները ճիշդ կըգրենք։

Մենք ալ նախակրթարանի ընթացաւարտ տղաք ու աղջիկներ ունինք, որոնք մէկ էջի մէջ երբեմն քառասուն ուղղագրական սխալ կը գործեն, սակայն՝ արդար պէտք է ըլլանք հաստատելու համար, որ մեր ուսուցիչները 9 կամ 10 չեն տար անոնց։ Շատ չատ 7 մը կը շնորհեն, իբրեւ հուսկ նուէր ․․․

(ԱՐԵՒԵԼՔ)

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԹԻՆ ՈՐՋԵՐԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

Այդ պահին էր, որ մեր դուռը յանկարծ բացուեց ու ներս հրեցին ոչ անծանօթ հայրենադարձ Սնար Սնարեանին։

Սնարի երեւալը ուղղակի Աստուծով էր։ Եթէ երկար մենակ մնայինք, Աստուած գիտէ, թէ ինչո՞վ պիտի վերջանար Թոթովենցի վիճակը ։

Թոթովենցը Սնար Սնարեանին ճանաչում էր դեռ արտասահմանից – Ամերիկայից․ իսկ ես միայն երկրից․ 1934ին նա իմ տնօրէնն էր պատմութեան թանգարանում։ Սնարի ներս մտնելն ու Թոթովենցին յատակից վեր բարձրացնելը մէկ եղաւ ։

— Վահան, այդ ի՞նչ վիճակի մէջ ես։ Ինչո՞ւ ես յատակի վրայ նստել։ Ինչո՞ւ ես այդպէս գունատ։ Չլինի՞ հիւանդ ես ։ Ինչո՞ւ բժիշկ չես կանչում։ Վերջապէս սա ի՞նչ վիճակ է, — այսպէս անվերջ հարցեր էր տեղացնում Սնարը ։

Ապա դառնալով ինձ ասաց ․

— Դու էլ ես գունատ, Սուրէն, քե՞զ ինչ է պատահել։ Չլինի՞ քեզ էլ են չարչարել ։

Բայց ինքն էլ էր գունատ, իր դէմքն էլ չարչարուած տեսք ունէր։

Մարդ ուղղակի ապշում էր, թէ որ քամին էր քշել բերել այս մարդուն այս դժբախտ երկիրը։ Իր եւրոպական դըլխարկից մինչեւ օսլայած օձիքը, նա անյարիր մէկն էր այս երկրի համար, իսկ իր մտածելու կերպը, իր թերխաշ մարքսիզմ – լենինիզմը կարելի չէր լսել առանց կուշտ խնդալու ։

Յիշում եմ թանգարանում մեր ժողովները։ Սնարը, նստած տնօրէնի սեղանի ետեւ, որ Ղազարոս Աղայեանի դրասեղանն էր ներկայացնում, ճառում էր Մարքսից ու Լենինից, եւ ինչպէս էր ճառում, կարծես Լենինի վաղեմի գործակիցներից մէկն էր խօսում ․․․

Արտասահմանից երկիր եկած բոլոր յայտնի եւ անյայտ մտաւորականները, բացառեալ Յովհ. Քաջազնունին, բոլորն էլ խցկուեցին համայնավար շարքերի մէջ։ Նրանք նախկին դաշնակցականներ էին կամ ռամկավարներ, յետոյ դարձան հօկճիներ, իսկ երկրում էլ համայնավարներ։ Շատերը պաշտօնի եւ բարձր դիրքի արժանացան եւ յետոյ էլ անխուսափելիօրէն այդ բարձունքներից գլորուեցին մինչեւ ենկավէդէի դժոխային անդունդները։

Այսօրուայ հայ երկիրը մտնելը՝ միեւնոյնն է թէ բանտ մտնես, իսկ բանտ մտնելը՝ միեւնոյնն է թէ դերեզման ես մտնում, սակայն առանց պատմանքի, առանց դադարի ․․․

Սնարին մեղադրում էին որպէս նախկին Դաշնակցականի, որպէս Փաշիստական լրտեսի ։ Կարծեմ, այլեւս կարիք չկայ Սնարի դամբանականը մէջ բերելու, քանզի մեղադրանքը ինքնատինքեան մահացու էր ․․․

***

Ահա հայրենադարձներից մէկ ուրիշը, որի հետ բախտ չունեցայ «նստելու», բայց լսեցի իր ողբականը։ Դա նուագախումբի ղեկավար երաժշտագէտ Եագուպեանն էր, որ Փարիզից եկաւ եւ ինչ մեծ երազներով ․․․

Իբր առաջին գործ՝ նրան առաջարկել էին Սպենդիարեանի անուան օպերային թատրոնում ղեկավարել «Կարմէն» օպերան ։

— Քանի՞ փորձից յետոյ կարող ենք բեմադրել, — հարցնում է օպերայի դիրեկտոր Կիմիկ Յովհաննէսեանը ։

— Մէկ ։

— Ի՞նչպէս թէ մէկ ։

— Այսպէս, քեզի կ'ըսեմ՝ մէկ։

— Բայց դա անկարելի է, ընկեր Եագուպեան ։

— Այսպէս, անկարելի – մանկարելի չեմ գիտեր․ քեզի կ'ըսեմ՝ մէկ ։

Եւ այդ մէկ փորձից յետոյ, նոյն Եագուպեանը ներկայանում է Յովհաննէսեանին եւ ասում ․

— Այսպէս, սա էշերուն հետ բեմադրութիւնը հարիւր փորձով ալ գլուխ չի գար։ Այսպէս, տեսնենք նուագախո՞ւմբ կ'ըլլայ ։

Եւ ճիշդ այդ «էշերու» համար, էնկավէդէն մի գիշեր մի փորձով գործը գլուխ հանեց ։

Ճիշդ միեւնոյն պատմութիւնը տեղի ունեցաւ նաեւ հայրենադարձ, ծանօթ դերասան Լեւոն Ցարուեթի հետ։ Փարիզում նստած, երեւի, ինչեր ինչեր էր երազել՝ Երեւանի Սունդուկեանի անուան թատրոնի բեմի համար։ Բայց հազիւ Միկոյեանի անուան մանկական թատրոնի բեմին արժանացաւ, այն էլ երկրորդական դերերով, եւ յետոյ ․․․

Միեւնոյն պատմութիւնը տեղի ունեցաւ նաեւ շնորհալի քանդակագործ Երուանդ Քոչարի հետ։ Նա էլ մեծ երազներով երկիր վերադարձաւ եւ իր առաջին ոգեւորութեան մէջ քանդակեց Բերիայի կիսանդրին, բայց հազիւ վերջացրած, հազիւ ցուցադրած, նոյն Բերիայի հրամանով «հողմացրիւ»եղաւ ․․․

Այսպէս էր նաեւ Գերմանիայից ներգաղթած եւ երկրում պրոֆեսոր դարձած Ցակոբ Զօրեանը, կամ՝ ինչպէս ընդունուած էր ասել՝ Ցակոբ Անզօրը ։

Ս. ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ

(3) (Շար.)

հիւրեր բնակած է բացառութիւն կը կազմենք ։

Ներսը մեղուաբոյնի մը կերպարանքն ունի։ Բակին մէջ պասքէթպոլի փորձի տեղ կայ։ Առաջին ակնարկով յայտնի է թէ սրտակից ու վարակիչ հետաքրքրութիւն կայ իրենց տան հանդէպ։ Ակնապիշ բոլորը կը դիտեն մեզ։ Առաջնորդութեամբ միութեան վարիչ անդամներուն հետըհետէ կ'այցելենք իրենց գրադարանը, երաժշտութեան, արձանագործութեան, լուսանկարչութեան, սկաուտական և մարմնակրթանքի յատկացուած սենեակները ու ապա ընդարձակ թատերասրահը, որ իր մեծութեամբ (750 հոգիի տարողութիւն) շքեղութեամբ ու մանաւանդ հիացմունքի եւ հպարտութեան առարկայ կրնայ դառնալ ։

Միութիւնը ներկայիս ունի մօտ հազար անդամներ եւ անդամուհիներ, որո՛նց 250ը արի եւ արենոյշներ են։

Վարչական վերին մարմինը, բաղկացած ինը անդամներէ, իբրեւ անմիջական գործակից ունի իւրաքանչիւր ճիւղի համար նշանակուած յանձնախումբեր ։

Գաղափար մը տալու համար իւրաքանչիւր յանձնախումբի կատարած աշխատանքներու մասին, յարմար կը գտնենք ամփոփ կերպով հոս յիշել իւրաքանչիւրի առանձին գործունէութիւնը. —

Գրական բաժինը կը կազմակերպէ դասախօսութիւններ, դասաւանդութիւններ, պատասխանատու է գրադարանին ու կը ստանայ մօտ 25 օրաթերթեր ու պարբերաթերթեր ։

Երաժշտական բաժինը ունի երաժշտական դասախօսութիւններ, լարական նուագախումբ եւ 140 հոգիէ բաղկացած երգչախումբ ։

Թատերականը կը կազմակերպէ թատերական ունկնդրութիւն, ու տարուան մէջ քանի մը անգամներ կը ներկայացնէ հայ եւ օտար հեղինակներու գործերը, բացառիկ յաջողութեամբ ։

Մարզական բաժինը.— Առաւելապէս գրական ու մշակութային կլիմայ ունեցող միութիւնը, անտեսած չէ նոյնքան անհրաժեշտ մարմնակրթանքի բաժինը, ատոր համար անդամները կրնան իրենց նախասիրած խաղերուն համար ամէն դիւրութիւն վայելել ։

Միութիւնը ունի աղջկանց եւ մանչերու պասքէթպոլի խումբեր, ոլիմպիական խաղերու հետեւորդներ, ըմբշամարտ, կոփամարտ, ծանրութիւն վերցնող, փինկփանկ, լողորդութիւն, լեռնագնացութիւն, մարմնամարզական եւ սահնակ

Ներկայիս ֆութպոլի խումբեր չունին, սակայն կը մտածեն շուտով զայն ալ նաեւ այդ ճիւղին ։

Սկաուտական կազմակերպութիւնը ինչպէս վերը յիշեցինք, ունի մօտ 250 սկաուտներ եւ արենոյշներ, որոնք իրենց դասախօսութիւններով, արշաւներով, լեռնագնացութեամբ տիպար եւ օրինակելի կազմակերպութեան մը համբաւը շահած են Թեհրանի մէջ, եւ իբրեւ գնահատանք իրենց թափած ճիգերուն, թագաւորի տարեդարձի առթիւ եղած մարզատօնին, իրաւունք տրուած է իրենց սկաուտական տողանցքի առաջին շարքին քալելու պատիւը ։

Աշխատեցանք շատ սեղմ գիծերու մէջ տալ գործունէութեան պատկերը «Արարատ» միութեան որ իր ամբողջութեամբ կը կատարէ իսկապէս ազգանուէր գործունէութիւն մը՝ արժանի անվերապահ շնորհաւորութեան եւ բիւր գնահատանքի ։

ՅՈՎՀ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՐՁԱՆՆԵՐԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը լուրջ դժուարութեանց կը բախի նորէն տեղաւորելու համար Փարիզի մէջ երկար ատենէ ի վեր մէջտեղէն վերցուած արձանները։ Գրաւման շրջանին հալած արձաններու տեղը լեցնելու համար նախարարութեան ջանքերը մասամբ միայն յաջողեցան, որովհետեւ լուրջ ընդդիմութեան հանդիպեցան ։

Կան պարագաներ, ուր արձանները կը մնան, բայց գեղարուեստական տեսակէտով վիճելի են ։

Եւ սակայն, նշանակելի է որ Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ տակաւին տեղ գտած չեն Վիքթոր Հիւկոյի, Լաֆոնթէնի, Պարոն Հոսմանի եւ Կամպեթթայի արձանները ։

Գրաւման շրջանին էր որ սկսաւ այս դժուարութեան մէկ մասը, երբ Վիշիի կառավարութիւնը յայտնեց թէ պէտք ունի ոչ-երկաթեղէն մետաղի եւ հրամայեց հալեցնել պղինձէ արձանները, որոնք մասնաւոր «պատմական կամ գեղեցկագիտական արժէք» չեն ներկայացներ։ Երեւութապէս շատ արձաններ կային, քանի որ 142 պղինձէ յիշատակարաններ վար առնուեցան իրենց պատուանդաններէն, եւ մահէն աւելի վատթար վախճան մը ունեցան։ Ատոնց 59ը ականաւոր դէմքերու արձաններն էին, ուրիշներ այլաբանական դէմքեր ։

Պէտք է հալեցնէին Վիքթոր Հիւկոյի, Լաֆոնթէնի, Լավուազիէի, Պերլիոզի, Ժան Ժաք Ռուսոյի, Լամառթինի, Քոռնէյլի եւ ուրիշ կարեւոր դէմքերու, ինչպէս եւ դիցաբանական արձանները։

1941ին պետութիւնը երեսուն ֆրանք կուտար պղինձի քիլոյին եւ Վիքթոր Հիւկոյի հսկայ յիշատակարանը 411.470 ֆրանք արժեց — ամէնէն բարձր գինը Ականաւոր անձերու արձաններէն գոյացաւ եօթ թոն պղինձ։ Պետութիւնը յանձնարարեց Գեղարուեստից Նախարարութեան որ ատոնց տեղ դնել տան քարէ քանդակուած արձաններ եւ այսպէս Պերլիոզի, Վիյոնի, Քոռնէյլի, Ռուսոյի, Լամառթինի արձանները նորէն իրենց պատուանդաններուն վրայ դրուեցան։ Սակայն, զանազան պատճառներով բազմաթիւ պատուանդաններ պարապ են դեռ ։

Վոլթէր, որ նստած էր Ֆրանսական Ակադեմիային առջեւ, Քէ Մալաքէի վրայ, տակաւին վերադարձած չէ իր տեղը, թէեւ Գեղարուեստից նախարարութիւնը շինած է ուրիշ մը անոր տեղ դնելու համար։ Ասիկա կը վերաբերի սա իրողութեան որ Ակադեմիան կը մտածէ թէ իր պատուհանէն Սէնի վրայի տեսարանը այնքան գեղեցիկ է որ պէտք չէ խանգարել, նոյնիսկ Վոլթէրով ։

Ոչ ոք տակաւին որոշեց դնել Վիքթոր Հիւկոյի հսկայ յիշատակարանը Վիքթոր Հիւկօ հրապարակին վրայ։ Կը թելադրեն շինել աղբիւր մը, սակայն վերջնական որոշում տրուած չէ։ Վիքթոր Հիւկոյի արձանը պատրաստ է, բայց յարմար վայր մը գտնուած չէ տակաւին։

Փելթիէի եւ Քավանթուի տեղ, որոնք գտան քինինը, քնացող կին մը դրած են Պուլվառ Սէն Միշէլի վրայ, թերեւս քինինի խորհրդանշան մը — սակայն երկուքն ալ չեն տեսնուիր որեւէ տեղ ։

Կամպեթթայի զանգուածային արձանը հանած են Լուվրի առջեւէն։ Բազմաթիւ Փարիզցիներու համար այս արձանը զայրոյթի առիթ մը եղաւ երկար տարիներ ։ Հիմա դրուած է Արդի Գեղարուեստի թանգարանին մէկ անկիւնը, եւ գեղարուեստից նախարարութիւնը չի գիտեր թէ ուր դնէ. Քահո՞րի մէջ, ուր ծնած է Կամպեթթա, Սեւրի՞ մէջ, ուր մեռած է, թէ Նիսի մէջ, ուր թաղուած է։ Ոչ ոք կ'ուզէ Կամպեթթան, եւ յայտնի չէ թէ ինչ պիտի ըլլայ այս դիւանագէտին արձանին ճակատագիրը։ Չեն ուզեր Փարիզի մէջ նաեւ միւս ականաւոր դէմքը՝ Հոսման։ Այս ալ ապերախտութիւն է մէկու մը հանդէպ որ Փարիզի տուաւ իր արդիական փողոցները։

«Ֆրանս Սուար»ի մէկ աշխատակիցը ուսումնասիրելով Փարիզի արձաններու վիճակը, կը գրէ թէ 116 նշանաւոր մարդոց արձաններ կան, 74 այլաբանական յիշատակարաններ, 80 աղբիւրներ եւ 31 աւազաններ։ Սակայն ատոնք Փարիզ քաղաքին իրաւասութեան տակ են, ուրիշներ ալ կան որոնք գեղարուեստական նախարարութեան կը պատկանին ինչպէս եւ Ազգ. Ժողովին, գերեզմաններուն եւայլն։

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԸՆԴՄԷՋԷՆ»

Այս է խորագիրը հատորի մը, զոր գրած է Մարիէտտա Շահինեան։ Բնագիրը ռուսերէն է, թարգմանուած է անգլերէնի եւ կը ծախուի անգլեւսաքսոն երկիրներու մէջ։ Գիրքը կը բաղկանայ 215 էջերէ, բայց խիտ գիծերով եւ գրագէտի ջերմ շունչով հեղինակը կը ներկայացնէ արդի Հայաստանը, իր զանազան շրջաններով.

- Արարատեան դաշտը, այսինքն հին Հայաստանի կեդրոնը, Աշտարակ, դէպի Էջմիածին եւ Ապարան, երթեւեկ։ Երեւան, դէպի Հայաստան մայրաքաղաքը, (տեսարան մը պատշգամէն, պտոյտ մը՝ քաղաքին մէջ, վերի թաղամասը, գիտական կեդրոնը, մագաղաթներու պահպանատունը, ծայրեր ։

Զանգեզուր, Ղափան, պղինձի քաղաքը, Քաջարան, երկաթուղին դէպի Գորիս ։

Լենինական, արդիական քաղաքը, ակնարկ մը Անիի վրան ։

Լոռի, երթ՝ դէպի հիւսիս, Աղպատ – Սանահին ։

Սեւանի լիճը, նկարագրութիւն, Մարտունի, Նոր Բայազիտ քաղաքները ։

Հատորը պատկերազարդ է, ունի նաեւ քարտէս մը ։

Այսպէս, օտարները ճանչնալով հայ բնաշխարհը, կը համոզուին թէ ինչ ընդունակութիւններ ունի այս ժողովուրդը, իմացական թէ շինարարական ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԾԱՂՐԱՆԿԱՐԻՉ Սարուխան վերջերս ցուցահանդէս մը տուած է Պէյրութի մէջ։ Վաթսունեւհինգ ծաղրանկարներու նիւթերը բաժնուած են ութ խումբերու. — Դիմանկարներ, Երաժշտութիւն, Մարդկային կատակերգութիւն, Մայրեր, Եգիպտական տեսարաններ, Արդի նկարչութիւն, Պէյրութեան դէմքեր, «Մեծապատիւ Մուրացկանները» (Յակոբ Պարոնեանի)։

ԹԵՀՐԱՆԻ ազգ. տարրական դպրոցներու աշակերտները կայս. պալատ հրաւիրուած են մասնակցելու համար Արան Դ. թագաւորի ծննդեան տօնին։ Այս առթիւ երկրի մարզական կեանքի ընդհ. վարիչ զօրավարը ազգ. դպրոցներու տեսուչին յայտնած է թէ մինչեւ տասը տարեկան երկսեռ աշակերտութիւնը կրնայ մասնակցիլ։ Ցարդ հայ աշակերտութիւնը ցոյց չէր տուած հրապարակաւ իր մարզական կարողութիւնները։ Ամբողջ երկրին մէջ արգիլուած է երկսեռ կրթութիւն, բացի հայ դպրոցներէն։ Այդ օրը Թեհրանի ձայնասփիւռը մեծ գովեստով խօսած է հայ աշակերտներու մարզանքի մասին։ Հանդիսութիւններէն մէկ շաբաթ ետք տեսուչը, դասատուները եւ 120 աշակերտները պալատ ճաշի հրաւիրուած են։ Թագաւորը եւ թագուհին հետաքրքրուած են աշակերտութեան վիճակով, դասերով, մարզանքով եւ [illegible] թէ՝ «դպրոցը աւարտելէ ետք երբեւ կը մտնեն «Արարատ» միութեան շարքերը ։ Աշակերտները մէյմէկ տուփ անուշեղէն ստանալով դպրոց վերադարձած են ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

NOUVELLE REVUE FRANÇAISE

Դեկտեմբերի թիւին մէջ հրատարակած է Արմէն Լիւպէնի բանաստեղծութիւն մը «Լ'Օրէոլ»։ Այս նոր եւ ինքնատիպ կտորը անգամ մը եւս կը հաստատէ Շահան Շահնուրի անժխտելի տաղանդը։

«ՅԱՌԱՋ» Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (188)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

Բ. ՄԱՍ

Ան դաւադրութիւններու առանցքը կը կազմէր եւ յաճախակի խորհրդակցած էր Ջիա Խուրշիտներու, Հաֆըզ Մէհմէտներու հետ, ամենագաղտնի խնդիրներու մասին ։

Թալէաթ փաշայի հրաժարման եւ Իթթիհատի բնաջնջման օրերէն սկսեալ, այս մարդիկը տարբեր անուններու տակ գործեցին եւ վերստին իշխանութեան գլուխ գալու համար աստիճանաբար ընդարձակեցին իրենց բազմացանց գործունէութիւնը, մահափորձի գաղափարին յանգելու համար ի վերջոյ։ Այո, իրենց համար Միլլի իշխանութեան տապալումը եւ երկրին Ազատարարին մահացումը անհրաժեշտութիւն մըն էին այլեւս։ Չէ՞ որ քաջալերուած էին անցեալի նման դէպքերէն եւ դաւադրութիւններէն ու կը յուսային Գալը Ալիի նոր յարձակում մը ի գլուխ հանել ։

Կ'ուզեմ նաեւ յիշեցնել թէ՝ Գարա Քեմալ մեծ դեր ունեցաւ [illegible] կուսակցութեան կազմութեան գործին մէջ, բայց պաշտօնապէս չմտաւ այդ կուսակցութեան մէջ, նախընտրելով վարագոյրին ետեւ ծածկուիլ որովհետեւ եթէ մտնէր, կասկած պիտի հրաւիրէր այդ կուսակցութեան վրայ եւ այն կարծիքը պիտի կազմուէր թէ Իթթիհատի մէկ ձեւափոխումն էր ան։ Ինք այս ուղղութեամբ թաքուն ձեռնարկներ կատարեց Գարա Վասըֆ եւ Զոլաք Սէլահէտտին պէյերու հետ եւ մասնակցեցաւ ծրագիր-կանոնագրի վիճաբանութիւններուն։ Գարա Քեմալ մօտէն կը հետեւէր խռովարարական այդ բոյնին բոլոր խլրտումներուն։

Ահա թէ ինչո՞ւ, կը պահանջեմ որ դատէք եւ յանցապարտութեան պարագային պատժէք քաղաքական, առեւտրական, կուսակցական տարազներու տակ ծպտուած ամբաստանեալները, գաղտնի կոմիտէի պետ Ճավիտ պէյ, Տոքթ. Նազըմ, Ալի Իհսան, Հիլմի, Քիւչիւք Թալէաթ, ոստիկանական նախորդ տնօրէն Ազմի, Նաիլ, Հիւսէյին Ճահիտ, Իթթիհատի ընդհ. քարտուղար Միտհաթ Շիւքրիւ, երեք փախստականները՝ Րաուֆ, Տոքթ. Ադնան եւ Րահմի պէյերը, Տոքթ. Րասուհի, Նախկին արտաքին գործոց նախարար Ահմէտ Նէսիմի, Սալահ Ճիմճօզ, Համտի Պաշա, Համալ Ֆէյզի, եւն.»։

Ընդհ. դատախազին ամբաստանագրին ընթերցումը լրացաւ, միւս ամբաստանեալները անձկութեամբ իրարու երես կը նայէին ։ Պահանջուած պատիժները էին առժամեայ թիապարտութենէն մինչեւ կախաղան ։

ԷՆՎԷՐ ՓԱՇԱՅԻ ԽՆԴԻՐԸ

Նախագահը դուրս հանել տուաւ բոլոր ամբաստանեալները եւ միայն Քիւչիւք Թալէաթ պէյը պահեց

— Ամէնէն առաջ ձեզ պիտի դատենք, ըսաւ [illegible] .

Դատարանի նախագահը չեշտակի նայելէ ետք Քիւչիւք Թալէաթ պէյի, վարպետօրէն հարցումներու տարափ մը բանաց զայն ։

— Ընդհ. պատերազմի ընթացքին եւ մինչեւ Թալէաթ փաշայի հրաժարումը ինչե՞ր ըրիք։ Դուք անդամ էիք Իթթիհատի կեդրոնական կոմիտէին, խոշոր դեր մը ունեցաք, քաղաքական ի՞նչ կեանք վարեցիք ։

— Առաւելապէս կուսակցութեան հրատարակչական գործերով զբաղեցայ Պարբերականներ հրատարակեցի, այնպէս որ ժամանակ չէի ունենար շատ անգամ կուսակցութեան կեդրոնի ժողովներուն երթալու. Իթթիհատի առօրեայ գործերով չէի զբաղիր գրեթէ .

— Եւ սակայն, ձեր կուսակցութիւնը կառավարութեան գործերուն ալ միջամուխ կ'ըլլար, տնտեսական խնդիրներուն մէջ ալ քիթը կը խոթէր ։

— Ոչ, Թալէաթ փաշա կուսակցութեան արգիլած էր կառավարութեան գործերուն միջամուխ ըլլալ, միայն կուսակցական կազմակերպութիւնը ժողովուրդին ծառայութեան մէջ դնել կ'ուզէր, տնտեսական խնդիրներու առջեւ աջակից ըլլալով կառավարութեան ։

— Այսինքն, ուրիշ խօսքով, պարենաւորման գործերու մէջ խառնուիլ եւ ժողովուրդը կողոպտել, այնպէս չէ՞։

— Ոչ, Իթթիհատի կեդրոնական կոմիտէն պարենաւորման գործերու չէր խառնուեր։ Կ'ընդունինք պատերազմի պատասխանատուութիւնը, բայց չեմ ուզեր ամբաստանուիլ պարենաւորման գործերով։ Անոնց մէջ որեւէ մասնակցութիւն չեմ ունեցած։ Նոյնիսկ Զիա Կէօքալփ եւ ես, կեդրոնական կոմիտէին մէջ բնաւ չէինք փափաքեր որ Գարա Քէմալ պէյ զբաղի պարենաւորման գործերով։ Հակառակ ատոր Գարա Քէմալ պէյ մտիկ չէր ըներ մեզ եւ իր ընկերներուն հետ ուզածին պէս կը գործէր ։

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ հողագործական նախարարը կը ծանուցանէ թէ երկրին յաւելուածական արմտիքը անմիջապէս տրամադրելի է մարդասիրական ընկերութեանց, բաժնուելու համար արտասահմանի թշուառ ժողովուրդներուն ։ Զոր լուբիա եւ բրինձ եւս պիտի բաժնուի ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը, Ատնան Մէնտերէս, իր կուսակիցներուն ներկայացուց տնտեսական ծրագիր մը, որ վաւերացուեցաւ անմիջապէս ։ Կը յուսան այս ծրագրով լուծել տնտեսական տագնապը ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Ապահովութեան նախորդ վերատեսուչը, Օթթօ Ճոն, որ վերադարձած էր արեւելեան շրջանէն, կը հարցաքննուի անդադար ։ Առայժմ ազատ ձգուած է ։ Իր փախուստը դիւրացուցած է դանիացի լրագրող մը ։ Կ՚ըսէ թէ պոլշեւիկները թմրեցուցիչ մը հրամցնելով, յաջողած էին արեւելեան Գերմանիա փախցնել զինքը ։ Ամբողջ գաղտնիքը լուսաբանուած չէ տակաւին ։ Փախստականը Մոսկուա եւ Ռրիմ աքսորուած էր եւ միշտ հսկողութեան տակ էր ։

ԿԻՊՐՈՍԻ համայնավար կուսակցութիւնը արգիլուեցաւ, ինչպէս գրած էինք երէկ ։ Իբրեւ բողոքի ցոյց, հազար բանտարկեալներ ամէն աշխատանք դադրեցուցին զինուորական հաստատութեան մը մէջ, Նիկոսիոյ պանդոկներուն սպասաւորներն ալ գործադուլ մը սարքեցին ։ Թերթերու հրատարակիչները կը սպառնան փակել տպարանները ։ Կ՚ըսուի թէ կուսակցութիւնը քան հազար անդամներ ունի արհեստակցական միութեանց մէջ ։ Ձերբակալուած են 135 կասկածելիներ ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդային դեսպանը մերժեց արեւմտեան պետութեանց բողոքագիրը, կրկնելով թէ Պերլինի արեւելեան շրջանին բարեկարգութեան պատասխանատուն է ժողովրդական սատիկանութիւնը եւ թէ Գերմանիոյ նախկին մայրաքաղաքը մաս կը կազմէ գերիշխան պետութեան մը եւ ոչ թէ գրաւեալ շրջան մըն է ։

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան «առաջնորդ» նշանակուեցաւ Գ. Կէյթսքել, 157 ձայնով ։ Զախ թեւին թեկնածուն, Պիւըն, ստացած էր 70 ձայն ։ Նոր վարիչը նախապէս ելմտական նախարար էր եւ արագ բարձրացում ունեցած է ։ Ինչպէս իր նախորդը, էթլի, կը պատկանի բարեկեցիկ դասուն եւ վարպետ կազմակերպիչ մըն է, ինչպէս եւ քաջ տնտեսագէտ ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ երկու շրջուն գործակալները, մառէշալ Պուլկանին եւ Ն. Խրուշչեւ, որոնք Հնդկաստանէն ճամբայ ելած էին դէպի Աֆղանիստան, ստիպուեցան կանգ առնել ռուսական Թերմեզ քաղաքին մէջ, օդին սաստկութեան հետեւանքով ։ Երկուքն ալ կը հաւատան թէ յաջողած են համոզել Հնդկաստանի 370 միլիոն բնակիչները թէ Խ. Միութիւնը իրենց ամենամեծ բարեկամն է ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կէյվէցի եւ Խարբերդցի հայրենակիցներու փափաքով, այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Խարբերդի նահատակ առաջնորդ Կէյվէցի Տ. Պսակ Ծ. վրդ. Տէր Խորէնեանի և 1920 Յուլիս 8ին Կէյվէի մէջ նահատակուողներու յիշատակին. Անունները պիտի յիշուին, եթէ ընտանիքի անդամներ կանխապէս տեղեկացուցած ըլլան նոյն տառուն ։

Այրի Տիկին Հայկանուշ Ղազարոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նորայր Տէպէժեան, Գ. Կ. Սիմոնեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Սիմոնեան, Տէր եւ Տիկին Ծնունդ Սէտէֆճեան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Աւետեան, եւ Առաքել Ղազարոսեան, Տիկ. Վարդանեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Թորանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ներսէս Կարապետեան, եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ազատ Խաչատուրեան խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, կնքահօր եւ ազգականին

ՎԱՀՐԱՄ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

(Կիւրլէցի, 56 տարեկան)

մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը, 1 ռիւ տը Տիժոն, Ալֆորվիլ ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, ուրբաթ, ժամը 15.45ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, ուր էջ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողները, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

ՎՐԻՊԱԿ.— Հինգշաբթի (15 Դեկտ.) «Յառաջ»ի նոր շրջանի թիւը պիտի ըլլայ 3263 (սխալմամբ տպուած է 3267) ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուին այս կիրակի ժամը 11ին՝

Madame RENÉ COTYի

մահուան քառասունքին առթիւ ։

***

Գ. Սարգիս Եղիազարեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Ազատ Եղիազարեան եւ զաւակները, Գ. Վռամ Եղիազարեան, Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Զիլինկիրեան, Գ. Խ. Եղիազարեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Եղիազարեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Մարգարեան եւ Փաշալեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԵՂՍԱ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Դեկտեմբեր 17ին, Ֆրանսական ձայնասփիւռի ազգային ռատիօկայանէն (Շէն Նասիոնալ) ժամը 16.40ին պիտի տրուի Լէ Միւզիկրէնի ունկնդրութիւնը, որուն ընթացքին փոքրիկն Անի Կազէր —Ղազարեան պիտի նուագէ դաշնակով ։

ԽՆՋՈՅՔ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Վիէնի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ Կեդր. Ֆրանսայի մասնաճիւղերուն ։ Այս կիրակի կէսօրէն վերջ ։

ՀԱՃԵԼԻ ԺԱՄԱՆՑ ՄԸ

Կը խնդրուի շրջանի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժան ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր - Սերոբ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Ներկայանալ անդամատետրով ։ Կարեւոր օրակարգ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէ՝ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին. 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրահը ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն իր հիւրերուն կը սպասէ ժամը մէկէն սկսեալ օթօքարներուն կայարանը, շոգեկառքի կայարանին առջեւ ։

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՊԱՆԵՆԷՕ - ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, իր դպրոցի սրահին մէջ ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Յ. Պ. Փոն տը Շէրիւի. Անունը կարեւոր չէ ի՞նչ դիտողութիւն ունիք.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի անդամներուն այցելութեան առթիւ, Տէնսինցի Գ. Յովհաննէս Մանուկեան 500 ֆրանք կը նուիրէ մասնաճիւղին, իր խորին երախտագիտութիւնը յայտնելով ։ Մասնաճիւղը արդար ապաքինում կը մաղթէ ։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer, Paris.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

SAMEDI 17 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7854 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3265

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՁԵՂՆԻ՛ ՄՌՌՆԱՍ...»

●

Տարօնեան բացատրութիւն մը, — Զըլլա՛յ թէ մոռնաս ...

Բոլոր լեզուներն ալ ունին միեւնոյն կոչականը, աննշան տարբերութեամբ ։ Անգլիացիները կ՚ըսեն ․— «Մի՛ գուցէ մոռնանք» ․

Ամէն ժողովուրդ իմաստութեան պահար մը կը գտնէ այս ազդարարութեան մէջ, որքան ալ բարձր գիրքերու հասած ըլլայ ։

Մասնաւորապէս փոքր ժողովուրդներու համար այս պատուէրը կրնայ դառնալ ուղեցոյց, եղերական կամ ճակատագրական պահերու մէջ ։

Այդ «փոքրերէն» մէկն ալ մենք ։ Թերեւս ամէնէն անտէրն ու անճարը ։

Մեր այս արտակարգ, աստանդական եւ ցիրուցան վիճակին մէջ, փրկարար դեր մը պիտի կատարէր «Ձեղնի՛ մոռնաս»ը ։

Եւ սակայն, ամէն բան կ՚ընենք, օր առաջ մոռնալու համար կարգ մը հիմնական պիտոյքներ եւ նուիրական պարտականութիւններ ։

Կը մոռնանք թէ տարագիր բազմութիւնները ամէն բանէ առաջ կը կարօտին խաղաղութեան, իրենց ինքնապաշտպանութիւնը զօրացնելու, գիմադրական ճակատ մը կազմելու համար ։

Կը մոռնանք թէ արդէն ահաւոր աւերներ գործած է օտարութիւնը, վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին եւ այժմ կանգնած ենք զառիթափի մը վրայ ։

Կը մոռնանք թէ մտածելու, խօսելու, գրելու ազատութիւնը իրաւունք չի տար գաղափարական պայքարը լեզուագարութեան վերածելու ։

Կը մոռնանք մեռելները եւ անոնց եղերական պատմութիւնը ։

Կը մոռնանք երէկուան պատմութիւնը ։

Միայն լրագրական ժխորը, իր սանձարձակ մոլեգնութեամբ, կ՚ապացուցանէ թէ մեր կացութեան ողբերգութիւնն ալ մոռցեր ենք ։

Լեզուները եւ գրիչները կը բանին ի հաշիւ ասիական խուժանավարութեան մը որ չարախինդ քրքիջներ արձակել կուտայ թշնամիներուն ․

Ուր եւ է գաղափարական տարբերութիւն անմիջապէս կը վերածուի «ճիհատ»ի մը, զզուելի եւ անբարոյական ։

Ամէնէն սրտցաւ թելադրութիւնն ալ խեղաթիւրուելով կը դառնայ մարտակոչ, խոր ճեղքեր բանալով այս կամ այն գաղութին մէջ ։

Աւելի քան մէկ միլիոն ժողովուրդ եղբեր կը փնտռէ, երկարաձգելու համար իր գոյութիւնը օտարութեան մէջ ։

Ելքերէն մէկն է՝ ստեղծել կեդրոնական իշխանութիւն մը, շրջանային բաժանումներով, — Եւրոպա, Ամերիկա եւ Միջին Արեւելք ։

Գաղափարը հաղիւ ձեւակերպուած, մոլեռանդները կը սկսին, — ճակատ կը յարդարեն հայրենիքին դէմ ...

Եղեռնները կը մոռնան որ եթէ գաղութները կազմալուծուին, հայրենիքն ալ չարաչար կը տուժէ, կորսնցնելով թանկագին պահեստ մը ։

Այդ ո՞ր ուժն է որ պիտի փրկէ Հայկական Արտասահմանը, եթէ անոր առողջ թեւերն ու գլուխները անճրկին, իրենց ինքնապաշտպանութեան պայքարին մէջ ։ Եթէ օգակները քակուին գիտութեամբ եւ անգիտութեամբ ։

Այս նոյն խաչակիրները գիշերը ցերեկին խառնած են, Դաշնակցութիւնը օր առաջ «թաղելու» համար ։

Թշուառնե՛ր ։ Կը մոռնան որ թէ Դաշնակցութիւնը փլի, անոր յետին բուխերիկին մոխիրը բաւական է այրելու իրենց ոտքերն ու ձեռքերը, յիշեցնելով փրկարար պատգամը ․

— Ձեղնի՛ մոռնաս ...

Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

●

ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԿՌՈՒԻԼ, ԵԹԷ ...

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ Միջին Արեւելքի մէջ ։

Ատլանտեան խորհուրդին գումարման առթիւ, առջի օր մասնաւոր խորհրդակցութիւն մը կատարեցին Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները ։ Խորհրդակցութիւնը տեւեց աւելի քան մէկ ժամ ․․․ նախարարները քննեցին նաեւ ․․․ Ափրիկէի խնդիրը եւ Բուլկանինի ու Խրուշչեւի վերջին այցելութիւնները․ բայց օրակարգի գլխաւոր հարցը Միջին Արեւելքի կացութիւնն էր ։

Երեք նախարարները քննեցին թէ ինչ հետեւանքներ կրնայ ունենալ Իսրայէլի վերջին յարձակումը սուրիական դիրքերուն վրայ ։ Եւ որոշեցին ներդաշնակել իրենց քաղաքականութիւնը, համաձայն 1950 յայտարարութեան, որ կը տրամադրէ հաւասարակշռութիւն մը պահել արաբական երկիրներու եւ Իսրայէլի ռազմագինութեան մէջ ։ Որոշեցին նաեւ տնտեսական օգնութիւն ընծայել կարգ մը արաբական երկիրներու, հակազդելու համար Խ. Միութեան վերջին ձեռնարկներուն, մասնաւորապէս դրամական եւ արհեստագիտական աջակցութիւն տրամադրել Եգիպտոսի ։ Այս առթիւ նկատի առին նաեւ Պաղտատի Ուխտին հետեւանքները ։

× Եգիպտոսի վարչապետը, զնդ. Կամալ Նասըր հետեւեալ յայտարարութիւնն ուղղեց ժամուլին․

— Տեղեկացուցի բրիտանական եւ ամերիկեան դեսպաններուն թէ ազդարարած եմ Ազգաժողովին որ եթէ Եգիպտոս ցարդ խաղաղասիրական դիրք մը բռնած է, այսպէս չի կրնար շարունակել ։ Յայտարարեցի դեսպաններուն թէ եթէ Իսրայէլի բանակը նոր յարձակում մը կատարէ Եգիպտոսի կամ Սուրիոյ դէմ, անհատական գործողութիւններով պիտի չսահմանափակուինք, այլ երկու երկիրներուն զինեալ ուժերը հաւաքաբար պիտի գործեն ... Այս խնդիրը քննած եմ երկու միացեալ բանակներու ընդհ․ հրամանատարի՝ զօր. Ամէրի հետ ։ Այժմ որ ամբողջ աշխարհ գիտէ թէ Իսրայէլ միշտ նախայարձակն է, այլ եւս աւելորդ է մեր խաղաղասիրական քաղաքականութիւնը, վասն զի կարելի չէ խաղաղութիւնը ապահովել միայն մէկ կողմէն ։ Քանի որ միւս կողմը կը շարունակէ յարձակիլ, իմացուցի նաեւ Ապահովութեան Խորհուրդին թէ ինչ պիտի ըլլայ մեր դիրքը այս յանախադէպ յարձակումներուն հանդէպ » ։

Այս յայտարարութիւնը հաղորդուեցաւ պաշտօնական անթելով ալ ։ Այս առթիւ անգլիական աղբիւրէ կը հաստատեն թէ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միջեւ կնքուած դաշինքին Բ. յօդուածը կը տրամադրէ ․ — «Երկու կողմերէն մէկուն հողին կամ զինեալ ուժերուն դէմ կատարուած որեւէ յարձակում պիտի համարուի երկուքին դէմ գործուած ։ Եթէ մէկը յարձակում կրէ, երկուքը միասին արագօրէն օգնութեան պիտի հասնին եւ անմիջապէս ձեռք պիտի առնեն ամէն տրամադրելի միջոց ։ մէջն ըլլալով զինեալ ուժը, յարձակումը ետ մղելու եւ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար » ։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ ծանրակշիռ կը գտնեն Եգիպտոսի վարչապետին այս ազդարարութիւնը ։

× Անգլիական կառավարութիւնը պաշտօնապէս բողոքեց Իսրայէլի, անցեալ կիրակի օրուան յարձակման առթիւ,

∷ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ∷

*

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԾԱՌԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԴԱՂՏՆԻՔՆԵՐ

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ երեք թրքուհիներ յանցանքի վրայ բռնուած են Իզմիրի մէջ, ամերիկացի սպաներու հետ, մօրէ մերկ ։

Երեքն ալ ննջարան մը կը յամախեն եղեր ։

Երբ ոստիկանութիւնը եւ ծնողները հասեր են, ամէնէն համարձակ մանկամարդուհին հեծկլտալով խոստովաներ է իր գլխուն պատահած փորձանքը ։

Առաջին անգամ չէ որ թուրք թերթերը պատմութիւններ կը հրատարակեն այս կարգի արկածներու մասին ։

Ամիսներ առաջ աւելի պերճախօս դէպք մը կը հաղորդէին Անգարայէն ։ Նորէն ամերիկացի պաշտօնեաներ էին ամբաստանեալները ։

Այս յանախադէպ արկածները ինծի կը յիշեցնեն Ա. աշխարհամարտին զինադադարի օրերը, երբ թուրք հանրմներ կարգի կը սպասէին Պոլսոյ բրիտանական դէսպանատան սանդուղներուն վրայ, իրենց ջարդարար ազգականները ազատելու համար ։

Իսկապէս շատ մը ջարդարարներ փըրկուեցան, ինչպէս աւելի վերջը պիտի արձակուէին Մալթայի 75–80 աքսորականները, մասնաւոր սակարկութեամբ ։

Կը յիշեցնէ, նաեւ, ուրիշ պարագայ մը ․ —

Թրումընի վարդապետութեան հաստատումէն ի վեր (12 Մարտ 1947), հարիւրաւոր ամերիկացի սպաներ եւ մասնագէտներ կը շրջին Թուրքիոյ մէջ, չափելով անոր լայնքն ու երկայնքը, իբրեւ զինակից ։

Այդ պտոյտներու եւ ուսումնասիրութեանց ընթացքին, անոնք անշուշտ գիտութեան ծառին հետ, ուրիշ գաղտնիքներ, այլապէս ուշագրաւ իրականութիւններ ալ տեսան ։

Օրինակ, տեսան մերկ ու լերկ լեռներ եւ խոպան դաշտեր, որոնց բնակած աղբիւրները անգամ ցամքած են, իբրեւ հետեւանք շինարար ժողովուրդի մը անհետման ։

Այդ առթիւ, գոնէ յիշեցի՞ն թէ տարիներ առաջ նախագահ մը ունէին, Ուիլսըն, որ յանդգնութիւնն ունեցաւ պաշտպանելու այս հալածական ժողովուրդին ապրելու իրաւունքը ...

ՎԱՀԷ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏԸ ՄԻՇՏ ՄՏԱՀՈԳ

Ատլանտեան Խորհուրդը կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները Փարիզի մէջ ։ Առջի օրուան նիստը շատ կարեւոր էր ինչպէս կը հաստատեն հրատարակուած տեղեկութիւնները ։

Ընդհ․ քարտուղարը իր զեկուցման մէջ պարզեց անցեալ մայիսէն մինչեւ նոյեմբեր կատարուած աշխատանքները, մասնաւորապէս զինուորական ճակատին վրայ ։ Յետոյ անդամակից պետութեանց արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարները քննեցին Խ. Միութեան ռազմական ուժը եւ ներկայ քաղաքականութիւնը ։ Զինուորական յանձնախումբին տեղեկագիրը կը հաստատէ թէ Խ. Միութիւնը կը շարունակէ աւելցնել իր օդային եւ ծովային ուժերը, միեւնոյն ատեն պնդելով թէ կրճատած է ցամաքային զօրքը ։ Միւս կողմէ, Խ. Միութեան վերջին հիւլէական փորձերը կը ցուցնեն թէ այդ երկիրը թերեւս ի վիճակի է զարմանալու իր յապաղումը, բաղդատելով Մ. Նահանգներուն հետ ։ Եւ վերջապէս, ուշագրաւ են Խ. Միութեան ռազմախաղերը Միջին Արեւելքի մէջ, ռուսական կամ չեխական զէնքերու վաճառումը, Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի այցելութիւնը Հնդկաստան, Պիրմանիա եւ Աֆղանիստան ։ Եզրակացութիւն, — «․ Միութիւնը կը շարունակէ նոյն քաղաքականութիւնը ․— պառակտել արեւմտեան աշխարհը, ամէն տեղ սողոսկիլ քարոզութեամբ եւ բազմատեսակ ու հնարամիտ մեթոտներով ։ Ուրեմն, պէտք չէ թուլնայ Ատլանտեան կազմակերպութեան ճիգը, Արեւմուտքը պէտք չէ քնանայ երազներ հիւսելով «Ժընեւի ոգի»ին վրայ որ չի համապատասխաներ իրականութեան» ։

Վիճաբանութեանց ընթացքին Պ. Փինէ

Գալիլիոյ շրջանին մէջ ։ Արտաքին նախարարին օգնականը իր պաշտօնատունը հրաւիրելով Իսրայէլի դեսպանը, խոր վրդովում յայտնեց եւ աւելցուց թէ Անգլիա պիտի պաշտպանէ Սուրիոյ կողմէ Ապահովութեան Խորհուրդին ուղղուած բողոքը ։ Այս վերջինը նիստի հրաւիրուած էր երէկ, քննելու համար Սուրիոյ ծանուցագիրը որ կը պահանջէ «անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել ծանրակշիռ կացութեան հանդէպ » ։ Երկու օրուան մէջ երկրորդ ազդարարութիւնն է որ կ՚ուղղուի Անգլիոյ կողմէ ։ Երեքշաբթի օր կառավարութիւնը ազդարարած էր թէ անցեալ կիրակի օրուան անակնկալ յարձակումը որեւէ արդարացում չունի ։

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոնէն կը գրեն մեզի (15 դեկտ.) ․

․․ Համայնական Խորհուրդը գումարեց իր տարեկան ընդհ. ժողովը, ներկայացնելու համար երկու տարուան գործունէութեան զեկուցումը ։ Ներկայ էր համայնքին կարեւոր մասը ։ Համայնական խորհուրդին ատենապետը, Պ. Ս. Քիւրքճեան ժողովը բանալով, բացատրեց թէ օրակարգի գլխաւոր նիւթն է ծրագրուած ազգ. Ակումբին խնդիրը ։ Գանձապահը, Պ. Ա. Մուշթաքեան ներկայացուց երկու տարուան ելեւմուտքը ։ Պ. Ա. Սաֆրաստեան տեղեկութիւններ հաղորդեց ընկերային եւ կրթական եւն. գործունէութեան մասին ։

Յետոյ խօսք առաւ Եղ. Գէնլեան, յայտնելով թէ Համայնական Խորհուրդին անդամները իրենց միջեւ հաւաքած են վեց հազար սթեռլին, Ակումբին հաստատման համար ։ Սեփական վայելուչ տուն մը ունենալու համար անհրաժեշտ է քսան հազար սթեռլին ։ Խորհուրդին չորս անդամները վճարած են չորս հազար սակի ․․․ օրինակ հանդիսանալու համար, կը մնայ լրացնել պակասը ։

Խումբ մը ուսանողներ յանձն առին այցելել տունէ տուն, հաւաքելու համար մնացեալ գումարը ։ Այժմ Համայնական Խորհուրդը պիտի կազմակերպէ հանգանակութեան գործը ։

բացատրեց թէ անհրաժեշտ է զարկ տալ Ատլանտեան զինակիցներու տնտեսական գործակցութեան, դայն տարածել Ափրիկէի եւ Ասիոյ մէջ, ընդունիլ Խ. Միութեան տնտեսական մարտակոչը, — զնում արեւելեան երկիրներու հում նիւթերուն — Պիրմանիոյ բրինձը, Եգիպտոսի բամպակը եւն., արհեստագիտական օգնութիւն Հնդկաստանի ։ Կարճ խօսքով, Խ. Միութեան արտակարգ ճիգերը հրապուրելու յետամնաց երկիրները ։ Յետոյ աւելցուց ․— Անշուշտ ասիկա չի նշանակեր թէ պիտի թուլցնենք մեր արթնութիւնը եւ ռազմական ճիգը ։ Անփոխարինելի պարտականութիւն մըն է ամրապնդել՝ մեր հաւաքական ապահովութիւնը․ վասն զի սպառնալիքը չէ անհետացած» ։

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարն ալ բացատրեց թէ Ռուսերը նոր պաղ պատերազմ մը բացած են Ժընեւի ժողովներէն ի վեր, սպառնալից կացութիւն մը ստեղծելով Միջին Արեւելքի եւ Հարաւ —

(Շար․ը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԸ
ԻՐ ՆԵՐՔԻՆ ՑԱԼՔԵՐՈՎ

ԻՆՉ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ ՏՐՈՒԱԾ ԵՆ ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԷՋ

●

Պաղտատի Ուխտը, իր առաջին խորհրդաժողովը գումարեց Պաղտատի մէջ, Նոյեմբեր 19ին, մասնակցութեամբ հինգ ազգերու, Թուրքիա, Իրաք, Փաքիստան, Անգլիա եւ Իրան։

Այս վերջինը յարած էր հազիւ երկու ամիս առաջ, Հոկտեմբեր 11ին։

Բայց Իրանի յարումով, Պաղտատի Ուխտը կը ներկայացնէ՞ զօրաւոր ազդակ մը, իբրեւ զինուորական ուժ։

Կարգ մը մասնագէտներու հաստատ համոզումով, այս Ուխտը, իր ներկայ վիճակով, տակաւին շատ տկար է, դիմադրելու օտար արշաւանքի մը։

Բացի Թուրքիայէն, որ ունի զօրաւոր բանակ մը, շնորհիւ ամերիկեան սպառազինութեան, Պաղտատի Ուխտին մաս կազմող միւս երկիրներու զինուորական ուժը տակաւին մեծ արժէք մը չի ներկայացնէր, ռազմական տեսակէտով։

Միւս կողմէ, այս Ուխտը տկար է նաեւ Թիկունքէն, ցորչափ Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս ու Յորդանան, կը շարունակեն դուրս մնալ։

Որով, անհրաժեշտ կը համարուի ոչ միայն կազմակերպել եւ զօրացնել ներկայ չորս անդամներուն ռազմական ուժը, այլ եւ Պաղտատի Ուխտին միացնել դուրս մնացած միւս երկիրները։

Այս բացարձակ անհրաժեշտութեան հիմնովին համոզուած են Անգլիոյ եւ Ամերիկայի վարիչները։

Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարարին՝ Մըքմիլընի այցը Սուրիա, Լիբանան եւ Յորդանան, ժողովէն անմիջապէս վերջ, տարբեր նպատակ չէր հետապնդեր։

Բայց ի՞նչպէս խրախուսել Սուրիոյ, Եգիպտոսի եւ Լիբանանի յարումը այս Ուխտին, երբ անոնք վճռապէս ճակատ յարդարած են, առանձին զինակցութիւն մը կնքելով։

Այլեւս կասկած չկայ որ Պաղտատի Ուխտով Միջին Արեւելքի երկիրները բաժնուած են երկու խմբակցութեանց։

Առաջինին մաս կը կազմեն Թուրքիա, Իրաք եւ Փաքիստան։

Երկրորդը, հովանաւորուած՝ արաբական դաշնակցութեան կողմէ, կը համախմբէ Սուրիան, Լիբանանը, Յորդանանը եւ Սէուտի Արաբիան, գլխաւորութեամբ Եգիպտոսի։ (Վերջին լուրի մը համաձայն Յորդանան եւս միացած է Պաղտատի Ուխտին)։

Ջենք խօսիր Իսրայէլի մասին, որ ինքնին, կը կազմէ առանձին պարագայ մը։

Արդ՝ կարելի՞ է հաշտեցնել այս երկու կողմերը եւ կազմել մէկ ճակատ։

Շատ մը հիմնական տարակարծութիւններ եւ քաղաքական սուր հակամարտութիւններ, արաբական երկիրներու միջեւ, թերահաւատութեան կը մղեն մեզ։

Արդարեւ, Սուրիա երբեք չէ հրաժարած Ալէքսանտրէթի շրջանէն, եւ այս պատճառով չի կրնար մաս կազմել Ուխտի մը, ուր Թուրքիա անկասկած պիտի ըստանձնէ զինուորական վերին հրամանատարութիւնը։

Նոյնպէս, Սուրիա վարանելու շատ մը լուրջ պատճառներ ունի մասնակցելու համար Ուխտի մը որուն կեդրոնական դէմքը կը կազմէ Իրաք, որ չէ հրաժարած Արգաւանդ Մահիկի իր ծրագրէն։

Անդին, փոքրիկն Լիբանան, նոյն մըտահոգութիւններով կը վախնայ, որ բոլորովին կորսնցնէ իր անկախութիւնը իսլամական ովկէանոսին մէջ։

Եգիպտոս, որ միշտ ղեկավարի դերը կատարած է, երբեք պիտի չհրաժարի այդ դիրքէն, ի նպաստ Իրաքի կամ Թուրքիոյ։ Միւս կողմէ, Եգիպտոսի յարումը Պաղտատի Ուխտին, ժխտումը պիտի ըլլար իր չէզոքութենէն, որ Արաբական Դաշնակցութեան հիմնական սղեղիծն է։

Գալով Սէուտի Արաբիոյ, ուժգնօրէն կ'ընդդիմանայ այս Ուխտին, անոր մէջ տեսնելով, զօրացումը Հաշիմական արքայական տոհմին, որ աւանդական հակառակորդն է եղած Վահապիներու տոհմին։ Ջանց կ'առնենք ուրիշ քաղաքական նկատումներ Սէուտի Արաբիոյ այդ ժխտական դիրքին մէջ, ուր քարիւղի քաղաքականութիւնն ալ իր հաշիւներն ունի։

Այս բոլորէն աւելի, արաբական դաշնակցութեան անդամներու երկիրներու մեծամասնութեան ընդդիմութիւնը կը կայանայ մասնաւորաբար այն մտավախութեան մէջ, թէ կրնան կորսնցնել իրենց անկախութիւնը, կապուելով նախկին գաղթապետութեանց քաղաքականութեան։

Այս պայմաններու տակ, Պաղտատի Ուխտը մեծ բան կը կորսնցնէ իր արժէքէն, մնալով անկատար կազմակերպութիւն մը։

Մեծն Բրիտանիա կրնա՞յ համակերպիլ այս վիճակին, հիմա, որ ձեռք առած է Միջին Արեւելեան դիւանագիտութեան ղեկը։

Ի՞նչ են իր միջոցները, լուծելու համար այս բոլոր կնճիռները։

Ինչպէ՞ս հաշտեցնել շատ մը հակասական շահեր։

Ահա հարցումներ, որոնց պատասխանին անձկութեամբ կը սպասէ քաղաքական աշխարհը։

Այսքան բարդ հարցերու գոյութիւնը մեզի կը մղէ ըսելու թէ տակաւին շատ ջուր կը վերցնէ Պաղտատի Ուխտը։

Եւ իրաւամբ։ Ցորչափ Մեծն Բրիտանիա հովանաւորէ Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը, դժուար պիտի ըլլայ ապահովել Սուրիոյ մուտքը այդ Ուխտին մէջ։

Արդ՝ հարց է թէ Անգլիա տրամադի՞ր է թաղելու այդ ծրագիրը։

Այդ պարագային, կրնայ կորսնցնել Հաշիմական ճակատին բարեկամութիւնը։ Աւելին,— վտանգել նաեւ իր քարիւղի դիրքերը Իրաքի մէջ։

Եթէ Մեծն Բրիտանիա, յամառօրէն կառչած կը մնայ պնդ. Լորէնսիայէ՛նամեայ ծրագրին, կը նշանակէ թէ կը հետեւի մասնաւոր քաղաքականութեան մը հիմնուած տնտեսական շահերու վրայ։

Արդարեւ, Անգլիոյ հիմնական ուղեգիծը եղած է միացնել Հաշիմական երկու քոյր ազգերը, Իրաք եւ Յորդանան։

Այս միութիւնը աշխարհագրականօրէն կարելի չէ, առանց Սուրիոյ։ Եւ Ֆրանսայի հովանաւորութիւնը ամբողջ քառորդ դար, յետաձգեց Լորէնսի քաղաքական կտակին գործադրումը։

Այն պահուն, երբ Իսրայէլի գոյութիւնը կը համապատասխանէ Ամերիկայի տնտեսական եւ քարիւղի դիրքերուն ամրացման, Միջին Արեւելքի մէջ, ինչո՞ւ ուրեմն Մեծն Բրիտանիա ձեռք չառնէր անհրաժեշտ միջոցները ապահովելու համար իր տնտեսական շահերը։

Կ'արժէ այդ հարցն ալ քննել առանձին։

ՆՇԱՆ ՓԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՌԱՖԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 125ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

●

ԽՄԲ.— Երեւանի մէջ երկար ատեն բուռն պայքար մղեցին Ռափայէլ Պատկանեանի դէմ ալ, նոյն իսկ վար առնելով անոր անդրին։ Միկոյեանի սաստէն ի վեր հովերը փոխուած են եւ այժմ այս «նացիոնալիստ»ն ալ կը փառաբանեն, ինչպէս Չարենցը եւ ուրիշներ։ Ահաւասիկ տեսութիւն մը «Սով. Հայաստան» օրաթերթէն.—

Ռափայէլ Պատկանեան հայ գրականութեան նշանաւոր դէմքերէն մէկն է։ Գրականութեան պատմութեան մէջ մտաւ իբրեւ ազգային ազատագրական շարժման երգիչ։ Անոր ստեղծագործութիւնը հանդիսացաւ կուռի հրաւէր ընդդէմ սուլթանական ռազմա-աւատապետական կարգերու ու դարաւոր ստրկութեան։ Անոր ստեղծագործութիւնը միեւնոյն ատեն մխտքերը արթնցուց քաղքենի դասակարգի բերած բարքերու այլասերման, անոր ստեղծած ընկերային անարդարութեան դէմ։

Ռափայէլ Պատկանեան (Գամառ Քաթիպա) ծնած էր 1830 Նոյեմբեր 8ին, Նոր Նախիջեւան, Գաբրիէլ քահանայ Պատկանեանի ընտանիքին մէջ։ Հօրը դպրոցին մէջ ուսանած ատեն, անհաշտ ոգիով կը թրծուէր Նոր Նախիջեւանի կղերա-աւատապետական-աղայական դասակարգին դէմ։

Վերջիններուն դէմ հօրը մղած պայքարը գաղափարական ուղղութիւն տուաւ Ռափայէլ Պատկանեանի հայեացքներուն եւ ուղղեց զայն դէպի Նոր Նախիջեւանի մանր-քաղքենի արհեստաւորական խաւերը։ Եւ ահա, մէկ կողմէ այդ միջավայրի, միւս կողմէ հօրը ազդեցութեան տակ, դեռ քառասնական թուականներուն, կը սկսի ձեւաւորուիլ Պատկանեանի աշխարհահայեացքը, որու մէջ ազգային-հայրենասիրական եւ հակաաւատապետական գաղափարներու հետ միասին, կարեւոր տեղ կը գրաւէր ազգային-պահպանողական ուղղութիւնը։ Ցետագային Պատկանեան աւելի խորացուց իր այդ հայեացքները եւ գեղարուեստօրէն մարմնաւորեց 50ական թուականներու իր ստեղծագործութեան մէջ։

Ազգային ինքնաճանաչման եւ ազգային պետականութեան գաղափարները կը կազմեն 50ական թուականներու իր ստեղծագործութեան հիմնական գաղափարական բովանդակութիւնը։ Այդ գաղափարներու արդիւնքն է «Մայր Արաքսի» հռչակաւոր բանաստեղծութիւնը։ Րաֆֆին իրաւամբ այդ ոտանաւորը անուանեց հայկական բանաստեղծութեան թագուհին, ընդգծելով անոր գեղարուեստական ուժը եւ թողած ազդեցութիւնը։ Պատկանեանը հանդէս եկաւ պարսկական եւ սուլթանական տիրապետութեան եւ ցարականութեան դէմ, արտայայտելով իր դարաշրջանի հանրային տրամադրութիւնները, իբրեւ ազգ ձեւաւորող ամբողջ ժողովրդի մը ազգային հայրենասիրական նկրտումները։ Ասով ալ պէտք է բացատրել ոտանաւորին ժողովրդականութիւնը։

Ստրկութեան եւ բռնապետութեան, յատկապէս ցարականութեան դէմ Պատկանեանի արտայայտած հայեացքները, զգալի չափով արդիւնք են նաեւ 1850-60ական թուականներու Ռուսիոյ ճորտատիրական կարգերու եւ ցարականութեան դէմ հասունցող քաղաքական շարժման։

Ուսանելով Մոսկուայի եւ Պետերբուրգի համալսարաններուն մէջ, ան ականատես էր այդ շարժման եւ ինքն իրեն համազգային շարժման դիրքերէն ըմբռնեց զայն։ Այդ նոյն դիրքերէն ըմբռնեց եւ օգտագործեց նաեւ Պուշկինի, Լերմոնտովի, Նեկրասովի բանաստեղծութիւնը։ Ռուսական ըմբռնումն ու օգտագործումն ալ Պատկանեանը դրին ազգային վիպապաշտ ուղղութեան վրայ։ Պատկանեանի վիպապաշտութիւնը կապուած էր հայ իրականութեան հետ։ Ան քննադատաբար էր տրամադրուած այդ իրականութեան հանդէպ եւ ունէր առաջաւոր գիծեր որոնք արդիւնք էին ռուս գրականութեան բարերար ազդեցութեան.

Սակայն Պատկանեանի ազգային պահպանողականութիւնը զայն հեռու պահեց այդ տարիներու Ռուսաստանի քաղաքական ամէնէն առաջաւոր հոսանքէն, յեղափոխական — ժողովրդավարութենէն։ Հակամարտութեան մէջ մտան Նալբանդ-

---

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԹԻՆ ՈՐՋԵՐԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

■

Ցակոբ Անդօրը, մինչեւ երկիր մտնելը, իր համայնավարական տուրքը վճարել էր Բեռլինում, եւ ապա Վիէննայում հանրածանօթ փոփոխամիտ Սիմոն Ցակոբեանի տխրահռչակ «Արեգ»ում։ Բայց 1936 թուխոը Ցակոբի գլանն էլ չոքեց ...

Միթէ՞ նոյն ծուղակի մէջ չընկաւ նաեւ ծանօթ գրագէտ Ջապէլ Եսայեանը, որ դժբախտութիւնն էր ունեցել մոլորելու իր ազգային ծանօթ ճամբուն վրայ։

Այս մի քանի ծանօթ անունների տխուր վախճանն էլ բաւ է ասելու, թէ սովետական անունը կրող մեր այսօրուայ Հայաստանը հէքիաթի մութ աշխարհն է.— Հազարան Բլբուլի յետեւից գնացողը այլ եւս յետ չի վերադառնում ...

Այո, խիստ հէքիաթային է խորհրդային մթին աշխարհը։ Մեղմ է որակել անգլիացին այդ չարագործ աշխարհը՝ ներկայացնելով այն ոչ թէ մետաքսէ, այլ «Երկաթէ Վարագոյրներով», քան գի բանտը աւելի յայտնի է իր երկաթագամ դռներով ...

Մնարեանի գալու օրից, Թոթովենցի վիճակի մէջ մի քիչ բարելաւում էր նըկատւում. Նա նոյնիսկ կարողանում էր պատմել, վիճել։ Մեր վէճերի պայթակէտութեան քարը մեր գիր ու գրականութիւնն էր։

Թոթովենցի գրական մաքերին որոշ չափով ծանօթ էի գրքից։ Այնտեղ, գըրսում, նա ոչ մէկ անգամ յիշել էր Նիկոլ Աղբալեանի անունը։ Բայց այստեղ, մեր բանտային վէճերի ժամանակ, նա յաճախ էր յիշում Աղբալեանին, որպէս դեռ չգեբաղանցուած գրականագէտի։

— Նա շատ քիչ գրեց, բայց շատ բան ըսաւ։

Թոթովենցի հաստատ համոզումով՝ հայ առաջին գրականական լուրջ գործը,1852-ին հրատարակուած, Գէորգ Հախվերտեանի «Սայաթ Նովան» է, ապա վերջին կատարեալ գործերը պատկանում են Ն. Աղբալեանի գրչին։

— Ան յայտնաբերեց մեր Չարենցին։ Մեր գրական ժամանակը Չարենցեան է կոչուելու։ Միւս գրողներս միայն շրջապատում ենք Չարենցին եւ միայն այդ չափով ենք յայտնի դառնալու ապագային ..

Թոթովենցը իմ սրտից ջուր էր խմում։ Առանձնապէս հպարտ էի լսելու Ն. Աղբալեանի «անմատչելի» անունը։ 25 տարի մեր երկրի գրականութիւնը դիտմամբ լռութեամբ է անցել այդ մեծ անունի վըրայից՝ ոչ մէկ նոր անուն կարողանալով ստեղծել։

Իսկ Եղիշէ Չարենցը, որին առաջին անգամ Ն. Աղբալեանը տեսաւ ու յայտնաբերեց, որպէս մի նոր արեւ, շուտով մոլորուեց եւ ընկաւ ռուսական յեղափոխութեան պղտոր հոսանքների մէջ։ Ապա, երբ նա դարձեալ փորձեց քայլել իր ծանօթ ճամբով, հողէառ ինկավեդէն արագ վրայ հասաւ եւ կտրեց բանաստեղծի կեանքի թելը ...

Ես ու Սնարը լուռ լսում էինք Թոթովենցին, որ յաճախ բառերը կուլ էր տալիս՝ բութամատը խածնելով։ Եւ այսպէս 5 օրում շատ նոր մտքեր ու նորութիւններ լսեցի Թոթովենցից։

Եւ մի գիշեր էլ մեր խուցի դուռը բացուեց, ու ես լսեցի հակիրճ հետեւեալ հրամանը.

— Ինչ որ ունես, հաւաքիր եւ դուրս եկ։

Ոչինչ ունէի հաւաքելու։ Ուստի վերջին անգամ միայն ուժ հաւաքեցի՝ գրկախառնուելու եւ համբուրելու Թոթովենցի սէգ ճակատը։ Նա էլ ինձ համբուրեց, եւ ես վերջին անգամ լսեցի նրա ձայնը.

— Գնա, Սուրէն ջան, գնա։ Եթէ ազատուես, չմոռանաս, յիշիր ինձ։

Ուրախ էին, որ վերջապէս ազատւում էի այդ նեղ դագաղից. բայց սաստիկ տըխուր էի, որ յաւիտենապէս բաժանւում էի Թոթովենցից ...

Թէեւ շուրջ քսան տարի է անցել, բայց այսօր էլ միեւնոյն զգացումը ունեմ. ուրախ եմ, որ ազատուել եմ այդ դագաղից, բայց տխուր եմ, որ բաժանուել եմ Թոթովենցից ...

Այս անգամ քննիչի մօտ չտարան ինձ, այլ մի ընդարձակ բաղնիք, ուր ինձնից առաջ շատերին էին հաւաքել։

Ուրախութիւնս մեծ եղաւ, երբ իմ բոլոր ընկերներիս բաղնիսում տեսայ, բայց, դժբախտաբար, ամէնքին էլ տանջուած եւ գունատ դէմքերով։

— Ախպար Սուրէն, դո՞ւն ալ հոս ես, — մի անկիւնից ձայնեց ծանօթ Ակոպ ախպարը։

Եւ իսկոյն գիմբեցի Ազգոյի եւ Ճուտիկի հետ շրջապատեցին ինձ։

Ազգօն մի ծանր բռունցք իջեցրեց ուսիս, որպէս սիրոյ արտայայտութիւն։ Ակոպ ախպարը վզովս փաթթուեց, իսկ Ճուտիկի ճակատը ես համբուրեցի՝ յիշելով տունը թողած իր միակ ճուտիկին ..

— Սուրէն ախպար, բժիշկ ախպարն ալ հոն է։

Բժիշկը չէր երեւում։ Ակոպ ախպարը մի կարճ փնտռտուքով գտաւ եւ բերեց բժիշկ Արաքսեանին։

— Ի՞նչ եղաւ քեզի, տղայ, — վրայ վազեց բժիշկը, — գնալուցդ յետոյ շատ տխուր բաներ անցան մաքովս։ Ո՞ւր կորար, ո՞ւր էիր։ Գէշ կ'երեւաս։ Զլինի՞ ...

Ս. ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ

(4)

(Շար.)

եանն ու Պատկանեանը, որոնք կը ներկայացնէին ընկերային մտքի եւ ազատագրական շարժման երկու տարբեր հոսանքները ։

50 – 60ական եւ 70 – 80ական Թուականներուն Պատկանեանը հանդէս եկաւ եւրոպական կեղծ քաղաքակրթութեան, եւրոպական կենցաղի եւ մօտանների այլասերող ազդեցութեան դէմ ։Սանդծեց Ալթմայովները, մայրաքաղաքի մէջ «կըրթուած» հայ օրիորդի, հայ երիտասարդի կերպարները, պաւատկա․ քաղաքները թափանցած «մասկարադ»ներու եւ ակումբի հերոսներու երգիծական տիպարները։ Քաղքենի Եւրոպայի այլասերող ազդեցութեան դէմ գրողի դիրքը յանուն ազգութեան պահպանման, 50–60ական եւ 70–80ական Թուականներին, ունէր առաջաւոր բովանդակութիւն, որ սերտօրէն կապուած էր Պատկանեանի ազգային – ազատագրական շարժման ըմբռնումին հետ, հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարին հետ, ընդդէմ սուլթանական տերութեան եւ ցարական ճնշման ։

Հակասական է, սակայն, Պատկանեանի աշխարհայեացքը եւ պայմանաւորուած է դասակարգային հակասութիւններով։ Երբեմըն կը մերկացնէր կղերական յետադիմութիւնը («Դեւ մրուռ»), ուրիշ առեն ալ տատանումներու մէջ էր։ Կը մերկացնէր կղերականութիւնը, բայց եւ կը ստեղծէր հովուապետական իտէալական տիպար («Քահանայ»)։ Երբեմն կը ծառանար ցարականութեան դէմ, գաղտնապաշտելով դայն իբրեւ «պայթակցութեան կուռ շղթայ», կը քարոզէր ազատագրական շարժում, միւս կողմէ կ'ընդդիմանար յեղափոխական – ժողովրդապետութեան, կը դատապարտէր Լուդովիկոս ԺԶ·ը գըլխատող յեղափոխականները, կը ձգտէր դէպի բարենորոգում։

Իր հակասութիւնները կը շարունակուին նաեւ 70–80ական Թուականներուն եւ կ'արտայայտուին նոր երանգներով ։ Պատկանեանի ստեղծագործութեան եւ աշխարհայեացքի մէջ, այս բոլորով հանդերձ, տիրապետողը, առաջաւորն ու արժէքաւորը ազգային ազատագրական կրտուի գաղափարն է ։

ՍԱՀԱԿ ԲԱՋԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Փարիզի երեսփոխան եւ ճարտարարուեստի եւ Առեւտուրի նախկին նախարար

HENRI ULVER

հայկական գաղութին համար պիտի ստորագրէ իր գիրքը՝

« Plan de Rénovation économique et financière»

այս երկուշաբթի 19 Դեկտեմբեր, ժամը իրիկուան 7ին

13bis, Rue de Poissy, métro Maubert - Mutualité.

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր հայերը անխտիր ։

ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆԸ Խ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

■

Վերջին ամիսները Խ․ Միութիւն գացին բազմաթիւ բժիշկներ եւ ադատօրէն այցելելով հիւանդանոցները, կրցան գաղափար մը կազմել այդ երկրի արդի բժըշկութեան մասին ։

Բոլորն ալ տեանց վերապահութեան կը գնահատեն անոնց ցոյց տուած ջերմ ընդունելութիւնը,ազնիւ վերաբերումը,ինչպէս եւ ռուս բժիշկներու հետաքրքրութիւնը արեւմտեան պետութեանց իրենց արհեստակիցներու հանդէպ, որոնց մասին, կը Թուի Թէ, շատ ալ տեղեկութիւն չունին ։

Եւ սակայն, կարծիքները կը տարբերին։ Քանի մը շաբաթ առաջ, բժիշկ մը՝ Լուի լէ Կիյյան, որ նոյնպէս Խ․ Միութենէն կը վերադառնար, «Լը Մոնտ»ի մէջ կը փառաբանէր Խ․ Միութեան բժիշկներու ձեռք բերած յաջողութիւնները ։

« Լը Մոնտ »ի Դեկտ․ 2ի Թիւին մէջ ուրիշ բժիշկ մը կը գրէ Թէ բոլոր բժիշկներն ալ միեւնոյն խանդավառութիւնը չունին Խ․ Միութեան բժշկութեան հանդէպ եւ կը գանգատի Թէ կարգ մը բժիշկներ չափազանց դովեստ եւ գնահատանք բերին իրենց հետ ։

«Դէպի Սովետներու Երկիրը» գիրքով, Փիէռ Բէշնիքի կը պատմէ հինգ զուիցերիացի բժիշկներու ճամբորդութիւնը 1954ին ։ Այս գրքոյկը կը պարունակէ ինչ որ կ'ուզէ գիտնալ մարդ բժշկութեան ուսուցման, գիտական հետազօտութեանց, Խ․ Միութեան հանրային առողջապահութեան կազմակերպութեան, խորհրդային բժշկական իրականացումներու տեղութեան մասին եւայլն ։ Մանաւանդ ցոյց տրուած է Թէ ինչպէս ռուսական ներկայ բժշկութիւնը իր «ուղղութիւնը» կ'առնէ բոլշեւիկեան փիլիսոփայութենէն։

Ֆիզիքական եւ հոգեբանական գործունէութեան մասին, Փաւլովի զուտ նիւթական վարդապետութիւնը դարձած է Խ․ Միութեան պաշտօնական վարդապետութիւնը։ Փաւլովեան վարդապետութիւնը ռուս գիտուններուն կարելիութիւն կուտայ ուսումնասիրելու այն ամէն երեւոյթները, որ տեղի կ'ունենան մարմնին եւ զինք շրջապատող միջավայրին մէջ ։ Մարդու մասին այս համադրական ըմբռնումը կը յանգի հետեւեալ էական գաղափարին․ — Մարդը ընկերվարական կամ համայնավարական շրջանակին մէջ կը հասնի առաւելագոյն բարօրութեան, մինչդեռ քաղքենի կամ դրամատիրական կեանքի պայմանները անընդունակ կը դարձնեն այդպիսի բարօրութիւն»։

Զուիցերիացի բժիշկները կ'ընդգծեն Խ․ Միութեան բժիշկներու տեսութեանց շահեկանութիւնը, անոնց գիտական գործունէութիւնը, ինքնատիպ ըլլալու առաւելութիւնը։ Անոնք յայտնապէս կը գնահատեն Խ․ Միութեան բժշկական բազմաթիւ իրագործումները ընկերային մեծ աղէտներու դէմ անոնց ձեռք առած նախազգուշական միջոցները, ինչպէս Թոքախտին, խլիրդին եւայլն։ Գիտական հետազօտութիւնները յառաջդիմած են։ Կարգ մը հոգեբանական հաստատութիւնները հիանալի են, սակայն հոն ալ մարքսականութիւնը կը տիրապետէ ։

Գրքոյկին մէջ ցոյց տրուած է անոնց բժշկութեան հիմնական տարբերութիւնը արեւմտեան պետութեանց բժշկութեան հետ։ Այս վերջինը գրեթէ հրաժարած է տեսական գիտութենէն եւ ատկէ ի վեր սկսած է յառաջդիմել, իսկ ռուսերը կը պաշտպանեն տեսական մասը ։

Բժիշկներու մեծ մասը զարմացած են տեսնելով հիւանդանոցներու պարզութիւնը։ Տոքթ․ Քարքասոն, դասախօս՝ Մարսիլիոյ բժշկ․ համալսարանին, շլացած է կարգ մը շէնքերու շքեղութենէն, մանաւանդ համալսարանէն։ Եւ այն տըպաւորութիւնը ունի Թէ ահագին տարբերութիւն մը կայ քաղաքային շինութեանց շքեղութեան եւ հիւանդանոցներու սարքաւորման խեղճութեան միջեւ ։ Ուրիշ բժիշկ մը կ'ըսէ․ Թէ «տրուած խնամքները սխալ չեն եւ մեր ռուս պաշտօնակիցներու կարողութիւնը ակներեւ է, սակայն զարմացանք տեսնելով վայրերու հնութիւնը եւ գործիքներու պակասը ։

«Առանց ցաւի ծննդաբերութիւնը» ռուսական մեթոտ մը ըլլալով, Փարիզցի բըժիշկ մը՝ Տոքթ․ Միշոն կը պատմէ իր այցելութիւնը Մոսկուայի մէկ մայրանոցին մէջ եւ կ'ըսէ Թէ 85 առ հարիւրը առանց ցաւի ծննդաբերութեան կ'ենթարկուին, սակայն 40 առ հարիւրը կը յաջողին ։ Տոքթ․ Միշոն կը գրէ նաեւ Թէ մաքրութիւն կը տիրէ, սակայն հիւանդանոցները արդիական չեն, գործիքները հին դրութեամբ են, որոշ չափով տարրական ու յարմար չեն արդի գործածութեան։ Աշխատանքի մեթոտներն ալ հնութիւն կը հոտին։ Իսկ առանց ցաւի ծննդաբերութեան մասին ալ դիտել կուտայ Թէ նորութիւն չէ Ֆրանսայի մէջ ։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱՆԿԷՆԻ ՄԷՋ

ԱՆԿԷՆ․— Ֆ․ Կ․ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին հերթական դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Դեկտ․ 10ին ։

Ընկերուհի Ֆլորա իր բացման խօսքէն ետք, հրաւիրեց տիկին Հռիփսիկ Խնդըկարեանը, որ կուռ դասախօսութեամբ մը ներկայացուց մեր անմահ աշուղ՝ Սայեաթ Նովայի կեանքն ու գործը ։

Սայաթ Նովա իբրեւ մարդ, ունէր ազնիւ զգացումներ, անկեղծ կրօնասէր էր եւ պղատոնական սիրով վառուած ։

Դասախօսութենէն ետք տեղի ունեցաւ կարծիքներու փոխանակութիւն ։ Այս առթիւ լայնօրէն բացատրութիւններ տըւաւ տիկինը ։

Դասախօսութիւն – Թէյասեղանը նամեմուեցաւ գեղարուեստական բաժինով մը։ Տիկին Հ․ Խնդկարեան ընդառաջ երթալով հանդիսականներու փափաքին, զգացումով երգեց Սայաթ Նովայէն «Քիչ նման»։ Մէկ ընդ մէջ հայկական երգեր կը լսուէին ձայնապնակներու վրայ ։

Գիշերուան ժամը մէկուկէսն էր, երբ կը ցրուէինք Սայաթ Նովայի քաղցր երգերը մեր շրթներուն ։

Ս․ Պազիկեան

ՊՐԵՄՈՆԻ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

*

Զորեքշաբթի, 14 Դեկտ․ ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ Պ․ Նուրհան Ֆըրէնկեանի բնակարանին մէջ։ Այդ առթիւ 1955ի Պրէմոն մրցանակը տրուեցաւ Պ․ Հրանդ Թորոսեանի, իր Հայ գրականութեան պատմութիւն անունով, Ֆրանսերէն երկասիրութեան համար, որ լոյս տեսած էր քանի մը տարի առաջ ։

Ներկայ էին տիկիններու յանձնախումբը ամբողջ կազմով եւ հայ եւ Ֆրանսացի գրագէտներ եւ մտաւորականներ ։

Պաշտօնական բացումը կատարեց Պ․ Վահէ Ֆրէնկեան Ֆրանսերէն ճառով մը ։ « Արժանի չեմ զգար ինքզինքս խօսք առնելու այսօր եւ ձեզի ներկայացնելու Պ․ Հր․ Թորոսեանի․ Գրականութեան գիրքը։Մեր բարեկամը ողբ․Ռընէ Կրուսէ, որ յառաջաբանը գրած է, կը հաստատէ արդէն այս գրքին արժէքը։ Դուք լաւ գիտէք Թէ ինչպէս գնահատած ենք Հայերս Ֆրանսական գրականութիւնը եւ մշակոյթը»։ Ապա իր խօսքը ուղղելով Պ․ Հ․ Թորոսեանի, ըսաւ․ — Դուք մեր գրականութեան հետ մեր գաղափարներն ու հինաւուրց քաղաքակրթութիւնը ծանօթացուցիք Ֆրանսացիներուն։ Շնորհակալութիւն ձեր աշխատանքին համար, ինչպէս նաեւ մրցանակի յանձնախումբին, որ վարձատրեց ձեզ ։

Աւելի հանգամանօրէն խօսեցաւ Պ․Վիքթոր Մաշ, Արեւելեան Լեզուներու Վարժարանին տնօրէնը, անդամ Գիտութեանց Ակադեմիային եւ նախագահ Պրեմոն մըրցանակի քննիչ յանձնախումբին։ Գնահատեց եւ ոգեկոչեց մանաւորաբար զօր․ Պրեմոնի անցեալ տարուան պսակաւոր, ողբացեալ Հրանդ Փաստրմաճեանը իր՝ Հայոց պատմութիւն գործին համար, զոր լաւագոյնը նկատեց իր տեսակին մէջ։ «Քանի մը տարուան ընթացքին Հ․ Փաստրմաճեանի եւ Հր․ Թորոսեանի գիրքերու հրատարակութիւնը լաւագոյն ապացոյցն է որ հայ ժողովուրդը արժանի է իր համբաւին, իբրեւ քաղաքակիրթ ժողովուրդ մը»։ Մէջբերումներ ըրաւ երկու գիրքերէն ալ, շնորհաւորելով օրուան պսակաւորը ։

Վերջին խօսքը տրուեցաւ Պ․ Հր․ Թորոսեանի որ շնորհակալութիւն յայտնեց մրցանակի յանձնախումբին։ Ինչպէս նաեւ ոգեկոչեց յիշատակները զօր․ Պրեմոնի եւ ակադեմական Ռընէ Կրուսէի։ Կը մաղթեմ, ըսաւ, որ յանձնախումբը ապագային, հայագիտութեան վերաբերեալ աւելի բազմաթիւ երկեր քաջալերէ, գիտուն արեւելագէտներուն ուշադրութեան առարկայ դառնալու համար։ Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի մէջ հայագիտական ամպիոններու հաստատումը, ապացոյց է այդ հետաքրքրութեան ։

Հրաւիրեալները պատուասիրուեցան խմիչքներով ու կարկանդակներով ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ․ ՄԱՍ

— Դուք Քօնկրէն կը ներկայացնէք, նիւթական եւ բարոյական պատասխանատուութիւններ եւ պարտականութիւններ սահմանած էք։ Կարելի՞ բան է որ չգիտնաք պատերազմի ընթացքին պատահած խայտառակութիւնները, ժողովուրդին պարտադրուած Թշուառութիւնը, պէսպէս դայթակղութիւնները։ Ինչո՞ւ կը ծածկէք, բայց ի բաց չխօսի՞ք ։

— Էֆէնտիմ, պարենաւորման խնդիրը կը ծագի Գալքաննեան պատերազմէն ետք Իսթանպուլի մէջ կազմուած փոքր էօօ – փիւրաքիվներէն, էսնաֆը պաշտպանող ձեռնարկներէն։ Անկէ առաջ պարենաւորման հարց մը գոյութիւն չունէր։ Երբ ընդհ․ պատերազմի զօրաշարժը հռչակուեցաւ, հացի եւ սննդեղէնի տագնապ մը ծայր տուաւ, Գարա Քեմալ պէյ օժանդակութեան նպատակով գործի լծուեցաւ անմիջապէս,սոսր դէմ դանազան լսի ըսաւներ սկսան,Կեդր․Կոմիտէն կանչեց Գարա Քեմալ պէյը եւ ազդարարեց որ պարենաւորման գործերու միջամուխ չըլլայ։ Քեմալ պէյ առարկեց Թէ ինք միջամուխ չըլլար այդպիսի գործերու, էսնաֆն է որ կամայական ընթացքներու մէջ կը գըտնուի եւ այդ խառնակութիւնը կը ստեղծէ ։ Հակառակ այս խօսքերուն, բամբասանքներն ու լսի լսաւները կ'աւելնային, որովհետեւ ապօրինի հասոյթներ սկսած էին գոյանալ։ Վերջապէս, խնդիրը յանձնեցաւ կուսակցական համաժողովին, հասոյթին քանակը ճշդուեցաւ եւ այդ գումարը «վագֆ» նկատուեցաւ ։

Այդ միջոցին է որ ծանր տարակարծութիւն մը ծագեցաւ Քեմալ պէյի և զինուորական պարենաւորման տնօրէն Թօփալ Իսմայիլ Հագգը փաշայի միջեւ։ Թալէաթ փաշա այս գործերը առաւ Քեմալ պէյի ձեռքէն եւ զանոնք Թօփալին յանձնեց ։ Ամէնէն վերջ Գարա Քեմալը պարենաւորման նախարար ըրաւ ։

— Խառնիճաղանճ գործեր․․․ Երբ կուսակցութեան մեծամեծները ազգին հացին հետ կը խաղային, պետութիւնը ո՞ւր էր։ Գոյութիւն չունէ՞ր։ Այդպիսի առեն մը, պատերազմի ժամանակ, կարելի՞ էր ժողովուրդին պարենաւորումը եւ ազրուստի հոգը վստահիլ Գարա Քեմալի մը ուղեղին։ Դուք Կեդր․ Կոմիտէի անդամ էիք, պատասխանատու չէի՞ք այս գործերէն։ Օրինաւո՞ր էր ձեր այս գործելակերպը ։

— Սա իրականութիւն է որ Իթթիհատի Իսթանպուլի կեդրոնը այնքան ալ ազդեցութիւն չունէր Գարա Քեմալ պէյի պէս կարգ մը անդամներու վրայ ։

— Այդ ի՞նչ կը նշանակէ ։

— Իթթիհատական կառավարութիւն մը կայ, ծերակոյտ մը եւ երեսփ․ ժողով մը ունի։ Քաղաքապետութիւն եւ Առեւտրական նախարարութիւն մը ունի։ Ատոնց հետ, հատ մըն ալ Գարա Քեմալի կազմակերպութիւն մը կայ․․․։ Ուրիշ խօսքով, այդ Թուականէն իսկ երկրին մէջ անիշխանութիւն հաստատած էիք, «քօմիթէճի»ական կեանքի մը հիմերը դրած ։

— Ես այդպէս չեմ խորհիր։ Անոնց նըպատակն էր «էսնաֆ»ին օգնել եւ ազգային ընկերութիւններ հիմնել, ժողովուրդին օգտակար հանդիսանալ ։

— Ժողովուրդին օգտակար հանդիսացող պետութիւն չկա՞ր ։

— Կար ընականաբար ։

— Ո՞ւր էր ։

․․․․

— Եւ յետոյ, տարբեր բան մը, Քիւչիւք Թալէաթ պէյ։ Ըսիք Թէ Գարա Քեմալի ապօրինի գործերէն գոյացած գումարները «վագֆ» եղած էին կառավարութեան որոշումով ։ Կառավարութեան այս կարգադրութիւնն ալ օրինաւո՞ր էր միթէ։ Այդ դրամը նենգամիտ միջոցներով՝ նորէն այդ մարդոց փոխանցուեցաւ։ Ասո՞ր ինչ պիտի ըսէք, ի՞նչ կը նշանակէ ասիկա։

— Զեմ գիտեր, էֆէնտիմ ։ Այս խընդիրը Քօնկրէին մէջ որոշուեցաւ։ Կեդրոնի կոմիտէին կողմէ չէ քննուած ։

— Շատ բարի, դուք գոնէ բարոյապէս պատասխանատուութիւն մը չէ՞ք զգար ։

— Կասկած չկայ որ այսօր, այս պահուս, տգեղ կը նկատեմ այս ընթացքը ։ Բայց այն առեն ․․․ Բան մը չէի կրնար ընել, չկրցայ ընել ։

— Աւելին կայ։ Իթթիհատի լուծումէն ետք, դուք ձեր գաղտնի գործունէութեան Թափ տուիք օտար երկիրներու մէջ, Իթթիհատի պարագլուխները զանազան ձեռնարկներ կատարեցին ի վնաս երկրին ։

(Շար․)

արեւմեան Ասիոյ մէջ։ «Մնանք արթուն եւ միացեալ »։

Արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարը, Պրենթանօ, առաջարկեց դարկ տալ Արեւմուտքի տնտեսական գործունէութեան, թելադրեց Երեք Մեծերուն չարունակ աչքի տակ պահել Պերլինը։ Ուրիշ ճառերէ վերջ, վաւերացուեցաւ 1956ի գինուորական ծրագիրը։

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Ընտրական պայքարը կը ծաւալի հետզհետէ։ Վարչապետ Գ. Խտ. Ֆոր եւս անգամ օր ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ իր գլխաւոր հոգը պիտի ըլլայ բարեփոխել սահմանադրութիւնը, ապահովելու համար կառավարութեան տեւականութիւնը, վերջ տալով վեցամսեայ դահլիճներու դրութեան։ Եթէ ինք եւ իր կուսակիցները երեսփոխան ընտրուին, պիտի չհաւանին կառավարութիւն մը կազմել առանց բարեփոխուած օրէնքի մը որ պիտի ապահովէր Ազգ. ժողովին մեքենական լուծումը, եթէ կառավարութիւն մը տապալի երկու տարիէն պակաս ժամանակաշրջանի մը մէջ։ Յետոյ ըսաւ թէ պիտի պահանջէ նաեւ ընտրական օրէնքին բարեփոխումը։ Անդրադառնալով երկրին տնտեսական կացութեան, բացատրեց թէ կրցան պահել Ֆրանքին արժէքը, 512 հաւաքական պայմանագիրներ կնքել են։ Այսուհետեւ պիտի ջանան կրկնապատկել ապրուստի մակարդակին բարձրացումը։ Արտաքին քաղաքականութեան մէջ ալ հաւատարիմ պիտի մնան կնքուած գինակցութեանց եւ Ատլանտեան դաշինքին։

Նախորդ վարչապետը, Մենտէս Ֆրանս բուռն պայքար կը մղէ իր յաջորդին դէմ։ Հարկային բարեփոխման կուսակիցները (փուժատեան) կը շարունակեն սաստկացնել պայքարը, խանգարելով շատ մը կուսակցական ժողովներ, պոռալ-կանչելով եւ երբեմն ալ բռունցք բարձրացնելով։ Կ'ըսեն թէ իրենց Միութիւնը մէկ միլիոն անդամ ունի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ 16 նոր անդամները մեծ խանդավառութեամբ ընդունուեցան ընդհ. ժողովին կողմէ։ Մ. Նահանգներու պատուիրակը առաջարկեց 1956էն վերջացնել Ճափոնի անդամակցութեան խնդիրը։ Խ. Միութիւնը մերժեց, միշտ յիշեցնելով Արտաքին Մոնկոլիոյ թեկնածութիւնը։ Այս առաջարկն ալ մերժուեցաւ մէկի դէմ տասը ձայնով։ Խ. Միութեան վեթօն 77րդ էր, իսկ վերջին երեք օրերու մէջ՝ 17րդը։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ ահաբեկումները կը շարունակուին անընդհատ։ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն ութսուն հոգի սպաննուած են չորս օրուան մէջ, Ֆրանսացի թէ ըմբոստ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ քարիւղի արտադրութեան գլխաւոր շահակիցը, Խ. Միութիւնը, այդ երկրին ձգեց իր բաժինը զոր կը շահագործէր 1945էն ի վեր։

ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ փոթորիկ մը կը տիրէ Ատլանտեանի եւ Մանշի մէջ։ Բազմաթիւ նաւեր ընկղմած են։ Քամին ժամական 140 քիլոմեթր արագութեամբ կը սուրայ Պրիթանիյի մէջ։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ երկու ճարտարապետներ ձերբակալուեցան, մեքենայ մը խանգարած ըլլալով Եգիպտոսի մէջ։ Իչար մէջ ալ անծանօթներ խախտած էր ռատարի գործիք մը։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՒԱՔԱՏԵՂԻՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՀԱՅԱՍՏԱՆ Թերթին համար ամէն շաբաթ ժամը 15էն 18, 17 ռիւ Պլէօ։

Առաջինը՝ այսօր, շաբաթ 17 Դեկտ.։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կէյվէցի եւ Խարբերդցի հայրենակիցներու փափաքով, այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Խարբերդի Նահատակ առաջնորդ Կէյվէցի Տ. Պսակ Ծ. վրդ. Տէր Խորէնեանի և 1920 Յուլիս 8ին Կէյվէի մէջ նահատակուողներու յիշատակին։ Անունները պիտի յիշուին, եթէ ընտանիքի անդամներ կանխապէս տեղեկացուցած ըլլան նոյն առտուն։

ԽՆՋՈՅՔ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Վիէնի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ Կեդր. Ֆրանսայի մասնաճիւղերուն։ Այս կիրակի կէսօրէն վերջ.

ՀԱՃԵԼԻ ԺԱՄԱՆՑ ՄԸ

Կը խնդրուի շրջանի ընկերներէն ներկայ ըլլալ։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն իր հիւրերուն կը սպասէ ժամը մէկէն սկսեալ օթօքարներուն կայարանը, չոգեկառքի կայարանին առջեւ։

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու կողմէ, Յունուար 2ին, ժամը 15 – 18, Սոսիէթէ Սավանթի թատերասրահին մէջ, 8 ռիւ Տանթօն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէոն։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Շարժանկար։ Կաղանդ Պապա։

ՇԱՒԻԼ

Շաւիլի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկ. վարչութիւնը կազմակերպած է թէյասեղան մը դպրոցի սրահին մէջ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին։

Գեղարուեստական բաժին աշակերտներու կողմէ։

Խօսք պիտի առնէ Փարիզի Կրօն. Ընկ. Կրթ. յանձնախումբի ներկայացուցիչը։

Սիրով կը հրաւիրուին Շաւիլի եւ շրջանի հասարակութիւնը իր ներկայութեամբ քաջալերելու համար այս աղգօգուտ ձեռնարկը։

Մուտքը ազատ է.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ (պատի) 1956, ճոխ բովանդակութեամբ եւ պատմական գիտելիքներով։ Հրատ. Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Մարսէյլ։ Գին 200 Ֆրանք։ Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատանը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուին այս կիրակի ժամը 11ին՝

Madame RENÉ COTYի

մահուան քառասունքին առթիւ։

***

Գ. Սարգիս Եղիազարեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Աղասի Եղիազարեան եւ զաւակները, Գ. Վռամ Եղիազարեան, Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Չիլինկիրեան, Գ. Խ. Եղիազարեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Եղիազարեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Մարգարեան եւ Փաշալեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԵՂՍԱ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի յետ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները.

***

Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Տամլամեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, յետ պատարագի, իրենց սիրեցեալ քրոջ՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԷՐ Մ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆի

(Ծնեալ Քիթապճեան, մեռած Լոնտոնի մէջ), մահուան քառասունքին առթիւ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի, կը խօսի փրոֆ. Գ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ։

Նիւթ ունենալով « Քարիւղը եւ իր դերը արդի քաղաքականութեան մէջ»։

Մանրամասնութիւններուն համար պիտի գործածէ մոգական լապտեր։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարասանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին։ 8 Յունուար կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօն-փուա։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

Սիրով կը հրաւիրուին բարեկամներ եւ հայրենակիցներ անխտիր։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր – Սերոբ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20·30ին, իր դպրոցի սրահին մէջ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան անդամները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը (մեթրօ Քադէ)։ Հաշուետուութիւն եւ զեկուցում։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Տիկին Ա. Ուշագլեանի մահուան առթիւ, Տիկին Մ. Կարապետեան հազար Ֆրանք կը նուիրէ Դպրոցասէրի տօնածառին համար։

*

Գ. Գրիգոր Աղբեանցի եղերական մահուան առթիւ Գ. Ա. Վաչեանց հինգ հարիւր Ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին, փոխան ծաղկեպսակի.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Աթէնքէն Լուսաբեր Սվազլեան (Գարամանցի)և եղբայրը Գրիգոր Ալիքեան կը փնտռեն իրենց ազգականները՝ Վռամշապուհ, Սարգիս եւ Վահէ Թէրզեան եղբայրները։ Կը կարծուի թէ Փարիզ կը գտնուին։ Տեղեկացնել Տիկին Սվազլեանի,

Rue Hypocratous 2 B, Athènes (Grèce)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 18 DECEMBRE 1955

ՕՐԱԹԵՐԹ

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7855 31e ANNÉE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3266

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՇԱՒ ՏԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

Կոչկոռ կապած տգիտութեան հետ, կոբաքամակ հաճոյակատարութիւն մը հեստ աւերներ կը գործէ մեր մամուլին եւ գրականութեան մէջ։

Եւ կը տպուին տեսութիւններ, գրութիւններ կամ «անկախ» կարծիքներ, որոնք պարզապէս թերթին սիւնակները լեցնելու սահմանուած են։

Այսպէս, թերթեր կան որոնց սիւնակները «պազարի» տպաւորութիւն կը գործեն, լեզուական տեսակէտով։

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ ընդհանրապէս խմբագիրը ինքն ալ տեղեկութիւն չունի յօդուածին բովանդակութենէն կամ ձգտումէն։

Եթէ հարցնէք թէ ինչո՛ւ կը տպեն ծթռած տեսակէտներ, նոյնքան ծթռած հայերէնով, պատասխան չունին։

Եւ չոր-գլուխ դպիրներ շփանալով, հետզհետէ աւելի բարձր կը խօսին։ Մինչեւ անգամ հրամաններ եւ պատգամներ կ'արձակեն, յանուն լեզուական միութեան։

Այս կարգէն քանի մը տիպարներ լայնօրէն տեղաւորուած են ռամկավար մամուլին մէջ, որ դարձեր է անտէր «բոստան» մը։

Նոյն կոպիտ չարաշահութիւնն է որ կը կատարուի, յանուն «պետական լեզուի»,

Այլեւս չենք խօսիր «յառաջդիմական» կոչուած սոփեստիկներու մասին, որոնք հասարակ մուրացիկներ են ոչ միայն մտքով, այլ եւ շարադրութեամբ։

Ահա թէ ինչո՛ւ խուժանավար կանչեր կ'արձակուին, ամէն անգամ որ կը պաշտպանենք մայրենի լեզուի անկախութեան եւ ազատ զարգացման դատը։

Փաստ է որ Երեւանի մէջ մասնաւոր քաղաքականութեան մը կը հետեւին, լեզուն աղճատելու եւ ռուսական կաղապարին յարմարցնելու համար։

Փաստ է որ եթէ մէկ յաջող բառ հնարեն, տասը ճախաւեր օտարաբանութիւն իրարու կը կապեն, ստրկօրէն հետեւելով ռուսական հնչումին եւ շարահիւսութեան։

Երբեմն միայն բայն է հայերէն, ամբողջ նախադասութեան մը մէջ

Պատմական գիտութեանց թեկնածու մը, Նշխրէկեան, իր գրքին մէջ գիտութի՛ւն կը ծախէ հետեւեալ նախադասութեամբ, — մարիոնետային բուրժուա – նացիոնալիստական կոնտրռեւոլուցիոն կառավարութիւն»։

«Սովետական Գրականութիւն» ամսագրին մէջ, ոմն Ս. Սարինեան ուսումնասիրութիւն մը նուիրելով արեւմտահայ գրականութեան, ափերով օտար խիճեր կը ցանէ, շատերը իրարու կապուած համրիչի պէս. —

«Ռէակցիոն ռոմանտիկական էսթետիկա, ակտուալ պրոբլեմ, ֆորմալիզմի տենդենցներ, ինտելիգենտական ինդիվիդուալիզմ։

Եւ դեռ տասնեակներով անջատ բառեր, իւրաքանչիւր էջի վրայ։ Բոլորն ալ ապացոյց՝ թանձր տգիտութեան կամ «պրոգրեսիւ» կամայականութեան։

Եթէ հարցախուզութիւն մը կատարէք, հարիւր բառէն հազիւ մէկ – երկուքը պիտի կրնան արդարացնել։ Այն ալ բծախնդրութեամբ կամ բանդիտութեամբ։

Այս վրդովիչ կացութեան հանդէպ, ի՞նչ պիտի ըլլայ ազատ Արտասահմանի հայկ. մամուլին պարտականութիւնը։

Քաջալերե՞լ աղճատումը, գիտութեամբ եւ անգիտութեամբ, թէ ազդարարել միաձայն, առանց դաւանանքի խտրութեան.

— Պարոններ, դուք իրաւունք չունիք ռուս – թաթարական «բոստան»ի մը վերածելու մեր մայրենի այգին։

Կասեցնել արշաւը, փոխանակ ուղտերու կարաւանին առաջքն անցնելու։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԺԱԿԱՏԸ Կ'ՈՐՈՇԷ ՀԱԿԱԶԴԵԼ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐՈՒՆ

Ատլանտեան Խորհուրդը ուրբաթ օր վերջացուց իր աշխատանքները, վճռական յայտարարութիւն մը հրատարակելով։ Զինակից երկիրներու արտաքին նախարարները դռնփակ նիստ մը գումարեցին ուրբաթ առտու, յետոյ լիագումար նիստ մը տեղի ունեցաւ։ Այս առթիւ 15 զինակիցները քուէարկեցին Իտալիոյ արտաքին գործերու նախարարին առաջարկած բանաձեւը, որ կ'ըսէ.

— «Ատլանտեան Խորհուրդը հաստատելով որ միջազգային կացութեան ընթացքը անհրաժեշտ կը դարձնէ աւելի սերտ գործակցութիւն մը անդամակից պետութեանց միջեւ, նկատի առնելով եղած յայտարարութիւնները, կ'որոշէ յանձնարարել Մնայուն Խորհուրդին քննել եւ գործադրել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները»։

Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցն ալ, որուն ոճը անսովոր կը գտնեն իրազեկներ, ցաւով կը յայտարարէ թէ.

1. Խ. Միութիւնը մերժած է բանակցիլ Գերմանիոյ վերամիացման մասին, ազատ ընտրութիւններով, հակառակ Ժընեւի առաջին խորհրդաժողովին մէջ ընդունուած ուղեցոյցին։

2. Խ. Միութիւնը կ'ընդդիմանայ ապառազինութեանց որեւէ ստոյգ հակակշռի, մէջն ըլլալով Նախագահ Այզընհաուըրի ծրագիրը օդանաւային փոխադարձ զննութեանց մասին։

3. Խ. Միութիւնը կը մերժէ տեղեկութեանց ազատ փոխանակութիւնը, Խ. Միութեան եւ ազատ աշխարհին միջեւ, ապացուցանելով իր վախը։

Յետոյ կ'ըսէ թէ Ժընեւի խորհրդաժողովին ժխտական ելքը երբեք չէ կասեցուցած Ատլանտեան Կազմակերպութեան ճիգերը՝ ապահովելու Գերմանիոյ վերամիացումը ազատ քուէարկութեամբ, այդ վերամիացումը համարելով էական պայման արդար եւ տեւական խաղաղութեան մը։ Խորհուրդը անգամ մը եւս կը հաստատէ թէ կը ճանչնայ միայն դաշնակցային կառավարութիւնը իբրեւ միակ գերման իշխանութիւնը որ կազմուած է ազատօրէն եւ օրինապէս. հետեւաբար իրաւասու է խօսելու յանուն Գերմանիոյ՝ միջազգային գործերու մէջ։ Պերլինի խնդիրն ալ յիշելէ վերջ, զեկոյցը կ'արձանագրէ Խ. Միութեան «վերջին գրգռիչ ձեռնարկները եւ յայտարարութիւնները Միջին Արեւելքի եւ Ասիոյ մասին։ Այս ռազմավարութիւնը, միանալով Խ. Միութեան ռազմական կարողութեան տեւական աճման հետ, նոր խնդիրներ կը յարուցանէ եւ կը կազմէ լուրջ մարտահրաւէր մը ազատ աշխարհին դէմ»։ Ուրեմն կ'որոշէ նոր ուղղութեամբ մը զարկ տալ զինակցութեան պաշտպանութեան ապագայ ծրագիրներուն։ Այս առթիւ գոհունակութեամբ կը հաստատէ թէ շօշափելի յառաջդիմութիւններ կատարուած են Ատլանտեան դաշինքին բանակները արդիական զէնքերով օժտելու համար, կ'ընդգծէ նոր կազմակերպութեան եւ աւելի սերտ գործակցութեան ծրագիրը։ Ապա, իբրեւ եզրակացութիւն կը յայտարարէ թէ Ատլանտեան Կազմակերպութիւնը կը մնայ անհրաժեշտ հիմքը տասնեւհինգ անդամակից երկիրներու ապահովութեան։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ճակատին գերման ստորաբաժանումները զինուորական համազգեստ հագան ուրբաթ օր, աւանդական հանդիսաւորութեամբ։ Գլխաւորն էր զօր. Շփայտել։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՍԿՍԱՆ ՍԹԱՓԻԼ

Ամիսներէ ի վեր Թուրքիոյ մէջ անհամբեր կը սպասեն ամերիկեան նոր վարկի մը, 300 միլիոն տոլար։

Բազմաթիւ դիմումներ կատարուեցան։ Թուրք նախարարներ Ուաշինկթըն գացին եւ եկան, թերթերն ալ անտարբեր լուրեր հաղորդեցին, շաբաթէ շաբաթ։

Եւ սակայն վճարումը ուշացաւ։

Եթէ չեմ սխալիր, միայն 70 միլիոն տոլար յանձնեցին, մնացեալը ձգձգելով։

Իրազեկներ կ'ըսէին թէ Ուաշինկթըն կարգ մը պայմաններ դրած է, այդքան մեծ վարկ մը բանալէ առաջ։

Ուրիշ խօսքով, կ'ուզէ իր հակակշռին տակ առնել այդ գումարին գործածութիւնը։

Այս առթիւ թուրք մամուլը ազի – լեզի ակնարկներ հրատարակեց, անվստահութեան ցոյց մը համարելով առաջարկուած պայմանները։

Ամէն պարագայի մէջ, Անգարա չստացաւ իր պահանջած գումարը։

Եւ ահաւասիկ սաստ մը, զոր կ'արտատպեմ թուրք թերթերէն։

Ամերիկացի ականաւոր տնտեսագէտ մը, Ճորճ Սփիլմըն, որ Թուրքիա կը գտնուի երկու ամիսէ ի վեր, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է Իզմիրի մէջ.

— Ինչո՞ւ ամերիկեան օժանդակութեան կը սպասէք, կրկնելով երեք հարիւր միլիոն տոլարի յանկերգը։ Առանց այդ օժանդակութեան ալ կրնաք բարելաւել ձեր տնտեսական կացութիւնը։ Գերմանիա եւ Ճափոն արագօրէն վերականգնեցին իրենց տնտեսութիւնը, հակառակ անոր որ շատ աւելի ծանր կացութեան մը մատնուած էին։

Դեռ աւելի յառաջ երթալով, ամերիկացի տնտեսագէտը շեշտեր է.

— «Ձեր գլխուն համեմատ գլխարկ դրէք, ձեր ոտքերը ձեր վերմակին համաձայն երկարեցէք։ Եւ միանգամ ընդմիշտ համոզուեցէք թէ առանց որոշ ծրագրի տնտեսութիւն չի կրնար ըլլալ»։

Ինչպէս կ'երեւայ, ամերիկացի տնտեսագէտը երկու ամիս Թուրքիա բնակելով հանդերձ, չէ կրցեր ըմբռնել թէ այդ երկիրը դանայեան կարաս մըն է, որ երբեք չի լեցուիր։

Քանի՛ անգամ երեք հարիւր միլիոններ հոսած են ջուրի պէս, իբրեւ միջազգային օգնութիւն, իբրեւ «լքեալ գոյք», իբրեւ փոխառութիւն կամ աւար։

Աջէն կ'առնեն, ձախէն կը զանձեն, եւ սակայն միշտ կը տրտնջան։

Թրքական վերմակը առաձգական ծածկոց մըն է, որ միշտ կ'երկարի, միշտ ալ դուրս ձգելով ոտքերը։

Կը վախնամ որ ամերիկացի տնտեսագէտը ետ կանչուի կամ իր կարգին սաստ մը լսէ, այս ազդարարութեան համար։

Այդպէս չեղա՞ւ 1909 ապրիլին, երբ անգլիական մարտանաւի մը հրամանատարը կը յանդիմանուէր իր կառավարութեան կողմէ, այն ամբաստանութեամբ թէ ուզած է կասեցնել Կիլիկիոյ առաջին ջարդը…

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Քանի մը օրէ ի վեր դիւանագիտական տենդագին գործունէութիւն մը կը տիրէ Փարիզի մէջ։ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Փինէ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իսրայէլի արտաքին նախարարին հետ։ Պ. Տիլլը տեսակցեցաւ Յունաստանի արտաքին նախարարին հետ, վերահաստատելու համար Թուրքեւհելլէն բարւոք յարաբերութիւնները որոնք խանգարուած էին Սեպտեմբեր վեցի դէպքերուն հետեւանքով։ Պ. Փինէ ունկնդրութեան ընդունեցաւ նաեւ Լիբանանի, Սուրիոյ, Յորդանանի եւ Արաբիոյ դեսպանները եւ թելադրեց որ ետ կենան բանի ուժի քաղաքականութենէն։

× Անգլիոյ մէջ մեծ սրտնեղութիւն պատճառեց Եգիպտոսի վարչապետին վերջին ազդարարութիւնը, որով կը սպառնար զինուորական գործակցութեան ձեռնարկել Սուրիոյ հետ, եթէ Իսրայէլ նոր յարձակում մը գործէր։ Արտաքին գործերու նախարարութիւնը դատապարտելով հանդերձ Իսրայէլի վերջին արարքը, հարկ զատեց յայտարարել թէ նպատակայարմար չի գտներ զնդ. Նասրի կողմէ Իսրայէլի դէմ ուղղուած սպառնալիքները։

× Անգլիական մամուլը խստօրէն կը քննադատէ վարչապետ Իտընի արեւելեան քաղաքականութիւնը

× Իրաքի վարչապետը, Նուրի Սայիտ փաշա, դահլիճին հրաժարականը ներկայացուց Թագաւորին, որ մերժեց, յանձնարարելով նոր դահլիճ մը կազմել։ Կարծողներ կան թէ Իրաք փոփոխութիւն մը պիտի կատարէ իր քաղաքականութեան մէջ, փորձելով մօտենալ արաբական պետութեանց։ Նուրի Սայիտ փաշա 13 անգամն է որ վարչապետ կը նշանակուի։

× Յորդանանի ներքին գործերու նախկին նախարարը, Մաճալի, յաջողեցաւ կազմել նոր դահլիճը։ Նախորդը հրաժարած էր, երբ բրիտանական բանակին ընդհանուր սպարապետը, Սըր Ճ. Թեմփլըր, Ամման հասնելով սկսաւ բանակցիլ, Յորդանանն ալ Պաղտատի Ուխտին կապելու համար։

Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ Դեկտ. 16ին բացառիկ վիճակ յայտարարուեցաւ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՊՐՈՖ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ

Այսօր հրատարակուած մահազդէ մը ցաւով կ'իմանանք պրոֆ. Աղաջանեանի մահը։

Ծնած Թիֆլիս, 1876ին, հանգուցեալը մեծ համբաւ կը վայելէր իբրեւ ջլախտաբոյժ եւ դասախօս ռուսական եւ լեհական համալսարաններու։ Հրատարակած է նաեւ կարգ մը գիտական տեսութիւններ։

Յաջորդով լայն տեղեկութիւններ իր կեանքի եւ գործի մասին։

*

Մ. ԵՐԱՆԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ հինգշաբթի օր իր բնակարանին մէջ յանկարծամահ եղած է Մկրտիչ Երանեան, նախկին կամաւոր։

Մեր ողբացեալ բարեկամը դեռ վերջերս Պատուոյ Լեգէոնի ասպետի աստիճանը ստացած էր, ի վարձ իր քաջագործութեանց՝ առաջին աշխարհամարտին մէջ։

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Մեր ցաւակցութիւնները ընկեր Կարօ Երանեանի եւ պարագաներուն։

Յորդանանի մէջ, իբրեւ հետեւանք Պաղտատի Ուխտին դէմ կատարուած ցոյցի մը։ Կ'ըսուի իր 40 ոստիկաններ եւ զինուորներ սպաննուած կամ վիրաւորուած են եւ թէ ցուցարարներն ալ բազմաթիւ կորուստներ ունեցած են։

ՍԱՐԻ երեսփ. ընտրութիւնները պիտի կատարուին այսօր, կիրակի։ Տեղական թերթերը ապահով կը նկատեն համագերման հոսանքին յաղթանակը։ Այս առթիւ կ'ըսեն թէ Տօքթ. Ատընաուըր եւս կը պաշտպանէ այն հոսանքը որ կը պահանջէ Գերմանիոյ կցել Սարի շրջանը, փոխանակ եւրոպական կարգուսարք մը հաստատելու։

ՄԱՐՈՔԻ Մեքնէս քաղաքին մէջ բացառիկ վիճակ յայտարարուեցաւ, իբրեւ հետեւանք զանազան դէպքերու։ Նոր դահլիճը նշանակեց նահանգներու կառավարիչները, որոնց առաջին գործը պիտի ըլլայ ապահովել բարեկարգութիւնը։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

■

Կրնանք անվարան կերպով հաստատել, թէ պատմութեան ամէնէն խռովայոյզ պահերէն մէկն է մեր ժամանակը։

Աշխարհ բաժնուած է հակամարտ ճակատներու։ Բազմաթիւ երկիրներ, հայրենիքներ՝ կէս եղած են, Քորէայէն մինչեւ Լեհաստան ու Գերմանիա. ուրիշներ՝ բռնագրաւուած են, Կովկասէն մինչեւ Պալթեան երկիրները, կամ բռնի ուժով կրունկ-երու տակ առնուած, արքաներակ դարձած են, Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներէն սկսած մինչեւ Պալքանները։ Եւ դեռ ուրիշ երկիրներ ու հայրենիքներ, որոնք իրենք իրենց մէջ պառակտուած, կը պայքարին իրենց գոյութեան, ճակատագրին համար, որ մութ է ու մառախուղներու մէջ թաղուած։

Այս պառակտուած, բազմավտանգ ու կոտորակուած աշխարհին մէջ է որ նետուած է խաղաղութեան դատը, որ անկայուն, երբեմն հիմերու վրայ դրուած, երբեմն՝ լոյսին կը բարձրանայ, երբեմն կ'ընկղմի մութին մէջ, մօտենալով արիւնին ու աւերածութեան սահմաններուն։

Մտատանջ, խիերամարտ ու երերամերժ այս աշխարհին ու ժողովուրդներուն մէջ ձգուած են փոքր ժողովուրդներն ալ, առանց ինքնապաշտպանութեան միջոցներու, առանց զէնքի ու զրահի, եւ միշտ սպառնալիքներու տակ, մթին ու արիւնոտ ճամբաներու վրայ։

Այս տխուր կացութեան մէջ է որ նետուած է փոքրերուն մէջ փոքրագոյններէն մէկը, հայ ժողովուրդը, ցիրուցան աշխարհի չորս ծագերուն եւ նեթակայ իր ապրած երկիրներուն վէճերուն, պառակտումներուն ու ճակատագրին։

Ի՞նչ ընել եւ ի՞նչպէս ընել, պահելու համար հազար կտոր եղած այս ժողովուրդը. անոր ազգային գաղափարն ու նկարագիրը. միութիւնը, հայրենիքի ձգտումը, ազգային մշակոյթի դրոշմը։ Ի՞նչպէս պաշտպանել այս ամէնը, որ «աղբը» կը կազմէ. ի՞նչպէս հոգալ ու խնամել այս բոլորը, որպէսզի ձեռքէ չտանք այն քիչը, զոր ունինք, դարերէն ժառանգ մնացած, իբրեւ գոյութիւն եւ ազգային հոգեկան գոյք։

Անշուշտ, աշխարհի բոլոր ցաւերը, բոլորը հոգերն ու վիշտերը մեզի չեն տրուած, բայց ունինք մեր բաժինը անոնց մէջ, անխուսափելիօրէն. եւ անոնց հետ՝ մեր սեփական ցաւերն ու հոգերը, մեր ներքին պայքարները, պառակտումը, դատն ու դատաստանները։

Համաշխարհային այս ընդհանուր ալեկոծութեան մէջ, «փոքր նաւի մը նման», Սայաթ Նովայի իսկ բացատրութեամբ, կը ծփայ մեր ժողովուրդը, յաճախ պատառուած առագաստներով։

Անզօր չենք, անշուշտ, փոթորիկներուն դէմ, ոչ ալ յուսահատօրէն անտէր։ Ունինք մեր ազգային կալժերը, որոնց կը փաթթուինք, կուլ չերթալու համար ալիքներուն կատաղութեան եւ չար հովերու մրրիկներուն։

Ունինք մեր ազգային դարաւոր ու անգին արժէքները, հազարամեակներու դրոշմը վրան. անշօշափելի այլ հզօր արժէքներ՝ որոնք պահած են մեզ դարերու մէջէն ու դեռ կրնան պահել։ Ունինք, ամէնէն առաջ, մեր հրեղէն, հրաշք լեզուն եւ անոր հետ մեր հին ու նոր գրականութիւնը, մշակոյթը, իր բազմաճիւղ ու առոյգ ծլարձակումներով. յետոյ՝ ունինք մեր ազգային–քաղաքական արդար, արդարագոյն դատը, հայրենիքի ու ազգի ազատութեան դատը, որ կը նոյնանայ Ազատութեան ազնուագոյն եւ ընդհանրական բոլոր դատերուն հետ։

Ունինք մեր գոյութեան գերագոյն, անհաւասար պայքարը՝ հզօր ուժերու դէմ, անոնց ցանցերուն մէջ բռնուած, սակայն միշտ յոյսի ու հաւատքի անսպառ զօրութիւններով ոգեւորուած։

Տարակոյս չկայ, որ մեր այս բոլոր արժէքներուն հետ, մեր ապրած ժամանակը ներդաշնակութեան մէջ չէ։ Արտաքին աշխարհը, անհարազատ վարդապետութիւնները, մեծերու պայքարը, ընդհանուր պառակտումը եւ մեզի պարտադրուած ճակատագիրն ու պայմանները մեզ ալ, որեւէ ժամանակէ աւելի, ձգած են պայքարի ու պառակտումի, ուրացումի եւ ատելութեան ցանցերուն մէջ։ Մեր ներքին կեանքն ալ, եթէ շատ մը երեսներուն վրայ, ճեղքուած ու պատռուած է, վտանգելով գոյութեան մեր պայքարը, սարսելով մեր ազգային դարաւոր արժէքները։

Ներդաշնակութեան, միութեան այս պակասը, այնքան խորացած մեր օրերուն, զգալի է, շօշափելի դառնալու աստիճան, մեր ազգային ու ստեղծագործական ճակատներուն վրայ իսկ։ Մեր լեզուն ու գրականութիւնը դրուած են խորտուբորտ ճամբաներու վրայ, առանց համազգային, ընդհանրական ձգտումի մը եւ արուեստի ու մտածման խորունկ հասկացողութեան։ Հայ միտքն ու մշակոյթը «ճակատ»ներու բաժնուած են, դարերու արժէքները ուրանալու եւ խեղաթիւրելու վտանգով։ Նոյն իսկ այս ճակատին վրայ, օտար ու անհարազատ բառը, ապազգային ձեւն ու ձգտումը կը սպառնան տիրական դառնալ, ազգային դրոշմն ու ինքնատպութիւնը ազարտելու, աղաւաղելու սպառնալիքով, մեր հայրենիքէն ներս թէ դուրս։ Տարբեր աստիճանով ու չափով, անշուշտ, բայց ըստ էութեան, նոյն ողբերգութեամբ։

(Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՌԱՖԱՅԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 125ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պատկանեանի «Հիմի՞ էլ լռենք», «Ազատու մօր երգը», «Հայ պատանին երգում է», ինչպէս եւ յետագային գրած «Վանեցի մօր երգը», «Վանեցի գեղջուկի տաղը», օրօրոցի երգերն ու «Ազատ երկիր»ու մէկ կարեւոր մասը կ'արտայայտեն բանաստեղծին այդ առաջաւոր գաղափարները։

Իր ազգային ազատագրական շարժման երգերուն մէջ բանաստեղծը կռուի եւ ապստամբութեան կը հրաւիրէ ժողովուրդը՝ ընդդէմ բռնակալութեան ու ստրկութեան։

Հիմի՞ էլ լռենք, երբ մեր թշնամին
Խլեց մեր սուրը — պաշտպան մեր անձին,
Մշակին ձեռքիցն էլ խոփը խլեց,
Այդ սուր ու խոփից մեր շղթան կռեց,
Վա՜յ մեզ, շղթայով կապուած գերի ենք,
Հիմի՞ էլ լռենք։

Պարզելով այս ստրկական վիճակը, բանաստեղծը քաղաքական կռուի բարձր հոգեկոյզ խօսքերով կ'աղաղակէ՝ «Եկ անվախ ելնենք թշնամու առաջ, գոնէ մեր փառքը մահով ետ խլենք, ու այնպէս լռենք»։

Զարգացնելով ազգային–ազատագրական կռուի այս գաղափարը, Պատկանեան «Հայ պատանին երգում է» ոտանաւորով յանգեցաւ «Մանուկ Հայաստանի» գաղափարին, բարձրացաւ մինչեւ ազգային շարժման համաժողովրդական հասկացողութիւնը։ Թէեւ այդ ոտանաւորը Պատկանեանը ստեղծեց համառուսական յեղափոխական ու դեմոկրատ. շարժման վերելքի շրջանին, սակայն հեռու մնաց յեղափոխական ըմբռնումէ։

70–80ական թուականներուն, մանաւանդ ռուս–տաճկական պատերազմի շրջանին աւելի մարտական հնչեց Պատկանեանի քնարը։ Իր ազատագրական կռուի երգը ռումբի պէս պայթեցաւ ռազմատենչական կարգերու դէմ։ Ան շարունակեց արծարծել նախորդ շրջանի ազգային–ազատագրական շարժման գաղափարները, շարք մը ոտանաւորներու մէջ շեշտելով գիւղացիներուն դերը՝ համազգային–զանգուածային շարժման մէջ։ Հսկայական ուժգնութեամբ հնչեցին «Վանեցի մօր երգը», «Վանեցի գեղջուկի տաղը», թափանցելով ընկերութեան բոլոր խաւերուն մէջ։ Իր քնարական հերոսը՝ գիւղացին զայրոյթով համակուած է ազգային ճնշման ու հարստահարութեան դէմ եւ ազգային ազատագրութեան մէջ կը փնտռէ նաեւ ընկերային նպատակներ.

Հայի զուռան, Հայի զուռան
Ուրի՞ համար կը ջանաս,
Ո՞վ քեզիմով կը տանջուի, ուրի՞ն դու
կուշտ հաց կուտաս։
Արի փշրեմ ես քո խոփը — տանեմ
դարբինին կռելու,
Կռենք, կոփենք սուր ու սուսեր
Դուշմանի դէմ կռուելու։

Սակայն Պատկանեանը հաւատարիմ չմնաց այս առաջաւոր ըմբռնումին։ Ազգային սահմանափակութիւնն ու ազգայնականութիւնը, որոնք կ'արտայայտուէին ինչպէս 60ական, նոյնպէս 70–80ական թուականներու ստեղծագործութեան ու աշխարհայեացքի մէջ («Թէ իմ ալեւոր հերքս սեւնային», «Վանեցի կտրիճ», եւայլն), թոյլ չէին տար բանաստեղծին մինչեւ վերջը մնալ ազատագրական շարժման մէջ գիւղացիներու սահմանուած դերի դիրքերուն վրայ։

Ապագայ սերունդը մերժելով Պատկանեանի ստեղծագործութեան այդ ստուերոտ կողմերը, կը բարձրացնէ բանաստեղծին ստեղծագործութեան մէջ առաջաւորը, այն ինչ որ կը հանդիսանայ իր ժառանգութեան ուժեղ կողմը, եւ պատմականօրէն կ'արժեւորէ զայն։ Այդ ժառանգութեան մէջ կարելի չէ չընդգծել բանաստեղծին մերկացումները, եւրոպական դրամատիրական պետութեանց դէմ։ Հսկայական ճշմարտութեամբ կը հնչէին բանաստեղծին «Բողոք առ Եւրոպա», «Վեհաժողով» ոտանաւորները, մերկացնելով «արիւնածարաւ Եւրոպայի» դիւանագիտական խաղերը։

Նախ՝ անմեղութիւն մեր խոստովանեց,
Ապա չարերուն մեզի խաչ հանեց։

Պատկանեանի գրական ժառանգութեան մէջ արժէքաւորը նաեւ ժողովրդական աւանդութեանց մշակումներն են, «հայրենի» աղալութեան, կղերականութեան եւ հայ քաղքենի դասակարգի ընկերային մերկացումները, հարստահարուած մարտիրոսներու շահերու պաշտպանութիւնը, իր երգիծական արձակն ու բանաստեղծութիւնը, իր սուր եւ սպանիչ հեգնանքը, որ ուղղուած էր աւատապետութեան եւ քաղքենի դասակարգի կեղծիքին ու չահամոլութեան դէմ։

Պատկանեանը ստեղծած է գրական մեծ ժառանգութիւն, որուն մարքսեան մեկնութիւնը կը դառնայ ընկերային պահանջ։ Այդ ժառանգութեան գնահատման կը վերաբերի՞ Ա. Ի. Միկոյեան խօսքերը։

— «... Ի հարկէ Պատկանեանի եւ Րաֆֆու որոշ երկերի մէջ ազգայնական երանգներ կան, բայց կարելի՞ է արդեօք դրա հիման վրայ հրաժարուել մշակութային այնպիսի ժառանգութիւնից, որն արտացոլել է պարսկական եւ թրքական կեղեքիչների դէմ հայ ժողովրդի հերոսական պայքարի մի շարք էջեր, որը սիրով ու բարձր զգացմունքով երգել է ժողովուրդների կեանքն ու աշխատանքը»։

ՍԱՀԱԿ ԲԱՋԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ բարեկամուհիներ իրարու կը հանդիպին կեդրոնի մը մէջ։

— Ամուսինդ այսօր ուրիշ տեսակ կ'երեւայ։ Նոր հագո՞ւստ հագած է, կը հարցնէ առաջինը։

— Ոչ։ Նոր հագուստ հագած չէ։ Նոր ամուսինս է, կը պատասխանէ երկրորդը։

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԹԻՆ ՈՐՋԵՐԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

●

Առանց բժիշկի հարցերին պատասխանելու, ես էլ իրեն հարցրի մեր Վաղոյի, Սրբազանի, Վանանդեցիի եւ այլոց մասին։

— Վաղոն շատ լաւ է. քեզ միշտ կարօտով կը յիշէ։ Սրբազանը ծանր հիւանդ է։ Իսկ Վանանդեցին, դու ողջ լինես ...

— Ի՞նչ, Վանանդեցին մեռա՞ւ։

— Այո, տառապանքով մեռաւ։

Բժիշկի աչքերը արցունքով լցուեցին, եւ նա չկարողացաւ մինչեւ վերջը պատմել Վանանդեցիի կրած տառապանքները։

— Բժիշկ ախպար, ինչո՞ւ կուլաս, ամէնքս ալ հոս մեռնելու ենք։ Լաւ է, որ մեռաւ եւ հոգին ազատեց սա տանջանքներէն։ Ես ալ կ'ուզեմ մեռնիլ եւ ազատիլ այս տառապանքէն,— դրեթէ լացով խօսեց Ակօպ ախպարը։

Ծանր ու ճնշիչ տպաւորութիւն թողեց Վանանդեցիի մահուան տխուր լուրը։ Խեղճ իմ Գուրգէն, դեռ մի ամիս առաջ էր, որ ազատութիւն էր ծրագրում, իր կնոջ՝ Աճիայի մօտ էր վերադառնում, բայց մեռաւ մուրազը սրտում ...

Ինչ անագորոյն ճակատագիր, բայց հայկական ճակատագիր ...

— Բժիշկ, ուրեմն, Թադէ Սրբազա՞նն էլ է մեռնելու։

— Այո, շատ ծանր հիւանդ է։ Իմ չոր բժշկական խորհուրդներս՝ առանց դեղի ու դարմանի՝ օգուտ չունեցան։ Խեղճը տառապում է աղիքների հիւանդութիւնից։ Օրերը հաշուուած են։

Իմ խեղճ Թադէ Սրբազան, ո՞ւր կորան լաւատեսութիւններդ . .

« Տղաք, ի՞նչ եմ արել, որ ինձ աքսորեն, միայն ասել եմ «ինչ սիրուն է մեր Մասիսը »....։

Երբ այսպէս հաւաքուած՝ Վանանդեցիի մասին էինք սգում, Սրբազանին էլ ճամբու դնելով, մեր բաղնիսը հեռզհետէ լցւում էր ծանօթ եւ անծանօթ նոր դէմքերով։

Ծանօթ նորեկների մէջ իսկոյն աչքիս ընկաւ վաստակաւոր Վահան Մարտեանը, Զարենց–Բակունց գրական զաղտնի կազմակերպութեան ստոր մատնիչը, Ներսիկ Ստեփանեանի ոխերիմ թշնամին, Մարքսիզմ–Լենինիզմ Ինստիտուտի գիտական քարտուղարը։

Ինձ թուաց, թէ այդ զարշելի մատնիչը դիակեր անգղի նման թառած էր Վանանդեցիի անշնչացած դիակի վրայ։ Եթէ ենկավէդէի սարսափը չլինէր, տեղն ու տեղը կը սատկեցնէի այդ անարգ մատնիչին՝ մեր դժբախտ ու ողբացեալ գրողների վրէժը դէթ մասամբ լուծելու համար։

Մարտեանն էլ Վանեցի էր, բայց շան ծնած կերած Վանեցի։ Ո՞ւր բժիշկ Արաքսեանը, ո՞ւր Մարտեանը ...

Երբ այդ մարքսիստ զարշելին հայ ազգայնականներ էր մատուցանում ենկավէդէի արիւնոտ սեղանին, ինքը, որպէս երբեմնի տրոցկիստ, ջուխտ ոտքով ենկավէդէի փոսի մէջ էր ընկել։

— Գոնէ բանտում զղջացե՞լ էր արդեօք իր ստոր արարքների համար։

Կարծում եմ, որ ոչ, որովհետեւ շուտով ազատուեց եւ պաշտօնի տիրացաւ։

Զարմանքս մեծ եղաւ, երբ աղտոտ եւ չսափրուած վայրենի տեսքով բազմութեան մէջ տեսայ խղճալի տեսքով ամէնուն ծանօթ գրականագէտ պրոֆէսոր Սիմոն Ցակոբեանը, որ մի անկիւնում կանգնած՝ խօսում էր հանրային գրադարանի տնօրէն Սուրէն Մարկոսեանի հետ։

Սիմոն Ցակոբեանի տխուր պատմութիւնը շատ–շատ երկար է, ձգւում է երկրից մինչեւ արտասահման, Բաքուի «Արեւ»ից մինչեւ Բեռլինի «Արեգ»ը, Դաշնակցութիւնից մինչեւ համայնավարութիւն, Զաւարեանից մինչեւ Ստալին։ Կրկնակի չքանչանակիր Սիմոն Ցակոբեանն էր, որ 1935ին Կրեմլի մէջ «մեծ Ստալինին» ներկայացնում էր հայ մտքի եւ մտաւորականութեան «ջերմ» զգացումներն ու հաւատարմութիւնը, իսկ վերադարձին էլ մի լորձնաշուրթն յօդուած էր գրել «Խորհրդային Հայաստան» օրաթերթի մէջ՝ «Ես տեսայ աշխարհի ամենամեծ մարդուն» ստայօդ վերտառութեամբ։

Բայց 1936ին, մի գիշեր, երկու չեկիստներ մտնում են Սիմոն Ցակոբեանի սենեակը։ Նա թէ՝

— Ընկերներ, դուք թիւրիմացութեան մէջ էք։ Ես կրկնակի չքանչանակիր Սիմոն Ցակոբեանն եմ։ Դուք, երեւի, ինձ մի ուրիշի հետ էք շփոթում։

— Ոչ, մենք չենք շփոթում։ Մենք եկել ենք ձերբակալելու կրկնակի չքանշանակիր պրոֆ. սրիկայ Սիմոն Ցակոբեանին եւ նրա գերմանուհի ֆաշիստ կնոջը։

Սիմոն Ցակոբեանի ձերբակալութիւնից անմիջապէս յետոյ, ձերբակալւում են համալսարանի մի քանի պրոֆէսորներ, անշուշտ նրա տուած ցուցակի հիման վրայ։

Ցիշում եմ, երբ մի գրական հաւաքոյթում պրոֆ. Արսէն Տէրտէրեանին մեղադրում էին գրականագիտութեան մէջ ոչ–մարքսիստական հայեացքներ ունենալուն համար, Սիմոն Ցակոբեանը հետեւեալը ասաց.

— Արսէն, տարօրինակ մարդ ես. ինչո՞ւ ես յամառում, ինչո՞ւ գործերդ չես «վերակառուցանում »...

Ս. ՍԱՀԱԿՈՒՆԻ

(6)

(Շար.)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԳՐԱԿԱՆ ՉՈՐՐՈՐԴ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

●

Աշնան չորրորդ մրցանակը, Էնթէրալիէ, երկուշաբթի օր տրուեցաւ Ֆէլիսիէն Մարսոյի «Սիրտին ալացքները» վէպին համար:

Հեղինակը ծնած է 1913ին, Պելժիա. եւ իրաւաբանութեան հետեւած Լուվէնի համալսարանին մէջ: Վատիկան գացած է ուսումնասիրելու համար մանաւորապէս ժատենադիտութիւնը, ապրած է երկար ատեն արտասահման, վերջապէս հաստատուելու համար Փարիզ:

Գրած է բազմաթիւ գիրքեր: 1952ին ստացաւ Տէյ Տուքա Հիմնարկութեան, ռաջին Թուչակը, յատկացուած երիտասարդ գրողի մը որպէսզի կարենայ ապրիլ առանց հացի եռեւէ վազելու, որոշ ժամանակ մը: Անոր շնորհիւ էր որ պատրաստեց «Գալվաք եւ իր ժամանակը» որ հրատարակուեցաւ վերջերս:

Ձինքն ալ կարելի է նկատել Գալվաքեան: Մրցանակի արժանացած գիրքը մանաւանդ ունի հերոսներ որոնք մեծ վարպետի դասական տիպարներն են:

Գիրքը պատմութիւնն է երիտասարդ աղջկան մը որ հոմանուհին կը դառնայ ամուսնացած հնադէտի մը: Հայրը այս միջադէպէն վերջ աղջիկը կը բանտարկէ տեւականօրէն, մինչեւ որ երեք ուսանողներ կուգան զինքը ազատելու: Բայց այն ատեն աղջիկը ազատութիւն չուզեր այլեւս եւ կամովին կը վերադառնայ բանտարկուելու տունը, մինչ տան հին սպասուհին, որ խորհրդանիշն է ազատութեան, կը փախչի տեսնելով աղջկան ընթացքը:

Այս է վիպագրին ընտրած նիւթը, պարզ է որ, ինչպէս նշեցինք Մարսոյի հերոսները այժմէական չեն: Այսօր ոչ մէկ հայր այդպիսի պարագաներու մէջ կրնայ արգելափակել աղջիկը, ոչ ալ կարելի է գտնել այդքան ասպետական ուսանողներ որ երթան ազատեն աղջիկը:

Մարսօ մեծ հիացող մըն է Մոնթէրլանի եւ Ժիտի եւ աւելի վերջը՝ Գալվաքի, ինչպէս յաինք, արդէն:

«LES APATRIDES»

Այս անունով գիրք մը հրատարակեց Վիքթոր Ալեքսանդրով: Հեղինակը ուրիշ երկու գիրքեր եւս գրած է, որոնք մեծ սպառում ունեցած են.

Տեղական թերթի մը աշխատակիցը գիտել կուտայ թէ այս հեղինակը եթէ ազգութեամբ Ամերիկացի է, ճաշակով Ֆրանսացի, կոչումով ալ հայրենազուրկ է: Կը նշանակէ թէ իր երկրորդ հայրենիքը մոռցնել չէ տուած իրեն թէ ինք «բմատախիլ մըն է:

Իր այս գիրքը ողիսականն է հայրենազուրկի մը պատերազմէն առաջ, պատերազմի միջոցին, եւ անկէ ետք: Գրքին հերոսը ի զուր կը պայքարի միջակ եւ թշնամի աշխարհի մը չարութեան եւ այլանդակութեան դէմ:

Ան իր ճամբան կը փնտռէ, սակայն երբեք չի գտներ: Դէպի քիչ մը հաստատուն վիճակ եւ երջանկութիւն իր վազքին մէջ տեւականօրէն կը հանդիպի ձախողանքի:

Արմատախիլ իր կեանքը կը սկսի Փարիզէն, խեղճուկ պանդոկի մը մէջ, որ «Օտարականներու պանդոկ» կը կոչուէր եւ ուր խմբուած էին ճերմակ Ռուսեր, արհեստով յեղափոխականներ, անիշխանականներ, տարագիրներ — բոլորն ալ ի խնդիր իրենց երազին եւ «Շանկրիլաժյի, հրաշալի երկիր մը, որուն կը բաղձային բոլորը իբրեւ հայրենիք, եւ զոր ոչ ոք կրցած էր գտնել.

Աւելի ուշ Ալեքսանդրով Մ. Նահանգները կ'երթայ, ուր կը կարծէ թէ գտած է եթէ ոչ իր «Շանկրիլաժն, գոնէ երկրորդ հայրենիք մը: Աւաղ պատրանք մը եւս կ'աւելնայ ...

Այս հայրենազուրկը կը շարունակէ իր թափառումները Մ. Նահանգներէն ետք: Հաւայի, Միամի, Հաւանա, դարձեալ Եւրոպա իբրեւ ամերիկացի զինուոր Գերմանիոյ մէջ:

Ի վերջոյ յոգնած իր թափառումներէն, պիտի փորձէ Ռուսիա իր ծննդավայրը վերադառնալ: Կ'երթայ վիզա մը խնդրել իր մանկութեան ընկեր Կիրիլէն որ բարձր պաշտօնատար է Փարիզի սովետական դեսպանատան մէջ, սակայն Կիրել գլուխը կը թօթվէ եւ կ'ըսէ թէ «Մենք երկուքս ալ այս աշխարհէն չենք, ան պիտի փախէ մեզ: Դուն մեկնելու առաւելութիւնը ունիս: Մեկնէ: Աւելորդ է հոն փնտռել քու երազած Նեւաքիդ եւ Պուշկինի արձանը: Այլեւս միեւնոյն լեզուն չեն խօսիր, անոնք որ պիտի գտնես հոն»:

Այս գիրքը բառին բուն իմաստով վէպ մը չէ, թէեւ անձերը հետեւողական են եւ իրար կը գտնեն գրքին ընթացքին: Մարդկային տենդավառ վաւերագիր մըն է, գրուած ճշմարիտ գրագէտի մը լեզուով եւ թռիչքով:

●

ԳՈՅՆԵՐՈՒ ՎԱՐՊԵՏԸ

Իրանահայ նկարիչ Ցարութիւն Մինասեան, որուն նկարները այնքան գնահատուեցան քանի մը տարի առաջ Փարիզի մէջ, ներկայիս Նիւ Եորք է եւ նկարահանդէս մը տուած է, «Միջին Արեւելքի տան» շքեղ սրահներուն մէջ, նախաձեռնութեամբ Միջին Արեւելքի Ամերիկայի բարեկամներու ընկերութեան եւ հովանաւորութեամբ Իրանի Հիւպատոսին: Այս անգամ ցուցադրած է զուտ արդիական 33 նկարներ: Տեղական թերթերը մեծ գովեստով արտայայտուելէ ետք, կը շեշտեն թէ ցուցահանդէսէն ներս այն տպաւորութիւնը կը ստանաք թէ գոյներու յորդահոս համանուագի մը մթնոլորտին մէջ կը գտնուիք, մերթ խաղաղ, մերթ յորձանուտ երանգներով, ու յաճախ խռովիչ քաղցրութեամբ: Իր շատ մը նկարները վարանումի եւ խորհրդածութեան կը մատնեն դիտողը առաջին ակնարկով, բայց տակաւ լմբռնելի ու մատչելի կը դառնան, երբ կը թափանցենք անոնց թաքուն գեղեցկութիւններուն:

Գոյներու վարպետն է Մինասեան ու տիրացած անոնց կախարդական գաղտնիքին: Անոր նկարները գեղեցիկ են նաեւ ներքին խորհուրդով, որովհետեւ արուեստագէտը կրցած է մարմին տալ իր հոգեկան ապրումներուն: Շատեր նմանութիւն մը կը տեսնեն Սիմամանթոյի բանաստեղծութեան եւ Մինասեանի նկարչական արուեստին միջեւ:

ՆՈՐ ԹԱՏԵՐԱԽԱՂ ՄԸ

Թատերագիր Կապրիէլ Արութ Ֆրանսերէնի վերածած է Փօլա Լեւիի «Օրինաւոր ինքնապաշտպանութիւնը», «Գայլին եւ շունին միջեւ» խորագրով: Այս թատերգութիւնը կը ներկայացուի Փարիզի Թէաթր Ան Րօնին մէջ, որուն յատկանշական երեւոյթը այն է որ բեմը սրահին մէջտեղն է, իսկ ժողովուրդը շուրջը: Այս ձեւը մասնաւորապէս փորձուած էր Պրիւսէլի մէջ եւ մէկ տարիէ ի վեր կը շարունակուի Փարիզի մէջ:

Խաղին նիւթը պէտք չէ պատմել, շեշտած է հայ թատերագիրը, որպէսզի գացող հանդիսականը առաջուընէ տեղեակ չըլլայ անոր ելքին: Մարդուն մէկը գիշեր մը կ'երթայ իր սիրականին տունը, երբ անծանօթ մը փողոցը զինք կը կեցնէ, թելադրելով որ չերթայ, որովհետեւ թակարդ մը լարուած է իրեն դէմ, սիրականին եւ անոր ամուսնին կողմէ, զինքը սպաննելու եւ վրան ունեցած երկու միլիոնը առնելու համար: Ի՞նչ պիտի ընէ հերոսը, երթա՞յ թէ կեանքը խնայէ ...

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ ցարդ Հայաստանի մէջ կային 14 երաժշտական դպրոցներ: Այս տարի երեք նորեր ալ բացուեցան Գորիսի, Ապարանի եւ Արտաշատի մէջ: Երեք հազար մանուկներ կը սորվին նուագել դաշնակի, ջութակի եւ փողաւոր գործիքներու վրայ: Երաժշտական բոլոր դպրոցներուն մէջ կազմակերպուած են երգեցիկ խումբեր, իսկ բարձր դպրոցներուն մէջ՝ նաեւ մանկական լարային նուագախումբեր: Երեւանի, Լենինականի եւ Կիրովականի մէջ հաստատուած են երաժշտական ուսումնարաններ: Ուսումնական տարին սկսաւ «Կոմիտաս» պետական երաժշտանոցին եւ անոր կից «Չայկովսկի» երաժշտական միջնակարգ դպրոցին մէջ:

«Թուղան» պարախաղի (գրուած Արմաղովի եւ Վարդանեանի կողմէ) երաժշտութիւնը աւարտած է երաժշտագէտ Գրիգոր Եղիազարեան: Այս նոր պարախաղը պիտի ներկայացուի այս տարի Սպենդիարեան պետական թատրոնին մէջ: Պարախաղին համար, որ կը ներկայացնէ կոլտնտեսային գիւղի առօրեան, օգտագործուած են ժողովրդական մեղեդիներ «Նուբար», «Կլոր պար» եւ այլ երգեր:

ԵՐԳ ՈՒՂԵՒՈՐԻ

Բոսոր կզմինտրներով տուներն այս քաղաքին
Մանկութիւնս յիշեցուցին ինծի :
Հոն վիշտ կար եւ ուրախութիւն:
Ես հոն արեւային օրեր ապրեցայ ,
Նոր երկիրներ երազեցի :
Հոն կար կորի անունով աղջիկ մը սեւահեր :
Ի՞նչ անուն էր ասիկա. չգիտցայ երբեք ,
Անոր ծիծաղն ոսկեձայն կը հնչէր ,
Եւ մազերուն մէջ կը բուրէին տարօրինակ վարդեր :
Ո՛չ մէկն այդ վարդերէն ես քաղեցի :
Բայց հոգիիս մէջ ամբողջ գարուն մը բերի
Այդ մշկաբոյր քաղաքէն :
Տուները հոն լեցուն էին քաղցրութիւնով սիրոյ եւ խունկի:
Աղբիւրներն անոր մինչեւ հիմա կ'երգեն կարօտաձայն :
Եւ այս քաղաքն այսօր
Կարմիր մամռապատ կզմինտրներով
Անձրեւայորդ եղանակի մը յուշերովն օրօրուն
Զիս կարծես կ'ընդունի բարութեամբ լիառատ,
Որպէսզի դեռ ըմպեմ հին գինին կորսուած արեւուն :
Եւ նորէն քարձրանայ ծուխն հայրենի ծըխանին,
Հնչէ ձայնն ոսկեհունչ ու վարդերը բուրեն :
Եւ ի՜նչ փոյթ որ սիրտերն որբութեամբ կ'արիւնին,
Եղբօր մը ձեռքը բռնէ ձեռքն իմ դողահար
Եւ զիս տանի ոստանին լուսաւեղ ճամբաներէն :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՉԻՆԱԿԱՆ ՄԱՆՐԱՊԱՏՈՒՄՆԵՐ

ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐԸ

Երկու սիրահարուածներ անցնում էին մի կամուրջով, որի տակ շառաչում էին գետի ծանր ալիքները:

— Սիրում եմ քեզ,— ասաց նա.— ես կ'ուզենայի մի որեւէ բանով ապացուցանել այս: Հրամայիր ինձ՝ թռչել այս կամուրջից, եւ ես կը թռչիմ :

Նա պատասխանեց :

— Օհ, ոչ, ես երբեք պիտի չպահանջէի քեզանից այդ, ես վախենում եմ :

— Ինչո՞ւ :

— Ես վախենում եմ, որ դու իսկապէս կ'անես այդ .

Անցաւ երկու տարի: Նրանք նորից անցան նոյն կամուրջով: Նա ասաց նրան :

— Յիշում ե՞ս արդեօք, որ երկու տարի առաջ անցնում էինք այս կամուրջով, յիշո՞ւմ ես, ինչի մասին էինք խօսում :

— Յիշում եմ, պատասխանեց նա, սակայն եւ այսօ՛րէլ ես չպէտք է պահանջէի այդ բանը քեզանից: Ես վախենում եմ:

— Ինչո՞ւ ։

— Ես վախենում եմ որ դու այդ չանես:

Թարգմ. ԱԻ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (90)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Օրինակ, կրնամ յիշել Էնվէր փաշայի պարագան: Դուք, Թալէաթ պէյ, սերտ գործակցութիւն մը ունեցաք Էնվէր փաշայի հետ: Պաքուի մէջ համաժողով գումարեցիք, փաշային հետ հիմնեցինք Իսլամ Իհթիլալ Միութիւնները եւ Թուրքիոյ մասնաճիւղը: Յետոյ Տրապիզոն գացիք եւ Կազի փաշային կրկնեցիք Զինովիեւի խօսքերը: Ինչեր ըրիք տեսնենք Իսլամ Ընկերակցութեան անունով: Ո՞րո՞նց հետ չփման մէջ մտար, որո՞նց խօսք բացիր

— Ոչ ոքի: Միայն Կազի փաշային քաշած հեռագրիս մէջ այդ կազմակերպութեան մասին խօսեցայ:

— Ապէկ, բայց միւս կողմէն ալ ծրագիրներ պատրաստեցիր, ճարպիկութիւնը ունեցար Իրաւանց Պաշտպան Միութեան մէջ մտնելու, այս ի՞նչ կը նշանակէ:

— Այո, ծրագիր պատրաստեցի բայց հիմնական բան մը չէր: Նաիլ պէյը Անգարա ղրկեցի, Կազի փաշային ներկայացուցի:

— Ճշդենք, Նաիլ պէյ Անգարա եկաւ կուսակցութիւն կազմելու համար: Դժբախտաբար կատարուած քննութիւնները կը հաստատեն թէ Նաիլի ժամանումով կը սկսին Ապտիւլգատիրի եւ Շիւքրիի առաջին չարադէտ գործունէութիւնները Կացութեան այս մասը ամբողջովին լուսաբանուած է: Անոր ի՞նչ պիտի ըսես:

— Ես այդ օրերուն երկրին շահերուն հակառակ չաշխատեցայ: Ճիշդ է, Տրապիզոնի մէջ բաներ մը ըրի... Հաճի Սամի Էնվէր փաշայի մարդը, Տրապիզոն եկած էր: Տեսակցեցանք բայց ոչ կազմակերպութեան մը մասին:

Նախագահը սաստեց.

— Ձեր բոլոր գործերն ու ընթացքները Միլլի պայքարին դէմ էին: Ձեր գաղափարներն ու արարքները մէջտեղն են: Կը յիշեցնեմ քեզի, այն օրերուն ուր ընդհանուր խլրտում մը կար, պոլշեւիկութիւնը կը սպառնար, դուն ելեր ես ինծի ըսելու որ պաշտպանութեան համար ծրագիր չինեցինք: Իրականութեան մէջ ձեր իսկ հաշուոյն կազմակերպութիւններ ստեղծեցիք եւ պոլշեւիկութիւն ուզեցիք: Ահա թէ ինչ գրեր ես դուն քու, բարեկամիդ՝ Իսմայիլ Սուպհիի: Դուն որ իբր թէ պոլշեւիկութեան դէմ ճակատ պիտի յարդարէիր: Կը կարդամ նամակդ, նայէ ինչեր գրեր ես.

«Սիրելի եղբայրս,

«Ծրագիրը եւ կանոնագիրը ղրկուեցան: Չորս օր ետք մեր ընկերները Անգարա կ'երթան: Այլեւս անհրաժեշտ է որ բոլորս լուրջ գործունէութեան մը սկսինք, մենք հոս միջոցներ ձեռք առինք: Հոն ալ մեր ծրագիրը ղրկեցինք: Շիւքրիւ պէյի պարտականութիւններ յանձնեցէք»:

Նախագահ.— Տեսա՞ք գրածներդ, ի՞նչ պիտի ըսես հիմա:

— Առաջին յայտարարութեանս մէջ ալ ըսած եմ, կը կրկնեմ հիմա: Ես Տրապիզոն երբ գացի, միմիայն երեք չորս հոգիի երդում ընել տուի: Բայց կազմակերպութեան մը մասին ոչ մէկուն հետ որեւէ չփում ունեցած եմ:

— Անշուշտ չես կրնար ուրանալ: Ցուցացիր որ ամէն ոք քու ետեւէդ պիտի գայ: Դուն ժողովուրդը ապո՞ւշ կարծեցիր: Ո՞վ կուգայ քու ետեւէդ:

— Ես մէկու մը եկուր չեմ ըսած: Կազմակերպութեան մը մասին ալ չխօսեցայ: Այն մարդոց մէջ, որոնց երդում ընել տուի: Հալք կուսակցութեան Իզմիրի քննիչ Տօքթ. Սալահէտտինն ալ կար: Ան պոլշեւիկութեան կը հակէր, գէ՞շ. ըրէ զինքը դարձի բերելով: Ես ոչ ոքի երդում առաջարկեցի, Միլլի պայքարին հակառակ:

— Շատ աղէկ, այս երդումները որո՞ւն անունով, ի՞նչ իրաւասութեամբ ընել կուտաս, ըսէ տեսնենք:

— Կը խոստովանիմ որ այս տեսակէտով իրաւունք ունիք, սխալ գործած եմ:

— Հիմա պատմէ տեսնենք, Հաճի Սամիի ժամանումը, ի՞նչպէս եկաւ Տրապիզոն:

— Հաճի Սամի դերի էր Թուրքեստանի մէջ: Մոսկուա գացած էր, հոնկէ Պաթումի ճամբով եկաւ Տրապիզոն: Բաւական մնաց: Ես իրեն հետ չտեսակցեցայ:

— Հաճի Սամի Էնվէր փաշայի քովէն կուգար: Դուք ալ այդ միջոցին Նշանաւոր Քեահեային հետ կ'աշխատէիք, Իրաւանց Պաշտպան Միութեան անունով: Քեահեան մաս կը կազմէ՞ր ձեր կազմակերպութեան:

— Այո, բայց երդում չէր ըրած

— Ուրիշ ո՞վ կար:

— Ֆէթհի պէյ, որ Արեւելքի մէջ վաճառականութիւն ընելու եկած էր, Կեավուր Իմամն ալ ...

— Սա կախաղա՞ն հանուած Կեավուր Իմամը:

— Այո:

— Յետո՞յ: Հաճի Սամիին հետ ինչ պէ՞ս չփման մէջ մտաք, ան պատմէ տեսնենք:

(Շար.)

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ամէն օր երեք հազար ընտրական ժողովներ կը գումարուին երկրին մէջ, հոծ բազմու – թեամբ, ինչպէս կը տեղեկագրեն Նահանգապետները :

Թեկնածուները թեր ու դէմ ճառեր կը խօսին ներքին թէ արտաքին խնդիրներու մասին, մեղադրանքներ ուղղելով Նախորդ կառավարութեանց դէմ եւ նոր բարիքներ խոստանալով: Նախկին երես – փոխան մը, Պառանժէ, դիտել տուաւ թէ Ֆրանսա մերժելով Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագիրը, ամէն տարի կը կորսնցնէ 165 միլիառ ֆրանքի ամերիկեան ապսպրանք, որ այժմ յանձնուած է Գերմանիոյ: Դեսպան Ֆրանսուա Փոնսէ դիտել տուաւ թէ Ֆրանսա մեծ վնասներ պիտի կրէ, եթէ մեկուսանայ մաքսային պատուարներու մէջ :

Բանավէճը հետզհետէ կը սաստկանայ գլխաւոր կուսակցութեանց թեկնածուներուն միջեւ: Համայնավար կուսակցու – թիւնը կը յուսայ օգտուիլ ազգային խըմ – բակցութեանց պառակտումներէն :

Ամէնէն փափուկ խնդիրը այն է թէ կարելի պիտի ըլլա՞յ հաստատուն մեծամասնութիւն մը կազմել: Փուժատի կուսակիցները կը շարունակեն ազմկել, հարկային բարենորոգում պահանջելով: Իրենց վարիչը, Փիէռ Փուժատ, առջի օր ճառ մը խօսեցաւ Սալ Վակրամի մէջ: Բանախօ – սութենէն վերջ մէկը պոռաց. — «Փու – ժատ ծախուած է»: Թերթերը կը գրեն թէ երկու հարիւր հոգի չարաչար խոշտանգեցին մարդը :

Սէնի շրջանին մէջ ընկերվարական կուսակցութիւնը թեկնածու նշանակած է վեց անդամներ, — Կազիէ, Վերտիէ, Դ. Մայեր, Ժ. Ժաքէ, Էտ. Տէփրէօ (4րդ շըր – ջան) եւ Լը Թրոքէ, որոնք իրենց առաջին ճառերը խօսեցան առջի օր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ համայնավարները, որոնք ապօրէն հռչակուած են, կը շարունակեն գործել Հիւս. Յունաստանի մէջ: Ոստիկանութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ կարմիր թռուցիկներու բաշխումը մեծապէս աւելցած է Սելանիկի մէջ: « Ժողովուրդի Ձայն» թերթը, որ դադրած էր 1947ին, վերսկսած է իր հրատարակութիւնը :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ ալ շարունակ նոր դէպքեր կը պատահին: Առջի օր սպաննուեցան հինգ հոգի: Հարիւրի մօտ ըմբոստներ գերի բռնուեցան :

ՄԱԿԻ ԸՆԴՀ. Ժողովը 35րդ քուէարկութիւնը կատարեց ուրբաթ օր, ընտրելու համար Ապահովութեան Խորհուրդի այն անդամը որ պիտի գրաւէ Թուրքիոյ աթոռը: Նորէն մեծամասնութիւն չշահեցան երկու թեկնածուները, Եուկոսլաւիա եւ Փիլիպպեան կղզիներ: Նստաշրջանը պիտի երկարաձգուի, ելք մը գտնելու համար :

ՊԵՐԼԻՆԻ մասին նոր ծանուցագիր մը ուղղեցին Արեւմուտքի Երեք Մեծերը, ըսելով թէ Խ. Միութիւնը կը մնայ պատասխանատու արեւելեան Գերմանիոյ, հետեւաբար եւ Պերլինի: Երեքն ալ կը մերժեն ճանչնալ արեւելեան Գերմանիոյ կարմիր կառավարութեան գերիշխանութիւնը :

ԹԱՒՐԻԶԻ տարաբախտ շարժավարին՝ Ալբեանցի յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ շաբաթ օր, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, որ լեցուած էր բազմաթիւ տեղացիներով: Այս առթիւ «թաքսի»ները երկու ժամ չբանեցան, Աշխատանքի Դաշնակցութեան որոշումով: Յուղարկաւորութեան ներկաներու թիւը կը հաշուեն չորս հազար: Դամբանական խօսեցաւ սենտիքայի՛ ներկայացուցիչը : Շարժավարները զէնք կը պահանջեն ինքնապաշտպանութեան համար, ըսելով թէ 230 յարձակում կատարուած է տասը տարուան մէջ, տասը մահացու :

ԿԻՊՐՈՍԻ մետրոպոլիտին՝ Մակարիոս արք.ի մէկ ազգականը սպաննուեցաւ անգլիացի սպայի մը կողմէ, որուն համար ծուղակ մը սարքած էին դաւադիրները: Սպան իր պաղարիւնը պահելով, յաջողեցաւ ի գերեւ հանել դաւը: Հինգ միլիոն ֆրանք պարգեւ խոստացուած էր սպանեալ դաւադիրին ձերբակալութեան համար :

ՍՈՒՐԻԱ պահանջեց Իսրայէլը արտաքսել Ազգաժողովէն, իբրեւ հետեւանք անցեալ կիրակի օրուան յարձակման :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՏՕՆԱԾԱՌ

Մանուկներու համար կազմակերպուած վարժարանին Ծնողներու Միութեան կողմէ, կիրակի, 18 Դեկտեմբեր, ժամը 16·30էն 23:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Ծիծաղաշարժ ներկայացում, արտասանութիւն, երգ, հայկական պար: Կազանդ Պապայի ժամանում օգտակար նուէրներով: Շքասեղան եւ ընթրիք ժողովրդական գիներով :

Մուտքը ազատ է :

26, Rue Troyon
Métro : Pont de Sèvres

Այրի Տիկին Աննա Աղաջանեան, Տէր եւ Տիկին Նիկոլա Աղաջանեան, Տէր եւ Տիկ. Վեպէռ եւ զաւակները, Տէր և Տիկ. Ժորժ Աղաջանեան, Պ. Դազիկ Աղաջանեան խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ եղբօր՝

ՓՐՈՖ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ գիշեր :

Յուղարկաւորութիւ՛նը պիտի կատարուի երկուշաբթի 19 Դեկտ. առտուան ժամը 10·30ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԹՈՔԱՏԻ ԵՒ ԴԱՒՐԱՅԻ շրջանի Հայր. Միութեան: Կիրակի 18 Դեկտ. ժամը 3էն կէս գիշեր, Իսի, 45 ռիւ տը լա Տեֆանս:

Սիրայօժար մասնակցութեամբ տեղական ուժերու. — Մարտիրոս Գարակէօզեան եւ Օր. Սրբուհի Շահինեան (երգ): Հաճելի անակնկալներ: Արեւելեան նուագ Պ. Պ. Միհրեան Շիրվանեանի եւ Շմաւոն Պալեանի կողմէ:

Ճոխ պիւֆէ, գիւրամատչելի գիներով:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը, նոր տարուան առթիւ սարքած է ժողովրդական մեծ ներկայացում մը բարեկամական խնջոյք – պարահանդէս մը, 25 Դեկտ. Կիրակի, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԵԹԷ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԷՔ ԿԱՐԴԱՑԱԾ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

Սակաւաթիւ օրինակներ կան միայն

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐԻ

երկու վէպերէն՝

«ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ» ԵՒ

« ՅԱՐԱԼԷՋՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ »

Երկու հատորը միասին 1500 Ֆր.:

Դիմել՝ «Յառաջ»ի :

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ
ՆՈՒԷՐԻ ՅԱՐՄԱՐ ԳՐՔԵՐ
ԵՒ ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, 1956, պատկ. 1200 Ֆրանք :

ՆՈՐ ՔՆԱՐ ձայնագր. երգարան, լաթակազմ, 1650 Ֆրանք :

ԱՆԳԼ. ՀԱՅ. ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Զադմաքճեան, նոր տպ. 1955, լաթակազմ, 4000 Ֆրանք :

ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Վ. Պալաքեան, լաթակազմ 1000 Ֆրանք :

ՍԻԱՄԱՆԹՕ ամբողջ. գործեր նոր տպ- 1500 Ֆրանք :

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ, Վերյիշումներ, 1250 Ֆրանք :

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ, Համաստեղ, 2 հատոր, կազմ. 4000 Ֆրանք :

ԳԻՒՂԸ, Համաստեղ, Պէյրութ, 1955, 700 Ֆրանք :

ԹՇՆՈՒԱՌՆԵՐ, Վ. Հիւկօ, 3 հատոր, Պէյրութ, 1500 Ֆրանք :

ՑՈ՞ ԵՐԹԱՍ, Սէնքիէվիչ, 2 հատոր, 1400 Ֆրանք :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Ա. Իսահակեան, 350 Ֆրանք :

ՉՐՈՅՑ, Կ. Փօլատեան, Գահիրէ, 400 Ֆրանք :

ՎԵՐԱԴԱՐՁ, Կ. Փօլատեան, 1955, 500 Ֆրանք :

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, նոր տպ. 300 Ֆրանք :

ԳԱԶԱՆԸ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԸ Կ'ՈՒԶԷ, Տիրազան, 600 Ֆրանք :

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ՄԱՐԴԻԿ, Ա. Ծառուկեան, Պէյրութ, 1955, 700 Ֆր:

ՅՈՒՇԵՐ ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԷՆ, Ս. Տէօվլէթեան, Փարիզ, 1954, 500 Ֆրանք :

Դիմել՝

Librairie H. SAMUELIAN, 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e. C.C.P. 1278—35.

Պահանջեցէք Ընդարձակ ցրացուցակը, որ կը պարունակէ աւելի քան 5000 գիրք եւ որ ձրի կը ղրկուի փափաքողներուն :

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱՆԻԷՌ – ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ. — Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան անդամները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը (մէթրօ Քատէ): Հաշուետուութիւն եւ զեկուցում :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի, կը խօսի փրօֆ. Գ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ: (Դասախօս քարիւղի Ֆըրանսական Ինսթիթիւթի):

Նիւթ ունենալով « Քարիւղը եւ իր դերը արդի քաղաքականութեան մէջ»:

Մանրամասնութիւններուն համար պիտի գործածէ մողական լապտեր :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Գոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Տէր Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեանի որ հազար Ֆրանք նուիրած է դպրոցին, Օր. Նուրիցա Մէլէմէթճեանի եւ Պ. Կարպիս Սարաֆեանի նշանախօսութեան առթիւ :

*

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սեբաստիոյ Սէն Լուի վարչութիւնները շնորհակալութեամբ ստացած են հինգ հազար Ֆրանք Փարիզէն, Պ. Խաչիկ Փափազեանէն, փոխան ծաղկեպսակի Պ. Սարգիս Զիլինկիրեանի փոքրիկին մահուան առթիւ :

Նաեւ երկու հազար Ֆրանք Պ. Փիլիկեանէ, Պ. Մկրտիչ Նապաչեանի եւ Օր. Լուսին Նապաչեանի նշանախօսութեան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.

Խ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Ա. Տէր Կարապետեան ընտանիքին իրենց մօրը Այրի Տիկին Աղաւնի Խաչիկեանի մահուան առթիւ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՁՈՒԱՐԹՆՈՑ, ամսաթերթ գրականութեան եւ Արուեստներու: Խմբագիր՝ Հ. Պալըեան: Թիւ 3 (15 Դեկտ.), ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ : Տարեկան բաժնեգին հազար Ֆրանք: Հատը 100 Ֆր: Հասցէ. — 43 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9):

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • MARDI 20 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7856 — 31e ANNÉE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3267

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՈԳԻ»Ն ԿԸ ՍԱՌԻ

•

Սառնաշունչ հովեր կը սպառնան սառեցնել « Ժընեւի ոգին », որ այնքան լաւատեսութիւն ներշնչած էր խաղաղասէր մարդկութեան ։

« Ոգին » ծնաւ ամառը (Յուլիս), հովանաւորութեամբ Զորս Մեծերու ջոջ գլուխներուն, — նախագահ կամ վարչապետ ։

Աշնան (Հոկտեմբեր), երբ խօսքերը գործի պիտի վերածուէին, նոյն պետութեանց արտաքին նախարարներուն միջոցաւ, կծու հով մը սկսաւ փչել, սառեցնելով տրամադրութիւնները ։

Կարելի չեղաւ որեւէ խնդիր լուծել, եւ ժողովը փակուեցաւ մռայլ տրամադրութեամբ ։

Օրակարգի գլխաւոր հարցը, գերմանական խնդիրը, մնաց նոյն վիճակին մէջ, իբրեւ կռուախնձոր ։

Առկախ մնացին միւս խնդիրներն ալ . — ապահովութիւն, զինաթափութիւն եւն ։ Եւ որոշուեցաւ Զորս վարչապետներու հայեցողութեան ձգել նոր ժողովի մը գումարման խնդիրը ։

Խորհրդաժողովը փակուեցաւ Նոյեմբեր 16ին, մեծ սրտնեղութիւն պատճառելով արեւմտեան աշխարհին, որուն վստահութիւնը անգամ մը եւս կը խախտէր իբրեւ հետեւանք Խ. Միութեան բացասական դիրքին ։

Այնուհետեւ տեղի ունեցաւ Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի շռնդալից պտոյտը դէպի Հնդկաստան, Պիրմանիա եւ Քաշմիր, վերջանալու համար Աֆղանիստանի մէջ ։

Առաջին օրէն իսկ, ձեռնարկը անցաւ սովորական այցելութեան մը սահմանները, դառնալով քարոզչական արշաւ մը՝ արեւմտեան պետութեանց դէմ ։

Մասնաւորապէս Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը այնքան յառաջ գնաց որ, հիւրընկալներն ալ նեղուեցան ։

Իր բոլոր ճառերուն մէջ, Խրուշչեւ կը խօսէր այնպէս ինչպէս պիտի ընէր որեւէ կուսակցական ժողովի մը առեն ։ Նոյնիսկ չվարանեցաւ անարգել արեւմտեան թերթերու թղթակիցները, զանոնք անուանելով « պուշներ », «վարձկաններ» եւն. ։

Իր սլաքները յատկապէս ուղղուած էին բրիտանական աշխարհակալութեան դէմ, բայց միշտ կ՚օգտուէր առիթէն, Ֆրանսան եւ Մ. Նահանգներն ալ հարուածելու համար ։

Այս ճամբորդութեան շնորհիւ, Խ. Միութիւնը յաջողեցաւ կարգ մը նոր համաձայնութիւններ կնքել, առաջինը՝ Հնդկաստանի հետ, որուն պիտի հայթայթէ զանազան ապրանքներ, փոխանակութեան հիման վրայ ։

Այս դղրդալից պտոյտը, միանալով Միջին Արեւելքի վերապինման ձեռնարկին հետ, ստեղծեց մթնոլորտ մը որ յայտնապէս հեռաւոր յիշատակի մը կը վերածէր « Ժընեւի ոգի »ն ։

Միեւնոյն առեն, Մոսկուա նոր դժուարութիւններ կը յարուցանէր Պերլինի արեւմտեան շրջանին դէմ, երեւութապէս պաշտպանելու համար արեւելեան Գերմանիոյ «գերիշխանութիւնը» ։ Ուրիշ խօսքով, կ՚ուզէր որ արեւմտեան պետութիւնները ճանչնան այդ շինծու պետութիւնը ։

Այսպէս, ամբան շռայլաբան հաւաստիքներէն վերջ, աշնանային մշուշը եւ ձմրան «ձիւնաբեր հողմունքը» աւելի թանձրացուցին մթնոլորտը ։

Եւ հիմա շատեր կ՚ըսեն . Ժընեւի ոգի՞ ։ Այո. բայց ափսո՜ս որ երազ էր ...

Մինչ կը յուսային հալեցնել կարգ սառեր, նոր սառնակոյտեր դիզուեցան ։

Ե՞րբը — ուժ ուժի դէմ ։ Զօրացնել Ատլանտեան ճակատը ։ Շարունակել հիւլէական փորձերը ։

Եւ, կեցցէ՛ խաղաղութիւնը ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

■

ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԸ ԿՌՈՒԱԽՆՁՈՐ

Ամմանէն կը հեռագրեն Դեկտ. 18 թըւականով .—

Այսօր նոր ցոյցեր տեղի ունեցան Ամմանի մէջ, բողոքելու համար այն առաջարկին դէմ որ կը թելադրէ Յորդանանը միացնել Պաղտատի Ուխտին ։ Երէկ ալ նոյն ուղղութեամբ ցոյցեր տեղի ունեցած էին առնուազն 12 գաւառական քաղաքներու մէջ ։ Ոստիկանական միջոցներ ձեռք առնուեցան պաշտպանելու համար օտար դեսպանատուները ։ Ժամբորդներու պատմութեան համաձայն պաշարման վիճակ յայտարարուած է ամբողջ երկրին մէջ ։ Ուսանողական ցոյցերու ընթացքին քաղաքացի մը սպաննուեցաւ եւ եօթը հոգի վիրաւորուեցան ։ Ընդհանուր գործադուլ սարքուած է ամբողջ երկրին մէջ ։

Այս իրիկուն դահլիճը ստիպողական նիստ մը գումարեց, ի ներկայութեան սպարապետ զօր. Կլապ փաշայի ։ Կարգ մը մեծ քաղաքներէ պատուիրակութիւններ եկած են Ամման, բողոքելու համար Հիւսէյին թագաւորին, որպէս զի Յորդանան չմիանայ Պաղտատի Ուխտին ։ Վարչապետը ։ Հազզա Մահալի, որ իշխանութեան գլուխ կը գտնուի չորս օրէ ի վեր, ունկնդրութեան ընդունեցաւ Անգլիոյ, Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Արաբիոյ դեսպանները ։

Ցուցարարները յարձակեցան Ազգաժողովին Քեբրոնի օգնութեան գրասենեակներուն վրայ որոնք կ՚օգնեն Պաղեստինի տարագիրներուն ։ Մարդկային կորուստ չկայ ։ Ցոյցեր տեղի ունեցան նաեւ Նապլուսի, Ռամալլահի եւ Թուլքարեմի մէջ ։ Դամասկոսէն հասած լուրի մը համաձայն քառասուն հոգի սպաննուած կամ վիրաւորուած, 300 ցուցարարներ ձերբակալուած են ։ Ա. ցոյցը տեղի ունեցած է Նապլուսի մէջ, մասնակցութեամբ տասը հազար քաղաքացիներու ։ Կ՚ըսուի թէ ծանրապէս վիրաւորուած է Արաբական Լեգէոնի հրամանատարներէն մին, որ ազգական է նոր վարչապետին ։

Ներքին գործերու նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ զօրացուցած է ապահովութեան միջոցները եւ թէ խռովարարները խստօրէն պիտի պատժուին ։ Նախապէս ցոյցեր սարքուած էին Երիքովի եւ Բեթղեհէմի, ինչպէս եւ Երուսաղէմի յորդանանեան մասին մէջ (հին քաղաք) ։ Երէկ դահլիճը քննեց Անգլիոյ դրամական օգնութեան խնդիրը որու մասին բանակցութիւններ կը կատարուին Լոնտոնի մէջ ։ Կառավարութիւնը յայտարարեց թէ համաձայն է այդ բանակցութեանց եւ կ՚աստնէ որ իր պատուիրակութիւնը նոր պայմանագիր մը ստորագրէ ։

× Ամերիկեան գործակալութեան Երուսաղէմի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Արաբական Լեգէոնին հրասայլերն ալ միջամտեցին երկու օրուան խռովութեանց ընթացքին ։ Ներքին գործերու նախարարութիւնը արգիլեց բոլոր ժողովները եւ ցոյցերը ։ Այս առթիւ կ՚ըսէ թէ խռովարարներ կը չահագործեն ուսանողները եւ տարագիրները ։

Թշնամական ալիք մը կը տիրէ ամբողջ երկրին մէջ, արեւմտեան պետութեանց դէմ ։ Երուսաղէմի ամերիկեան դեսպանատունը եւ հիւպատոսարանը քարկոծուեցան ։ Ամբոխը վար առաւ Նապլուսի անգլիական հիւպատոսարանին դրօշը ։ Ուրիշ ցուցարարներ կեցնելով զինադադարի յանձնախումբի նախագահին՝ զօր. Պըռնսի կառքը, վար առին Ազգաժողովին դրօշը եւ խորտակեցին ամերիկեան զինուորական կցորդին կառքին ապակիները ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ՀՈՆ ԱԼ ԱՌԱՏՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ շաբթու անգամ մը եւս կը մատնանշէի համաճարակ մը,— առանձնորէն բու գերարտադրութիւնը Հայկական Արտասահմանի մէջ ։

Կը թուի թէ Հայաստանի մէջ ալ կը տառապին այս թունդ հայկական «ճարտարարուեստ»էն ։

Երեւանի «Գրական Թերթ»ը Նոյ. 16ին հրատարակած էր Գրողներու Միութեան զեկուցումը, անոր կցելով կատարուած քննադատութիւնները ։

Զեկուցաբերը, Հ. Մկրտիչեան պարզելով տարեշրջանի ստեղծագործութեանց քանակն ու որակը, դիտել կուտայ.

— *« 1954 – 1955 թ. թ. հրատարակուել են բանաստեղծական մի շարք ժողովածուներ ու հատընտիրներ, գրական մամուլում լոյս են տեսել բազմաթիւ բանաստեղծութիւններ, որոնց մէջ շատ կան այնպիսի գործեր որ նոր խօսք են մեր պոէզիայի համար ։ Սակայն դեռ եւս մեր պոէզիայի մէջ նկատւում են նաեւ որոշ անառողջ տենդենցներ եւ հրապարակ են գալիս ժողովրդի կեանքից կտրուած, անձնական տրամադրութիւններ յայտնող գործեր »։*

Շատ աւելի պերճախօս վկայութիւն մը կը ներկայացնէ շաբաթաթերթին ուրիշ մէկ աշխատակիցը, Նոյ. 30ի թիւին մէջ ։

Վերջերս լոյս տեսեր է «Երիտասարդ Ձայներ» կոչուած ժողովածուի մը երրորդ գիրքը ։

Ժողովածուին մէջ գրութիւններ ունին 50է աւելի հեղինակներ, 125 ստեղծագործութիւններով ։

« Գրական Թերթ»ին աշխատակիցը, Ա. Արիստակէսեան, մաղելով բովանդակութիւնը, հետեւեալ եզրակացութեան կը յանգի.

— *« Պէտք է ասել, որ երիտասարդների մեծագոյն մասը հակուած է դէպի պոէզիան (այս բաժնում տեղաւորուած է 45 հեղինակի 115 բանաստեղծութիւն) ։ Մեր կարծիքով, այս «առատութեան» պատճառը ոչ թէ այն է, որ բոլոր այդ երիտասարդները կեանքը բանաստեղծական ձեւերով վերարտադրելու ինչ – որ ներքին մղում ունեն, այլ այն, որ նրանցից շատերին թւում է, թէ պոէզիան հեշտ ու հանգիստ գործ է, որ բաւական է մի քանի յանգեր կցցնել իրար, քառատողեր կազմել, եւ ահա բանաստեղծութիւնը պատրաստ է ։*

«Աւելին, շատերը նոյն իսկ պոէզիային վերաբերւում են ինչպէս մոդայիկ մի բանի եւ մտածում են որ, բանաստեղծութիւն գրելու համար ցանկութիւնից բացի ուրիշ ոչինչ պէտք չէ»։

Այսպէս, ուրեմն, առանդութիւնը կը շարունակուի հաւատարմօրէն, հայրենիքին թէ օտարութեան մէջ ։ Եւ իրական բանաստեղծութիւնը կը խեղդուի լեռնակուտակ ոտանաւորներու մացառուտքին մէջ ։

Որո՞ւ հոգ, եթէ արձակը անտիրաբար կը մատնուի ծուլութեամբ, տգիտութեամբ կամ չտեսութեամբ ։

Երբ կրնաս ոտանաւոր մը թխել ոտքի վրայ, մատներդ համրելով, ինչո՞ւ քանի մը ժամ տքնիլ գրասեղանին առջեւ, արձակին անդաստանը մշակելու համար ։

ՎԱՀԷ

ԾՆՈՒՆԴԸ ՊԻՏԻ ՉՏՕՆՈՒԻ՝ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Երէկուան թերթերը ծանրակշիռ լուր մը հրատարակած էին Եգիպտոսէն ։ Քրիստոնեայ հովուապետները որոշած են գիշերային պատարագը չմատուցանել Ծնունդին, բողոքելու համար կրօնական դատարաններու ջնջումին դէմ որ յայտարարուած է մասնաւոր հրամանագրով մը ։ Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ բոլոր օրթոտոքս եւ բողոքական համայնքները միացած են կաթողիկէ կղերապետութեան այս որոշումին ։ Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, այս որոշումը հաւատացեալներուն հաղորդուած է «հովուական թուղթով մը զոր ստորագրած են հռոմէական կաթողիկէ Եկեղեցւոյ իրաւասութեան ենթակայ զանազան դաւանութեանց պետերը »։ Կիրակի օր եկեղեցիներուն մէջ կարդացուեցաւ յայտարարութիւնը, «իբրեւ բողոք 1955 Սեպտ. 21ի օրէնքին կարգ մը տրամադրութեանց դէմ, որոնք կը խախտեն կրօնական ազատութիւնը Եգիպտոսի մէջ» ։ Յայտարարութիւնը կը բացատրէ թէ նոր օրէնքը «դուռ կը բանայ քրիստոնեաներուն կրօնափոխութեան համար» եւայլն ։ Քրիստոնեայ համայնքութեանց պետերը քանի մը անգամ բողոքած էին այս օրէնքին դէմ, հրատարակութենէն ի վեր ։

ՀԱՄԱԳԵՐՄԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՍԱՐԻ ՄԷՋ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, համագերման հոսանքը մեծամասնութիւն շահեցաւ կիրակի օր, Սարի երեսփ. ժողովին ընտրութեանց մէջ ։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երեք համագերման կուսակցութիւնները շահած են քուէներու 63.9 առ հարիւրը, մինչ կը յուսային շահիլ 75 առ հարիւր, վերջնապէս Գերմանիոյ կցելով վիճելի շրջանը ։ Քըւէարկուներու թիւն էր 665.000 ։ Այս յաջողութեամբ գերմանական հոսանքը շահած կ՚ըլլայ յիսուն աթոռներէն 33ը, եւրոպական կարգուսարքին հոսանքը՝ 15, համայնավարները՝ երկու աթոռ ։

ՏԻԿԻՆ ՌԸՆԷ ՔՈԹԻԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի օր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ մը կատարուեցաւ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ Հանրապետութեան նախագահին կնոջ ։ Օրուան պատարագիչն էր առաջնորդը, Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան որ նախագահեց արարողութեանց ։

Ներկայ էին Սէնի նահանգապետին եւ առողջապահական նախարարութեան ներկայացուցիչները, Դոկտ. Վրասեննակեան տիկինը եւ ուրիշ պաշտօնական անձնաւորութիւններ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍ ծրագրած է շինել աշխարհի ամենամեծ ամբարտակը, Ասուանի մէջ ։ Ծախքը՝ 1.300.000.000 տոլար ։ Մ. Նահանգները եւ Անգլիա խոստացան կարեւոր գումարներ տրամադրել այս ձեռնարկին համար ։ Խ. Միութիւնն ալ խոստացած էր վարկ բանալ ։ Գահիրէի խորհրդային դեսպանը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը կը պահէ այս խոստումը ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը կ՚ուզէ 5 միլիառ տոլարի բարձրացնել արտասահմանի սահմանուած օգնութիւնը, այսինքն 2.200.000.000 տոլար աւելի, բաղդատելով անցեալ տարեշրջանին հետ ։ Այս յաւելումը անհրաժեշտ կը համարեն, իբրեւ պատասխան Խ. Միութեան հակարեւմտեան քաղաքականութեան ։ Ծրագրուած գումարին երեք միլիառը պիտի յատկացուի զինուորական օգնութեան, ինչ որ կը նշանակէ անցեալ տարուան եապատիկը, իսկ տնտեսական օգնութեան գումարը պիտի ըլլայ 1.900.000.000 տոլար ։ Խնդիր է թէ խորհրդարանը պիտի ընդունի՞ հինգ միլիառի գումարը, որ ամենամեծն է չորս տարուան մէջ ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Ապու Ալի գետը յորդելով ծանր աղէտ մը պատճառեց որ տեսնուած չէր տասը տարիէ ի վեր ։ Կ՚ըսուի թէ ողողումներուն հետեւանքով 160 հոգի մեռած, երկու հարիւր հոգի անհետացած են ։ Վիրաւորներն ալ մեծ թիւ մը կը կազմեն ։

ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԸ ԻՐ ՆԵՐՔԻՆ ՃԱՂՔԵՐՈՎ

ԻՆՉ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ ՏՐՈՒԱԾ ԵՆ ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԷՋ

●

(Ե. եւ վերջին մաս)

Առաջին աշխարհամարտէն ի վեր, պատմութիւնը կը վկայէ, որ Հաշիմական տոհմը, միշտ բարեկամ է եղած Անգլիոյ։

Թերեւս այս է պատճառը, որ Անգլիա, Միջին Արեւելքի իր տնտեսական շահերուն պահպանումը կը վստահի արքայական այս ընտանիքին պաշտպանութեան։

Բայց ինչպէս ըսինք, Մեծն Սուրիոյ հարցը արդէնք կը հանդիսանայ Պաղտատի Ուխտին ամբողջացման։

Այս պարագաներու տակ, հարց կը ծագի թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ Մեծն Բրիտանիոյ քաղաքականութիւնը։

Պիտի հրաժարի՞ Մեծն Սուրիոյ ծրագրէն, ի խնդիր Պաղտատի Ուխտին ամբողջացման, առնուազն Սուրիոյ Լիբանանի եւ Յորդանանի մուտքով։

Եւ կամ։

Պիտի ձեռնարկէ՞ Մեծն Սուրիոյ ծրագրին անմիջական իրագործման, որ կը նշանակէ ինքնաբերաբար ամբողջացնել այդ Ուխտին կազմը։

Այս ուղղութեամբ խիստ յատկանշական եւ ուշագրաւ կը գտնենք այն հեռագիրը, որ Պաղտատի վերջին ժողովէն անմիջապէս վերջ հրատարակուեցաւ «Էքսփրէս»ի մէջ (24 Նոյ.)։

« Մտահոգ Սուրիոյ քաղաքականութեան կրած նոր ուղղութենէն, Մեծն Բրիտանիա, ո՛չ մէկ ջանք պիտի խնայէ այս երկիրը մտնեցնելու Պաղտատի Ուխտին յառաջիկայ շաբաթներու ընթացքին։ Սուրիական յառաջիկայ ընտրութիւններուն շատ հաւանական է ընկերվարականներուն յաղթանակը, եւ ժողովրդական ճակատ մը ստեղծումը։

Այս դէպքին առաջքը առնելու համար անհաւանական չէ բռնութեան փորձ մը ներշնչուած Լոնտոնէն, Իրաքի միջոցաւ։ «Սուրիական վտանգը» կը գրուէ՝ շատ կարեւոր տեղ մը Պաղտատի ժողովին օրակարգին վրայ։

Կարելի չէ ծածկել այս հեռագրին ծանրակշիռ հանգամանքը։

Եթէ «Լոնտոնէն ներշնչուած բռնի փորձ մը» իրագործէ Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը, ի՞նչ պիտի ըլլայ Իսրայէլի հակազդեցութիւնը։

Այս հարցումին պատասխանելու համար կը բաւէ յիշել նախկին վարչապետ եւ ներկայ արտաքին նախարար՝ Մոշէ Շարեթի յայտարարութիւնը Փարիզի «Լը Մոնտ» կիսապաշտօնական օրաթերթին։

— «Կրնայ պատահիլ որ կարգ մը անգոյշ քաջալերութիւններէ մղուած, Իրաք ձեռնարկէ «կլանելու» Սուրիան։ Այն ատեն զինադադարի բերումով ստեղծուած գոյավիճակը պիտի խախտի։ Մենք հարկ կը նկատենք յիշեցնել թէ զինադադարը կնքեցինք Սուրիոյ հետ, եւ ոչ թէ Սուրիոյ մարմնով ընդարձակուած հաշիմական կայսրութեան մը հետ։ (Լը Մոնտ, 2 Նոյեմբեր)։

Իսրայէլի նախկին վարչապետին այս ազդարարութիւնը պերճախօս է եւ նոյնքան ծանրակշիռ։

Այժմէն իսկ դիրքերը ճշդուած են։ —

Վերջացնելէ առաջ, անհրաժեշտ կը գտնեմ անդրադառնալ այն շշուկներուն որոնց համաձայն, Ամերիկա, յարելու համար Պաղտատի Ուխտին, որպէսզի բերէ իր տնտեսական աջակցութիւնը, պայման դրած է, որ այդ Ուխտին կազմը ամբողջանայ կարելի եղածին չափ շուտ։

Եւ կ'ըսուի թէ թելադրած է Անգլիոյ որ արագ շարժի տունը կարգի դնելու համար, որպէսզի ռուսական թափանցումը, որ արդէն ստացած է վրդովիչ համեմատ, աւելի չյառաջանայ։

Եթէ ձախողին ներկայ դիւանագիտական բանակցութիւնները ու ձախողին մանաւանդ Իրաքի ծրագրին շուրջ սկսած գաղտնի բանակցութիւնները արաբեւիսրայէլեան վէճը խաղաղ միջոցներով լուծելու համար,

Եւ ի վերջոյ անհրաժեշտ դառնայ Պաղտատի վերջին ժողովին մէջ տրուած որոշումներուն արագ գործադրումը,

Ի՞նչ անակնկալներ կրնան ծագիլ Միջին Արեւելքի մէջ։

Կը յուսամ թէ Միջին Արեւելքի մեր գաղութները ամենայն լրջութեամբ կը խոկան այս հարցումին վրայ։

Զգոյշ։ Մեր ապահովութիւնը ամէն բանէ առաջ։

ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԲԱՆ ՄԸ ՓՈԽՈՒԱ՞Ծ Է Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ.— Ամերիկեան յայտնի հրապարակագիր Շվարց, որ վերջերս ճամբորդութիւն մը կատարած էր դէպի Խ. Միութիւն, իր տպաւորութիւնները կուտայ «*Նիւ Եորք Թայմզ*»ի Նոյեմբեր 10 – 12 թիւերուն մէջ։ Ստորեւ՝ թարգմանութիւնը.—

Ստալինի մահէն ետք (1953 Մարտ), անոր յաջորդները մեղմացուցին ծայրայեղութիւնները։ Այս առթիւ խորհրդային քաղաքացի մը ըսաւ թէ «ի հարկէ մթնոլորտը այժմ աւելի մեղմ է քան երեք տարի առաջ, սակայն ո՞վ գիտէ թէ ինչ կ'ըլլայ վաղը։ Շատեր արդէն տուժեցին չափազանց հեռանալով, եւ մենք բոլորս նկատի առած ենք այդ դասը։

Շնորհիւ նոր կարգադրութեանց, ես կրցայ իբրեւ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի թղթակից ճամբորդել մինչեւ քանի մը հազար քիլոմեթր եւ առիթ ունենալ խօսիլ հարիւրաւոր խորհրդային քաղաքացիներու հետ, մանաւանդ կրցայ տեսնուիլ այնպիսի մարդոց հետ, որոնք հակառակ են տիրող վարչակարգին եւ չեն վարանիր արտայայտուիլ։ Ճիշդ է նաեւ որ այդ մարդիկը դեռ կ'ապրին վախի մթնոլորտի մէջ, կը խօսին կիսաձայն եւ իրենց շուրջը կը դիտեն թէ արդեօք մէկը կը հետեւի՞ իրենց։

Ամէնէն սովորական երեւոյթը վարչակարգի հանդէպ կրաւորական համակերպումն է։ Նոյնիսկ վարչակարգի անվերապահ հակառակորդները, կառավարութիւնը տապալելու հնարաւորութեան մը ուսումնասիրութիւնը կը նկատեն ոչ գործադրելի, քանի որ կազմակերպուած դիմադրութիւն չկայ։ Անոնք իրենց յոյսը դրած են կեանքի աւելի բարօր վիճակի մը վրայ, օրինակ եթէ կառավարութեան ուղղութիւնը փոխուի։

Սպաները, պաշտօնէութեան բարձրագոյն խաւերը եւ մտաւորականութիւնը բոլորն՝ ալ լաւ կ'ապրին խորհրդային պայմաններուն մէջ, — շատ աւելի գոհ են կեանքէն, քան բանուորներն ու գիւղացիները։ Այս երկուքն ալ, ինչպէս և իրենց ներկայացուցիչները կը դանդատին դժուարութիւններէն։

Երիտասարդութեան մօտ շատ աւելի խանդավառութիւն կայ, քան թէ տարեցներուն։ Բայց նոյնիսկ երիտասարդութեան մէջ ալ նկատելի է տեսակ մը վարանում։

Ճարքովի գլխաւոր փողոցին վրայ ամէն իրիկուն կը տեսնէի խուլիկաններու (սրահակ) խումբեր, որոնք նեղութիւն կուտային կիներուն եւ կը հայհոյէին անցորդներուն։ Խիստ դատավճիռներ կը կրէին այն երիտասարդ խուլիկանները որոնք զինով վիճակի մէջ կը ծեծէին փողոցի անցորդները։

Բժիշկ մը, որու հետ ծանօթացայ օդանաւին մէջ, ըսաւ.— «Մենք խորհրդային մարդիկս սորվեցանք իշխանութիւնը, որպէսզի մեզի համար որոշ գիջումներ կատարէ։ Դուք կը կարծէք թէ մեզ չե՞ն զզուեցուցած ստութը եւ մարքսական շաղակրատութիւնը, որուն ոչ ոք կը հաւատայ, սակայն ես նոյնիսկ իբրեւ բժիշկ պարտաւոր եմ անգիր գիտնալ։ Ինչ հեգնութիւն, հաւատացնել մեզի թէ միայն քանի մը տնտեսագէտ – գիտնականներ կողմնակից եղած են ընթացիկ ապրանքներու արտադրութեան յաւելման։ Չէ՞ որ քանի մը տարի առաջ նոյնիսկ Վոզնեսենսկին կը հաստատէր թէ՝ ժողովուրդի պահանջները պէտք է ունենան առաջնութիւն։ Ստալին դնդակահարեց զայնատոր համար»։

Ասոր իբրեւ հակադրութիւն ցոյց կուտան վարչակարգին կողմնակիցներուն մեծ համեմատութիւնը։

Խորհրդային յայտնի թղթակից մը հետեւեալ անկեղծ յայտարարութիւնը ըրաւ. «Ի հարկէ խաղաղութեան համար մեր ցանկութիւնը բոլորովին անկեղծ է։ Մենք գիտենք, թէ ինչքան դժուարին է բնակարանի հարցը։ Մենք գիտենք, թէ ինչ խայտառակութիւն է, երբ ծեր կիներ կ'աւլեն փողոցները։ Այստեղ շատ թերութիւններ կան, եւ մեզի խաղաղութիւն պէտք է, որպէսզի վերջ տանք ատոնց։ Մենք չենք ձգտիր ոեւէ մէկուն վզին փաթթել համայնավարութիւնը։ Բնական, ընկերային եւ տնտեսական ուժերը համայնավարութիւնը անխուսափելի կը դարձնեն ամէն երկրի մէջ։ Սակայն, մեզի չի վերաբերիր թէ ի՛նչպէս ամէն մէկ երկիր կը հասնի համայնավարութեան եւ ե՛րբ։

Ուրիշ մը ըսաւ.— «Ի հարկէ մենք աղքատ ենք։ Մենք լարուած կերպով կ'աշխատինք եւ շատ կ'արտադրենք, իսկ հոգն ալ կառավարութիւնը այս ամէնը կը ղըրկէ Չինաստան, կամ գերմանական դեմոկրատ հանրապետութիւն (արեւելեան Գերմանիա)»։

Եթէ ես կրցայ հանդիպիլ խորհրդային քաղաքացիներու, որոնք արտայայտուեցան այդպէս անկեղծ, չի նշանակեր թէ ոստիկանութիւնը դադրած է գործելէ։ Այժմ գաղտնի ոստիկանութիւնը կը կազմեն Պետական Ապահովութեան Կոմիտէի գործակիցները, զորս «Կոմիտետչիկ»ներ կ'անուանեն։ Օտարականը բախում կ'ունենայ անոնց հետ երբ կը թափառի դատաւական փողոցներուն մէջ եւ կը լուսանկարէ խորհրդային կեանքի ստուերոտ կողմերը։ Այդ միջոցին մէկը կը դառնէ օտարականի ուսին։ Կոմիտետչիկը լուսանկարելու արտօնութեան թուղթը կը պահանջէ։ «Դուք պէտք է նկարէիք միայն պուրակները եւ գեղեցիկ շէնքերը, եւ ոչ թէ ուրիշ բան»։

Մէկ ամիս առաջ, իրիկուն մը Մոսկուայի փողոցներէն զօրագունդ մը կ'անցնէր, հոյակապ զինուորական սարքաւորումով, փայլուն նոր հրասայլերով։ Խորհրդային տնտեսութեան մէջ չեն պակսիր ոչ պողպատը, ոչ ձգախէժը եւ ոչ ալ ուրիշ հում նիւթեր։

Մոսկուայի ամէնէն գեղեցիկ փողոցներէն մէկն է «Գորկի» փողոցը, ապրանքներով լեցուն խանութներով, մեծ տուներով, նոյնիսկ նէոնի լոյսով բազմաթիւ գիշերային ծանուցումներով։ Սակայն այդ փողոցէն քանի մը քայլ անդին կը սկսի նոր աշխարհ մը, անցեալ հարիւրամեակներու խուլ անկիւններու աշխարհը։

Այս հակասութիւնները նկատի առնելով այն եզրակացութեան կը յանգիս թէ խորհրդային տնտեսութիւնը իր էութեամբ կազմուած է երեք բաժիններէ, նախ, ծանր ճարտարարուեստը, ռազմական պաշտպանութեան համար, ասիկա յաճախ շատ արդիւնաւէտ է, երկ–

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԹԻՆ ՈՐՋԵՐԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

●

—Սիմոն, Սիմոն, փոխուելը, վերակառուցուելը ամէն մարդու յատուկ չէ ...

Եւ ահա, երբ բազում անգամներ «փոխուած եւ վերակառուցուած» Սիմոն Յակոբեանին էի տեսնում բաղնիքի մի անկիւնում ծուարած, յիշեցի Արսէն Տէրտէրեանի «Սիմոն, Սիմոն»ը։

Բայց այդ վերջին անգամն էր, որ տեսայ Սիմոն Յակոբեանին ...

Երբ բաղնիքը արդէն լցուած էր, իսկոյն հրամայեցին խումբ – խումբ դուրս գալ, եւ խումբ – խումբ էլ մեզ մտցրին ապրանքատար փակ ինքնաշարժների մէջ ու տարան Երեւանի հին բանտը։

Երեւանում երկար էի ապրել։ Թանգարանային աշխատանքներիս բերումով լաւ ծանօթ էի Երեւանի բոլոր քունջ ու պուճախներին։ Բայց երբ բանտի դռներից ներս էի մտնում, կարծես իմ լաւ ծանօթ Երեւանում չլինէի։

Յաճախ էի եղել այդ հին բանտի շուրջը, ուր տարածւում է Երեւանի հին բերդը։ Տեսել էի բարձր պարիսպները, ետեւում թաքնուած նեղլիկ եւ խորհրդաւոր պատուհանները, բայց որեւէ նշանակելի զգացում չէի ունեցել. միայն յիշել էի մանկութեանս վաղ օրերին իմ մի դասագրքի մէջ կարդացածս, մի բանտարկեալի կեանքի տխուր պատմութիւնը, որ իր բանտային մենակութեան մէջ, իր նեղլիկ պատուհանի վրայ թառած թռչունների միջոցով էր խօսել իր հարազատների հետ ...

Մանկութեանս վաղ օրերին կարդացած այս սրտառուչ պատմութիւնը բնաւ նման չէր այն բանտին, որի դռնից նոր ներս մտայ։

Այս բանտը նման չէ եւ այն բանտին, որտեղից հէնց նոր բերին մեզ այստեղ։ Ճնկավեդէի բանտը գետնի տակ էր, իսկ այս բանտը՝ գետնի երեսին։ Ճնկավեդէի բանտը շինուած էր «սոցիալիստական» հիմունքներով, իսկ Երեւանի հին բանտը՝ ցարական օրերի ժառանգութիւն էր։ Բայց երկուսն էլ շինած էին մեր երկիրը զոռով խուժած ռուսական ապիտակ եւ կարմիր բռնապետները՝ հայ ազգային ըմբոստ տարրերը սանձելու համար ....

Վերջապէս, հասնում ենք բանտի քաղաքական բաժանմունքի թիւ եօթներորդ որջը, որ լեցուն է գոյնզգոյն ծանօթ եւ անծանօթ բանտարկեալներով։

Որջապետը ծերունազարդ բժիշկ Կարապետ Ղափանցեանն էր, լեզուաբան Գրիգոր Ղափանցեանի աւագ եղբայրը, ծագումով Աշտարակեցի։ Նրան միջազգային քաղաքական կազմակերպութեան առաջնորդի։

Ուրեմն, մեր որջապետը «հակայեղափոխական ոճրապարտ» մէկն էր, որ իր այս վիճակում ամէն առաւօտ – իրիկուն երգում էր իր հայրենի «Ծիծեռնակը», իսկ բժիշկ Արաքսեանն էլ, նրանից յետ չմնալու համար, երգում էր «Հայրիկ, Հայրիկ»ը ..., յիշելով Վասպուրականը։

Բայց եօթներորդ որջի արդն ու զարդը Ներքին Ախտայի կոլխոզնիկ Աչոյն էր, միջահասակ, երկար պեխերով եւ միջին տարիքի տէր մէկը։

Իր նորածին տղայի անունը Հիթլեր էր դրել։ Եւ ճիշդ դրա համար էլ նրան բանտ էին կոխել։

— Աչօ, դու ախմա՞խ ես։ Ի՞նչպէս տղայիդ անունը Հիթլեր դրիր։

— Ախմախը դու ես։ Յո՞յի, Հիթլերը մարդ չէ՞։

— Մարդ է, բայց մեզի թշնամի մարդ է։

— Ինծի թշնամութիւն չէ էրել։

— Աչոյ, ո՞վ է Հիթլերը։

— Չեմ գիտար։

— Բայց ինչո՞ւ ես տղայիդ անունը Հիթլեր դրել։

— Լաւ եմ էրել. չուղողիս աչքն եմ հանել։

— Բայց քո աչքդ կը հանեն այդ մեզքիդ համար։

— Հիթլերի ճիւերը կ'ուտեն։ Գիտա՞ս, ես վեկ եմ. ես Ախտացի Աչոյն եմ։ Մէկմա տեսար՝ թիւանք կ'առնեմ, սարը կ'ելնեմ։

— Աչոյ, տղայիդ անունը հիմա՞ էլ Հիթլեր է։

— Հրամանքդ էս։

— Աչոյ, տղայիդ անունը փոխէ, Ստալին դիր, բանտից քեզ իսկոյն կ'ազատեն։

— Հիթլերիս կը մորթեմ, անունը չեմ փոխէ։ Ես մատաղ իմ Հիթլերիս։

— Աչոյ, եթէ տղայիդ անունը Ստալին չես դնէ, Կարապետ դիր. Հիթլերը գերմանացի է։

— Ծօ, դու ո՞ւմ կ'ուսեցնես։ Դու ես գերմանացին, Հիթլերը նեմեց է։ Գիտե՞ս նեմեցը ի՞նչ մարդ է։

— Աչոյ, Հիթլերդ էլ կարող են ձերբակալել։

— Ճիւերը կ'ուտեն։

Իսկ մեր Ազգոն թէ՝

— Ծօ, կ'էնեն, կ'էնեն իսի իշու ձագերը։

— Աչօ ախպար, Հիթլերդ Հայաստանը պիտի ազատէ՞։

— Ես Հիթլերիս հոգին ուտեմ, խի՞ պիտի չազատէ, մարը պիտի լացնէ։

Ս. ՍԱՀԱԹՈՒՆԻ

(7) (Շար.)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

●

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 9 Դեկտ. (Ցառաջ). — Զորեքշաբթի, 7 Դեկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 7ին, խանդավառ մթնոլորտի մէջ տօնուեցաւ «Դաշնակցութեան Օր»ը: Հոծ բազմութիւն մը եկած էր իր յարգանքը մատուցանելու հայ յեղափոխութեան հերոսներու յիշատակին եւ լսելու Դաշնակցութեան խօսքը:

Հանդէսը բացուեցաւ Ցրդանանի «Արքայական քայլերգով» եւ «Մեր հայրենիք»ով:

Իր բացման խօսքին մէջ ընկեր Ն. Ինկիլիզեան յիշեց թէ՝ մեր ժողովուրդը իր պատմութեան մէջ միշտ պայքարած է ի խնդիր ազատութեան: Յաճախ կորսնցուցած ենք մեր անկախութիւնը բայց չենք յուսահատած: Դաշնակցութիւնը արթնցուց այդ ոգին: Պէտք է վառ պահենք զայն մինչեւ որ վերստին տիրանանք մեր անկախութեան:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Մեսրոպ Երկաթեան, որուն կուռ ճառը յաճախ կ'ընդմիջուէր ծափերով: Բանախօսը պարզեց այն շարժառիթները որոնք փութացուցին Դաշնակցութեան կազմութիւնը: Յեղափոխութենէն առաջ կային անջատ մարտական խումբեր, որոնք համախմբուելով կազմեցին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Նոր կազմակերպութիւնը բոցավառեց մոխրի տակ պահուած կրակը: Դաշնակցութիւնը մարտական խումբեր կազմած ատեն, հաւասար չափով նոյնիսկ աւելի, իր մտածումը կեդրոնացուց ժողովրդի հոգին յեղաշրջելու: Ասիկա Դաշնակցութեան ամէնէն աւելի ճիգ պահանջող գործերէն մէկը եղաւ եւ յաջողեցաւ: Դաշնակցութիւնը եղաւ միութեան կապ դասակարգերու եւ տարբեր դաւանութիւններու միջեւ, Դաշնակցութիւնը քանդեց այն բոլոր պատուարները որոնք կը բաժնէին ժողովուրդի զանազան հատուածները: Յետոյ պարզելով Դաշնակցութեան քաղաքական պայքարը եւ հանրապետութեան ստեղծումը, բացատրեց անոր դերը ազգապահպանման ճակատին վրայ:

«Պիտի քալենք նոյն ճամբէն, հաւատալով հայ ժողովուրդի հոգեկան արժէքներուն եւ անոր մեծութեան: Քանի Դաշնակցութիւնը հզօր է եւ կանգուն իր դաղափարական պայքարի դիրքերուն վրայ՝ համայնավարները միշտ պիտի դողան: Պիտի թոյլ չտանք որ մեր հոգին սորկացնեն: Մենք կը պայքարինք ազատութեան համար: Ոչինչ կրնայ խախտել մեր հաւատքը: Այս ճամբուն վրայ ոչ մէկ ուժ կրնայ խորտակել Դաշնակցութեան կամքը»:

Հանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը որ մեծ խանդավառութիւն պատճառեց նուագով, երգերով, արտասանութիւններով եւ պարերով:

Ձեռնարկատարութիւնը փակուեցաւ «Յառաջ Նահատակներ» զոր ներկաները երգեցին յոտնկայս:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՊՐՈՖ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ

●

Հանգուցեալ պրոֆէսորը ծնած էր 1876ին, Թիֆլիս: Քահանայի զաւակ էր եւ Գիմնազիան աւարտելէն վերջը 1901ին անցած է Փեթերպուրկի բժշկական զինուորական ակադեմիան զոր աւարտած է մրցանակ մը շահելով: Ակադեմիայի կողմէ հրաւիրուած է կատարելագործելու իր մասնագիտութիւնը:

Մասնագէտ էր ջղային եւ հոգեկան հիւանդութեանց:

Աշխատած է պրոֆ. Բեխտերեւի տնօրէնութեան տակ, ներկայացնելով իր թեզը՝ «Ուղեղային կեղեւի տեսողութեան կեդրոնը» (1904): Ստացած է բժշկապետի տիտղոս: Ակադեմիայի եւ ռուսական կառավարութեան կողմէ ուղարկուած է արտասահման, մասնաւորապէս աշխատած է Պերլինի ջղային եւ հոգեկան հիւանդութեանց բուժարանին մէջ:

1911ին ռուս կառավարութեան կողմէ նորէն արտասահման ուղարկուած է, ուր մասնաւորապէս ուսումնասիրած է ուղեղային սիֆիլիսը եւ վերադարձին զեկուցած է Փեթերպուրկի ջլախտաբաններու համագումարին:

1912ին հրաւիրուած է իբրեւ տեսուչ հոգե - ջլախտաբանական կաճառին, դասախօսելու նոյն մասնագիտութեան շուրջ:

1913ին հրաւիրուած է իբրեւ դասախօս Վարշաւիայի համալսարանի մէջ: Երբ Գերմանները կը գրաւեն Վարշաւան, համալսարանին հետ կը փոխադրուի Ռոստով եւ Ռուսիոյ Կարմիր Խաչի ու զինուորական իշխանութեան կողմէ իրեն կը յանձնարարուի կազմակերպել կովկասեան բանակի ջղային - ուղեղային հիւանդութիւններու բաժինը:

1920ին գաղթեց Պոլիս, ուր մնաց երկու տարի: Քեմալական շարժումէն ետքը անցաւ Պուլկարիա եւ երկու տարի դասախօսեց Սոֆիայի համալսարանին մէջ: Ապա եկաւ Փարիզ, ուր եւ հաստատուեցաւ վերջնապէս:

Փարիզի մէջ հրատարակեց իր հետազօտութիւնները՝ ջղային դրութեան ո... ռեցքներու մասին եւ մեծապէս գնահատուեցաւ բժշկական համալսարանին կողմէ: Օ. Մառիի հետ հրատարակած է «Լեզուի կազմալուծման եւ պապանձումի մասին»:

Աշխատակցած է բազմաթիւ բժշկական թերթերու՝ ռուսերէն եւ օտար լեզուներով՝ ուղեղի կազմի գործունէութեան, հոգեկան և ջղային հիւանդութիւններու և քրէական պատասխանատուութեան նիւթերու մասին:

1937ին նախագահ ընտրուեցաւ Ֆրանսայի ռուս Բժիշկներու միութեան:

Երբեմն մասնակցած է նաեւ հանրային գործունէութեան:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Զորեքշաբթի օրուան «Օրը Օրին»ը,—«Մենք ալ ազգ ենք» խորագրին տակ նուիրուած էր կաթող. ընտրութեան պատգամաւորներու զեկուցումներուն:

Այնտեղ յայտնուած իրաւացի դիտողութիւններու կարգին կար նաեւ հետեւեալ ենթադրութիւնը. — «Կը թուի թէ վերադարձողները մեծ մասով տրամադիր չեն ճակատ ճակտի երեւալու լայն հասարակութեան առջեւ» եւայլն: Ինչ որ կը նշանակէ ըսել թէ վերադարձողներու մէջ փոքր մաս մըն ալ կայ որ այդ վախը չէ ունեցած բնաւ:

Իմ մասին խօսելով, իբրեւ Մարսէյլի պատգամաւորը, ոչ մէկ առթիւ չխուսափեցայ ճակատ ճակտի երեւալու ոչ միայն քաղաքի կեդրոնին մէջ (երիցս), այլ եւ բոլոր հայաշատ արուարձաններուն մէջ, ընդամէնը ութ անգամ վերակրկնելով, մօտաւորապէս երկու ժամ տեւող զեկուցում մը որուն մէջ նախատեսուած էին բոլոր տեսակի հարցումներու հետաքրքրութիւնները եւ ամէնուն պատասխանը տրուած էր անկողմնակալ ու փաստացի ձեւով մը: Ամէն ոք անխտիր գոհացում ստացաւ եւ անխտիր յայտնեց իր գոհունակութիւնն ու շնորհակալութիւնը, տրուած լիակատար տեղեկութեանց համար:

Կեդրոնին մէջ խօսուած երկրորդ եւ մանաւանդ երրորդ զեկուցումները ալըունեցան բազմահազար հայրենակիցներու ներկայութեան ամէն խուլ եւ հեռանքէ: Մէկ խօսքով Մարսէյլի եւ շրջականներուն մէջ չմնաց Հայ մը որ չիմանար: Զարմանալի չէ՞ք գտներ որ 30 հազարնոց գաղութի մը մէջ, մինչեւ ամէնէն հեռաւոր անկիւնները, ութ անգամ կրկնուած զեկուցումի մը համար թղթակից մը գտնուած չըլլայ որ այդ ամէնը գոնէ ութ տողով արձանագրէր, երբ անդին, ուրիշ որեւէ հաւաքոյթի առթիւ յետին մանրամասնութիւնները կը տրուին ամէն օր:

Առ ի տեղեկութիւն ըսեմ նաեւ որ, ի միջի այլոց, Փարիզի մէջ ալ զեկուցանելու հրաւէր ստացայ, բայց պատշաճ չհամարեցայ ընդունիլ զայն, չուզելով ստնձգութիւն ընել Փարիզի իմ պատգամաւոր ընկերներուս իրաւասութեան մէջ:

Ֆրանսայէն դուրս միւս հայաշատ եւ հայրենակարօտ կեդրոններուն համար, որոնք պատգամաւոր տալու իրաւունք չունէին, կ'ընդունիմ որ զրկանք մըն է առանց տեղեկութեան մնալը, բայց լաւագոյն կերպն է — կը խորհիմ — ամենամօտիկ պատգամաւորը հրաւիրել (կեդրոնէն), մանրամասն զեկուցում լսելու համար:

Հրատարակութեան խնդրանքով բազմաթիւ առաջարկներ ստացած եմ Փարիզէ թէ ուրիշ երկիրներու թերթերէ եւ պարբերականներէ: Առ այժմ ստիպուած եմ վերապահել իմ ընտրութիւնս, անհրաժեշտ գտնելով ինչ ինչ կէտերու մէջ լրացնել կամ վերստուգել իմ քաղած տեղեկութիւններս:

Խոր յարգանքով
Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ
(Պատգամաւոր Մարսէյլի)

ՏԱՐԱԲԱԽՏ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԸ

«Դերասան Շահխաթունիի բարեկամներէն յանձնախումբէն նամակ մը ստացանք որ կ'ըսէ թէ երկու տարի առաջուան իրենց կոչը դրական արդիւնք տուաւ: Անոր հետեւանքով ան կրցաւ անհրաժեշտ խնամքները ստանալ եւ դիմանալ նիւթական դժուարութեանց: Յետոյ կ'աւելցնէ.

«Մեր տրամադրութեան տակ եղած միջոցները սպառած ըլլալով, Պ. Շահխաթունի, որ միշտ հիւանդ է, կը գտնուի կարօտ վիճակի մէջ: Ամէնքդ ալ գիտէք թէ Շահխաթունին միշտ բոլորանուէր կ'օգնէր իրերօգնութեան ընկերութեանց:

Այսօր դարձեալ ստիպուած ենք դիմել հանրային աջակցութեան:

Կը խնդրուի դրամական առաքումները ընել գանձապահին —

M. Arakelian, 20, rue Nungesser et Coli, Paris (16)

կամ չէք փոստային վրայ

C. C. P. Paris, no. 10.447 - 39.

ՅԱՌԱՋ. — Կը յուսանք թէ այս կոչն ալ պիտի յանգի նոյնքան դրական արդիւնքի մը, մեղմացնելով տարաբախտ արուեստագէտին տառապանքը:

թորդ, գեղեցիկ փողոցներ, «Գորկի» փողոցը, ճարտարապետական արուեստի կառուցումները: Օրինակ Մոսկուայի համալսարանը եւ փապուղին (մեթրօ), երրորդ, սպառողական տնտեսութեան մեծ բաժանմունքը, բնակարան, հագուստեղէն, սննդամթերք, ուր ի յայտ կուգայ խորհրդային ժողովուրդի աղքատութիւնը: Ուրեմն եթէ շատ չծախսուէր ծանր արդիւնաբերութեան համար, միջոցներ պիտի ունենային կենսամթերքի բարձրացման: Խորհրդային քաղաքացիներու աղքատ խաւերը կը վրդովուին որ ոմանց կեանքը շատ լաւ է: Խ. Միութեան մէջ ալ դասակարգային պայքարի պէս բան մը կայ:

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Ես իբրեւ Թուրքիոյ պատգամաւորը Իսլամ Իհթիլալ միութիւններուն, հաւաքեցի այդ անձերը: Հաճի Սամի կ'ուզէր պահպանել Կեավուր Իմամը, այսինչը եւ այնինչը: Այսինքն կ'ուզէր զանոնք ի պատուի դարձնել իրենց միջավայրին համար:

— Բաց խօսէ, Թալէաթ պէյ, Թրքերէն խօսէ: Ի՞նչ ըսել կ'ուզես:

— Ես սա կը հասկնամ որ, իմ այնտեղի գործունէութիւնս գոհացուցած չէր Էնվէր փաշան եւ ան ստիպուած էր իր աջ բազուկը, Հաճի Սամին Տրապիզոն ղրկել:

— Այսինքն, Անգարայի կառավարութեան դէմ պաւադրութիւն սարքելու, զայն հարուածելու համար, այնպէս չէ՞: Այս չէ՞ր Էնվէր փաշայի նպատակը:

— Թերեւս ալ այդպէս էր: Պաթումի մէջ այդպիսի դաղափար մը կար: Հաճի Սամիէ վերջ, Հալիլ փաշա եւս Տրապիզոն եկաւ, բայց կառավարութիւնը իրեն ազդարարեց որ ելլէ: Ես առաջուց գիտէի, կառավարութիւնը չէր ուզեր որ Էնվէր փաշա եւ իր հօրեղբայրը Հալիլ փաշա Թրքական սահմանները մտնեն: Հալիլ փաշա իր հիւանդութիւնը պատրուակեց, օր մը մնաց ընտանիքին հետ: Անգարա դիմեց հեռագրով եւ խնդրեց որ հոն բնակի: Զարտօնեցին: Կը թուի թէ Էնվէր փաշա իր հօրեղբօրմէն պահանջած էր որ Թուրքիա մնայ, դուրս չելլէ: Հալիլ փաշա հընազանդեցաւ կառավարութեան հրամանին, ելաւ Տրապիզոնէն, Ինծի ալ պարտականութիւն մը առաջարկեցին, սիրայօժար պիտի ընդունէի, որովհետեւ ըմբռնեցի թէ ինչ դժնդակ կացութեան մը մատնուած էր: Բայց աւելի վերջ, ինծի ալ «ելիր» ըսին:

— Կը նշանակէ որ հրաժարեցաք կազմակերպութեան գործէն:

— Այո... երեք ամիս վերջ նամակ մը ստացայ Էնվէր եւ Նազըմ տոքթորներէն:

— Ուրեմն, Տրապիզոնէ Իսթանպուլ գալէ վերջ, դուք շարունակեցիք թղթակցիլ արտասահմանի ձեր ընկերներուն հետ:

— Ոչ: Մէկու մը հետ չթղթակցեցայ: Նամակը բերողը Հաճի Սամին էր, Պերլին գացած էր նախապէս եւ Էնվէր փաշա տեղեկ իրեն տուած էր նամակը:

«Ան ալ բերաւ նամակը: Այդ օրերուն է որ սկսած էր Սաքարիայի պատերազմը:

— Էնվէր փաշա այդ նամակին մէջ ի՞նչ գրած էր, ի՞նչ կ'ըսէր քեզի:

— Հետեւեալը կ'ըսէր. «Հալիլ փաշան ալ հոս է, կարեւոր խնդիրներու շուրջ տեսակցելու համար եկէք, վերջը կը վերադառնաք»: Այս էր Էնվէր փաշայի ըսածը, նոյնիսկ երեք հարիւր ոսկի ալ ղրկած էր: Զատի սակայն:

— Եւ սակայն գացիք:

— Այո, Հաճի Սամի պէյի հետ Պաթում գացինք:

— Հոն գտա՞ք Էնվէր փաշան:

— Այո, Պաթումի մէջ Էնվէր փաշա եւ Տոքթ. Նազըմ խորհրդակցութիններ ունեցան: Կացութիւնը քննեցին եւ տեսան թէ թշնամին շատ մը կէտերու մէջ նետուած է մեր բանակը: Կացութիւնը չափազանց փափուկ է ըսին, ու եթէ աղէտ մը գոյնը առնէ, պէտք է օգնենք եւ անտարբեր չմնանք: Յետոյ քննուեցաւ այն կէտը թէ ի՞նչպէս կարելի էր օգնել: Առաջարկուեցաւ Անատոլու անցնիլ այս նպատակով, Էնվէր փաշա կը փափաքէր Անատոլու մտնել, բայց Տոքթ. Նազըմ ճիշդ չգտաւ, եթէ մտնենք՝ կրնանք պառակտում առաջ բերել, ըսաւ: Արգելք եղաւ: Էնվէր փաշա տարօրինակ է, եթէ կրցաւ երեք - չորս հոգի հաւաքել, համաձայնող անունը կուտայ այս դումարումին: Նոյնը ըրաւ Պաթումի մէջ:

— Անատոլու ի՞նչպէս պիտի անցնէիք:

— Իբր թէ կացութիւնը քննելու համար, Էնվէր փաշա Տրապիզոն պիտի ելլէր հոն իրեն պիտի սպասէր նշանաւոր Քեհեան, իր մարդն էր ան, Հաճի Սամին ալ եկած էր արդէն այդ նպատակով: Այնուհետեւ ո՞վ գիտէ ինչեր պիտի ընէին: Այդ միջոցին է որ նամակ մը եկաւ Պէտրի պէյի կողմէ Մոսկուայէն Պաթում, Հալիլ փաշայի ղրկուած: Կ'ըսէր թէ «Ժողովրդային կուսակցութիւն» մը կազմուած է, իսկ ուրիշ նամակի մը մէջ կը ծանուցանէր մայր հայրենիքի մէջ ձեռք բերուած նոր յաղթանակը: Նամակը կ'եզրակացնէր թէ Էնվէր փաշա պէտք չէ այլեւս Անատոլու անցնի: Այնպէս որ ես եւ Էնվէր փաշա չկրցանք այդ օրերուն Անատոլու անցնիլ: Ասոր վրայ Տոքթ. Նազըմ ըսաւ. «Ես ալ Թուրքիստան կ'երթամ եւ ուզածիս պէս կը շարժիմ»: Մենք ալ պատասխանեցինք թէ ազատ է, պայմանաւ որ Անատոլու չանցնի: Զենք ուզեր պատմութեան առջեւ անիծապարտ մնալ, ըսինք: Յետոյ հրատարակուեցաւ Պաթումի ժողովին յայտարարութիւնը եւ նոյն իսկ Ազգ. Մեծ Ժողովին ալ ղրկուեցաւ:

— Ժողովրդային կուսակցութիւնը Պաթումի՞ մէջ կազմած էիք:

— Բուն կազմողներն էին Էնվէր փաշա, Պէտրի, Տոքթ. Նազըմ եւ Հալիլ փաշա, եւ Մոսկուայի մէջ կազմած էին:

(Շար.)

Ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ ցուցարարներուն դէմ, Յորդանան գետին երկու ափերուն վրայ: Քանի մը սպաներ վիրաւորուեցան :

75·000 ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՑՈՅՑԸ

Դամասկոսի մէջ ալ ցոյցեր սարքուեցան, երբ թերթերը կը ծանուցանէին թէ Յորդանանի վարչապետը որոշած է միանալ Պաղտատի Ուխտին: Ուսանողները դասադուլ յայտարարեցին եւ թափօր մը կազմելով Դամասկոսի փողոցներուն մէջ պահանջեցին որ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առնէ, որպէսզի Յորդանան չմիանայ Պաղտատի Ուխտին: Ցուցարարները բողոքեցին նաեւ Իրաքի վարչապետ Սայիտ Նուրի փաշայի արեւմտեան քաղաքականութեան դէմ: Յետոյ հեռագիր մը ուղղեցին Յորդանանի Հիւսէյին թագաւորին, պահանջելով ճամբել Մահալիի դահլիճը, զոր «հայրենադաւ» կը նկատեն: Ցուցարարները փառաբանեցին Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ կնքուած դաշինքը եւ Եգիպտոսի վարչապետը, զնդապետ Կամալ Նասըր, իր «խիկարական» քաղաքականութեան համար: Դամասկոսի համալսարանին յորդանանցի եւ իրաքցի ուսանողները տեղաւորուեցան յորդանանեան դեսպանատան մեծ սրահին մէջ եւ յայտարարեցին թէ հոն պիտի մնան, մինչեւ որ Յորդանանի նոր դահլիճը հրաժարի: Դեսպանատունը հարկադրուեցաւ ոստիկանութեան դիմել, զանոնք ցրուելու համար:

Շաբաթ օր 75·000 ուսանողներ բուռն ցոյց մը սարքելով, պահանջեցին ի հարկին Սուրիոյ կցել Յորդանանը, որպէսզի այդ երկիրը չմիանայ Պաղտատի զինակցութեան: Սուրիոյ խորհրդարանն ալ պահանջեց որ կառավարութիւնը միջամտէ, «որպէսզի Յորդանանը չիյնայ Արեւմուտքի գաղթային դաշինքներու ճանկին մէջ»:

························

ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ մասնագէտներու գործադուլը կը շարունակուի 40 օրէ ի վեր, անդամալոյծ մը վերածելով Օրլիի եւ Պուրժէի օդակայանները: Երեք սենտիքաները յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, իրենց յուսախաբութիւնը յայտնելով եւ կառավարութիւնը պատասխանատու համարելով գործադուլին երկարաձգման համար: Աւելորդ է ըսել թէ օտար ընկերութիւնները կ'օգտուին այս տագնապէն:

ԱՑՋԸՆՀԱՈՒԸՐԻ անձնական բժիշկը նոր քննութիւն մը կատարելով, վստահէ ազատ դատ անոր առողջական վիճակը: Նախագահը դէպի հարաւ պիտի երթայ հանգստանալու համար, Ուաշինկթըն վերադառնալով յառաջիկայ յունուարին:

ԿԻՊՐՈՍԻ մետրապոլիտը, Մակարիոս արք. բողոքագիր մը ուղղեց անգլիացի հրամանատարին, պահանջելով դադրեցնել արտասովոր կալերու, ինչպէս եւ բիրերու գործածութիւնը:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը 100 միլիոն տոլարի օգնութիւն մը պիտի ստանայ Խ. Միութենէն, ինչպէս կը ծանուցանէ Մոսկուայի ամսթելը, Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի այցելութեան առթիւ: Աֆղանիստան յայտարարեց թէ պիտի շարունակէ չէզոքութիւն պահել բոլոր պետութեանց հանդէպ:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ պայքարը կը շարունակուի նոյն սաստկութեամբ: Արմատականները եւ ընկերվարականները միացեալ ճակատ կազմեցին Լիոնի մէջ, հակադրելու համար համայնավարներուն:

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթարերէն կ'իմանանք թէ պաշարման վիճակի հրամանատարութիւնը փակած է «Վաթան», «Տիւնեա» եւ «Իսթանպուլ էքսփրէս» թերթերը, «գրգռիչ» համարելով կարգ մը գրութիւններ:

ՉԷՆԻ փոխադրող կարաւան մը բռնուեցաւ Թունուզի մէջ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Կիրակի օրուան հանդիպումներէն վերջ (Ֆութպոլ) Նիս կը կեն անգամ անցաւ առաջին բաժանման գլուխը 25 կէտով: Րէնս Լիոնի մէջ պարտուեցաւ այս վերջինէն մէկի դէմ երկուքով:

Թուրքիա յառաջիկայ կիրակի Փարքտէ Փրէնսի մէջ պիտի մըցի Ֆրանսական Բ. խումբին հետ: Անցեալ կիրակի օր Պոլսոյ մէջ յաղթեց Փորթուկալի մէկի դէմ երեքով: — Ըլկայի 13ի մէջ, Մարսէյլի խումբին լաւագոյն խաղացողներէն էր, կիրակի օր, Արելեան:

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՏՕՆԱԾԱՌ ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Ծնունդի առթիւ Սթանօզի Հայր. Միութեան 28րդ տարեդարձի առթիւ, այս կիրակի ժամը 16էն մինչեւ ուշ առտուն: Գէորգ Խաչատուրեանի սրահին մէջ (փոնտը Շէրիւի):

Սիրով կը հրաւիրենք հասարակութիւնը անխտիր: Մուտքը ազատ է:

Կաղանդ Պապան նախընթրիք պիտի հրամցնէ փոքրիկներուն:

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին: 8 Յունուար կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Գոճփուա: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

Սիրով կը հրաւիրուին բարեկամներ եւ հայրենակիցներ անխտիր:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Գ. Զարեհ Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Շահան Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Դատաւորեան, Տէր եւ Տիկին Օգսէն Խարբութլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարօ Տէր Կարապետեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Այրի Տիկին Տիգրանուհի Պարտիզպանեան (Գահիրէ), Տէր եւ Տիկին Ասատուր Դատաւորեան եւ զաւակը, Օր. Գեղանոյշ Տէր Կարապետեան, Գ. Ստեփան Քէօսէեան (Գահիրէ), Տէր եւ Տիկին Գոռնէլիոս Սարըօղլու եւ զաւակները (Գահիրէ), Տէր եւ Տիկին Մաքս Տըժան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Վահէ Սէմէրճեան, Այրի Տիկին Բերկրուհի Սէմէրճեան, Այրի Տիկին Նուարդ Բարսեղեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Փափազեան եւ զաւակը (Աթէնք), Տէր եւ Տիկին Հերման Սէմէրճեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Քէշիշեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Նալպանտեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Վահրամ Սէմէրճեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Սէմէրճեան եւ զաւակները (Արժանթին), Տէր եւ Տիկին Վահրիճ Սէմէրճեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Հերմինէ Սէմէրճեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Շուշան Սարգաւագեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վարդուհի Զաքարեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հայկանոյշ Գոտոեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ Լէյլօզեան, Գոտոեան, Թէօլէօլեան, Մարկոսեան, Նալպանտեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, քեռայրին, հօրեղբօր եւ ազգականին

ՄԻՀՐԱՆ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆԻ

(Պարտիզակցի, 76 տարեկան)

դառնակսկիծ մահը որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, չորեքշաբթի 17 Դեկտեմբեր, ժամը 5ին, իր բնակարանը, 28 Ռիւ Սէն Լազար: Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի չորեքշաբթի, 21 Դեկտեմբեր, ժամը 13·45ին,

Eglise Evangélique Luthérienne de France, 16, Rue Chauchat,

Ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պաթինեօլի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

Տէր եւ Տիկին Անտրէ Գաւիֆ եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ռաժէ Տէթրէ եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Անտրէ Տակընէ եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Երանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մաքրուհի Մինասեան, Այրի Տիկին Աննա Երանեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Երանեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Երանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Երանեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Փէշտիմալճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նշան Ֆէսճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Գէրպէքեան, Տէր եւ Տիկին Իշխան Նուրիճանեան, Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Միութիւնը, եւ համայն ընտանիքը եւ ազգականները խոր վիշտով կը ծանուցանեն իրենց անզուգական հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր, ազգականին եւ վեթերան անդամին՝

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԱՆԵԱՆԻ

(Նախկին Կամաւոր Ռազմիկ եւ պատւոյ Լեգէոնի Ասպետ)

դառնակսկիծ մահը, որ տեղի ունեցաւ Դեկտ. 15ին, 64 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի 20 Դեկտ. ժամը 16ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թիէի գերեզմանատունը ամփոփելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն եւ ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Ալաէէօզեանին եւ պարագաներուն իրենց մօր մահուան առթիւ: Ցաւակցութիւն կը յայտնէ նաեւ ընկեր Խօջաիւզեանի եւ պարագաներուն իրենց բարեկամին մահուան առթիւ: Փոխան ծաղկեպսակի Շրջ. կոմիտէն երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի, կը խօսի փրօֆ. Գ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ: (Դասախօս Փարիզի Ֆրանսական Ինսթիթիւթին):

Նիւթ ունենալով «Փարիզը եւ իր դերը արդի քաղաքակրթութեան մէջ»:

Մանրամասնութիւններուն համար պիտի դործածէ մոգական լապտեր:

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան անդամները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը (մէթրօ Քադէ): Հաշուետուութիւն եւ զեկուցում:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու կողմէ, Յունուար 2ին, ժամը 14 – 18, Սոսիէթէ Սավանթի թատերասրահին մէջ, 8 ռիւ Տանթօն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Շարժանկար: Կաղանդ Պապա:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — MERCREDI 21 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7857 — 31e ANNÉE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3268

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ 1955ԻՆ

Ա.— ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Տժգոյն տարի մը եւս բոլորեցինք, սպասելով լուսաւոր օրերու որոնք միշտ ալ կ'ուշանան :

Իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, եղածը պահելու գործողութիւն մըն է որ կը կատարուի, գաղութէ գաղութ։ Եւ բոլոր ճակատներուն վրայ :

Հետզհետէ կը սպառին պիտանի եւ հասուն ուժերը։ Մանաւանդ անոնք որ ընդունակ են աշխատելու եւ գործ արտադրելու :

Արդէն իսկ լայն անջրպետ մը բացուած է երէկուան եւ այսօրուան միջեւ։ Ինքնապաշտպանութեան օղակները կը թուլնան։ Շատ մը վայրերու մէջ ալ հասած են փըրթելու աստիճանին։

Ոչ մէկ արտակարգ ճիգ՝ մանաւորապէս արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, որ ամէնէն աւելի կը կարօտի ծրագրեալ եւ յարատեւ աշխատանքի :

Տարիները սահեցան եւ կարելի չեղաւ միութեան գիծ մը հաստատել այս ճակատին վրայ :

Այսպէս, մեր գաղութը կը մնայ մեկուսացեալ, թէ ինքն իր մէջ եւ թէ հարեւան շրջաններու հետ :

Ոչինչ կ'ապացուցանեն պատահական հանդիպումները կամ հանդիսաւոր ցոյցերը :

Կան բազմաթիւ կազմակերպութիւններ, գործօն կամ անուանական, բայց կը պակսի էականը, — ազգային իշխանութիւն մը որ առանձնէր արեւմտեան Եւրոպայի տարազիր բազմութեանց հոգատարութիւնը, սկսելով Փարիզէն :

Ուրիշ հիմնական հող մը, սերունդի փրկութեան աշխատանքը նոյնպէս պատահական է։

Ինչ որ ունինք, սիրտ պաղչելու կը ծառայէ, փոխանակ իրական պահանջները գոհացնելու :

Եւ աշխատողները տարուէ տարի տեղի կու տան, ի տես համատարած անտարբերութեան, որ ճրագներ կը մարէ ամէն օր։

Հայրենասէր ընտանիքներ հայութեան հետ իրենց կապը կը պահեն եկեղեցի հանդիպելով Ծնունդին կամ Զատկին :

Այս այն դասակարգն է որ փրկութեան մէկ միջոց կը տեսնէ, Հայ. Եկեղեցին, իբրեւ գիրագոյն ապաւէն :

Եւ սակայն կը մոռնայ որ ամէնէն հոյակապ տաճարն ալ չի կրնար վերականգնեցնել ցամքած հոգիները, առանց ազգային մշակոյթի զարգացման եւ յարատեւ աշխատանքի :

Եթէ ուշադրութեամբ հետեւինք, պիտի տեսնենք որ այս հազարաւորներու մեկուսացումը եւ ուծացումը շատ աւելի մեծ աւերներ կը գործեն, քան միջավայրին փորձութիւնները :

Ասոնք են որ, փոխանակ դառնալու արթուն պահակ՝ իրենց գիտելիքներով եւ փորձառութեամբ, այլասերման բոյներ կը ստեղծեն իրենց բոլորտիքը :

Անոնց դուռներն ու պատուհանները միշտ բաց են օտարացման խորշակներուն առջեւ, բայց գոց՝ որեւէ հայկական արտայայտութեան համար որ կրնայ սիրտ ջերմացնել եւ միտք մշակել :

Ճամբան շատ երկար չէ, այս անփառունակ դասալքութենէն մինչեւ ինքնուրացում :

Դեռ ունինք «մեռանք – կորանքի» բազմութիւն մը, որ մոխիր կը ցանէ իր վայրերան կանչերով :

Արթնութեան ո՞ր չափը, ազգասիրութեան ո՞ր եղանակը հնչեցնենք, որպէս զի սթափին :

Ո՞ր հեռաւոր սուրբը պիտի արթնցնէ քնացողներն ու քնացնողները, այս ազատ ափերուն վրայ ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆԻՆ ՎՐԱՅ. — ԹՈՒՐՔ ՀԻՒՊԱՏՈՍԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՓՈԽ-ՀԻՒՊԱՏՈՍԸ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ.— ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԸ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Հիւսէյին Թագաւորը Բչ., Դեկտեմբեր 19ին լուծեց խորհրդարանը եւ հրաւիրեց նոր ընտրութիւններ կատարել։ Այս կարգադրութիւնը եղաւ իբրեւ հետեւանք զանազան խռովութեանց որոնք տեղի ունեցան Յորդանանի կարգ մը մասերուն, ինչպէս եւ Հին Երուսաղէմի մէջ։ Յորդանանի Լեգէոնին զինուորները եւ ոստիկանութիւնը կը շրջին քաղաքին մէջ, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար ։ Բեթղեհէմի մէջ արգիլուեցաւ տուներէն դուրս ելլել նշանակուած ժամերէն առաջ։ Ընդհ. գործադուլն ալ կը շարունակուի :

Երկուշաբթի առտու կանուխ 2–300 ցուցարարներ քարկոծեցին Թրքական հիւպատոսարանը՝ հին Երուսաղէմի մէջ։ Զօրս Արաբներ սպաննուեցան եւ 27 հոգի վիրաւորուեցան ընդհարումի մը հետեւանքով։ Ամբոխը քարկոծելով Թրքական հիւպատոսարանը վար առաւ եւ վառեց դրօշը, վիրաւորեց հիւպատոսը, Հագըբ Քենթիլ որ Երուսաղէմի հրէական մասը ապաստանեցաւ :

Ցուցարարները յառաջ խաղացին երկու թեւերով, ինչպէս կը հաղորդեն Ազգաժողովի պաշտօնեաները։ Ժամը 10-30ին խումբ մը ցուցարարներ որոնք արաբական զգեստներ հագած էին, հիւպատոսարանին տանիքը բարձրացան, պատռեցին Թրքական դրօշը եւ վառեցին, մինչ փողոցին մէջ խռնուած բազմութիւնը կը ծափահարէր։ Այդ պահուն մօտակայ եգիպտական հիւպատոսարանին դրօշը կը պարզուէր, ինչ որ հազուադէպ իրողութիւն մըն է։ Յետոյ յառաջ խաղաց ցուցարարներու երկրորդ խումբը եւ հիւպատոսարանի կեանսայարկը խուժելով աւարի տուաւ ու հրկիզեց։

Ականատեսներ կ'ըսեն թէ սխալ մը գործուած էր այստեղ։ Յարձակման ենթարկուած յարկաբաժնին մէջ կը բնակէր ոչ թէ հիւպատոսական պաշտօնէութիւնը, այլ Հին Երուսաղէմի Ֆրանսական հիւանդանոցին բժիշկը, Լոռան Կասպար։ Բժիշկը, որուն կառքը քարկոծուած էր երկու օր առաջ, չվիրաւորուեցաւ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն երբ ցուցարարները հասկցան իրենց սխալը, բարձրացան Թուրք հիւպատոսին յարկաբաժինը։ Հիւպատոսը փորձեց կեցնել զիրենք, բայց տեսնելով որ անկարելի է տեղի տուաւ, աջ ձեռքէն վիրաւորուելով։ Յետոյ յաջողեցաւ Երուսաղէմի հրէական քաղաքամասը ապաստանիլ։ Պաշտօնեայ մը կ'ըսէ թէ վէրքը թեթեւ է։ Արաբական լեգէոնէն զինուորներ օգնութեան հասնելով ցրուեցին ցուցարարները։ Կը հաստատուի թէ գլուխէն վիրաւորուած է նաեւ Ֆրանսական փոխ-հիւպատոսը, Ֆրանսուա Պովէ, որուն դէմ քար մը արձակուած էր երբ կառքէն դուրս կ'ելլէր։ Ուրիշ քարեր ալ արձակուեցան Ֆրանսական հիւպատոսարանին դէմ :

Ամմանէն ալ կը հեռագրեն թէ երկուշաբթի օր ալ հսկայական ցոյցեր կատարուեցան Պաղտատի Ուխտին դէմ, հազարաւոր ցուցարարներու մասնակցութեամբ։ Դպրոցները եւ խանութները փակուեցան։ Զինուորներ կը շրջին քաղաքին փողոցներուն մէջ։ Ցուցարարները կառավարական պաշտօնատունը գացին եւ իրենց առաջնորդները բուռն ճառեր խօսեցան Պաղտատի Ուխտին դէմ

Հին Երուսաղէմի հիւպատոսները կը ծանուցանեն թէ դպրոցական աշակերտներ ալ կը մասնակցէին ցոյցերուն։ Երկուշաբթի առտու ցուցարարները քարկոծեցին գինեգործի յանձնախումբին կառքը, երբ կը դրջէր Երուսաղէմի փողոցներուն մէջ :

Երեք օրուան ցոյցերու ընթացքին ուրիշ հիւպատոսարաններ ալ քարկոծուեցան։ Աւարի տրուած է Քեբրոնի ամերիկեան ապաքինարանը։

Խորհրդարանի լուծման հրամանագրին հրատարակութենէն ետք, վարչապետը նամակ մը ուղղելով Թագաւորին, յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է չէզոք դահլիճ մը յանձնել նոր ընտրութեանց կազմակերպումը, որպէս զի ժողովուրդը կարենայ յայտնել իր կամքը Յորդանանի քաղաքականութեան մասին։ Ապահովութեան ուժերուն հրամայուեցաւ պահպանել բարեկարգութիւնը, արգիլելով բոլոր համախմբումները։ Ընկերվարական կուսակցութեան վարիչը, Տօքթ. Շուքայիր կոչ մը ուղղեց ազգին, ըսելով թէ ցոյցերը պիտի շարունակուին եւ ընդհ. գործադուլը պիտի սաստկանայ, ցորչափ կառավարութիւնը բացորոշապէս չի յայտարարեր թէ պիտի չմասնակցի Թուրքեւիրաքեան դաշինքին :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔՆԵՐ

Տեղական թերթերը էջերով մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն ընտրական պայքարի մասին, որ հետզհետէ կը սաստկանայ, քանի կը մօտենայ քուէարկութեան թուականը, 2 Յունուար 1956։

Լուրջ հակառակութեանց հետ, զուարճալի երեւոյթներ ալ պակաս չեն :

Այսպէս, ամէն օր «զգայացունց» տեսարաններ կը պարզէ նոր հոսանք մը, առաջադրութեամբ գաւառացի գրավաճառի մը, Փիէռ Փուժատի, որ համբաւ շահեցաւ տուրքերու ծանրութեան դէմ բացած պայքարով։

Փուժատ անցեալ շաբթու երկու ճառ խօսեցաւ Փարիզի մէջ ալ, մէկը՝ Սալ Վակրամ, թեւերը սօթթելով եւ բարձրաձայն յայտարարելով ·

— Եթէ դաւաճանեմ ձեզի, կախեցէ՛ք զիս...

Իր կուսակիցները բուռն ցոյցեր կը սարքեն, խանգարելով իրենց քննադատած հոսանքներուն ժողովները։

Ոչ միայն կը հակաճառեն եւ բռնութիւններ կը կատարեն, այլ եւ հոսած հաւկիթներ, փտած նարինջներ եւ զանազան բանջարեղէններ կը նետեն :

Իրենց մէկ ներկայացուցիչը կ'ըսէր առջի օր ·

— Այս շաբթու պիտի ձեռնարկենք հանուեցնելու գործողութեան։ Իսկ Մը – Նունդէն վերջ, ազդանշանը պիտի ըլլայ··

Անցեալ շաբթու պտուղներ եւ բանջարեղէններ արձակեցին նախկին նախարար Միթըրանի վրայ, որ ուրիշ յարձակումի մըն ալ ենթարկուած էր, քիթէն վիրաւորուելով :

Քաղաքապետը ստիպուեցաւ նրաժարիլ, իբրեւ հետեւանք այս դէպքին :

Թեկնածուներուն մէջ կը գտնուի 80 տարեկան կանոնիկոս մը, Ֆելիքս Քիր, նախկին երեսփոխան եւ քաղաքապետ Տիժոնի։

Թերթերը կը պատմեն թէ անցեալ շաբթու ընդդիմադիր մը մեղադրած էր զինքը որ շապիկը փոխած է :

Կանոնիկոս Քիր բարկանալով, փիլոնը կը դարձնէ սրահին մէջ եւ կը բացագանչէ·

— Ապա՛ւշ, չե՞ս տեսներ որ ներսով դուրսով սեւ է ...

Այս թեկնածուն ամէնէն անկախ երեսփոխանը կը նկատէ ինքզինքը, վկայութեան կանչելով համայնավար Մարսէլ Քաշէնը, որուն տեղը անցնիլ կ'ուզէ, իբրեւ Ազգ. Ժողովին երիցագոյն անդամը։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Փուժատի կուսակիցները կը սպառնան մերկացնել կարգ մը նախկին երեսփոխաններ ·

Ո՞ր մէկ զուարճալիքը արձանագրել ։ Պէտք է ժամեր յատկացնել, մաղելու համար տեղական թերթերուն սիւնակները։

Կ'իմանամ թէ հայկական զուարճալիք մըն ալ տեղի ունեցեր է երկուշաբթի գիշեր, ափ ի բերան ձգելով ընդունելութեան մը կազմակերպիչները։

Լսուա՞ծ բան է որ ետ մնանք որեւէ խեղկատակութեան մէջ, Փարիզը շփոթելով մեր ժամուն բանկալին հետ ...

ՎԱՀԷ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՋՆՋՈՒՄԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Եգիպտոսի հռոմէական կաթողիկէ կղերը որոշած է չկատարել Ծնունդի գիշերային պատարագը, իբրեւ բողոք նոր հրամանագրի մը դէմ որ կը ջնջէ քրիստոնեայ համայնքներու կրօնական ատեանները :

Եգիպտոսի դատական նախարարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ նկատի առած են քրիստոնեայ յարանուանութեանց բոլոր տեսակէտները, հրամանագրին հրատարակութենէն առաջ, թէ վախ չկայ որ պետական դատարանները վիրաւորեն կրօնական դիւրազգածութիւնները ։ Օրինակ, պետական դատարանները պիտի չքաջալերեն կաթոլիկ ամոլներու ամուսնալուծումը ։ Յետոյ, բոլոր դատարաններուն մէջ դատավճիռը պիտի հիմնուի յարանուանութեանց կրօնական օրէնքներուն վրայ։ Հրամանագրին միակ նպատակն է միացնել այն դատարանները որոնք անձնական գործեր եւ ամուսնալուծման խնդիրներ կը քննեն ։ Նախապէս այս հարցերը կը քննուէին կրօնաւորներէ կազմուած ատեաններու կողմէ, ինչ որ յաճախ քաոսային վիճակ մը կը ստեղծէր եւ յուսահատական անելներու կը յանգէր երբ այր եւ կին տարբեր կրօններու կը պատկանէին :

Կաթողիկէ կղերը իր հովուական թուղթին մէջ գրած կ'ըսէ թէ «կառավարութիւնը դուռ կը բանայ կրօնափոխութեան առջեւ, դիւրացնելով ամուսնալուծումը»։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ցարդ բողոքական եւ օրթոտոքս Եկեղեցիները մերժած են մասնակցիլ կաթոլիկներու բողոքին ։ Կը հաստատուի թէ ձերբակալուած, բայց յետոյ ազատ արձակուած են չորս բարձրաստիճան կղերականներ եւ երկու քահանաներ, բոլորն ալ կաթոլիկ։ Վար դրուած է միայն մէկ աշխարհական իբրեւ խռովարար։

Վատիկանի միջամտութիւնը խնդրուած է, վէճը կարգադրելու համար :

ՊՐՈՖ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի օր տեղի ունեցաւ հանգուցեալ պրոֆ. Կ. Աղաջանեանի յուղարկաւորութիւնը, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ։ Արարողութեանց կը նախագահէր Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան, որ դամբանական մըն ալ խօսեցաւ, պարզելով հանգուցեալ գիտնականին արժանիքները։ Դամբանականներ խօսեցան նաեւ ռուս բժիշկ մը եւ հայ մտաւորական մը։ Դագաղը ծածկուած էր բազմաթիւ ծաղկեպսակներով :

………………

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ 29 զինուորներ մեռան առջի օր, ծուղակը իյնալով։ Ահաբեկումները կը շարունակուին գլխաւոր քաղաքներուն մէջ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՈՒՐ Է ՑԱՒԸ

*

Աւիթը ունեցած ենք, մէկէ աւելի անգամներ, ընդգծելու թէ մեր լեզուն, հայերէնը, հիմը կը կազմէ մեր պատմութեան ու մշակոյթին, չըսելու համար մեր գոյութեան :

Կը սխալին բոլոր անոնք, որոնք կը կարծեն, թէ օտարութեան մէջ առանց լեզուի ալ կարելի է «ազգ» պահել, ազգապահպանման պայքար մղել եւ շահիլ :

Երբ կը շեշտենք լեզուի կենսական կարեւորութիւնը, նկատի ունինք միշտ արտասահմանը, ցիրուցան մեր գաղութները, ամէն մէկը մասնաւոր երկրի մը մէջ տեղաւորուած, օտար լեզուի մը, մշակոյթի մը, քաղաքական առանձնայատուկ պայմաններու ազդեցութեան ենթակայ :

Զենք ժխտեր, որ ժողովուրդի մը ազգային պահանջները, հեռաւոր հայրենիքի հանդէպ սէրը, ընտանեկան բարքերն ու աւանդութիւնները կարեւոր ազդակներ են ազգապահպանման համար, օտար երկինքներու տակ :

Զենք մոռնար սակայն, որ այդ ամէնը, շատ կարճ ժամանակի ընթացքին, կրնան մաշիլ ու անհետիլ: Անտարբերութիւնը, միջազգային յուսահատական պայմանները, սերունդներու փոփոխութիւնը, ընտանեկան խառնուրդները, օտար կեանքի ընծայած դիւրութիւններն ու հրապոյրները շատ դիւրութեամբ կրնան ջնջել այդ ազդակները, չոգիացնել այն անորոշ բացատրութիւնը, որ «ազգային ոգի» անունով ծանօթ է :

Այս բոլորի կարգին հզօր ազդակ մըն է անշուշտ Եկեղեցին, սակայն ան ալ, առանց լեզուի, նշանակութիւն մը չի կըրնար ունենալ երկար ատեն, որովհետեւ Աւետարանը, արարողութիւնները, շարականները, քարոզները եթէ չըլլան ազգային լեզուով, հայերէն, մեծ տարբերութիւն մը չըներ վաղուան նոր սերունդին համար, թէ աղօթատեղին հայկակա՞ն է թէ օտար: Քրիստոնէական ծովուն մէջ փոքրիկ մակոյկ մըն է Հայոց Եկեղեցին, որ դարէ դար նաւարկեր է մինչեւ մեր օրերը՝ ոչ միայն իր դաւանանքով ու արարողութիւններով զօրացած, այլեւ իր լեզուով, որ ազգային հարազատ մթնոլորտ կը ստեղծէ, հին դարերը կը խառնէ նոր օրերուն, մեր օրերուն, մեր նախահայրերուն շունչը բերելով նորահաս սերունդներուն :

Օտար ժողովուրդներու հետ, օտար եկեղեցիներու բազմազանութեան մէջ ապրող մեր գաղութներուն համար ազգային միակ ամուր ու հաստատ յատկանիշը, հետեւաբար, կը հանդիսանայ մեր ազգային բարբառը, հայերէնը, իր շունչով, հարստութեամբ, իր գեղեցկութեամբ եւ ազգային գեղարանց ոգիով :

Ազգապահպանման մեր պայքարին մէջ ամէնէն առաջ մեր լեզուին այս կարեւորութիւնը պէտք է զգանք, չօշափելի արդիւնքի մը հասնելու համար: Արդիւնաւորելու համար մեր բոլոր ձեռնարկները, ապահովելու համար անոնց տեւականութիւնը, գիտակցութիւնը պէտք ունենանք մեր լեզուին պահպանման եւ ուսուցման անհրաժեշտութեան, դիմելով կարելի բոլոր միջոցներուն եւ ստանձնելով ամէն զոհողութիւն :

Շատեր, հաւանաբար, դարձեալ պիտի կրկնեն հին յանկերգը, «ազգային ոգի», «ազգային գիտակցութիւն» եւն., առանց անդրադառնալու թէ այդ «ոգի» կոչուածը երկինքէն չէ իջած եւ չիջներ. կը կազմուի ան, բաղադրուած ըլլալով բազմազան տարրերէ — բարք, մշակոյթ, պատմութիւն, ձգտում, հայրենիքի զգացում, որոնք սակայն բոլորը մէկ անդամէն խտացուած ու համադրուած կը գտնենք մեր լեզուին մէջ :

Խնդիր է սակայն, թէ ի՞նչպէս ուսուցանենք մեր լեզուն: Զունինք կախարդական որեւէ միջոց մեր լեզուն նոր սերունդին փոխանցելու համար. սակայն, բնական կը դառնայ այդ փոխանցումը, եթէ գիտակցութիւնը արթննայ մեր տուներուն մէջ. եթէ հայերէնի հանդէպ սէրը դառնայ ընդհանրական, կիրք, զոհաբերութեան պատրաստակամութիւն, համազգային շարժում :

Ամէն հայ ընտանիք թող նախանձախնդիր ըլլայ, պատուի եւ արժանապատուութեան խնդիր թող դարձնէ հայերէնի ուսուցումը իր զաւակներուն համար :

Երիտասարդաց կազմակերպութիւնները եւ Ուխտերը հայերէն թող խօսին, հայերէն սորվելու պայքար մը թող բանան, ուրիշ ամէն պայքարներէ առաջ. համազգային արշաւ թող սկսի, կարելի բոլոր միջոցներով. եռանդով ու գիտակցութեամբ գործի թող լծուին մեր ազգային, կուսակցական ու բարեսիրական կազմակերպութիւնները, մեր եկեղեցիները ու սրահները, եւ այն ատեն կը տեսնենք, թէ կարելի՞ է մեր լեզուն տարածել թէ ոչ :

Աւելի քան կէս դար առաջ, Պոլսոյ մէջ, ուսուցման նման շարժում մը սկըսած է. գաւառացի անդրանիկ աշխատաւորները, բեռնակիրները, խոհարարներ, պահապաններ, եւ այլն, խաներու մէջ, եկեղեցիներու խուցերուն մէջ, խումբերով նկած ու հայերէն սորված են. մեր ուսուցիչներէն ու գրագէտներէն շատեր, խաներու սենեակները, եկեղեցիներու «խորհրդարան»ները վազած են գիշեր ցերեկ, լեզու սորվեցնելու համար մեր գարիպ, պանդուխտ գաւառացիներուն :

Փոխուած են պայմանները անշուշտ, սակայն չէ փոխուած սպառնացող վտանգը. աւելի մեծցած ու սպառնական դարձած է: Չկա՞յ այլեւս մեր խմարհ հայրենակիցներուն ոգին մեր լեզուն սորվելու համար, եւ չկա՞ն 90ական թուականներու մտաւորականութեան արժանի դէմքեր մեր լեզուն տանելու համար ոչ թէ խաներէն ներս, այլ մեր տուներէն ու սըրբահներէն ներս :

Անգամ մըն ալ յիշենք ու յիշեցնենք, թէ ինչ պիտի ըլլար վաղուան մեր ժողովուրդը, անոր վաղուան ճակատագիրը, եթէ անգլերէն, ֆրանսերէն ռուսերէն, արաբերէն, յունարէն ու սպաներէն խօսէր ու սորվէր, մոռնար հայերէնը :

Ո՞ւր պիտի մնար հայ լեզուն. հայ մշակոյթն ու գրականութիւնը ի՞նչ պիտի ըլլային. ուր պիտի մնար հայ զատը, ինչ կերպարանք պիտի առնէր հայ ազգը …

Ցաւը այն չէ, միայն, որ մեր նոր սերունդը իր մայրենի լեզուն չի գիտեր. ցաւը այն է, որ դեռ չենք անդրադառնար, թէ ուր կ'երթանք այսպէս: Եւ ցաւը այն է մանաւանդ, որ հաւատք չունինք մեր լեզուին նշանակութեան ու պաշտպանութեան վրայ :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԲԱՆ ՄԸ ՓՈԽՈՒԱ՞Ծ Է Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քանի որ գործադուլները արգիլուած են, եւ ապրանքը չյանձնելու պարագային գիւղացիներուն կը սպառնան դաժան պատիժներ, — անոնք ուրիշ ձեւեր կը գտնեն: Խորհրդային քաղաքացի մը պատմեց թէ՝ «ի հարկէ միջակ բանուորը չի կրնար ապրիլ իր ստացած ամսական 500 կամ 6 հարիւր րուբլիով, անոր աշխատավարձքին քան աւ հարիւրը տուրքի կ'երթայ, պետական փոխառութեան եւն : Որով իր կինն ալ պէտք է աշխատի: Սեւ շուկայէն կարելի է գտնել ամէն բան, եթէ դրամ ունիք: Անոնք ամէն ատեն կը խաբեն պետութիւնը, առանց խղճի խայթի :

Ինծի պատմեցին «Գիւտարներու» մասին, որոնք պարզապէս կ'ընդօրինակեն օտար արուեստարանութիւնը եւ կը ներկայացնեն իբրեւ սեփական գիւտ, եւ որոնց համար կը ստանան տասնեակ հազար րուպլի պարգեւ :

Գործարաններու տնօրէնները շահագրգռուած են որ մեծ պարգեւներ ստանան, այդ պատճառով ալ կ'ուռեցնեն իրենց արտադրական ցուցանիշները: Կոլտնտեսութիւնները պետութեան կը յանձնեն ամէնէն վարնոց մթերքներ եւ իրենց ընտիր պաշարը կը ծախեն սեւ շուկայով :

Անգամ մը շոգեկառքին մէջ սպայ մը երկար խօսեցաւ Ամերիկայի գործադրկութեան մասին: Քիչ ետք ինծի մօտեցաւ ուրիշ մը եւ ըսաւ. «Դուք անշուշտ կը հասկնաք թէ ինչու սպաները կը խօսին այդպիսի բաներու մասին: Անոնք լաւ վարձատրութիւն կը ստանան, լաւ սնունդ, լաւ հագուստ: Բայց նայեցէք իմ վրաս, այս մաշած եւ պատռտած հագուստները իմ միակ հագուստներս են: Իսկ փոքրերս չեմ կրնար կերակրել հազար րուպլի ամսականով»:

«Նացիոնալ» մոսկովեան հիւրանոցին մէջ, ուր միայն օտարներ կ'իջնեն, լաւ հագուած թարգմանիչ մը ըսաւ թէ կը շահի 3500 րուպլի : Հըռչակաւոր խորհրդային պարուհի Ուլանովան ամսական եօթ հազար րուպլի կը ստանայ երեք չորս ներկայացման համար: Մեծ թատրոնի տնօրէնը կը ստանայ ամսական հինգ հազար րուպլի: Բարձր գիները եւ աշխատանքի պակաս վճարումը միայն մէկ կողմն են տնտեսական դժուարութեանց: Նոյնիսկ մեծ քաղաքներուն մէջ մեծ քանակութեամբ ուտեստ կարելի չէ ձեռք բերել եւ եթէ ըլլայ ալ ժամերով պէտք է կարգի սպասել:

Խ. Միութեան մէջ ալ կայ գործազրկութիւն: Անգամ մը խօսակից մը ըսաւ թէ «Ես ահա վեց ամիս է անգործ նստած եմ, լաւագոյն առաջարկը որ եղաւ ոչ-որակեալ բանուորի գործ էր, ամսական երկու հարիւր րուպլիով: Ի հարկէ, եթէ հանքերը կամ փայտամթերման մէջ երթամ, աշխատանք կ'ունենամ »:

Բոլոր այցելած քաղաքներուս մէջ ալ բնակարանի տագնապը շատ ծանր է:

1953ին երբ Մալենկով առաջարկեց կտրուկ եւ արագ բարձրացնել կեանքի մակարդակը, խօսեցաւ ժողովուրդին մեծամասնութեան կողմէ: Մալենկովի անկումը եւ իր ծրագրին մերժումը, որ կը յանկէր ծանր արդիւնաբերութեան վերահաստատման, ծանր հարուած եղաւ ժողովուրդին համար: Դատելով կարգ մը դիտողութիւններէ խորհրդային արտաքին քաղաքականութեան մէջ յառաջ եկած փոփոխութիւնը արդիւնք էր ժողովուրդի հիասթափութեան: Միայն եթէ զգալապէս կրճատուին ռազմական պաշտպանութեան վրայ եղած ծախքերը, այն ատեն կարելի կ'ըլլայ իրագործել կառավարութեան նպատակը — ծանր արդիւնաբերութեան զարգացումը, կենսամակարդակի բարելաւման հետ, որ ընդունելի ըլլայ բնակչութեան համար :

Ոչ-ռուս փոքրամասնութեանց ճակատագիրը, որոնք կը կազմեն Խ. Միութեան ամբողջ բնակչութեան մօտ կէսը, — կ'որոշուի հակադիր ուղղութեամբ գործող երկու տարբեր ուժերով :

Մէկ կողմէ՝ խառն ամուսնութիւնները եւ ռուսերէնի լեզուի պարտադիր ուսուցումը բազմաթիւ շրջաններու մէջ, հետզհետէ մշակութային եւ տնտեսական ասպարէզներուն մէջ կը ստեղծեն միաձման բնակչութիւն: Սակայն ասիկա սկզբնական շրջանին էր: Միւս կողմէ՝ կառավարութեան քաջալերանքը ի նպաստ փոքրամասնութեանց ազգային մշակոյթներու եւ լեզուներու զարգացման պատճառ կ'ըլլայ որ այս խմբաւորումները աւելի յստակ կերպով գիտակցին իրենց պատմական անհատականութեան : Ներկայիս ուսուցման աւելի խիստ ձեւերը բառ երեւոյթին անհետացած են :

Այժմ վարչակարգը Խրուշչեւի եւ Բուլ·

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԹԻՆ ՈՐՋԵՐԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

•

— Ո՞ւմ մարդ, ախպար :

— Քու մարդ :

— Աշոտ ախպար, մարս արդէն լացացուցած են, — կէս տրտում, կէս ուրախ ասաց Ակոյ ախպարը :

Աշոտի փոքրիկ Հիթլերի պատմութիւնը կրկնւում էր ամէն օր, մինչեւ որ խեղճին մեղնից տարան՝ հինգ տարուայ հեռաւոր աքսորի վճիռը պոչին կապելով :

Ի՞նչ եղաւ փոքրիկ Հիթլերը, չգիտեմ: Միայն կարող եմ ենթադրել, որ նա էլ գնաց հօր ճամբով՝ երնէկ տալով մեր ձուտիկին, որի անունը Հիթլեր չէր, այլ Դաւիթ …

Մեր որջում էին գտնւում Դարալագեազի Արփա եւ Մարտիրոս գիւղերից մի քանի գիւղացիներ: Նրանց բոլորն էլ մեղադրւում էին 1930ի համատարած կոլխոզացման ժամանակ զինուած ապստամբութիւն կազմակերպելու մէջ, ի հարկէ որպէս հակայեղափոխական Դաշնակցականների :

1930ին Դարալագեազը առաջինը պարզեց ապստամբութեան դրօշը : Մի քանի օր այդ ամբողջ գաւառում կառավարութիւնը գտնւում էր ապստամբների ձեռքում: Եւ ապստամբութեան գործի մէջ Արփան մեծ դեր խաղաց՝ փակելով Դարալագեազ տանող կիրճի միակ բանուկ ճամբան: Արփացի ծերունիները ինքնաշարժների «աչքերն» են փճացրել, որպէսզի գիշերով չկարողանային ճամբայ գնալ, իսկ զինուած երիտասարդները փակել էին ձորի երկու բերանը՝ այսպիսով անհնարին դարձնելով համայնավար զինուած ուժերի ներթափանցումը Դարալագեազ.

Դարալագեազից քիչ հեռու միանման դէպքեր տեղի էին ունենում Շամշադինի գաւառակում: Ապստամբները, «կեցցէ լոյս կառավարութիւն» գոռալով, Նաւուր գիւղի բարձունքից սպառնագին իջել էին բերդի վրայ:

Նոյն տեսակ ապստամբական շարժում էր տեղի ունեցել նաեւ Հայկական Ախալքալաքում .

Տեղին եմ գտնում յիշել այստեղ, որ 1930ի ներքին ապստամբութիւնների պատմութիւնը, ինչպէս հարկն է, դեռ լրիւ ներկայացուած եւ գնահատուած չէ: Խորհրդային բռնապետութեան պատմութեան մէջ 1930ին բռնկել էր մի չտեսնըւած հրաբուխ, որի հրեղէն լաւաները արագ տարածուեցին հեռաւոր Արեւելքից մինչեւ Հայաստանի լեռները եւ տեղ-տեղ ծածկեցին խորհրդային անխնայ կարգերը:

Եւ 1936–37ի նախապէս խնամքով պատրաստուած ահաւոր ջարդերը ամբողջութեամբ արդիւնքն էին 1930ի ամօթալի պարտութեան, որ ներքին ճակատի վրայ կրեց խորհրդային իշխանութիւնը:

Ուրիշ խօսքով՝ 1936 – 37ին Բոլշեւիզմը իր վրէժն էր լուծում մի գլխիվայր մաքրագործումով՝ գլխատելով ժողովրդի մտածող տարրերը:

Բանտարկուած ապստամբ Արփացիների մէջ կար մի շատ խելօք երիտասարդ, անունը Արտաւազդ: Այս քաջ լեռնացին ճիշդ եւ ճիշդ մեր Վաղոյի տիպն էր:

Բնական է, որ ինկավեդէն նրան էր ընտրել որպէս քաւութեան նոխազ: Եւ զարհուրելի չարչարանքի ենթարկեցին նրան:

Ապստամբութեան չորրորդ օրը կառավարութիւնը Դարալագեազ է ուղարկում էջմիածնի միաբանութեան անդամ՝ Խաչիկ վարդապետ Զուարթնացին եւ վտանգի հրաժարեալ քահանայ եւ հետագային «պրոֆեսոր» Աշոտ Աբրահամեանին՝ խաղաղեցնելու համար ապստամբ Դարալագեազցիները: Այս տխուր «առաքելութիւն» նրանք յաջողեցին կատարել 15 օրուան ընթացքում: Եւ երբ Դարալագեազցիները իրենց զէնքերը վար դրին, չորս կողմից Դարալագեազ խուժեցին ինկավէդէի ուժերը եւ քարուքանդ արին ամբողջ Դարալագեազը…

Դարալագեազցիների խմբի մէջ էր մի սակաւախօս Երեւանցի: Սրան էլ մեղադրում էին գաղտնի տպարան բանեցնելու եւ Դարալագեազի ապստամբութեան ժամանակ հակապետական թռուցիկներ տարածելուն մէջ: Պարզ էր, որ Դաշնակցական էր: Նա արդէն մի քանի անգամ աքսորի համը առած էր: Իր երկրորդ աքսորի վճիռը (հինգ տարի Չելյաբինսկիի մեկուսացում) մեր ներկայութեամբ ստացաւ :

Երեք շաբաթ մնացի այս սակաւախօսի հետ եւ չտեսայ, որ մի անգամ գոնէ նա ժպտէր: Դէմքը միշտ մտածկոտ, մռայլ էր: Անլսելի ձայնով խօսում էր միայն Դարալագեազցիների հետ, երբեմն էլ չկամութեամբ պատասխանում էր սրա-նրա հարցումներին:

Ամբողջ ժամանակ խմորից նա շինում էր «թարսեհներ» (համրիչ), որոնց ծայրը միշտ վերջանում էր մի մեծ քառաթեւ խաչով:

Բանտի անձկութեան մէջ շատերն էին զբաղւում խմորից շինելով զանազան փոքրիկ առարկաներ, իսկ Շաբաթ օրերին, երբ տեսակցութեան էին գալիս իրենց սիրելիները, նրանց էին յանձնում այդ առարկաները: Ապա միւս շաբթուան ընթացքում շինում էին նորերը եւ դարձեալ յանձնում իրենց սիրելիներին :

Ս. ՍԱՀԱԹՈՒՆԻ

(Շար.)

(8)

Կեանքին ղեկավարութեամբ, կը ձգտի ափրաշահել Ուկրայնացիները, որոնք Խ. Միութեան ամենամեծ ազգային փոքրամասնութիւնը կը կազմեն։ Երեսունական թուականներու մաքրագործումներէն ի վեր առաջին անգամ այս տարի ուկրայնացի Ալէքսէյ Կիրիչենկոն ընտրուեցաւ կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի դիւանին անդամ ։

Մեծ գումարներ կը ծախսուին որպէսզի Կիեւ Խ. Միութեան ամէնէն գեղեցիկ քաղաքը դառնայ ։

Ներկայիս չեղեալ կը համարուի Ուկրանիոյ Կեդր. Կոմիտէի դէմ եղած մեղադրանքները թէ՝ ռուսացման փորձեր կ'ընէ։ Այն ատեն Մելնիկովը հանեցին իր պաշտօնէն, որովհետեւ մեղադրանքները Բերիայի կողմէ եղած էին։ Ներկայիս Մելնիկով Բուլկանինի կառավարութեան մէջ կ'աշխատի իբրեւ նախարար։ Մինսկի, Թարկովի եւ Կիէւի մէջ Ռուսերու թիւը շատ մեծ է։ Վարչական – տնտեսական աշխատանքի մեծ մասը կը կատարուի ռուսերէն եւ ոչ թէ ուկրայներէն եւ բիլոռուսերէն։ Այս երկու հանրապետութեանց մէջ կարդ մը մարդիկ լուրջ բան մը չէին նկատեր որ Ուկրանիա եւ Բելոռուսիա պատկանէին Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ։

Բելոռուսիոյ նախարարութեանց իրաւասութեանց մասին, ՄԱԿի անդամակցութեան համար, արտաքին նախարարի տեղակալ Ապոստենկոն ըսաւ թէ նախարարութիւնը կը վարէ այն գործերը «որոնք կը մտնեն իր իրաւասութեան մէջ»։

Երբ Թիֆլիս գացի, տեսայ որ Վրացիները չկամութեամբ կը խօսին Բերիայի մասին, որ Վրաստանի ազգային հերոսն էր մինչեւ իր դնդակահարումը 1953 Յուլիսին։ Ուրիշ հարցերու մասին խօսած ատեն, Վրացիները յայտնեցին թէ հպարտ են իրենց պատմական ժառանգութեամբ եւ վճռական իրենց ազգային անհատականութիւնը պահելու համար ։

Ատրպէյճանի մայրաքաղաքին՝ Պաքուի մէջ, խորհրդային վարչակարգ հաստատուելէն ի վեր դրեթէ դոյութիւն չունին ատրպէյջանական եւ իսլամական կրօնական մասնայատկութիւնները։ Կիները փողոց կ'ելլեն առանց քօղի ։ Հաղուստի, կարուստի տեսակէտով՝ այս բնակչութիւնը տարբերութիւն չունի խորհրդային միւս քաղաքացիներէն ։

(Ն. Ե. ԹԱՍՄՋ)

ԱՅՐՈՒԿԻՆ մը, ամուսնութեան տասնամեակին առթիւ լուսանկարուելու կ'երթան ։

— Լուսանկարը աւելի բնական պիտի ըլլայ, եթէ տիկինը ձեռքը ձեր կռնակին դնէ, կ'ըսէ լուսանկարիչը։

— Ոչ։ Աւելի բնական պիտի ըլլայ՝ եթէ ձեռքը գրպանս դնէ, կը պատասխանէ ամուսինը։

ՀՐԷՇԻՆ ՎԱԽՃԱՆԸ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քեմալի մահափորձի դատավարութիւնը զոր կը հրատարակէ Յառաջ, առիթ եղաւ որ ծանօթացնենք Հալիսը։ Այս ընտանիքը վերջին ծայր աղքատ էր, Հալիսը Հայերու հացով մեծցաւ, ցեղային վայրագութիւնը այնքան ուժեղ էր իր մէջ որ Հայերու հացը չկրցաւ ազնուացնել զինքը։

Բախտին անիւը դառնալով, օր մը պիտի հասնէր արիւնարբու Իթթիհատի ղեկավարութեան, Սեբաստիոյ մէջ։1915ին Հայերու ջարդի եռեւքսորի, թալանի հրամանը տրուեցաւ, կուսակալ կոչուած դազանը գաղտնի ժողովի կը կանչէ Թուրք երեւելիները, կը բացատրէ եկած հրահանգը։ «Բոլորս միացած այս գործը գլուխ պիտի հանենք առանց ոեւէ մէկուն խնայելու, ծեր ըլլայ թէ մանուկ։ Այս գործը գլուխ հանելու համար կարող ղեկավարներու պէտք ունիմ»։ Մաս մը լուռ կը մնայ, մաս մըն ալ ամբողջ ժողովուրդի մը բնաջնջելու մեղքէն կը խուսափի ։ Վերջապէս այս անօթի «ապտակը» ձեռքը սեղանին զարնելով կը պոռայ.

— «Ես այս գործը գլուխ պիտի հանեմ, պայմանաւ որ ինծի լիազօրութիւն տաք. ինչ որ ընեմ ոչ ոք չխառնուի ։ Հըրէ՛շ Մուամմէրը ամէն լիազօրութիւնը կուտայ Հալիսին ։

Գաղանը բանտէն կ'արձակէ 10 – 20–101 տարի բանտարկութեան դատապարտուած բոլոր ոճրագործները, որոնք կը դառնան իր հաւատարիմ գործակիցները եւ կը սկըսին սանձարձակ աքսորել, ջարդել, թալանել։ Անօթի Հալիսը կը հարստանայ, յափշտակելով ջաղացքներ, բազմաթիւ ձիեր եւ կովեր, ոչխարի հօտեր, ագարակներ, տուներ, պարտէզներ եւ հարիւրաւոր ծրի ծառաներ այս բոլորին համար։

Աքսորի կարաւաններուն ճամբան կըտրելով բոլորը կողոպտեց, ձիու կառքով ոսկիներ եւ թանկագին իրեր բերաւ։ Կ'ըսէր թէ երբ աքսորեալները վերադառնան ետ, պիտի ստանան ամէն բան ։ Ձեռքին մէջ ցանկ մըն ալ ունէր եւ կ'արձանագրէր ...

Թուրքերը առած մը ունին .— Լացողին ապրանքը խնդացողին օգուտ չի տար Իսկապէս ալ արի աւարը չփրկեց հրէշը ։ Հարիւր հազարներու անէծքը անկասկած զինքը կախաղան պիտի հանէր եւ հանեց, ինչպէս կարդացինք։ Հալիս երբ իմացաւ իր համավճիռը, լացաւ այդ վայրկեանին արդար ձայնը ըսաւ.— ինչո՞ւ կուլաս հազարաւորներ երբ կուլային ու կ'աղաղակէին, դուն կը հրճուէիր ... ։

Հալիս ըսեր է դատավարութեան ատեն. — «Հայրենիքիս հանդէպ ծառայութիւն մատուցի»։ Դատաւորը հարցո՞ւց թէ ինչ ծառայութիւն մատոյց, թալանելով եւ կոտորելով Հայերն ու Յոյները . .

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

●

ՇԱԽԻԼ.— Միրեյի «Յառաջ».— Տարիներէ ի վեր Շաւիլի քաղաքապետարանի սրահը չէր տեսած այսքան հոծ բազմութիւն մը։

Դեկտեմբեր 11ին, Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու կազմակերպած հանդէսը անցաւ շատ յաջող եւ խանդավառ։ Մեծ մասով երկսեռ երիտասարդութիւն մը՝ բաղկացած աւելի շատ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ ուսանողներու երկսեռ անդամներէ եւ համակիրներէ, Փարիզի բոլոր շրջաններէն եկան բերնէ բերան լեցուցած էին սրահը ։ Այնպէս որ կազմակերպիչները քիչ մը անհանգիստ եկան։ Սակայն, պատիւ իրենց քանի մը անգամ պիւֆէն նորոգելով յաջողեցան գոհացնել բոլորը։

Գեղարուեստական բաժինն ալ լաւ կազմակերպուած էր, երգող, նուագող, արտասանող, պարող եւ դերակատարներ բոլորն ալ գնահատուեցան եւ ծափահարուեցան ներկայ հասարակութենէն ։ Ընկեր խօսնակն ալ իր կարգին յաջողապէս կատարեց իր պարտականութիւնը ։ Նախագահ ընկերուհին եւ բանախօս ընկերը մասնաւորապէս ծանրացան վերջին տարիներու անտարբերութեան վրայ ։ Ժամը ութէն մինչեւ կէս գիշեր հայկական եւ եւրոպական պարերը գագաթնակէտին հասցուցին խանդավառութիւնը։

Այս առթիւ կազմակերպիչ միութիւններու վարչութիւնները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց անվերապահ մասնակցութիւնը բերին հանդէսին գեղարուեստական բաժինին, կազմակերպչին վիճակախաղը եւ նուէրներու հաւաքումը, նմանապէս շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Փարիզեան շըրջանի մեր բոլոր ընկերներուն, ընկերուհիներուն եւ բարեկամներուն, որոնք իրենց ներկայութեամբ քաջալերեցին մեր ձեռնարկը։ Կը խնդրեն ներողամիտ ըլլալ ակամայ թերացումներուն համար ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՐՇԱՒԱԽՈՒՄԲ ՄԸ

ԴԷՊԻ ՀԱՐԱՒ. ԲԵՒԵՌ

Խ. Միութիւնը վերջացուց դէպի Հարաւ. բեւեռ կատարուելիք արշաւին նախապատրաստական աշխատանքները։ Արշաւը կազմակերպուած էր գիտական ակադեմիայի կողմէ. կ'օժանդակէին նաեւ երկրաբանական միջազգային կազմակերպութիւններ ։

Խորհրդային «Օպ» նաւը, Նոյեմբեր 30ին ճամբայ ելաւ Քալինինկրատէն (նախկին Քէօնիկսպէրկ) արշաւախումբին անդամներն ու անոնց իրերը տեղ զրաւած էին նաւուն վրայ ։ Երկրորդ նաւ մը, «Լենա» եւս ճամբայ ելած է։

Արշաւախումբին տրամադրութեան տակ դրուած են պարզ եւ պտուտակաւոր օդանաւեր, փոխադրութեան կատարելագործուած գործիքներ եւ ճայնափիւռի ուժ կայաններ։

Կեդրոնատեղին պիտի հաստատուի հակարջային հողամասին արեւելակողմը, Նոքսի ծովեզերեայ շրջանին մէջ ։ Արշաւախումբին անդամներուն համար պիտի կառուցուին երեքական սենեակոց տասնըութ տնակներ, ելեկտրակայան մը, կառատուն մը, օդանաւերու պատսպարան մը եւ գիտական աշխատանոցներ ։

Արշաւախումբին պետն էր փրոֆ. Սոմով, որ աշխարհագրական գիտութեանց մագիստրոս է եւ բեւեռային հարցերու համաշխարհային մասնագէտ։ Պիտի ուսումնասիրեն երկրային մագնիսականութեան, հարաւային այգերու, արեւի ճառագայթումներու, տիեզերական ճառագայթներու, սառնագիտութեան եւ այլ գիտական հարցերու նորագոյն երեւոյթները։ Օդերեւութաբաններ մասնաւորաբար պիտի ուսումնասիրեն հակարջային շրջաններու ազդեցութիւնը՝ Երկրի մթնոլորտային փոփոխութեանց վրայ ։

Այս արշաւը դէպի հակարջային շրջանը ցարդ կատարուած արշաւներէն ամէնէն կարեւորն է ։

ԸՆԿԵՐ Ռ. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

«Ասպարէզ»ի մէջ կը կարդանք.—

Նոյեմբեր 27ին խորհրդակցական ժողով մը տեղի ունեցաւ Լօս Անճելըսի Հայ Կեդրոնի մէջ, Ալէք Փիլիպպոսի, Արտաշէս Ցարութիւնեանի եւ Հէքի Քարեանի հրաւէրով, տօնելու «Հայրենիք»ներու խմբագրապետ ընկեր Ռուբէն Դարբինեանի հրապարակագրական գործունէութեան յիսնամեակը ։

Կոչին արձագանգած էին 55 հայրենակիցներ, որոնք կոչուեցան «Հովանաւորող Մարմին»։ Ընտրուեցաւ 16 հոգինոց «ՅոբելենականՅանձնախումբ»մը, որ անմիջապէս գործի պիտի ձեռնարկէ ։

Ընկեր Ռ. Դարբինեանի հրապարակագրական գործունէութեան «Յիսնամեայ Յոբելեանը» պիտի տօնուի Լօս Անճելըսի մէջ յառաջիկայ Յունուար 29ին, կիրակի, Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ, մեծ կոչունքով մը ։

Ներկայ պիտի ըլլան Յոբելեարը՝ Ռուբէն Դարբինեան եւ զրագէտ Համաստեղ։

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Ճափոնի Ազգ. Կրթ. ամէնէն մեծ մրցանակը Ճափոնի դեսպանը տուած է նկարիչ Քարզուի, քօքթէյլի մը ընթացքին, առ ի շնորհակալութիւն նկարչին ղրկած նուէրին Թոքիոյի Պիէնալին։ Դրամական առաքումը արգիլուած ըլլալով Ճափոնի մէջ, մասնաւորապէս Քարզուի համար գործուած մետաքսէ պաստառ մը տըրուած է ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (92)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Պաթումի մէջ անհնար էր կուսակցութիւն կազմել։ Ենվէր փաշա ալ շատ ինքնավստահ, յանձնապաստան էր։ Կարելի չէր իրեն հետեւիլ։ Առաջարկեց վերցնել Ժողովրդային կուսակցութիւն անունը եւ ուղղակի Իթթիհատ եւ Թէրաքքը կոչել զայն։ Հալիլ փաշա եւ ես արգիլեք եղանք։

— Հիմա պարզեցէք ձեր ունեցած գործունէութիւնը Հալիլ փաշայի հետ ։

— Գրեթէ հիմնական գործունէութիւն մը չենք ունեցած, միայն քանի մը նամակ գրած ենք իրարու ։

— Քիւչիւք Թալէաթ պէյ, ես Մալթայէն վերադառնալէ ետք, Անգարայի մէջ կարդացած էի կուսակցութեան անունով ձեր գրկած նամակներէն մէկը ։ Լաւ որ կարդացեր եմ, այսօր պէտք եղաւ։ Ձեր եւ Հալիլ փաշայի ծածկանունով գրած նամակները ապացոյց մը չե՞ն Իթթիհատի վերականգնումին համար ձեր թափած ջանքերուն։ Դեռ այն ատենէն, ձեր խըրաքանչիւր ընթացքով, դուք դիրք բռնած էիք Անատոլուի պայքարին դէմ ... Վե՞րջը, մնացեալը պատմէ

— Վերջը սա եղաւ որ Հալիլ փաշա Մոսկուա գնաց, ես ալ Իսթանպուլ եկայ։

— Հիմա ճշմարտութիւն մըն է որ երեւան կ'ելլէ։ Դուք Տրապզոնէ Իսթանպուլ անցաք գաղտնի նպատակներով, մութ գործերու համար ։

— Ի՞նչ մութ նպատակ պիտի ունենամ որ։ Արդէն գոհողութիւն մը յանձն առի, Էնվէր փաշան տեսնելու համար Պաթում երթալով։ Ցատկապէս յանձն առի այս զոհողութիւնը, որպէսզի տարհամոզեմ Էնվէր փաշան, արգիլք ըլլամ եւ չթողում որ Անատոլու անցնի եւ վնասէ Միլլի պայքարին։ Այսքան մաքուր նպատակով մը գացի, բայց հակառակ ատոր նորէն ալ միջամուխ եղայ այնտեղի խառնակ եւ պղտոր գործերուն։ Ողճիս ձայնն է որ կ'ըսեմ ձեզի ։

— Թալէաթ պէյ, ես ձեզի կ'ըսեմ թէ դուք գործնապէս աշխատած էք Միլլի պայքարին դէմ։ Հիմա դուք ըսէք, մինչեւ երկրին ազատագրումը, միշտ Իսթանպո՞ւլ մնացիք ։

— Այո, այնտեղէն բացատրագիր մը ղրկեցի Կազի փաշային։ Անհրաժեշտ էր այս, որովհետեւ թերթերը անճոռնի բաներ կը գրէին իմ մասիս, իբրեւ թէ տեսակցեր եմ եղեր Թօփալ Իսմայիլ փաշայի հետ, եւայլն ։ Հերքեցի այս բոլորը ։ Յետոյ Իզմիր գացի ։

— Ո՞ր թուականին գացիր

— Չորս տարի կ'ընէ։ Ատեն մը վերջ, բարութիւնները սկսան.

— Դուք երկար ատեն ապրեցաք Գարա Քեմալի, Իսմայիլ Ճանպոլաթի եւ ընկերներուն հետ անոնց եւ ձեր միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացա՞ծ էր ։

— Ոչ, այդ ընկերներուն հետ սերտ գործակցութիւն մը ունեցած չեմ։ Բազմաթիւ վկաներ ունիմ, որոնք կրնան հաստատել բանս

— Հալիլ փաշայէ ինչպէ՞ս բաժնուեցար ։

— Ես եղբօրս կ'երթամ, ըսի, դուն ալ ազատակդ ծախէ եւ քաղաքական կեանքէ քաշուէ։ Բաւական է որչափ վնաս կրեցինք։ Աւելի լաւ էր այս ճամբուն հետեւէիլ, վիտակից որոշումով եւ սրտի յօժարութեամբ ։

— Հապա ի՞նչ պիտի ըսես միւս էֆէնտիներուդ անթիւ եւ անվերջանալի գործունէութիւններուն։ Հիւսէյին Ճահիտ պէյի «Թանին»ի մէջ գրած յօդուածնե՞րը, գումարուած յաջորդական համաժողովնե՞րը, հաւաքոյթնե՞րը, գաղտնի ձեռնարկնե՞րը։ « Բոլորն ալ գիտէք ։ Ձեզի չէի՞ն գիտած ։

— Չէին դիմած, չէին կրնար դիմել ։ Այնքան վճռական դիրք մը բռնեցի որ երեք տարի Իզմիր մնացի, եւ սակայն Սիտհաթ Շիւքրիւ պէյի հետ անգամ մէկ քանի անգամ կարճատեւ տեսակցութիւն մը ունեցայ ։ Իրեն կրնաք հարցնել ։

— Իթթիհատի այս հին թափթփուքները երբ իրարու քով կուգային, չէի՞ն զարմանար քեզի ։

— Ինծմէ հեռու կը մնային։ Նոյնիսկ իմ այս վերապահութեանս համար Տօքթ. Նազըմ «միսկին» կ'որակէր զիս ։

— Դարձեալ կը հարցնեմ, առաջին աշխատանքներու առթիւ քեզի որ եւ է դիմում չկատարուեցա՞ւ ։

— Ոչ, բնաւ, բացարձակապէս ։

— Հապա Էնվէր փաշայէ նամակ մը եկած էր Ջէյթէճի Իսաիդ Բէճէլի եւ նամակը քեզի տուեր են ։

— Տուին, այո, բայց չեմ գիտեր թէ ինչպէս եկաւ։ Էնվէր փաշայի այս վերին հրամանատարի մը այդպէս Իսաիդ հոսապետի մը նամակ գրելը փոքրութիւն համարեցի, պատռեցի, նետեցի ։

— Էրզրումցի Ճաֆէրի ալ նամակ մը գրկած է ։

— Այո, բայց Ճաֆէր պատասխան չէր առած ։

— Հաֆըզ Մէհմէտ, Նաիմ Ճեվատ եւա՞յլն ։

— Անոնց հետ կապ մը չեմ ունեցած ։

— Հաֆըզ Մէհմէտը Իհթիլալ Միութեան Բ. նախագահ ընտրեր էք, արտօնագիր անգամ տուեր էք իրեն։

(Շար.)

ԻՍՐԱՅԷԼ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ
Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՈՐՈՇ ԶԻՋՈՒՄՆԵՐՈՎ

Ուոշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Իսրայէլի կառավարութիւնը վերջերս հաշտութեան ծրագիր մը յանձնած է Մ. Նահանգներուն, լուծելու համար Միջին Արեւելքի տագնապը։ Ահաւասիկ այդ ծրագրին գլխաւոր մասերը.—

1. Իսրայէլի վարիչները պատրաստ են տեսակցելու արաբ վարիչներուն հետ։— 2. Իսրայէլ տրամադիր է սահմանագլուխի ճշդումներ կատարելու, փոխադարձութեան հիման վրայ։—. 3. Իսրայէլ պատրաստ է դիւրացնելու Եգիպտոսի եւ Լիբանանի հաղորդակցութիւնները իր հողին վրայ։— 4. Իսրայէլ ազատ գօտի մը կը տրամադրէ Յորդանանի, Հայֆայի նաւահանգիստին մէջ։— 5. Իսրայէլ տրամադիր է «Թրանզիտ»ի համաձայնութիւն մը կնքելու Եգիպտոսի եւ Յորդանանի միջեւ։— 6. Պատրաստ է հատուցում տալու Պաղեստինի արաբ տարագիրներուն, պայմանաւ որ արաբական պետութիւնները թոյլ տան որ տարագիրները տեւականօրէն հաստատուին իրենց երկիրներուն մէջ։— 7. Իսրայէլ պատրաստ է վաւերացնելու Ճոնսթընի ծրագիրը, Յորդանանի և Եարմուքի ջուրերուն օգտագործման մասին. — 8. Իսրայէլի կառավարութեան կարծիքով, Երուսաղէմը պէտք է բաժնուած մնայ Իսրայէլի եւ Յորդանանի միջեւ։ Բայց կարելի է միջազգային կարգուսարք մը հաստատել Սուրբ Տեղեաց համար։

Ամերիկեան աղբիւրէ գիտել կուտան թէ Իսրայէլի առաջարկներուն մէկ մասը հին է, միւսը նոր, բայց առաջին անգամ ըլլալով բոլորը միասին ամփոփուած են մասնաւոր ծրագրի մը մէջ, որպէսզի Արաբները ստիպուին բանակցիլ։ Յայտնի չէ թէ ամերիկեան կառավարութիւնը Արաբներուն հաղորդա՞ծ է այս ծրագիրը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՏԱՆԻ երեսփ. ժողովը Դեկտ. 19ին միաձայնութեամբ որոշեց անկախ հանրապետութեան վերածել երկիրը։ Հազարաւոր Սուտանցիներ իրենց ճերմակ հագուստները հագնելով ցնծութեան ցոյցեր կատարեցին խորհրդարանին առջեւ։ Բանաձեւը քուէարկած ատեն, ժողովը որոշեց խնդրել Անգլիայէն և Եգիպտոսէն որ անմիջապէս ճանչնան անկախ եւ գերիշխան Սուտանը։

ՄԱՐՈՔԻ մէջ գաւազիրներ առեւանգեցին գիւղի մը պահակազօրքը։

ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ ԵՒ ԽՐՈՒՇՉԵՒ Մոսկուա վերադարձան, վերջացնելով իրենց քաղաքական պտոյտը։ Հանդիպեցան նաեւ Ուզբեկիստան։ Խոստացած են 100 միլիոն տոլար փոխ տալ Աֆղանիստանի եւ տասը տարի երկարաձգել ոչ-յարձակման դաշինքը։

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ շատ աւելի ծանր կորուստներ պատճառած են Հիւս. Լիբանանի մէջ։ Կը հաստատուի թէ 160 հոգի մեռած, 350 հոգի անհետացած են։ Թրիփոլի քաղաքը երկուքի բաժնուած է հեղեղներուն հետեւանքով։ Ռազմիկ՝ներ եւ զինուորներ ղրկուած են օգնութիւն հասցնելու համար։ Հարիւրաւոր տուներ կործանած են։ Ջուրերը 75 սանթիմեթր բարձրացած են Թրիփոլիի կեդրոնին մէջ, իսկ մինչեւ մէկ մեթր՝ ուրիշ թաղերու մէջ։

ՍԱՐԻ երեսփ. ընտրութիւններէն վերջ, համաժողովման հոսանքները կը պահանջեն որ այդ շրջանը Գերմանիոյ կցուի անմիջապէս, թէեւ օրինական մեծամասնութիւնը շահած չեն։— Հակառակ պաշտօնական հերքումին, լուրեր կը պնդեն թէ գաղտնի եւ գրաւոր համաձայնութիւն մը կնքուած է Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարներու՛ միջեւ։

25 ՆԱՒԵՐ վտանգուած են Պալթիկ ծովուն մէջ, շրջապատուելով սառնակոյտներէ։ Ուրիշ նաւաբեկութիւններ ալ կը հաղորդուին։ Ցուրտը հետզհետէ կը սաստկանայ Եւրոպայի մէջ։ Թանձր մշուշ մը կը խանգարէ երթեւեկը Անգլիոյ մէջ։

ՍԹԱԼԻՆՈՆ կոչուած դեղին հետեւանքով 102 հոգի մեռած, 150 հոգի անդամալոյծ վիճակի մը մատնուած էին Ֆրանսայի մէջ։ Քննութիւնները կը շարունակուէին 18 ամիսէ ի վեր։ Տեղեկագիրը, որ կը բաղկանայ 7000 էջերէ, կը հաստատէ թէ դեղը պատրաստուած էր մահացու թոյնէ մը եւ վառելիք ալքոլէ։

ՏՕՆԱԾԱՌ ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Ծննդեան առթիւ Սթանօզի Հայր. Միութեան 28րդ տարեդարձի առթիւ, այս կիրակի ժամը 16էն մինչեւ ուշ ատեն։ Գէորգ Խաչատուրեանի սրահին մէջ (Փոն տը Շէրիւի)։

Սիրով կը հրաւիրենք հասարակութիւնը անխտիր։ Մուտքը ազատ է։

Կաղանդ Պապան նախընթրիք պիտի հրամցնէ փոքրիկներուն։

Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նազելի Թեհլիրեան եւ բոլոր պարագաները (Եուկոսլաւիա, Մարոք, Ամերիկա) կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, յետ պատարագի իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՄԻՍԱՔ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐՈՒ ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Փարիզի եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. —

Գ. Գ. Գ. Խայեան, Ն. Արղումանով, Արմենակ Համբարձումեան, Վահրամ Պէյ Նուպար, Ս. Գալապանեան, Գրիգոր Թեւանեան եւ Վահէ Թօսունեան տասը հազարական ֆրանք։ ԼեւոնՄուրատեան, Մ. Մուրատեան, Միհրան Էգնայեան, Վ. Էգնայեան եւ Տիկին Ա. Էգնայեան, Գ. Գալըճեան, Ոմն, Գ. Գաթխարեան, Կարապետ Յակոբեան, 5000ական։ Բանկային մէջ հաւաքուած 9950 ֆրանք, Գ. Ա. Հարենց երեք հազար, ֆրանք, Գ. Գ. Կարպիս Գալիկեան, Հայկ Թօփաքեան, Գ. Սէրճանեան, Յովհաննէս Մալեան, Յ. Փափազեան, Ալպէր Աչճեան, Հրաչեան, Զիլինկիրեան երկու հազարական ֆրանք, Տիկին Քիւրքճեան 2500, Տիկին Աննիկ – Լիւսի Գալապանեան 1500, Գ. Գ. Արտաշէս Բամպուքճեան, Նալպանտեան, Կիւլպէնկեան, Տ. Ոսկերիչեան, Ոմն, Ե. Խըտըրեան, Ա. Ֆրանկիւլեան, Ս. Հաչերեան, Թէրզեան, Պարէտ Բամպուքճեան, Ե. Ֆրէնկեան, Ն. Յովհաննէսեան, Ասանեան, Ա. Տէօվլէթեան, Պերճ Զալըճեան, Յարութիւնեան, Ա. Գասապեան, Զատիկեան, Ռօկիէ, Շ. Վահանեան, Հայկ Աղապէկեան, Գ. Ապլապանեան, Ա. Տարօնեան, Գրիգոր Աղամեան, Ճալալեան, Վրոյր Զիթունի, Ոմն, Նշան Հայթայեան, Օ. Փօյաճեան, Գամէր Բենեամին, Տոքթ. Ճինճեան եւ Տիկիններ, Սերոբեան եւ Ֆրէնկեան, Ոմն, հազարական ֆրանք, զանազանք 700 ֆր., Ոմն, Ոմն, Կիւմիւշկերտանեան, Գ. Ճերանեան, Ոմն, Բր. Խայիկեան, Սարգ. Զէյվէեան, Սվաճեան, Կ. Դանիէլեան 500ական ֆր., Գ. Յ. Գալըպճեան 300 ֆր., Դանիէլեան երկու հարիւր, Աննիկեան հարիւր, Ոմն հարիւր։ Ընդհ. գումար 188.450 ֆրանք։

Դիւան Հոգաբարձութեան

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Զարուհի Նշանեան, Այրի Տիկին Մ. Պաղտատլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կ. Զորթեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ս. Սիւմպիւլեան եւ զաւակները եւ բոլոր ազգականները, շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

∴

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Խաչիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աշոտ Տէր Կարապետեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբացեալ Յակոբ Նշանեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ Սեւակ եւ Սուրէն Վահանեան (Քան) երեք հազար ֆր. կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի Տանթոնին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու կողմէ, Յունուար 2ին, ժամը 14 – 18, Սոսիէթէ Սավանթի թատերասրահին մէջ, 8 ռիւ Տանթօն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէոն։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Ճարժանկար։ Կաղանդ Պապա։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի, կը խօսի փրօֆ. Գ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ։ (Դասախօս Քարիւղի Ֆրանսական Ինսթիթիւթին)։

Նիւթ ունենալով «Քարիւղը եւ իր դերը արդի քաղաքակրթութեան մէջ»։

Մանրամասնութիւններուն համար պիտի գործածէ մոգական լապտեր։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան անդամները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը (մէթրօ Քատէ)։ Հաշուետուութիւն եւ զեկուցում։

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ նուէրները.—Գ. Նիկողոս Արղումանով – Արղումանեանցէն իր հօրեղբօր որդի Արշակ Արղումանով – Արղումանեանցի հոգեհանգստեան առթիւ 15.000 ֆրանք եկեղեցւոյ, ի նպաստ Կրթական յանձնաժողովին եւ բարենպատակ գործերու։

Տէր եւ Տիկին Զարեհ Մութաֆեանք ողբացեալ Յակոբ Սէմէրճեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք ի նպաստ դպրոցներու։ (Դիւան)։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 22 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI 22 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7858 31e ANNÉE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3269

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍՅԻՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ 1955ԻՆ

■

Բ. ՀԱՐԵՒԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ

Ամէն տարի հարցումներ կ'ուղղենք պարբերաբար, իմանալու համար դրացի գաղութներու չարն ու բարին:

Հազուադէպ է որ պատասխանեն: Եւ կամ կը պատասխանեն միջնորդաբար, ա– ռանց մտնելու բուն հարցին :

Երբեմն տեղեկութիւններ կը պակսին նոյն իսկ դրական երեւոյթներու մասին:

Անցեալ օր, բարեկամի մը նամակէն պատահաբար իմացանք թէ վեց հազար ոսկի հաւաքուած է Լոնտոնի մէջ, հայ– կական ակումբ մը հաստատելու համար:

Նամակագիրը կ'աւելցնէր թէ քսան հա– զար ոսկի կը հաշուեն ամբողջ ծախքը : Ուրեմն հանգանակութիւն պիտի կատար– ուի: Ուսանողներն ալ յանձն առած են տունէ տուն պտտիլ, օգնելու համար ձեռնարկին :

Կը յուսանք թէ պիտի չուշանայ այս գնահատելի ձեռնարկին իրականացումը :

Անշուշտ ծրագիր մըն ալ մշակած են, որպէս զի Ակումբը ծառայէ իր նպատա– կին, առաջին աթիւ՝ հայկական մշա– կոյթին զարգացման եւ նոր սերունդին փրկութեան: Այլապէս պիտի դառնար ա– մուլ շքեղութիւն մը:

Առ այժմ ուրիշ տեղեկութիւններ կը պակսին, Լոնտոնի եւ Մանչեսթըրի չէն գաղութներուն ազգային կեանքի մասին.

Պէտք ուզէինք որ մէկը միւսին օրինակ հանդիսանար, կամ բարի նախանձ մը ծա– գէր երկուքին միջեւ, թմրութիւնը թօ– թափելու եւ շարժում ստեղծելու համար:

Տօնական արարողութիւնները իրենց կարգին: Բայց սերունդին — իրենց իսկ զաւակներուն — փրկութիւնը ամէն բանէ առաջ կամք եւ աշխատանք, եռանդ կը պահանջէ .

Բարեբախտաբար միշտ ալ ուսանողներ կը գտնուին Անգլիոյ մէջ, եւ դժուար չէ օգտագործել .

Նոյնը պիտի ըսէինք հարեւան Պելճիոյ գաղութին համար, որ նոյնպէս բարեկե– ցիկ վիճակ ունի եւ կրնայ աւելի աշխու– ժանալ :

Այնտեղ ալ Ակումբ մը հաստատելու ծրագիր ունէին եւ նեթէ չենք սխալիր՝ առաջին քայլերը առած էին:

Պրիւքսէլ եւ Անվերս ձեռք ձեռքի տալով, կրնային կեդրոնի վառարան մը ստեղծել այդ գաղութին մէջ, ուր նոյնպէս բաւա– կան թիւով ուսանողներ կան :

Թէ Անգլիոյ եւ թէ Պելճիոյ հայկական համայնքները կը կարօտին երիտասար– դացման, ուրիշ խօսքով՝ Երիտ. Միու– թեանց, իբրեւ լրացուցիչ մասը ազգ. իշ– խանութեանց :

Մասնաւոր ըսելիք մը չունինք Իտալա– հայ գաղութին համար, որ մեծ մասով ամփոփուած է Միլանի մէջ, ունի ազգ. վարչութիւն եւ Մշակոյթի Տուն, ինչպէս եւ փայլուն գիրքերու հասած մտաւորա– կանութիւն մը:

Կը կարծենք թէ երեք վայրերուն մէջ ալ կրնան աւելին կատարել, սերունդի փրկութեան խնդիրը կազմակերպելով տիրաբար, եւ ոչ թէ ձգելով բարեացակամ անձերու հայեցողութեան:

Քանի ձգձգեն, այնքան կը դժուարա– նայ, ինչպէս ամէն տեղ :

Բառին բուն իմաստով գաղութ մը չէ կազմեր Զուիցերիոյ հայկական համայն– քը, 200 – 250 :

Եւ սակայն, կարեւորը թիւը չէ, այլ ներքին արժէքը :

Թող իրենք բացատրեն թէ ինչո՞վ կը դրսեւորեն իրենց գոյութիւնը, իբրեւ մտա– ւոր ուժ եւ իբրեւ երիտասարդութիւն :

Ի՞նչ կ'որոճան, եթէ ոչ ամէնուն, գոնէ իրենք իրենց համար:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

*

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Վերջին լուրերու համաձայն բարեկար– գութիւնը վերահաստատուած է Յորդանա– նի մէջ: Խռովութիւնները տեւած են չորս օր, ծանր վնասներ եւ մարդկային կո– րուստներ պատճառելով : Ամբոխը խոր– տակած է Երուսաղէմի ամերիկեան հիւ– պատոսարանին ապակիները, պատռելով դրօշը: Յարձակում գործուած է նաեւ Ֆրանսական հիւպատոսարանին վրայ : Արաբական Լեգէոնը կրակ բացած է, ցու– ցարարները ցրուելու համար: Արգիլուած է տուներէն դուրս ելլել ժամը 16էն մին– չեւ առտուան 6: Ֆրանսական ընդհ. հիւ– պատոսը, որ Երուսաղէմի հրէական մա– սին մէջ կը բնակի, իր մօտ փոխադրել տուած է դեր – հիւպատոսը եւ Ֆրանսա– կան հպատակներու զաւակները: Ամերիկ– եան հիւպատոսարանին պաշտօնեաներն ալ նոր քաղաքը փոխադրուած են :

Խորհրդարանին լուծումէն եւ դահլիճին հրաժարումէն ետք, Թագաւորը յանձնա– րարած է երիցագոյն դիւանագէտին, Իպ– րահիմ Հաշիմի, առժամեայ դահլիճ մը կազմել, նոր ընտրութիւններ կատարելու համար յառաջիկայ չորս ամիսներու ըն– թացքին :

Անդորրութիւնը վերահաստատուած է մայրաքաղաքին՝ Ամմանի մէջ եւ ամե– րիկեան դեսպանատան, պաշտօնեաները կրցած են իրենց տուներէն դուրս ելլելով պաշտօնատուն երթալ :

Օտարականները վնասուած չեն Ամմա– նի մէջ: Ֆրանսական հիւպատոսարանը քարկոծուած ըլլալով, պաշտօնեաները ստիպուեր են տանիքը ապաստանիլ : Այդ պահուն օգնութեան հասած է արա– բական լեգէոնը, կանխելով աւելի ծանր դէպքեր :

Օտար դիւանագէտներու կարծիքով , 10 հոգի սպաննուած, հարիւր հոգի վի– րաւորուած են չորս օրուան խռովու– թեանց ընթացքին :

Մաճալիի դահլիճին հրաժարումը յաղ– թանակ մը կը համարուի ցուցարարներուն համար, որոնք չեն ուզեր որ Յորդանան միանայ Պաղտատի Ուխտին եւ հակառակ են որեւէ արեւմտեան զինակցութեան , ցորչափ չէ կարգադրուած Իսրայէլի խն– դիրը :

Խռովութիւնները պայթեցան երբ Մեծն Բրիտանիոյ կայս. սպարապետը, զօր. Թեմփլըր Ամման գնաց, համոզելու հա– մար որ Յորդանան եւս միանայ Պաղտա– տի ուխտին: Թէեւ Անգլիա դրամ կը վը– ճարէ արաբական լեգէոնին եւ Յորդանա– նի տնտեսական զարգացման համար , բայց զօրավարը չէ յաջողած իր պաշտօ– նին մէջ :

Պաշտօնական յայտարարութիւն մը կ'ը– սէ թէ խորհրդարանը լուծուեցաւ, որով– հետեւ «երկիրը կը գտնուի կարեւոր դէպ– քերու առջեւ որոնք սերտ կապ ունին ազ– գին շահերուն հետ եւ անհրաժեշտ կը դարձնեն նոր հանրաքուէ մը : Հրաժարած ատեն ալ, վարչապետ Մաճալի ըսեց թէ երկրին շահը կը պահանջէ միանալ Թուրքեւիրաքեան զինակցութեան :

Այժմ երկիրը կ'ուզէ ամէն գնով ապա– հովել բարեկարգութիւնը եւ ընտրու– թիւններ կատարել, ճշդելու համար ա– պագայ քաղաքականութիւնը :

× Լուրի մը համաձայն, ամբոխը ա– ւարի տուած է անգլիական դրամատուն մը: Զինուորներ բռնած են Ամմանի եւ Երուսաղէմի ռազմագիտական կէտերը :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

ԷՐԱՆ ՍՐՏԻ ՄԽԻԹԱՐԱՆՔ

Ընթերցող մը արձանագրելով հայ երի– տասարդութեան նշանակելի յաջողու– թիւնները օտար համալսարաններու մէջ , կը փորձէ փարատել շատերու յոռետե– սութիւնը: (Տես Բ. եւ Գ. էջ):

Ամէնքս ալ կը ցանկանք թէ հայ ժո– ղովուրդը չի կրնար օգուտ սպասել բարձ– րագոյն կրթութիւն ստացած այս երիտա– սարդութենէն, քանի որ անոնք հայերէն չի գիտեր եւ անջատուած է հայկական մի– ջավայրէն :

Նամակագիրն ալ գիտէ որ հիմնաւոր է այս վախը: Եւ սակայն մխիթարութիւն կը փնտռէ, մէկ – երկու սրտառուչ օրի– նակներ յիշելով :

Եթէ մէկ ծաղիկով գարուն գար, ալ ին– չո՞ւ վախնայինք աշունէն եւ ձմեռէն …

Ես ալ կրնայի քանի մը օրինակներ յի– շել, այլապէս պերճախօս ;

Հանրապետական Հայաստանի օրով , երկու Հունգարահայեր Թրանսիլվանիա– յէն դիմում կատարած էին, հայրենիք վե– րադառնալու համար:

Հայրենիքի կարօտն էր որ կը խօսէր : Բայց, սիրտին զգացածը կրնա՞ր լրացնել միտքին պահանջը :

Երկուքն ալ քաջ մասնագէտներ էին, բայց մէկ բառ հայերէն չէին գիտեր :

Ուրեմն չկրցան կատարել ինչ որ կ'ու– զէին. լրենք եւ ուրիշները :

Պատահեցաւ որ Փեշթա գտնուիմ , 1921ին: Ծանօթացայ օտարացած Հայու մը հետ, Աւետիք Ֆելիքս, որ շատ մը պետական պաշտօններ վարած, նոյն իսկ ընդհ. դատախազ եղած էր:

Անշուշտ սիրտը կը տրոփէր: Իսկ մի՞տ– քը, — ի՞նչպէս պիտի կրնար օգտակար ըլլալ հայրենիքին, իր ամբողջ հմտու– թեամբ, առանց գիտնալու մայրենի լե– զուն :

Նոյն առթիւ հրաւիրեցին զիս մը խօ– սիլ հունգարահայ գաղութին, որ կ'ըսէին թէ Անիի գաղթականութեան վերջին մը– նացորդն է :

Խօսեցայ հայերէն: Հունգարագէտ Հայ մը, Եղիա Յովհաննէսեան, յանձն առաւ թարգմանել :

Ունկնդիրները հայերէն խօսքերուն կը հետեւէին այնպէս ինչպէս եթէ նամբարդ մը եկած ըլլար Կուաթեմալայէն:

Մեծ մասով կիներ էին որոնց դէմքերը նուրբ քմծիծաղ մը կը մատնէին, այդ օ– տար լեզուն — հայերէ՛նը — լսած ատեն!

Ափ մը երիտասարդներու աչքերն ալ հանդիպակաց Դանուբի կապոյտ ջուրերը կը փնտռէին, երբ թարգմանիչը կը խօսէր «Մայր Արաքս»ի մասին :

Ճիշդ ինչպէս ծուռ պիտի նայէին , եթէ խորթ մայր մը ներկայացնէիք :

Այո, օգտուինք բոլոր պատեհութիւն– ներէն: Եւ հպարտանանք ցայդ կատար– ուած նուաճումներով, որոնք իրապէս երազ էին երէկ:

Եւ սակայն, չմոռնանք անողոք իրակա– նութիւնը, — երբ կը կորսուի մայրենի լեզուն , հայկականութեան հետքերն ալ կը սրբուին մեքենաբար :

Այն ատեն կ'ունենանք աշխարհաքաղա– քացի սերունդ մը, որ մեր մայր տոմարին մէջ պիտի արձանագրուի ոչ թէ *մուտք* , այլ *ելք*, հակառակ իր ամբողջ մտաւոր պաշարին:

Արդէն իսկ հազարաւոր էջերու հասած է ելքի բաժինը, իսկ մուտքը,— դուք հաշուեցէք …

ՎԱՀԷ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

■

Երեքշաբթի օրէն մինչեւ Դեկտ. 30 հետաժեսիլը պիտի տրամադրուի 18 կու– սակցութեանց որոնք թեկնածուներ ա– ռաջարկած են 30 նահանգներու մէջ : Այսօր, հինգշաբթի, կը սկսին անթելով քարոզութիւնները: Վիճակ պիտի ձգուի, իւրաքանչիւրին կուսակցութեան կարգը ճշդելու համար :

Պայքարը հետզհետէ կը ծաւալի եւ կը սաստկանայ: Երեքշաբթի օր 143 հրա– պարակային ժողովներ գումարուեցան Փարիզի մէջ: Արտաքին նախարարը , Գ. Փինէ պարզելով անկախներու ծրագիրը , բացատրեց թէ անհրաժեշտ է զարկ տալ տնտեսութեան, աւելցնելով Ֆրանսացի– ներու անհատական եկամուտը եւ պահ– պանելով դրամին արժէքը : Նախկին վարչապետ Փոլ Ռենօ խօսք առնելով Լի– լի մէջ, ազդարարեց թէ Ֆրանսան պիտի կորսնցնէ մեծ պետութեան դիրքը , եթէ վերջ մը չդնէ նախարարական տագնապ– ներու: Վարչապետը, Էտ. Ֆոր, ամէն օր կը յիշեցնէ թէ անհրաժեշտ է բարեփո– խել սահմանադրութիւնը, որպէս զի կա– ռավարութիւն մը կարենայ պաշտօնավա– րել առ նուազն երկու տարի :

Ընկերվարական կուսակցութիւնը վտա– րեց երկու անդամներ որոնք միացեալ ցանկ մը կազմած էին համայնավարնե– րուն հետ, Վոժի նահանգին մէջ :

Արտաքին քաղաքականութեան մասին ալ խօսելով, Գ. Փինէ յայտարարեց թէ «համայնավարական խմբակցութիւնը նոր ճակատ մը բացած է ազատ աշխարհին դէմ, Հիւս. Ափրիկէէն մինչեւ Ասիա եւ Միջին Արեւելք, յարաբերութեանց կեցծ մեղմացումի մը քողին տակ»: Ցետոյ ցաւ յայտնեց որ կուսակցութեանց թիւը բազ– մապատկուած է Ֆրանսայի մէջ, դժուա– րացնելով կարեւոր խնդիրներու լուծու– մը: Գ. Փ. Թեթժեն (Ժողովրդական) յայտարարեց թէ Յունուար 2ի ընտրու– թիւններէն պիտի ծնի միացեալ դահլիճ մը՝ յանգուցին եւ սրբոշ ծրագրով :

Համայնավար կուսակցութիւնը յարած է իր բոլոր ուժերը, նոր աթոռներ շահե– լու համար :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Յունաստան տեղեկագիր մը հրատարա– կեց, որով կ'ամբաստանէ Սելանիկի Թուրք հիւպատոսը եւ փոխանորդը թէ բարոյապէս պատասխանատու են անցեալ Սեպտեմբեր վերջին հիւպատոսարանին մէջ պատահած պայթումին: Ուրիշ երկու Թուրքեր ձերբակալուած են, պայթուցիկ– ներ պահած ըլլալով :

Յունաստան պնդումներ կը կատարէ , ստուգելու համար թէ միջազգային օրէն– քով կրնա՞յ դատել հիւպատոսը եւ դեր – հիւպատոսը: Ինչպէս կը յիշուի, Սելա– նիկի պայթիւնը պատրուակ ծառայեց Սեպտեմբեր 6ին, Պոլսոյ եւ Իզմիրի խռովութեանց, որոնց հետեւանքով աւելի քան երեք հարիւր միլիոն տոլարի վնաս կրեցին փոքրամասնութիւնները, առանց հաշուելու միւս բարբարոսութիւնները :

Սելանիկի ընդհ. դատախազը Ֆլորոս, քննութեամբ հաստատած է որ ռումբը արձակողն է Թրքական հիւպատոսարա– նին գիշերապահը, Մէհմէտ Հասանօղլու: Կը մեղադրէ նաեւ ընդհ. հիւպատոսը, Մէհմէտ Ալի Պալի եւ փոխ – հիւպատոսը, Մէհմէտ Տենի Քալփ, ինչպէս եւ Թուրք ուսանող մը, Օքթայ Էկին, իբրեւ բարո– յական պատասխանատուներ: Գիշերա– պահը եւ ուսանողը ձերբակալուած են:

Յունաստանի արտաքին գործերու իրա– ւագէտ խորհրդականը քննելով նախարա– րութեան հին դաշնագիրները եւ պայմա– նագիրները, այն եզրակացութեան յան– գեցաւ թէ 1930ին կնքուած պայմանագրի մը համաձայն Թուրքիոյ հիւպատոսական պաշտօնեաները անձեռնմխելի են անձնա– պէս, բայց ոչ դիւանագիտական տեսակէ– տով: Ուրեմն, Թուրք հիւպատոսը եւ փոխ հիւպատոսը չեն կրնար ձերբակալ– ուիլ, բայց կրնան դատուիլ յանկական ատեանի մը առջեւ :

ՎԱՆԻ ՏՈՔԹ. ԸՇԸՐԸ

Ա.

Ամերիկացի այս հանրածանօթ միսիոնարի մահը, որ տեղի ունեցաւ անցեալ Սեպտեմբերին, խոր ցաւ պատճառեց, անշուշտ, բոլոր զինքը ճանչցողներուն :

Հարիւր հազարաւորներ Վասպուրականի եւ Երեւանի մէջ միշտ երախտագիտութեամբ պիտի յիշեն իր անունը:

Հանգուցեալը ջերմ հայասէր մըն էր, եւ ամէն առթիւ ջանաց օգտակար ըլլալ մեր ժողովուրդին: Մեր նեղ օրերուն, իր կեանքը վտանգելու գնով, մնաց մեզմէ անբաժան, հակառակ անոր որ կրնար հեռանալ ապահով վայրեր իր շատ մը պաշտօնակիցներուն պէս: Բաժնեց մեզ հետ մեր տառապանքը եւ իր կարելին ըրաւ մեղմելու զայն :

Իբրեւ ականատես ու իրազեկ' պարտք կը սեպեմ երախտագիտութիւնս յայտնել, համառօտակի ներկայացնելով իր փրկարար գործունէութիւնը Վասպուրականի եւ Հայաստանի մէջ: Անշուշտ ուրիշ իրազեկներ պիտի լրացնեն պակասը :

Տոքթ. Քլարընս Ըշըր Վան եկած էր Ամերիկեան Գործ ընկերութեան կողմէ, 1896ի ջարդերէն քիչ վերջ, իբրեւ բժիշկ եւ քարոզիչ :

Հանգուցեալ Տոքթ. Ըէյնոլտս արդէն հիմը դրած էր միսիոնարական գործին Վանի մէջ 1875 թուականէն ի վեր, եւ կը պատսպարէր ու կը դաստիարակէր քանի մը հարիւր որբեր, որոնց ծնողները ջարդուած էին 1877ի ռուս-թրքական պատերազմին' ապիւնարբու Շէյխ Ջալալէտտինի վոհմակներու ձեռքով: Առանց յարանուանական խտրութեան' օգնած էր այս ջարդի հետեւանքով թշուառութեան մատնուած հարիւրաւոր ընտանիքներու, նպաստ բաշխելով կամ գործ ճարելով :

1896ի ջարդերը Վասպուրականի հայութեան ձգած էին հազարաւոր որբեր ալ: Տոքթ. Ըէյնոլտս յաջողած էր քանի մը հարիւր այս որբերէն ընդունիլ իր որբանոցներուն մէջ, անոնց թիւը հասցնելով մօտ վեց հարիւրի, որոնց վրայ, ինք եւ իր հանգուցեալ տիկինը, կը գուրգուրային հարազատ ծնողքի պէս :

Այգեստանի արեւելեան ծայրը, մինչեւ Վարագայ լեռը տարածուող կանանչաւէտ դաշտավայրին բերանը, բարձրաւանդ բարդիներով ու պտղատու ծառերով պարուրուած վերատեսիլ, փոքրիկ դարաստանի մը վրայ էր որ կը կանգնէին որբանոցային ու դպրոցական կոկիկ, արդիական շէնքեր' խաղաղ այգիներու մէջ :

1903ին էր որ Աղթամարէն ղրկուեցայ այս որբանոցը: Տոքթ. Ըշըր բացած էր հիւանդանոց մը' որ մաքրութեան, խնամքի, անոյշի եւ ուրիշ տեսակէտներով կը գերազանցէր Փարիզի մէջ մեր տեսած շատ մը հիւանդանոցները: Այս հաստատութեան մէջ կը դարմանէր ոչ միայն որբերը, այլ եւ կը ճա՛ւար, առանց դաւանանքի խտրութեան, զո՜ւացում տալ, ձրիաբար, անկարող ընտանիքներուն : Ձրիաբար կը բժշկէր նաեւ տունը պառկող հիւանդները: Գիտակցօրէն, այդ փափուկ օրերուն, իր հիւանդանոցին մէջ բժշկեց քանի մը ֆեդայիներ ալ, առանց կարեւորութիւն տալու այն իրողութեան թէ կառավարութիւնը կրնար իմանալ եւ դժուարին կացութեան մը մատնել միսիոնարական գործը:

Բարեսիրտ եւ հմուտ բժշկի համբաւ հանած ու շահած էր բոլորին համակրանքը, Հայ թէ Թուրք: Հեռաւոր շրջաններու քիւրտ պէկերն իսկ իրեն կը դիմէին իրենց ծանր հիւանդներու համար :

Լուսամիտ էր հանգուցեալը: Զերծ կրօնական նեղմիտ մոլեռանդութենէ, որ յատուկ է, ընդհանրապէս, կրօնաւորներու : Խիստ մարդասէր ու բարեհամբոյր: Խառնուածքով' կորովի, վճռական, արի: Նոյնիսկ յանդուգն: Իր այս ազնիւ յատկութեանց ապացոյցները տեսանք յետագային :

Իր յանդգնութեան մէկ օրինակն է կըտրել անցնիլը, 1909 թուականին, Արտամետէն Դատուան տարածութիւնը, մօտ 80 քիլոմեթր, փոքրիկ շոգեմակոյկով մը, միս մինակ, եւ առանց կատարեալ մեքենագէտ մը ըլլալու, հակառակ իր պաշտօնակիցներու յորդորներուն եւ իր տիկնոջ արտասուալից թախանձանքին, որուն ներկայ եղած եմ: Վերադարձաւ նոյն շոգեմակոյկով' հանդիսանալով Վանայ ծովու Լինտպերկը: Ծով' որ որքան հանդարտ ու հեզաասահ' նոյնքան կատաղի է փոթորկի պահուն : Խիստ նախանձախնդիր էր հայ-եւ-թուրք բարւոք յարաբերութեանց, եւ ամէն ճիգ կը թափէր առաջքն առնելու ծագած խռովութեանց' ներկայանալով իբրեւ միջնորդ կամ հաշտարար:

Այս առթիւ վկայութիւն մը Կոմսէն(Վ. Փափազեան).

1904ին երբ Անդրանիկ Աղթամարի կուղէն եկաւ Այգեստան անցաւ իր խումբով, եւ տեղի ունեցաւ ծանօթ «Մուրոյի դէպքը» հիւպատոսներ, կուսակալին եւ զինուորական հրամանատարին խնդրանօք, յանձնարարեցին անգլ. հիւպատոս Քէփթըն Թըլըրին (յետագային դեսպան Փարիզի) բանակցիլ Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Անդրանիկի հետ' խումբերը Վանքէն հեռացնելու համար: Այս տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Տոքթ. Ըշըրի միջնորդութեամբ եւ մասնակցութեամբ իր հիւանդանոցի գլխաւոր պաշտօնեայ Տոքթ. Արմենակ Շահմուրադեանի տանը մէջ (այժմ Մարտիկ). (Տես Կոմսի «Իմ Յուշերը», հատոր Ա., էջ 333):

Հանգուցեալը ուրիշ առիթներով ալ ներկայացած է իբրեւ միջնորդ:

Վանի միսիոնարները միշտ կը ջանային լաւ յարաբերութիւններ մշակել կուսակալին եւ կառավարական բարձրաստիճան անձնաւորութեանց հետ: Այսպէս, խմբական առիթներու եւ Սուլթանին գահակալութեան տարեդարձներուն շնորհաւորութեան կ'երթային կուսակալին :

Ամէն տարի Մանչերու Բարձրագոյն վարժարանի ավարտական հանդէսին կը հրաւիրէին կուսակալը, կրթական տեսուչը եւ ուրիշ բարձր պաշտօնատարներ: Կուսակալը անձամբ կը յանձնէր շրջանաւարտներուն վկայականները, շնորհաւորական խօսքերով: (Մեր զաւակները իր վկայականները ստացան Թահիր փաշայի ձեռքով, Վալիի ապագայ գահերն մեծ Ճէվտէթի, որ նոյնպէս ներկայ էր, կը ճանչնայի զինքը Ռուսաննէն, երբ Ջարաճան Ս. Նշանի վանքը կուգար այցելելու վանահայր հօրեղբօրս):

Ավարտական հանդէսէն վերջ կը հիւրասիրուէին օշարակով ու քաղցրեղէնով :

Տոքթ. Ըշըր կարգ մը մեծ պաշտօնատարներու տան բժիշկն էր: Երբեմն ալ զինուորական հիւանդանոցը կը հրաւիրուէր: Քիչ մը թուրքերէն սորված էր եւ շատ օգտակար կ'ըլլար :

Փոխադարձ հրաւէրներ եւ այցելութիւններ ալ տեղի կ'ունենային, մասնաւորապէս Արտամետի մէջ, որ ամառանոցն էր կուսակալներուն եւ միսիոնարներուն: Վերջին հրաւէրը Արտամետի մէջ տեղի ունեցաւ 1914ի ամառը' երբ ռուսաց Ճէվտէթի կնոջ կողմէ, որ քոյրն էր գահաժառանգներէն Էնվէր փաշայի :

Կը գրեմ այս մանրամասնութիւնները բացատրելու համար որ, բարեկամական այս յարաբերութիւնները յոյս ներշնչեցին Ամերիկեան Միսիոնարութեան, միջնորդելով ելք մը գտնելու այն ահաւոր անելին' որու առջեւ դրուած էր Վասպուրականի հայութիւնը 1915 Ապրիլի սկիզբը: Կուսակալ արիւնարբու Ճէվտէթ անպայմանական գաւառներու մէջ անտանելի քաջարարութիւններ գործել տալէ, շատ մը գիւղեր քարուքանդ ընելէ, Վասպուրականի երիտասարդութեան կուռքերէն Իշխանը զատելու համար նախատակել տալէ, անմեծ Վռամեանը ձերբակալելէ եւ քաղաքը պաշարման ենթարկելէ վերջ, կը պահանջէր որ 18–45 տարեկան բոլոր երիտասարդները 24 ժամուան մէջ յանձնուին իրենց զէնքերով, սպառնալով քար քարի վրայ չթողուլ: Միսիոնարները լաւ կը ճանչնային Թուրքը: Անոնց համար եւս բոլորովին պարզ էր Ճէվտէթին հետապնդած նպատակը — ժողովուրդը զրկել պաշտպան ձեռքերէն' զինքը ջարդելու կամ տարագրելու համար:

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

ՑՈՒԵՏԵՍ Զ'ԸԼԼԱՆՔ

Հետաքրքրութեամբ կը հետեւիմ ազգային հայկական մամուլին, անշուշտ միջոցներուս ներած չափով: Հպարտութեամբ կը լեցուի սիրտս, երբ անոր էջերուն վրայ կը նշմարեմ հայկական յաջողութեանց օտար ափերուն վրայ, անտեսական եւ մշակոյթի ասպարէզներուն մէջ: Մանաւանդ նոր սերունդին համալսարաններէն եւ երկրորդական ուսումնարաններէն ներս յարածուն յաջողութիւնները անխախտելի երեւոյթ մը կը կազմեն : Եթէ կարենայինք ընդհանուր վիճակագրութիւն մը կազմել բարձրագոյն կրթութեամբ վկայուած հայ երիտասարդներուն մասին, զարմացումով պիտի տեսնէինք որ անոնց թիւը պիտի հասնէր հազարներու: Անշուշտ երբ կ'ըսենք շրջանաւարտներու բազմութիւն, կ'ակնարկենք օտար վարժարաններէ յաջողութեամբ վկայուած սերունդին:

Եթէ հրճուանքով կը դիտենք այս նոր սերունդին ստացած գիտական, եւն. զարգացումը, յանկարծ մշուշ մը կը նստի մեր միտքերը, երբ կը խորհինք թէ' այս թանկագին երիտասարդութիւնը անմաս է մայրենի լեզուէն: Եւ մտածել թէ հայկական միջավայրէն եւ լեզուէն անջատուած այս սերունդը պիտի այլասերի, թէ հայ ժողովուրդը չի կրնար իր եւ է օգուտ սպասել հայկական օրէն: Մինչեւ իսկ ունինք ողբասացներու բազմութիւն մը, որ տարիներէ ի վեր անոնց գլխուն վրայ կը թափէ չարաղաղակ մարգարէութիւններ, բեմերէն եւ մամուլով :

Մեծ եղեռնէն վերապրողներս տակաւին պայծառօրէն կը յիշենք թէ ներկայ Հայաստանի անկախութեան շրջանին Գ. Խատիսեան պատուիրակութիւնը ինչ հրաւէրներ ղրկեց Պոլիս, Եգիպտոս եւ այլուր, ինչպիսի հոգեցունց դրուագներու ականատես եղանք: Հայութիւնը առանց սեռի եւ դաւանանքի խտրութեան լիաբուռն տուաւ, աղաղակուած Հայաստանի գոյութիւնը ամրապնդելու համար: Ոչ միայն նիւթապէս, այլեւ բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս ալ իր աջակցութիւնը չզլացաւ անոր: Երկար տարիներ օտար ափերը նետուած, եւրոպական եւ ամերիկեան կրթութիւն ստացած հայ բժիշկներ, փաստաբաններ եւ գիտականներ զգեցին փափաքն էր, օր առաջ վերադառնալ վերածնող հայրենիք, որպէսզի նպաստեն մեր իրենց ամբողջ կարողութիւնը նորածին պետութեան :

Նոյն թուականներուն կը գտնուէի կիլիկեան հայաշատ կեդրոններէն մէկուն մէջ, եւ կը վարէի Ազգ. Միութեան քարտուղարութիւնը: Այդ օրերուն Կիլիկիան ալ կ'ապրէր բուռն խանդավառութեան մթնոլորտի մը մէջ, արտասահմանէն հազարաւոր նամակներ կը տեղային Ազգ. Միութեան: Բոլորին ալ խնդրանքը միեւնոյն էր — տեղեկանալ թէ ինչ պայմաններ կան, ընտանիքով հաստատուելու համար մեր պապենական հողերուն վրայ: Այդ նամակները գրուած չէին միայն հայերէն: Անոնց մէջ շատեր կային որ իրենց հայրենասիրական բուռն զգացումները կը յայտնէին ֆրանսերէն եւ

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԹԻՆ ՈՐՋԵՐԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

Կարելի է ասել, որ հացից շինուած խմորը բանտի ձեռագործ արտադրութեան միակ ատաղձն էր, Արմենակի բառերով ասած' «պարապ վախտի խաղալիկ»:

Ամէնից ընտիր խաղալիկները շինել էր երկաթուղային բանուոր Գիւմրեցի Ազգոն' իր երեխաներին նուիրելու համար: Բայց խեղճը այնպէս էլ բախտ չունեցաւ վերջին անգամ տեսնելու իր սիրելիներին: Եւ աքսոր երթալու օրը մի կիսամաշ թաշկինակի մէջ նա փաթաթեց իր շինած բոլոր խաղալիկները եւ որոշեց, Լենինականից անցնելու ժամանակ, կայարանը ներկայ եղող կարգապահ... Գոնոյին գրում մի նամակով խնդրում էր յանձնել իր երեխաներին :

Հազար ափսոս, որ յիշողութիւնըս չի պահել է Գիւմրիի բարբառով գրուած Ազգոյի այդ նամակը, որ սովորական նամակ չէր, այլ ողբ, գրուած սրտի խորքից ...

Ազգոն ոչ եղբայր ունէր եւ ոչ էլ ազգականներ, սակայն ո՞ւմ էր թողնում իր բազմանդամ ընտանիքը ...

— Վե՞վ պիտի հաց տայ, վե՞վ պիտի պահէ իմ բալաներուս, — կատաղած գոռում էր նա' վերջին հայհոյանքները թափելով սովետական կառավարութեան հասցէին :

Մեր որջում մի ուրիշ տարօրինակ տիպ էլ կար Սեդեան անունով, որ անվերջ հպարտանում էր, թէ ինքը Նիկոլին (ցարին) զինուոր էր եղել :

— Այ, ես Նիկոլի հոգուն մեռնեմ, ինչ թագաւոր էր ...

Սրան էլ մեղադրում էին որպէս «Մոնարխիստ» (միապետական): Բայց ինքը մինչեւ իր աքսորի օրն էլ չհասկացաւ, թէ ի՞նչ է մոնարխիստը :

— Դու ցարիստ ես, բացատրում էր մի մարքսիստ երիտասարդ :

— Ցարիստը դու ես, վիրաւորուած պատասխանում էր Սեդեանը եւ յետոյ էլ ձեռքը ականջին դնում ու բարձր երգում.

Գեօրմանա, Գեօրմանա ,
Թափդ մի բաց ա․
Մալադոյ Սալդաթ (*) եմ ,
Ես չեմ դիմանայ :

Այս տարանջում բժիշկ Արաքսեանը յաճախ էր կատակում Ակոպ ախպօր հետ :

— Ակոպ ախպար, մինչեւ Մասիսը գըլխան չըլլայ, Արաքսն ա դունովս չհոսայ, ես ստ Հայաստանին կոլխակից չեմ ըլլայ :

— Առանձ է, առանձ, բժիշկ ախպար, հաստատում էր Ակոպ ախպարը եւ, ապա վախեցած, իսկոյն աւելացնում .

— Բժիշկ ախպար, կը խնդրեմ, կ'աղաչեմ, առանձ վասնդտանը հարցուփորձին ինծի մի էնեք. ըղտէ զննիչը ա միեւնոյն հարցումները կ'ընէր :

Բայց ի՞նչպէս եղաւ, առիթը լաւ չեմ յիշում, մի օր մեր որջի միակ ուղղափառ երիտասարդ լենինիստը կատաղի վէճի բռնուեց Ակոպ ախպօր հետ' ջանալով Ակոպ ախպօրը ներկայացնել որպէս աշխատաւորների մաքուր ուղարկուած դաշնակցական լրտես :

— Մո, դուն ո՞վ լրտես կ'ըսես : Իսկական լրտեսը, դուն ես: Ախպար, ... Եւ ի՞նչ է, խաւրում :

Այս ժամանակ էր, որ մեր որջի կատաղած ամբողջ ... երիտասարդ լենինիստի դէմ' իր ամբողջ համակրանքով կանգնեց Ակոպ ախպօր կողքին: Այս ժամանակ էր, որ փոքրիկ Հիթլերի հայրիկը' «Մոնարխիստ» Սեդեանը եւ Գիւմրեցի Ազգոն հայհոյանքներով ու թքաշխելով յարձակուեցան երիտասարդ լենինիստի վրայ :

— Մո, իշու ձագ, ծօ, դո՞ւ ես մեր տանը քաղողը, ես քու ...

Եթէ բժիշկները եւ իմ միջամտութիւնը չլինէր, երիտասարդ լենինիստին աղջան պիտի չինէին: Ինքն էլ զգաց իր վիճակի վտանգաւորութիւնը եւ պապանձուեց այլեւս :

Մի քանի օր անց, առաւօտեան, բժիշկ Ղափանցեանին կանչեցին եւ տարան: Ցերեկով միջանցքում լսելի էր միւս բժիշկների անունները կանչը :

— Բժիշկ Գիլանեան, դուրս եկ: Բժիշկ Քամարեան, դուրս եկ: Բժիշկ Տէր Սահակեան, դուրս եկ: Բժիշկ Մնացականեան, դուրս եկ: Զարդ էր, որ դատարան էին տանում :

Եւ այդ ժամանակ պիտի տեսնէինք, ի՞նչպէս մեր որջի բոլոր ընկերները իրենց «Թէզրէյքներով» թարգմանելով իրար հետ էին մրցում' խէր, չառ, Աստուած, խէր, չառ, Աստուած: Եթէ մէկին պատահում «խէր» էր դուրս գալիս, ապա բժիշկին ազատելու էին. իսկ եթէ մէկ ուրիշի մօտ «չառ» էր դուրս գալիս, ապա բժիշկին աքսորելու էին. բայց եթէ «Աստուած», ուրեմն բժիշկի վիճակը անորոշ էր լինելու:

Ս. ՍԱՀԱԴՈՒՆԻ

(9) (Շար.)

(*) Երիտասարդ զինուոր

անգլիերէն լեզուներով: Անկարելի է չփնտռել հոս այդ գրութիւններուն ամէնէն սրտաճմլիկը որ խորապէս դրոշմուած է յիշողութեանս մէջ:

Գեղժիայէն կը գրէր երիտասարդ մը, ֆրանսերէն.

—« Հայրս Հայ մըն է, մայրս պելժուհի, բայց պզտիկ տարիքիս հայրս կորսնցուցած եմ եւ մնացած ենք երկու քոյրերով մօրս հսկողութեան տակ, ստացած եմ համալսարանական կրթութիւն: Երկրաչափ մըն եմ, ունինք բարեկեցիկ վիճակ, ամբողջ ուսանողութեանս շրջանին եւ մինչեւ այսօր ոչ մէկ առիթ փախցուցած եմ ուսումնասիրելու հայութեան անցեալը եւ ներկան:Շատ կը ցաւիմ որ հայերէն սորվելու առիթ չունեցայ, բայց այդ պատճառ մը չէ որ չփրեմ հօրս ազգութիւնը: Երբ այսօր առիթը կը ներկայանայ, երիտասարդական ամբողջ աւիւնով» կ'ուզեմ ծառայել նորածագ հայրենիքին, եւ հաստատուիլ հոն ուր ծնած է հայրս: Պատրաստ եմ երկրին Վերաշինական աշխատանքներուն նուիրուելու: Կը խնդրեմ փութով պատասխանել» եւն.:

Ահաւասիկ մօտաւոր ամփոփումը այդ սրտաբուխ նամակին օտար մօրմէ ծնած երիտասարդի մը, որուն մէջ կը խօսի ցեղային արիւնը, փարատելով ամէն յուսահատութիւն:

Այս դէպքերը կը պատահէին շուրջ երեսունըհինգ տարի առաջ, երբ տակաւին չկար ոչ սրընթաց օդանաւ, ոչ ալ հեռուստեսիլ արբանեակներ, ոչ ալ հեռաձայնական յեղափոխութիւն: Այս շանթահարիչ գիւտերը այնքան մօտեցուցած են ազգային խմբակցութիւնները որ, գրեթէ անկարելի դարձած է ձուլումի գաղափարը:

Դերձախոս վկայութիւն մը եւս .— Տարիներ առաջ սարքուած ներգաղթը ներկայ փոքրիկ Հայաստանէն ներս, հակառակ այնքան անճոռնի դժուարութիւններուն եւ սակարկութիւններու: Եւ վերջապէս, Իսրայէլի օրինակը: Այդ նորածին պետութիւնը ունի տասներեօթը լեզուներ խօսող եւ տասներեօթը ազգերու մէջէն հաւաքուած հրէութիւն մը, բայց այդ պաշտպան արգելք մը չեղաւ որ ան ուժեղ իշխանութիւն մը կազմէ եւ ճակատ յարդարէ, դիմագրելով ամէն դժուարութիւն եւ չկամութիւն:

Երբ այս փաստերը կը մտմտուրչնաց չկարծուի թէ կ'ուրանանք մայրենի լեզուի եւ մշակոյթի կարեւորութիւնը: Բայց երբ դառն իրականութեան առջեւ դէմ առ դէմ կը գտնուինք ամէն վայրկեան, չենք կրնար աղդոլին թումբ կանգնիլ այդ կլանող յորձանքին դէմ, մեզի կը մնայ չարիքը դիտականօրէն դարմանելու յանդուգն պայքարի մը մէջ նետուիլ: Գիտենք թէ ուխտութիւնը ամէն փարձանքներու աղբիւրն է, մինչեւ իսկ ազգային տեսակէտով այլասերման լաւագոյն սրսերն են ընդհանրապէս անուս եւ անգրագէտ տարրեր: Ուրեմն պէտք է ինքնապաշտպանութեան ամուր զէնք մը տանք մեր զաւակներուն ձեռքը: Երբ կը գտնուինք այնպիսի երկիրներուն մէջ, ուր ուսանողութեան պայմանները ձրի են, ջանանք լաւագոյնս օգտուիլ այդ պայմաններէն, ջամբելով մեր նոր սերունդին բարձրագոյն կրթութեան անգնահատելի բարիքները, առանց խրտչելու լեզուական տարբերութիւններէն: Վստահ պէտք է ըլլալ թէ հայ անհատը որ գրահուած է արդիական լաւագոյն դաստիարակութեամբ մը երբեք պիտի չուրանայ իր ծագումը, եւ պիտի ըլլայ, ինչպէս անցեալին, նաեւ ապագային ազատ հայրենիքի մը անձնուէր քաղաքացին: Եւ բոլոր այն յոռետեսները որոնք կ'ուզեն սեւ գիծ մը քաշել նոր սերունդին վրայ, հաւանաբար պիտի անդրադառնան իրենց հարեւանցի դատումին վրայ, վաղուան այդ գեղեցիկ տեսիլքին առջեւ:

ՄԻՆԱՍ – ԽԱՊՐԻԿ

ԽՄԲ.— Պիտի անդրադառնանք այս հարցին:

Հ. Օ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱԶԱՐԸ

●

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 14 Դեկտ. (Ցառաջ). — Հ. Օ. Միութեան տարեկան պազարը տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ակումբին մէջ, Դեկտեմբեր 10 – 11ին, շաբաթ եւ կիրակի օրերը, հովանաւորութեամբ Գատր. տեղապահ՝ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի, որ անձամբ կտրեց բացման ժապաւէնը՝: Իրեն կ'ընկերանար Անթիլիասի միաբաններէն Շահէ վարդապետ:

Իր բացման խօսքին մէջ Հ. Օ. Միութեան ատենապետուհին՝ Տիկին Ռօզա Պետրոսեան ընդհանուր ակնարկ մը նետեց Միութեան գործունէութեան շուրջ, շեշտելով թէ՝ իրենց պարտականութիւնները աւելի ծանրացած են, երբեւ հետեւանք դաղութին տնտեսական տագնապին: Հիւանդներու, անկարներու օգնութեան հասնելէ զատ, վերջին տարիներուն զարկ տրուեցաւ բարձրագոյն վարժարաններու մէջ սաներ եւ սանուհիներ արդեգրելու գործին: Ներկայիս Հ. Օ. Մ.ը եօթը սաներ եւ սանուհիներու ծախքերը կը հոգայ երկրորդական վարժարաններու մէջ: Ապա շնորհակալութիւն յայտնեց տեղապահ հօր որ կը հովանաւորէ Հ. Օ. Մ.ի պազարը եւ իր ներկայութեամբ կը քաջալերէ զիրենք:

Եղիշէ արք. իր խօսքին մէջ գնահատեց Հ. Օ. Մ.ը, գովեց անոնց կատարած աշխատանքը, օրհնեց անդամուհիները եւ ներկաները:

Կարճ ատենէն սրահը արդէն լեցուած էր հետաքրքիր բազմութեամբ: Հ. Օ. Մ.ի անդամուհիները ժիր աշխատանքի վրայ են: Ակումբին մէկ անկիւնը երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ խաղերով կը զուարճանան, ուրախ են բոլորը: Անդին անդամուհի մը բացատրութիւններ կու տայ օտար հիւրերու Հ. Օ. Մ.ի կատարած աշխատանքներու մասին: Օտարները դնումներ ընելէ առաջ ընդհանուր ակնարկ մը կը նետեն ձեռագործներուն, ասեղնագործութիւններուն վրայ: Հարցումներուն սիրայօժար կը պատասխանեն Հայուհիներ: Հիւրերը հիացումով եւ հետաքրքրութեամբ կը դիտեն հայ ձեռարուեստը: Օրեր, շաբաթներ առաջ արդէն անդամուհիներ աշխատանքի լծուած էին–պազարին համար նուրբ ձեռագործներ ճարելու համար: Քանի մը ժամուան մէջ ձեռագործները յափշտակուեցան, գրեթէ ոչինչ մնաց:

Պազարը այցելեցին վանքին միաբանութեան անդամներ, յարանուանութեանց ներկայացուցիչներ, անգլիական հիւպատոսը, ՄԱԿի անդամներ, հիւանդանոցներու քոյրեր, կառավարական պաշտօնատարներ, Միութեանց ներկայացուցիչներ: Բոլորի դէմքին վրայ կար գոհունակ ժպիտ մը, զուարթ տրամադրութիւն մը: Շաբաթ իրիկուն հայ ընտանիքներ հոն հաւաքուած են իրենց օտար բարեկամներուն հետ, կը հրամցնեն հայկական համադամ կերակուրներ՝ սիրայօժար նուիրուած համակիրներու կողմէ: Շատեր պազարէն առաջ ըրած էին նաեւ դրամական նուէրներ:

Կիրակի առաւօտէն արդէն սրահը լեցուն է, ընդհանուր ուրախութիւն: Կէսօրին նստելու տեղ չկայ, շատեր իրենց կէսօրուան ճաշը հոն կ'առնեն: Անդամուհիները միշտ գործի վրայ՝ յոգնիլ չեն գիտեր: Ուտելիքի, խմելիքի պակասը սկսած է զգալի դառնալ: Քանի մը հոգի նորէն շուկայ կ'երթան գնումներ կատարելու գիշերուան խրախճանքին համար:

Գիշերը տեղի կ'ունենայ ընտանեկան խրախճանք, շուտով կը ստեղծուի ջերմ ու մտերմիկ մթնոլորտ մը: Հայ տոհմիկ երգն ու պարը՝ խանդավառութիւնը կը հասցնեն իր գագաթնակէտին, բաժակները կը պարպուին Հ. Օ. Մ.ի յաջողութեան համար, Հայուհիի անգնահատելի կորովին համար: Տաք մթնոլորտի մէջ ինքնաբուխ նուէրներ կ'ըլլան: Ուշ գիշեր էր երբ «Ցառաջ նահատակաց» կը փակուի խրախճանքը: Պազարը զուտ շահ ձգեց մօտ երկու հարիւր յորդանանեան տինար, բարոյականը՝ նոյնքան տպաւորիչ:

Շնորհաւորելի են Հ. Օ. Մ.ի վարչութիւնը եւ անդամուհիները որոնք անգամ մը եւս հաստատեցին թէ գիտեն սիրայօժար աշխատիլ իրենց վեհ նպատակին համար, հայ կարօտեալին համար:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՆԻ

■

Լիբանանի մամուլը բուռն պայքար կը մղէ միջազգային ծրագրի մը համար, որ սահմանուած է զարկ տալու երկրին տնտեսական զարգացման: Այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք այդ մասին (Լիթանիի ծրագիր) —

Լիբանանի տարածութիւնն է տասը հազար քառ. քիլոմեթր, 1.400.000 բնակչութեամբ: Հետեւաբար, իւրաքանչիւր քառ. քիլոմեթրի վրայ կ'ապրի 140 բնակիչ: Նկատի ունենալով որ Լիբանանի տարածութիւնը մեծ մասամբ կը բաղկանայ լեռնային շրջաններէ՝ բնակչութեան խտութեան այս աստիճանը բաւական բարձր է:

Միւս կողմէ, Լիբանանի բնակչութիւնը կ'աճի տարին 2.5 առ հարիւր համեմատութեամբ: Բնական պայմաններու տակ, այս կը նշանակէ որ 1968ին Լիբանան պիտի ունենայ երկու միլիոն բնակիչ, հետեւաբար, պետութիւնը ստիպուած է ապահովելու վեց հարիւր հազար Լիբանանցիներու գոյութեան միջոցները առաջիկայ 13 տարիներու ընթացքին:

Լիթանի լիբանանեան միակ գետն է որ կը բխի Լիբանանէն, կը հոսի Լիբանանի մէջէն եւ կը թափի լիբանանեան ծով, հետեւաբար, օտար ոեւէ պետութիւն չի կրնար միջամտել ըլլալ անոր շահագործման աշխատանքներուն:

Լիթանի լիբանանեան միակ գետն է որ կը բխի Լիբանանէն, կը հոսի Լիբանանի մէջէն եւ կը թափի լիբանանեան ծոց, հետեւաբար, օտար ոեւէ պետութիւն չի կրնար միջամտել ըլլալ անոր շահագործման աշխատանքներուն:

Լիթանիի ակը կը գտնուի Պէքաայի մէջ: Պէքաայի բոլոր գետակները հետզհետէ կը միանան անոր՝ կազմելու համար մեծ գետ մը, որ կը հոսի դէպի հարաւային Լիբանան:

Լիթանի ծնունդ կ'առնէ հազար մեթր բարձրութենէ մը: Որքան ծովուն մօտենայ, այնքան կ'աւելնայ իր ջուրերու քանակը:

Լիթանիի ծրագիրը կ'ընդգրկէ կառուցումը բազմաթիւ ջրելեկտրական կայաններու, որոնց ամբողջական արտադրութիւնը պիտի ըլլայ 180.000 քիլովաթ, այսինքն չորս անգամ աւելի, ներկայիս ամբողջ Լիբանանի գործածած ելեկտրական ուժին: Կը նախատեսէ նաեւ շինութիւնը ոռոգումի ցանցի մը, որ 250.000 տէօնիւմ դաշտեր պիտի ջրէ՝ շնորհիւ Քարունի եւ Յարտալի ամբարներու մէջ մթերուած ջուրին:

Իսկ ջրելեկտրական կայանները ազգային հարստութիւնը պիտի աւելցնեն 270 միլիոն լ. ոսկի, այսինքն 1500 լ. ոսկի իւրաքանչիւր քիլովաթի, համաձայն եւրոպական չափանիշերու:

Ոռոգումը ազգային հարստութիւնը պիտի աւելցնէ 150.000 միլիոն լ. ոսկի, այսինքն իւրաքանչիւր տէօնիւմի 600 լ. ոսկի:

Ծրագրի առաջին մասին իրագործման համար կը նախատեսուի 150 միլիոն լ. ոսկիի ծախք մը: Այս գումարին 90 միլիոնը պիտի վճարուի մեքենաներու եւ շինութիւններու համար: Հետեւաբար, վճարումը պիտի կատարուի օտար դրամանիշով: Իսկ վաթսուն միլիոն լ. ոսկի պիտի վճարուի բանուորներուն:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ մասնագէտներու դործադուլը, որ կը շարունակուի Նոյեմբեր 10էն ի վեր, աւելի քան երկու միլիառ ֆրանք վնաս պատճառած է երկրին

ԿԻՆ ՔՈՒԽԱՐԿՈՒՆԵՐԸ մեծամասնութիւն կը կազմեն այրերուն վրայ, համաձայն մանրակրկիտ վիճակագրութեան մը: Անշուշտ մեծագոյն թիւը կը ներկայացնեն երիտասարդուհիները:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑԱՌԱՋ»Ը

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (93)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Անկէ տեղեկութիւն չունիմ:

— Շատ լաւ, հրամեցէք, այսօրուան դատավարութիւնը լաւ է: Դեռ կը կանչենք, երբ պէտք ըլլայ:

Քիւչիւք Թալէաթ պէյ լաւ մը քրտնած էր:

Իրմէ վերջ, կարգաւ հարցաքննուեցան Իթթիհատի նշանաւոր ընդհ. քարտուղարը, Միտհաթ Շիւքրիւ, երեւելի Իթթիհատականներ՝ Ազմի, առաջին կարգի նախարար Ահմէտ Նէրիմի, Տօքթ. Հիւսէյինզատէ, Էյուպ Սապրի, Տօքթ. Բասուհի եւ Գարա Համտի:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Քիւչիւք Թալէաթ պէյ վերստին դատուեցաւ եւ այս անգամ նախագահը ծանրացաւ ընդհանուր պատերազմի ինչ ինչ գաղտնիքներուն վրայ:

— Ըսէք տեսնեմ, Թալէաթ պէյ, երբ պատերազմի մտաք, ինչպէ՞ս համաձայնութեան գետին պատրաստեցիք Գերմաններուն եւ Աւստրիացիներուն հետ:

Քիւչիւք Թալէաթ.— Գերմաններուն եւ Աւստրիացիներուն հետ ուղղակի յարաբերութեան մտնողը կառավարութիւնը եւ անոր աւագանին էր, Թալէաթ եւ Էնվէր փաշաներուն նման: Դաշնագրին հիմերն ալ Հալիլ պէյ պատրաստած էր, յետոյ դաշնագիրը ենթարկուեցաւ Իթթիհատի ընդհանուր կեդրոնին: Մարտանաւերու բախման գիշերը, Սայիտ Հալիմ փաշ. կեդրոնի անդամները հաւաքեց, Ճեմալ փաշան դրկեց ռուս դեսպանին, Ճավիտ պէյն ալ բրիտանական դեսպանին եւ ջանաց գործին մէջէն յաջողութեամբ դուրս ելլել: Պատերազմի մասնակցութեան խնդրին շուրջ ինչ ինչ տարակարծութիւններ ծագած էին զանազան ընկերներու միջեւ: Ճահիտ պէյ, օրինակ, կ'առարկէր թէ մեր շահը չենք ապահոված:

Նախագահը.— Սահմանադրութեան օրէնքին համաձայն պատերազմը ո՞վ կը հրատարակէ:

— Երեսփոխանական ժողովը եւ կառավարութիւնը:

Ձեր խօսքերէն այն կը հասկնանք որ ասիկա 2–3 հոգիի խելապատիկէն ելած է:

— Ժամանակ անցած ըլլալուն համար թերեւս մանրամասնութիւնները մոռցած եմ:

Ընդհ. դատախազը առարկեց Քիւչիւք Թալէաթի այս խօսքերուն դէմ եւ յիշեցուց թէ Սահմանադրական օրէնքով պատերազմ հռչակելու իրաւունքը Կայսեր յատուկ էր եւ ժողովը կը վաւերացնէր որոշումը:

Նախագահը.— Կը տեսնենք որ Գարաքէմալ մը կայ Իսմայիլ Հաքքի մը Էէյֆին համար ազգը հարստահարուած է: Թալէաթ փաշայի հրաժարման շուրջ մանրամասնութիւններ տուէք:

— Զանազան ճակատներ, մասնաւորաբար Սուրիոյ ճակատը ճեղքուած էր: Աւստրիացիք ցնցուած էին եւ Գերմանները համամիտ էին հաշտութիւն կնքելու Ուիլսընի սկզբունքներուն համաձայն: Այս պայմաններուն տակ յարմար դատուեցաւ նոր դահլիճ մը գործի գլուխ բերել եւ նպաստաւոր հաշտութիւն մը կնքել: Թալէաթ փաշա մեծամասնութեան որոշումով հրաժարեցաւ, որովհետեւ անկարելի էր այլեւս շարունակել պատերազմը: Եթէ Գերմաններէն բաժնուելով՝ պատերազմը առանձինն շարունակէինք, երկիրը աւերակի պիտի վերածուէր:Մինչ Էնվէր փաշա կը պնդէր թէ Սուրիոյ ճակատը անխորտակելի է, շաբաթ մը վերջ ճակատը ճեղքուեցաւ եւ յայտնի եղաւ որ պատերազմը վէջ վարած էին: Էնվէր փաշա սրտնեղութեան մէջ էր, իսկ Թալէաթ փաշա մինչեւ սուրիական ճակտին ճեղքուիլը յուսալից էր:Անկէ առաջ Թալէաթ փաշա Պերլին ուղեւորեցաւ և Գերմաններուն հետ խորհրդակցեցաւ Թրակիոյ մասին եւ ուզեց կարեւոր օգնութիւն մը ապահովել, բայց այս գաղտնիքները Իթթիհատի կեդրոնին մէջ չքննուեցան այլ այն ատենուան դահլիճի անդամներուն հաղորդուեցան:

(Շար.)

× Գաղտատ կը սպասուի ամերիկեան միացեալ բանակին սպարապետը, ծովակալ Րէտֆորտ, որ Թեհրան գացած էր : Պիտի մնայ 48 ժամ, կացութիւնը քննելու համար։Ցետոյ Փաքիստան պիտի երթայ։

× Իսրայէլի անթեւը իր արաբերէն բաժնին մէջ ազդարարութիւն մը ուղղեց Յորդանանի, բացատրելով թէ «վտանգաւոր է մտնել որեւէ հակիսրայէլեան արկածախնդրութեան մէջ» ։

× Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ Յորդանանի պետական պաշտօնեաններէն շատեր գործադուլ մը սարքած են ։

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ հին Երուսաղէմի Փրանսական դեր - հիւպատոսը գնդացիրով կեցուց 400 ցուցարարներ որոնք սպառնալից դիրք մը բռնած էին իր պաշտօնատան դէմ։ Երկուշաբթի օր դեր - հիւպատոսը կառքէն վար իջած ատեն քարկոծուած եւ ճակատէն վիրաւորուած էր, բայց եւ այնպէս կորովի դիրք մը բռնեց ։

× Յորդանանի ցոյցերը մեծ տպաւորութիւն գործեցին Սուրիոյ մէջ ։ Դամասկոսի ուսանողները դասադուլ յայտարարելով ցոյցեր սարքեցին, ուժ տալու համար Յորդանանի դիմադրական ճակատին ։

× Երուսաղէմի ամերիկեան հիւպատոսարանին դէմ կատարուած յարձակման կը մասնակցէին երկու հազար ցուցարարներ Փոքր խումբ մը յաջողեցաւ ներս մտնել ։ Արաբական լեգէոնը հրացան պարպեց օդին մէջ, ցուցարարները ցրուելու համար։ Կառք մը հրկիզուեցաւ հիւպատոսարանին մօտ ։ Աւելի առաջ ուրիշ ցուցարարներ բանտը գրաւելով ազատեր էին իրենց կալանաւոր ընկերները։ Աւարառութիւններ ալ կատարուեցան Երուսաղէմի փողոցներուն մէջ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻԱՑԷՆ հասած լուրերը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն։ Տեղական թերթերը կը գրեն 1400 նոր զինուորներ զրկուած են։ Կը վախցուի որ ծանր ցոյցեր կատարուին Ծնունդի առթիւ, գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։ Այժմ Հիւս. Ափրիկէ կը գտնուի 320.000 զինուորներ, մեծ մասը Ալժերիոյ մէջ։24 ժամուան մէջ 52 հոգի սպաննուեցան ։ Շաբաթական կորուստը կը հաշուեն մօտ 40 հոգի ։

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը կարեւոր փոփոխութիւններ կատարեց դահլիճին մէջ ։ Արտաքին նախարարը, Մէքմիլլըն, նշանակուեցաւ ելմտական նախարար, իրեն յաջորդեց Սելուայն Լոյտ, որ շատ փորձառու դիւանագէտ մը կը համարուի ։ Ուրիշ փոփոխութիւններ ալ կատարուեցան, աւելի զօրացնելու համար կառավարութիւնը ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնը չորս միլիառ 900 միլիոն տոլարի վարկ մը պիտի ջնջէ խորհրդարանէն (մօտ 1900 միլիառ ֆրանք), զինուորական եւ տնտեսական օգնութիւն տրամադրելու համար արտասահմանի ։

ԱՆԳԼԻԱ եւ Եգիպտոս ճանչցան Սուտանի անկախութիւնը, շնորհաւորելով զայն իբրեւ գերիշխան պետութիւն ։

ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ գործադուլին առթիւ, որ կը շարունակուի 43 օրէ ի վեր, սենատորները բաց նամակ մը ուղղեցին վարչապետին, հետեւեալ ազդարարութեամբ — « Ձեզի կ'իյնայ կարգադրել վէճ մը որ ազգային աղէտի մը համգամանքըստացած է»։ Կառավարութիւնը կարելի չի գտներ աւելցնել իր խոստացած նոր վարկը, 123 միլիոն ֆրանք, թոշակները աւելցնելու համար ։

ԿԱՐԳ ՄԸ ԹԵՐԹԵՐ կը պնդեն թէ գաղտնի համաձայնութիւն մը կնքուած է Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարներուն միջեւ, Սարի շրջանը Գերմանիոյ վերադարձնելու համար ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Գ. Խաչատուրեանէ (Ալժերիա) երկու հազար ֆրանք։ Վալանսէն Տիկին Զարուհի Կըկըղեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր քեռայրին՝ Դաւիթ Մարգարեանի։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԼԻՈՆ, Մ. Ֆ. — Պիտի հրատարակուի ։

ԹՐՔԱՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵՆԷ ԴԱԴՐԱԾ ՀԱՅԵՐ

Ահա անուանացանկը այն Հայերուն, որոնք մաս կը կազմեն թիւ 4/6032 օրէնքով Թրքական հպատակութենէ հանուած 387 հոգիին, քաղուած՝ 13 Դեկտ. Թուակիր պաշտօնաթերթէն . —

Օննիկ Պէրպէրեան, հօր անուն Ռեթէոս, ծնած՝ Իսթանպուլ։ Վահրամ Մոսկոֆեան, Վահրամ Փափազեան, Գրիգոր Ճիզմէճեան, Գրիգոր - Վահան Մաքսուտեան, Գարոյր Տիգրանեան, Յովակիմ Գուլլուեան, Սուրէն-Երուանդ Ճանեան, Սէլվի Փափազօղլու, Փառանձեմ Րէիսեան Թիւլպէնտճեան, Անժէլ (Գրիգոր,Իսթ.) Կարապետ Քիլիմեան, Յարութիւն Թիրեաքեան, Մառի (Մարիամ) Տիվիթեան, Միսիա Ժամկոչեան, Լուսիկ Ճամկէօղեան, Արգար Արիկեան, Թագուհի Տէսինիմոսեան, Լուսինակ Սուճուեան, Գերճուհի Փեսայեան, Յակոբ Գալեան, Աղնիւ Մարտիկեան - Գէորգեան, Նուէր Ծերուկեան, Հաճի Մարիամ, Արմենուհի Աստուրեան - Զուկեան, Նազիկ Իւթիւճեան, Նըւարդ Շուշան - Քէպապճեան, Արայ (Գեղեցիկ) Ժամկոչեան (Կարապետ, Գարտըգակ), Սօֆի Ժամկոչեան Հռիփսիմէ Գառուեան - Տէյիրմէնճեան, Տիրուհի-Էթիլ Րէիսեան, Փերուզ Մութաֆեան - Կիւլէպեան, Տիրան Քնաճեան, Սերովբէ Ազատճեան, Գարեգին Շալճեան, Անահիտ - Տիրուհի, Ֆէրտինանտ Փանոսեան, Գօգոս Էթեէմէզ - Աղասիեան, Ստեփան Արքահամեան, Գոհար Սանոյեան - Գառօղլանեան, Սօֆի Շիշմանեան, Սրբուհի Ճգնաւորեան, Ալիս Գարթեւեան, Ժիրայր - Արայ Գարթեւեան, Աննիկ Եսայեան, Մամբրէ Փափազեան, Արաքսի, Յարութիւն Թէպիպաչեան, Սարգիս Ա. - գատ, Ժօզէֆ Տէրտէրեան, Գեղանոյշ Ազապէկեան ։

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ
ՆՈՒԷՐԻ ՅԱՐՄԱՐ ԳՐՔԵՐ
ԵՒ ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, 1956, պատկ. 1200 ֆրանք ։

ՆՈՐ ՔՆԱՐ ձայնագր. երգարան, լաթակազմ, 1650 ֆրանք ։

ԱՆԳԼ. ՀԱՅ. ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Զամպաքճեան, նոր տպ. 1955, լաթակազմ, 4000 ֆրանք ։

ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Վ. Պալաքեան, լաթակազմ 1000 ֆրանք ։

ՄԻԱՄԱՆԹՕ ամբողջ. գործեր։նոր տպ. 1500 ֆրանք ։

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ, Վերյիշումներ, 1250 ֆրանք ։

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ, Համաստեղ, 2 հատոր, կազմ. 4000 ֆրանք ։

ԳԻՒՂԸ, Համաստեղ, Պէյրութ, 1955, 700 ֆրանք ։

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐ, Վ. Հիւկօ, 3 հատոր, Պէյրութ, 1500 ֆրանք ։

ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ, Սենքեւիչ, 2 հատոր, 1400 ֆրանք ։

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Ա. Իսահակեան. 350 ֆրանք ։

ՋՐՈՅՑ, Կ. Փոլատեան, Գահիրէ, 400 ֆրանք ։

ՎԵՐԱԴԱՐՁ, Կ. Փոլատեան, 1955. 500 ֆրանք ։

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, նոր տպ. 300 ֆրանք ։

ԴԱԶԱՆԸ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԸ Կ'ՈՒԶԷ, Տիրացան, 600 ֆրանք ։

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ՄԱՐԴԻԿ, Ա. Ծառուկեան, Պէյրութ, 1953. 700 ֆր։

ՅՈՒՇԵՐ ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԷՆ, Ս. Տէօվլէթեան, Փարիզ, 1954, 500 ֆրանք ։

Դիմել՝

Librairie H. SAMUELIAN, 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e. C.C.P. 1278—35.

Պահանջեցէք Ընդարձակ գրացուցակը, որ կը պարունակէ աւելի քան 5000 գիրք եւ որ ձրի կը ղրկուի փափաքողներուն ։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հանգուցեալ Այրի Տիկին Լուսիա Մխճեանի (ծնեալ Գասապեան) մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Պոմոնի Ս. Գ. Լուս. եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի։ Կը խնդրուի յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ եկեղեցին, ժամը 10.30ին ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՊԱՏԱՐԱԳ

ԳԻՎԷԹ - ԿԱՐՏԱՆ — Այրի Տիկին Աստղիկ Պետրոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պամաճեան կը ծանուցանեն թէ այս երկուշաբթի ժամը 9ին (առաւօտ) հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ Կարապետ Պետրոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ։ Արարողութիւնը տեղի կ'ունենայ Գիվէթի «Գեղունի» սրահին մէջ։ Կը խնդրուի բոլոր բարեկամներէն եւ յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ ։

***

Գ. Միսաք Հանէսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԱՐՓԻՆԷ ՀԱՆԷՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ Խաչիկեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Հանէսեան եւ Խաչիկեան ննջեցելոց համար, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՇԱՒԻԼ — Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր բակարդ ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Հայր. Միութեան անդամները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը (մէթրօ Քատէ)։ Հաշուետուութիւն եւ զեկուցում ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի, խնամուած խմբագրութեամբ, պատկերազարդ եւ օգտակար գիտելիքներով։ Կը խնդրուի փութացնել ապսպրանքները ։

Ստանալու համար դիմել՝
Մարտիրոսեանի
6, Bl. Neuf, St. Jérôme, Marseille
Դրամական առաքումները կատարել՝
Agopian Barsam, 10, Rue Colbert, Marseille

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱՑԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • VENDREDI 23 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7859 31e ANNÉE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3270

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ 1955ԻՆ

•

Գ.— ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԻՒՍ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ

Մեկուսացեալ համայնքներ ունինք Հոլանտայի (70 – 80), Աւստրիոյ եւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ:

Նախապէս մեծամասնութիւն կը կազմէր գերմանահայերը, որ նօսրացաւ երկու աշխարհամարտի ընթացքին եւ ցիրուցան վիճակ մը կը ներկայացնէ։

Երբեմն տեղեկութիւններ կը ստանանք Պերլինի արեւմտեան շրջանին, Համպուրկի եւ Շթութկարտի եւն. մէջ հաստատուած ազգակիցներու մասին, որոնք պարբերաբար ընտանեկան հաւաքոյթներ կը սարքեն, ազգային ոգին վառ պահելու համար: Համեստ գրադարան մըն ալ հիմնած են Պերլինի մէջ:

Աւելի բախտաւոր են Վիէննայի Հայերը, որոնք ունին մատուռ, Կազմ. Վարչութիւն, հոգեւոր հովիւ եւ ուսանողութիւն: Մխիթարեանց վանքն ալ կը լրացնէ պակասը:

Անշուշտ համայնքներ մնացած են Հունգարիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ մէջ, մեծ մասով օտարացած. Երբեմն Սերպիոյ Հայերէն 35 – 40 տարագիրներ կարգի կը սպասեն Թիթոյի կառավարութեան մէջ, ազատ փոխադրուելու համար:

Կը մնան երեք ստուարաթիւ գաղութներ, Ռումանիա, Պուլկարիա եւ Յունաստան:

Առաջին երկուքը մաս կը կազմեն կարմիր ճակատին, քանի որ երկու երկիրներն ալ վերածուած են խորհրդային արբանեակներու:

Դժուար է վաւերական տեղեկութիւններ ստանալ այս երկու գաղութներու իրական կացութեան մասին:

Երկուքն ալ ունին մէկ – մէկ հայատառ շաբաթաթերթ, որոնք թուղթակարար կը տարածեն համայնական կուսակցութեան նշանաբանները, կեանքի բոլոր երեւոյթներու մասին:

Ուղղագրութիւնն ալ ընդօրինակած են Երեւանի անճոռնի, հակագիտական եւ յեղափոխական սխալագրութենէն, եւ կը ճգնին լեզուն եւս բոլշեւիկացնել, մօտեցնել Երեւանի կաղապարին:

Կը փորձուիք հարցնել .— Եթէ ազատ են եւ ինքնորոշման բոլոր իրաւունքները կը վայելեն, ինչո՞ւ այս կապկութիւնը:

Ճամբորդներ կը հաստատեն ինչ որ գիտենք ամէնքս ալ,— ժողովուրդը կը հեւայ երկաթեայ կարգուսարքի մը կապանքներուն տակ, տառապելով հոգեպէս եւ տնտեսապէս:

Եթէ միայն պահանջուած օգնութեան տեսակները, մանաւանդ նիւթերը նկատի առնէք, դժուար չէ պատկերացնել կացութիւնը:

Մնաց որ, երկու երկիրներուն բնիկ ժողովուրդն ալ մատնուած է նոյն անտանելի անձկութեան:

Երկու գաղութներուն մէջ ալ ազգ. դպրոցները կ'օգտուին պետական վարկերէն, անշուշտ սովետական քաղաքացիներ պատրաստելու համար, Թեւխաչ գիտելիքներով:

Այլապէս թշուառ վիճակ մը կը ներկայացնէ յունահայ գաղութը, 10–12·000, մեծ մասով համախմբուած Աթէնքի շըրջանի մէջ

Աթէնքի մէջ իրենց կարելին կը փորձեն Ազգ. Առաջնորդարանը, յարանուանութիւնները, Երիտ. եւ մարզական Միութիւնները, Կ. Խաչը, Բարեգործականը, տանելի կեանք մը ստեղծելու համար: Դպրոցները կը պահուին անհնարին զոհողութիւններով: Գաղութը չունի կազմական կանոնագիր, որով շարունակ նոր յուսախաբութեանց կը մատնուի.

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՆՐԱՑԱՒ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

89 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ՄԷԿ ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

*

ՍՊԱՌՆԱԳԻՐ ԻՍԼԱՄ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒ

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կացութիւնը ծանրացած է Ալժերիոյ մէջ: Ազգայնականները կը սպառնան սպաննել այն իսլամ պաշտօնեաները որ չեն հրաժարիր իրենց պետական պաշտօններէն: Մօտ 89 հոգի սպաննուած են վերջին 24 ժամուան մէջ:

Վարչապետը եւ գլխաւոր նախարարները առջի օր նիստ գումարեցին Հիւս. Ափրիկէի յատուկ յանձնախումբին հետ, քննելու համար զինուորական կացութիւնը: Ալժերիոյ կուսակալը, Ժաք Սուսթել, 60·000 նոր զինուոր կը պահանջէ: Այժմ Հիւս. Ափրիկէ կը գտնուին 320·000 զինուորներ, 168·000ը Ալժերիա

Զորեքշաբթի օր կատաղի կռիւ մը տեղի ունեցաւ Կոստանդինէի հարաւակողմը, Նեմէնշա լեռներուն մէջ: Գործողութեանց կը մասնակցէին օդանաւեր ալ, պաշտօնական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ 34 ըմբոստներ սպաննուած, տասը հոգի վերք [illegible] գերեվարուած են.

Մտահոգիչ պարագայ մըն է իսլամ պաշտօնեաներուն դէմ ուղղուած սպառնալիքը: Կարգ մը ստորադաս պաշտօնեաներ հրաժարած են արդէն, հեռաւոր շըրջաններու մէջ, ուրիշներ սպառնալիք ընդունած են: Տեղական թերթերը գիտել կու տան թէ մեծապէս պիտի խանգարուին վարչական գործերը, եթէ բազմաթիւ պետական պաշտօնեաներ հրաժարին: Սպառնալիքներու տակ գրուած է հետեւեալ ստորագրութիւնը.— «Ազգային ազատագրութեան ճակատ» Թռուցիկներ կը բաշխուին ընտրութեանց դէմ որոնք յետաձգուած են արդէն: Ընտրութիւնները կատարուած ատեն, Ալժերիան ալ որոշ թիւով երեսփոխաններ պիտի ունենար Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին մէջ: Երկիրը ունի տեղական ընդհ. ժողով մը, որ կը բաղկանայ 120 անդամներէ, կէս առ կէս իսլամ եւ Ֆրանսացի: Սպառնագիրները մանաւորապէս ուղղուած են այս երեսփոխաններուն դէմ: Ազգայնականները ուրիշ թռուցիկներ ալ ցրուած են, թելադրելով զարկ տալ ահաբեկչական գործունէութեան, մանաւորապէս Ծնունդի տօներուն առթիւ: Արդէն իսկ թակարդներ կը լարուին ճամբաներու վրայ, սպանութիւններ տեղի կ'ունենան, ագարակներ եւ դպրոցներ կը հրկիզուին, հեռաձայնի եւ հեռագրի գիծերը կը խզուին:

Իրազեկներ անհրաժեշտ կը գտնեն զօրաւոր կառավարութիւն մը հաստատուն մեծամասնութեամբ, կացութեան դարման գտնելու համար: Ներկայ կառավարութիւնը կը գտնուի թէ Ֆրանսացիներու եւ թէ Իսլամներու ճնշումին տակ:

Ըմբոստները առջի օր գիւղի մը վրայ յարձակելով հրկիզեցին երկու ագարակներ: Երկու Եւրոպացիներ սպաննուեցան:

Ալժէի քաղաքապետները պատուիրակութիւն մը ղրկելով կուսակալին, բացատրեցին թէ «կարելի չէ պահել Ալժերիոյ կարգուսարքը ներկայ վիճակին մէջ»:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ պայքարին գլխաւոր վարիչները գաւառ մեկնեցան, քարոզութիւններ կատարելու համար: Նախանդապետները կը կարծեն թէ չափաւորները մեծամասնութիւն պիտի չշահին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԴՈՒՔ ԱԼ ԻՄԱՑԷՔ

Պոլսոյ Պատրիարքարանի կրօն. ժողովը Դեկտ. 9ին նիստ գումարելով, շարք մը որոշումներ տուած է, ճիշդ 17 կէտ: Անշուշտ Գարեգին պատրիարքի ներշնչումով:

Տրուած որոշումներուն մեծագոյն մասը կապ ունի կրօնական արարողութեանց հետ, եւ կը ձգտի ապահովել Հայ. Եկեղեցւոյ աւանդութեանց հարազատութիւնը,— պարզութիւն եւ լրջութիւն:

Ուշադրութիւնս գրաւեցին քանի մը «աշխարհական» կէտեր ալ .—

4. Արգիլուած է ծխել եկեղեցիներու բակին եւ գերեզմանատուներու մէջ, ինչպէս եւ կերակուր ու ըմպելիներ տանիլ գերեզմանոցները

5. Եկեղեցականներուն արգիլուած է ծխել փողոցներու մէջ եւ նստիլ բանկալը:

13. Զգուշանալ շռայլութիւններէ, հարսանեաց եւ մանաւանդ նշանտուքներու առիթով:

Թունդ կրօնա – բարեպաշտական պատուէրներէն զատ, ժողովը նկատի առած է մեր դեմոկրատիկ դարու պահանջներն ալ.

14. Մկրտութեան, պսակի եւ թաղման արարողութիւնները կատարել նոյն պատշաճութեամբ եւ կանոնաւորութեամբ, աղքատին եւ հարուստին համար հաւասարապէս: Դամբանականները չդարձնել պարզ ներբողականներ:

Եւ վերջապէս զուտ մարդասիրական եւ քաղաքացիական պարտականութիւն մը.

17. Թելադրել այն ընտանիքներուն որոնք աշակերտ զաւակներ չունին դպրոցներու մէջ, բոլոր կարող աշակերտները նկատել իրենց զաւակները եւ բացի ճաշի ծախքերուն մասնակցելէ վճարել գոնէ մէկուն դպրոցական տարեթոշակը, որպէսզի կարելի ըլլայ որոշ չափով բարձրացնել ուսուցիչներու յատկացուած անգոհացուցիչ ռոճիկին սակը:

Բոլոր յօդուածներուն մէջ կան կէտեր որոնք մեր հոգաբարձութիւններուն եւ տէր-տէրներուն ալ կը յարմարին, եթէ բարեհաճին կարդալ:

Ներշնչուելով 17րդ կէտէն, առաջարկ մըն ալ ես կը ներկայացնեմ, պայմանաւ որ Առաջնորդարանը վաւերացնէ.—

Այն ընտանիքները որոնք հայերէն դպրոցներուն չեն ղրկեր իրենց զաւակները, պարտաւոր են հարիւրական փրանք տուգանք վճարել իւրաքանչիւրին համար, ի նպաստ կրթական սնտուկին:

Եւ կամ հայրիկն ու մայրիկը իրենք պէտք է երթան նստին դասերուն, որպէսզի չմոռնան իրենց սորված հայերէնը:

Եթէ Գարեգին պատրիարք Փարիզ գտնուէր, ապահովաբար շատ աւելի ծանր պատիժներ կը տնօրինէր, տեսնելով որ բազմաթիւ ծնողներ անհաշիւ դրամ կը ծախսեն, իրենց զաւակները օր առաջ օտարացնելու համար...

ՎԱՀԷ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՅԱԳՆԱՊԸ

•

ԱՆԴՈՐՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԵՑԱՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՄԷՋ.— ԶՕՐ. ՊԸՐՆՍ ԾԱՆՐ ԿԸ ԳՏՆԷ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ.— ԲՈՒՌՆ ՎԷՃԵՐ ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ բարեկարգութիւնը վերահաստատուած է Յորդանանի մէջ, Ամմանէն մինչեւ Երուսաղէմ: Նոր վարչապետը, Իպրահիմ Հաշիմի գործի ձեռնարկած է, չէզոք դահլիճ մը կազմելու եւ ընտրութիւնները կազմակերպելու համար. Աւելի քան երկու հարիւր ցուցարարներ վարչապետարան երթալով, պահանջեցին որ խոստում տան թէ Յորդանան պիտի չմիանայ Պաղտատի դաշինքին: Ամբոխը նոյն օրը թափօրներ կազմեց Ամմանի փողոցներուն մէջ: Զինուորները ցրուեցին 400 հոգինոց բազմութիւն մը, արտասուաբեր ռումբեր արձակելով: Կառավարութիւնը հրամայեց արձակել ցոյցերու առթիւ ձերբակալուած անձերը, ինչպէս պահանջած էին ընդդիմադիրները, իբրեւ պայման գործադուլները եւ ուրիշ ցոյցեր դադրեցնելու: Կառավարութիւնը հրամայեց նաեւ բանալ դպրոցները որոնք փակուած էին խռովութեանց ատեն: Բեթղեհէմի մէջ հաստատուած բացառիկ վիճակն ալ ջնջուեցաւ: Զինուորները սկսած են հեռանալ մայրաքաղաքէն: Պետական պաշտօնեաներու գործադուլին վարիչները յանձնարարեցին վերսկսիլ աշխատանքը: Խանութները վերաբացուած են եւ երթեւեկը վերահաստատուած է:

Վարչապետը յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը, որ առժամեայ հանգամանք ունի, պիտի չմիանայ որեւէ արտաքին դաշինքի: Կը նշանակէ թէ կարելի պիտի չըլլայ շարունակել բանակցութիւնները Անգլիոյ հետ, Պաղտատի Ուխտին միանալու համար, մինչեւ որ ընտրուի նոր խորհրդարանը: Այսինքն մինչեւ չորս ամիս.

× Հին Երուսաղէմի օտար հիւպատոսարանները բողոքագիր մը ուղղեցին կառավարութեան, կատարուած յարձակումներուն առթիւ: Երեքշաբթի օրուան խռովութիւնները տեղի ունեցան հինգ ցուցարարներու յուղարկաւորութեան ատեն, երբ չորս հարիւր ընդդիմադիրներ հիւպատոսարաններուն վրայ քալելով կը պահանջէին դրօշները կէս պարզել, իբրեւ սուգի նշան: Ֆրանսական եւ ամերիկեան հիւպատոսարաններէն զատ, իտալականն ալ քարկոծուեցաւ:

× Պաղեստինի զինադադարի յանձնախումբին նախագահը, քանատացի զօր. Պըրնս զեկուցում տալով Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ, յայտարարեց թէ Դեկտ. 11–12ի Իսրայէլեան յարձակումը կը խախտէր զինադադարի պայմանագիրը: Խորհուրդը նիստ հրաւիրուած էր երէկ, հինգշաբթի, քննելու համար Սուրիոյ բողոքագիրը: Զօրավարին կարծիքով եթէ շարունակուին այս կարգի արարքները, կրնան պատերազմի յանգիլ: Սուրիա կը պահանջէ Ազգ. ժողովէն վտարել Իսրայէլը եւ կամ տնտեսական պատիժներ տնօրինել: Երբ սուրիական դեսպանը պարզեց իր կառավարութեան պահանջները, Ապահովութեան Խորհուրդին 11 անդամներէն տասը անարդարանալի դատեց Իսրայէլի կատարած յարձակումը:

× Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Յորդանանի դէպքերուն առթիւ: Ընդդիմադիրները մեղադրեցին կառավարութիւնը թէ «չարաչար սխալած է» իր հաշիւներուն մէջ: Կառավարութեան ներկայացուցիչը պատասխանեց թէ ընդդիմադիրները «կը քաջալերեն Միջին Արեւելքի խռովայոյզ տարրերը» [illegible] ցոյցեր գրգռուած են դուրսէն: Անգլիա կ'ուզէր որ Յորդանան միանայ Պաղտատի Ուխտին եւ խոստացած էր աւելցնել տարեկան նպաստը, 11 միլիոն սթերլին:

× Անգլիա ջնջեց երկու միլիոն 775·000 սթերլինի հաշիւ մը զոր պարտական էր Իրաքի կառավարութիւնը: Իրաք այս գումարը պիտի գործածէ առ նուազն երկու միլիոնի զէնք և ուրիշ ռազմական պիտոյքներ գնելու: Անգլիա միեւնոյն ատեն Իրաքի կը ձգէ 275 միլիոն սթերլին արժողութեամբ կազմածներ

× Կ'ըսուի թէ Սուրիոյ, Եգիպտոսի եւ Արաբիոյ կառավարութիւնները որոշած են վճարել այն տարեկան նպաստը զոր Յորդանան կը ստանայ Անգլիայէն: Այս յանձնառութեան նպատակն է թոյլ չտալ որ Յորդանան միանայ Պաղտատի Ուխտին:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՆԻ ՏՈՔԹ. ԸՇԸՐԸ

Բ.

Տոքթ. Ըշըր իր հետ առնելով գերմա-նացի Միսիոնար Հեռ. Շփերը, որ նոյնպէս կը պահէր քանի մը հարիւր որբեր, ի-տալական դեր-հիւպատոս Սպորդոնիի հետ գլուխն անցաւ ազգային մարմնի կողմէ նշանակուած պատուիրակութեան, եւ իր ամբողջ հեղինակութիւնն ու ազդե-ցութիւնը ի գործ դրաւ Ճէվտէթի քով, արձակել տալու Վռամեանը եւ չափաւո-րելու Ճէվտէթի հրէշային պահանջը, բայց Գաղանը մնաց անդրդուելի։ Հրէշը արեան ծարաւի՝ կ'երազէր մէկ անգամէն լափել Վասպուրականի ամբողջ հայու-թեան արիւնը ։

— «Իմս մի խօսիք ի նպաստ այդ դա-ւաճան ժողովուրդին, բան էրէ՛ ինչ որ սկսուած է՝ պիտի վերջանայ»։

Եւ դառնալով Տոքթ. Ըշըրին «այսօր ձեր ապահովութեան համար ձեզ մօտ պիտի ղրկեմ 50 զինուոր։ Աքի միսիոնա-րը պատասխանած էր.

— «Մենք Հայերու մէջ ապահով ենք. անոնք մեզի չեն վնասեր։ Արդէն Հայերը պիտի չթողուն որ ձեր զինուորները մեր շրջանակը հասնին»։

Վերադարձին Տոքթ. Ըշըրին կը վի-ճակուի յայտնել ահռելի լուրը՝ «Աշխա-տանքի տան» առջեւ գերագոյն անձկու-թեան մէջ սպասող անհամար ժողովուր-դին։ Ան, խիստ վրդովուած ու գրեթէ խորտակուած, կը թոթովէ.

— «Սիրելի եղբայրներ, այլեւս կոր-սուած է ամէն յոյս։ Ձեզի կը մնայ պաշտ-պանել ձեր ընտանիքին պատիւն ու կեան-քը։ Եւ պէտք է որ պաշտպանէք։ Աստ-ուած թող ձեզ հետ ըլլայ»։

Կը լսե՞ն կարգ մը իմաստակներ, երբ կ'ըսեն թէ «Վանեցին կռուազան էր, չփորձեց լեզու գտնել»։ Աւետարա-նի պաշտօնեան է որ կ'արտա-սանէ այս խօսքերը՝ ուրիշ ելք չգտ-նելով։ Այն պաշտօնեան՝ որ կը քարոզէր. «Եթէ երեսիդ ապտակ մը զարնեն՝ միւս երեսն ալ դարձուր։ Կամ «եթէ մէկ շա-պիկդ ուզեն՝ միւսն ալ հանէ եւ տուր»։

Ցաւոտ տասը արշալոյսին ոճրագործ Ճէվտէթի թնդանօթները գոռացին բեր-դէն եւ Այգեստանին տիրող բարձունքնե-րէն, եւ հազարաւորներէ բաղկացած վոհ-մակները սկսան յարձակիլ, առաջին վայրկեանէն իսկ կործանելով իրենց ա-ւանդական վայրենի արարքը — սրատա-ւորել հայ կնոջ պատիւը ։

Սկսաւ Տոքթ. Ըշըրի թելադրած «պատ-ւոյ եւ կեանքի պաշտպա՛ նութեան» սրբա-զան, անհաւասար պայքարը, որուն ինք եւ իր պաշտօնակիցները բերին իրենց պատուաւոր բաժինը անվերապահօրէն, արժանի խոր երախտագիտութեան ։

Անոնք լայնօրէն բացին իրենց հաստա-տութեանց դռները ամէն Հայու առջեւ, առանց սեռի, տարիքի եւ դաւանանքի խտրութեան։ Արդէն նախորդ երկու օրե-րու ընթացքին վտանգուած թաղերէն բազմաթիւ ընտանիքներ յաջողած էին գաղտնօրէն հեռանալ եւ հոն ապաստա-նիլ։ Նոյն օրը անոնց թիւը կրկնապատ-կուեցաւ։ Ապա, հետզհետէ հասան հեռա-ւական գիւղախմբութեանց չնաշխարհիկ ջարդէն փրկուածները՝ արուարձաններէն, Ար-ճակ - Խառակոնիսէն, Թիմարէն, Հայոց-Ձորէն, Արտամետէն։ Աւելի վերջը եկան Թուրքերու ձեռքէն ինկած կիներն ու մա-նուկները։ Հրէշը՝ առաջին օրէն իսկ յու-սահատած՝ զէնքի ուժով յաղթելէն՝ հը-րամայած էր ողջ թողուլ զանոնք եւ ղըր-կել Քաղաքամէջ, Այգեստան, մինչեւ Փե-սանդաշտ, որպէսզի մեր ռազմիկները ստիպուին անոնց հետ բաժնել իրենց պա-շարը, եւ անօթութենէ նեղուելով անձնա-տուր ըլլան, բոլորը միասին ջարդուելու համար ։

Որբանոցի ու դպրոցական շէնքերը, հա-կայ ժողովարահը, մեծ գոլէճը, արհես-տանոցները լեցուեցան կիներով, մա-նուկներով եւ ռազմիկներուն օգնելու ան-կարող ծերունիներով։ Քանի մը հարիւր հոգի ալ ընդունուեցան գերմանական մի-սիոնարութեան շէնքերուն մէջ ։

Տոքթ. Ըշըր իր տիկնոջ հետ նուիրուե-ցաւ գիրքերէն ղրկուած մերուորները դարմանելու եւ իրենց ու գերմանական միսիոնարութեան շէնքերու մէջ լեցուած հազարաւոր բազմութեան առողջապահա-կան գործը կազմակերպելու։ Իսկ աւե-գարդ Տոքթ. Բէյնոլտսը, Միսսը Նարօն, Հեռ. Շփերին իրենց տիկիններուն եւ միւս միսիոնարուհիներուն հետ, լծուեցան զա-նոնք պատսպարելու եւ կերակրելու գոր-ծին, իրենց ամբողջ պիւտճէն տրամադրելով այս նպատակին ։

Նուազագոյնս լեցուցին որբերու սը-նունդը (որբերու իսկ խնդրանքով), եւ անոնց համար ամբարած պաշարը խիստ խնայողաբար գործածելով, եւ շուրջէն ալ, գնումներ ընելով յաջողեցան անօթութե-նէ փրկել բոլորը։ Այսպէս, մեծ չափով թեթեւցուցին զինուորական մարմնի ՝ բե-ռը, եւ դիւրեւ հանեցին Ճէվտէթի ծրագիրը, եւ նպաստեցին հերոսամարտի յաջող ել-քին։ Ցաղթանակէն վերջ, Զինուորական Մարմինը եւ Ազգ. Առաջնորդարանը փու-թացին Վասպուրականի հայութեան ե-րախտագիտութիւնը յայտնել այս գերա-զանց օգնութեան համար ։

Այստեղ պէտք է արձանագրել պարա-գայ մը՝ իբրեւ զօրաւոր ապացոյց մը՝ Հա-յու ասպետական ոգւոյն ։

Հակառակ անոր որ մեր անարգ, անբան թշնամին իր մնասական, խենէշ կիրքե-րուն գերի դարձուց մեր մանկահասակ կոյսերն իսկ, անխնայ խողխողեց, եկե-ղեցիներու մէջ լեցնելով այրեց, ոչխարի պէս մորթոտեց, գետերու հոսանքին եւ ծովերու ալիքներուն յանձնեց մեր ա-գար, անմեղ ժողովուրդը առանց տարիքի ու սեռի խտրութեան, մեզ օգնութեան փութացող մեր կամաւոր եղբայրները, ո-րոնք արշաւանքի ճամբու վրայ ամէն քայլափոխի կը հանդիպէին հայ կիներու յօշոտուած, ուռած, գազաններէն պատա-ռուած մարմիններու՝ վրէժի զգացումով չտարուեցան թշնամի ընտանիքներու հանդէպ, անոնց հետ ձեռք չվերցուցին անոնց վրայ, այլ հաւաքելով՝ յանձնեցին ամերիկացի միսիոնարներու խնամքին ։ Նոյն վեհանձն վերաբերմունքը ցոյց տը-ւին նաեւ Վասպուրականի մարտիկները ։

Միսիոնարները խորապէս տպաւորուած էին այս վեհոգի կեցուածքէն։ Տարիներ վերջ, Երեւանի մէջ, Տոքթ. Ըշըր կը կրկ-նէր.— «Ի՞նչ պիտի ըլլար տարբերութիւ-նը Հայուն եւ Թուրքին, քրիստոնեային եւ մահմետականին միջեւ, եթէ դուք ալ ա-նոնց պէս վարուէիք»։

Ցիշեմ օրինակ մը միայն ։

Արտամետի մէջ, գիւղական կոմիտէի մէկ անդամը, ըստ իր ըմբռնումին, մեր անպատուուած քոյրերու վրէժը լուծած ըլլալու համար, կը պահէր իր ձեռքն ին-կած Թրքուհի մը։ Այս պարագան հասաւ Անդրանիկի ականջը՝ որ իր բանակով Արտամետ եկած էր հանգստանալու։

Անդրանիկ սաստիկ զայրացած, իր բա-նակատեղին բերել տուաւ գիւղացին եւ «դուն յեղափոխութիւն կ'ընես ու չե՞ս գիտեր որ» «Կանանց երբեք ձեռք տալու չէ վրէժխնդիր քաջ Ֆետային» ըսելով սաս-կալի գանակոծումի ենթարկեց զայն։ Յե-տոյ Թրքուհին իր երկու ձիաւոր զինուոր-ներու հետ Տոքթ. Ըշըրին ղրկեց եւ խն-դրեց պատուիրեց որ անկէ թուղթ մը բե-րեն՝ հաստատելով թէ Թրքուհիին հետ վարուած են պատուաւոր կերպով ։

Թրքուհին եւս, խորապէս ազդուած Անդրանիկի այս ասպետական վարմուն-քէն, մեր նահանջին չմնաց Վան, Վանը գրաւող իր ազգակիցներուն միանալով ա-զատուելու համար։ Այլ մեզ հետ նահան-ջեց Երեւան, եւ քրիստոնեայ մկրտուե-լով ամուսնացաւ Վանեցիի մը հետ ։

Այսպէս, միսիոնարներուն յանձնուած Թուրք կիներու, մանուկներու եւ ծերե-րու թիւը հասաւ մօտ 400ի։ Միսիոնար-ները սկսան զանոնք խնամել յանուն մարդ-գասիրութեան ։

Առողջապահական կանոններու մասին գաղափար չունեցող, բժշկական պատ-ուէրները չըմբռնող, տգէտ, ինչպէս հո-գիով՝ նոյնպէս եւ մարմնով աղտոտ այս խումբին մէջ, առաջին օրերէն իսկ, ծայր տուին զանազան վարակիչ հիւան-դութիւններ ։

Մինչդեռ իրենցմէ շատ աւելի մեծ թի-ւով, իրենցմէ նուազ անանց առողջ ըն-տանիքներու մէջ, որոնց հոն մնացին ա-ւելի քան մէկ ամիս, այսպիսի հիւանդու-թեանց ոչ մէկ դէպք պատահեցաւ։

Տարբերութիւն մըն ալ այս Հայուն եւ Թուրքին միջեւ ։

Շատերը մեռան։ Վարակուեցան գրեթէ բոլոր միսիոնարներն ու միսիոնարուհի-ները, տիկին Ըշըր մեռաւ Վանի մէջ ։ Ոմանք հիւանդ վիճակի մէջ մեզ հետ բռ-նեցին նահանջի ճամբան։ Մեզ նման կրե-ցին 11 օրուան այս խուճապահար փա-խուստի աննկարագրելի տառապանքնե-րը։ Օ՛, ցարական բանակին սարքած այդ նենգամիտ ամօթալի նահանջը ։ Ցուլիս-ն[illegible] կէսին արեւին տակ՝ հարիւր հազա-րաւոր նահանջողներով բռնուած անան-ցանելի ճամբաներու վրայ։ Անօթի, ծա-րաւ։ Փոշիի թանձր խաւով ծածկուած ։ Ռուսական «ամենազօր» բանակը, որ մեզ անպաշտպան թողած, վաւորէն կը փախ-չէր քանի մը հարիւր Քիւրտերու առջե-ւէն, իր անհամար ձիերու ամբողջական ու կառքերու անիւներուն տակ ճզմելով մեզ, եւ աւելի դժուարացնելով մեր ճիգերը օր առաջ հասնելու սահմանը եւ ազատուելու մեզ հետապնդող վայրենիներու ձեռքէ ։ Քանիներ ճամբան մնացին, անկարող քալելու։ Քանի՛ հազարներ ջարդուեցան, գետը նետուեցան նահանջի ճամբան կտ-րող քիւրտ գազաններու ձեռքով ։

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

ԶԱՆԳԵԶՈՒՐ

●

ԽՄԲ.— Երեւանի «Սովետական Հա-յաստան» ամսագրի վերջին թիւէն կը քաղենք հետեւեալ աշխարհագրական տե-ղեկութիւնները մեր հայրենիքի այս լեռ-նային շրջանի մասին.—

Զանգեզուր կը գտնուի Խ. Հայաստանի հարաւ-արեւելեան շրջանին մէջ, եւ խոր ձորերով եւ հովիտներով կտրտուած գե-ղատեսիլ լեռնային երկիր մըն է։ Բնա-պատմական այդ շրջանը կ'ընդգրկէ Որո-տան, Ողջի եւ Մեղրի գետերու աւազանը։

Շրջանի արեւմտեան մասին մէջ գրեթէ միջօրեականներու ուղղութեամբ, մօտ 150 քլմ. երկայնութեամբ Զանգեզուրի բար-ձըր լեռնաշղթան է, որ կը վերջանայ Մեղրիի մէջ անդնդախոր ժայռոտ կիր-ճով։ Լեռնաշղթային ամէնէն բարձր գա-գաթը Կապուտջուղն է 3906 մեթր բար-ձրութեամբ ։

Զանգեզուրի հիւսիսային մասին մէջ Որոտան եւ Հագարի գետերու միջեւ Սիւ-նիքի բարձրաւանդակն է, որու վրայ ցըր-ուած են նոր բռնկած հրաբուխները եւ ո-րոնք սարահարթէն 300-800 մեթր աւելի բարձր են։ Սիւնիքի բարձրաւանդակի ա-րեւելեան մասին մէջ հրաբուխներու խումբեր լեռնաշղթայ կը կազմեն՝ հան-դիսանալով ջրբաժան Որոտանի եւ Հա-գարիի միջեւ։ Հրաբխային այդ լեռնա-շղթայի ամէնէն բարձր գագաթը Իշխա-նասարն է 3852 մեթր բարձրութեամբ ։

Զանգեզուրի լեռնաշղթայէն դէպի ա-րեւելք կը տարածուին կարգ մը լեռնա-բազուկներ, որոնցմէ ամէնէն նշանաւոր-ները Բարգուշատի եւ Արեւիքի լեռներն են։ Անոնց բարձր գագաթներն են Արա-մազդը, Խուստուփը, Բաղացսարը։ Այդ լեռնաբազուկները ջրբաժան սահման կը հանդիսանան Որոտան, Ողջի, Մեղրի եւ Արաքս գետերու միջեւ ։

Սիւնիքի բարձրաւանդակը հրաբխային ծագում ունի, որու լաւաները հոս իրենց տակ ծածկած են Զանգեզուրի հին[illegible]ըց-ուածքը։ Բարձրաւանդակն ունի բլրա-պատ հարթութեան տեսք ։

Բարձր լեռնային այս շրջանին մէջ հա-ղորդակցութեան համար միակ ուղին դժ-ուարամատչելի լեռնանցքներն են, որոնց մէջէն, կ'անցնին հիմնական խճուղիները։ Կարելի է յիշատակել Սիսիանի եւ Որո-տանի լեռնանցքները, որոնք Զանգեզուրը կը միացնեն Արարատեան Գոգհովտի հետ։ Զանգեզուրի ծալքաւոր լեռները բաւական հարուստ են օգտակար հանա-ծոներով։ Հոդ կը գտնուին Հայաստանի ամենամեծ պաշարներ ունեցող պղնձա-հանքերը. կան նաեւ ուրիշ բազմամետաղ հանքավայրեր ։

Շրջանի գետերը՝ Որոտանը, Ողջին եւ Մեղրին իրենց վտակներով արդահոս լեռ-նային գետեր են։ Անոնք սարահարթերու շրջանին մէջ համեմատաբար դանդաղ կը հոսին, իսկ եզրերուն մօտենալով, դէպի ցած կը դահավիժին, յառաջ բերելով կիրճի պէս խոր հովիտներ ։ Կարելի է իբրեւ օրինակ ցոյց տալ Հալիձորի ան-դնդախոր կիրճը, որ Տաթեւէն հարաւ յառաջ բերած է Որոտանը ։

Փորելով իրենց հունը լեռնային ապար-ներու մէջ՝ Զանգեզուրի գետերը ստեղ-ծած են ժայռոտ զառիթափ ափեր, սա-հանքներ եւ ջրվէժներ ։ Մասնաւորաբար աչքի կը զարնէ Շաքիի մեծ, հռչակաւոր ջրվէժը։ Շաքիի վրայ շինուած է ելեկ-

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԹԻՆ ՈՐՋԵՐԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

●

Եւ այսպէս ամբողջ օրը, մինչեւ ուշ գիշեր, մինչեւ բժշկի վերադարձը ։

Երեք օր ու գիշեր տեւեց բժիշկների դատավարութիւնը։ Երեք օր էլ «թաղ-բէհ»ները շրջկալով գուշակում էին դա-տավարութեան վախճանը։ Բայց յաղթա-կան դուրս եկան «շառ»երը ... «Ցանուն Սոցիալիստական Սովետական Հայաստա-նի», բժիշկներից չորսը ստացել էին ե-րեքական տարուան աքսոր, իսկ համար-ձակախօս բժիշկ Ղափանցեանը չորս տարուան վճիռ...

Դատավարութեան վերջին օրը, ուշ գիշերին, բժիշկը ներս եկաւ ուրախ եւ բարձր տրամադրութեամբ ։ Ան տպա-ւորութիւնը ձգեց, որ իրեն ազատել են ։

— Բժիշկին ազատել են,— ամէն կող-մից ուրախ կանչեր եղան ։

— Ոչ, բալաներս, ոչ։ Բժիշկին չորս տարով աքսոր են ուղարկելու, զուարճա-խօսեց ինքը՝ բժիշկը եւ ապա դոռ ձայ-նով.—

«Անդ հեռու ալեւոր,
Հայր ունեմ սգաւոր ...»

Եւ մինչեւ վերջը երգեց Դուրեանի «Ծիծեռնակ»ը ...

Հազիւ վերջացել էր բժշկների դատա-վարութիւնը, հազիւ դադրել էր ծիծեռ-նակի չուն դէպի հայրենի Աշտարակը, երբ մեր որջում յանկարծ լուր տարած-ուեց, որ բանտի հիւանդանոցում մեռել է բազմատանջ բանաստեղծ Եղիշէ Չարենցը։

Բանաստեղծի մահուան լուրը իսկո՞ւն լսե՞ց արդեօք մայրաքաղաքը, չգիտեմ, միայն թէ՝ բանտը առաջինը լսեց եւ ապ-րեց բանաստեղծի մահուան ցաւը ։

Հինգ վայրկեան խոր լռութիւն տիրեց մեր որջում ...

— Չարենցին ազատեցին 54րդ յօդուա-ծով, — դառն ու ծանր խօսեց իրաւաբան Արաքսեանը ։

— Բժիշկ ախպար, ի՞նչ կ'սես, մարդը հիմակ մեռաւ, իսկ դուն կ'ըսես թէ՝ ա-զատեցին։ Ախպար, սա երկրին ազատու-մըն ու մահազատումը չեմ հասկնար։Ըսէ, բժիշկ ախպար, կ'ուզեմ պարզ իմանալ, Չարենց ազատուա՞ծ է, թէ մացահած։

Շատերը չհասկցան Արաքսեանին՝ չի-մանալով, որ խորհրդային պատժական օրէնսգրքին 54րդ յօդուածով,«ազատում» եւ միայն բանտում կամ աքսորում մե-ռածները։ Եւ, կարծեմ, 54րդ յօդուածը «աշխարհի ամենաժողովրդավարական երկրի» օրէնսգրքի միակ յօդուածն է, որի մէջ ճիշդ է գործածուած «ազատու-թիւն» բառը իր բուն իմաստով։ Թերեւս նրա համար, որ այդ «ազատութիւնը» ոչ աշխարհային, այլ անդրաշխարհային է ..

Չարենցի մահուան լուրը տարածուե-լուց մի երկու օր առաջ, «Խորհրդային Հայաստան» օրաթերթի մէջ տպուած էր ժամանակի կուսակցական կենտրոնական կոմիտէի առաջին քարտուղար Ամատու-նիի հաշուետու զեկուցումը, ուր նա բոլ-շեւիկեան յատուկ անպատկառութեամբ յայտարարում էր «ժողովրդի երդուեալ թշնամիներ՝ Ակսել Բակունցի, Դրաստա-մատ Տէր Սիմոնեանի եւ նոյնիսկ Ներսիկ Ստեփանեանի գնդակահարութեան փաս-տի մասին »։

Իմ հաստատ համոզումով՝ Ակսել Բա-կունցի սպանութեան լուրը ճակատագրա-կան ազդեցութիւն ունեցած է բանտի հի-ւանդանոցում պառկած Եղիշէ Չարենցի վրայ։

Նրանց,որոնց համար պարզ է Չարենց-Բակունց տարիների սերտ, ամէն գրական սահման անցնող մտերմութիւնը, միան-գամայն հասկանալի է Չարենցի կրած վերջին մահացու հարուածը, այն էլ մոր-ֆինի բացակայութեամբ...

Ս. ՍԱՀԱԿՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

տրակայան։ Որոտանը Տաթեւի մօտ կ'անհետանայ լեռնատնակներու մէջ եւ որոշ հեռաւորութեան վրայ նորէն դուրս կու գայ, յառաջ բերելով բնական կամուրջ, որ կը կոչուի «Սատանայի կամուրջ»։ Հոն կա՛ն հանքային ջուրէն յառաջ եկած կրային գոյացումներ։

Գետերը կը սնանին ձիւնի եւ անձրեւի ջուրեր։ Գետերու հիմնական յորդումը տեղի կ'ունենայ գարնան վերջերը եւ ամռան սկիզբը։ Զանգեզուրի գետերը կը հանդիսանան ելեկտրական ուժի եւ ոռոգման կարեւոր աղբիւր։ Մեծ պաշար ունի Որոտանը։

Զանգեզուրի մէջ բազմաթիւ են նաեւ լեռնային աղբիւրներն ու լիճերը։ Նշանաւոր է Սեւ Լիճը։

Զանգեզուրի մէջ կարելի է տեսնել Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունեցող հողի բոլոր տեսակները։

Բուսականութեան տեսակէտէն Զանգեզուրը կարելի է բաժնել երկու մասի, հարաւային կէսը անտառային է, իսկ հիւսիսայինը տափաստանային։ Վերջինը հացահատիկային մշակութեան եւ անասնապահութեան հիմնական խարիսխն է։

Բազմազան է Զանգեզուրի կենդանական աշխարհը։

Հայաստանի ժողովրդական տնտեսութեան մէջ Զանգեզուրը կարեւոր տեղ կը գրաւէ իբրեւ գունաւոր մետաղներու հանոյթի եւ պղնձաձուլութեան կեդրոններէն մէկը։ Այդ տեսակէտէն շատ մեծ են Զանգեզուրին զարգացման հեռանկարները։ Ան պիտի դառնայ Ս. Միութեան գունաւոր մետաղաձուլութեան կարեւոր կեդրոններէն մէկը։ Զանգեզուրի գետերու եւ գետակներու վրայ շինուած են բազմաթիւ մանր ելեկտրակայաններ։ Բայց այդ գունաւոր մետալուրգիական ձեռնարկութիւնը ելեկտրական ուժով բաւարարելու համար նախատեսուած է շինել Որոտանի ջրվէժը։

Անտառներու գոյութիւնը կը նպաստէ պանիրի եւ իւղի արդիւնաբերութեան զարգացման, մասնաւորաբար Գորիսի եւ Սիսիանի շրջաններուն մէջ։

Ոռոգման համար շինուած են քանի մը ջրանցքներ, որոնց ամէնէն մեծերէն են Կարճեւանի եւ Սիսիանի ջրանցքները։

Զանգեզուր գիւղատնտեսութեան տեսակէտէն կարելի է բաժնել երեք ենթաշրջանի. Սիսիանի շրջանին մէջ եւ Գորիսի շրջանի զգալի մասին մէջ հացահատիկի մշակում եւ անասնապահութիւն կ'ընեն։ Ղափանի եւ Գորիսի շրջանի որոշ մասերուն մէջ զգալի տեղ կը բռնեն այգեգործութիւնն ու ջերմապահութիւնը։ Ծխախոտի մշակումն ալ բաւական լայն տարածում ունի։ Ղափանի շրջանին ծայր արեւելեան մասին եւ Մեղրիի մէջ զարգացած է միրգ-արեւադարձային պտուղներու մշակութիւնը (թուզ, նուռ, ընկոյզ, խաղող եւայլն)։

Հարուստ լեռնային արօտներու շնորհիւ կարելի է Զանգեզուրի մէջ զարգացնել անասնաբուծութիւնը, որ լայն հեռանկարներ ունի։

Զանգեզուրը ժամանակին յետամնաց, ճանապարհազուրկ երկիր էր, ուր հաղորդակցութիւնը կը կատարուէր ձիով, ջորիով եւ աւանակով։ Ձմեռը յաճախ կը փակուէին այդ փոքրիկ կածանները, անհնարին դարձնելով հաղորդակցութիւնը։ Ներկայիս շինուած են կարգ մը բարեկարգ խճուղիներ։ Ղափանը երկաթուղիով միացած է Երեւան-Բագու գիծով, օդային ուղիներով Ղափանը կապուած է Երեւանին։

Զանգեզուրի հարուստ եւ բացառիկ գեղեցիկ բնութիւնը կարելի կը դարձնէ հոն կազմակերպելու հանգստավայրեր։ Կարմրաքար վայրին մէջ կը գտնուի բանուորական հանգստեան տունը։

Զանգեզուրի քաղաքներն են Ղափանը կեդրոն պղնձարդիւնաբերութեան, ուր շինուած են բազմայարկ գեղեցիկ շէնքեր, նոր փողոցներ եւայլն, Գորիս գեղեցիկ քաղաքը ունի ուղղաձիգ փողոցներ երկյարկանի տուներով։ Այս քաղաքին մէջ կան հիւսուածեղէնի եւ մեքենաներու գործարաններ։ Բնակավայրերէն են Քաջարան, Մեղրի եւ Սիսիան շրջկեդրոնները եւայլն։ Զանգեզուրի մէջ կը գտնուի Տաթեւի վանքը։

Ա. ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆ

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏՕՆԱԾԱՌԸ

Երրորդ տարին է ահա, որ Սեւրի Մուրատեան վարժարանի աշակերտները տարուան այս օրերուն, կ'ապրին ուրախութեան եւ վայելքի հաճելի ժամեր։ Կը մոռնան դասերուն եւ քննութիւններուն առթած յոգնութիւնն ու մտատանջութիւնը, իրենք զիրենք զգալով երանաւէտ աշխարհի մը մէջ։ Նոյնը կարելի է ըսել, թերեւս, տարեցներուն համար, անշուշտ տարբեր նկատումներով։

Այս հաճելի վայելքը կը պարտինք վարժարանի Ծնողներու Միութեան անխոնջ տիկիններուն, որոնք այս տարի եւս կազմակերպած էին Կաղանդի Տօնածառը, Դեկտեմբեր 18ին, կիրակի ժամը 16.30էն մինչեւ 11։

Ներկայ բազմութիւնը բոլորուած սեղաններուն շուրջ, վեց ժամ անընդհատ հետեւեցաւ յայտագրին, որ ճոխ էր ու այլազան։

Ճաշասեղանը առատ էր՝ պտուղներով, ըմպելիներով եւ աղանդերներով, ամբողջովին նուիրուած վարչութեան անդամուհիներուն կողմէ. ինչպէս յիսունէ աւելի խաղալիկները։ Զանց կ'առնենք անունները, չվիրաւորելու համար իրենց համեստութիւնը։

Աշակերտները կատարեցին սիրուն արտասանութիւններ՝ զանազան լեզուներով, երգեցին, պարեցին։ Նոյն իսկ պատրաստեր էին փոքր վաւեշտ մը, հայերէն յըստակ առոգանութեամբ։ Ազդակ մըն ալ այս, հայերէնի աւելի լաւ վարժուելու համար։ Օր. Տիրատուրեան այս անգամ ալ բերած էր իր մասնակցութիւնը, հայերէն ու՝ օտար երգերով։ Նմանապէս դպրոցասներէն Ա. Տէվէճեան (ձեռնաշնակ) եւ Մ. Գոճեան (ջութակ), որ առանձին նուագեց Մոնթի «Զարտաշը» եւ Գ. Մ. Ալէմշահի «Լամէնթօն» արուեստագէտի խառնուածքով։ Եգիպտահայ բժշկական ուսանող մը՝ Լեւոն Մոմճեան երգեց երկու երգեր, ընկերակցութեամբ պիանոյի։ Բոլորն ալ արժանացան խանդավառ ծափերու։

Ցուցադրուեցաւ Փարիզահայերու այս ամառ դէպի Վենետիկ կատարած ուխտագնացութեան գունաւոր եւ խօսուն ժապաւէնը, շատ յաջող կերպով պատրաստուած վարժարանին ուսուցչապետ Հ. Ծորէն վարդապետի եւ Տոքթ. Ա. Ճէնճեանի կողմէ։

Վերջապէս ահա փոքրիկներուն կողմէ անհամբեր սպասուած ժամանումը սպիտակափառ Կաղանդ Պապային, որ բեռնաւորուած պտուղներով ու խաղալիկներով՝ բաժնեց ամենաբարիներուն եւ հնազանդներուն։ Իսկ բախտաւոր հանդիսականներէն շատեր շահեցան արժէքաւոր առարկաներ։

Նախորդ տարիներուն վարժարան այցելող Կաղանդ Պապաները կուգային Սէնթ Էթիէնէն (Զէքեան) եւ Փարիզէն (կըտասեր Քիւրեան)։ Այս տարուանը եկած էր Երեւանէն՝ օդանաւով (Վ. Թորոսեան)

Իբրեւ նորութիւն կային նաեւ շահեկան խաղեր, ինչպէս հարցումներու շարք մը աշակերտներուն (Քիզ ու Տուպլը = դալ ու կոճատ) մասնաւորապէս Հայոց պատմութեան եւ գրականութեան շուրջ, ուր թեկնածուները ցոյց տուին գնահատելի ձեռնհասութիւն մը։ Եղան նաեւ երգի փորձեր, տեսակ մը ռատիօ-քրօշէ հինգ աշակերտներու կողմէ։

Ճոխ եւ բազմաթիւ նուէրներ բաժնուեցան բոլոր պզտիկներուն շնորհիւ Գ. Գ. Տաքէսեանի եւ Տալաքիւփէեանի (Բաքի Տիւզ)։

Հանդէսին ներկայ էին Փարիզի Առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան, Գերապայծառ Րուփ, Գերապայծառ Ամառունի, առաջնորդ հայ կաթողիկէ համայնքին, վարժարանին տնօրէնը, եւ բազմաթիւ հիւրեր, ծնողներ եւ պզտիկներ։

Գնահատանքի եւ շնորհակալութեան բարեհիշ մը տիկիններու, որոնք հիւրընկալութեան եւ սպասարկութեան տաժանելի բեռն ալ ստանձնած էին սիրայօժար։

Ա. Հ.

ՇԱՎԻԼԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

*

Սիրելի Ցառաջ.— Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի անցեալ կիրակի օրուան յաջող ձեռնարկէն վերջ, այս կիրակի օրն ալ Շավիլի եկեղեցական ընկերակցութիւնը եւ դպրոցի հոգաբարձութիւնը թէյասեղան մը սարքած էին, ի մի հաւաքելու համար դպրոցի աշակերտները, անոնց ծնողները եւ կրթասէր հայրենակիցները։ Ներկայ էր նաեւ Փարիզի Հայ Կրօնական Ընկերակցութեան կրթական խորհուրդէն Գ. Ցակոբ Տէր Ցակոբեան։ Թէեւ ներկաներուն թիւը ակնկալուածին չէր հասներ եւ նոյնիսկ աշակերտներու ծնողներէն շատերը իրենց բացակայութեամբ կը փայլէին, սակայն դարձեալ խանդավառութիւնը շատ մեծ էր։ Շավիլի դպրոցի այս տարեշրջանի ուսուցչուհին, Տիկին Փափազեան իր կարելին ըրած էր իր պզտիկները շնորհալի կերպով ներկայացնելու մէջ։ Փոքրիկ դերակատարներու անունները այս անգամ պիտի չտամ, վերապահելով յառաջիկային իրենց հանդէսներուն առթիւ, զոր խոստացան տալ երկու երեք ամիսը անգամ մը, նոյնպէս այս անգամ պիտի չյիշատակեմ անունները բոլոր խօսողներուն, որոնք նախագահ Գ. Տէր Ցակոբեանէն սկսեալ, ծանրացան եկեղեցիի եւ դպրոցի անհրաժեշտութեան եւ մեր ժողովուրդի մեծ մասի՛ անտարբերութեան վրայ։ Բոլոր խօսողներն ալ սրտացաւօրէն մօտեցան հարցին, այն համոզումով որ պատմութեան առջեւ մենք պիտի ըլլանք պատասխանատու, եթէ թոյլ տանք որ մեր զաւակները կորսուին օտարութեան մէջ։ Մեր յարգելի ուսուցչուհին իր ցաւը յայտնեց որ իր աշխատանքը, այնքան յոգնեցուցիչ, պէտք եղած արդիւնքը չի տար, երբ ծնողները անտարբեր կը գտնուին եւ չեն օգներ իրեն։ Ուրախալի պարագայ մը,— մեր դպրոցի նախկին սաներէն քանի մը երիտասարդներ որոնք իրենց հայերէնը այստեղ սորված են, մասնաւորապէս եկած էին ըսելու թէ իրենք եւ իրենց ընկերները կը հետաքրքրուին եկեղեցիի եւ դպրոցի շէնքի շինութեան կամ նորոգութեան խնդրով եւ որոշած են իրենց կարելին ընել օգտակար ըլլալու համար։ Եւ տեղւոյն վրայ իսկ խոստացան յառաջիկային իրենց առաջարկ-ծրագիրը բերել թէ ինչ ձեւով իրենց աշխատանքը պիտի կատարեն։ Ներկաները ուրախութեամբ ողջունեցին մեր երիտասարդներու այս գեղեցիկ ելոյթը։

Հանդէսին կազմակերպիչները թէյով եւ կարկանդակով պատուեցին ներկաները, հիւրամեծարութիւնը թողլով մեր դպրոցի երկսեռ փոքրիկներուն որոնք որքան յաջող իրենց երգերուն եւ արտասանութիւններուն մէջ, նոյնքան ալ վարժ էին հիւրասիրութեան կանոններուն։ Մեզի կը մնայ մաղթել որ տիկին ուսուցչուհին կարենայ տոկալ եւ անվհատ շարունակել իր դժուարին, բայց սրբազան առաքելութիւնը։ Ուժ եւ կարողութիւն բոլոր անոնց որոնք պիտի աշխատին Շավիլի հայ հասարակութեան մեծ մասին թմրած հոգիները հրահրելու, որպէսզի տարին գոնէ մէկ-երկու օր հայանան, եւ ձգելով սրճարաններու «պլոթ»ի սեղանները, գան հաղորդուին հայկական միւռոնով։

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (94)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Էնվէր փաշա խստիւ հակառակեցաւ Թալէաթ փաշայի հրաժարականին, բայց փոքրամասնութեան մէջ մնաց։ Տոքթ. Նազըմ, որ կրթական նախարար էր, մասնաւորաբար Պէհաէտտին Շաքիր, որ շատ ծայրայեղ էր, հրաժարականին հակառակ էին։ Երբ Մունտրոսի դաշնագիրը կնքուեցաւ, Քոնկրէն Թէճէտտիւտ անունը առաւ Իթթիհատի եւ Գարա Քէմալ պէյ կարգ մը մեծամեծները համոզեց որ հեռանան Թուրքիայէն, Էնվէր եւ Ճեմալ փաշաները համոզեց եւ Ճահիտ ու Հալիլ պէյերը չհամարձակեցան։ Քէմալ պէյ դիտել տուաւ թէ պէտք է քաշուին եւ սպասեն պատեհ առիթին։ Պէհաէտտին Շաքիր եւ Տոքթ. Նազըմ ալ երթալ կ'ուզէին, իսկ Էնվէր փաշա կը խորհէր Անատոլու անցնիլ եւ պահուըտիլ։

Նախագահ.— Ըսէք որ ազգին առջեւ երես չունէիք, անոր համար երթալ ուզեցիք, ազգը ձեզ պիտի յօշոտէր, այդ պատճառով փախաք։ Ամչցաք ազգին ենթարկուած վիճակէն։

— Կրնայ ըլլալ, բայց ես չփախայ։ Իթթիհատի դրամը Թէճէտտիւտի փոխանցուեցաւ, 120 հազար ոսկիի չափ դրամ կար, մէկ մասը արտասահման պիտի ղրկուէր, մէկ մասն ալ պիտի տրուէր կարօտ ընկերներու։ Թալէաթ փաշա եւ Գարա Քեմալ ասոր սաստիկ հակառակեցան։

— Վերջին հարցում՛ մը։ Ինչո՞ւ փախաք։

Թալէաթ պէյ լռեց։

Նորէն լսուեցաւ նախագահին ձայնը.— Անկեղծօրէն խոստովանեցէք։ Ձէիք կրնար ճակատաբաց ներկայանալ ազգին, անոր դատաստանին։ Կը վախնայիք որ ժողովուրդը ձեզ կտոր կտոր կրնայ ընել։

Քիւչիւք Թալէաթ պէյ դարձեալ լուռ մնաց։

ԴԷՊԻ ԿՈՎԿԱՍ

Նախագահը փոխեց նիւթը եւ հարցուց.

— Ձեր ձերբակալման մասին տեղեկութիւններ տուէք։

— Ես Իսթանպուլ մնացի եւ ձերբակալուեցայ, բայց յաջողեցայ փախչիլ Հալիլ փաշայի հետ։ Երբ փախանք եւ Թաւշանլը հասանք, Գարա Վասըֆ պէյ հաղորդեց որ Կովկասի եւ Ատրպատականի մէջ պիտի գործենք։ Անգարայի ճամբով Սվազ եկանք եւ Կազըմ փաշայի որոշումով անցանք Կովկաս։ Քանի մը օր մնացինք Էրզրումի բանակատեղին։ Նախիջեւանէ անցանք Ատրպէյճան, մեր նպատակն էր նիւթական միջոցներ գտնել, սակայն կառավարութիւնը Անատոլուի պայքարին կարեւորութիւն չէր տար։ Կուսակցութիւնները կը մաքառէին իրարու դէմ։

Ուզեցինք հաշտեցնել եւ միացնել զիրենք, անոնք չէին յուսար որ Անատոլուի պայքարը արդիւնաւոր պիտի ըլլայ։ Նուրի փաշա մեզմէ առաջ Կովկաս եկած էր, Տաղիստանի մէջ կը կռուէր Տենիքինի բանակներուն հետ։ Շատ մը Թուրք սպաներ ալ կային, եւ իւրաքանչիւր կուսակցութիւն կը ջանար զանոնք կարթել։ Կանչեցի Նուրի եւ Հալիլ փաշաները եւ պարզեցի կացութիւնը, բան մը ընել կարելի չէր։ Անատոլուէն օգնութիւն կ'ուզէին մեզմէ, բայց Մուսաւաթի կառավարութիւնը տարօրինակ դիրք մը բռնած էր, բոլոր ջանքերը ապարդիւն մնացին։ Մինչ այդ, Քեազըմ Գարա Պէքիր փաշա յանձնարարած էր որ պոլշեւիկներուն հետ յարաբերութեան մէջ մտնենք, մենք ալ բարեկամութիւն հաստատեցինք Անատոլուի օգնելու համար։ Թերեւս ալ սխալ ըրինք։ Անկէ վերջ Հալիլ փաշայի հետ Գարապաղ գացինք, այդ միջոցին Հայոց հետ կռիւները սկսած էին։ Վերադարձին, ճամբորդութիւն մը կատարեցի դէպի Պաքու, Հալիլ փաշա Մոսկուա էր եւ կարգ մը շահեր ապահովեց, մաս մը ոսկեդրամ առաւ, պոլշեւիկները ամբողջովին տէր էին կացութեան, իսկ Թուրքեստանի մէջ Թուրքեր, Թաթարներ, պոլշեւիկ կուսակցութիւն կազմելով կ'ուզէին գալ Թուրքիա։

ՈՒՐԻՇ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐ

Քիւչիւք Թալէաթ պէյ կանգ առաւ պահ մը, ամփոփեց միտքը եւ յետոյ շարունակեց.

— Ատեն մը վերջ Բագուի Համաժողովը գումարուեցաւ, պոլշեւիկները զանազան երկիրներէ ներկայացուցիչներ հրաւիրեցին, որոնց մէջ կը գտնուէր Քեազըմ փաշայի կողմէ ղրկուած քանի հոգինոց պատուիրակութիւն մը։ Այս համաժողովին մէջ խորհրդակցութեան նիւթ եղան էմփէրիալիստ պետութիւններու դէմ պայքարելու հարցը եւ ընկերային յեղաշրջութիւններու վերաբերեալ խնդիրներ։

(Շար.)

ՑՆՑՈՒԹԻՒՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մարեշալ Բուլկանին եւ Ն. Խրուշչեւ Մոսկուա վերադառնալով, դիմաւորուեցան արտակարգ խանդավառութեամբ: Անմիջապէս հրապարակային ժողով մը սարքուեցաւ օդակայանին մէջ: Քաղաքապետին բարի գալուստի ճառէն վերջ, Խրուշչեւ խօսք առնելով յայտարարեց.

— Գաղթավարութիւնը ամօթ մըն է մեր դարաշրջանին համար: Հնդկաստանի 370 միլիոն բնակիչները, Աֆղանիստանի ժողովուրդները մեր դաշնակիցներն են այն պայքարին մէջ զոր կը մղենք խաղաղութեան համար: Հնդկաստան մեծ եւ բարի դրացի մըն է: Լենին արդէն նախատեսած էր թէ Հնդկաստան, Չինաստան եւ Խ. Միութիւնը միանալով անյաղթելի ուժ մը պիտի կազմեն: Մեր մեծ բարեկամ եւ եղբայր չինացի ժողովուրդին համայնավարական յեղափոխութիւնը գաղթավարութեան իջնցուց հարուած մը որմէ երբեք պիտի չկրնայ ոտքի կանգնիլ: Գաղթավարութիւնը կը փլի ամէն տեղ»:

Բուլկանին եւս ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ իրենց ճամբորդութեան ամէնէն կարեւոր արդիւնքն եղաւ Խ. Միութեան եւ Ասիոյ երկիրներուն մերձեցումը »:

× Երկուշաբթի օրուան յետաձգուեցաւ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին գումարումը, որ տեղի պիտի ունենար այսօր, ուրբաթ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Գաւարիոյ բարունապետը, Տոքթ. Արմն Օբէնշթայն երբ Զուիցերիա երթալու կը պատրաստուէր: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ 111 անգամ գոհերու ցուցակ մը կազմած էր հատուցում պահանջելով, 21 միլիոն Ֆրանք շորթելու համար: Դատապարտուած էր 1952ին, բայց վճիռը նոր կը գործադրուի, քանի որ ամբաստանեալը կը փորձէր փախչիլ:

ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ մասնագէտներու գործադուլը դադրած չըլլալով, կառավարութիւնը զինուորական մասնագէտներ նշանակեց Օրլիի աշտարակին մէջ, իբրեւ ժամանակաւոր կարգադրութիւն: Փարիզի օդակայանը 105.000 ճամբորդ կորսնցուցած է նոյեմբերի վերջին երեք շաբաթներու ընթացքին:

ԿԻՊՐՈՍԻ անկախութիւն չտրուելու առաջարկ մը ներկայացուցին Անգլիոյ արհեստակցական միութիւնները:

ՁՄԵՌԸ սկսաւ երէկ: Ձիւնն ու ցուրտը հետզհետէ կը սաստկանան Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ: Շուէտի կառախումբերը չեն կրնար քալել, ճանապարհաւորակ ձիւն դիզուած ըլլալով:

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ
ԳԻՐՔԵՐ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, RUE RICHER - PARIS (9e)
Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Մանկութիւն չունեցող մարդիկ, Ա. Ծառուկեան, մատենաշար «Համազգային» Պէյրութ, 1955, գինը 700 Ֆրանք:

Դանիէլ Վարուժան, Դ. Ճիզմէճեան, (Դպրոցական կեանքը, Անտիպ նամակներ, Գրականութիւնը), մատենաշար «Ցուաքեր», Գահիրէ, 1955 գինը՝ 700:

Ընտանիքին բարեկամը եւ ընդարձակ երազահան, կազմեց՝ Կ. Կիլիկեցի, տպ. Կ. Տօնիկեան, Պէյրութ, գին 1000:

Նոր Քնար երգարան, կազմեց՝ Կարօ Գէորգեան, Պէյրութ, 1954, կազմուած՝ 1650 Ֆր. թղթակազմ՝ 1400 Ֆրանք:

Քաջն Նազար եւ ուրիշ 13 պատմուածքներ, Համաստեղ, Գահիրէ 1955: Գինը՝ կազմուած 1000, թղթակազմ 700 Ֆր.:

Սիամանթոյի ամբողջական գործը, Գահիրէ, կազմուածը՝ 1800 Ֆրանք:

Վերադարձ, Կ. Փօլատեան, Գահիրէ 1955, գինը 500 Ֆրանք:

Զրոյց, Կ. Փօլատեան, (Ահարոնի, Էմիւարի, Շ. Նարդունիի, Օ. Պէրպէրեանի, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի հետ) Փարիզ, 400 Ֆր.:

Վէրք Հայաստանի, Խ. Աբովեան (Նոր տպագրութիւն), Պէյրութ 1954, (կազմուած) 700 Ֆրանք:

Ամէնուն տարեգիրքը, Կարօ Գէորգեան, Գ. տարի, 1956, պատկերազարդ, 616 էջ, գինը՝ 1200 Ֆրանք:

Գիւղը,, Համաստեղ, Բ. տպ. Աղգակի, Պէյրութ, 1955: Գինը՝ 600 Ֆրանք:

Պատմութիւն Հայ Գաղթականութեան, Բ. հատոր, 722 էջ, Գահիրէ, 1955: Գինը՝ 1500 Ֆրանք:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ ԵՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Նուիրուած Կ. Փօլատեանի նոր գործին՝ ՎԵՐԱԴԱՐՁ:

Այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Նուայի սրահը:

Կը խօսին՝ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կ. Փօլատեանի գործը կը վերլուծեն — Պ. ԲԵՆԻԱՄԻՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ, Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՀԱՃԵԱՆ:

Օր. Ա. Սարգսեան կ'արտասանէ «Վերադարձէն» հատուածներ, զոր Ֆրանսերէնի թարգմանած է

ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

Հաւաքոյթի ընթացքին գիրք չի ծախուիր (Գինեձօնի մասնակցութեան համար ոք եւ է վճարում չկայ):

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ՝ Տէր եւ Տիկին Ց. Հաթէմեան նուիրած են արծաթեայ ոսկեզօծ միւռոնթափի աղաւնի մը, որուն օծումը պիտի կատարուի այս կիրակի, տօն Ս. Ստեփաննոսի: Այս առիթով հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Հաթէմեան եւ Լուսարարեան գերդաստաններու ննջեցեալներուն, ինչպէս նաեւ Դպրաց Դասի ննջեցեալ անդամներու յիշատակին:

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ պարանցիկ հաւաքոյթ մը, կազմակերպուած Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ:

Կիրակի 8 Յունուար ժամը 3էն 10, Ազգ. տան թատերասրահը: Ջերմութիւնը ապահովուած է:

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները եւ համակիրները:

ԲՈԼՈՐԻՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԾԱՆՈՒՑԱՆԵԼ ԹԷ Պ. Ա. ԱՂԱՄՃԱՆԻ մահուան պատճառով, ՆԱՍԻՈՆԱԼԻ ընդհ. գործակալութիւնը յանձնուած է Պ. ԿՐՕՆԻԿ ԱԼԵԱՆԻ, ապահովագրական խորհրդատու:

Կ'ընդունի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 6.30, իր գրասենեակը՝

28, Rue de la Victoire
Tél. TRU. 76 - 68

***

Պ. ԿՐՕՆԻԿ ԱԼԵԱՆ, ապահովագրական խորհրդատու

28, Rue de la Victoire

Կը փնտռէ լուրջ պաշտօնեայ մը, գործակալի (սիւրօ) գործերու վարժ, նախընտրաբար ապահովագրութեան ծանօթ: Ներկայանալ ժամը 3էն 6.30:

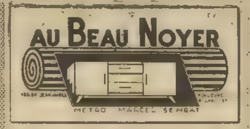

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

185, Bd. Jean Jaurès
Boulogne - Billancourt
Métro MARCEL SEMBAT

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ շրջաններու Ազգ. Միութեան Նիկոմիթիոյ առաջնորդ Ստեփաննոս արք. Յովակիմեանի հոգւոյն համար հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի, այս կիրակի, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հանգուցեալ Այրի Տիկին Լուսիա Մխեեանի (ծնեալ Գասապեան) մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Պոմոնի Ս. Գ. Լուս. եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի: Կը խնդրուի յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ եկեղեցին, ժամը 10.30ին:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայկազեան վարժարանի գիշերային դասընթացքները տեղի կ'ունենան ամէն ուրբաթ իրիկուն ժամը 7էն 10, Ազգ. Տան սրահին մէջ: Դասախօսն է Տիկին Է. Այվազեան:

Այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին պիտի խօսի Պ. Արտաւազդ Պէրպէրեան, հայկական ճարտարապետութեան մասին:

Մոգական լապտերով պիտի ցուցադրուին Հայաստանէն նոր եկած նկարներ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Հայկանոյշ Ղազարոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Նորայր Տէպէճեան, եւ ազգականները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Վահրամ Ղազարոսեանի մահուան առթիւ:

⁂

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է երեք հազար Ֆրանք Տէր եւ Տիկին Նշան Դարբինեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, իրենց խնամիին Պ. Սիմոն Նիկողոսեանի դամբանականին մահուան առթիւ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանի, խնամուած խմբագրութեամբ, պատկերազարդ եւ օգտակար գիտելիքներով: Կը խնդրուի փութացնել ապսպրանքները: Գին 200 փրանք:

Ստանալու համար դիմել՝
Մարտիրոսեան

6, Bl. Neuf, St. Jérôme, Marseille

Դրամական առաքումները կատարել՝

Agopian Barsam, 10, Rue Colbert, Marseille

Հրապարակ ելաւ

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ
1956
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

616 էջ
Եւ հարիւրաւոր նկարներ անհամար նիւթերով:
Գինը 1200 փրանք
(Թղթատարի ծախք 100 փրանք)
Դիմել ՅԱՌԱՋի եւ Փարիզի հայ գրավաճառներուն:

Օր. ՄԱՐԻՉ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Պ. ՎԱՀԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ
(Բժիշկ – տեղակալ)
Ամուսնացած
Վալանս, 10 Դեկտեմբեր, 1955

ՁԵՐ ՃԱՐԹՕՆՔԻ
(REVEILLON)
ԵՐԵԿՈՆ ԼԻԼԱՅԻՆ ՄՕՏ

Պիտի ունենաք անուշ, գաղտնի
հայկական քօֆիկը, միտիա, տերեւով տոլմա եւ աւանդական անուշապուրը, բազմատեսակ աղանդերներ, արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ եւ անուշեղէններ:
ՇԱՄՓԱՆԵԱ
Օղին և ըմպելի բոլոր խմիչքները միշտ պատրաստ պիտի գտնէք:
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ
Մասնակցութեամբ Ալֆոնսի, Փեքմէզի եւ Գարեգինի, ինչպէս նաեւ Տիկին Իքսի հայկական եւ արեւելեան երգերով եւ պարերով:
Կանխաւ ապահովեցէք ձեր սեղանը
24, Rue St. Lazare TRI. 31-62,
Métro Notre Dame de Lorette

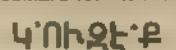

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել թէ Փարիզէն այրի Տիկին Մ. Թարագճեան 500 Ֆր. նուիրած է վերջին պարահանդէսին առթիւ:

Կ'ՈՒԶԷ՞Ք
ՕԳՏԱԿԱՐ ՆՈՒԷՐ ՄԸ ԸՆԵԼ

Ապահովեցէք հիմակուընէ լաւագոյն եւ կատարելագործուած սուրճի ելեկտրական աղօրիք մը՝
ՄԻՇՏ ԹԱՐՄ
ՄԻՇՏ ՀԱՄՈՎ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ թէ Ֆրանսական սուրճ խմելու համար՝

Գին՝ 11.900 փրանք
Դիմեցէք ձեր ելեկտրավաճառին կամ՝
APPAREILLAGE ELECTRO-MECANIQUE
14, Rue Rochambeau, Paris (9)
Գաւառի համար կը ղրկուի
Contre Remboursement

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՍԿԱՒԱՌԱԿԸ

Chants Liturgiques de l'Eglise Arménienne Apostolique
Disque Microsillon 33 Tours 1/3 Contrepoint - Vogue No. 20.114
ՊԱՏԱՐԱԳ, ՏԱՂԵՐ ԵՒ ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐ
Մասնակցութեամբ՝ Փարիզի Եկեղեցւոյ Դպրաց Դասու երկսեռ երգչախումբին
Ղեկավարութեամբ՝ ՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

46 վայրկեանի տեւողութեամբ այս սկաւառակին վրայ արձանագրուած են 20 կտորներ, Պատարագէն հատուածներ.— (Ով գերահրաշ ծաղիկ, Գովիա' Երուսաղէմ զՏէր, Սուրբ Աստուած, Փառք, Մարմին Տէրունական, Հրեշտակային, Սուրբ, Ցամենայնի, Հոգի Աստուծոյ, Ամէն եւ ընդ Հոգւոյդ քում, Միայն Սուրբ, Օրհնութիւն, Տէր Ողորմիա, Հայր Մեր, Եղիցի): Շարական եւ Տաղեր՝ (Արծաթափրութեամբ, Սարսափելի Հողմոյ նման, Ով զարմանալի, Աչքն ծով, Այսօր ձայնն Հայրական):

Մեներգած են Օր. ԻՐԻՍ ԳԻՒԼԳԻՒԼԵԱՆ, Պ. ԽԱՉԻԿ ՆՇԱՆԵԱՆ

Կողքը ունի երկար բացատրական մը Հայ Եկեղեցւոյ ծագման, իր երաժշտութեան, Հայկ. նօթագրութեան մասին, ինչպէս նաեւ ֆրանս. թարգմանութիւնը բոլոր կտորներուն:

Գին 2600 Ֆրանք: Ստանալու համար դիմել The Record Shop, 36 Rue de Moscou, LAB. 85-23

ARA BARTEVIAN 14, Rue Petit (BOt, 99-22) Բոլոր երաժշտ. մեծ վաճառատուները. կամ եկեղեցւոյ դիւանատունը

4, Rue du Dragon, boutique oux disques

Փնտռել նաեւ Հայ ժողովրդ. երաժշտութեան սկաւառակը որ մեծ յաջողութիւն ունեցաւ միջազգային հրապարակին վրայ: Թիւ 20.103 (16 կտոր):

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9°
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 24 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • SAMEDI 24 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7860 31° ANNÉE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3271

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ 1955ԻՆ

•

Դ.— ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Հայկական միջնաշխարհ մը կազմուած է Միջին Արեւելքի մէջ, հոծ բնակչութեամբ, — Եգիպտոս (դիմացը՝ Կիպրոս), Լիբանան, Յորդանան, Սուրիա, Իրաք եւ Իրան :

Ցիրուցան համրանքներն ալ հաշուելով ընդհանուր թիւը կը հասնի 350.000ի: Մեծ մասով Հայաստանի Արհաւիրքին մնացորդացը, որ յաջողեցաւ նոր բոյներ հաստատել եւ գործել ճակատաբաց, կենդանութիւն տարածելով իր բոլորտիքը :

Այստեղ չենք ուզեր խճողել նիւթը, վիճակագրական տեղեկութիւններ կցելով : Մեր թերթը օրը օրին կը հետեւի այդ գաղութներու ազգային, ընկերային եւ կրթական գործունէութեան, որ կրնայ ներշնչարան մը դառնալ արեւմտեան Եւրոպայի համար:

Վրաններու տակ եւ մթերանոցներու, պանդոկներու մէջ ապաստանած բազմութիւնները յաջողեցան այդեստանի վերածել աքսորի ճամբաները, անճանաչելի դարձնելով ամբողջ շրջապատը :

Այս հրաշքը գործուեցաւ անսասան հաւատքով եւ յարատեւ աշխատանքով, ներքին եւ արտաքին պոհաբերութեամբ :

Եթէ Եգիպտոսի եւ Իրանի մէջ ունէինք արդէն ազգային իշխանութիւն, դպրոցներ եւ ուրիշ հաստատութիւններ, Լիբանանի, Յորդանանի, Սուրիոյ եւ Իրաքի գաղութներուն վերակազմութիւնը եւ զարգացումը կը պարտինք այդ հաւաքին ու յարատեւութեան :

Անցնող տարուան ընթացքին, սուր վէճեր ծագեցան Եգիպտոսի մէջ՝ թեմական ընտրութեանց առթիւ, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ՝ կաթողիկոսական ընտրութեան ձգձգման հետեւանքով :

Կարելի է ըսել թէ սերունդի եւ դաստիարակի պայքար մըն է որ կը մղուի :

Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ ջոջերը ասպարէզ նետուեցան, ազգային իշխանութիւնը գրաւելու համար իբրեւ «անկախներ»: Եւ յաջողեցան, իրենց խմբէն քաշելով զոյնզոյն խմբակցութիւններ :

Այդ միացեալ ճակատին դէմ Դաշնակցութիւնը առանձին չահեցաւ քուէներու գրեթէ կէսը:

Նոյն խայտաբղէտ բազմութիւնը կատարեալ «ճիհատ»ի մը ձեռնարկած է Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ, տիրանալու համար ազգային իշխանութեան; Կաթողիկոսներու խնդիրն ալ իւղ կը լեցնէ կրակին վրայ :

Իրենց նպատակին հասնելու համար, Հալէպի «խաչակիրները» դիմում կատարեցին մինչեւ Դամասկոս, փորձելով լուծել տալ Գաւառ. Ժողովը :

Մինչ այս մինչ այն, Անթիլիասի կաթ. տեղապահը, Խադ արք., որ երրորդ անգամ յետաձգած էր ընտրութիւնը, ստիպուեցաւ հրաժարիլ եւ իրեն յաջորդեց Լիբանանի առաջնորդը, Խորէն եպիսկ. Որոշուած է ընտրութիւնը կատարել յառաջիկայ Փետր. 14ին :

Տարուան գլխաւոր դէպքերէն մէկն եղաւ Համազգային ընկերութեան եւ Փալանճեան ճեմարանի 25ամեակին տօնակատարութիւնը, որ իր բարոյական յաջողութեան հետ ապահովեց պատկառելի գումարներ՝ մանաւորապէս Հիւս. Ամերիկայի, Լիբանանի եւ Ֆրանսայի մէջ :

Նոյնքան ուրախալի պարագայ մը՝ Հալէպի Քարէն – Եփփէ ճեմարանին գիշերօթիկներու յատուկ շէնքին կառուցումը՝ շնորհիւ ամերիկահայ բարերարի մը:

Կրթական ճակատին վրայ խորապէս գնահատելի աշխատանքներ կատարուեցան Իրանի մէջ եւս, դպրոցական շէնքերու վերակառուցումով եւ աշակերտներու բազմացումով: Նարդունին մինչեւ այսօր ալ խանդավառութեամբ կը նկարագրէ իր տեսածները :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ

•

« ՇԱՆՐ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐ ՊԻՏԻ ԾԱԳԻՆ », ԵԹԷ...

Անցեալ օր գրած էինք թէ Յունաստան կ'ամբաստանէ Սելանիկի Թուրք հիւպատոսը եւ փոխանորդը, իբրեւ բարոյապէս պատասխանատու Մ. Քեմալի ծննդավայրին դէմ արձակուած ռումբին, որ պատրուակ ծառայեց Սեպտ. վեցի բարբարոսութեանց: Այս առթիւ ձերբակալուած են հիւպատոսարանին դռնապանը եւ Թուրք ուսանող մը :

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Յունաստանի, ազդարարելով թէ «որեւէ անպատշաճ արարք Սելանիկի ընդհ. հիւպատոսին դէմ ծանր անդրադարձումներ պիտի ունենայ Թուրքեւյունական յարաբերութեանց վրայ »:

Անատոլուի գործակալութիւնը հաստատելով այս լուրը, կ'աւելցնէ. — Կառավարութիւնը այսօր (22 Դեկտ.) ազդարարեց հելլենական կառավարութեան թէ որ եւ է վանճահ եւ անարդարանալի ճնշում Սելանիկի մեր հիւպատոսներուն վրայ պիտի ստիպէ ձեռք առնել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները » :

Միեւնոյն ատեն Թուրքիոյ արտաքին գործերու նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, ամբաստանելով Յունաստանը թէ «անվերջ պահանջներ կը ներկայացնէ Սեպտ. վեցի խռովութեանց առթիւ»: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ Յունաստանի վարչապետը, Կոստանդին Քարամանլիս չորս պայմաններ դրած է պալքանեան զինակցութեան անդամներու ժողովին գումարման համար. —

1. Հատուցում Յոյներու կրած վնասներուն համար:— 2. Երաշխաւորութիւն Թուրքիոյ յոյն փոքրամասնութեան համար; — 3. Պատիժ Սեպտ. վեցի խռովութեանց պատասխանատուներուն : — 4. Արտօնութիւն յոյն ձկնորսներուն՝ աշխատելու Թրքական ջուրերուն մէջ :

Թրքական զեկոյցը այս պահանջներուն կը պատասխանէ արձանագրելով հինգ պարագաներ. —

1. Թրքական կառավարութիւնը քանիցս եւ պաշտօնապէս յայտարարեց թէ լիովին հատուցում պիտի տրուի նիւթական կորուստներուն համար: Արդէն կարգադրուած է յունական կորուստներու խնդիրը Իզմիրի մէջ :

2. Գալով այն պահանջին թէ հատուցումներու խնդիրը պէտք է նախապէս կարգադրուի, պալքանեան խորհուրդի ժողովին մասնակցելու համար, Թուրքիա այն տեսակէտն ունի թէ միջազգային պարտաւորութիւնները պէտք չէ զոհուին երկու կողմերու միջեւ ծագած վէճերու :

3. Խռովութիւններէն վերջ ձեռք առնուած խիստ միջոցները եւ Թրքական կառավարութեան կրկնակի յայտարարութիւնները ամէնէն հաստատուն երաշխաւորութիւնը կը կազմեն Թուրքիոյ յոյն փոքրամասնութեան պաշտպանութեան համար :

4. Գալով խռովութեանց պատասխանատուները պատժելու պահանջին, Թուրքիա գիտէ թէ ինչպէս պիտի վարուի : Զանգուածային ձերբակալութիւններ կատարուած են եւ քննութիւններն ու հետապնդումները կը շարունակուին :

5. Ինչ կը վերաբերի ձկնորսութեան իրաւունքներուն, Թուրքիա որեւէ կապ չի տեսներ այս հին վէճին եւ Թուրքեւյունական յարաբերութեանց բարելաւման միջեւ :

Եզրակացնելով, զեկոյցը կը յայտարարէ թէ Թուրքիա «ծայր աստիճան ցաւալի» նկատած է Սեպտ. վեցի խռովութիւնները եւ իր կարելին կատարած է, որպէս զի Թուրքեւյունական բարեկամութիւնը եւ զինակցութիւնը չտուժեն այս դէպքերուն հետեւանքով :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԳՈՆԷ ԱՅՍ ԱՌԹԻՒ...

Տեղական թերթերը էջերով ծանուցումներ կը հրատարակեն հին եւ նոր գիրքերու մասին, տօնական օրերու առթիւ :

Կ'առաջարկեն գնել այս կամ այն շարքը, իբրեւ լաւագոյն կաղանդչէք :

*«Յառաջ»*ի չորրորդ էջին մէջ ալ համեստ ազդեր կ'երեւան, նոյն յանձնարարութեամբ: Առանց ռնամէջ եւ շռնդալից «ռէքլամ»ներու :

Կը ծանուցուին գիրքեր որոնք իրական արժէք մը կը ներկայացնեն, իբրեւ բարձի գիրք :

Անշուշտ շատ աւելին կը գտնուի Փարիզի եւ Մարսէյլի գրավաճառներուն քով :

Միւս կողմէ, շարունակ նոր հրատարակութիւններ կը հասնին Լիբանանէն եւ Եգիպտոսէն :

Պէյրութի մէջ «Համազգային»ը եւ ձեռներէց անհատներ — մեծ մասով երիտասարդ — կը ճոխացնեն հրատարակութեանց տեսակները, թուղթը եւ տպագրութիւնն ալ ազնուացնելով :

«Յուսաբեր» հրատարակչականը անդադար կը բանի, հրապարակ հանելով հին եւ նոր արտադրութիւններ, ընտիր տպագրութեամբ :

Վերջին նորութիւնը՝ երկու փառաւոր հատորներ, « Դար մը գրականութիւն » , մօտաւորապէս 1500 էջ: Տքնաջան երկասիրութիւնը գրագէտ – ուսուցիչ Մինաս Թէօլէօլեանի, որ յոգնիլ չի գիտեր:

Երեւանէն ալ նոր գիրքեր կը հասնին պարբերաբար, մատչելի գիներով :

Անցեալ օր կը մտածէի առաջարկել մեր գրավաճառներուն որ ցուցահանդէս մը սարքեն Ազգ. Տան մեծ դահլիճին մէջ, զարկ տալու համար հայերէն գիրքերու վաճառման :

Կը մտածէի,— գոնէ այս առթիւ թող մեր «ազգային ազգը» տեսնէ թէ մենք ալ խոտ չենք մնար: Ոչ ստեղծագործութեամբ, ոչ ալ հրատարակչական ճաշակով եւ յառաջդիմութեամբ :

— Ինչ ալ ընենք անօգուտ է, մրմռաց մէկը :

— Ա՛յ մարդ, *էֆթալժ*ի երկրին մէջ կ'ապրինք: Չե՞ս տեսներ ի՛նչ հնարքներ կը մտածեն, ինչպէս կը ճոխացնեն եւ կը զարդարեն ապակեփեղկերը, յաճախորդ որսալու համար :

— Անօգուտ է, անօգուտ, շատ – շատ *Երազահան* կամ Նաարէտոին Հոճա *պիտի* փնտռեն: Եւ կամ աժան քերական մը պզտիկներուն համար:

... Ճի՞շդ է, Տիկիններ եւ Պարոններ: Ձեր մամիկները *Նարեկ* մը կամ *Սաղմոս* մը կը պահէին իրենց բարձին տակ, շատերը՝ առանց կարդալ գիտնալու: Դուք որ կարդալ – գրել գիտէք, ամօթ չէ՞ որ ծրար մը հայերէն գիրք չգնէք այս տօնական օրերուն — գոնէ ա՛յս առթիւ — իբրեւ կաղանչէք՝ *ձեզի* համար...

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

Ապահովութեան Խորհուրդին Դեկտ. 22ի նիստին մէջ, Սուրիա պաշտօնապէս պահանջեց Ազգաժողովէն վտարել Իսրայէլը եւ տնտեսական պատիժներ տնօրինել: Սուրիական պատուիրակը բանաձեւ մը ներկայացուց այս առթիւ, Իսրայէլը պատասխանատու համարելով Դեկտ. 11ի յարձակման որուն հետեւանքով սպաննուեցան 56 Սուրիացիներ եւ վեց Իսրայէլացիներ :

Պատուիրակը հերքեց Իսրայէլի տարբերակութիւնները եւ պնդեց թէ Տիբերիայի շրջանին մէջ կատարուած յարձակումը « կանխամտածեալ մարդասպանութիւն էր»:«Պատերազմական գործողութիւն մը՝ նացիական ձեւով»: Յետոյ բացատրեց թէ Իսրայէլի վարիչները կը յիշեցնեն «հիթլերական մանրանկար կարգուսարք մը». Եւ եզրակացուց. — « Ազգաժողովը, որ յաղթական հանդիսացաւ այդ կարգուսարքին դէմ բացած պայքարով, պարտաւոր է արմատախիլ ընել այս նոր խլիրդը » :

Իսրայէլի պատուիրակը, Պ. Էբան, յայտարարեց թէ Սուրիա կը փորձէ փաստօրէն իւրացնել Տիբերիոյ լիճը, որ մաս կը կազմէ Իսրայէլի, համաձայն զինադադարի պայմանագրին : Այս առթիւ յիշեց Սուրիոյ զինուորական հրահանգները: Յետոյ բացատրեց թէ Սուրիա դիրքեր հաստատած է թէ իր երկրին եւ թէ Իսրայէլի մէկ հողաշերտին վրայ, տիրապետելու համար բուն Իսրայէլի հողին. « Իսրայէլի կառավարութիւնը չի կրնար լրջօրէն նկատի չառնել Սուրիոյ սպառնալիքները որոնք ուղղուած են իր հողային ամբողջութեան եւ Միջին Արեւելքի խաղաղութեան դէմ»: Եւ վերջապէս մեղադրեց թէ Սուրիա բոլորովին կ'անտեսէ զինադադարի պայմանները:

Երկու կողմերը լսելէ վերջ Ապահովութեան Խորհուրդը որոշեց յետաձգել այս երկարատեւ նիստը, քննելու համար յանձնուած վաւերագիրները:

× Յորդանանի վերջին խռովութեանց հետեւանքով 41 սպաննուած եւ 150 հոգի վիրաւորուած են Ամմանի մէջ, ինչպէս կ'ըսէ պաշտօնական զեկոյց մը: Տեղեկութիւններ կը պակսին Երուսաղէմի հին քաղաքամասի կորուստներու մասին: Բարեկարգութիւնը վերահաստատուած է եւ Ծնունդի ուխտագնացութիւնները պիտի կատարուին անարգել, ինչպէս եւ սանդական արարողութիւնները՝ Բեթղեհէմի մէջ :

× Մոսկուայի անթենը կը գովէ Յորդանանի «քաջարի ընդդիմադիրները» որոնք

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

60.000 ՆՈՐ ԶԻՆՈՒՈՐ ԴԷՊԻ ԱԼԺԵՐԻԱ

Կառավարութիւնը գործի ձեռնարկած է, գոհացում տալու համար Ալժերիոյ կուսակալին, որ վաթսուն հազար նոր զինուոր կը պահանջէր բարեկարգութիւնը ապահովելու համար : Առաքումը պիտի կատարուի աստիճանաբար: Միեւնոյն ատեն որոշուեցաւ մասնաւոր մարմին մը ղրկել Ալժերիա, մանրամասն քննութիւն կատարելու համար կացութեան մասին :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, ապստամբները կը շարունակեն թռուցիկներ ցրուել, Ծնունդի տօներուն առթիւ: Կը վախցուի որ ահաբեկիչները խռովութիւններ սարքեն աւելի լայն ծաւալի մը վրայ, գրգռելով իսլամական մոլեռանդութիւնը: Զինուորական իշխանութիւնները կը կարծեն թէ ազգայնականները կ'ուզեն օգտուիլ Ֆրանսայի երեսփ. ընտրութիւններէն, պատեհ ժամուն գործի ձեռնարկելու համար: Իրենց նպատակն է հիմնովին փոխել Ալժերիոյ ներկայ կարգուսարքը: Կիրակի օր Ալժերիա պիտի մեկնի վարչապետին գլխաւոր խորհրդականը, Պ. Ժաք Տիւհամել, խորհրդակցելու համար կուսակալին հետ :

Ըմբոստները կը շարունակեն յարձակումներ կատարել երկրին զանազան սերուն մէջ: Անցեալ օր վեց հոգի եւս ըսպաննուեցան : Կուսակալը կը յայտնէ թէ նոր համախմբումներ տեղի կ'ունենան Կոստանդինի շրջանին մէջ, թէ զէնքի մաքսանենգութիւն կը կատարուի Լիբիոյ սահմանագլուխէն

ՎԱՆԻ ՏՈՔԹ. ԸՇԸՐԸ

Գ.

Տանը էր Տոքթ. Ըշըրի վիճակը մանաւանդ: Գայլագիտի մօտերն էր որ տեսայ իր միաձի փոքրիկ կառքը: Վրան կապուած պատգարակի մը մէջ պառկած էր մէկը, ծածկուած թանձր փոշիով: Ճերմակ, թափանցիկ քօղ մը կը ծածկէր դէմքը: Հարցուցի ծանօթ ձիապանին, որ կը քաշէր ձիու սանձէն, թէ ո՞վ էր պատգարակին մէջ պառկողը :

— «Տոքթ. Ըշըրն է», ըսաւ: «Խելք չկայ վրան. Կրակներու մէջ կ'այրի: Տարաւէն կը մեռնի: Ջո՛ւր, ջո՛ւր կը պաղատի»

Ջո՛ւր: Ուրկէ՞ ճարել: Հաղուադէպօրէն մեր հանդիպած գետակները, առուները՝ կը վերածուէին տիղմի, թրիքահամ ու միզահոտ՝ հազարաւոր մարդոց, անասուններու, սայլերու ու նահանջող բանակի ձիերու եւ փուրգոններու անցքէն: Ճահիճները՝ գարշահոտ: Կարծէք թարախ: Ի՞նչպէս խմել:

Եւ մնացած էին ու մազապուրծ ազատուած Բերկրիի ահաւոր ջարդէն :

Վերջապէս կը հասնի Երեւան, ու իր պաշտօնակիցներու հետ Թիֆլիս, ուր ատեն մը մնալով կ'ապաքինի ու կը մեկնի Ամերիկա: Հոս է, որ, եթէ չեմ սխալիր, կը կնքէ իր մահկանացուն Տիկին Րէյնոլտսը :

Ամերիկայի մէջ Տոքթ. Ըշըր, Տոքթ. Րէյնոլտսի եւ Միսթըր Եարոյի հետ կը լծուին հայանպաստ քարոզութեան: Կը շրջին զանազան քաղաքներ: Եկեղեցիներու բեմերէն, կրօնական եւ բարեսիրական միութիւններու ամպիոններէն կը նկարագրեն, ականատեսի բերնով, մեր քրիստոնեայ, անմեղ ժողովուրդին վրայ գործադրուած անլուր վայրագութիւնները :

Կը խօսին այն աննկարագրելի թշուառութեան մասին՝ որուն մատնուած էր Վասպուրականի գաղթող ժողովուրդը. Ո՞ր գրիչը պիտի համարձակէր նկարագրել այս ահռելի թշուառութիւնը: Ժողովուրդ մը՝ տաքինի, շինարար, ստեղծագործ՝ բռնօրէն զրկուած իր պապենական հողերէն: Իր կանանչաւէտ դաշտերէն, իր զովասուն ձորերէն ու լեռներէն: Իր կարկաչուն, սառնորակ առուներէն եւ աղբիւրներէն: Եւ յանկարծ քշուած, տաժանելի պայմաններու մէջ, դէպի Արարատեան դաշտի ամառնային վառարանը, անհանդուրժելի կլիման: Անպատսպար ու անապաստան: Փողոցներու ու անստուեր դաշտերու մէջ: Բաց երկնքի տակ: Ցուրտը 40 – 50 աստիճան տօթ: Գիշերը մինչեւ ոսկորները թափանցող խոնաւութիւն: Անվարժ տաք եւ վատառողջ ջուրերն: Անօթի ու զուրկ բժշկական խնամքէ.

Ու զանազան համաճարակներ՝ որոնք կը հնձէին հարիւրաւոր կեանքեր ամէն օր: Ու սիրտեր քարացած: Եւ աչքեր ցամաքած՝ զուրկ պուտ մը արցունք թափելու մխիթարութենէն իրենց մեռնող հարազատներու վրայ՝ որոնց մարմինները իրարու վրայ կը դիզուէին սայլերու մէջ՝ փոխադրուելու համար հասարակաց փոսերը՝ անհետ կորսուելու համար: Մարմիններ՝ որոնցմէ շատեր պէտք էր որ Պանթէոններու մէջ հանգչէին :

Ու այսպէս 40 – 50 հազար երկու, երեք ամսուան մէջ :

Ա՞յս պիտի ըլլար ճակատագիրը ժողովուրդի մը որ դիւցազնական պայքարով փրկեց իր կեանքն ու պատիւը վայրագ ցեղի մը ճանկերէն: Մաքրեց իր պապենական հայրենիքը անոր պիղծ գարշապարներէն եւ իրականացած կարծեց իր դարաւոր երազը — ապրիլ անոր մէջ ազատ, խաղաղ ու բարգաւաճ կեանքով Ո՜հ, բիւր եւ բիւր նզովք քեզ, ով հայակեր Ցարդ Ռուսիոյ, ու քու հրէշատիպ Լոպանովներուն: Հեղինակներ՝ այս ծրագրեալ, անորակելի անարդարութեան :

Բայց անցնինք :

Մեր այս երեք ազնիւ բարեկամներու քարոզութիւնը կը յուզէ սիրտերը Ամերիկայի քրիստոնեայ, մարդասէր դասին, ու կարեւոր դեր կը խաղայ «Հայերուն եւ Ասորիներուն օգնող Ամերիկեան կոմիտէ»ի կազմութեան մէջ :

Այս կոմիտէի կողմէ, 1917ի գարնան, Միսթր Եարոյի նախագահութեամբ, Հայաստան եկան խումբ մը Ամերիկացիներ, որոնց մէջ էր նաեւ Տոքթ. Րէյնոլտս: Տոքթ. Ըշըր չէր կրցած գալ արկածի մը պատճառով :

Մեր նիւթէն դուրս է տալ պատկերը այն հսկայական, բազմատեսակ օգնութեանց՝ որ այս կոմիտէն, այդ օրերէն մինչեւ դեռ տասնեակ մը տարիներ (1919էն Նիր Իսթ Րիլիֆ) անունով, ընծայեց Հայաստանի մեր տասնեակ հազարաւոր որբերուն ու գաղթականներուն

Ըսեմ միայն որ, երբ Տոքթ. Ըշըր Հայաստան վերադարձաւ (1919), Երեւանի շրջանի (Երեւան, Էջմիածին, Աշտարակ, Ղամարլու, Նոր Պայազիտ) Ամերիկեան Նպաստամատոյցի որբանոցներու մէջ կը պատսպարուէին ու կը կրթուէին մօտ 8000 որբեր ու որբուհիներ :

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Գ. ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏԸ ՍԿՍԱԾ Է...

Ամերիկեան թերթ մը կը գրէ թէ Գ. աշխարհամարտը սկսած է տասնըվեց տարիէ ի վեր, թէ Խ. Միութիւնը կը շահի, իսկ Մ. Նահանգները կը կորսնցնեն :

740 միլիոն հոգի, ինը միլիոն քառ. քիլոմեթրի վրայ, բաժնուած տասնըեօթ երկիրներու միջեւ, կը գտնուին խորհրդային խմբակցութեան մէջ :

— Արեւմտեան երկիրները միեւնոյն թուականներուն քարոյապէս կորսնցուցին 693 միլիոն բնակիչներ, որոնք կ'ապրին տասնըմէկ միլիոն քառ. քիլոմեթրի վրայ, քսաներեք երկիրներու մէջ :

Ահաւասիկ այն զէնքերը զորս կը գործածէ Խ. Միութիւնը եւ որոնք շփոթութեան կը մատնեն Ամերիկացիները :

Առաջինը Խ. Միութեան քարոզութեան զէնքն է: Առանց վառօդի եւ հիւլէական ռումբի, գաղափարները հրասայլերուն տեղը կը բռնեն: Խ. Միութիւնը եւ արբանեակները տարեկան հազար միլիառ Ֆրանք կը ծախսեն լսելի ընելու համար համայնավարութեան խօսքը, առանց հաշուելու համայնավարական կազմակերպութիւններու ծախսած գումարները զանազան երկիրներու մէջ (Ֆրանսայի մէջ քարոզութեան համար տարեկան մօտ յիսուն միլիառ Ֆրանք կը ծախսեն այս կազմակերպութիւնները):

Երկրորդ զէնքը պատգամաւորներու փոխանակութիւնն է արեւմտեան պետութեանց հետ. 363 խորհրդային պատգամաւորներ ամէն արհեստէ (գիտուն, արհեստագէտ, օճնարքաններու, միութենական անդամ եւայլն), ոչ-համայնավար երկիրները մտան 1954ի ընթացքին եւ Ռուսերը ընդունեցան իրենց կարգին 683 օտար պատգամաւոր միեւնոյն տարին (որոնց 237ը արեւմտեան Եւրոպայէն):

Երրորդ զէնքը — միջազգային առեւտուրն է: Խ. Միութիւնը կրնայ աւելի շատ ապրանք առաջարկել օտար երկիրներու, քան Մ. Նահանգները:

Խ. Միութիւնը Եգիպտոսի զէնք կ'առաջարկէ անոր բամպակին եւ բրինձին փոխարէն, Աֆղանիստանի կ'առաջարկէ ուրիշ անմրցելի ապրանքներ, Լիբանանէն ծխախոտ եւ պտուղ կ'ուզէ գնել, Միջին Արեւելքի քարիւղին ձեռք կ'ուզէ զարնել: Այսպէս խորհրդային խմբակը արեւմտեան պետութեանց ձեռքէն կը խլէ այն ամէնը, որոնց համար անոնք նոյնքան նպաստաւոր գին չեն կրնար տալ: Եւ հետզհետէ Կրեմլին իր մէջ կը քաշէ այն երկիրները որոնց շուկան գրաւեց :

Չորրորդ զէնքն է տնտեսական օժանդակութիւնը: Ամերիկեան այս զէնքը իր դէմ կը դառնայ: Զուտ առեւտրական առաջարկներէ նաեւ, Խ. Միութիւնը իր արհեստագիտական օժանդակութիւնը կ'առաջարկէ իր գրաւած շուկաներուն: Ան պատրաստ է մասնակցելու Ասուանի ամբարտակին (Եգիպտոս), Հնդկաստանի մէջ պողպատի ճարտարարուեստի ստեղծումին եւայլն :

Խորհրդային տնտեսական այս յարձակողականն էր որ ստիպեց Ամերիկացիները մղելու «երկրորդ Մառնի ճակատամարտ» մը: «Մառնի առաջին ճակատամարտը» արեւմտեան խմբակցութեան եւ սովետական ճակատին միջեւ տեղի ունեցաւ 1947ին — Մարշըլի ծրագիրը կասեցուց համայնավարական յառաջխաղացումը: Այսօր Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի ճամբորդութիւնը դարձեալ Ռուսերը կը հասցնէ դէպի «դիւանագիտական գետը» .

Հինգերորդ զէնքն է քաղաքական թափանցումը: Կը թուի թէ մինչեւ անգամ Անգլիան անմատչելի չէ: Քանի մը շաբաթ առաջ Լորտ Աստըր Լորտերու ժողովին մէջ, կ'ըսէր թէ համայնավար «Հինգերորդ թեւ» մը ներս սպրդած է քաղաքային բարձր վարչութեանց, գիտական աշխարհին եւ մինչեւ Եկեղեցիին ծոցը:

Խորհրդային ռազմավարութեան այս օրէնքները գաղտնի չեն: Մարեշալ Բուլկանին տասը տարի առաջ սահմանեց զանոնք, «արդի պատերազմը հոգեբանական պատերազմ մըն է, զինեալ ուժերը կրնան եւ մղել զինեալ յարձակում մը, կամ հակառակ պարագային, գրաւել հող մը որ արդէն հոգեբանօրէն գրաւուած է»: Այս տեսակէտը բոլոր խորհրդային վարիչներուն տեսակէտն է տասնեակ մը տարիներէ ի վեր:

Ամերիկեան թերթին համար այս ռազմավարութիւնը վճռական արդիւնքներ տուած է: «Ամբողջ Եւրոպայի մէջ համայնավարական յաջողութիւնները կը բազմապատկուին: Վիէթնամի մէկ մասը ձեռք բերելով 1955ին, անոնք ամէն օր աւելի եւս կը թափանցեն Հնդկաչինի մէջ, որ պարպուեցաւ Ֆրանսացիներու կողմէ: Մալեզիոյ մէջ համայնավարները ուժ կուտան ըմբոստներուն՝ ընդդէմ անգլիական ուժերուն: Միջերկրականի մէջ հիւսիսային Ափրիկէն վառօդի տակառ մը դարձած է, որուն կափարիչը հազիւ թէ կրնայ բռնել Ֆրանսան: Միջին Արեւելքի եւ Կիպրոսի խռովութիւնները յաղթաքարտեր են Խ. Միութեան տարածման համար: Նորվեկիան, ալ, Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան բանալին, կը յայտարարէ Խ. Միութեան թէ արեւմտեան պետութիւնները իր խարիսխները պիտի օգտագործեն միայն այն պարագային եթէ յարձակման ենթարկուի :

Ամերիկեան թերթը կ'աւելցնէ թէ «1917էն մինչեւ այսօր ամերիկացի ժողովուրդը 308.000 միլիառ Ֆրանք ծախսեց եւ մէկուկէս միլիոն զոհ տուաւ, վիրաւոր թէ մեռեալ, երեք պատերազմներու ընթացքին, յուսալով թէ պիտի կրնայ ապահովել աշխարհի մը գոյութիւնը, ուր Ամերիկացիները կարենան խաղաղ ապրիլ: Եւ սակայն 1955ին ալ աշխարհ տակաւին չէ եղած այն ինչ որ կ'ուզէին :

ՄԷԿՈՒՆ կը հարցնեն՝ թէ ինչպէ՞ս յաջողած է այդքան համբերատար ըլլալ .

— Վարժութեան խնդիր է պարզապէս, կը պատասխանէ մարդը: Կամաց-կամաց սկսայ: Ամէնէն առաջ հրահան (չաքմաք) մը առի. Ետքը՝ կին մը եւ ի վերջոյ յօժարեցայ զոքանչիս հետ մէկ տան մէջ բնակիլ :

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԹԻՆ ՈՐՋԵՐԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

Ով որ լաւ էր ճանաչում Եղիշէ Չարենցին, չէր կարող չհաւատալ, թէ նա ինքնասպան չէր եղած, քանի որ իր մտերիմ ռուս բանաստեղծ Վլ. Մայակովսկիի ինքնասպանութեան լուրը լսելուց անմիջապէս յետոյ, նա իսկոյն կտրել էր իր բազկերակը: Եւ եթէ Նշան Մակինցի կինը՝ Սիրուշը պատահմամբ վրայ չհասնէր, Չարենցը արդէն մեռած պիտի լինէր 1930ին ...

Բայց 1930ին պատահականօրէն «փրկուած» Չարենցը, վեց տարի յետոյ, գրեթէ միեւնոյն պատճառներով, ընկաւ միեւնոյն ջրապտոյտի մէջ եւ խեղդամահ եղաւ ...

Բանտի հիւանդանոցում Չարենցը իր կեանքի վերջին օրերը անցկացրել էր իր մօտ հիւանդ պառկած մտերիմ մի ընկերոջ՝ լուսաւորութեան նախկին ժողկոմ Արտօ Եղիազարեանի հետ: Եթէ Եղիազարեանը դեռ կենդանի է, շատ բան ունի պատմելու բանաստեղծի կեանքի վերջին տառապալից օրերի մասին:

Իր եղերական մահից առաջ, վերջին անգամ Չարենցին տեսել եմ Հայ Մշակոյթի Տանը, Կոմիտաս վարդապետի թաղման օրը :

Վարդապետի դագաղը դրուած էր Հայ Մշակոյթի Տան Դահլիճում: Երեք օր ու գիշեր մայրաքաղաքի եւ հեռուներից եկած ժողովուրդը եւ Վարդապետին կարօտցած իր երբեմնի աշակերտները իրենց վերջին այցելութիւնն էին տալիս շուրջ 25 տարի հոգեկան ծանր տառապանքների մէջ հալումաշ եղած հէք Կոմիտասին: Նրա շնորհալի աշակերտ խմբավար Թաթուլ Ալթունեանի ութսուն հոգինոց քառաձայն երկսեռ երգեցիկ խումբը, տարերայնօրէն երկու հարիւր դառնալով, անվերջ երգում էր վարդապետի ձայնագրած հայ ժողովրդական երգերը, մերթ «Անձրեւն եկաւ շաղալէն», մերթ նշանաւոր «Լօ – լօ »ն...

Բայց Եղիշէ Չարենցը դեռ չէր երեւում :

Երրորդ օրը, քաղաքացիական հոգեհանգստի ժամանակ, Նկարիչ Փանոս Թէրլէմէզեանը իր տխուր յուշերն էր պատմում եւ հասել էր արդէն իր վերջին այցին Փարիզի հոգեկան հիւանդանոցում. «Կոմիտասը զիս չճանաչեց. ան անվերջ կ'երգէր՝ «Գարուն ա, ձիւն ա գալիս»ը :

Երբ այս բառերը հեկեկանքով արտասանում էր ծերունի Նկարիչը, Նոր ներս մտաւ ամէնքից սպասուած Եղիշէ Չարենցը: Նա ուղիղ գնաց դէպի Վարդապետի դագաղը, լուռ կանգնեց դագաղի առջեւ, երկար, երկար նայեց դագաղին եւ լուռ էլ հեռացաւ գնաց՝ ոչ ոքին նկատելով...

Այնուհետեւ այլեւս չտեսայ Չարենցին:

Կոմիտաս Վարդապետի թաղմանը ներկայ չեղաւ Չարենցը: Նա չտեսաւ, թէ ի՞նչպէս, երբ դագաղը գերեզման էին իջեցնում, յանկարծ երկինքը ամպոտուեց եւ բարակ անձրեւ սկսեց տեղալ: Այդ ժամանակ էր, որ ժողովրդի միջից յանկարծ երգչուհի Դանիէլեանը երգեց «Անձրեւն եկաւ շաղալէն»ը....

Չարենցի հանճարի երկունքը տեղի ունեցաւ Ազատ եւ Անկախ Հայաստանում: Նրան առաջինը ողջունեց մեծ Նիկոլ Աղբալեանը ...

Հայաստանի ազատութեան եւ անկախութեան կործանումի հետ փաստօրէն կործանուեց նաեւ Չարենցի շողշողուն քանքարը՝ իր ժողովրդի հետ միասին գերի դառնալով բոլշեւիկեան կարմիր բռնակալութեան: Բայց երբ 1930 – 36 թ.թ. իր ժողովրդի հետ միասին նա փորձեց փշրել գերութեան անարգ շղթաները, շատերի հետ նա էլ զոհ դարձաւ իր այդ արդար փորձերին ....

Ինքն էր, որ Յ. Թումանեանի մահուան տասնամեակին յայտարարեց, որ Թումանեանը Հայոց բանաստեղծութեան Մասիսն է: Բայց ինքն էլ, շատ չանցած, որպէս մի արեւ, մայր մտաւ Մասիսի յետեւում ...

Ս. ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ

(«Հայրենիք» ամսագիր) ՎԵՐՋ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ողողումներու մասին սրտաճմլիկ մանրամասնութիւններ կը հաղորդեն թերթերը: Նիւթական վնասը յիսուն միլիոն ոսկին կ'անցնի: Ամէն օր դիակներ երեւան կը հանուին Թրիփոլիի մէջ :

ՍԹԱԼԻՆԻ ծննդեան 76ամեակը տօնուեցաւ Մոսկուայի մէջ, առանց շնդալից փառաբանութեանց: Մամուլը զանց առած էր ծանօթ փառաբանութիւնները — «Մարդկութեան ամենամեծ հանճարը», «պատմութեան ամենամեծ ռազմական հանճարը» եւն ..:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մայրաքաղաքը հասաւ Խ. Միութեան առաջին դեսպանը, Զորին, որ եօթը տարի առաջ յաջողած էր բոլշեւիկացնել Չեխոսլովաքիան:

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԱՄԲԱՐՏԱԿԸ

Եգիպտոս որ արդէն ունի աշխարհի եօթը հրաշալիքներէն երկուքը — բուրգերը եւ Աղեքսանդրիոյ փարոսը, ութերորդ մը եւս պիտի ունենայ շնորհիւ Ասուանի ամբարտակին, որուն շինութիւնը պիտի սկսի մօտերս :

Ամբարտակը պիտի շինուի Նեղոսի վրայ Ասուանի հարաւը եւ պիտի արժէ 455 միլիառ ֆրանք։ Աշխատանքները պիտի վերջանան տասնեւութ տարիէն։ Այս առթիւ չորս հարիւր միլիոն տոլարի օտար դրամ պէտք պիտի ըլլայ, պեղումներու եւ գործիքներու համար։ Միջազգային Դրամատունը պատրաստ է երկու հարիւր միլիոն տոլարի կանխավճար մը տրամադրելու, երեսուն տարիէն վերադարձնելու պայմանաւ, չորսուկէս առ հարիւր տոկոսով :

Մնացեալ երկու հարիւր միլիոն տոլարը պիտի տան Անգլիա եւ Մ. Նահանգները տասը տարուան ընթացքին։ Մ. Նահանգներուն բաժինը պիտի ըլլայ դումարին չորսհինգերորդ (160 միլիոն), իսկ Անգլիոյ բաժինը մէկ հինգերորդը (40 միլիոն)

Առաջին առթիւ իսկ այս երկու երկիրները խոստացան 70 միլիոն տոլար տալ, այս տարի իսկ, սկսելու համար աշխատանքները, պայմանաւ որ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու խորհրդարանները արգելքներ չդնեն :

Ինչպէս յատկացումը, նոյնպէս եւ փոխատուութիւնը քաղաքական հանգամանք չունին։ Սակայն կան նիւթական եւ մասնագիտական պայմանագիրներ, զորս Եգիպտոս պարտաւոր է յարգել :

Անգլիական, ֆրանսական եւ գերմանական անհատական հաստատութիւններ միասին կը խորհրդակցին, թէեւ վերջնական պայմանագրէն առաջ արեւմտեան երկիրներու ուրիշ հաստատութիւններ ալ պիտի կրնան ներկայացնել իրենց ծրագիրները։ Անգլ. — Ֆրանս. — գերմանական ընկերութեան առաջարկները եթէ ընդունուին, հաւանօրէն վճարման ձեւընտրու պայմաններ պիտի պարունակեն Եգիպտոսի համար :

Աշխատաւորներու ծախքերը պիտի արտօնէ Եգիպտոս, որ արդէն իսկ գործի ձեռնարկած է Միջազգային Դրամատան հետ, որպէսզի գիները եւ թոշակները անփոփոխ մնան :

Վերջերս Փարիզի մէջ այս ծրագրին շուրջ քաղաքական հարցեր ծագեցան Ամերիկայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարներուն միջեւ։ Անոնք կ'ուզեն փութացնել Ասուանի ամբարտակին շինութեան մատակարարումը, վախնալով որ Խ. Միութիւնը կրնայ կանխել զիրենք :

Մանաւանդ որ շատոնց խոստացած է դրամ տրամադրել : Պէտք է նաեւ համաձայնութիւն գոյացնել Սուտանի նոր Հանրապետութեան հետ Նեղոսի ջուրերուն բաժանման համար։ Յարդ որեւէ համաձայնութիւն չէ գոյացած Եգիպտոսի եւ Սուտանի միջեւ։ Եգիպտոս կը յուսայ թէ թերեւս նոր կառավարութիւնը աւելի արագ լուծում մը կրնայ գտնել Նեղոսի ջուրերուն համար։

Ամբարտակին շինութեան համար միւս կարեւոր արգելքը եգիպտեւիսրայէլեան վէճն է։ Եթէ սահմանային դէպքերը օր մը պատերազմի յանգին, Եգիպտոս պիտի ստիպուի յետաձգել ամբարտակին շինութիւնը :

ԻՆՉՈ՞Ւ ՊԱՏԺԵՑԻՆ

ԽՄԲ. — «Սովետական Հայաստան» Նոյեմբեր 20ի թիւի մէջ հրատարակած է Երեւանի մարզադաշտին մէջ պատահած միջադէպին դատավարութիւնը։ Ահաւասիկ ամփոփումը. —

Երեւանի խաղադաշտին վրայ Հոկտեմբեր 12ին տեղի ունեցած անկարգութեան քննութիւնը կատարուեցաւ Հայաստանի Գերագոյն դատարանի քրէական գործերու դատական մարմնին կողմէ։

Կը նախագահէր Ա. Ա. Խուրշուդեան : Ֆութպոլի մրցումը տեղի ունեցած էր Սվերդլովսքի Օդրոզային Սպայի տան եւ Երեւանի «Սպարտակ» խումբի միջեւ :

Ֆութպոլի դատաւորին սխալէն դժգոհ՝ հանդիսատեսներէն մաս մը եւ խաղացողները խուժեցին անոր վրայ, պահանջելով դատաւորը յանձնել դատաստանի։

Նախնական եւ դատական քննութեամբ տեսնուած է որ Գաղաեւչեան, Յովակիմեան, Հ. Բ. Հայրապետեան, Ս. Հ. Ժամկոչեան եւ Ս. Տ. Սարեան, որոնք անցեալին դատուած էին, կազմած են յանցաւոր խումբ մը։Սեւանայ լճին մօտ,Հոկտ. 25ին «Մոսկվիչ» ինքնաշարժ նըստեցնելով քաղաքացուհի Ն.—ն, փորձած են բռնաբարել։ Սակայն անցորդ մը կըցած է կանխել։ Յանցաւորները ձերբակալուած են։ Տասներկու յանցաւորներէն ինը քրէական յանցաւոր նկատուելով, ժամանակին ձերբակալուած եւ ժամկէտէն շուտ ազատած են :

Դատական մարմինը ապացուցուած համարելով մեղադրանքները, Հ. Խ. Կարապետեանը, Կ. Ա. Ալիեւ (Զամօ), Հ. Գ. Գաղաեւչեանը եւ Հ. Հ. Յովակիմեանը դատապարտեց 25ական տարուան, Ս. Հ. Ժամկոչեանը եւ Ս. Տ. Սարեանը 15ական տարուան բանտարկութեան, բռնագրաւելով անոնց անձնական գոյքը եւ պատիժը կրելէն ետք հինգ տարի զրկելով ընտրական իրաւունքներէն։ Մեղադրեալներ Ն. Ա. Հիւսէյնով եւ Վ. Ա. Յովհաննիսեան տասնական տարուան ազատազրկման, բռնագրաւելով անձնական գոյքը եւ պատիժը կրելէն ետք 5 տարի զրկուելով ընտրական իրաւունքէ։ Ս. Մ. Մէհտիեւ տասը տարուան, Վ. Մ. Գէորգեան երկու տարուան եւ Գ. Լ. Նազարեան մէկ տարուան ազատազրկման։ Անոնց գործածած «Մոսկվիչ» ինքնաշարժը գրաւուած է :

ՏԽՐՈՒՆԻ

Նոյեմբեր 21ին Ֆրէզնոյի մէջ մեռած է ընկեր Արամ Տէր Մանուէլեան։ Ծնած է Տիգրանակերտի Ալեվան աւանը, 1894ին։ Տիգրանակերտի ազգ. վարժարանին եւ Արմաշի վանքին մէջ ստանալէ ետք իր ուսումը, 1912ին մեկնած է Մ. Նահանգները, ուր հետեւած է օրէնսգիտութեան եւ գիւղատնտեսութեան։ Ունեցած է հոն Հ. Յ. Դ. բեղուն գործունէութեան, իբրեւ ղեկավար։ Հայաստանի հանրապետութեան շրջանին եւ վերջը աւելի քան չորս տարի ձեռնահասօրէն կատարած է Ուաշինկթընի հայ դեսպանատան քարտուղարութիւնը։ Իբրեւ կարող փաստաբան վարած է Փորթօ Ռիքոյի հողագործական գրասենեակի գործերը : Խմբագիր էր Տիգրանակերտի Հայր. Միութեան «Տիգրիս» պարբերաթերթին, որու մէջ ունի լուրջ յօդուածներ։ Անդամ էր Ամերիկահայ քաղաքացիական միութեան։ Եղած է Անգլերէնի դասատու գիշերային դպրոցի։ 1949ին Ֆրէզնոյի մէջ հաստատած է կիրակնօրեայ Հայ Ռատիօ ժամը :

× Լինի մէջ (Մ. Նահանգներ) Հոկտեմբեր 30ին մեռած է ընկեր Սրապիոն Գաբաեան, Տիվրիկցի։ Երիտասարդ հասակէն միացած էր Դաշնակցութեան եւ ցըմահ հաւատարիմ մնաց անոր։ Ողբացեալ ընկերը 500 տոլար կտակած է Փալանճեան ճեմարանին։ Իսկ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներէն գոյացած 200 տոլարն ալ յատկացուած է Փալանճեան ճեմարանին :

ԼՐԱՏՈՒԻ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Guide de Concert շաբաթաթերթը հետեւեալ գնահատական տողերը նուիրած է Զաւէն Մելիքեանի, իր վերջին նուագահանդէսին առթիւ .

«Հանոյքով կրկին անգամ լսեցինք Զաւէն Մելիքեանը որ էզոլ Նորմալէն կը նուագէր Կաւոյի աւելի ընդարձակ սրահը, առանց նեղուելու.

Այս նուագահանդէսը անկասկած վճռական հանդրուան մը կը կազմէ Զաւէն Մելիքեանի ասպարէզին մէջ։ Իր մօտ երաժշտական ըմբռնումն է որ կը տիրապետէ «թեքնիք»ի խաղերուն վրայ։ Եւ ատոր համար է որ լիովին կը յաջողի «սոնատ»ին մէջ։ Պախի «Շաքոն»ը միայն ջութակի համար, նուագեց ցանկալի խոյանքով եւ արտայայտիչ հետեւողականութեամբ։ Երբեք պարապ ձայն մը չելաւ եւ ամէն «վարիասոն» իր նորութեամբ կը պատրաստէր յաջորդ «վարիասոն»ը : Քանի մը թերութիւններ պատահեցան այս էջին մէջ, բայց կը կարծենք թէ անցողական են։ Յուզիչ պահ մըն էր Պրահմսի «Ռէ Մինէօր սոնատ»ին երկրորդ շարժումը .

Երկրորդ մասին մէջ կը նշմարուէին Տըրպիւսիի սոնատը, քիչ մը ծանր, եւ Ռաւէլի Ցիկանը ուր իր ղարկերուն ուժգնութեամբ Զաւէն Մելիքեան կրցաւ ներկայացնել գործին մոլեգին շեշտը :

Dominique Machuel

× Թերթը նոյն թիւին մէջ հրատարակած է տեսութիւն մըծիսակաճ երաժշտութեան ներկայացման մասին։Քրոնիկագիրը ջերմապէս կը գնահատէ Լիտիա Կարինի ջինջ ձայնին հարազատ շեշտը, եւ արուեստի սէրը՝ առանց ոեւէ արուեստականութեան :

Սերժ Պերթումիէօ աւելի մանրամասնելով Լիտիա Կարինի արժանիքները, կը յիշէ նաեւ միւս արուեստագէտներուն տաղանդաւոր մասնակցութիւնը եւ Լիւք-Անտրէ Մարսէլի ձեռնհաս վերլուծումը :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Այս կիրակի Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը կատարէ իր եղանակի ամէնէն դժուարին խաղարկութիւնը Փօր Սէն Լուի տիւ Ռօնի մէջ, տեղական խումբին դէմ։Մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն Փոռ Սէն Լուիի մարզիկները շատ սրընթաց են,բայց նաեւ կոպրող թափող։ Իրենց բուռն խաղարկութեամբ է որ կրցան պարտութեան մատնել Կրուփ Ա.ի առաջնութիւնը դրաւող Լըվրիէի անպարտելի խումբը :

Ի՞նչ պիտի կրնայ ընել Հ. Մ. Ը. Մ.ը այս տեսակ խումբին դէմ։ Մեր մարզիկները օժտուած են շատ գեղեցիկ խաղարկութեամբ մը որ պատիւ կը բերէ Հ. Մ. Ը. Մ.ին, բայց ընդհանրապէս մարմնով զօրաւոր չեն եւ շուտ կը վիրաւորուին, երբ խաղը ֆութպոլի հանգամանքէն դուրս կ'ելլէ։ Եթէ օրուան դատաւորը խիստ միջոցներու դիմելով կարենայ անաչառութեամբ գործել, մեր մարզիկները կրնան պատուաբեր արդիւնք մը ձեռք ձգել եւ յաղթութեան պարագային պիտի խլեն իրենց պատկանած խումբին երկրորդութիւնը :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կը խնդրէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր բարեկամներէն որ բազմութեամբ ներկայ ըլլան այս մրցումին, քաջալերելու համար մեր մարզիկները։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը վարձած է 50 հոգինոց օթոքար մը որ ճամբայ պիտի ելլէ ժամը 12ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի հաւաքատեղիէն, Պար տիւ Կոռպ :

ՎԱՀԱՆ ՇԱՄԼԵԱՆ

ՇՐՋԻԿ բժիշկը տեղէ տեղ կը պտտի եւ երկարակեցութեան բոյսը կը ծախէ :

— Ինծի նայեցէք։ Տեսէք որքան առողջ եմ, աւելի քան երեք հարիւր տարեկան հասակիս մէջ, կը պոռայ ան :

— Իրա՞ւ, երեք հարիւր տարեկան է, կը հարցնէ գիւղացի մը բժիշկին օգնականին :

— Ճիշդը չեմ գիտեր թէ քանի՞ տարեկան է, կը պատասխանէ օգնականը։ Ես միայն 164 տարի է որ հետը կ'աշխատիմ ·

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (95)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

Բ. ՄԱՍ

— Ձեզմէ որո՞նք ներկայ էին։

— Պէհաէտտին Շաքիր, Էնվէր փաշա, Ճէմալ պէյ, Հալիլ փաշա, եւ։ Էնվէր փաշա Ռատէքի հետ ծանօթացած էր։ Համաժողովին մէջ կային զանազան երկիրներու պատկանող կոմունիստներ եւ իսլամ երկիրներէ եկող ոչ-պոլշեւիկ ներկայացուցիչներ։ Իսլամ յեղափոխական մարմիններու նպատակն էր ընդհանուր յեղափոխութեան մը միջոցին իսլամ երկիրները շարժման մէջ դնել եւ զանոնք ազատել : Այս նկատումով կազմուեցաւ Թուրքիոյ կոմունիստ կուսակցութիւնը եւ համաժողովի ընթացքին որոշուեցաւ աշխատիլ Նեղուցներուն մէջ։ Մենք ալ առանձինն դումարուելով աշխատեցանք արգելք ըլլալ համայնավար գաղափարներու երկիր ներմուծումին : Պէհաէտտին Շաքիր կ'ուզէր իբրեւ ամբարտակ Իթթիհատը ցցել անոր դէմ։ Ես բոլորովին հակառակ էի ատոր։ Երբ պոլշեւիկ – արեւելեան համաժողովը լրացաւ ու ցրուեցաւ, Էնվէր փաշա Ռատէքի եւ Զինովիեւի հետ Մոսկուա գնաց։ Էնվէր փաշա Պերլին ալ երթալ կ'ուզէր, Թալէաթ փաշայի տեղեկութիւն տալու համար։ Ես ալ Նաիլ պէյի հետ Անգարա եկայ։ Էրզրումէն հեռագրով Կազի փաշային պարզեցի Զինովիեւի տեսակէտը եւ Տրապզոն եկայ։ Բաղումի մէջ ճշդուած սկզբունքները ծրագրի ձեւով եւ Նաիլ պէյի միջոցաւ Կազիին ներկայացուցինք :

Նախագահ. — Ճշդենք. — ձեր շարժումը Միլլի պայքարին ի նպաստ չէր, դուք այնտեղ տրուած որոշումները գործադրելու եկած էիք, ոչ թէ պոլշեւիկութեան դէմ գործելու։ Հրամեցէք, ձեր հարցաքննութիւնը լրացած է :

Նոյնքան հետաքրքրական եւ յուզումնալից եղաւ Իթթիհատի նշանաւոր ընդհ. քարտուղարին՝ Միտհաթ Շիւքրիւ պէյի դատավարութիւնը, ուր նախագահը քանիցս կշտամբեց ամբաստանեալը եւ Իթթիհատականներու գործունէութիւնը «քար դայթակղութեան» որակեց : Քանիցս Միտհաթ Շիւքրիւ խուսափիլ փորձեց նախագահին անողոք հարցումներէն, բայց միշտ ալ անելի մը բախեցաւ :

Նախագահ. — Դուք Իթթիհատի ամէնէն հին անդամներէն էք։ Եղած էք նաեւ ընդհ. քարտուղար։ Ինծի նախ ըսէք որ ինչպէ՞ս համաձայնեցաք Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ հետ, ընդհանուր պատերազմին մասնակցելու համար :

— Յիշողութիւնս շատ զօրաւոր չէ, Իթթիհատի կեդրոնին մէջ այսպիսի խնդիրներու մասին խորհրդակցութիւն չէր ըլլար, այլ Թալէաթ փաշա իբրեւ նախագահ եւ ընկեր՝ տեղեկութիւն կուտար :

— Արտառոց բաներ մի ըսէք : Թալէաթ փաշա երկինքէն պատգամ չէր ստանար։ Երեքնիդ, չորսերնիդ կը միանայիք, որոշում մը կուտայիք եւ կառավարութեան հրաման կ'ընէիք :

Մ. Շիւքրիւ. — Հաւատացէք որ զինակցութիւնը կնքուելէն վերջ լսեցինք ամէն բան, Պալքանեան պատերազմէն վերջ կառավարութիւնը բոլորովին չէզոքացած էր։ Մահմուտ Շէվքէթ փաշա դահլիճը կազմելէ ետք, Գերմաններէ եւ Աւստրիացիներէ զինակից փնտռեց, բայց յետոյ սպաննուեցաւ, եւ իրեն յաջորդող Սայիտ Հալիմ փաշա այս ուղղութեամբ աշխատեցաւ։ Աւստրիական դեսպանին հետ զանազան տեսակցութիւններ ունեցաւ եւ վերջապէս զինակցութեան խոստում առաւ։ Բայց ասոնք հրապարակային խորհրդակցութեան նիւթ չէին ըլլար, իր վստահած բարեկամներուն կը խօսէր : Այս խնդրով Թալէաթ փաշա ալ կը զբաղէր :

Նախագահ. — Առաւած ողորմի հոգւոյն, այդ ձեր Սայիտ Հալիմ փաշան Ենիքէօյի Թաղապետական նախագահութենէն եպարքոսութեան բերիք եւ կ'ուզէք հաւատացնել որ զինակցութեան բանակցութիւնը ինք կը վարէր :

Մ. Շիւքրիւ. — Ըամծիս պէս է։

Նախագահ. — Սայիտ Հալիմ փաշան Թաղապետութեան նախագահութենէ ի նչպէս եպարքոս ըրիք։

Միտհաթ Շիւքրիւ. — ... ...

Նախագահ. — Չկրցաք պատասխանել։ Ձեզի ուրիշ հարցում մըն ալ :

— Կուսակցութեան առաջնորդը դահլիճին անդամները, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, այսինքն դուք, Գարա Քէմալի մը՝ անսահման ազատութիւն կուտաք։ Ի՞նչ իրաւունքով։ Ո՞ւր է կառավարութիւնը, պետական հեղինակութիւնը

— Ներքին գործերու նախարարը առաճարկեր եւ ան ալ ընդուներ է :

Նախագահ. — Ասոր կ'ըսեն «քօմիթէճիութիւն», անիշխանութիւն, քմահաճ վարչութիւն։ Գարա Քէմալի ինչո՞ւ ամենայն իրաւասութիւն տուիք, եւ դուն ինչպէ՞ս թոյլտուութիւն ըրիր իբրեւ Իթթիհատի ընդհ. քարտուղար։

— Իրեն առաջարկուեր եւ ան ընդուներ է, ըսի արդէն։

— Դուք անհաշիւ հարստութիւն դիզեցիք, յետոյ այս բոլորը արդարացնելու համար ձեւ մը գտաք, ճշմարտութիւնը առ է։ Գարա Քէմալի ստացած շահարաժինը որքա՞ն է։

(Տար.)

ինչ որ պայքարեցան Գաղտատի դաշինքին դէմ» ։ Այս առթիւ կ՚ամփոփէ կուսակցութեան պաշտօնաթերթին խմբագրականը որուն համաձայն Յորդանանը հակարօլշեւիկ ճակատին մէջ առնել «կը նշանակէ դաշոյն մը ուղղել անոր դրացի երկիրներուն։ Յորդանանի ժողովուրդը կը պայքարի այդ ձեռնարկին դէմ որ մահացու պիտի ըլլար իրեն համար» ։

✕ Կը հերքուի այն զրոյցը թէ Եգիպտոս, Արաբիա եւ Սուրիա խոստացած են ութ միլիոն սթերլին փոխ տալ Յորդանանի, որպէսզի հրաժարի անգլիական նըպաստէն ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ համաձայնութիւն մը կնքեցին, գործակցելու համար հիւլէական ուժի խաղաղ օգտագործման մէջ։ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ ուրիշ համաձայնութիւններ ալ պիտի կնքուին ։

ԿԻՊՐՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ անգլ. զօրքը նոր խուզարկութիւններ կատարեց հարաւային – արեւմուտքի լեռնային շրջաններուն մէջ, ահաբեկիչներ եւ պահուած զէնքեր գտնելու համար։ Տասնըմէկ օր առաջ կատարուած խուզարկութիւններ մեծաքանակ զէնքեր երեւան հանեցին ։ Ձերբակալութիւններ ալ կը կատարուին ։ Ահաբեկիչները որ ամէն օր անակնկալներ կը սարքեն ։

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ արեւմտեան Գերմանիոյ Ապահովութեան նախկին վերատեսուչը, Օթթօ Ճոն, որ 1954 Յուլիսին արեւելեան շրջանը փախչելէ վերջ վերադարձած էր։ Պիտի դատուի իբրեւ հայրենադաւ ։

ԱԹԷՆՔԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 26 տարեկան Յոյն մը, Եորկի Մորաթիս, երբ լուր մը կը հաղորդէր գաղտնի հեռաձայնով, սրճարանի մը մէջ։ Ուրիշ երկու մեղսակիցներ ալ ձերբակալուեցան, իբրեւ սովետական գործակալներ ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ համայնավարները երէկ իրենց երկրորդ համագումարը բացին Պուքրէշի մէջ։ Կ՚ըսուի թէ Կոմինֆորմն ալ ժողով պիտի գումարէ միեւնոյն առիթով, մասնակցութեամբ Մոսկուայի ներկայացուցիչներուն, նոր հրահանգներ տալու համար արբանեակներուն։ Աւելորդ է ըսել թէ որոշումները գաղտնի պիտի պահուին ։

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ կը շարունակուի նոյն սաստկութեամբ։ Ցաճախադէպ են ժողովներու խանգարումները, մանաւանդ Փուժատի կուսակիցներուն կողմէ։ Թերթերը կը պահանջեն որ Յունուար 2ի քուէարկութիւնը տեւէ մինչեւ ժամը 20։ Մարսէյլի մէջ որոշում տրուած է այս մասին ։

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ ահագին վնասներ պատճառեցին Նուկոալաւիոյ եւ Քալիֆորնիոյ մէջ։ Տասը գիւղախումբեր պարպուեցան վերջին երկրին մէջ ։

ՑԿԵԱՆՍ ԹԻԱՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ դատապարտուեցաւ Արթիւր Ճանճիկեան, ուրիշ երկու տեղացի մեղսակիցներու հետ, այն ամբաստանութեամբ թէ յարձակում գործած էին շարժավարի մը վրայ ։

ԲՈԼՈՐԻՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԾԱՆՈՒՑԱՆԵԼ ԹԷ Պ. Ա. ԱՂԱՄՃԱՆԻ մահուան պատճառով, ՆԱՍԻՈՆԱԼԻ ընդհ. գործակալութիւնը յանձնուած է Պ. ԿՐՕՆԻԿ ԱԼԵԱՆԻ, ապահովագրական խորհրդատու ։

Կ՚ընդունի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 6·30, իր գրասենեակը՝

28, Rue de la Victoire
Tél. TRU. 76 - 53

⁂

Պ. ԿՐՕՆԻԿ ԱԼԵԱՆ, ապահովագրական խորհրդատու

28, Rue de la Victoire

Կը փնտռէ լուրջ պաշտօնեայ մը, գրասենեակի (պիւրօ) գործերու վարժ, նախընտրաբար ապահովագրութեան ծանօթ։ Ներկայանալ ժամը 3էն 6·30։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղերը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն հայրենակից Պ. Կարապետ Անտոնեանի, իր զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց տիկնոջ, մօր եւ ազգականին Տիկին Նուարդ Անտոնեանի (Վիէն) կսկծալի մահուան առթիւ ։

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ ԵՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Նուիրուած Կ. Փօլատեանի նոր գործին՝ ՎԵՐԱԴԱՐՁ ։

Այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Նուայի սրահը ։

Կը խօսին՝ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կ. Փօլատեանի գործը կը վերլուծեն — Պ. ԲԵՆԻԱՄԻՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ, Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՀԱՃԵԱՆ։

Օր. Ա. Սարգսեան կ՚արտասանէ «Վերադարձէն հատուածներ, զոր Ֆրանսերէնի թարգմանած է

ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

Հաւաքոյթի ընթացքին գիրք չի ծախուիր (Գինեձօնի մասնակցութեան համար որ եւ է վճարում չկայ) ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ՝ Տէր եւ Տիկին Յ. Հաթէմեան նուիրած են արծաթեայ ոսկեզօծ միւռոնթափի աղաւնի մը, որուն օծումը պիտի կատարուի այս կիրակի, տօն Ս. Ստեփաննոսի ։ Այս առիթով հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Հաթէմեան եւ Լուսարարեան գերդաստաններու ննջեցեալներուն, ինչպէս նաեւ Դպրաց Դասի ննջեցեալ անդամներու յիշատակին ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ շրջաններու Ազգ. Միութեան Նիկոմիդիոյ առաջնորդ Ստեփաննոս արք. Յովակիմեանի հոգւոյն համար հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի, այս կիրակի, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն մէջ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հանգուցեալ Այրի Տիկին Լուսիա Մխճեանի (ծնեալ Գասապեան) մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Պոմոնի Ս. Գ. Լուս. եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի։ Կը խնդրուի յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ եկեղեցին, ժամը 10·30ին։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԱՄԱՆՈՐԻ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ

Պոմոնի եւ շրջակայից Ս. Գ. Լ. եկեղեցւոյ արարողութեանց ։

Այս կիրակի, Տօն Սրբոյն Ստեփաննոսի Նախասարկաւագին ։

Սկիզբն ժամերգութեանց ի ժամ 8։

Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ ժամը 10։

(Շար.)

*

Ս. ԽԱՉ

Այսօր Ճրագալոյց Ծննդեան ։

Ժամը 17ին ժամերգութիւն եւ ձայնաւոր պատարագ զոր կը մատուցանէ Գեր. Կ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, (առաջնորդ Հայ Կաթողիկէներու) ։

Վաղը կիրակի, Ծնունդ ։

Ժամը 9·30ին ժամերգութիւն ։

Ժամը 10·30ին ձայնաւոր պատարագ զոր կը մատուցանէ Գեր. Կ. Ամատունի ։

(Շար.)

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՎԱԼԱՆՍ, Ա. Ա. — Յայտարարուած է հինգշաբթիի օրուան թիւին մէջ ։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան անդամները սովորաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս երեքշաբթի, ժամը 6·30ին սրճարան Ռեժանի վերնայարկը։

Վերջին ժողովն է այս, ուր պիտի որոշուի ընդհ. ժողովին թուականը ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Քէօսէեան (Զէնկիլէրցի) 5000 Ֆրանք կը նուիրեն Մոնմորանսիի հանգստեան տան, ողբացեալ Յակոբ Նշանեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

*

Ց. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը ստացած է Տէր եւ տիկին Սիրանոյշ Անդրէասեանէ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Նուարդ Անտոնեանի մահուան առթիւ ։ Տէր եւ Տիկին Շաքէ Սանթրեանէ 500 Ֆր. գիւղին աղքատներուն համար։ Ինչպէս նաեւ Պ. Վարդգէս Քոստիկեանէ 2000 Ֆր.։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նազելի Թեհլիրեան եւ բոլոր պարագաները (Եուկոսլաւիա, Մարոք, Ամերիկա) կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, յետ պատարագի իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՄԻՍԱՔ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԱՄՐՈՑԸ», գրեց Ներսէս։ Վարանդեան մատենաշար, թիւ 1։ Տպ. «Ալիք», Թեհրան, գին 20 րիալ ։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • DIMANCHE 25 DECEMBRE 1955

ՕՐԱԹԵՐԹ

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7861 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3272

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ

•

Ե — ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱ

Ծովերով հեռու՝ մեր հայրենի աշխարհէն, նոյն իսկ մեր այսօրուան բնակավայրերէն, ծովեր կը կազմեն երկու Ամերիկաները, հալեցնելու համար օտար ցիրուցան զանգուածները:

Եօթանասուն – ութսուն տարեկան կ'ըլլայ Հիւս. Ամերիկայի մէջ հաստատուած հայկական գաղութը, հաշուելով 80ական թուականներէն, երբ աննշան խումբեր կը հասնէին Խարբերդէն եւ ուրիշ քաղաքներէ:

Ինչպէս այլուր, Մ. Նահանգներուն մէջ ալ կը պակսին վիճակագրական տեղեկութիւններ: Ոմանք մեր մարդահամարը կը բարձրացնեն մինչեւ 250.000ի, ուրիշներ կը հաշուեն 150–200.000:

Աւելի հաւանական կ'երեւայ վերջինը, փռուած՝ Հիւսիս. Ամերիկայի ամբողջ տարածութեան վրայ, Նիւ Եորքէն մինչեւ Քալիֆորնիա եւ Քանատա:

Այստեղ ալ պիտի խուսափինք մանրամասնութիւններէ, ամփոփուելու համար կարգ մը ընդհանուր երեւոյթներու վրայ:

Գաղութը կը մնայ բաժան – բաժան՝ թեմական եւ ազգային կազմակերպութեան տեսակէտով:

Այս պառակտումը, որ կը տեւէ 1933էն ի վեր, հասած է մինչեւ Քալիֆորնիա:

Ուրեմն, առաջնորդարան առաջնորդարանի դիմաց: «Մերը» եկեղեցին, «ձերը» եկեղեցին: Եւ յարաճուն մրցակցութիւն՝ նոր եկեղեցիներ շինելու:

Կարծողներ կան թէ որքան բազմանան եկեղեցիները եւ եկեղեցականները, այնքան կը զօրանայ ազգապահպանումը, — ի հարկին անգլերէն քարոզներով եւ կիրակնօրեայ դպրոցներով ...

Անտարակոյս ամերիկեան միջավայրն է ներշնչած այս միամտութիւնը: Մանաւանդ հիմա որ կ'աճի անգլեւաքսոն աստուածաբանութեան հետեւող վարդապետներու եւ աբեղաներու թիւը:

Ինչպէս Եւրոպայի մէջ, այնտեղ ալ տարիներէ ի վեր ելքեր կը փնտռեն, նոր սերունդին փրկութեան համար:

Արդէն իսկ անջատ հասարակութիւն մը կը կազմեն, այսինքն կորսուած են առ նուազն 60.000 երիտասարդներ, եւ արտակարգ միջոցներ կը խորհուին, հոսանքը կասեցնելու համար:

Վերջին տարիներու ընթացքին շատ կը խօսուի ճեմարանի մը հաստատման մասին: ՀՕՄը (Նախկին Կ. Թաշ) կարեւոր գումար մըն ալ տրամադրած է, դիւրացնելու համար այս կարեւոր ծրագրին իրականացումը:

Մինչ այս մինչ այն, զանազան դպրոցներ եւ դասընթացքներ կարելին կը փորձեն, տարրական հայերէն մը սորվեցնելու համար սակաւաթիւ աշակերտներու:

Սովորութիւն եղած է Հիւս. Ամերիկան կոչել գանձային նախարարութիւն Ամենայն Հայոց.

Արդարեւ, ո՛վ որ շօշափելի գումար մը ճարել կ'ուզէ, շունչը Ամերիկա կ'առնէ: Եւ միշտ ալ կը յաջողի:

Անցեալ գարնան պատկառելի գումար մը ճարուեցաւ Համազգայինի ընկ. եւ Փալանճեան ճեմարանի 25ամեակին առթիւ, ինչպէս եղած էր աւելի առաջ, Լ. Շանթի առաքելութեան շնորհիւ որ արտադրեց 147.000 տոլար:

Մշակոյթի ճակատին վրայ կը տիրապետէ Հ. Յ. Դ. մամուլը, իր «Հայրենիք»ներով եւ այլազան հրատարակութիւններով, հայերէն թէ անգլերէն:

Հայր. Միութիւնները միշտ բանուկ են, թէեւ զանազան թեւերու բաժնուած:

1955ին ալ մեծ գումարներ հոսեցան դէպի անճար գաղութները, կրթական եւ մարդասիրական ձեռնարկներու համար:

Գաղութը յայտնապէս կը տառապի մտաւոր ուժերու պակասէն:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 2ԻՆ ՔՈՒԷԱՏՈՒՓԵՐԸ ԲԱՑ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆ ՄԻՆՉԵՒ ԺԱՄԸ 19

Վերջնական որոշումի մը համաձայն, ուրբաթ կէս գիշերէն ի վեր միացեալ ցանկերը այլեւս չեն կրնար խզուիլ, նոյն իսկ եթէ անհամաձայնութիւն ծագած ըլլայ յունուար 2էն առաջ: Արդէն իսկ չորս խնամութիւններ խզուած են: Վոքլիւզի շրջանին մէջ ընկերային հանրապետականները (կոլեան) լքեցին Տալատիէն եւ ուրիշ թեկնածու մը: Սէնի շրջանին մէջ ընտրողները պիտի կրնան քուէ ձգել մինչեւ ժամը 19: Այսպէս որոշած է նահանգապետը, թէեւ շատեր անհրաժեշտ կը գտնեն երկարաձգել մինչեւ ժամ 20, մանաւանդ որ «քուէարկութեան կառախումբեր»ն ալ պիտի բանին:

× Նախորդ վարչապետը, Մենտէս Ֆրանս, որ ամբողջ ուժերը լարած է, մեծամասնութիւն շահելու համար, յայտարարեց թէ կարմիրներուն աջակցութեան պիտի չդիմէ, եթէ առաջարկուի նոր դահլիճ մը կազմել Յունուար 2ի ընտրութիւններէն վերջ: Պ. Մենտէս Ֆրանս Հանրապետական ճակատին վարիչներէն մէկն է, բայց իրագէկներ չեն հաւատար թէ կրնայ մեծամասնութիւն շահիլ 627 երեսփոխաններու մէջ: Համայնավարներ ամուր կառչած են «Ժողովրդական Ճակատ»ի նշանաբանին: Ժողովի մը առթիւ, երբ պահպանողական մը դիտել տուաւ թէ չի կրնար դահլիճ կազմել առանց համայնավարներու օժանդակութեան, նախորդ վարչապետը պատասխանեց.

— Ես անոնց օժանդակութեան չդիմեցի 1954ին եւ պիտի չդիմեմ 1956ին: Յետոյ դիտել տուաւ թէ անցեալ տարի ծանուցած էր որ եթէ համայնավարները քուէ տան իրեն, իր շահած մեծամասնութենէն պիտի զեղչէ անոնց քուէները:

× Նոր խմբակցութիւն մը, «Երիտասարդ Ազգ», յանձնարարեց իր հետեւորդներուն ոչ թէ ձեռնպահ մնալ, այլ պարապ, ճերմակ պահարաններ ձգել քուէտուփերուն մէջ, նկատելով որ յաջորդ Ազգ. Ժողովը պիտի չկրնայ բան մը փոխել:

× Արմատական կուսակցութեան թեկնածուներէն Շարլ Էրնիւ, կուսակից Մենտէս Ֆրանսի, ճառ մը խօսելով Սալ Վակրամի մէջ, յայտարարեց.

— Երկրին գործերը յանձնուած են մտաւորապէս անպարկեշտ մարդոց, քանի որ տասը տարիէ ի վեր սուտ կը խօսին ամէնուն: Արմատական հոսանքը վերագտած է իր իսկական դիմագիծը»: Ապա կոչ մը ուղղեց երիտասարդութեան:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ալժերիոյ կուսակալը, Սուսթել, կը հերքէ այն լուրերը թէ օգնական զօրք պահանջած է: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնն ալ հաստատեց այս հերքումը:

Տեղական թերթերը հրատարակելով այս հերքումը, կ'ըսեն թէ զինուորներու փոխադրութիւնը կը շարունակուի դէպի Հիւսիս. Ափրիկէ, համաձայն հոկտեմբերին մշակուած յատակագծի մը:

Ահաբեկումները կը շարունակուին Ալժերիոյ զանազան մասերուն մէջ: Անցեալ օր իսլամ Ֆրանսացի մը առեւանգուելով սպաննուեցաւ իր բնակարանէն 300 մեթր անդին, ըմբոստներու կողմէ:

× Ալժերիոյ ազգայնականները կը շարունակեն թռուցիկներ ցրուել, պահանջելով որ Իսլամները հրաժարին զանազան ժողովներու անդամակցութենէն: Կը պա–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

Դադարէ մը օգտուելով, առջի օր քանի մը էջ կարդացի ընտրական ժողովներու նկարագրութիւններէն:

Կը փութամ ամփոփել կարգ մը զուարճալի եւ «զգայացունց» մանրամասնութիւններ, որպէսզի բաղդատէք մեր ընտանեկան մարզանքներուն հետ:

Ճիշդ մէկ շաբաթ մնացած է քուէարկութեան համար, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 2ին:

Ուրեմն, քանի օրերը կը մօտենան, այնքան կը թանձրանայ մթնոլորտը: Երբեմն ճառամարտին կը յաջորդէ կռփամարտը:

Շառանթի շրջանէն կը հեռագրեն թէ երկու հոգի վիրաւորուած են արդէն, հրմշտուքի մը հետեւանքով: Թեկնածու մը, Ֆելիքս Կայեառ, նախկին նախարար, ստիպուեցաւ դադրեցնել իր բոլոր ժողովները, նկատելով որ աւելի արիւնալի դէպքեր կրնան պատահիլ:

Փարիզեան շրջանին մէջ, Քաղաքապետական խորհուրդին նախկին նախագահ մը, Շարլ Թրոշիւ, ժողովի մը մասնակցած ատեն, դիտեցին որ ճակատը կապած է:

Ստիպուեցաւ բացատրել.

— Երեսուն վէրքեր ստացած եմ Գերմաններէն. բայց առաջին անգամ է որ բիրի հարուած մը կը ստանամ Ֆրանսացիներէ ...

— Ի՞նչ բիրի հարուած, դա՛ս առի, ըսէ: Եւ վերջին անգամը չէ...

Ժողովը հազիւ բացուած, երբ օրուան թեկնածուն կը խօսէր, ձայն մը լսուեցաւ, — Խեղկատա՛կ:

— Ի՞նչ ըսիր, քիչ մը յառաջ եկուր եւ նորէն ըսէ տեսնեմ ...

Երբ Թրոշիւ բեմ հրաւիրուեցաւ, նոր լուտանքներ լսուեցան:

— Վիշիի վարձկանը... Ջոր գլուխ, անբան ...

Թերթերը կ'ըսեն թէ հարկ եղաւ հիւանդանոց փոխադրել վիրաւորը:

Ամէն տեղ ալ, ցոյցերուն շեշտ եւ գոյն կու տան Փուժատի կուսակիցները, որոնք մասնաւորապէս գրգռուած են նախկին նախարար Միթթրանի դէմ:

Դեկտ. 23ին ժողով մը սարքուած էր Շաթօ – Շինոնի մէջ, ուր դէմ դիմաց եկան նախկին նախարարը եւ տուրքերու բարեփոխման ախոյեանը, փրավաճառ Փուժատ, Պ. Միթթրան հազիւ բեմ ելած, լուտանքներ պայթեցան: Կը թարգմանեմ ամէնէն թեթեւը, «ծախուա՛ծ»:

Ժողովին նախագահը նշանակուած ատեն, վարնոց բառ մը կը լսուի: — «Պարոններ, կ'ըսէ նախագահը, կինս ալ հոս է եւ լուր չունէր ...»:

Նախկին նախարարը ճառը կը շարունակէ անվրդով, իր կարգին սուր բառեր գործածելով ընդդիմադիրներուն դէմ: Այդ պահուն Տիկին Փուժատ ալ իւղ կը լեցնէ կրակին վրայ, պոռալով Միթթրանի երեսին.

— Ձեզի պէս երեսփոխանները պէտք է կախել, պէտք է ճզմել որդերու պէս:

Ժխորը կը վերջանայ «Մարսէյեզ»ով, զոր կ'երգեն երկու կողմերը, դէմ դիմաց ...

ՎԱՀԷ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Յորդանան եւ Իսրայէլ վերցուցին բոլոր պատուարները, արտօնելով ուխտաւորներու երթեւեկը, Ծնունդի տօներուն առթիւ: Մինչեւ արեւամուտ Իսրայէլէն հասած ուխտաւորները պիտի կրնան ազատօրէն մտնել Երուսաղէմի յորդանանեան մասը (հին քաղաք): Ծնունդի կէս գիշերուան աւանդական պատարագը պիտի մատուցուի Բեթղեհէմի մէջ: Երուսաղէմի կաթոլիկէ պատրիարքը, գերապայծառ Կորի կը ծանուցանէ թէ Ծնունդը պիտի տօնուի սովորականին պէս, բայց ինք պիտի չընդունի աւանդական շնորհաւորութիւնները, յարգելու համար վերջին շաբթուան խռովութեանց զոհերուն յիշատակը: Ամէն տարի բազմաթիւ հաւատացեալներ կ'այցելեն Պատրիարքարան, ամէն դաւանանքէ եւ դասակարգէ: Այդ օրը Յորդանանի մահմետական վարիչներն ալ իրենց յարգանքը կը յայտնեն այցելելով քրիստոնեայ պատրիարքին:

Երուսաղէմի շրջանին յորդանանեան եւ իսրայէլեան հրամանատարները անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առած են խորհրդակցաբար: Ուրբաթ կէս օրին 1700 տեղացի ուխտաւորներ անցած էին արգիլեալ գօտին: Ուխտաւորները պարտաւոր են մկրտութեան վկայականներ ցուցնել եւ կրնան Յորդանան մնալ չորս օր: Հին քաղաքը մտնելէ առաջ, կարգ մը ձեւակերպութիւններ կը կատարուին, առաջնորդութեամբ ոստիկանութեան: Իսրայէլեան ոստիկաններ եւ յորդանանեան զինուորներ դիրք բռնած են դէմ դիմաց:

× Երէկ, շաբաթ, կէս գիշերուան պատարագը մատուցուեցաւ Ֆրանսայի բոլոր քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ, իսկ Խթումի խրախճանքները (Ջարթօնք) տեւեցին մինչեւ առտու:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ժամանակէտներու գործադուլը դադրած չըլլալով, զինուորական ճարտարագէտներ յանձն առած են սովորական երթեւեկը վերահաստատել մինչեւ յունուար 15:

ԱՆԳԼԻԱ ՄՏԱՀՈԳ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովը քանի մը օրէ ի վեր խիստ քննադատութիւններ կը լսէ դահլիճին արեւելեան քաղաքականութեան դէմ, իբրեւ հետեւանք Յորդանանի վերջին դէպքերուն: Թերթերը դիտել կու տան թէ կառավարութիւնը կառչելով Լորէնսի աւանդութեան —սիրաշահիլ Արաբները— շէնք մը շինեց աւազի վրայ, թէ Միջին Արեւելքի մէջ արեւմտեան պետութեանց միակ արժէքաւոր զինակիցներն են Թուրքիա եւ Փաքիստան: «Թայմզ» անգամ ձախաւեր կը գտնէ կառավարութեան բռնած դիրքը Յորդանանի մէջ, զոր կը փորձէր Պաղտատի Ուխտին կապել: Այս պարագաներուն մէջ, շատեր անհրաժեշտ կը գտնեն Անգլիոյ արեւելեան քաղաքականութեան վերաքննութիւնը:

× Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Սուրիա պիտի առաջարկէ արաբական համաժողով մը գումարել ամենաբարձր աստիճանի վրայ, Յորդանանը փրկելու համար բրիտանական ազդեցութենէն: Այս առաջարկութեամբ, յանձն պիտի առնեն տարեկան ութ միլիոն ստեռլին վճարել, որպէսզի Յորդանան չստիպուի Անգլիոյ օգնութեան դիմել.

Միւս կողմէ, կը ծանուցուի թէ արդէն համաձայնութիւն գոյացած է Անգլիոյ եւ Յորդանանի միջեւ եւ թէ Լոնտոն պիտի շարունակէ 1956ին ալ վճարել այն տարեկան գումարը զոր կը վճարէր 1955ին:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Ապահովութեան նախորդ վերատեսուչը, Օթթօ Ճոն, որ Պոն վերադառնալով ձերբակալուած էր, պիտի դատուի այն ամբաստանութեամբ թէ դաւաճանական յարաբերութիւններ ունի արեւելեան Գերմանիոյ պոլշեւիկեան իշխանութեանց հետ եւ թէ կ'ուզէր նորէն փախչիլ: Շատ մը վկաներ լսուած են եւ քննութիւնը երկար պիտի տեւէ:

ԱՌԱՆՑ ԹԵՒԻ եւ առանց պոչի օդանաւեր շինել սկսած են Մ. Նահանգներուն մէջ:

ՀԱՄԱՊԱՏԿԵՐ
ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
(ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ)

Ա.

Անպատեհութիւն մը չեմ տեսներ խորագիրս փոխ առնելով ողբացեալ Յակոբ Օշականէն, որ իր գրականութեան պատմութեան բոլոր հատորներուն տուած է նոյն խորագիրը :

Վերջացող տարուան Սփիւռքի գրականութեան մէջ հաշուեյարդարութիւնը պիտի փորձեմ կատարել: Մասնաւոր երեւոյթներու անդրադառնալէ առաջ, ընդհանուր երեւոյթները պիտի մատնանշեմ, որոնք յատկանիշը պիտի մնան գրականութեան եւ հրապարակագրութեան շրջանի մը: Թէեւ դժուար է տարեշրջանի մը մէկ յատկանիշը նկատել, քանի որ մեր քննութեան ներկայացող բազմաթիւ երեւոյթներ տարիներու ընթացքին առաջացած են իրենց դրական կամ բացասական գոյավիճակը: Այս տեսակէտով 1955 Թուականն է որ մեր խորհրդածութեան առարկայ պիտի դառնայ: Առանձին յօդուածներ պիտի նուիրենք հրատարակուած գիրքերուն, բանաստեղծական – վիպական, գրական – բանասիրական մանդէսներուն եւ հայրենակցական միութիւններու կողմէ լոյս ընծայուած ժողովածուներուն: Բաւականանալով անշուշտ յիշատակել նաեւ անունները այն երկերուն, զորս տեսած չենք :

Մեր առջեւ ունինք երեսունեւհինգ տարուան շրջան մը, որուն քննութիւնը կը կարօտի լուրջ աշխատանքի եւ բծախնդիր ու անկողմնակալ պրպտումներու: Մեր նպատակէն դուրս է այդ աշխատանքը: Բայց այսօրուան գրական ժառանգութիւնը կը պարտինք նախընթաց տասնամեակներուն :

1954ին սկսուած գրական – հրապարակագրական շարժումը կանգ չառաւ 1955ի ընթացքին: Ընդհակառակն, պատճառներ ունինք հաստատելու, որ եթէ ոչ որակով գոնէ քանակով այդ շարժումը կը գերազանցէ նախորդ տարիները: Մասնաւորաբար հայ մամուլը իր գործունէութեան սահմաններն ընդարձակեց: Անոր կը պարտինք գիրքերու, պարբերականներու եւ ընդարձակ ժողովածուներու հրատարակութիւնը: Երբ մէկ կողմէ ընթերցողներուն քանակը կը պակսի (հին սերունդին անհետացումով եւ նոր երիտասարդներուն բացակայութեամբը), միւս կողմէ սակայն հայ ամենօրեայ եւ պարբերական մամուլը պատնէշին վրայ է: Կը թուի թէ շատ քիչերը ազդուեցան որեւէ տագնապէ: Գտնուեցան թերթեր, որոնք դադրեցուցին իրենց հրատարակութիւնը: Բայց ունինք օրաթերթեր, որոնք՝ իրենց գոյութիւնը կը պահեն երեսուն, քառասուն, յիսուն եւ աւելի տարիներէ ի վեր: Ի՞նչպէս: Պատասխանը պարզ է: Շնորհիւ հայ մտաւորականներու յամառ ու անտեղիտալի կամքին եւ հայկ. մշակոյթին ծառայելու նուիրական կոչումին: Պակաս չեն նոյնիսկ այնպիսիները, որոնք գիտակցութեամբ կը շարունակեն դիմաւորել այդ տագնապը, անհատական բացառիկ զոհողութիւններով :

Այս դրական երեւոյթին հանդէպ պէտք է արձանագրել նաեւ բացասական միւս երեւոյթը: Հայ ընթերցողը, ան որ իր անունը օրաթերթէն եւ պարբերականներէն կը ստանայ, բացառութիւնները յարգելով, չի վճարեր: Այս տեսակէտով արդար գանգատներ եւ դժգոհութեան ձայներ միշտ կը լսենք: Հիւանդագին երեւոյթ մըն է ասիկա, յատուկ թերեւս մեր իրականութեան: Դժբախտաբար ամէն բանի մէջ եւրոպական քաղքերու հետեւող հայ անհատը, երբ կարգը թերթ ու գիրք կարդալու եւ վճարելու կուգայ, բացասական վերաբերում կը ցուցնէ: Պակաս չեն տխուր նամակներ ալ, երբ «նոր սերունդ»էն ներկայացուցիչներ կը գրեն. «Դադրեցուցէք ձեր թերթին առաքումը, որովհետեւ հայրիկը մեռաւ, եւ հիմա հայերէն կարդացող չունինք տան մէջ»: Կը զգա՞ք այս ողբերգութեան ահաւորութիւնը :

Այս պայմաններուն մէջ մեր խմբագիրներուն եւ հրապարակագիրներուն՝ հայ գրականութեան եւ հայ գիրքին հանդէպ ունեցած նուիրական կոչումը չեշտելով մէկտեղ, իբրեւ բացասական երեւոյթ, պիտի արձանագրենք թէ մեր օրաթերթերուն եւ նոյնիսկ պարբերականներուն էջերը կը լեցուին յաճախ արտատպումներով: Պատահած է նաեւ որ նոյն թերթը երկու անգամ նոյն գրութիւնը հրամցնէ իր ընթերցողներուն, եւ յաճախ առանց յիշելու աղբիւրը, եւ առանց նկատի առնելու հեղինակին իրաւունքը: Այդ տեսակէտով անիշխանութիւն կը տիրէ արտասահմանի հայ մամուլին մէջ: Այս՛ երեւոյթը յատուկ չէ անշուշտ միայն 1955 Թուականին: Տարիներէ ի վեր կը շարունակուի նոյն վիճակը: Եւ աւելի պիտի չեշտուի, քանի որ հայ գրողը վարձատրութիւն չստանար եւ իր մտքի ստեղծագործութիւնը ապրանք մըն է, որ գին չունի, եւ հասարակաց սեփականութիւն է: Թերթօններու պարագան ալ նոյնն է: Կ'արտատպուին ու գիրքի կը վերածուին, նոյն անիշխանական հոգեբանութեամբ :

Ուրիշ բացասական երեւոյթ մը: Ունինք մամուլի ներկայացուցիչներ, որոնք կը կրկնեն ու կ'րեքնեն 40 – 50 տարիներ առաջուան մեր հանրային կեանքին տխուր երեւոյթները, իրենց ընթերցողները կերակրելու համար ժամանակավրէպ խնդիրներով, երբ անոնք կը սպասեն այժմէական հրատապ հարցերու քննութեան եւ լուսաբանութեան: Այսպիսի տխուր երեւոյթներու ականատես կ'ըլլանք մասնաւորապէս լիբանահայ եւ եգիպտահայ մամուլին մէջ :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՐԵԿՈՅ
(ՎԻԳԱԿ)

●

Ի՜նչ տարօրինակ Ծնունդի երեկոյ եղաւ ինծ այս տարի ...

Եկայ տուն, կոկորդիս մէջ ցաւագին պրկում մը, սիրտիս մէջ այնքան ցուրտ..

Արեւը շուտով դացեր էր: Ամէն մարդ իր տունը կը մտնէր: Փակ փեղկերէն ներս լոյսերը վառուած էին, Ծնունդ էր..

Քաղցր եւ վրդովիչ բան մը իջած էր մարդոց եւ իրերուն վրայ: Օդը կապոյտ էր, ինչպէս կ'ըլլայ եկեղեցիին մէջ, երբ խունկը առատ կը բարձրանայ բուրվառներէն :

Մտայ տուն: Օտար երկիր, օտար տուն ...

Խորոված հաւին բուրումները, բարձրանալով սանդուղներէն վեր, տարածուած էին սենեակիս մէջ: Ճամբուս վրայ հանդիպած էի տանտիրուհիիս, պարարտ եւ կեղծաւոր կին, որ քիթը, օդին մէջ պատռած Ծնունդի հաւին բոյրերուն բացած, ըսաւ, կապարի պէս կարծր կապոյտ աչքերը մեղմել ջանալով .— «Տղաս, Թոպէտը, Ծնունդի հաւը եփեց, հիմա պիտի երթանք ուտելու :

Եւ քիչ վերջ, ամբողջ ընտանիքը, իբրեւ թէ գաղտնի գործ մը կատարէր, անհետացաւ խոհանոցին դուռնէն ներս, որուն դուռը շնդալից փակուեցաւ իրենց, Ծնունդի հաւին, եւ անոր բուրումներուն վրայ...

Եւ ես մնկայ թիկնաթոռիս մէջ: Ինչ լաւ էր թիկնաթոռս... Ուսերս եւ գլուխս լաւ մը թաղեցի անոր կարմիր թաւիշէ բարձերուն մէջ:

Կրակ ալ կար, տաք էր: Ձեռքերս ալ երկարեցի ծունկերուն վրայ բացուած գիրքիս : Բարձերը, գիրքերը, կրակը, ահա բոլոր ընտանիքս այս Ծնունդի իրիկունով ...

Բայց, արդէն շուտով սկսայ փիլիսոփայել.— Երջանիկ ըլլամ որ մեռած չեմ, ըսի ինքս ինծի, Հնդիկ Փաքիրի արտայայտութիւն մը տալով դէմքիս: Երջանիկ ըլլամ որ ամբողջ օրը արեւ կար, եւ թէ արեւին քաղցր այրուցքը զգացի լիուլի, դէմքիս եւ մարմինիս վրայ: Երջանիկ ըլլամ որ աչքերս անհուն ծովը տեսան: Երջանիկ ըլլամ որ սիրտիս մէջ սէր կայ, եւ հոգիիս մէջ կարողութիւնը՝ կեանքին պարգեւած ամէն մէկ հիւլէին համար երախտապարտ ըլլալու...

Եւ ուսերս աւելի կը թաղեմ բարեացակամ բարձերուս մէջ, ու սրունքներս կ'երկարեմ դէպի կարմիր բոցերը կրակին. Գիրքս չեմ կարդար. բայց գիտեմ որ հեղինակը ճիշդ իմ ուզածներս ըսած է հոն ...

Ծնունդը, անշուշտ, առաւելապէս ընտանեկան տօն մըն է, կը շարունակեմ խորհրդածել: Եւ մարդ իր ընտանիքին մէջ միայն ինքզինքը լաւ կը զգայ " իրիկունը, եւ Ծնունդի հաւն ալ, միայն իր ընտանիքին հետ կարելի է ուտել. ինչպէս կ'ընէ մեր տանտիկինը այս իրիկուն...

Երբ ահագին ռումբի մը պէս, խոհանոցին դուռը դէպի դուրս կը պայթի ...

Հոնկէ նախ դուրս կը պոռթկայ տանտիրուհիս լալահառաչ, եւ կը նետուի սանդուխներն ի վեր: Ա՛որ ետեւէն կուգայ Թոպէտը՝ իր որդին, եւ Ծնունդի հաւին հեղինակը: Անոր կը հետեւի դեղնաւուն մազերով սպասուհին, ձեռքը բռնած գաւաթ մը ջուր եւ լեմոն մը: Անոր ետեւէն կուգայ ամուսինը, եւ ապահովաբար հեղինակը Ծնունդի գիշերուան կռիւին: Եւ այս տրտմեցուցիչ կարաւանին կը հետեւին, անշուշտ կռիւին բուն պատճառը՝ հաւին բոլոր բուրումները ...

— Ահաւասիկ ընտանեկան Ծնունդ ... կ'ըսեմ ինքս ինծի. եւ հետեւցնելով որ այս աշխարհին վրայ ասկէ ալ յոյս չկայ, կը թաղուիմ աւելի եւս բարձերուս մէջ, եւ նոր փայտեր կը նետեմ կրակիս մէջ...

Եւ ժամերը կ'անցնին: Խոհանոցը լքուած է իր հաւով: Տեսարանը փոխադրուած է վերը, ննջասենեակին մէջ, ուր անկողինին վրայ ինկած է պէր կինը, տառապանքին տակ փլատակ: Թոպէտը քովը կեցած կ'աղերսէ: Սպասուհին առաւելապէս կատուներուն վրայ կը հսկէ. Իսկ ամուսինին ամբողջ խելքը վարը մնացած հաւին վրայ է ...

Բայց ինչպէս մասնաւորաբար լաւ է իմ

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ՏԱՃԱՐԸ
(ՀԷՔԵԱԹ)

●

Ուսերուն վրայ տառատոկ մը արեթէ գոյն, այսպէս պատմեց ինծ ծերունի հովիւը, ծառի մը բունին կռթնած, հազիւ ութ օր առաջ, միջօրէին, մինչ կ'արածէին իր այծերը բլուրն ի վար, գիւղին վերեւ :

— Այն ատենները, Սատանան եւ Սուրբը քարոզելու եկած էին Ալպեան լեռնաշխարհին մէջ: Կ'արժէր որ գային, որովհետեւ տակաւին հեղեղները սրբած տարած չէին մեր արգաւանդ հողերը՝ թշուառ գիւղացիներուն թողլով միայն խիճ ու քար, արեգակէն ճերմկած ապառաժ ու տկլոր թուփեր: Լեռները, որ ճաղատ են հիմա, կը կորանային գիրուկ ու լեցուն կուրծքերու նման: Անտառները իրենց կանանչ վերարկուն կը նետէին բլուրներուն վրայ՝ հարսնեւորներու պէս բազմաթիւ: Ու ջուրի ակերը աչուկ կ'ընէին արտերուն եզերքը: Կ'արժէր որ գային Ալպեան լեռնաշխարհ, այն ատենները: Եւ Սատանան ու Սուրբը, իրարու հետ համերաշխ եւ բարեկամ, իրարմէ անկախ եւ ազատ, կը քարոզէին ու կը քարոզէին, իւրաքանչիւրը իր հաշւոյն: Եւ շատ յաջող կ'ընթանար անոնց գործը: Կը համոզէին ու դարձի կը բերէին գիւղացիները, Սուրբը յաճախորդ կ'որսար դրախտին, սատանան՝ դժոխքին: Սուրբը կը սորվեցնէր իր ամբողջ գիտցածը, այսինքն երկնքի ճամբան, քիչ մը լատիներէն եւ քանի մը հատ աղօթք: Ընդհակառակն, Սատանան գիւղացիներուն կը բացատրէր երկրային բարիքները, — տուն շինել, ցորեն ցանել, այգի տնկել: Երկուքն ալ բարեկամ էին իրարու, եւ երբեք մրցակցութիւն չէին կատարեր, (գէթ այդպէս կը կարծէր Սատանան), եւ երբ իրարու կը հանդիպէին երկու ճամբու բերան՝ կանգ կ'առնէին, կը զրուցէին պահ մը, փոխն ի փոխ կը տնկէին տոլը(*), ծարաւ կ'առնէին ու կը բաժնուէին :

Օր մը, երբ արեւը կը խոնարհէր Ալպեան լեռներն ի վար, Սատանան եւ Սուրբը դարձեալ հանդիպեցան իրարու, ահա ճիշդ այստեղ՝ ուր նստած ենք: Սուրբը հագուած էր սուրբի պէս, խոյր ի գլուխ, լուսապսակը ապարօշ կազմած, գաւազան ի ձեռին, բոլորովին սպիտակափառ, կ'ըսես՝ լոյսերու մէջ: Սատանան, սեւ, ինչպէս բնական է, սեւ՝ այրած հացի պէս, կամ սեւ՝ ծղրիթի պէս :

— Բարեւ, Աստուծոյ սուրբը:

— Բարե՛ւ, սատանայ :

— Տուն վերադառնալու ժամը հասա՞ւ արդէն:

— Անշուշտ, ու կ'աճապարեմ որ տաքցնեմ երեկոյեան ապուրս :

— Ի՞նչ լաւ կ'ըլլար՝ եթէ պահ մը նստէինք սա քարին վրայ: Վարը, սքանչելի՛ է հովիտին համայնապատկերը : Երեկոյեան հովիկն ալ հաճելի է իսկապէս:

Չոր մամուռ կար, ափով հաւաքեցին, փռեցին, քով քովի նստան Սուրբն ու Սատանան, երկու յոգնած մշակներու նման:

— Է՛, ի՞նչպէս կ'երթան գործերը, միշտ յաջո՞ղ, հարցուց սեւուկը :

— Փա՛ռք Աստուծոյ, գոհացուցիչ :

— Շա՛տ ուրախ եմ, շա՛տ ուրախ:

Կը շնորհաւորեմ :

— Դժուար գործերէ սեւ խուսափող չեմ: Անցեալ ամիս ես ալ տաճար մը կանգնեցի, փոքր, բայց իբրեւ սկզբնաւորութիւն՝ լաւ է, լա՛ւ: Կ'ուզե՞ս որ ցոյց տամ քեզի :

— Հաճոյքով :

Եւ երկուքը մէկ ճամբայ ելան, Սուրբը առջեւէն, Սատանան ետեւէն: Սար ու ձոր, զառիվար զառիվեր, անցան անտառներու դաշտէն, մագլցեցան բարձրացան :

— Ի՞նչ է, չըլլա՛յ թէ երկինքը բնակիս :

Ո՛չ, սա լերան գլուխն է: Դիրքը հրաշալի է: Հեռուէն կը նշմարուի արդէն զանգակատունը, տե՛ս: Երբ օրհնեալ ջուր կը սրսկեմ, կաթիլները քսան մղոն հեռու կ'իյնան ;

Վերջապէս հասան:

— Անմա՛ն, անմա՛ն, ըսաւ Սատանան նան՝ աչքը դրած բանալիին ծակին դէմ, որովհետեւ օրհնեալ ջուրը կ'արգիլէր իրեն մտնել ներս: Նստարանները նոր են, պատերը կիրով ծեփուած ու ճերմակ: Պատկերս ալ խորանին վրայ կախուած՝ մեծ տպաւորութիւն կը գործէ արդարեւ: Կը շնորհաւորեմ անկեղծօրէն :

— Անմա՛նկ ձեւով մը ըսիր որ...

— Ի՞նչպէս կ'ուզէիր որ ըսէի :

— Քուկինդ ի՞նչպէս է :

— Քիչ մը աւելի մեծ, ուրիշ տարբերութիւն չունի:

— Երթանք քուկինդ ալ տեսնենք :

— Երթանք, պատասխանեց Սատանան: Բայց պայման մը, — երբ ներս մտնես, երեսդ չխաչակնքես: Այդ ձեր անհամ խաչակնքելը չկա՞յ, ամէնէն ամուր շէնքերն իսկ կը սարսէ :

— Կը խոստանամ :

— Խոստանալը բաւական չէ, երդում ըրէ :

— Կ'երդնում, ըսաւ Սուրբը՝ որ ընելիքը ծրագրած էր արդէն:

Յանկարծ հրեղէն կառք մը պատրաստ կեցաւ երկուքին առջեւ: Սուրբն ու Սատանան նստան եւ արագ, այնքան արագ սուրացին, որ ոչինչ տեսան ճամբան ու հասան պերճ ու փարթամ պալատի մը առջեւ: Սպիտակ մարմարէ սիւներ, գմբէթ մը որ եթէ գլուխդ ետեւ նետես ու վեր նայիս՝ խելքի պտոյտ կուտայ, շատրուաններ՝ որոնք բիւրեղեայ եղէգնուտի կը նմանին, պատերը ոսկեպատ, սալայատակը՝ յակնթաքարէ, ու ջահեր ցոլցլուն աստղերով :

— Ի՞նչ ըսիր, հարցուց, Սատանան :

— Գեղեցիկ է, եւ շա՛տ գեղեցիկ, մրմնջեց Սուրբը :

Յետոյ ցոյց տալով մատովը .

— Այո՛, գեղեցիկ է վերը: Վարն ալ գեղեցիկ է, ձախ կողմն ալ գեղեցիկ է, աջ կողմն ալ գեղեցիկ է :

Բայց այսպէս խաչակնքելու ձեւ առաւ՝ երբ մատովը ցոյց կուտար շէնքին վերը, վարը, ձախը եւ աջը: Առանց երդումը դրժելու, Սուրբը խաչակնքած էր արդէն, ահա թէ ինչո՛ւ սիւները սարսեցան, գմբէթը փլաւ եւ դղրդագին խորտակուեցաւ հսկայ շէնքը: Սուրբը խոհեմութեամբ դէպի դուռը գացած էր այդ պահուն: Իսկ Սատանան մնաց քարերուն մէջ, բայց ազատեցաւ... օձ դառնալով՝ ինչպէս էր իր նախկին կերպարանքը:

Հովիւը ինծի ցոյց տուաւ այդ երկու տաճարները:

Սատանային տաճարին աւերակները նման էին քարայրի մը, որու ներսը կը պաղպաջին տակաւին ցոլցլուն ջահերը եւ բիւրեղեայ սիւներուն բեկորները՝ կախարդական տպաւորութիւն մը թողլով :

Թարգմ. ֆրանսերէնէ

(*) Դգալէ շինուած գինիի աման :

Թիկնաթոռս այս իրիկուն ... Եւ քովս անցածին նայելով, ինչ ալ աղէկ բան է, վերջ ի վերջոյ, Ծնունդի իրիկունով, ոչ ընտանիք ունենալ, ոչ Ծնունդի հաւ, եւ ոչ ալ կոխ ...

Այլ երազել թէ քաղցր է կեանքը : Թէ սէրը անոյշ է միայն: Թէ կրակը բարի է, ինծի այսպէս տաքցնելուն եւ ուրախացնելուն համար: Եւ թէ ինչքան բարի է գիրքիս հեղինակը, ճիշդ ինծի համար այնքան մխիթարական բաներ գրած ըլլալուն համար ...

●

Գիշերը կը յառաջանայ: Բոլոր բուրումները մարած են տունին անկիւններուն մէջ :Միրահար կատուներու յամկանչական մոլաւումներ կուգան դուրսէն : Եւ երբ հովը քիչ մը աւելի սաստիկ կը փչէ, պատուհանիս մօտիկը տնկուած սալորենիին չոր ճիւղերը կուգան մեղմիւ քսուիլ զոց փեղկերուս ...

Գս բոլորովին մոռցած իմ կռուած ընտանիքը ; Եւ նոյն իսկ մոռնալու վրայ եմ, թէ Ծնունդի գիշերն է, որ կ'երկարի այսպէս կատուի մոլաւումներով եւ չոր ճիւղերու խարխափումներով ընդմիջուած; Եւ աչքերս կիսափակ, գլուխս ետեւի կարմիր թաւիշ բարձերը քիչ մը աւելի վար կը քաշեմ, եւ կը սկսիմ կէսքունի մը մէջ խորհիլ, թէ դիմացս, սեղանիս վրայ դրնուող կանանչ կապոյտ կուժին հետ, որուն ետեւը շարուած են բաց դեղին կողքով գիրքերս, միմոզայի ճիւղի մը ներքեւ, եւ որոնց վրայ կ'իյնայ լամբարիս կարմիր լոյսը, սենեակիս լեցուցած «սիկարէթ»ի ծուխերուն կապոյտութեան մէջէն ...

Երբ, յանկարծ, դուռս ուժգին կը զարնուի. «Մտէք», կ'ըսեմ, չկրնալով խորհիլ թէ ո՞վ կրնայ մտնել այս ուշ գիշերին ...

Եւ, ծուխերուն մէջէն, կը տեսնեմ որ կը յառաջանայ տանտիկինիս ամուսինը, գիսախռիւ մազերով, քիթը այլանդակօրէն երկարած դէպի վար, աչքերը բարկութեան անդունդներ դարձած, որ կ'ըսէ հեւալով — «Ներողութիւն, ներողութիւն, ձեզ անհանգիստ ընելուս, բայց արդեօք մեր հաւը ձեր սենեա՞կն է ...

— Ո՞ր հաւը, կ'ըսեմ շլմորած :

— Մեր հաւը, մեր Ծնունդի հաւը ... Կինս կուխ հանեց, չկերանք: Հիմա մէջտեղը չկայ. քանի ժամ է կը փնտռեմ, նոյն իսկ դրացիներուն քով. տեղ չմնաց, վստահ եմ ձեր սենեակն է. ուրիշ տեղ չի կրնար ըլլալ ... :

Ու կը նետուի հեւ ի հեւ փնտռտուքի մը սենեակիս անկիւններուն մէջ... բարձերուս մէջէն գլուխս վեր կը հանեմ; Կարծես իրաւ ալ, վիզը կտրուած, ոտքերը ծալլած խորոված հաւ մը կը թեւածէ սենեակիս կապոյտ ծուխերու՛ մէջէն ...

Եւ քանի կռուած ամուսինը իր բացած ճամբը կ'երկարէ բռնելու համար զայն, հաւը, ճարպիկ շարժումով մը կը խուսափի, եւ կ'երթայ թեւածել սենեակին միւս անկիւններուն մէջ ...

Եւ դարձեալ մարդուն ճամբը: Ծնունդի փախչող հաւը ...

Որքա՞ն ատեն տեւեց սակայն : Կարծես ամբողջ գիշերը ... Վերջապէս, առաւօտեան առաջին լոյսին հետ, անհետացաւ մարդը իր ճանկով, եւ մարեցաւ թեւածող հաւին տեսիլքը ...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԽՄԲ. — Սովետական Հայաստան ամսագրի հոկտեմբերի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները Կոմիտաս վարդապետի ձեռագիրներու մասին, որոնք Երեւան փոխադրուած են. —

Կոմիտասի ձգած ստեղծագործական եւ գիտահետազօտական ժեծարժէք ժառանգութիւնը բացառիկ չահեկանութիւն կը ներկայացնէ ոչ միայն Հայ՝ այլեւ Արեւելքի կարգ մը ուրիշ ժողովուրդներու երաժշտական մշակոյթին համար: Պահպանուած ձեռագրային նիւթերու ուսումնասիրութիւնը ցոյց կուտայ որ Կոմիտաս հայկական երաժշտութեան տեսական ու գործնական հարցերուն զուգընթաց, ուսումնասիրած է քրտական, յունական, իրանեան, հրէական եւ այլ ժողովուրդներու երաժշտական մշակոյթի մասնայատկութիւնները, եւ մինչեւ անգամ տեսական ընդհանրացումներ է ըրած :

Վերջին չորս հինգ տարիները զգալապէս աւելցաւ անոր ձեռագիրներու հաւաքածոն :

Կոմիտասի ցրուած ստեղծագործութեանց թերթիկները աստիճանաբար կը հաւաքուին ամբողջացնելով անոր ստեղծագործական պայծառ դիմագիծը :

Անոր ստեղծագործութեանց ակադեմական հրատարակութեան հնգհատորեակի առաջին երկու հատորները արդէն երկու տարի է չեն հրատարակուիր, որովհետեւ պիտի լրացուին նոր մէջտեղ եկած ստեղծագործութիւններով, խմբական եւ մեներգային նոր անյայտ գործերով :

1951ին Գէյրութէն իբրեւ նուէր Հայաստան ղրկուեցան Կոմիտասի կարգ մը ինքնագիր ստեղծագործութիւնները, որոնք հարստացուցին մեծ արուեստագէտին դիւանը :

Փարիզէն Կոմիտասեան յանձնախումբը եւ անդամ երգչուհի Մարգարիտ Բաբայեան նոր ձեռագիր նիւթեր ղրկեցին Հայաստան: Այս ձեռագիրներուն մէջ կան ինքնագիր գործեր, որոնք մինչ այդ անյայտ էին: Այս նիւթերը սիսթեմատիկ կերպով եւ հանգամանօրէն պիտի ուսումնասիրուին Հայաստանի երաժշտագէտներու կողմէ :

Բազմաթիւ ծրարներու մէջ խնամքով դրուած են «Կալի երգը» ուսումնասիրութիւնը (Ֆրանսերէն լեզուով), «Շար Ակնայ» ժողովրդական երգեր :

Թիւ 23 ծրարին վրայ Կոմիտասի ձեռքով գրուած է «Անուշ»: Յովհ. Թումանեանի համանուն թատերախաղին գրեթէ բոլոր լուսանցքներուն մէջ Կոմիտասի ձեռքով, հայկական ձայնանիշերով եղած են բազմաթիւ նշումներ, բեմականացման եւ երաժշտական մարմնաւորման մասին, ինչպէս եւ Օփերայի կառուցուածքի եւ զանազան գործողութեանց նկարագրութիւնը :

Ուրիշ ծրարի մը մէջ կան Կոմիտասի ձեռքով մաքուր ու խնամքով գրի առնուած բազմաթիւ մեղեդիներ: «Անուշ» օփերայի համար գրուած մեղեդիներու ամբողջ մարգագետաշար մը կայ, Կոմիտասեան ժողովրդական երգի շունչով, ժողովրդական մեղեդիներու ոճով ու երանգներով :

Հոս կ'երեւայ նոյնինքն Կոմիտասը, ինքնատիպ երաժշտական լեզուով գրուած «Աղջի Անաստուած», «Ամպի տակէն՝ ջուր է գալիս», «Ասում են ուրին», «Ա՛խ, Անուշ, Անուշ», «Համբարձում եայլա», «Եկաւ Համբարձում», «Ախ թօփ մազաւոր աղջիկ» (Ջանգիւլիւմի եղանակով), «Աղջի բախտաւոր», «Ջեյրա, էգ չեյրա», «Ետ դառ, եա իգիթ», «Ախ էն կանաչ սարի լանջին», «Բարձր սարեր», «Վեր կաց, վեր իգիթ» եւ այլ հատուածներ, փառթիսիոնի եւ Կլավիէրի կարգ մը ուրուագիծներ եւ նմոյշներ, որոնք ցոյց կուտան թէ Կոմիտասի «Անուշ» օփերան, բազմաթիւ մեղեդիներ ունի :

Եթէ ատեն մը վերապահումներով կ'արտայայտուէինք «Կոմիտասի» «Անուշ» օփերայի մասին, ներկայիս իրականութիւն է :

Կարգ մը թուղթեր, ինչպէս «Վարդան» օփերան, «Քաղաքականութեան վնասներ», «Սասմայ ծռեր» (ծրար տասը, Փարիզէն) օփերան պերճախօս կերպով կը վկայեն թէ Կոմիտաս կ'աշխատէր նաեւ օփերայի եւ թատերգութեան մէջ ալ :

Վերջերս Փարիզէն ղրկուած թուղթերուն մէջ կան նաեւ ժողովրդական մեներգներու եւ խմբերգներու մշակումներ, որոնք մաս պիտի կազմեն Կոմիտասի լիակատար ժողովածուի ակադեմական հրատարակութեան հատորներուն :

Կան նաեւ հայրենասիրական երգեր, աշխատանքի երգ, ինչպէս «Ջաւարածեծի երգը», «Սիփանայ քաջեր», յայտնի խմբերգը, կարգ մը մեներգներ եւ հարսանիքի, սիրային եւ կենցաղային ժողովրդական երգեր «Մանուշակի» պարը գրուած դաշնակի համար: «Մշոյ շորոր» պարի եղանակը կը լրացնեն այս տեսակի ստեղծագործութիւնները :

Փարիզէն ղրկուած է նաեւ Կոմիտասի «Աշխարհական ժողովածու» ալպոմը, որ երկար ատեն կորսուած կը նկատուէր: Կը պարունակէ 368 երգ : Հիմա արդէն կարելի է համեմատել Սպ. Մելիքեանի 1954ին արտադրած՝ Կոմիտասի 254 աշուղական երգերու հետ, լրացնել ժողովածուն, ուրկէ դուրս մնացած է աւելի քան հարիւր երգ :

Այս թուղթերուն մէջ կան նաեւ հոգեւոր երգերու ձայնագրումներն ու մշակումները, շարականները, գրուած զանազան շրջաններու մէջ :

Անտիպ ձեռագրային նիւթերու հետ միասին Կոմիտասի դիւանաթուղթերը հարստացան կարգ մը տպագիր աշխատութիւններով, որոնց մէջ ուշադրութեան արժանի են «Հայ գեղջուկ երաժշտութիւն» ժողովածուն, տպագրուած Կոմիտասեան յանձնաժողովի կողմէ 1938ին, տպուած Փարիզ :

Կոմիտասի աշակերտ Վարդան Սարգսեան, որ Երեւան եկած էր իբրեւ կաթ. ընտրութեան պատգամաւոր, Պետական թանգարանին յանձնեց Կոմիտասի տպագիր ու ձեռագիր կարգ մը աշխատութիւնները, որոնց մէջ կան վարդապետին մահէն ետք Սարգսեանի ջանքերով լոյս տեսած տասը տետրակներուն մէջ նոր ստեղծագործութիւններ, ինչպէս եւ կարգ մը անտիպ նիւթեր ու ձեռագրեր:

ՍԱՄՍՈՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ

Համեմատական գրականութեանց եւրոպական երկիրներու զանազան բեմերը համախմբած էին Վենետիկ, ամբողջ շաբաթ մը, բանախօսութիւններու շարք մը նուիրելով Վենետիկը արդի գրականութիւններու մէջ նիւթին շուրջ (Սեպտ. 25-30):

Կը նախագահէր Ֆիրէնցէի համալսարանի ուսուցչապետ Քարլօ Փիլիկրեն, որ մաս կը կազմէ համեմատական Գրականութեան Ընկերութեան, եւ կը հրատարակէ գրական պարբերաթերթ մը:

Համաժողովին կազմակերպութեան հոգին էր Սորպոնի դասախօս հայազգի Շարլ Տէտէեան:

Նիստերը տեւեցին վեց օր: Կը մասնակցէին մօտ տասնըհինգ ազգերու ներկայացուցիչներ: Բոլորը քննեցին եւ լուսաբանեցին Վենետիկի ազդեցութիւնը իրենց գրագէտներուն եւ բանաստեղծներուն վրայ, ցոյց տալով թէ ինչպէս Վենետիկը ապրած է անոնց մէջ,ներգործած, հրապուրած, խանդավառած եւ մղած ստեղծելու գրական մեծութիւններ: Օտար գրականութիւնները կարծես կը մրցէին վենետիկեան դեղարուեստին, բնութեան մանաւանդ եղականութեան գովքը ընելու: Պայրըն մը, Մորիս Պարէս մը, Միւսէ մը, Ալեքսանդր Պլոք, Ժորժ Սան, ներկայացուեցան իրենց ներշնչումներով:

Ներկայ էր նաեւ Ս. Ղազար այս համաժողովին: Նիստերէն ոմանց ներկայ էր Միաբանութեան գլուխ Գեր. Սրապիոն Վ. Ուլուհոճեան, մանաւանդ այն նիստին ուր խօսք կ'առնէր Հ. Մեսրոպ Ճանաշեան, նիւթ ունենալով Պայրընը Ս. Ղազարի մէջ: Ժողովին անդամները այցելեցին Ս. Ղազար: Փակման խօսքը ըրաւ Շարլ Տէտէեան, որ սրամիտ եւ իմաստուն ակնարկներով ամփոփումը կատարեց եւ շեշտեց համեմատական ուսումներու անհրաժեշտութիւնը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (96)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Քանակութիւնը չեմ գիտեր, միայն լսուեցաւ որ այդ դրամը «վագֆ» եղած է :

Նախագահ. — Դուք Գարա Քեմալի ընկերներուն վագֆ կ'ընէք եւ այս կերպով երկրին շահը ոտնակոխ կ'ընէք: Ձօսքս քեզի կ'ուղղեմ իբրեւ Իթթիհատի ընդհ. քարտուղար: Կառավարութիւնը, կրօնքը ձեր քմահաճոյքին գործիք կ'ընէք, աշխարհի վրայ այս աստիճան մասխարաութիւն կ'ըլլա՞յ :

— Ձըլլար: Կարելի է սխալ է:

— Դուք գիտակցաբար գործեցիք, եւ անուղղայ մնացիք մինչեւ Թալէաթ փաշայի դահլիճին հրաժարումը

— Ես այդպէս չեմ խորհիր : Սա ըսեմ՝ մեծամասնութեան կուսակցութիւն մը կար եւ Ուիլըընի սկզբունքներուն համաձայն գինադադար պիտի առաջարկուէր :

— Այսինքն Անատոլուի մէջ քանի մը նահանգ պիտի մնար, այնպէս չէ՞: Վերջին Քոնկրէն ինչպէ՞ս գումարեցիք :

— Թալէաթ փաշա, որ կը պատրաստուէր մեկնիլ, բացաւ Քոնկրէն եւ Ճանպոլաթ պէյ վարեց զայն

« Որոշուեցաւ որ Թուրքիա չմնան. նոյնիսկ կրնայ ըլլալ որ Հայերը,Յոյները նախատեն ու նշաւակեն զիրենք, աւելի լաւ է որ երթան: Գարա Քեմալ նախամեծար համարեց պահուըտիլ, քան թէ փախչիլ :

— Ձեր խելքովը դուք ալ վարագոյրին ետեւը պիտի մնայիք: Երկրին ճակատագիրը խնդրոյ առարկայ էր, ինչպէ՞ս թողուցիք որ փախչին :

— Աստուած վկայ, ես բան մը չկրցայ ընել: Մեկնումի ատեն, Տոքթ. Նազըմ, Պէհաէտտին Շաքիր եւ Բասուհի պէյերուն երկու հազարական ոսկի տրուեցաւ:

— Մալթայէ վերադառնալէ ետք ի՞նչ ըրիք :

— Քաղաքական ոչ մէկ գործունէութիւն ունեցայ: Զպատասխանեցի Գարա Քեմալի հրաւէրներուն, չտեսակցեցայ իրենց հետ: Ձեմ մասնակցած նաեւ Ճավիտ պէյի տան մէջ գումարուած ժողովներուն Ալ զզուած եմ քաղաքականութենէ և նոյն իսկ մերժեցի մտնել Թէրաքքըփերվէր կուսակցութեան մէջ :

Ոչ մէկ լուր ունիմ նաեւ մահափորձի խորհրդակցութիւններէն » :

Դադարէ մը ետք, Անկախութեան Ատեանը դատեց Իթթիհատի նախկին ոստիկանական տնօրէն Ազմին, որ ջանաց ինքզինքը չքմեղացնել, եւ նախագահին հարցումներուն պատասխանելով, հետեւեալ բացատրութիւնները տուաւ .

— Ջինադադարին փախայ, որովհետեւ կը վախնայի Վահիտէտտինէ: Երբ ոստիկանական տնօրէն էի, ձերբակալել տըւած էի զայն :

— Դուն թերեւս Վահիտէտտինէ վախնալուդ փախար, հապա՞ միւսները, դասալիքները, վախկոտնե՞րը :

— Ձեմ գիտեր :

— Ես հիմա պիտի կարդացնեմ Քիւչիւք Թալէաթ պէյի գրած մէկ անմոռանալի նամակը, 17 Նոյեմբեր 1921ին, տես թէ ինչեր գրեր ես .

Նախագահը կարդացուց այդ նամակը, ուր Ազմի կ'ըսէր.

— « Գոհ մնացի լսելով Պաթումի մէջ ձեր ունեցած գործունէութիւնը: Ինծի կը թուի թէ, այժմ Անատոլուն պէտք է իր վիճակին թողուլ եւ չխառնուիլ ուժերու միութիւնը, Մուսթաֆա Քեմալ ինչ կ'ուզէ թող ընէ մեզի համար, եւ իր ձեռքին տակ ունեցած ուժը ծիծաղելիօրէն թող մեզի դէմ գործածէ: Առժամաբար մոռնանք այս բոլորը եւ Անատոլուն ազատ թողունք իր պայքարին մէջ: Մուսթաֆա Քեմալին դէմ որեւէ շարժում կրնար վրնասել խեղճ Անատոլուին եւ նոր վէրք մը բանալ անոր սրտին վրայ: Հեռու չէ Մուսթաֆա Քեմալի հետ հաշիւ տեսնելու ժամը: Ես Անատոլուն մօտէն տեսայ, կառավարական վարչութեան կողմէ կատարուած խժդժութիւնները տակաւին կը կսկծացնեն սիրտս: Ահա թէ ինչու ներկայ կառավարութեան ամենամեծ թշնամին եմ, եւ սիրեմ հակառակորդը կառավարութեան մը, որ գիս երկիր չընդունիր : Սպասենք ու լռենք առժամապէս : Հիմա չէ»

Երբ լրացաւ նամակին ընթերցումը, Ազմի պէյ դեղ - դեղին եղաւ :

Անկախութեան Ատեանին առջեւ ոչ նուազ հետաքրքրական եւ յուզումնալից եղաւ դատավարութիւնը Իթթիհատական հանրածանօթ գործիչ Քէօր Ալի Իհսան պէյի եւ երեւան եկան մասնաւորաբար Իթթիհատական վարչութեան օրով գործուած ջեղծումները եւ «Իաշէ»ի գայթակղութիւնները:

Դատարանին առջեւ, Ալի Իհսան շատ ջղայնոտ կ'երեւէր: Անընդհատ ձեռքի համրիչին հետ կը խաղար: Պահ մը համրիչը փրթաւ եւ հատիկները գետին թափեցան: Ծռեցաւ, առաւ: Յայտնի եղաւ թէ ինք համոզուած «քօմիթէճի» մըն էր, եւ միեւնոյն ատեն կարեւոր տեղեկութիւններ ունէր:

(Շար.)

Հանջեն անկախ հանրապետութիւն մը հաստատել Ալժերիոյ մէջ: Ընդհ. ժող. 61 խմբակ անդամները որոշեցին չարունակել իրենց պաշտօնը, սպասելով Ֆրանսայի երեսփ. ընտրութեանց արդիւնքին:

× Լեռնային շրջանի (Օրէս) ապստամբապետներէն Ալի Մեքքի անձնատուր եղաւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐԻ նոր կառավարութիւնը պիտի կազմէ Յոքթ. Նէյ, գործակցութեամբ համայնքական հոսանքներու:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺԻ կեդրոն մը պիտի հաստատուի Շինոնի մէջ, Լուարի եւ Վիէնի միացման կէտին վրայ:

ԵՐԿՈՒ ԳԵՐՄԱՆ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐ եւս նշանակուեցան Ատլանտեան ճակատին համար, ինչպէս եւ ծովակալ մը:

ՇՈԳԵԿԱՌՔԻ արկածները իրարու կը յաջորդեն Անգլիոյ մէջ, մեծ մտահոգութիւն պատճառելով: Դեկտ. 24ին 4րդ արկածը պատահեցաւ: Մեռեալ՝ 25 հոգի, վիրաւոր՝ 179:

ԿԻՊՐՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ 135 համալսարանականներ, որոնք ձերբակալուած էին անցեալ շաբթու, նամակ մը ուղղեցին կուսակալին, ծանուցանելով թէ ծոմ պիտի պահեն Ծնունդի օրէն սկսեալ:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ամենամեծ կայանը կը շինուի կեդրոնական Սիպերիոյ մէջ, ինչպէս կը հեռագրեն Մոսկուայէն:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ պոլշեւիկեան իշխանութիւնը որոշեց խստացնել պատժական օրէնքը, նկատելով որ հետզհետէ կը ծաւալին կաշառակերութիւնը, վնասարարութիւնը եւ պատանեկան յանցագործութիւնները: Նոր օրէնքը կաղապարուած է ռուսականին վրայ եւ մահապատիժ կը նախատեսէ միայն հայրենադաւութեան համար: Գերագոյն պատիժն է 25 տարի բանտարկութիւն:

ԻՏԱԼԻԱ ցարդ հակառակ էր Ծնունդի տօնածառեր սարքելու աւանդութեան: Այս տարի որոշած են ընդունիլ եւ աւելի քան մէկ միլիոն ծառեր ծախուած են արդէն: Ֆաշական իշխանութիւնը հեթանոսական և հակիտալական կը նկատէր տօնածառի սովորութիւնը, միեւնոյն ատեն վնասակար՝ անտառներու համար:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի կը խօսի Բաբսեղ Խըրիմեան, նիւթ ունենալով «Ներծոր գեղձերու դերը մարդկային կազմին մէջ»:

Քաֆէ Քանթի վերնայարկը, ժամը 21.30ին: Մուտքը ազատ է:

Այրի Տիկին Մկրտիչ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Ալպեր Դաւիթեան եւ զաւակը՝ Ժիրայր, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Դաւիթեան եւ զաւակը՝ Ժօրլին, Պ. Մեսրոպ Դաւիթեան, Այրի Տիկին Տիրուհի Նուպուհյթ, ինչպէս նաեւ Մարտիրոսեան, Սագըզլեան, Տէր Խաչատուրեան, Ինճէեան, Աչճեան, Ֆէնտեան, Այթունեան, Գողեան, Զատիկեան եւ Շիշլեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, Փարիզ, 54 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի, 26 Դեկտ. ժամը 15.45ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի գիւղին գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներել այս իբր այդ նկատել:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գեղեցիկ կազանդչէք մը եւ օգտակար նուէր մը

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԾԱՂԻԿՆԵՐ
ՄԱՐԵՄԵԱՆ ԺՊԻՏՆԵՐ

568 էջնոց եռաքբքրական գիրքը

Գեղեցիկ տպագրութեամբ, բազմաթիւ պատկերներով: Աստուածածնի չարականներուն վրայ խորհրդածութիւններով, վաւերական պատմութիւններով ու բանաստեղծութիւններով:

Գինն է 1000 Փրանք:

Ստանալու համար դիմել հեղինակին՝ Միքայէլ Վ. Մոմճեանի,

78, Rue Rabelais, Lyon (Rhône)

Նոյն հեղինակէն՝ Լուրտի հրաշալի տեսիլքներուն պատմութիւնը:

Գին 300 Փրանք:

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

●

Օր. Սոնա Փափազեան (Փարիզ) յաջողութեամբ ներկայացնելով բժշկական տօքթորայի թեզը, ստացած է պետական վկայականը:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ ԵՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Նուիրուած Կ. Փոլատեանի նոր գործին՝ ՎԵՐԱԴԱՐՁ:

Այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Նոայի սրահը:

Կը խօսին՝ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կ. Փոլատեանի գործը կը վերլուծեն — Պ. ԲԵՆԻԱՄԻՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ, Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՀԱՃԵԱՆ:

Օր. Ա. Սարգսեան կ՛արտասանէ «Վերադարձէն հատուածներ, զոր Ֆրանսերէնի թարգմանած է

ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

Հաւաքոյթի ընթացքին գիրք չի ծախուիր

(Գինեձօնի մասնակցութեան համար որ եւ է վճարում չկայ):

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու կողմէ, Յունուար 2ին, ժամը 14 - 18, Սոսիէթէ Սավանթի թատերասրահին մէջ, 8 ռիւ Տանթօն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Շարժանկար: Կաղանդ Պապա:

ԲՐԻՏԱՆԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Աւրիլո, Փորթ ա'Էլիզալի, Պիւէթըր, Պուա Քոլոմպ, Իսի լէ Մուլինօ, Քլամար, Առնուվիլ լէ Կոնէս, Սարսէլ, Էզանվիլ, Պանեօ, Բըլէթէյ, Շավիլ, Ժիւվիզի, Լիվրի — Կարկան, Սեւրան, Սէնթ Ուէն եւ այլուր բնակող բոլոր Մեծ Նոր գիւղացիներէն, կը խնդրուի հաղորդել իրենց անունն ու մականունը, հասցէն եւ ընտանեկան պարագաներուն թիւը՝ անձ գլուխ, նաեւ ամուսնացած զաւակներուն եւ փեսաներուն անու եւ հասցէն՝ Պ. Թադէոս Մ. Այվազեանի, 194 ռիւ Վանտոմ, Լիոն, Ռոն:

ԿՈՒԶԷՔ

ՕԳՏԱԿԱՐ ՆՈՒԷՐ ՄԸ ԸՆԵԼ

Ապահովեցէք ձիմակուրնէ լաւագոյն եւ կատարելագործուած սուրճի ելեկտրական աղօրիք մը՝

ՄԻՇՏ ԹԱՐՄ

ՄԻՇՏ ՀԱՄՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԹԷ Ֆրանսական սուրճ խմելու համար

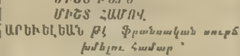

Գին՝ 11.900 փրանք

Դիմեցէք ձեր ելեկտրավաճառին կամ՝

APPAREIL'LAGE ELECTRO MECANIQUE

14, Rue Rochambeau, Paris (9)

Գաւառի համար կը ղրկուի

Contre Remboursement

Ս. ԽԱՉ

Այսօր Ճրագալոյց Ծննդեան:

Այսօր, կիրակի, Ծնունդ:

Ժամը 9.30ին ժամերգութիւն:

Ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ զոր կը մատուցանէ Գեր. Կ. Ամատունի:

(Շար.)

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ
ՆՈՒԷՐԻ ՅԱՐՄԱՐ ԳՐՔԵՐ
ԵՒ ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, 1956, պատկ. 1200 Փրանք:

ՆՈՐ ՔՆԱՐ ձայնագր. երգարան, լաթակազմ, 1650 Փրանք:

ԱՆԳԼ. ՀԱՅ. ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Չագմագճեան, նոր տպ. 1955, լաթակազմ, 4000 Փրանք:

ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Վ. Պալաքեան, լաթակազմ 1000 Փրանք:

ՍԻԱՄԱՆԹՕ ամբողջ. գործեր նոր տպ. 1500 Փրանք:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ, Վերյիշումներ, 1250 Փրանք:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ, Համաստեղ, 2 հատոր, կազմ. 4000 Փրանք:

ԳԻՒՂԸ, Համաստեղ, Պէյրութ, 1955, 700 Փրանք:

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐ, Վ. Հիւկօ, 3 հատոր, Պէյրութ, 1500 Փրանք:

ՅՈ° ԵՐԹԱՍ, Սէնքիէվիչ, 2 հատոր, 1400 Փրանք:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Ա. Իսահակեան, 350 Փրանք:

ՉՐՈՑՑ, Կ. Փոլատեան, Գահիրէ, 400 Փրանք:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ, Կ. Փոլատեան, 1955, 500 Փրանք:

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, նոր տպ. 300 Փրանք:

ԳԱՅԶԱՆԸ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԸ ԿՈՒԶԷ, Տիրազան, 600 Փրանք:

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ՄԱՐԴԻԿ, Ա. Ծառուկեան, Պէյրութ, 1955, 700 Ֆր:

ՅՈՒՇԵՐ ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԷՆ, Ս. Տէօվլէթեան, Փարիզ, 1954, 500 Փրանք:

Դիմել՝

Librairie H. SAMUELIAN, 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6°. C.C.P. 1278—35.

Պահանջեցէք Ընդարձակ գրացուցակը, որ կը պարունակէ աւելի քան 5000 գիրք եւ որ ձրի կը ղրկուի փափաքողներուն:

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը՝ «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ, Յունուար 15ին, կիրակի օր, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա, Լիոն:

Պզտիկներու կողմէ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ եւ շարժանկար: Նուէրներ պիտի բաժնուին մանուկներուն:

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՊՈՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Օր. ԼՈՒՍԻՆ ՆԱԳԱՇԵԱՆ
Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԳՈՒԼՈՒՄԵԱՆ
Ամուսնացած

18 Դեկտ. 1955 Մարսէյլ

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Գուլումեան հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ հեռագրով շնորհաւորեցին, եւ հետեւեալ նուէրները կ՛ընեն.—

Հ. Յ. Դ. Մշակոյթի Տան հազար Ֆր.:

Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի հազար Փրանք: Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդին հազար Փրանք: Համազգ. Մշակութային Միութեան (Մարսէյլ) հազար Փրանք: Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի դպրոցին հազար Փրանք: «Յառաջ»ի բարգաւաճման հազար Փրանք:

(Մշակոյթի Տան նուէրը ստանալ «Յառաջ»էն

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան անդամները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս երեքշաբթի, ժամը 6.30ին սրճարան Ռեժանի վերնայարկը:

Վերջին ժողովն է այս, ուր պիտի որոշուի ընդհ. ժողովին թուականը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Զարեհ Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Շահան Սէմէրճեան, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Դատաւորեան, Տէր եւ Տիկին Օվսէն Խարբութլեան, ինչպէս նաեւ համայն ընտանեկան պարագաները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք վշտակցեցան իրենց, անձամբ, հեռագրով, նամակով, ծաղկեպսակներով կամ նուիրատուութիւններով, իրենց սիրելի հօր եւ ազգականին՝ ՄԻՀՐԱՆ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ

ՆՈՒԷՐ.— Մանուկներու օրուան առթիւ Տիկին Սէրճանեան երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MARDI 27 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7862 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3273

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵԻՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ

●

Զ.— ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱ

Այս շրջանին կաթող. պատուիրակը, Սիոն եպիսկ. Մանուկեան, Էջմիածինէն վերադարձին պատասխանելով ղանազան հարցումներու, 50.000 կը հաշուէր գաղութին թիւը (35.000 Արժանթին, 6–7000 Պրազիլիա, 8–10 հազար Ուրուկուէյ եւն):

Անշուշտ մօտաւոր հաշիւ մըն է, ինչպէս ամէն տեղ:

Եկեղեցիներ եւ դպրոցներ կան բոլոր կեդրոն քաղաքներուն մէջ: Եպիսկոպոսը 650–750 աշակերտ կը հաշուէր միայն Պուէնոս Այրէսի մէջ, ինչ որ աննշան քանակութիւն մըն է: Կը խորհին երկրորդական վարժարան մը եւս հաստատել:

Պարբերաբար հրատարակուած տեղեկութիւններ այնքան ալ փայլուն չեն ցուցներ երեք Թեմերուն կրթական վիճակը:

Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, «Արմենիա», որ քաջածանօթ է անցուդարձին, յաճախ տխուր իրողութիւններ կ'արձանագրէ, արդար դառնութեամբ:

Դպրոցական տեսակէտով կարգ մը առաւելութիւններ կը ներկայացնեն Հարաւ. Ամերիկայի գաղութները: Օտար աշակերտները կրնան ամէն օր իրենց ազգ. դպրոցը յաճախել ամբողջ կէս օր մը:

Դժբախտաբար շատ քիչեր կ'օգտուին այս պատեհութենէն: Եւ արդէն սպաներէն թերթեր (կամ յօդուածներ), գիրքեր ու բառարաններ լոյս կը տեսնեն, հայ նոր սերունդին համար...

«Արմենիա» վերջերս գրանել կուտար թէ հասարակ ներկայացում մը աւելի՝ բազմահով պրոս տարի դեռ հայ ուսուցիչը: Եւ այս՝ հակառակ ընդհանուր բարեկեցութեան եւ միլիոնատէրներու գոյութեան:

Կը թուի թէ շատերու արտակարգ հարստութիւնը անջրպետ մը բացած է իրենց եւ բուն ժողովուրդին միջեւ: Մանաւանդ մեծ քաղաքներու եւ մեկուսացեալ վայրերու մէջ կազմուած է նոր դասակարգ մը, օտար խնամութիւններով եւ խորթ բարքերով:

Ամէն տեղ ալ հոսանքներ եւ թմբութիւնը ռումպա – սամպա կը պարեն, քաշկելով ինքնապաշտպանութեան օղակներ:

Ազգ. կազմակերպութիւններէն, ՀՕՄէն, Հայր. Միութիւններէն եւ Հ. Մ. Ը. Մ.-էն դուրս, իբրեւ քաղաքական պայման ամէնէն գործօն դերը կը կատարէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իր մամուլով (Արմենիա) եւ համանուն Երիտ. Միութեամբ:

Վերջերս կազմուեցաւ, նաեւ, համալսարանականներու Միութիւն մը, որ ունի պարբերաթերթ մը, Կանչ: (Արմենիա Երիտ. Միութիւնը կը հրատարակէ «Կայծը», Հ. Մ. Ը. Մ.-ը՝ «Նաւասարդ»ը, երկուքն ալ սպաներէն բաժիններով:

Բազմաթարգ նոր է գաղութը, 30 – 35 տարեկան, եթէ չհաշուենք 1895 – 96էն վերջ գացած փոքրաթիւ համրանքը:

Մեծ մասով Կիլիկեցիներ են. Վերջին տարիներու ընթացքին նոր ատուներ հասեցան մանաւանդ Յունաստանէն:

Ամերիկեան ցամաքին վրայ սակաւաթիւ գաղութներ կը կազմեն, նաեւ, Քուպա եւ Մեքսիքա: Երբեմն աւելի բազմաթիւ էին, բայց հետզհետէ Մ. Նահանգները կամ Քանատա փոխադրուեցան:

Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ, կայան մըն ալ կազմուեցաւ Չիլիի մէջ, միջազգային կազմակերպութեան մը միջոցաւ, որ կը զբաղի ամէն ազգէ տարագիրներու տեղաւորումով:

Իրենք իրենցմով տապլուելու, տարրալուծուելու դատապարտուած բազմութիւններ, բոլորովին մեկուսացած:

Թէեւ տարբեր աշխարհամարտի մը մէջ կը գտնուի, բայց յիշենք, նաեւ, Աւստրալիան, ուր 300 հոգինոց գաղութ մը տեղաւորուած է քանի մը տարիէ ի վեր: Ունին Ազգ. Միութիւն, Ակումբ եւ առաջնորդ: Կ'աշխատին եկեղեցի մը շինել:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐԱԽՃԱՆՔ ԵՒ ՄԱՂԹԱՆՔ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԹԻՒ

★

ԴԺՈԽԱՅԻՆ ՄԵՔԵՆԱՅ ՄԸ ԳՏՆՈՒՄՑԱՒ ՍԱՔՐԷ ՔԷՕՐԻ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 25ի Ծնունդը Փարիզի մէջ տօնուեցաւ արեւշող օդով մը: Ամէնքն ալ խրախճանքներ սարքած էին համաձայն իրենց նիւթական կարողութեան եւ ճաշակին: Ջարթօնքի (Ռէթում) աւանդական սեղանները կ'արժէին 4000էն մինչեւ 15 հազար ֆրանք: Թերթերը կը գրեն թէ 200 թոն հնդկահաւ կամ վառեակ եւ եօթը միլիոն ոստրէ սպառած էին:

Եկեղեցիները լեցուն էին շաբաթ կէս գիշերուան եւ կիրակի առտուան պատարագներուն առթիւ: Կրօնական արարողութիւն մը կատարուեցաւ նաեւ Ձմեռնային Մարզարանին մէջ, ուր շաբաթ կէս գիշերուան պատարագը մատոյց Փարիզի արքեպիսկոպոսին փոխանորդը, միջազգային կրկէսի ցուցահանդէսին համար: 15.000 կը հաշուեն ներկաներուն թիւը, մեծ մասով հոտլիսներ, լարախաղացներ եւ ուրիշ ամէն տեսակ դերակատարներ:

Ուրիշ անսովոր արարողութիւն մը կատարուեցաւ Սէնի քարափներուն վրայ, Թուրնէլի կամուրջէն անդին, «քլոշար»ներու համար որոնք պնդհանրապէս կամուրջներու տակ կը գիշերեն: Պատարագէն առաջ երեկոյթ մը սարքուած էր ի պատիւ այս թափառականներուն: Նոյն դասակարգին համար արարողութիւններ կատարուեցան Հալի, Մոնմարթրի եւ Պուլոնյը – Պիյանքուրի մէջ:

Թերթերը կը գրեն թէ Ծնունդ (կամ Կաղանդ) պապան չափազանց առատաձեռն էր այս տարի: Մեծ վաճառատուններու առեւտուրը 10–40 առ հարիւր բարձրացած էր, մեծ թիւով խաղալիկներ: Այդ հատուածութիւններէն մին կը պատմէ թէ այս տարի 47 առ հարիւր աւելի հեռատեսիլ (թելեվիզիօն) ծախուեցաւ, բաղդատելով անցեալ տարուան հետ: Աւելցած է նաեւ լուսանկարչական մեքենաներու, ստոնին գործիքներու եւ ուրիշ պիտանի առարկաներու սպառումը:

Միլիոնաւոր Փարիզցիներ Ծնունդը տօնեցին ընտանեկան երեկոյթներով, իսկ շատեր ալ գացին ձմեռնային զրօսանքներ վայելելու համար: Երկաթուղիներու ընկերութիւնը 123 յաւելուածական կառախումբեր սարքած էր: Մեծ մասով դէպի Ալպեան շրջանները կ'երթային: Անշուշտ ութսուն առ հարիւր պիտի վերադառնան, Յունուար 2ի ընտրութեանց մասնակցելու համար:

Հրէշային դաւ մըն ալ երեւան հանուեցաւ շաբաթ օր: Դժոխային մեքենայ մը գտնուեցաւ Սաքրէ Քէօրի գետնադամբաններուն մէջ, բարեբախտաբար պայթումէն առաջ: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ժողովրդապետը, գերապայծառ Թուզէ, նախապէսնամակ մը ստացած էր որ՝ կ'ազդարարէր թէ մայր եկեղեցին (Նոթր Տամ) եւ Սաքրէ Քէօրը պիտի պայթեցնեն: Իսկապէս ալ, դժոխային մեքենայ մը գտան Սաքրէ Քէօրի գետնադամբանին մէջ: Կը կարծուի թէ խելագար մըն է նամակագիրը, որ ստորագրած է «Դանիէլ, ծնած՝ Սէն Մոր»: Ժամացոյցը կանոնաւորապէս կը բանէր եւ պիտի պայթէր 60 վայրկեան վերջը, ժամը ճիշդ 12ին:

Կիրակի առտու անծանօթ մը լուր տուած էր դատական ոստիկանութեան թէ ռումբ մը պիտի պայթի, ինչպէս կը հաստատէր ոստիկանութեան վերատեսուչին ուղղուած նամակ մը եւս: Նամակագիրը կ'ըսէր թէ հինգ տարիէ ի վեր ի զուր դիմումներ կատարեց որպէս զի Պապը բանադրէ բոլոր հիւլէական մասնագէտները, եւ թէ ճարահատ՝ որոշած է գործի ձեռնարկել, ապացուցանելու համար հիւլէական գիւտերու վտանգը, եղեռնափորձ մը կատարելով:

Ուրիշ նամակ մը, ուղղուած Պ. Քու. Լոփոյի, տեղեկութիւններ կը հաղորդէր դժոխային մեքենայի կազմութեան մասին, ինչպէս եւ շարք մը ցնդաբանութիւններ:

Նոյն օրը Նոթր Տամի մէջ ալ խիստ խուզարկութիւններ կատարուեցան, առանց որ եւ է բան գտնելու: Մասնագէտներու կարծիքով Սաքրէ Քէօրի մէջ գտնուած դժոխային մեքենան 75 միլիմեթրնոց ռումբի մը քանդիչ ուժն ունէր: Ժողովրդապետին ուղղուած նամակը, որ մեքենագիր էր եւ տառասխալներով լեցուն, յանձնած էր 25 տարեկան երիտասարդ մը, գլխարաց:

Դժոխային մեքենան տեղաւորուած էր Ս. Պետրոսի արձանին ստորոտը եւ ձայնը կը լսուէր կանոնաւորապէս:

ՊԱՊԻՆ ՔԱՐՈԶԸ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Պիոս ԺԲ. Պապը իր Ծնունդի քարոզին մէջ կոչ մը ուղղեց համայն մարդկութեան, որպէս զի արգիլեն հիւլէական զէնքերը եւ հսկողութեան տակ առնեն ապառազինութիւնները: Այս առթիւ ըսաւ. — «Անգիտանալով եւ վանելով մարմնացեալ Աստուծոյ ներկայութիւնը, արդի մարդը կերտած է աշխարհ մը ուր հրաշալիքները կը չփոթուին թռուաւութեանց հետ: Պատիւ գիտնականներուն, բայց բոլորովին տարբեր բան է անոնց գիւտերէն սպասել կեանքի հիմնական հարցերուն լուծումը: Աղօթքը լքուած է ներկայ ճարտարագործական դարաշրջանին մէջ եւ շատ շատեր այլեւս չեն ըսեր — «Տուր մեզ զհաց մեր հանապազորդ»: Արդի մարդը, եթէ իմաստուն է, պարտի նորէն աղօթել, նոյնիսկ ապահովութեան համար»:

Ցեղոյ ձայնեց համայնավարութիւնը իբրեւ ընկերային դրութիւն, ջատագովեց համակեցութիւնը եւ բացատրեց թէ կարելի չէ խաղաղութիւն եւ քարօրութիւն

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

Նոր շունչ, Նոր Տարուան հետ:

Արդէն իսկ լոյս տեսած է Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ամսագրին 1956 Յունուարի թիւը:

Բովանդակութիւնը «նոյն է ու այլադան», ինչպէս կ'ըսեն սովորաբար:

Վերջին բացառիկ թիւը խմբագրած էր Շ. Նարդունի, հետեւելով նոր տարազի մը որ կը ձգտի բարձրացնել թերթին մակարդակը, եւ մանաւանդ ինքնագործունէութեան ոգի ներշնչել երիտասարդութեան:

Նոր տարուան առաջին թիւն ալ դասաւորելէ ետք, մեր «տան – տղան» քաշուեցաւ իր աշտապակը, գրադելու համար անձնական հոգերով:

Այժմ թերթը ունի նոր խմբագիր մը, «Յառաջ»ի Շաւէն, որ պիտի ջանայ աշխուժացնել ամսագիրը, իբրեւ հարազատ ձայնը արդի երիտասարդութեան:

Արտաքին ձեւով ալ թերթը բարմութիւն կը բուրէ:

Բովանդակութիւնը կէս առ կէս հայերէն է ու ֆրանսերէն. բայց ոչ իրարմէ անջատ: Հայերէնն ու ֆրանսերէնը իրար կը դիտեն ոչ թէ պատուհանէ պատուհան, այլ քով քովի, գեղեցիկ ներդաշնակութիւն մը կազմելով:

Տարուան առաջին թիւին մէջ յօդուած մը ունի Շ. Նարդունի (Անցուան երազին կարօտը) եւ ուսումնասիրութիւն մը Կադանի մասին:

Հայաստանեան հրատարակութեանց մասին կարճ տեսութիւն մը՝ Շ. Ս. (խմբագիրը):

Կը շարունակուի Տարագիրի ուսումնասիրութիւնը «Ազատագրութեան գաղափար»ի մասին:

Պատմական ակնարկ մը, —«Ռուսերը ինչպէս գրաւեցին Երեւանը» (Ազատանի): Մոռցուած էջ մը՝ Ջիհան Ջերազէն (շարունակելի):

Բանաստեղծութիւն մը՝ Յովի. Շիրազէն՝ «Ո՞րն է, Բաբօ, մեր հայրենիքս»:

Ինչպէս միշտ, այս թիւին մէջ ալ ֆրանսերէնի բաժինը կազմած են նորահասները, մշակելով այլազան նիւթեր:

Նորութիւն մը եւս, որ կրնայ օրինակ ծառայել շատերուն:

Ժընեւի համալսարանին դասախօսներէն Ռընէ Կոտել, որ տարիներ առաջ պաշտօնավարած է նաեւ Պոլսոյ Կեդրոնականին մէջ, կաղանդչէք մը կը պարգեւէ «Հայաստան»ին, իր անդրանիկ զաւկին միջոցաւ:

Տղան, Պ. Վահէ Կոտել, ֆրանսերէնի թարգմանիչն է Դ. Վարուժանի «Վահագն»ը, որ արտատպուած է առաջին էջին վրայ:

Ահա ձեզի ներշնչում, տղա՛ք: Կը բաւէ ինչքան արտատպեցիք հին թարգմանութիւններ.

Դուք ալ կրնաք մէկ լեզուէն միւսը թարգմանել այսուհետեւ: Մանաւանդ որ, խմբագրութիւնը գրական մրցանակ մը եւս հաստատած է (հինգ հազար ֆրանք):

Շնորհաւորելով «Հայաստան»ի նոր շրջանը, իբրեւ արտայայտիչ երիտասարդացման, պիտի ուզէի որ Նոր Սերունդին անդամները *սոցիալական* մրցում մը բանային իրենք իրենց մէջ, ամէն ամիս մէկ երկու *հայերէն* գրութիւն հասցնելով:

«Հայաստան»ը ձեր վերնատունն է:

Մի թողուք որ նեղմկած մագերը տանտէր մնան, իսկ դուք՝ վարձակալ:

ՎԱՀԷ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

4500 ԺՈՂՈՎ ՄԷԿ ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Ընտրական պայքարի վերջին շաբաթն է եւ բոլոր խմբակցութիւնները լարած են իրենց ուժերը, պերճախօսութեան մրցումներ կատարելով: Ուրբաթ գիշեր 4500 հրապարակային ժողովներ սարքուած էին, կարելով մրցանիշը, որ երբեք հազարէն աւելի չէր եղած: Նահանգապետներուն տեղեկութեանց համաձայն, երկու գլխաւոր ձախսաններէն ոչ մէկը մեծամասնութիւն կրնայ շահիլ:

Երէկ գիշեր վարչապետը ձախսանեցաւ իր ընդդիմադիրներուն հետ, Սալ Վակրամի մէջ: Այսօր, երեքշաբթի, նախորդ վարչապետ, Մենտէս Ֆրանս պիտի չափուի համայնավար առաջնորդին՝ Ժաք Տիւքլոյի հետ.

Ճառամարտը սաստկացոյն աստիճանին հասած է ամէն տեղ: Ընդհարումներ ալ պակաս չեն, մանաւանդ այն ժողովներուն մէջ որոնց կը մասնակցին գրաւաճառ Փուժատի կուսակիցները: Անցեալ օր փարիզեան թաղամասի մը մէջ, ուր պիտի խօսէր կին թեկնածու մը, բոլոր աթոռները եւ սեղանները վերցուցին: Ոստիկանութիւնը ստիպուեցաւ պարպել սրահը:

Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Կի Մոլէ, նոր ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ բանուորական միացեալ ճակատը իրականութիւն պիտի դառնայ օր մը, պայմանաւ որ համայնավարները դադրին Մոսկուայի հրահանգներուն հետեւելէ:

Մենտէս Ֆրանս խօսեցաւ Մարսէյլի եւ Լիոնի մէջ:

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ, որ Եթովպիա կը գտնուէր 15 օրէ ի վեր, Եգիպտոս անցաւ: Այս առթիւ զրօսանաւ մը նուիրեց Եթովպիոյ կայսեր: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ երկու երկիրները համամիտ են Միջին Արեւելքի վերաբերեալ խնդիրներու եւ միջազգային գործակցութեան մասին:

ԵՐԵՍՓ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

●

Ընտրական պայքարը ուժգնօրէն առաջ կը տարուի ամբողջ Ֆրանսայի մէջ :

Ըստ Սահմանադրութեան, նոր ընտրութեանց համար նշանակուած պայմանաժամը շատ կարճ ըլլալով, կուսակցութիւնները իրենց ղերագոյն ճիգը կը թափեն՝ կարճ ժամանակի մէջ առաւելագոյն քարոզութիւնը կատարելու եւ քուէներ ապահովելու համար:

Ընդամէնը 28 ազգային խմբակցութիւններ եւ կուսակցութիւններ դիմում կատարած էին ներքին նախարարութեան, յայտնելով թէ ծրագրած են թեկնածուներ ներկայացնել յառաջիկայ յունուար 2ի երեսփ. ընտրութեանց համար :

Դիմողներէն միայն 18ը պաշտօնապէս ճանչցուած ըլլալով կառավարութեան կողմէ, պաշտօնաթերթը քանի մը օր առաջ հրատարակեց անոնց ցանկը: Ասոնք են.—

1. Ընկերվարական կուսակցութիւնը :
2. Ձախ հանրապետականներու խմբակցութիւնը :
3. Դեմոկրատ եւ գիւղացիական անկախներու ազգային խմբակցութիւնը :
4. Համայնավար կուսակցութիւնը :
5. Ֆրանս. միութիւն եւ եղբայրութիւնը (փուժատական):
6. Արմատական հանրապետական եւ արմատական – ընկերվարական կուսակցութիւնը :
7. Սպառողներու եւ ընտանեկան շահերու պաշտպանութեան խմբակցութիւնը : (Փուժատական):
8. Հողագործներու եւ այգեգործներու շահերու պաշտպանութեան խմբակցութիւնը (փուժատական).
9. Անկախներու, գիւղացիներու, հանրապետական եւ ընկերային շարժման ազգային կեդրոնը :
10. Դիմադրականներու դեմոկրատ եւ ընկերվարական միութիւնը .
11. Տնտեսական եւ ընկերային վերականգնումի հանրապետական կուսակցութիւնը :
12. Դեմոկրատ հանրապետականներու ազգային խմբակցութիւնը :
13. Ժողովրդական հանրապետական շարժումը (Մ. Ռ. Փ.):
14. Ֆրանս. հանրապետական եւ անկախ խմբակցութեանց համախմբումը :
15. Ընկերային հանրապետականներու ազգային կեդրոնը (կոլեան) :
16. Երիտասարդ Հանրապետութեան կուսակցութիւնը :
17. Պետութեան բարենորոգման եւ ընտրական ազատութեանց պաշտպան խմբակցութիւնը: Եւ
18. Գիւղացիական շարժման եւ միջին դասակարգերու պաշտպանութեան հանրապետական կեդրոնը :

Հակամարտ կուսակցութիւններն ու խմբակցութիւնները իրարու հետ մրցումի ելած են՝ օգտագործելու համար մամուլը, բեմը, անթելն ու պատը, առաջին անգամ ըլլալով, հեռատեսիլը : Տպարանները մեքենաները անընդհատ կը բանին՝ հարիւր հազարաւոր թռուցիկներ տպելով :

Վարչապետը, նախարարներ, հրաժարեալ երեսփոխաններ, աւելի քան հինգ հազար թեկնածուներ ամէն կողմ կը վազեն՝ պարզելու համար իրենց ընտրական ծրագիրը: Բոլորն ալ դեղեցիկ խոստումներ կ'ընեն քաղաքացիներուն :

Ինչպէս սովորութիւն է նման պարագաներու, միջադէպեր, յարձակումներ եւ ծեծկուուքներ ալ պակաս չեն, Փարիզ թէ գաւառները: Նախարարներն անգամ անախորժ վիճակներու կ'ենթարկուին :

Ընտրութիւնները պիտի կատարուին համաձայն 1951ի դրութեան, երկու անգամէն: Յունուար երկուքին ընտրուած պիտի ըլլան այն թեկնածուները, որոնք օրինապէս պահանջուած թիւով քուէ ըստացած են: Շաբաթ մը վերջ, յունուար 8ին, կիրակի, պիտի կատարուի համեմատականի մնացածներու ընտրութիւնը :

Կուսակցութիւններէն եւ խմբակցութիւններէն շատեր, չհամարձակելով առանձին ցանկերով ներկայա՛ ալ, արդէն իսկ խնամութիւններ հաստատած են, փոխադարձ զիջողութիւններով, եւ կը ներկայանան միացեալ ցանկերով :

Խնամութիւնները աւելի չեշտուած կերպով հրապարակ պիտի գան Յունուար 2էն վերջ, երբ ձեռնարկուի համեմատականի մնացածներու ընտրութեան :

1936ին ընտրութեանց առեն միացեալ ճակատ կազմած էին ընկերվարականները, համայնավարներն եւ արմատականները, «ժողովրդական ճակատ» անունին հետ եւ շահած՝ յաղթանակը : Առաջին անգամ ըլլալով ընկերվարական վարչապետ մը (Լէոն Պլում) կազմած էր կառավարութիւնը, որուն օրով քուէարկուած ընկերային օրէնքները մեծապէս բարուոքեցին աշխատաւորներու վիճակը :

Այս անգամ եւս համայնավարները առաջարկ ներկայացուցին ընկերվարական կուսակցութեան՝ նոր ժողովրդական միացեալ ճակատ մը կազմելու համար, սակայն բացարձակ մերժումի հանդիպեցան:

Ընկերվարական կուսակցութեան վարիչ մարմինը Դեկտ. 7ի նիստին մէջ քուէարկեց համայնավար ընտրողներուն ուղղուած կոչ մը, որուն մէջ մանրամասնօրէն կը բացատրէ թէ՝ ինչու եւ կը մերժեն իրենց երկնցուած ձեռքը: Կոչին մէջ կ'ըսուի .—

« Ոչ, համայնավար ընկերներ, չենք կրնար համաձայնիլ վարիչներու հետ, որոնց քաղաքականութեան ուղղութիւնը կուտայ օտար ազգի մը դիւանագիտութիւնը, նոյն իսկ եթէ այդ ազգն ըլլայ ընկերվարական : Եւ սակայն Ռուսիա ընկերվարական ալ չէ, այլ աշխարհակալ ազգ մը, որուն ծոցին մէջ ոչ վիճաբանութեան ազատութիւն կայ, ոչ քննադատելու եւ ոչ ալ՝ տեղեկութիւն պահանջելու, ուր գործաւորները կը շահագործուին այնպէս որ նմանը չէ տեսնուած աշխարհի որեւէ կողմը եւ ուր գործադուլ ընողները աքսորով, նոյնիսկ գնդակահարումով կը պատժուին » :

Ընկերվարականներու այս բացայայտ մերժումէն վերջ, համայնավարները որոշեցին առանձին ցանկերով հրապարակ իջնել: Վերջին պահուն խնամութիւններ պիտի յարմարցնեն զանազան խմբակցութեանց հետ :

Իսկ ընկերվարականները խնամութիւն հաստատեցին արմատական – ընկերվարական կուսակցութեան այն զօրաւոր թեւին հետ, որուն վարիչն է նախկին վարչապետ Մենտէս Ֆրանս: Արմատական կուսակցութիւնը պառակտեցաւ վերջերս, կարգապահութեան հակառակ խնդիրներու պատճառաւ : Վարչապետ Էտկար Ֆոր եւ իր կարգ մը նախարարները վտարուեցան կուսակցութենէն, անսաստած ըլլալով վարիչ մարմնի որոշումներուն, մանաւանդ Ազգ. Ժողովի լուծման առթիւ :

Ընկերավարականներն ու արմատականները ընտրողներուն առջեւ կը ներկայանան միացեալ ցանկով, իբրեւ «Հանրապետական ճակատ»:

Մինչ Էտկար Ֆոր բաժնուելով մայր կուսակցութենէն՝ նախագահ դարձած է ձախ հանրապետականներու խմբակցութեան եւ իր այդ հանգամանքով գործնապէս կը մասնակցի ընտրական պայքարին:

Վիճակագրութեան մը համաձայն այս անգամ քուէարկողներու թիւը հինգ միլիոն աւելի պիտի ըլլայ բաղդատելով 1951ի հետ, բազմաթիւ մնտարբերներ եւ նոր չափահասներ ընտրողի տոմսեր ստացած ըլլալով :

Այս նոր ընտրողներու քուէները բաւական ծանր պիտի կշռեն նժարին վրայ :

Ոչ ոք կը համարձակի այժմէն գուշակել թէ ինչ դիմագիծ պիտի ունենայ նորընտիր Ազգ. Ժողովը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՎԱՆԻ ՏՈՔԹ. ԸՇԸՐԸ

Դ.

Տոքթ. Ըշըր նշանակուած էր այս որբանոցներու բժշկական բաժնին վարիչ : Իրեն հետ բերած էր մեծ քանակութեամբ դեղօրայք, հիւանդանոցի կազմածներ եւայլն :

Պաշտօնէութեան կողմէ քանի մը հոգի ներկայացանք իրեն բարի գալուստ մաղթելու: Երբ ցաւը յայտնեց որ չէր կրցած աւելի շուտ վերադառնալ, եւ ուրախ էր որ «վերջապէս, պատեհութիւն ունէր մասնակցելու մեր դժբախտ ժողովուրդի ցաւերը ամոքելու նուիրական գործին»:

Արագօրէն աւելցուց հիւանդանոցներու թիւը : Լրացուց շատ մը պակասներ եւ բաւարար թիւով կարող ու պարտաճանաչ բժիշկներով եւ պաշտօնեաներով օժտեց զանոնք: Բարելաւեց մնունդի որակն ու քանակը: Շատ մը վատառողջ որբեր փոխադրել տուաւ հովասուն շրջաններու որբանոցներն ու հիւանդանոցները՝ (Աշտարակ, Նոր Պայազիտ): Այսպէս, կարճ ատենէն, աւելի կանոնաւոր հիմերու վրայ դրաւ բժշկական գործը: Ամէն օր նոր որբեր կ'ընդունուէին, դրեթէ կմախացած վիճակի մէջ: Քանի մը ամիս խնամուելով՝ անոնք կը դառնային առողջ, զուարթ պատանիներ :

Տողերս գրողին վիճակուեցաւ բանալ որբանոցներ Ղամարլուի մէջ, յետոյ վարել Էջմիածնի շրջանի որբանոցները այդ օրերուն: Բժիշկներու հետ կը հիանայինք այն արագութեան եւ ճշդութեան վրայ, որով Տոքթ. Ըշըր գոհացում կուտար մեր բոլոր խնդրանքներուն:

Նոյն հիացումը միւս շրջաններու բոլոր վարիչներու մօտ :

Սակայն, ամէնէն աւելի, երկու առիթներով էր որ հանդուցեալը փայլեցաւ իր նուիրումով ու քաջութեամբ :

Առաջին առիթը՝ 1920 Մայիսէն Յունիս 15 ժամանակաշրջանն էր: Մայիս մէկին Հայաստանի մէջ ծագեցաւ պոլշեւիկեան ապստամբութիւ մը, իշխանութիւնը ձեռք ձգելու համար :

Ամերիկեան Զին. պատուիրակութեան պետ զնդ. Հասքել, ահարեկ, նոյն օրը հրահանգեց Հայաստանի մէջ գործող բոլոր Ամերիկացիներուն որ 24 ժամէն մեկնին Թիֆլիս, յայտարարելով թէ ամերիկեան կառավարութիւնը չէր կրնար ըստանձնել իրենց կեանքի պաշտպանութիւնը :

Հայաստան կրնար թատր հանդիսանալ երկարատեւ արիւնահեղ կռիւներու՝ որոնց ընթացքին Ամերիկացիներ չէին կրնար անվնաս մնալ :

Երեւանի շրջանի մէջ 25 – 30 էր անոնց թիւը, այր թէ կին: Փախան բոլորն ալ անվերադարձ: Միայն Տոքթ. Ըշըրն էր որ մնաց արիաբար, եւ շարունակեց որբերու եւ գաղթականներու խնամքը, դժուարին պայմաններու մէջ, մինչեւ որ փոթորիկը անցաւ եւ նորեր եկան բանելու հեռացողներու տեղերը :

Երկրորդ առիթը՝ 1920 Դեկտեմբերէն 1921 Յունիս ժամանակաշրջանն էր: Աւելի երկար, ու աւելի վտանգալից :

Թրքական յառաջխաղացման, Հայաստանի խորհրդայնացման, փետրուարեան ապստամբութեան եւ անոր յաջորդող դէպքերու հետեւանքով Հայաստանի մէջ ստեղծուեցաւ շատ տագնապալի կացութիւն պարենաւորման տեսակէտէն ալ :

Մեր միւս մեծ, սրտցաւ բարեկամը, Նպաստամատոյցի կովկասեան ճիւղի ընդհ. վարիչ «Քէփթըն» Եարօն, (այլեւս «Քէփթըն» տիտղոսն ունէր) որ Թիֆլիսէն կը վարէր գործերը, ցաւալի զուգադիպութեամբ մը, ինչպէս Մայիսեան շարժումներու օրերուն, այս օրերուն ալ Ամերիկա կը գտնուէր Նպաստամատոյցի գործերով: Իսկ բազմերախտ բարերար Տոքթ. Րէյնոլտս, խոր ծերութեան հասած ըլլալով, 1918էն ի վեր վերջնապէս քաշուած էր Ամերիկա :

Նոյեմբերի վերջերը, երբ Հայաստանի խորհրդայնացման վտանգը կար, Ամերիկացիներուն դարձեալ հրահանգուեցաւ հեռանալ : Հեռացան բոլորը այս անգամ ալ:

Միայն Տոքթ. Ըշըրն էր որ դարձեալ մնաց մեզմէ անբաժան՝ իր կեանքը վըտանգելու գնով: (Թէեւ Փիրս անուն մէ-

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՁԱՅՆԸ

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Փարիզի Հայ Բժշկական Միութիւնը որ գոյութիւն ունի երեսուն տարիէ ի վեր, ճաշ մը սարքած էր Դեկտ. 16ին:

Կը նախագահէր Տոքթ. Գալճեան որ ներբողեց Բժշկ. Միութեան ամէնէն հին անդամներէն Բժ. Կ. Աղաճանեանը, իբրեւ մեծ բժիշկ, մեծ Հայ եւ մեծ հայրենասէր, եւ հրաւիրեց ժողովականները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել անոր յիշատակը: Այս առթիւ յորդորեց երիտասարդ բժիշկները որ անոր օրինակին հետեւին, անշէջ պահելու հայկական ոգին :

Յանուն երիտասարդ բժիշկներուն, խօսեցաւ Տոքթ. Մեսրոպեան վերլուծելով հայրենասիրութեան իմաստը Հայուն համար :

Ստորեւ ճառին ամփոփումը :

*

Բարդ զգացում մըն է հայրենասիրութիւնը, որ իր մէջ կ'ամփոփէ հոգեկան, մտաւորական, բարոյական, ընկերային եւ միստիկ յոյզեր, վերացական, բայց միանգամայն թանձրացեալ :

Այս զգացումը տարբեր է մեր երէցներուն քով, որոնք արմատախիլ, դժուար կրցած են իւրացնել նոր ընկերութեան պահանջները, հետեւաբար կ'ապրին «յուսանցքին վրայ», եւ պահպանողական են :

Երիտասարդներուս համար, հոս ծնած ըլլալով, թրծուած ենք արեւմտեան մըշակոյթով, շնորհիւ մեր ստացած դաստիարակութեան: Հետեւաբար փոխանակ եա մղուելու, մենք բնականօրէն մաս կը կազմենք անոր: Պահպանողական տարրը, որ մեզի փոխանցուեցաւ մեր հայրերէն, պէտք է մեզի ներկայացնէ հրապուրիչ գործօն շարժառիթներ : Հետեւաբար հայրենիքի սէրը մեզի համար ըստ էութեան, երկուութեան հարցով կը ներկայանայ :

Հայկական տեսակէտով ինչպէ՞ս կը դիմագրաւենք այս երկուութիւնը: Նախ պարտականութեան զգացումով: Աւրիչ ոչ մէկ ժողովուրդ իր կեանքին գնով վճարեց ապրելու իրաւունքը: Մենք չենք կրնար մոռնալ եւ ձգել որ ցամքի արիւնը, որ այնքան առատօրէն հոսեցաւ մեր բարօրութեան եւ մեր վերապրումին համար, եւ հոսեցաւ անարդ եւ բնաջնջող տարրի մը կողմէ :

Երկրորդը՝ գեղեցկագիտական պատճառն է: Մենք ծանօթ ենք մեր գեղարուեստական գեղեցկութեանց, կը գնահատենք մեր բանաստեղծները, գրագէտները, մեր այնքան զգայուն ժողովրդական երաժշտութիւնը, այնքան քաղցր, մեր Գրիգոր Նարեկացին, որ այնքան խորապէս կը թափանցէր մարդու հոգեկանին եւ ասիկա Քրիստոսէ ետք 981 թուականին :

Հայկական թէ արեւմտեան մշակոյթը մեզ կը հրապուրեն: Հոս է որ երկուութեան հարցը կը դրուի, մինչեւ անգամ Գեղեցիկին սիրոյն մէջ, որ անբաժանելի է: Այս երկուութեան հարցը մեր երէցներուն հասկցածէն աւելի խրթին է: Մենք մեր տուներէն դուրս Ֆրանսացի ենք եւ մեր տուներուն մէջ Հայ: Մեր անձին մէջ այս երկուութեան զգացումը կը բացատրէ ամէն բան: Կան որ կը տառապին, որովհետեւ չեն գտած հոգեկան եւ բարոյական անդորրութիւնը :

Սիրոյ երկուութիւնը — իր բոլոր ձեւերով եւ հայրենասիրութեամբ մտաւորաբար — բոլորը նոյն կերպով չեն ընդունիր: Անբաժան զգացում մըն է, անհատին ներքին եւ ոգեկան կազմութեան մէջ:

Երբ մենք կ'երեւանք հաւաքոյթի մը մէջ, կամ եկեղեցին, մարզական հաւաքոյթի կամ խնջոյքի մէջ, պատճառն այն է որ մենք կը փնտռենք հայկական այս կապը մեր շուրջը, շնչելու համար հայկական այդ մթնոլորտը, հայութիւնը մեզ կը քաշէ նոյնիսկ, մենք կը փնտռենք այդ օդը :

Մեր հայրերուն պարտականութիւնն է որ մեր պարտականութեանց մէջ տգէտ չթողուն մեզ՝ հանդէպ մեր նախնիքներուն եւ հայկական գեղեցկագիտական ոգիին :

Մեր պարտականութիւնն է իւրացնել եւ սիրել այդ ոգին, եթէ անկեղծ ենք մենք մեզի հետ, մենք կրնանք մեր երկուութեան մէջ իսկ խորապէս Հայ մնալ :

Ոչ մէկ բան կը խանգարէ որ մենք ալ մեր կարգին կաղապարենք յաջորդ սերունդը, իրենց պարտականութեան հանդէպ զօրաւոր մարդիկ կերտելու, եւ թափանցելու հայկական գեղեցկագիտութեան :

Ահա այն ատեն, ճրագը զոր կը ծածկէք դողդոջուն ձեռքով մը, որպէսզի չմարի, պիտի ունենայ գեղեցիկ եւ շողշողուն լոյս մը, եւ սաանց զարխ պաշտպանելու արտաքին շունչերու դէմ, կրնանք իրարու փոխանցել: Եւ այն ատեն է միայն որ ջահը լաւագոյն կերպով պիտի փոխանցուի » :

ԲԺ. ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԿԱՂԱՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

■

22 Դեկտեմբերին, Հինգշաբթի օրը, կանխելու համար Նոր Տարուան արձակուրդին առթիւ աշակերտներուն մեկնումը, Դպրոցասէրի մէջ տեղի ունեցաւ ներքին հանդէս մը, աւանդական տօնածառով:

Ներկաները, մեծ մասով ծնողներ, հաճութեամբ հետեւեցան իրենց հարազատներուն երգերուն, արտասանութիւններուն, պարերուն ու թրամախօսութիւններուն:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյյէզ»ով, ինչպէս եւ Դպրոցասէրի պաշտօնական երգով, զոր երգեց երգչախումբը: Մեծերը արտասանութիւններ ըրին Ա. Իսահակեանէն, Վ. Թէքէեանէն, Մ. Իշխանէն եւ Օր. Նաղենի Տէր Միքայէլեանէն: Մէջ ընդ մէջ երգուեցան ժողովրդական երգեր: Աւելի փոքրիկներն եւս արտասանութիւններ ըրին եւ ներկայացուցին զանազան հին երգեր նկարներով եւ մանաւոր տարազներով:

Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ բեմին վրայ եկաւ Կաղանդ Պապան, նուէրներով ծանրաբեռն կողով մը շալկած եւ հրջապատուած անհամբեր սպասող փոքրիկներով, որոնք մէկ մէկ քառեակներ արտասանելով, ստացան իրենց նուէրները:

Վեցերորդ դասարանի աշակերտուհիները հայկական տարազով պարեցին իրենց պարերը (փակագծի մէջ ըսենք, որ տրուած նուէրներէն կարեւոր մաս մը պատրաստուած էր այս դասարանին կողմէ):

Հակառակ եռամսեայ քննութիւններուն, այս ներքին հանդէսը շատ կարճ ժամանակուան մէջ պատրաստուած էր, շնորհիւ տեսչուհի Օր. Հ. Գարագաշեանի եւ իր օգնականներու ջանքերուն:

Հանդէսէն վերջ մօտ մը հիւրերը մեծարուեցան թէյով եւ կարկանդակով մատենադարանի սրահին մէջ: Այս առթիւ Գ. Մ. Գարսամեան հրաւիրեց ներկաները, որ իրենց բարոյական աջակցութիւնը չխնայեն եւ ծնողներուն բացատրեց Դպրոցասէրի կատարած բարոյական եւ նիւթական զոհողութիւնները, որպէս զի աւելի մեծ թիւով աշակերտուհիներ օգտուին Եւրոպայի կեդրոնին մէջ հաստատուած եւ աղջկանց յատուկ միակ հաստատութենէն:

Նոյն իրիկուընէն իսկ աշակերտները մեկնեցան իրենց ընտանեկան յարկերը, արձակուրդի օրերը իրեց ծնողներուն մօտ անցնելու համար:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ձը եւս մնաց, բայց ի վերջոյ ան ալ փախաւ):

Անհաւոր էր կացութիւնը մեր որբերուն համար: Թէեւ Էջմիածնի, Ղամարլուի, Աշտարակի եւ Նոր Պայազիտի որբերը փոխադրուած էին Ալեքսանդրոպոլ, Ղարաքիլիսա եւ Ջալալ Օղլու՝ բայց Երեւանի մէջ կը մնային դեռ 2500 հոգի:

Երկաթուղիներու հաղորդակցութիւնը խանգարուած էր: Ամերիկայէն Բաթում հասած պաշարներու Երեւան փոխադրութիւնը անհնարին դարձած: Տօքթ. Ըշըր զրկուած էր դրամական միջոցներէ: Հեռացողները կարեւոր գումար մը չէին թողած: Հայաստան դրսի աշխարհէն կտրուած ըլլալով ոչ մէկ յոյս կար մօտալուտ օգնութեան մը:

Պարենաւորման պաշտօնեայ այդ օրերուն՝ սուղուելով էր որ կը տեղեկագրէի մեր մթերանոցներու պարպուիլը: Նոյն ահազանգը միւս բաժիններէն:

Այս պայմաններու մէջ ի՞նչպէս կերակրել 2500 որբերը, բաց պահել հիւանդանոցներն ու դպրոցները, վճարել մօտ 200 պաշտօնեաներու եւ աշխատաւորներու ռոճիկները, տաքցնել շէնքերը՝ այդ ցուրտ ձմրան:

Ի՞նչպէս հայթայթել բուրդ, բամպակ, կաշեղէն եւ ուրիշ անհրաժեշտ նիւթեր՝ մանարա՞ններուն, ջուլհականոցին, գորգի, կարպի, ձեռագործի արհեստանոցներուն, դերձակնոցին, կօշկակարնոցին՝ որոնց մէջ կը պատրաստուէր որբերու հանդերձեղէնն ու կօշկեղէնը, եւ որոնց մէջ աշխատելով էր որ հարիւրաւոր աղքատ, գաղթական ընտանիքներ կը վաստըկէին իրենց օրապահիկը: Արտադրութեան մէկ մասին վաճառումն ալ կը բերէր շօշափելի հասոյթ մը, միաժամանակ ապրանք ճարելով պարապ շուկային:

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

■

ԲՈՒՌՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԴԷՄ

Թուրքիոյ վարչապետը, Ատնան Մենտերէս, Դեկտեմբեր 14ին խստօրէն քննադատուեցաւ իր կուսակիցներուն կողմէ, դեմոկրատ կուսակցութեան ժողովին մէջ:

Երկրորդ անգամն էր որ այսքան ծանր հարուած մը կը կրէր:

Մանիսայի երեսփոխան Մուամմէր Ալաքանթ մասնաւորաբար շատ բուռն յարձակումներ ղործեց վարչապետին դէմ եւ ի մէջ այլոց ըսաւ.

— Մենտերէս օրէնքները չեղեալ նկատելով ի յայտ բերաւ մտայնութիւնը Լուդովիկոս ԺԴ.ի որ «պետութիւնը ես եմ» կ'ըսէր: Ան յարեւմման շարժեցաւ Անգլիոյ Չարլզ Ա. Թագաւորին, որ իրեն հակառակ երեսփոխանները կը վտարէր ժողովէն, ինչպէս նաեւ Լուդովիկոս ԺԶ.ի որ կը ցրուէր այն երեսփոխանները զորս չէր յաջողէր սիրաշահիլ:

Մենտերէս այլազան օրէնքներ սխալ մեկնեց եւ գործադրեց: Քաղաքական ազդեցութիւն գործածելով առիթ տրուեցաւ որ անձերը միլիոնաւոր ոսկիի հարստութիւն դիզեն: Եթէ քիչ առնէն դիւրաւ շահուած դրամներով մէկ կողմէ մեծահարուստ ընտանիքներ երեւան կուգային, միւս կողմէ ալ միջին դասը թշուառութեան մատնուելով ընկերային խաւերու միջեւ խորունկ տարբերութիւններ ի յայտ եկան: Մենտերէս այլեւս մեր կուսակցութեան եւ ազգին ապահովութեան ու վըստահութիւնը կորմնցուցած է:

Թէ մեր Դեմոկրատ կուսակցութեան, թէ մեր ազգին եւ թէ նոյնինքն Մենտերէսի շահը կը պահանջէ անվստահութեան քուէ տալ իրեն: Գործուած սխալները այնքան մեծ են որ ամէն ժողովրդապետութեան մէջ տասն անգամ ինկած կ'ըլլար կառավարութիւնը:

Իսմայիլ Սէլչուք Զաքըրօղլու ալ չեշտեց որ քանի մը տարիէ ի վեր գործերը լաւ չեն ընթանար, մանաւանդ վերջին տարիներս Դեմոկրատ կուսակցութեան ծանրաչափը մեծ անկումներ արձանագրեց:

Ճառախօսը ապա անհրաժեշտ նկատեց բարեփոխել հիմնական կազմակերպութիւնը, զոյգ ժողով կազմել եւ բոլոր հակաժողովրդապետական օրէնքները ջնջել: Հարկ է ջնջել մամուլին ազատ գործունէութիւնը կաշկանդող բոլոր սեղմումները, եւն.:

Օսման Թուրան ալ ըսաւ.

— Ժողովրդապետութեան եւ դիկտատորութեան միջեւ վարչաձեւ մը չի կրնար ըլլալ: Այսպիսի կացութիւն մը պետութեան հանդէպ վստահութիւնը կը խախտէ: Ազգը յուսահատութեան մատնող ազդակներն են: —

Ա) Մենտերէս յարգ չընծայեր մտաւորականի, արժանաւորի եւ գիտնականի:

Բ) Քննադատուելու վախ: Այս վախը այնպիսի հանգամանք մը ստացած է որ ոչ միայն ընդդիմադիրներուն եւ չէզոքներուն, այլեւ կուսակցական երեսփոխաններուն ամէնէն անկեղծ կարծիքներուն դէմ ջղագրգռութիւն ծայր կուտայ:

Գ) Ազգին ցաւ պատճառած է այն պարագան որ ազատութեան դէմ կը գործէ իր ծոցէն ծնած կուսակցութիւն մը:

Մեր գաղափարի ազատութիւնը ճնշումի տակ առնելու դէպքն ալ վտանգաւոր եւ տխուր է: Արդարեւ երբ աջին նայիս յետադիմականի, ձախին նայիս համայնավարի խարանը կրելու մտավախութիւնը կայ:

Ճառախօսը եզրակացուց.

— Ժողովրդապետութեան մէջ եթէ խորհրդարանը իր պարտականութիւ չկատարէ, միայն ազատ ընտրութիւնները մեզ չեն հասցներ այս նպատակին: Արդարեւ առաջին Ազգ. Մեծ Ժողովը հակառակ անոր որ Աթաթիւրքի պէս ղեկավարի մը մականին տակ կը գտնուէր, թշնամի թնդանօթներուն դէմ ազատ վիճաբանութեան շնորհիւ երկրին յաղթանակը շահեցաւ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

*

ՎԻԷՆ.— Նոր Սերունդին խնճոյք-պարահանդէսը տեղի ունեցաւ Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ, ի ներկայութեան Լիոնի եւ Սէն Շամոնի Նոր Սերունդի անդամներուն: Դժբախտաբար Վիէնի երիտասարդութեան մեծ մասը բացակայ էր: Հանդէսը բացաւ ատենապետուհին՝ ընկերուհի Մարգարիտ Գալուստեան:

Գեղարուեստական բաժնին մէջ եղան երգեր ու արտասանութիւններ: Գովելի էր փոքրիկ Քլարա Զոլագեան իր արտասանութիւններով:

Մեծ եւ յուզիչ անակնկալ մըն էր վերապահուած մեզի.— Փարիզէն ռազմիկ ընկերոջ մը բացառիկ ներկայութիւնը:

Ընկեր Աւետիս Քղելեան ներկայացուց հիւրը, որ բաժակը ձեռքը, խօսքը մասնաւորապէս ուղղելով նոր սերունդին ըսաւ.— «Մենք տարեցներս գործ մը սկըսանք մեր կարողութեան չափով, եւ ըստեղծեցինք Հայաստանը: Մենք կ'երթանք, բայց մեր յոյսը դրած ենք ձեր վրայ, որպէսզի շարունակէք այս նուիրական գործը: Վարչաձեւերը կուգան ու կ'երթան: Էականը Հայ մնալն է, որպէս զի երբ օր մը հաւաքուինք հոն, երթանք իբրեւ լաւ Հայեր»: Իր խօսքը վերջացուց ըսելով «Ապրիք սիրելի զաւակներս, բայց մեզ պէս չապրիք»:

Մեր տարեց ընկերներէն Սերոբ Արամեան համբուրեց հերոս ընկերը, ըսելով, կեանքիս մէջ երկու ուխտ ունէի—համբուրել քեզ եւ Ա. Ահարոնեանը, փառք Աստուծոյ երկու ուխտերս ալ կատարուեցան»: Զափահաս Որբերէն ընկեր Կիւլպէնկ Սուքիասեան համբուրեց զայն յանուն բոլոր ապրիլեան որբերու: Ափսոս որ բացականեր կային:

ԱՆԺԷԼ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

●

ԻՍԻ.— Կիրակի, Դեկտ. 18ին, տեղի ունեցաւ Թոքաթի եւ Դիւրայի Հայր. Միութեան խնճոյքը: Ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը: Վարչութեան անդամները ջանք չէին խնայած հաճելի եւ կարգապահ մթնոլորտ մը ստեղծելու համար, ճոխ եւ առատ ըքասեղանով:

Գ. Միրիճան Շիրվանեան հանդէսը բանալով դրուատեց երկու Հայր. Միութեանց համերաշխ գործակցութիւնը: Գ. Եղիազար Խաչատուրեան սեղանապետ ընտրուելով, վարեց գեղարուեստական բաժինը: Տիկին Շաքէ Գալայճեան երգեց եւ հայկական պարեր պարեց, խլելով բուռն ծափեր: Երգեցին Մարտիրոս Գարակէօզեան, Մանուկեան, Արշակ Թուրսիեան: Գեղեցիկ արտասանութիւններ ըրին դերասաններ Գչտիկեան, եւ Տրդատ Նշանեան (Վարուժանի «Ջարդը»):

Մուրատ Ռստումնասիրայի կողմէ խօսք առաւ Գ. Յակոբ Յակոբեան, որ շեշտելով Հայր. Միութեանց օգտակարութիւնը, յորդորեց աշխատիլ միացեալ ուժերով: «Պէտք է գոնէ տարին երկու անգամ սարքուին այսպիսի հաւաքոյթներ»:

Մէջընդմէջ հայկական նուագը կը զուարթացնէր մթնոլորտը: Գ. Գարաեան (Թոքաթցի) շնորհաւորեց միութիւնը:

Խորոված հաւ մը եւ շիշ մը գինի աճուրդի դրուելով, շահեցաւ հայրենակից Մկրտիչ Հայթաեան որ հազար ֆրանք նուիրեց: Աճուրդէն գոյացաւ տասը հազար ֆրանք:

Վերջին պահուն հայրենակից Մկրտիչի զաւակը, ինը տարեկան, մաքուր առոգանութեամբ գեղեցիկ արտասանութիւն մը ըրաւ:

Միրիճամ Շիրվանեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (97)

Մ. ՔԵՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

■

Բ. ՄԱՍ

Ան պահուն ուր կը կարդացուէր Ալի Ինհանի մէկ նամակը, «Կատարեալ Իթթիհատական մը» բացատրութիւնը դատարանի նախագահին ուշադրութիւնը գրաւեց: Նախագահը հարցում ըրաւ.

— Սա Իթթիհատականութիւնը ը՞նչ բողուր:

Քէօր Ալի Ինհան պատասխանեց, ձեռքերը բարձրացնելով.

— Ազգասիրութիւն, ի՞նչ ըսեմ:

Դատավարութեան գրուագները պարզեցին թէ Ալի Ինհան Իթթիհատի Կեդրոնական Կոմիտէի անդամներէն է, ընդհանուր պատերազմին Հալէպէն Իսթանպուլ գալով կեդրոնի անդամ եղած է եւ զբաղած «պարենաւորման» գործերով, իրեն գործակից ունենալով այլեւայլ ընկերներ: Ամբաստանեալը բացատրեց թէ ցորենի փոխադրութիւնը եւ բաշխումը ի՛նչ պայմաններու տակ տեղի կ'ունենային եւ այս առթիւ հաղորդեց թէ Գարա Քեմալ պաշտօնական գործ մը չէր ստանձնած, այլ Իթթիհատի տնտեսական քաղաքականութիւնը կը վարէր իր խելքին համաձայն:

Նախագահը ընդմիջեց եւ յիշեցուց թէ քաղաքապետութիւնը այս մասին որեւէ որոշում չէր տուած, հակառակ առօր 100 հազար ոսկի ստանալուն եւ անոր պիտ-ֆէյէն, իսկ Թալէաթ փաշա 80 հազար ոսկի՝ անոր վարկին:

Ալի Ինհան պատասխանեց թէ տեղեկութիւն չունի:

Նախագահը զանազան վճռական ապացոյցներ ցոյց տուաւ եւ ըսաւ.

— Ճշդուած է որ «իւշէ» գործը հակառակ ընդհանուր մը յանձնած է պատերազմի տարիներուն, ժողովուրդը անօթի ձգած էք եւ անոր հացի փոխարէն աւելի կեղեւ կամ եգիպտացորենի թափթփուք կերցուցած էք, ա՞յս է ձեր ազգասիրութիւնը:

— Գոյացած հասոյթները վագֆ ըրինք, պատասխանեց Քէօր Ալի Ինհան:

— Որո՞ւն դրամը որո՞ւն վագֆ կ'ընէք:

—Ժամանակին, կառավարութիւնը այդպէս որոշեց: Դրամը պիտի շահագործուէր եւ գոյացած շահը բարեգործական նպատակներու պիտի յատկացուէր:

— Թող լսեն այսօրուան եւ վաղուան սերունդները, թող օրինակ վերյ առդային, հիմա պիտի կարդացնեմ ձեր այդ հռչակաւոր վագֆնամէն, թող լսուին գործուած զեղծումները, խայտառակութիւնները, ամէն մարդ թող տեսնէ թէ ինչե՞ր ըրած էք, ի՛նչ խաղորութիւններ...

Դատարանի քարտուղարը կարդաց վագըֆնամէն, ուրկէ կը հաստատուէր թէ 40 հազար ոսկին Մէհմետ Շէվքեթ, 27 հազար ոսկին ալ Հիւսէյն Հիլմի պէյի վագֆ եղած է..., Վագֆնամէն կը սկսէր արաբերէն աղօթքով մը:

Նախագահը պոռաց.

— Այս դրամը ձեր պապային մա՞լն է որ անոր տէր կը կանգնիք վագֆնամէին մէջ:

Ալի Ինհան.— Էֆէնտիմ, «վագըֆնամէ»ն Մուսթաֆա Ֆէվզի էֆէնտին գրեց, անոր հարցուցէք ներկայիս Ազգ. Ժողովի յարգելի անդամներէն է, ան կրնայ աւելի լաւ բացատրել:

Նախագահ.— Հարցուցինք իրեն, հայ մի ընեք, բան մը՞ն է եղեր է, ըսաւ, բայց քու ըսածդ Մուսթաֆա Րիզա էֆէնտին է:

Նախագահը դարձեալ կարդացուց «վագըֆնամէ»ն, ուր յիշուած էր թէ Իթթիհատական կեդրոնի ելմտաբանքէն անդամ 27 հազար ոսկին տէր է, եւ հարցուց թէ այդ դրամը իրե՞նց կը պատկանէր: Ալի Ինհան «Ո՛չ» պատասխանեց:

Ցեղասպան յանցանքներուն մասին մանրամասնութիւններ պատմեց, մերթ գլուխը քերելով բան մը յիշելու համար եւ ծիծաղ պատճառելով ունկնդիրներուն:

Ընդհ. դատախազը ըսաւ.

(Շար.)

հաստատել առանց Աստուծոյ եւ Յիսուս-Քրիստոսի ։

Մոսկուայի անթելը, հեռագրական գործակալութիւնը եւ թերթերը անմիջապէս տարածեցին պատգամին այն մասը որ կը պահանջէ արգիլել հիւլէական զէնքերը։ Վատիկանի անթելը այս պատգամը հաղորդեց 27 լեզուներով, ի լուր ամենեցուն ։

× Անգլիոյ Թագուհին աւանդական ճառը խօսելով, թելադրեց «եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն»։

× Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ ուխտաւորները սակաւաթիւ էին այս տարի ։ Մարիամ Մարկոս անուն կին մը որ Նազարէթէն Բեթղեհէմ գացած էր, մանչ մը ծնաւ կէս գիշերուան պատարագին ատեն։ Յորդանանի կառավարութիւնը արտօնեց որ երկու շաբաթ աւելի մնայ, իր տեղը վերադառնալէ առաջ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՈՔԻ Քազապլանքա քաղաքին մէջ երկու Ֆրանսացիներ սպաննուեցան ։ Խռովութիւններ ծագած են Ռիֆի շրջանին մէջ։ Սուլթանը եւ վարչապետը նոր կոչեր ուղղեցին, թելադրելով ազատ գործակցութիւն հաստատել բոլոր բնակիչներուն միջեւ ։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ապստամբութեան վարիչներէն Քերպալու Ալի, որ անձնատուր եղած էր, ներում խնդրեց Ֆրանսական հրամանատարէն, ի ներկայութեան ցեղախումբերու։ Այս առթիւ կարեւոր յայտնութիւններ ընելով, խոստացաւ օգնել Ֆրանսական իշխանութեանց ։ «Խաբուեցանք, ըսաւ, կը խնդրեմ Ֆրանսայէն որ քարեհաճի ներել»։ Իբրեւ առաջնորդ պիտի ծառայէ լեռնային շրջաններու մէջ։ 24 հոգի սպաննուեցան Ծնունդի տօներուն առթիւ ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նախարարական խորհուրդը Դեկտ. 17ին որոշեց պաշարման վիճակը ջնջել Անգարայի եւ Իզմիրի մէջ, պահելով միայն Պոլսոյ մէջ ։

ԳՐԱԶԻԼԻՈՅ մէջ նոր դէպքեր պատահած ըլլալով, պաշարման վիճակը մէկ ամիս եւս երկարաձգուեցաւ ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան համագումարին մէջ, ընդհ. քարտուղարը՝ նախորդ վարչապետ Կէորկիու Դեժ նոր ամբաստանութիւններ ուղղեց երբեմն ամենազօր վարիչին՝ Տիկին Անա Փաուքէրի դէմ, մերժելով անոր վերահաստատումը։ Յետոյ բացատրեց թէ վեց հազար կոլխոզներ կազմուած են 300.000 անդամներով, բայց անհատ հողագործները, որոնք տէրն են մշակելի հողերու 70 առ հարիւրին, կ'ընդդիմանան հաստատուած կարգուսարքին եւ անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռք առնել։ Կուսակցութենէն վտարուած են աւելի քան 200.000 կասկածելի անդամներ ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդը բացուեցաւ երէկ, երկուշաբթի։ Այս տարի երրորդ անգամն է որ նիստ կը գումարէ։ Խորհուրդը կը բաղկանայ երկու ժողովներէ, համագումար 1347 անդամներով որոնց 300ը կիներ են։ Միութեան Խորհուրդը ունի 708 անդամ՝ Ազգութեանց Խորհուրդը՝ 639։ Երկուքն ալ հաւասար իրաւունքներ ունին։ Այս նիստին պիտի լսուին Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի զեկուցումները իրենց վերջին ճամբորդութեան

ՎԵՐՋԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

18 ամիս անպարտելի մնալէ վերջ, Ֆրանսական Ֆութպոլը կիրակի օր պարտուեցաւ Պելժիոյ կողմէ մէկի դէմ երկու կէտով, Պրիւքսէլի Տիզէլ դաշտին վրայ ուր խռնուած էին 65.000 հոգի։ Առաջին կիսախաղը վերջանալէն երկու վայրկեան առաջ Պելժերը նշանակեցին առաջին կէտը ։ Երկրորդ կիսախաղին Ֆրանսայի կողմէ Փիանթոնի նշանակեց հաւասարութեան կէտը։ Արդէն Փիանթոնիի համար աւանդական պարտականութիւն մը եղած է Ֆրանսական կէտ մը նշանակել ամէն միջազգային հանդիպումի մէջ։ Բայց Պելժերը երկրորդ կէտ մը նշանակելով առաջին միջազգային պարտութիւնը կրել տուին Ֆրանսացիներուն, ինչ որ տեսնուած չէր երկար ատենէ ի վեր ։

× Փարիզի մէջ (Փառք տէ Փրէնս) Ֆրանսայի Բ. խումբը յաղթեց Թուրքիոյ մէկի դէմ երեք կէտով։ Այս հանդիպումը (դարձի մրցում) կը կատարուէր «Միջերկրականեան բաժակին համար»։ Պոլսոյ մէջ Ֆրանսա եւ Թուրքիա հաւասար մնացած էին։

Միւս միջազգային հանդիպումներու կողմէն Մատրիտի «Րէալ»ը պարտութեան մատնեց Հունգարիոյ «պարտիզան»ը զերոյի դէմ չորս կէտով ։

Ֆրանսական ազգային խումբը երկուօրէ վերադարձաւ Փարիզ, բացի Ռէյմսի խաղացողներէն որոնք Փէշթա մեկնեցան երկրորդ հանդիպումը (դարձի մրցում) կատարելու համար։ Առաջին հանդիպումին (Փարիզ) Հունգարները պարտուած էին ։

Գ. Պետրոս Եղիազարեան,
Գ. Յովիկ Եղիազարեան,
Օր. Կատարինէ Եղիազարեան,
Գ. Միհրան Եղիազարեան,
խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօրաքրոջ եւ քրոջ՝

ԳՈՀԱՐ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ 68 տարեկանին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, իր բնակարանին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս չորեքշաբթի ժամը առաւօտեան 11ին, Փարիզի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցի՝
10bis, Rue THOUIN, Paris 5e.
Métro : CARDINAL LEMOINE

Ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանթէօ Փարիզիէնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը ։

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՄԱՀԱԶԴ ՉՍՏԱՑՈՂՆԵՐԷՆ ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԵՐԿԱՅՍ ԻԲՐԵՒ ԱՅԴ ՆԿԱՏԵԼ ։

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները ընկերներ Յովիկ եւ Պետրոս Եղիազարեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն ։

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ ԵՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Նուիրուած Կ. Փոլատեանի նոր գործին՝ ՎԵՐԱԴԱՐՁ ։

Այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Նուայի սրահը ։

Կը խօսին՝ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ
Կ. Փոլատեանի գործը կը վերլուծեն .— Գ. ԲԵՆԻԱՄԻՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Գ. ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ, Գ. ՄԿՐՏԻՉ ՀԱՃԵԱՆ։

Օր. Ա. Սարգսեան կ'արտասանէ «Վերադարձ»էն հատուածներ, զոր Ֆրանսերէնի թարգմանած է

ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

Հաւաքոյթի ընթացքին գիրք չի ծախուիր (Գինեձօնի մասնակցութեան համար որ եւ է վճարում չկայ) ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի կը խօսի Բաբգէն Երիմեան, նիւթ ունենալով «Ներծոր գեղձերու դերը մարդկային կազմին մէջ»։

Քաֆէ Քառէի վերնայարկը, ժամը 21.30ին ։ Մուտքը ազատ է ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գեղեցիկ կազմածէ մը եւ օգտակար Նուէր մը

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԾԱՂԻԿՆԵՐ
ՄԱՐԵՄԵԱՆ ԺՊԻՏՆԵՐ

568 էջնոց ինտաքրքրական գիրքը

Գեղեցիկ տպագրութեամբ, բազմաթիւ պատկերներով։ Աստուածածնի չարականներուն վրայ խորհրդածութիւններով, վաւերական պատմութիւններով ու բանաստեղծութիւններով ։

Գինն է 1000 Ֆրանք ։

Ստանալու համար դիմել հեղինակին՝ Միքայէլ Վ. Մոմճեանի,
78, Rue Rabelais, Lyon (Rhône)

Նոյն հեղինակէն՝ Լուրտի հրաշալի տեսիլքներուն պատմութիւնը ։

Գին 300 Ֆրանք ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Գ. Օնիկ Գարասմեան 2000 Ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի կայանին, 600 Ֆր. դերասան Շահխաթունիի ֆոնտին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ եկեղեցիին սրահին համար Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Գ. Գէորգ Մարանկոզեանէ 10,000 ֆրանք։

ԼՈՆՏՈՆԷՆ Գ. Միհրայր Ժամկոչեան իր մօրը ողբ. Նուէր Ժամկոչեանի մահուան առթիւ կը նուիրէ 2000 Ֆր. Եկեղեցւոյ Կրթական խորհուրդին, 2000 Ֆր. Հայ Կարմիր Խաչին, 1500 Ֆր. Աղքատախնամին, 1500 Ֆր. Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչին, 1500 Ֆր. Որբախնամ Տիկնանց Միութեան։ Կը խնդրուի դիմել Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը ստանալու համար այս գումարները։

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐՈՒ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻ
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ Բ. ՑԱՆԿԸ

Ոմն 1000 Ֆր. Զաքչաքեան 500, Մեծպահքեան 500, Տիկ. Սեղբոսեան 5000 Ֆր.։

Դիւան Եկեղեցւոյ

Օր. Թ. Գ. 1000 Ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Մշակոյթի Տան ֆոնտին, ի յիշատակ Դաշնակցութեան նահատակուած անյայտ հերոսներու։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՎԻԷՆ.— Ֆր. Կ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է 1500 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Զոպոեանէ, արկածի մը առթիւ։ Արագ ապաքինում կը մաղթէ։ Նոյն մաղթանքը Գ. Նշան Տէր Սարգիսեանի, որ վերջերս արկածի մը հանդիպած էր։

Մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ա. Զաքարեանէ 1000 Ֆր., նոր տարուան առթիւ ի նպաստ դպրոցներուն։ Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին ընկերուհի Խուկոեանէ 500 Ֆր., իրենց տղուն նշանախօսութեան, 500 Ֆր. իրենց աղջկան (Տիկ. Թէպօյեանի) ապաքինման առթիւ։

ՕՐ. ՍԻՐԶԱՆ ԵՍԱՅԵԱՆ
Գ. ԺԱԳ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆ
Նշանուած
Կնքահայրութեամբ
Գ. Լեւոն Անդրէասեանի
Իսի 11-12-1955 Ալֆորվիլ

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

ՊՈՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան անդամները սովորաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս երեքշաբթի, ժամը 6.30ին սրճարան Ռեժանի վերնայարկը։

Վերջին ժողովն է այս, ուր պիտի որոշուի ընդհ. ժողովին թուականը ։

ԲՈԼՈՐԻՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԾԱՆՈՒՑԱՆԵԼ ԹԷ Գ. Ա. ԱՂԱՄՃԱՆԻ մահուան պատճառով, ՆԱՍԻՈՆԱԼԻ ընդհ. գործակալութիւնը յանձնուած է Գ. ԿՐՕՆԻԿ ԱԼԵԱՆԻ, ապահովագրական խորհրդատու ։

Կ'ընդունի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 6.30, իր գրասենեակը՝
28, Rue de la Victoire
Tél. TRU. 76 - 68

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի վարչութեան, իր երեք դպրոցներու միացեալ հանդէսին առթիւ, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 8ին կիրակի ժամը 2,30ին, Կաթողիկէ սրահին մէջ։

Կը հրաւիրենք գաղութը տեսնել եւ լսել մեր մանուկներու երգերը, արտասանութիւնները եւ պարերը, հայկական տարազներով, միեւնոյն ատեն քաջալերելով Կապոյտ Խաչը, որ արժանի է ամէն գնահատանքի ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Թոքատի Հայր. Միութեան վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակից Ոսկեան Նազարեանի մահուան առթիւ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՅՄԱՆ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Իր յարգելի հայրենակիցները եւ յաճախորդները կը հրաւիրէ Տօնական օրերու առթիւ իրենց ապսպրանքները ընել մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ, գիներու ըղձալի գեղչով ։

Կը ներածենք մեր մասնագիտութեան յատուկ ուտելիքներ միշտ թարմ, համեղ եւ ընտիր, որոնք միշտ գոհ կը ձգեն մեր այցելուները ։

Ունինք թահին ու հէլվա, խալանճի տօլմա եւ տերեւ, ձիթապտուղ յունական, կալամաթա, տեղական ու Թրքական գուտ ձէթ, Ամասիայի չոր պամիա եւ Հալէպի կարմիր ռապ, ճերմակ պանիր, քաշքավալ պալքանեան, պամիա եւ ամէն տեսակ Ֆրանսական պահածոներ, Կեսարիոյ ընտիր ապուխտ, եւ սուճուգ, որ միայն մեր քով պիտի գտնէք։ Միրանի պատեղ, պիստակ եւ միջուկը նաեւ փիստաշ 700 Ֆրանք քիլօն եւ միջուկը, քիշնիշ եւ փինիօն, սալեպ, մահլեպի, սումաք, սագըզ, պահար, քիմիօն, չաման, բոլոր համեմները Ֆրանսայի ամէն կողմը 24 ժամուան մէջ ղրկելու պայմանաւ, նաեւ Պելճիքա, Զուիցերիա, եւ այլուր։

Մանաւանդ մեր ՇԻՐԱԿ ՕՂԻՆ, զուտ խաղողէ պատրաստուած, անպակաս ըլլայ ձեր սեղանէն, իսկ քաշուած համեղ զուտ սուրճը, կը մոռցնէ ձեր բոլոր յոգնութիւնը ։

20 Rue Villeroy et
244 Rue Vendôme, *LYON*

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • MERCREDI 28 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7863 — 31e ANNÉE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3271

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵԻՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ

●

Է — ՑԻՐՈՒՑԵԱՆ ՀԱՄԲԱՆՔՆԵՐ

Քանի մը մեկուսացեալ համբանքներ ալ, Պոլիս անցնելէ առաջ.—

Ափրիկէի խորերը կը շնչեն երկու չէն գաղութներ, եթովպական եւ սուտանեան, որոնք ազգ. կազմակերպութեան տեսա-կէտով կապուած են Եգիպտոսի :

Ատտիս – Ապեպայի մէջ ունին դպրոց, եկեղեցի եւ Ազգ. վարչութիւն: Կը վայելեն ամէն ապահովութիւն :

Խարթումի մէջ եւս կը պահեն Ակումբ, դպրոց եւ Հ. Մ. Ը. Մ.:

Համբանք մը տեղաւորուած է Քենիայի մէջ, ուրիշ մը՝ նորակազմ պետութեան Լիբիոյ մէջ :

Միջերկրականի ափեզրին վրայ, Թունուզ – Ալճերիա եւ Մարոք չատոնց է որ տէրտէրի մը երեսն անգամ տեսած չեն : Մարոքը անուանական վարչութիւն մը ունի, եւ միլիոններու մէջ յղփացած աշ-խարհաքաղաքացիներ : Առ այժմ նրեք երկիրներուն ներքին վիճակն ալ թոյլ չի տար վերակազմութեան մասին մտածել :

Հնդկաստանի երբեմնի փարթամ եւ զործօն հայութենէն յիշատակ մը մնացած է, ինչպէս կը պատմեն այցելու հաւիներ: Վերջերս անլիացի ճամբորդ մը եւս կը նկարագրէր անցեալ փառքերը :

Բաց են Կալկաթայի Մարդասիրական ճեմարանը, աղջկանց վարժարանը, եկեղեցին եւ Մարդական Միութիւնը : Պարբերաբար հանդէսներ ալ կը սարքեն, բայց, անգլերէնն է որ կը տիրապետէ տուներէն մինչեւ դպրոցը :

Մէկ տարիէ ի վեր տեսած չենք «Նոր Ազգարարը», որ կոչուած էր քիչ մը կենդանութիւն սանդղելու :

Մալք. Արեւելքի գաղութներէն Ճաւա, Սումաթրա, Պիրմանիա նոյնպէս անուանական գոյութիւն ունին: Մանչուրիոյ քանի մը հարիւրնոց գաղութն ալ ցիրուցան եղաւ երկրորդ աշխարհամարտէն ետք :

Այսպէս, երկրագունդի տարածութեան վրայ չկայ վաճառաշահ քաղաք մը, ուր համբանքով Հայեր չգտնուին :

Հայրենակիցներ ունինք պելժիական Քոնկոյի խորերէն մինչեւ արեւելեան եւ հարաւային Ափրիկէ: Բախտ փնտռելու գացած բեկորներ կան որոնց մասին կարելի է տեղեկութիւն առնել ընտանեկան նամակներու միջոցաւ :

Տակաւին չենք յիշեր անոնք որ այս կամ այն երկիրը փոխադրուած են առժամաբար, զինուորական ծառայութեամբ կամ առեւտրական շահագրգռութեամբ (Տաքար, Մատակասքար եւայլն):

Վարը այս հարեւանցի տեսութեանց շարքը պիտի վերջացնենք ակնարկ մը նետելով պոլսահայ գաղութին եւ Թուրքիոյ խորերը մնացած բեկորներուն վրայ :

Այնուհետեւ անհրաժեշտ կը դառնան կարգ մը խորհրդածութիւններ, իբրեւ տրամաբանական եզրակացութիւն :

Այս համառօտ վիճակագրութիւնն ալ փորձեցինք՝ մտածել տալու եւ ելքեր փնտռելու համար :

Տեղ – տեղ, արդէն հասած ենք զառիթափի մը վրայ որ գլխու պտոյտ կը պատճառէ :

Հեռաւոր թէ մօտաւոր, մեծ թէ փոքր, բոլոր գաղութներուն մէջ ալ կան ախտաւոր երեւոյթներ որոնք լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառեն, ինքնապաշտպանութեան տեսակէտով :

Կեդրոններէն անջատուած համբանքներ կը կազմալուծուին աստիճանաբար : Նոյն իսկ քաղուկ եւ բախտաւոր շրջաններու մէջ :

Ամբողջ բազմութիւններ անշարժութեան դատապարտուած են, անտարբերութեամբ կամ ապիկարութեամբ :

Ներքին պառակտումներն ալ աղ ու պղպեղ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

★

ԲՈԼՈՐՆ ԱԼ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ

Հինգ օր մնացած է քուէարկութեան համար եւ բոլոր հոսանքները իրենց գերագոյն ճիգերը կը փորձեն, հին դիրքերը պահելու կամ աւելին շահելու համար : Անշուշտ ամէնքն ալ բարիքներ կը խոստանան, այլազան ծրագիրներ պարզելով:

Պայքարին գլուխն անցած են հին եւ նոր վարչապետները: Պ. Էտ. Ֆոր առջի օր նոր ճառ մը խօսեցաւ, ֆերաստեսիլին առջեւ (թելեվիզիոն), անգամ մը եւս շեշտելով թէ առաջնակարգ պահանջ է սահմանադրութեան բարեփոխումը, որպէս զի կարելի ըլլայ հաստատուն կառավարութիւններ կազմել: Հինգ վայրկեան տրամադրուած էր ամէն կուսակցութեան համար եւ վարչապետն ալ կը խօսէր յանուն իր կազմակերպութեան (Ձախակողմեան Հանրապետական Համախմբում):

Գնդելով թէ սահմանադրութեան բարեփոխումը «էական պայման է» որ եւ է ծրագրի համար, Պ. Էտ. Ֆոր բացատրեց թէ հարկ է անմիջապէս գործի ձեռնարկել, որպէսզի իր անունին արժանի Ֆրանսա մը վերահաստատուի: Ցետոյ պաշտպանեց Ազգ. ժողովին լուծման եւ նոր ընտրութեանց որոշումը, իբրեւ նախագահ հաստատուն դաշինքներ կազմելու: «Պատերազմէն ի վեր, աւելի ճիշդ՝ տասնեակ տարիներէ ի վեր Ֆրանսա ուրիշ բան չունի եթէ ոչ վեցամսեայ կառավարութիւններ, Աշխարհի մէջ ոչ մէկ մեծ պետութիւն այսպիսի խախուտ ձեւով կը կառավարուի : Շատ երկար տեւեց այս ձեւը, որ կը խախտէ պետութեան հեղինակութիւնը եւ պէտք է վերջ մը տալ: Ձեր անձնական գործերուն մէջ կրնա՞ք հանդուրժել որ ղեկավարութեան փոփոխութիւն կատարուի վեց ամիսը անգամ մը: Ազգ. ժողովին լուծումը միակ միջոցն է նախարարական տագնապները կանխելու. Կրնա՞ք երեւակայել քաղաքապետութիւն մը որ տապալի վեց ամիսը անգամ մը: Բայց կ'ընդունինք որ պետութիւնը այդպէս գործէ, Պէտք է սթափիլ այս մեղկութենէն: Հարկ է խաչակրութիւն մը սարքել Հանրապետութեան վերանորոգման համար: Ես իմ ամբողջ ուժերս այդ պայքարին նուիրած եմ եւ այս կէտին մէջ հակառակ եմ արմատական կուսակցութեան »:

Իբրեւ եզրակացութիւն, վարչապետը առաջարկեց բարեփոխման բանաձեւ մը որուն շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ կառավարութիւն կազմել առ նուազն երկու տարուան համար: Այդ բարեփոխումով, Ազգ. ժողովը պիտի լուծուի եւ նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին, եթէ կառավարութիւն մը տապալի պաշտօնավարութենէն երկու տարի առաջ : Ցետոյ առաջարկեց անձնական քուէարկութիւն կատարել Ազգ. ժողովին մէջ եւ նախապատուութիւն տալ կառավարութեան առաջարկած օրինագիծներուն : Ներկայ դրութեամբ Ազգ. ժողովին անդամները կրնան քուէ տալ փոխանորդաբար ամէն բանի մասին, բացի վստահութեան քուէարկութենէն: Այս առթիւ ջատագովեց բրիտանական սահմանադրութիւնը :

ՈՒՐԻՇ ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ՀՈԳԵՐ

Նոյն օրը վերաշինութեան նախարարը, Ռոժէ Տիւշէ ճառ մը խօսելով Լիոնի մէջ, առաջարկեց որ Ատլանտեան կազմակերպութիւնը իր երաշխիքը տարածէ ամբողջ Հիւս. Ափրիկէի Ֆրանսական ստացուածքներուն վրայ, փոխանակ միայն Ալժերիան հովանաւորելու: Ցետոյ շարունակեց,— « Պէտք չէ մոռնանք թէ Ռուսիա լայնօրէն վերադինած է արեւելեան

(Շարը կարդալ Դ. էջ)

▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪

*

158 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Ինչպէս տեսաք, Սեպտ. 6ի խռովութիւնները յեղու հանած են քարերն անգամ:

Մենտերէսի կառավարութեան դէմ ամէնէն խիստ քննադատութիւններն ուղղեց Լոզանի դաշնագրին ախոյեանը, Իսմէթ Ինէօնիւ, որ միեւնոյն ատեն կազմակերպիչն էր Ռամկապետութեան Տուրքին:

Իր մեղադրանքներուն Մենտերէս կը պատասխանէ.— Բոլոր վերագրումներն ալ սուտ են :

Եթէ Իսմէթն ըլլար վարչապետ, իսկ ամբաստանողը՝ ուրիշ մը, անշուշտ նոյն պատասխանը պիտի տար.— բոլորովին սուտ է :

Իրենց չար բախտէն, պատմութիւնը միշտ ալ կ'ապացուցանէ թէ բացառիկ նորութիւններ չեն 1955 Սեպտ. 6–7ի դէպքերը, այլ տրամաբանական հետեւանքը՝ հիմնական քաղաքականութեան մը,— պատրուակ մը գտիր եւ զա՛րկ, թալանէ՛, կոտորէ՛ կեավուրը:

Հին ժամանակագիր մը, Ղուկաս վարդապետ կը պատմէ իր Դարապատումին մէջ (հատոր 6, էջ 301):

1797.— *Այս ժամուն մէջ՝ մեծ վայնասուն մը եղաւ Իզմիրի մէջ: Երբ որ գիշեր ատեն «քոմետիա» կ'ըլլար, մէկ Քեֆալոնիացի մը ներս մտնել ուզեց, որուն թող չտուին պահապան կեցող Ենիչէրիները : Աս մարդն ալ կատղելով՝ զարկաւ մեռցուց Ենիչէրիներէն մէկը եւ փախաւ :*

« Ենիչէրիները ժողվըռվեցան, քոնսոլոսներէն ուզեցին աս մարդը: Երբ որ չէ գտան, ամբողջ Ֆրէնկ – Մահալլէսին կըրակի տուին: Կրակը շատնալով մինչեւ 7000 տուն եւ խանութ երեց: Ենիչէրիներն ալ ամէն ապրանքը թալլեցին :

« Բոլոր քոնսոլոսները աղաղակ վերուցին, Ստամպոլ գրեցին, ապրանքներն պահանջեցին: Դուռը զօրք ղրկեց Իզմիր, Ենիչէրիները զսպեց: Ֆրէնկներն ալ որ նաւերը փախեր էին, դարձան եկան, բայց քանի մը բան իրենց ապրանքներէն հազիւ կրցան ձեռք ձգել »:

Թերեւս դիտել տաք թէ այս բարբարոսութեանց հեղինակները Ենիչէրիներ էին:

Բայց մի մոռնաք թէ այն ատեն Սուլթան մը կար որ ի վերջոյ բնաջնջեց չարագործելու այդ կազմակերպութիւնը :

Իսկ հիմա՞: Շուտով չորս ամիսը կը լրանայ, եւ տակաւին չորս հոգի անգամ պատժուած չեն, հակառակ զինուորական դրութեան :

Իսմէթ իր ճառին մէջ կ'ըսէր թէ «իրական յանցաւորները մէջտեղ են, բայց հազարաւոր անմեղներ ձերբակալուած եւ ումանք ալ անձնասպան եղած են»:

Վիճաբանութեանց ե՞լքը.— Ազգ. Մեծ ժողովը 58ի դէմ 398 ձայնով վստահութիւն յայտնեց դահլիճին :

Իսկ Յունաստան կը յուսայ հատուցում ստանալ բազմապատկելով ծանուցագիրները …

ՎԱՀԷ

ՍԱՔՐԷ ՔԷՕՐԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՉՈՐԲԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ՈՒՐԻՇ ԵՐԵՔ ՌՈՒՄԲԵՐ ԱԼ ՊԱՏՐԱՍՏԱՇ

Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել այն խեղկատակը որ շաբաթ գիշեր գժոխային մեքենայ մը տեղաւորած էր Սաքրէ Քէօրի կառանատրանին մէջ : Զարպարարը անուշակուածաւ խոհարար մըն է, 45 տարեկան եւ կը կոչուի Դանիէլ Հավառ: Մարդը ամէն բան խոստովանած է, ըսելով թէ կ'ուզէր պայթեցնել ոչ միայն Սաքրէ Քէօրը, այլ եւ Նոթր Տամի մայր եկեղեցին : Ահաւասիկ իր խօսքերը.

— « Վեց տարիէ, ինը ամիսէ եւ 24 օրէ ի վեր, Աստուած ինծի պաշտօն յանձնած էր գործադրել իր առաջադրութիւնները: Կը ստանձնեմ արարքներուս ամբողջ պատասխանատուութիւնը : Մեղսակից չունիմ: Ես եմ միակ գործիքը աստուածային առաքելութեան որ կ'ուզէ մարդոց խնայել ծանրագոյն աղէտը » :

Իր սենեակէն դուրս հանուած ատեն, կարօտով կը դիտէր երիտասարդ աղջկան մը կաւէ կիսանդրին: «Ո՞վ է», հարցուց ոստիկանը: — Կոմս. իշխանը, որուն հետ պիտի ամուսնանամ մօտերս »: Անգլիոյ Մարկարէթ իշխանուհին էր …

Համոզուելով թէ հիւլէական ռումբը պիտի կործանէ աշխարհը, որոշեր է աղօթարարութիւններ ուղղել զանազան պետութեանց վարիչներուն:Գրամեքենայ մը գնած էր եւ շարունակ շրջաբերականներ կ'ուղղէր աջ ու ձախ: Բացատրեց թէ միայն երեք հոգի կրնան բանադրել այն գիտունները որ հիւլէական ռումբ կը շինեն, — Պապը, Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը եւ ես: Այս առթիւ ժամադրութիւն մըն ալ տուած էր Պապին, Դեկտեմբեր 24ի համար: Ուրիշ 3 ռումբեր ալ շինած էր: Ամուսնալուծման ձեռնարկած ըլլալով, միշտ կ'ըսէ թէ Մարկարէթ իշխանուհին իրեն կը սպասէ անհամբեր …

Ուրիշ երիտասարդ մը եւս կը փնտռուի:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ *նոր ծանուցագիր մը ուղղեց Թուրքիոյ, հատուցում պահանջելով Սեպտեմբեր վեցի դէպքերուն առթիւ. Աթէնքի ծայրայեղ հոսանքները կը թելադրեն խզել դիւանագիտական յարաբերութիւնները, բայց կառավարութիւնը խոհեմութեամբ կը շարժի :*

ՏԽՐՈՒԹԻՒՆ.— ՏԻԿ. Ա. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ ծանօթ բարերար Պ. Արմենակ Համբարձումեան դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր կինը, Տիկին Էլմոնէ (ծնեալ Մարկոսեան), Մատրիտի մէջ, Դեկտ. 26ին:

Փարիզի Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմինը ցաւելով այս դժբախտութիւնը, իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Ա. Համբարձումեանի, զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն, միշտ յիշելով իր բարերարին առատաձեռնութիւնը Միութեան հանդէպ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԸ

Գերագոյն Խորհուրդի Ա. նիստին մէջ ելմտական նախարարը, Զուերեւ, ներկայացուց ելմտացոյցը, շեշտելով թէ տարուէ տարի զեղչուած են զինուորական վարկերը: Ազգ. պաշտպանութեան համար 1956ին նախատեսուած է 102.300.000.000 րուբլի, այսինքն 9.622.000.000 պակաս՝ բաղդատելով 1955ի հետ: Ցետոյ ըսաւ թէ հիւլէական ուժի նոր կայաններ կը շինուին, 50.000 եւ 100.000 քիլովաթ կարողութեամբ: «Խ. Միութիւնը բծախնդրութեամբ կը գործադրէ խաղաղ համակեցութիւն լենինեան սկզբունքը եւ պիտի շարունակէ զօրացնել միջազգային վստահութիւնը, բանակցութիւններով եւ անձնական շփումներով»: Այս առթիւ յիշեց մառեշալ Պուլկանինի եւ Ն. Խրուշչեւի վերջին պտոյտը դէպի Ասիա :

Անցնելով բուն ելմտական – տնտեսական հարցերուն, նախարարը յայտարարեց թէ մեծապատմաբ շահարկումներ պիտի կատարուին եւ թէ նախապատուութիւն պիտի տրուի ծանր ճարտարարուեստութեան, իբրեւ կառավարութեան գլխաւոր հոգը: Խ. Միութիւնը 760 000 մասնագէտներ պիտի պատրաստէ միջին եւ բարձր կրթութեամբ, այսինքն 120000 աւելի՝ բաղդատելով 1955ի հետ: Պիտի աւելցնեն բնակարաններու շինութեան եւ բազմազաւակ մայրերու օգնութեան գումարները:

ԾՆՈՒՆԴԻ *տօներուն առթիւ 599 հոգի մեռան Մ. Նահանգներուն մէջ, զոհ երթալով երթեւեկի արկածներու :*

ՀԱՄԱՊԱՏԿԵՐ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

(ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ)

Բ.

Իբրեւ ընդհանուր գրական երեւոյթ բազմաթիւ գիրքեր լոյս տեսան Լիբանանի եւ Եգիպտոսի մէջ, բանաստեղծական, պատմուածքներ, բանասիրական եւն., որոնք առանձին քննութեան պիտի առնուին այս յօդուածաշարքին մէջ: Գրեթէ բոլոր գրատուները հրատարակչական գործունէութեան մըն ալ լծուած են: Ամէն մէկը իր մասնագիտութիւնն ունի: Ոմանք հին ու նոր վէպերու շարք մը լոյս կ'ընծայեն:

Ուրիշ մը մասնաւորաբար ծանօթ հեղինակներու հատընտիր հատորներու շարք մը տուաւ: Մանկական – պատանեկան մատենաշարն ալ չանտեսուեցաւ: Եւ ասոնց կարգին պատմական ու բանասիրական գիրքեր լոյս տեսան: Բարի եւ գրական մրցակցութիւն մը կը տիրէ: Սպառած բառարաններ իրարու ետեւէ հրապարակ եկան: Ստ. Մալխասեանի Բացատրական Բառարանը, չորս հատոր եւ բանասէր Մ. Աբեղեանի Հայոց գրականութեան Պատմութեան պատկառելի զոյգ հատորները ամէնուն մատչելի պիտի դառնան:

Գիրքերու շարքին պարբերական մամուլն ալ իր դերին մէջն է: Թէեւ երբեմն գրականութեան անդաստանին չպատկանող եւ անձնական վէճերու ալ ականատես կ'ըլլանք, վիրաւորիչ բովանդակութեամբ:

Ցաճախ կը յաւակնինք թէ արեւմտահայ բարբառը բարեշրջուած է եւ այսօր ան հասած է «կատարելութեան» մը: Իրականութիւնը սակայն ուրիշ բան կ'ըսէ: Շատ քիչ խմբագիրներ ունինք, որոնք լեզուական հարցին մէջ բծախնդրութիւն կը ցնեն: Խմբագիրներ ունինք, որոնց խմբագրականները կարդալու համար մամնաւոր ճիգ պէտք է: Ոչ մէկ հոգածութիւն իրենց մտածումը տանելի տարազով մը ներկայացնելու համար ընթերցողներուն: Միօրինակութիւն մը կը տիրէ միտքերու մէջ: Շատ քիչ անգամ չինարար խօսք մը կամ խորհրդածութիւն մը, հանրային շահերու տեսակէտով:

1955 տարուան ընթացքին ալ մեր մամուլին մէջ ամէնէն աւելի արծարծուող խնդիրը ազգապահպանութեան կամ հայապահպանութեան հարցն էր: Այս խնդրին մէջ որեւէ տարակարծութիւն գոյութիւն չունենալով մէկտեղ, ոչ մէկ համագործակցութիւն կողմերու միջեւ: Այս նոյն աններդաշնակութիւնը նաեւ մշակոյթի բոլոր ձեռնարկներուն մէջ: Անհասկացողութիւն բոլոր ճակատներուն վրայ: Կ'ըմբռնենք թէ մեր հաւաքական գոյութեան, քաղաքական անձնաւորութեան վըտանգ կը սպառնայ, բայց եւ այնպէս ոչ մէկ մերձեցում, իրար հասկնալու եւ հաւաքական վտանգը դիմագրաւելու համար: Որովհետեւ մեր կեանքին մէջ բարձրագոյն հեղինակութիւնն է որ կը պակսի, անհատական թէ հաւաքական: Որովհետեւ հայ մամուլն ալ չունի այդ հեղինակութիւնը: Անիշխանութիւն՝ այս մարզին մէջ ալ:

Սկզբունքով՝ Հայ Գրողներու Ընկերակցութիւն մը միտքերու շփոթին՝ իր բարեբար եւ հեղինակաւոր ձայնով, վերջ մը պէտք էր տար: Դժբախտաբար այդպիսի հեղինակութիւն մը գոյութիւն չունի արտասահմանի մէջ: Լիբանանի Գրողներու մէջ փորձուածը, հակառակ ամէնուն ակնկալութեան, հազիւ թէ ծնած, կէս ճամբան մնաց: Գալով Փարիզի Հայ Գրողներու Ընկերակցութեան, որ քսանեւհինգամեակ մը բոլորեց, եւ որ իր գոյութեան առաջին տարիներուն, հաւատարիմ մնալով իր հիմնադիր – կանոնագրի տրամադրութիւններուն, կրցած էր որոշ աշխուժութիւն ընծայել իր անդամներուն, ներկայիս անշուք գոյութիւն մը ունի միայն: Հայ Գրողներու Ընկերութիւն մը՝ որուն անդամներուն մեծ մասը գրողներ չեն եւ որուն հանդէպ բուն գրողները վերապահ դիրք մը ունին:

Ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար ըլլալ: Ինչպէս որ տարբեր մարզերու մէջ ալ համազգային հեղինակութիւն մը կը պակսի, եւ տարիներէ ի վեր կարելի եղած չէ գեղեցիկ գաղափարը իրականացնել, նոյնը նաեւ գրական – մշակութային ճակատին վրայ: Ամէն կեդրոն կղզիացած է: Բարոյական կապ չկայ գրողներուն միջեւ: Ոչ միայն գոյութիւն չունի, այլեւ յաճախ իրարու հանդէպ բացասական վերաբերում մը ցոյց կը տրուի: Ցաճախ նոյնիսկ ատելութեամբ եւ անսիրելիութեամբ լեցուած:

Միամիտ չենք հաւատալու համար որ համազգային Հայ Գրողներու Ընկերակցութիւն մըն ալ եթէ գոյութիւն ունենար, հեղինակութիւնը պիտի ունենար իր բարոյական ազդեցութիւնովը վերջ տալու այսպիսի տխուր եւ անցանկալի երեւոյթներուն: Կիրքը եւ արհամարհանքը շատ աւելի զօրաւոր են, դժբախտաբար, մեր գրողներուն մէջ:

Ընդհանուր երեւոյթներու շարքին մէջ պէ՛տք էր որ արձանագրէինք նաեւ այս տխուր եւ բացասական երեւոյթը:

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՎԱՆԻ ՏՈՔԹ. ԸՇԸՐԸ

●

(Ե. եւ վերջին մաս)

Տոքթ. Ըշըր դարձած էր մռայլ ու խիստ մտահոգ: Բայց երբեք յուսահատ: «Երբեք չեմ կրնար հաւատալ որ իմ քրիստոնեայ հայրենակիցները լքեն այս որբերն ու ժողովուրդը: Օգնութիւնը, ուշ կամ կանուխ պիտի գայ», կ'ըսէր:

Եւ որոշեց իր ստորագրութեամբ հրապարակ հանել տոլարի չէքեր՝ յուսալով որ յետագային պիտի կրնար ընդունիլ տալ Նպաստամատոյցի կեդրոնին:

Սակայն Հայաստանի մէջ գոյութիւն չունէր չէքերով վճարումի դրութիւնը: Պէտք էր փոխանակել զանոնք Թղթադրամի եւ ապրանքի հետ: Ո՞վ կը յանդգնէր իր դրամը կամ ապրանքը փոխանակել այնպիսի չէքերու հետ՝ որոնց արժէք ունենալը կասկածելի էր: Եւ յետոյ պէտք էր սպասել, ո՞վ գիտէ որքան ատեն, մինչեւ որ դէպքերը վերջ գտնէին եւ ստեղծուէր բնականոն վիճակ զանոնք կարենալ գանձելու համար: Մարդիկ կը նախընտրէին ոսկի գնել:

Այս դժուարին հարցը լուծեցին Վանեցիները որոնք կարեւոր տեղ կը գրաւէին առեւտուրի մէջ, եւ կատարեալ վստահութիւն ունէին իրենց Տոքթ. Ըշըրին վրայ: Անբասիր, պարկեշտ, ուղղամիտ, անշահախնդիր:

Արդար է շեշտել այստեղ, որ Նպաստամատոյցի մէջ գործելու համար Երեւան եկած նախկին բոլոր միսիոնարները մնացին միշտ իրենց բարոյական բարձրութեան վրայ: Վանի միսիոնարներուն հետ Գիթլիսէն Միսթըր Մէյնըրտ, Մարզուանէն՝ Տոքթ. Փարտրիճ եւ շատ համակրելի երիտասարդ՝ Միսթըր Ճօն Էլտըր: Մինչ ոչ միսիոնարներէն ոմանք իրենց եւին ձգեցին շատ տխուր յիշատակներ: Իբրեւ աննկարագիր, անպարկեշտ, շահախնդիր ու արկածախնդիր: Ան ատեն որ Քէփթըն Եարոն պաշտօնանկ ըրաւ մէկ քանին:

Շատ մը Վանեցիներ Տոքթ. Ըշըրէ յանձնեցին իրենց Թղթադրամներն ու ապրանքները, եւ փոխարէնը ստացան չէքեր: Անոնցմէ ներշնչուելով նոյնը ըրին շատ ուրիշներ: Նոյնիսկ Թաթարներ՝ որոնց քով էր որ կը գտնուէին առաւելապէս փնտռուած պաշարն ու ապրանքները, պատերազմէն ու խռովութիւններէն գրեթէ վնաս կրած չըլլալով:

Այսպէս օրէ օր Նպաստամատոյցի սընտուկը կը լեցուէր բաւական քանակութեամբ դրամով եւ մթերանոցներն ալ պաշարով եւ ուրիշ ապրանքներով:

Այսպէս, Տոքթ. Ըշըր յաջողեցաւ, վեց ամիս տեւող ամենատագնապալի այս շըրջանին, ապահովել շարունակութիւնը Նպաստամատոյցի բոլոր գործերուն առանց յապաղումի կամ կրճատումի: Եւ Յունիսին (1921) փոխանցեց զանոնք վերադարձող նոր պաշտօնեաներուն՝ երբ արդէն ամերիկեան մթերքները սկսան դարձեալ Հայաստան հասնիլ՝ Պաթումէն:

Այն օրերուն Հայաստան գտնուողները միայն կրնան լիովին ըմբռնել թէ որքա՛ն ողբալի պիտի ըլլար վիճակը 2500 որբերուն եւ անոնց համար աշխատող ընտանիքներուն, եթէ Տոքթ. Ըշըր չմնար ու տէր չկանգնէր անոնց այնքան նուիրումով:

Նպաստամատոյցի կեդրոնը մեծապէս գնահատեց անոր այս անձնուէր աշխատանքը եւ ճանչցաւ անոր ստորագրած բոլոր չէքերը՝ որոնք փոխանակուեցան կազմակերպութեան չէքերով: Այս չէքերն ունեցողները շահաւոր առեւտուր մը ըրած էին, որովհետեւ խորհրդային իշխանութիւնը բոլորովին անարժէք յայտարարեց ամէն տեսակի Թղթադրամ, մէջտեղ հանելով խորհրդային րուբլիներ: Թղթադրամ ունեցողները կորսնցուցին բոլորը:

Որքան կը յիշեմ, 1921ի ձմեռն էր որ Տոքթ. Ըշըր մեկնեցաւ Ամերիկա, հանգիստ խղճով, լիովին կատարած իր մարդասիրական ու քրիստոնէական պարտականութիւնը՝ հանդէպ անիրաւուած ժողովուրդի մը:

Բացակայ էի Երեւանէն, ու շատ ցաւեցայ որ չկրցայ մասնակցիլ զինքը ճամբու դնող երախտագէտ բազմութեան: Պատմեցին թէ չափազանց տխուր էր որ, հակառակ իր կամքին, կը բաժնուէր իր սիրած ժողովուրդէն, ու արտասուալից աչքերով մաղթած էր որ մեր ժողովուրդը այլեւս պէտք չունենայ իր նմաններուն:

Լսեցինք թէ Ամերիկայի մէջ դարձեալ առիթ չէր փախցներ խօսելու եւ գործելու ի նպաստ մեր ժողովուրդին: Ամերիկայի մեր երագեկ հայրենակիցներու պարտքն է գրել այս մասին:

Թող արդար հոգիդ լողայ լոյսերու մէջ, սիրելի բարերար: Բազմահազար հայութիւն մը յաւէտ երախտագիտութեամբ պիտի պահէ քու անմոռանալի յիշատակը իր սրտին խորը:

Աւա՜ղ, շատ քիչ է, այժմ, թիւը քեզ

ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ՀԱԼԻՏԷ ԷՏԻՊ ՄՈՑԱՐԹԻ ՄԱՍԻՆ

●

ԽՄԲ.— Ինչպէս կը յիշուի, թուրք ծանօթ գրագիտուհին, Խալիտէ Էտիպ, իր յուշերուն մէջ թրքական համարած էր Կոմիտասի հաւաքած եւ դաշնաւորած ծրագիրը, իսկ վարդապետն ալ՝ ծագումով թուրք: Այս առթիւ մեր աշխատակիցներէն մին գրկած է հետեւեալ երգիծանքը.

Եթէ այդ Թուրք գրագիտուհին ժամանակակից եղած ըլլար այս աշխարհահռչակ աւստրիացի երաժիշտին, հաւանաբար՝ այսպէս գրած պիտի ըլլար անոր մասին.

1786ին զարնան էր: Առաջին անգամ զինքը տեսայ Ենիչէրիներու տարեկան նուագահանդէսին:

Երաժշտական աստուածապարգեւ կարողութեամբ օժտուած այս աւստրիացի հանճարեղ երիտասարդը, որ այսօր Եւրոպայի մէջ կը վայելէ մեծ համբաւ, իր նախնական փորձառութիւնը ստացած է Պոլսոյ Պէյօղլուի կողմը գտնուող Տէկի Նիքոլին Մէյխանէն:

Թէեւ անիկա այսօր ճանչցուած էր իբրեւ հմուտ դաշնակահար, բայց իր սկզբնական տարիներուն անուն հանած էր որպէս վարպետ սաս նուագող ու հակառակ իր բնքնարուխ սիրոյն դէպի արեւելեան երաժշտութիւնը, ան՝ միաժամանակ հակում ունէր դէպի եւրոպական երաժշտութիւն: Ինչպէս յայտնի եղաւ, իր ուժերը պիտի կեդրոնացնէր եւրոպական երաժշտութեան մշակման եւ զարգացման:

Այն օրերուն հանրային կարծիքը երկուքի բաժնուած էր Ենիչէրիներու տարեկան նուագահանդէսին յայտագրին մասին: Մէկ կողմը կը պահանջէր որ միայն «ալաթուրքա» գործեր տրուէին Թուրքերու կողմէ, միւս հատուածն ալ կը պնդէր թէ մերիններուն հետ ուրիշ ազգերու գործերուն ալ ծանօթացումը պիտի ընդլայնէ մեր մշակոյթը: Ալաֆրանկայի կողմը յաղթական հանդիսացաւ:

Եւ սակայն՝ Մոցարթ մեր երկրին աստղը ութիւնն էր: Ոչ միայն տարիներով հաւաքած էր Գոնիա – Հէրցեկովինայի, ինչպէս նաեւ պալքանեան Թուրք երաժշտութեան յատուկ կտորները, այլեւ տարիներով մշակած էր Արնաւուտներուն ժողովրդական երգերը:

Եթէ տեսնէիք նրբաճաշակ եւ նրբամիտ եւրոպացիին արտաքինին ներքեւ լիովին ավիուական Թուրքիոյ խմաստը կրող իր տպաւորիչ եւ հանդարտ դէմքը, լսէիք իր նուագին այս հզօր ներդաշնակութիւնը, իսկոյն դէմ հանդիման կուգայինք Թուրքիոյ ժողովրդային երաժշտութեան հետ:

Իր եղանակները կը յիշեցնեն իմ մանկութեանս լսած Խտիրնէի եւ Թէքիրտաղի եղանակները: Ան միշտ զանոնք գերմաներէն կ'երգէր: Եօ լեզուին շատ կարեւորութիւն չտուի: Կը զմայլէին այդ սրտագին ու կարօտաբաղձ մեղեդիներուն, որոնք մեր երկրին ամայի դաշտերուն ընդմէջէն կը բարձրանային:

Մոցարթ տունն ալ կուգար, դաշնակին առջեւ կը նստէր, ժամերով կը նուագէր եւ կ'երգէր: Այս այցելութիւնները եղան, հակառակ անոր որ անցեալին Թուրքիոյ եւ Աւստրիոյ միջեւ տեղի ունեցած Ջին պատերազմ եւ այս կարգի քանի մը անախորժ միջադէպեր, որոնք պէտք է թիւրիմացութեան վերագրել:

Ինծի համար Մոցարթին երաժշտութիւնը ըլլայ գերմաներէն թէ թուրքերէն, կամ Եւրոպայի մէջ խօսուած բարբառներէն մին, եւրոպական Թուրքիոյ հոգիին մէկ յայտնութիւնն է:

Մոցարթ Սալցպուրկի թչուառ աւստրիացի ընտանիքի մը զաւակն էր: Մայրենի լեզուն Թուրքերէն էր եւ գերմաներէնը սորված էր իր մեծնալէն ետքը: Որքան կը յիշեմ իր հայրը բաւական կարող «քէմանճի» էր եւ ինքն իր ձեռքով զաւկին ջամբեց իր նախնական երաժշտական կրթութիւնը:

Ցիրաւի՝ Մոցարթին տաղանդը երեւան եկաւ շատ փոքր հասակին: Հինգ տարեկան չկար երբ յօրինեց իր առաջին փէշրէֆը: Վեց տարեկանին իր շարքիները եւ կազէլները կը նուագէր Մարիա Թերեզա կայսրուհիին ներկայութեան. Յաջորդ տարին ինքը եւ իր քոյրը Մարիանէն, որ լաւ սազ կը նուագէր, միասին շրջան ըրին Մերձաւոր Արեւելքի գլխաւոր կեդրոնները: Երբ տասնեւհինգ տարեկան էր, արդէն գրած էր փէշրէֆներ, քանթօներ եւ իւնէ սազի համար բազմաթիւ կտորներ:

1786ին Մոցարթ մեծ յաջողութիւն գըտաւ «Ֆիկարոյի հարսանիքը» օփերէթով: (Ծանօթ.— Այս կտորն է որ յետագային ներշնչեց Թուրք երաժիշտ Տիգրան Չուխաճեանը, «Լէպլէպիճի Հօրհօր Աղա»յին հեղինակը):

Այդ աննախընթաց յաջողութենէն քանի մը տարի ետքը Սուլթան Սէլիմ Դ. Մոցարթին պզտիկ հանգստաթոշակ մը կապեց եւ զինքը հրաւիրեց Պոլիս ու առաջարկեց որ կայսերական երաժշտանոցին տնօրէնութիւնը ստանձնէ, բայց Մոցարթ չկրցաւ բաժնուիլ իր սիրելի Վիեննայէն:

Իր կարճատեւ կեանքին այդ վերջին տարիներուն, Մոցարթի ստեղծագործական տաղանդը յորդեցաւ, իր գերագոյն ճիգը փորձեց եւ ստեղծեց «Կախարդական սրինգը» գլուխ գործոցը, որ Թուրքերէն ճանչցուած է «Պիւլպիւլի խաւալ» անունով: Անոր մէջ ինչ ինչ տեղեր կը նշմարուին թրքական «մոթիֆ»ներ: Մասնաւորապէս ուշադրութիւնս գրաւեց մանկութեանս Քեաղէտհանէ լսած, ժողովրդական այս գողտրիկ եղանակը.

«Նանէ սույու, ճանէ շէքէր,
Ճանըմ պէնիմ՝ սէնի չէքէր»:

Թերեւս Մոցարթին ընտանիքն ալ ծագումով Թուրք էր, որովհետեւ Օսմանեան կայսրութեան ամենափառահեղ եւ տարածուն շրջանին, աւստրիական արշաւանքներուն դիմադրելու կարող ցեղախումբին զաւակները քրիստոնեայ ըլլալով հիւսիս արեւմտեան սահմաններուն վրայ զետեղուած այս քրիստոնեայ Թուրքերը հաւանաբար ալ Ճէնկիզ Խանին արժանընտիր շառաւիղներն են:

1791ին, 36 տարեկան հասակին, տագնապալի շրջան մը անցուց: Պարտքով ծանրաբեռնուած անձուկ վիճակի մէջ իր վերջին շունչը փչեց: Թաղումը խեղճուկ էր — դուրսը փոթորիկ: Իր կինն ու բարեկամները ստիպուեցան քաղաքին դռնէն ետ դառնալ սաստիկ օդին պատճառով ... «փորեագ» կը փչէր, այնպէս որ մեռելակառքը առանց հետեւողի գնաց գերեզման եւ Մոցարթը յանձնեց ցուրտ հողին:

Այդ փոթորկոտ դաշտին մէջ վերջ գըտաւ մարդուն տառապանքը եւ սկսաւ արուեստագէտին փառքը: Ու այսպէսով, Թուրքիոյ փառապանծ պատմութեան մէջ Մոցարթ իր երաժշտութիւնովը աւելցուց փայլուն էջ մը:

ՀԱՅԿԱԿ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՆ ՍԵՊՏ. 6Ի ԴԷՊՔԵՐԸ

■

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԻ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին Դեկտ. 16ի նիստին մէջ, որ տեւեց ինը ժամ, բուռն քննադատութիւններ եղան Սեպտ. վեցի դէպքերուն առթիւ:

Ամէնէն ծանր ամբաստանութիւններն ըրաւ Նախկին Նախագահ եւ Հալք կուսակցութեան պետ Իսմէթ Ինէօնիւ, յայտարարելով.

— «Սեպտեմբեր 6 – 7ի դէպքերուն մասին ցարդ չիտակ մէկ հաշուեկշիռ չտրուեցաւ: Երեք ամսուան աշխատանքներէն ետք, տակաւին ոչ մէկ բան պարզուած է»:

Իսմէթ Ինէօնիւ անդրադարձաւ այդ դէպքերը կանխող աշխատանքին, զոր Ցունաստան տարաւ Նաթոյէն ներս, Թուրքիոյ հետ անոր յարաբերութեանց խզումին եւ Իզմիրի մէջ կատարուած բարոյական հատուցման արարողութեան, աւելցնելով.

«Ատնան Մէնտէրէսի կառավարութեան ձեռք առած միջոցները անհաւասիկ. պաշարման վիճակի միջոցաւ Թուրք ազգը առանց լուրի ձգել: Իսկ Ազգ. Մեծ Ժողովին անձամբ տեղեկութիւն տալը արդէն իր սովորութիւնը չէ:

«Ցունաստանի պահանջած բարոյական հատուցման համար Ատնան Մէնտէրէս մեծ դեսպանին միջոցաւ զեկոյցներ չինեց եւ երկրէն ներս ճառեր խօսեցաւ: Սակայն Ցունաստան ատիկա գոհացուցիչ չգտաւ: Եւ վերջապէս 1955 Հոկտեմբեր 24ին, արտակարգ հանդիսութիւն մը տեղի ունեցաւ Իզմիրի մէջ: Երբ Զավուշօղլու դրօշակ կը քաշէր, անմեղ Թուրք ազգին սրտին Թոյն կը հոսեցնէին»:

Ինէօնիւ շատ տարօրինակ եւ անհաշիւ գտաւ բարոյական հատուցման այս եղանակը, որ «խորապէս խոցած է Թուրք ազգը»:

Անդրադառնալով Սեպտեմբեր վեցի դէպքերու պատասխանատուներուն, Ինէօնիւ ըսաւ.

— «Սեպտեմբեր վեցի դէպքերուն մէջ, Պոլսոյ կուսակալին դիրքն ալ ուշագրաւ է: Առաջին պատասխանատուն կուսակալն է եւ առաջին անգամ անոր պաշտօնին վերջ տալու էին: Զբրին. այս պարագան վերլուծումի կը կարօտի: Ուրեմն կառավարութիւնը յանցաւոր չի գտներ կուսակալը, որ ոչ միայն քաղաքային եւ ոստիկանական, այլեւ զինուորական ուժերուն ալ տէրն է: Նոյնիսկ կուսակալը դէպքերէն վերջ հրաժարած է, բայց հրաժարականը չէ ընդունուած: Այս պարագան վերջերս հաստատուեցաւ: Զրոյցները սա ձեւով կը պարզեն կացութիւնը.

«Կուսակալը առանձին դիտողութիւն ըրած է Սեպտեմբեր վեցի դէպքերուն կազմակերպուելուն դէմ, յայտնելով որ ծանրակշիռ հետեւանքներ պիտի ունենան: Սեպտեմբեր վեցէն շատ առաջ զինուորական մեծ ուժեր ուզած է եւ վերջապէս իրեն յանձնարարած են որ պատրիարքարանի եւ անոր նման մէկ երկու վայրերու պահպանութեամբ բաւականանայ: Անտարակոյս որ շատ յանցաւոր կառավարութիւնը պիտի քաշուէր կուսակալէն հաշիւ պահանջելէ»:

«Գալով Իզմիրի դէպքերուն, Սեպտեմբեր վեցի իրիկուան դէմ, հրշէջ գունդ մը Տօնավաճառ կ'երթայ եւ տաղաւարի մը առջեւ կանգ կ'առնէ: Ինչո՞ւ եկաք, կը հարցնեն: Միամիտ հրշէջ զինուորները կը պատասխանեն.«Հրդեհ պիտի ծագի, մարելու եկանք»: Իզմիրի կուսակալը, որ պէտք է հաշիւ տայ, արդեօք ինչպէ՞ս նայեցաւ Իզմիրցիներու երեսին, երբ Հոկտեմբեր 24ին դրօշակը քաշուեցաւ ձողին վրայ:

«Դէպքի մը իսկութիւնը երբեւան չի գար երբ անոր պատասխանատուն նկատուած անձն է հրամայողը: Սեպտեմբերի վեցի դէպքին քննութիւնը այս դառն դասը տուաւ: Ատնան Մէնտէրէս եւ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ դէպքէն շատ առաջ տեղեկութիւն ունէին, ինչպէս յայտարարեցին Ազգային Մեծ Ժողովին առջեւ Սեպտեմբեր 12ին: Ոստիկանութիւնը ներողամիտ եւ հանդիսատես մնաց դէպքերուն, ընդառաջելով կառավարական հրահանգին:

«Սեպտեմբեր 6 – 7ի դէպքերը իրիկուան ժամը 19ին սկսած են Թալանի եւ քանդումի արարքներով: Հանրապետական Նախագահն ու վարչապետը դէպքին իրիկունը Պոլսէն հեռացած ատեն, կարելի չէ ենթադրել որ դէպքերէն լուր չունէին:

«Մէկ խօսքով, ամբողջ ողբերգութիւնը եւ կառավարութեան մեծ յանցանքը սա է ամենաթեթեւ բացատրութեամբ.

— Պոլսոյ եւ Իզմիրի հայրենակիցներուն եւ օտարներուն ապահովութիւնը պաշտպանուած չէ»:

ՊՈԼՍՈՅ ԿՈՒՍԱԿԱԼԻՆ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պոլսոյ կուսակալը՝ Փրոֆ. Կէօքայ հետեւեալ բացատրութիւնները տուած է Սեպտեմբեր 6–7ի դէպքերու մասին.

«Կը տեսնեմ որ 6–7 Սեպտեմբերի դէպքերուն մասին, պաշարման վիճակի հետեւանքով, ոեւէ յայտարարութիւն չտալը սխալ մեկնուած է: Ասիկա կը հասկնամ Հալքի ընդհանուր քարտուղար Ինէօնիւի 16 Դեկտեմբեր Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ ըրած յայտարարութենէն:

«Ինէօնիւ կ'ըսէ թէ 6-7 Սեպտեմբերի դէպքերը վարչապետին եւ իմ կողմէ կազմակերպուած էին, սակայն յետոյ չափը անցած է:

«Պարտականութիւն կը նկատեմ, Աստուծոյ ներկայութեան, խղճիս ձայնով, հանրային կարծիքին տալ հետեւեալ բացատրութիւնը: Զանազան առիթներով տեղեկագիրներ տուած եմ կառավարութեան եւ աչքի առջեւ ունենալով հելլէն թերթերու բուռն հրատարակութիւններուն յառաջ բերած յուզումը, 28 Օգոստոսին Կիպրոսի մէջ Թուրքերը ջարդելու մասին հրապարակուած լուրը, 26 Օգոստոսին գրաւոր հրաման տուած էի զինուորական ուժերուն, որպէսզի միշտ պատրաստ գտնուին Կիպրոսի մէջ տեղի ունենալիք ոեւէ հաւանական դէպքի մը դէմ: Ոստիկաններուն արձակուրդը ջնջուած էր: Դէպքին օրը, ցերեկուան ճաշին, պետութեան եւ կառավարութեան զինավարներուն մօտ կը գտնուէի: Ժամը 15ին կուսակալութիւն վերադարձայ: Ժամը 16ին լսեցի թէ Սելանիկի մէջ Աթաթիւրքի բնակարանին եւ Թրքական հիւպատոսարանին վրայ ռումբ նետուած է, տեսայ նաեւ Պոլսոյ «Էքսփրէս» թերթին Բ. հրատարակութիւնը եւ իսկոյն հաղորդակցութեան մէջ մտայ Հանր. Նախագահին եւ վարչապետին հետ, որոնք Ֆլօրիա կը գտնուէին:

«Վարչապետին բացատրեցի թէ այս դէպքը ինչ ազդեցութիւն կրնայ ունենալ արդէն իսկ գրգռուած ջիղերուն վրայ եւ աչքի առջեւ ունենալով հաւանական դէպքերը, գտի թէ զինուորական եւ քաղաքային ուժերը շարժման անցնելու պատրաստ վիճակի մէջ են: Աւելցուցի թէ այս պայմաններուն տակ պիտի չկրնամ իրենց ողջերթ մաղթել եւ խնդրեցի որ Ներողամիտ գտնուին: Ցետոյ շարժման անցայ»:

ԻԶՄԻՐԻ ԿՈՒՍԱԿԱԼԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Իզմիրի կուսակալը եւս, պատասխանելով Ինէօնիւի ամբաստանութիւններուն կ'ըսէ.

— «Ինէօնիւի բառերը զրպարտութիւններ են: Ըսել կ'ուզէ որ մենք կազմակերպած էինք հրդեհը: Հրդեհը հրշէջ գունդի երթալէն առաջ ծագած էր»:

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՎԻԷՆՆԱՑԻ ՎԱՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

■

Վիէննայի Մխիթարեանց Աբբահայրը, Մեսրոպ արք. Հապոզեան, որ Ամերիկա կը գտնուի, հանգանակութեան մը ձեռնարկած է վանքին լրիւ նորոգութեան համար:

Ինչպէս ծանօթ է 1944 – 45ին պատերազմի տարիներուն վանքին շէնքն ալ վնասուեցաւ ռմբակոծութիւններէն: Միաբանութիւնը ծանր բեռան տակ մնացած էր նորոգելով վեց հազար ապակիներ, կիսովին քանդուած Մատենադարանը եւայլն: Այս առթիւ Աբբահայրը կը յայտարարէ թէ պէտք ունին յիսուն հազար տոլարի, վանքին ամբողջական նորոգութեան համար: Նոյնքան գումարի կը կարօտին Պէյրութի Մխիթարեան վարժարանին համար սեփական շէնք մը կառուցանելու համար:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆԻ հայկ. ակումբը կը գտնուի քաղաքին կեդրոնը, գեղեցկագոյն պողոտաներէն մէկուն վրայ: Գետնայարկ է եւ ունի թղթախաղի եւ դնդամուղի սրահներ, մատենադարան երեսուն հազար հատոր գիրքերով, առաջին յարկ մը գրասենեակներով եւ ընդունելութեան մեծ սրահով: Բազմաթիւ պաշտօնեաներ կը վարեն գործերը: Վարչութիւնը ունի եօթէ անդամներ, որոնք ընտրուած են Ակումբին 250 գործօն անդամներուն մեծամասնութեան ձայնով: Նախագահն է Պ. Սուքիաս Կարապետեան, փոխ – նախագահը՝ Տոքթ. Զարեհ Փիլոսեան, քարտուղար Գարլոս Ցարութիւնեան, գանձապահ Նուբար Օհանջանեան: Ակումբին հասոյթները են անդամավճարները, հինգշաբթիի պարանցիկ հացկերոյթներու վիճակահանութեան արդիւնքները եւ թղթախաղի մասնակցողներու վճարումները:

ԻՐԱՆԻ ըմբշամարտի մրցումներուն մէջ «Արարատ» մարզականի անդամներէն Սամուէլ Ղազարեան երկրին ըմբշամարտի ախոյեան հանդիսացած է: Սամուէլ Ղազարեան 1945ին կռփամարտի մէջ առաջին էր, 1951ին եւ 1953ին ախոյեան գեղեցիկ մարմիններու: 1954ին Միութեան ծանրաբարձութեան միջակումբային մրցումներու մէջ կը շահի առաջնութիւն: Սամուէլ լաւագոյն լեռնագնացներէն է նաեւ:

Վ. ՔԱՋԱՑԻ վէպին (Ակն ընդ Ական) գերմաներէնի թարգմանելու իրաւունքը գնած է զուիցերիացի հրատարակիչ, Հոլէ Վերլակ, ինչպէս կը հաղորդեն իրազեկներ:

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Բարսեղ Կանաչեան որ վերջերս Պաղտատ գացած էր, համերգներ տուած է Դեկտեմբեր տասնին եւ 11ին: Երկու համերգները մեծ յաջողութիւն գտած են: Ժողովուրդին փափաքին համաձայն Դեկտեմբեր 17ին երրորդ համերգ մը եւս տուած է, ուր ներկայ եղած են աւելի քան հազար հոգի, ինչ որ մեծ թիւ մըն է, վասնզի Պաղտատի հայութիւնը 8 հազարէն աւելի չէ:

ՑԱՍՄԻԿԻՆ կ'ըսեն՝ թէ հրեշտակը մանկիկ մը բերած է իրենց տունը եւ կը հարցնեն.

— Կ'ուզե՞ս տեսնել մանկիկը:

— Ոչ, հրեշտակը կ'ուզեմ տեսնել, կը պատասխանէ Ցասմիկ:

նմաններու: Եւ, ի՜նչ ողբերգութիւն, երբեմնի մարզաւէրներուդ հայրենիքն ալ այժմ դարձած է ամենազօրաւոր պաշտպանը այն վայրագ ցեղին՝ որ եղաւ դահիճը քու այնքան սիրած ժողովուրդին:

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (98)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Լաւ է որ ազգին աչքին առջեւ կը փռէք այս գայթակղութիւնները: Թող գիտնան թէ այսօր իշխանութեան ցանկացող մարդիկ ինչպիսի՜ անցեալ մը ունեցած են:

Ալի Իհսան շարունակեց տեղեկութիւններ տալ Իթթիհատականներու գործունէութեան մասին, եւ ըսաւ թէ Միլլի շարժումէն ասդին քաղաքականութեամբ բնաւ զբաղած չէ Անգարայի եւ Իսթանպուլի մէջ: Ցետոյ բացատրութիւններ տուաւ գումարուած մասնակի ժողովներու մասին եւ ըսաւ թէ Ճավիտ պէյի տունը ներկայ եղած են Գարա Քեմալ, Ճանպօլաթ, Ահմէտ Նէսիմի, Վէհպի, ինք եւ այլ անձեր: Հիւսէյին Ճահիտ ալ քանի մը ժողովներու ներկայ եղած է Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան ծրագրի մասին խորհրդակցած են: Միջաւէթ խումբ, Գարա Քեմալի գրասենեակն ալ խորհրդակցութիւններ եղած են, ծանօթ Իթթիհատականներու մասնակցութեամբ: Գարա Քէմալ չկրցաւ միանալ Թէրաքքըփէրվէրներուն եւ անջատ ծրագիր մը պատրաստեց:

— Վերջին օրերս, ըսաւ Ալի Իհսան, Քէմալ պէյ շատ մտադրաղ էր, օր մը իր գրասենեակը գացած էի, Զիա Խուրշիտ, Հաֆըզ Մէհմէտ եւ Արեւելեան Նահանգներու երեսփոխաններ հոն հաւաքուած էին, բայց ինծի չարտօնեցին ներս մտնել: Օր մըն ալ իր սենեակին մէջ Գարա Քեմալ կը հրճուայէր, ըսի որ մահափորձը պէտք չէ գործադրուի. երեսս նայեցաւ, ոչ ժխտական, ոչ ալ հաստատական պատասխան տուաւ: Ես գիտէի թէ Հաֆըզ Մէհմէտ կառավարութեան ընդդիմադիր է, իսկ Զիա Խուրշիտ յիմարական գաղափարներ ունի, ուստի անցեալ Դեկտեմբերին ըսած էի այս խօսքերը»:

Գաղտնիքներու կծիկը կը քակուէր այսպէս Անկախութեան Ատեանին առջեւ, եւ դատարանը պէտք տեսաւ անգամ մը եւս հարցաքննելու Իթթիհատի ոստիկանութեան տնօրէն Ազմին, ծանրանալով մանաւանդ անոր արտասահմանի գործունէութեան վրայ:

— Այս մասին լրացուցիչ տեղեկութիւններ տուէք, ըսաւ նախագահը:

— Անթալիոյ ճամբով Հռոդոս գացի, ըսաւ Ազմի պէյ, եւ յետոյ Իտալիա անցայ: Իմ այս ուղեւորութենէս Ճէմալ փաշա տեղեկութիւն ունէր եւ անոր մէկ նամակն ալ վրաս կը կրէի: Գիտէի թէ մեկնումի ժամանակ Էնվէր, Թալէաթ եւ Ճէմալ փաշաները ծրագիր մը պատրաստած էին, նպատակ ունենալով արտասահմանի մէջ յեղափոխական կազմակերպութիւններ ստեղծել ու երկրին վրայ յարձակող թշնամիները վանել: Պերլինի մէջ կարելի չեղաւ այս ծրագիրը գործադրել: Ռուսիան աւելի յարմար գտանք: Ճէմալ փաշա եւ Պէտրի պէյ ռուս գերիներու հետ գացին, Էնվէր փաշա օդանաւով գացած էր, ինկաւ եւ չյաջողեցաւ երթալ: Ես Խարքովի ճամբով Մոսկուա գացի, Ռուսիոյ մէջ Անատոլուի պատուիրակութեան հետ տեսակցեցայ: Հոն, Բաքուվաքիէ տեղեկացայ թէ Էնվէր փաշա ճամբան ինկած եւ բանտարկուած է: Ճէմալ փաշա Պէտրի պէյի հետ Աֆղանիստան գնաց, տասը օր վերջ Էնվէր փաշա Մոսկուա եկաւ: Այլեւս Ռուսիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ հաղորդակցութիւն հաստատուած էր: Մոսկուայի մէջ հաւաքուեցանք եւ Էնվէր փաշայի հետ ծրագրին գործադրութիւնը քննեցինք: Քանի որ Ռուսիոյ չէր պատշաճեր, հարկ եղաւ փոփոխութիւններ ընել ի ներկայութեան Էնվէր փաշայի, Սէյֆի պէյի, Եուսուֆ Քէմալ պէյի: Անատոլուն ծրագրէն դուրս ձգեցինք, որովհետեւ այդ խուականին չէր կրնար հպատակիլ կեդրոնին: Մինչ այդ ես որոշած էի երկիր դառնալ եւ Կարս եկայ: Պաթումի մէջ ներկայ եղանք Միջազգայինի ժողովին, իբրեւ ունկնդիր: Կարս գտնուած ատեն, Քեազըմ Գարապէքիր փաշայէն լսեցի թէ նախորդ պետական անձերու Թուրքիա մուտքը արգիլուած է եւ ես անոնց մէջն եմ եղեր: Հեռագիր քաշեցի Կազի Փաշային եւ ժխտական պատասխան ստացայ: Ուստի ետ դարձայ:

Նախագահը կրկնեց անխուսափելի եղրակացութիւնը.

— Ձեր Քոնկրէ անուանած յանձնաժողովին որոշումները կը հակակշռէին Էնվէր, Հալիլ փաշաները եւ Տոքթ. Նազըմ: Անոնք ուզած են Անատոլու անցնելով, Միլլի վարչութիւնը տապալել: Իրողութիւնը այս է: Դուք Իթթիհատականներդ, երկիրը իր բախտին ձգելով հեռացաք, սակայն ազգը գտաւ իր ազատարարը: Դուք անոր դէմ կը շարժիք: Եթէ մաքուր քաղաքացի մը ըլլայիր, այսպէս չէիր վարուեր:

Ազմի.— Եթէ Պաքուի մէջ կարգ մը ընկերներ ժողով գումարեր են ես ի՞նչ կապ ունիմ անոնց հետ:

(Շար.)

Գերմանիան որ ռազմապաշտ է աւանդաբար։ Պէտք չէ մոռնանք թէ ան իր կրունկին տակ առած է արեւելեան Եւրոպան, թէ քաջալերեց Քորէայի եւ Հնդկաչինի պատերազմները, թէ զէնքեր կը ծախէ Միջին Արեւելքի եւ անկարգութիւններ կը յարուցանէ Հիւս. Ափրիկէի մէջ»։

Նախկին վարչապետը, Մենտէս Ֆրանս Մարսէյլի մէջ խօսած ճառով մանրամասն ծրագիր մը պարզեց Ալժերիոյ մասին, իբրեւ դարման յարաճուն խռովութեանց։ Պահանջեց արագ ընտրութիւններ կատարել անմիջապէս, հասկնալու համար թէ որոնք են այդ երկրին իրական վարիչները։ Այն ատեն Ֆրանսա պիտի կրնայ բանակցիլ, տնտեսական, ընկերային եւ կառավարական բարենորոգումներու համար։

Արտաքին նախարարը, Պ. Փինէ պաշտպանեց անկախներու տեսակէտը։ Ոչ աջ, ոչ ալ ձախ, այլ իրական աշխատանք։ «Ֆրանսա պատճառ չունի կարմրելու իր կատարած գործերէն։ Բոլոր երեւոյթները կը հաստատեն թէ խորհրդային աշխարհին վարիչները վճռած են ազատ աշխարհին դէմ սարքել ճակատ մը որ Հիւս. Ափրիկէի ափերէն կ'երկարի մինչեւ Ասիա, անցնելով Միջին Արեւելքէն։ Ինչ պէտք է ըլլայ մեր քաղաքականութիւնը այս ահարկու վտանգին հանդէպ»։

Նախարարը յետոյ պարզեց Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան գլխաւոր կէտերը որոնք հիմնուած են խաղաղութեան վրայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏԱՑԻ զօրավար մը հրամանատար նշանակուեցաւ Սէուտի Արաբիոյ բանակին։ Այս կարգադրութեամբ աւելի կ'ամրապնդուին զինուորական կապերը Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Արաբիոյ միջեւ։ Երեք երկիրներուն ընդհ. հրամանատարն է Եգիպտոսի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, զօր. Հաքիմ Ամիր։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ թագաւորը հաւանեցաւ բանակցութիւններ կատարել արաբական երկիրներուն հետ, ժողովի հրաւիրելով Եգիպտոսի, Սուրիոյ, Լիբանանի, Յորդանանի եւ Արաբիոյ նախագահներն ու թագաւորները։ Սուրիոյ, Եգիպտոսի եւ Արաբիոյ վարչապետներն ալ ժողով մը ծրագրած են եւ պիտի ջանան գոհացում տալ Յորդանանի, որպէս զի չմիանայ Պաղտատի Ուխտին։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը, Պէն Կիւրիոն, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ միշտ պատրաստ է տեսակցելու Եգիպտոսի վարչապետին հետ, առանց որ եւ է նախապայման առաջարկելու։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ խորհրդարանը բուռն պայքարի մը կը պատրաստուի, օտար երկիրներու համար տրամադրուած վարկերուն առթիւ, որոնց յաւելումը կը պահանջէ Այզընհաուըր։

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, եղեռնափորձերը կը շարունակուին ամէն օր։ Դաւադիրները կը շարունակեն ռումբեր արձակել կամ հրկիզումներ կատարել։ Ալժէ հասաւ կառավարական յանձնախումբը, կացութիւնը քննելու համար։

ԿԻՊՐՈՍԻ գահուն համար թեկնածու մը ներկայացած է, Պ. Շառլ Ռու Լուսինեան որուն պատկերն ալ հրատարակած են տեղական թերթերը, Կ'ըսէ թէ իր նախահայրը, Գուիտոն Լուսինեան, կղզին գնեց 1192ին, 100.000 բիւզանդական ոսկի (45 միլիոն Փրանք) վճարելով, երբ Տաճարականները չկրցան հատուցանել իրենց պարտքը Առիւծասիրտ Ռիչարդի։ Լուսինեանները Կիպրոսի վրայ իշխած են մինչեւ Թրքական գրաւումը (Սէլիմ Բ.)։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ կառավարութիւնը զսպեց երկու ըմբոստութիւններ։ Ձերբակալուեցան յիսուն դաւադիրներ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթէնը բարօրութիւն մաղթեց Մ. Նահանգներու ժողովուրդին, Ծնունդի տօնին առթիւ, ըսելով թէ բաւական յառաջդիմութիւն կատարուած է, պաղ պատերազմը դադրեցնելու համար։

ՍՈՒՏԱՆԻ կառավարութիւնը փափկութեամբ ճամբեց եգիպտացի հրամանատար Սալեմը, որ Խարթում գացած էր անկախութիւնը շնորհաւորելու համար։ Կ'ամբաստանուի թէ գաղտնի բանակցութիւններ կատարած է հիւսիսային Սուտանի քաղաքական եւ կրօնական վարիչներուն հետ։

ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ արուեստագիտուհին, Միսթէնկէթ, որ 82 տարեկան է, ուղեղային արիւնահոսութիւն մը ունեցաւ։ Վիճակը շատ ծանր է։

Պ. Պետրոս Եղիազարեան,
Պ. Յովիկ Եղիազարեան,
Օր. Կատարինէ Եղիազարեան,
Պ. Միհրան Եղիազարեան,
խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօրաքրոջ եւ քրոջ՝

ԳՈՀԱՐ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ 68 տարեկանին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, իր բնակարանին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս չորեքշաբթի ժամը առաւօտեան 11ին, Փարիզի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցի

10bis, Rue THOUIN, *Paris* 5e.
Métro : CARDINAL LEMOINE

Ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանթէօ Փարիզիէնի գերեզմանատունը, անփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը։

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՄԱՀԱԶԴ ՉՍՏԱՑՈՂՆԵՐԷՆ ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԵՐԿԱՅՍ ԻԲՐԵՒ ԱՅԴ ՆԿԱՏԵԼ։

Տէր եւ Տիկ. Պերճ Սուճուքճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տուտաքեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գասպարեան, Տէր եւ Տիկ. Տօնիկեան, Արտաշէս եւ Աբրահամ Սուճուքճեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, մօրաքրոջ եւ հօրաքրոջ՝

ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՍՈՒՃՈՒՔՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Արապեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Դեկտ. 25ին, իր բնակարանը, Փարիզ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չորեքշաբթի ժամը 13,30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցին։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ ԵՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

Նուիրուած Կ. Փօլատեանի նոր գործին՝ ՎԵՐԱԴԱՐՁ։

Այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, Քաֆէ Նուայի սրահը։

Կը խօսին՝ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿ. ԺԱՆ ՊԱԼԱՐ

Կ. Փօլատեանի գործը կը վերլուծեն. Պ. ԲԵՆԻԱՄԻՆ ՄԻԼՏՕՆԵԱՆ, Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ, Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՀԱՃԵԱՆ։

Օր. Ա. Սարգսեան կ'արտասանէ «Վերադարձ»էն հատուածներ, զոր ֆրանսերէնի թարգմանած է

ԼԻՒՔ ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

Հաւաքոյթի ընթացքին գիրք չի ծախուիր (Գինեձօնի մասնակցութեան համար որ եւ է վճարում չկայ)։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի կը խօսի Բարսեղ Խըրիմեան, նիւթ ունենալով «Ներծոր գեղձերու դերը մարդկային կազմին մէջ»։

Քաֆէ Քաւէի վերնայարկը, ժամը 21.30ին։ Մուտքը ազատ է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պրիւքսէլէն Անդրանիկ Ղազարեան–Սեդրակեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Յակոբ եւ Արամ Սեդրակեանները, որոնք 1941–42ին զինուոր եղած են Խ. Միութեան բանակին մէջ եւ Հայաստան չեն վերադարձած։ Որեւէ պաշտօնական տեղեկութիւն ստացուած չըլլալով իրենց կացութեան մասին, կը խնդրուի հաղորդել իրենց եղբօր «Յառաջ»ի միջոցաւ։ Ջերմապէս կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն, մասնաւորապէս «Հայրենիք»էն արտատպել։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու կողմէ, Յունուար 2ին, ժամը ճիշդ 14ին։

Սոսիէթէ Սավանթի թատերասրահին մէջ, 8 ռիւ Տանթօն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Շարժանկար։ Կաղանդ Պապա։

Մանուկներու Օրուան առթիւ Ֆր. Կ. Խաչի Շաւիլի մասը վարձած է օթոքար մը դպրոցի աշակերտներու փոխադրութեան համար։ Օթոքարը կը մեկնի ժամը 1–1.15ին Փուէնթ տը Շաւիլէն։ Աշակերտներուն համար երթուդարձը ձրի է, իսկ անոնց ընկերացող մեծերուն համար 200 ֆրանք որոշուած է։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Սեւրանէն Տիկին մը տօնական օրերու առթիւ 3000 Ֆր. կը նուիրէ իբրեւ ճաշագին Աթէնքի Ջաւարեան դպրոցին չքաւոր աշակերտներուն, 3000 Ֆրանք ալ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին, Մուրատեան վարժարանի սաներուն համար։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ սրահին շինութեան համար շնորհակալութեամբ ստացուած է.— Տիկ. Աննա Շահլամեանէ 3000, Պ. Պալապանեանէ հինգ հազար եւ Ոմն հարիւր հազար Փրանք։

ՕՐ. ՔՆԱՐԻԿ ՃԻՏԷՃԵԱՆ
Պ. ՀԱՅԿԱՎԱՐԴ ՊՈՒՌՆՈՒԹԵԱՆ
Ամուսնացած
Գրիւսէլ — 3 Դեկտ. 1955

•

ՕՐ. ԷԼԻԶԱ ՊԱՊԻԿԵԱՆ
եւ
Պ. ՔԱՋԱԶՆՈՒՆԻ ՎԱՀՐԱՄԵԱՆ
Նշանուած
Սեւռան — 1955 Դեկտ. 24

•

ՕՐ. ԺԻԶԷԼ-ԱՐԱՔՍԻ ՆԻԶԱՄԵԱՆ
Mr. Bernard ROWBOTTOM
Նշանուած
22-12-55
Մէտոն — Մանչեսթըր

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՈՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 21–ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ. Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հայաստան» ամսագրին նոր շրջանի (1956) առաջին թիւը, ճոխ բովանդակութեամբ։

Բաժնեգին՝ Ֆրանսա, տարեկան 450 ֆրանք։ Արտասահման՝ 500 Ֆր.։ Դիմել Գրիգոր Փափազեանի՝
25 Rue Martial Boudet, Chaville (S.O.)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 — Հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — JEUDI 29 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7864 — 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3275

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ

■

Ը.— ՊՈԼԻՍ ԵՒ ՄՆԱՑԵԱԼԸ

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Սեպտ. 6ի մղձաւանջը տակաւին չէ փարատած Թուրքիոյ երբեմնի մայրաքաղաքին վրայ

Պաշարման վիճակն ալ կը շարունակուի տակաւին։

Անցեալ շաբթու, կառավարութիւնը որոշեց զայն ջնջել միայն Անգարայի եւ Իզմիրի մէջ։ Կը թուի թէ պատճառներ ունին Պոլիսը բացառութիւն համարելու։

Ցարդ ոչ որեւէ պատիժ անօրինուած է պատասխանատուներուն հանդէպ, ոչ ալ իրական հատուցում վճարուած։

Թերթերը պարբերաբար շռայլաքան տեղեկութիւններ կը հրատարակեն. մինչդեռ ամբողջ բազմութիւններ թշուառութեան մատնուած են ամիսներէ ի վեր։

Երբ յունական կառավարութիւնը նոր ծանուցագիրներ կ'ուղղէ պատիժ եւ հատուցում պահանջելով, կը նշանակէ թէ գոհացում չեն ստացած։

Ամփոփուելով մեր համայնքին վրայ, աւելորդ է ըսել թէ կատարեալ անելի մը մատնուած են կարգ մը թաղեր, կանգուն պահելու համար իրենց դպրոցներն ու եկեղեցիները։

Սեպտ. 6ի բարբարոսութեանց պատրուակը, որ հեռաւոր կապ անգամ չունէր Հայութեան հետ, մոխիրի վրայ նստեցուց հազարաւոր ընտանիքներ՝ ժողովրդական թաղերու մէջ։

Գաղութին թիւը կը հաշուեն 55—60000։ Անշուշտ մասնաւոր դասակարգ մը կայ որ միշտ կը խայտա՜յ ի խնդալ, [illegible]տուր՝ սանձարձակ վայելքի։

Իսկ մեծամասնութի՞ւնը, — այն զանգուածը որ 25—30 եկեղեցի եւ դպրոց, Ազգ. Հիւանդանոց եւ ուրիշ բարենպատակ հաստատութիւններ կը պահէ։

Անշուշտ պարբերական հարուածները միշտ ալ բան մը կը պակսեցնեն այս շինարար զանգուածին դիմադրական կարողութենէն։

Պատրիարքարանը —նախորդին ստուերը— ունի Կեդր. վարչութիւն մը չափազանց սահմանափակ իրաւասութեամբ։

Բուն բառով մատակարար մարմին մըն է, Հոգաբարձութիւն։

Իր գլխաւոր հոգը՝ փրկել ազգային կալուածները որոնք անտիրութեան մատնուած են տարիներէ ի վեր, իբրեւ հետեւանք [illegible] օրէնքներու, 1922ի [illegible] հաստատուած չափափոխումներու եւ այլազան խառնութեանց։

Ատեն մը որոշ աշխուժացում կը տիրէր մշակոյթի ճակատին վրայ եւ դուրսէն ալ այցելուներ կ'ընդունէին։

Այժմ ակներեւ է թուլացումը, ամէն ճակատի վրայ։

Երբ կեդրոնը օրը իրիկուն կ'ըլլայ ահուդողի մէջ, կրնաք երեւակայել Անատոլուի խորերը մնացած ցիրուցան բեկորներուն վիճակը։

Երբեմնի «Գաւառէն» հազիւ 30—40000 մնացորդներ օտարոտի կեանք մը կը վարեն կարգ մը քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ։

Վերջին տարիներու ընթացքին շատ մը այցելուներ գացին տեսան զանոնք, մեծ մասով ամփոփուած Կեսարիոյ, Սեբաստիոյ, Մալաթիոյ, Խարբերդի, Տիգրանակերտի, Արաբկիրի եւն. մէջ։ Մաս մըն ալ՝ Աղեքսանտրէթի շրջանին մէջ։

Քանի մը տեղ մատուռ ունին, բայց ոչ դպրոց։ Նոր սերունդը մէկ բառ հայերէն չի գիտեր։

Մեծ մասով ապրուստ կը ճարեն իբրեւ հասարակ բանուոր կամ արհեստաւոր։ Իրենց վրայ լոյս իջած կ'ըլլայ, եթէ տէրտէրի մը երեսը տեսնեն, մէկ տարուան ընթացքին, 20—30 տարեկան երիտասարդներ մկրտելու եւ «Հայր Մեր» մը լսելու համար ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՂՄԿԱԼԻ ԺՈՂՈՎ ՄԸ

★

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՆՏԷՍ ՖՐԱՆՍ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Առջի օր աղմկալի ժողով մը տեղի ունեցաւ Փորթ տը Վերսայլի մօտ, Ցուցահանդէսներու ընդարձակ սրահին մէջ, ուր Մենտէս — Ֆրանսի հետ հակաճառելու գացած էին բազմաթիւ համայնավարներ։ Կանուխէն սրահ փութացած էին 8000 հոգի, հարիւրին 70ը համայնավար։ Նոյնքան ալ դուրսը խռնուած էր եւ ամէն միջոց կը փորձէր ներս մտնելու համար։ Անտանելի ժխոր մը կը տիրէր, այնպէս որ նախորդ վարչապետը մեծ դժուարութեան մատնուեցաւ, խօսած ատեն։ Բազմութիւնը կը մռնչէր. — «Ժողովրդական ճակատ, Միութիւն», պահանջելով անմիջապէս վերակազմել ձախակողմեան հոսանքներու նախապատերազմեան ճակատը։ Ցուցարարները տեղ գրաւած էին ժողովին բացումէն երկու ժամ առաջ եւ երբ Մենտէս Ֆրանս խօսիլ սկսաւ յանուն արմատական կուսակցութեան, հարիւրաւոր համայնավարներ, որոնք դուրսը մնացած էին, փորձեցին բռնի ներս մտնել երկաթեայ դուռնէն։ Շատ մը կիներ մարեցան հրմշտուքներուն հետեւանքով։ Նախորդ վարչապետը յաճախ կ'ընդհատէր ճառը, երբեմն մինչեւ 15 վայրկեան, սպասելով որ ժխորը դադրի։ Կարմիրներուն [illegible] կուսակիցները, դղրդալից ծափերով եւ սուր կանչեր արձակելով։ Համայնավարներուն ներկայացուցիչը, Ժաք Տիւքլօ, անտարբեր նստած կը հետեւէր Մենտէս Ֆրանսի ճառին։ Նախորդ վարչապետը ինք հրաւիրած էր Տիւքլօն, որպէսզի հակաճառէ։ Հրաւիրուած էին նաեւ վարչապետը, Պ. Էտ. Ֆոր եւ արտաքին նախարարը, Պ. Փինէ, բայց չէին եկած

Մենտէս Ֆրանսի ճառին գլխաւոր նիւթերէն մէկն էր Ալժերիոյ խնդիրը։ Այս առթիւ բացատրեց թէ անհրաժեշտ է բանակցիլ, փոխանակ բռնութեամբ զսպելու ապստամբութիւնը։ Եւ թելադրեց ազատ ընտրութիւններ կատարել յառաջիկայ վեց ամիսներու ընթացքին։ Իր կարծիքով, յաջորդ վարչապետին առաջին գործը պէտք է ըլլայ անձամբ Ալժերիա երթալ եւ կարգադրութիւններ ընել տեղին վրայ։ Անհրաժեշտ է վերահաստատել խաղաղութիւնը Հիւս. Ափրիկէի մէջ, որպէսզի այդ երկրամասն ալ չդառնայ երկրորդ Հնդկաչին մը «ուր Ֆրանսա ոչ միայն բազմաթիւ զոհեր ունեցաւ, այլեւ կորսնցուց իր ազգային հարստութեանց կարեւոր մէկ մասը։ Եթէ համայնավարներուն հետեւինք, պէտք է դադրեցնենք ամէն թշնամութիւն, ետ կանչելով մեր զօրքը, ինչ որ կը նշանակէ ջարդի մատնել մեր մէկ միլիոն ազգակիցները»։

Նախորդ վարչապետը շօշափեց նաեւ բնակարանի տագնապը եւ առաջարկեց տարեկան 350.000 տուն շինել մինչեւ 25 տարի եւ ամէն տարի տնաշինութեան 75 հազար վարպետներ հասցնել մինչեւ 15 տարի։ Եւ վերջապէս բացատրեց թէ իր Հանրապետական ճակատը, որուն կը մասնակցին արմատականները եւ ընկերվարականները, միակ հոսանքն է որ ունի յստակ ծրագիր, մինչ համայնավար կուսակցութիւնը պարզապէս «ցնորքներ» եւ սնամէջ, «հասարակ տեղիք» խոստումներ կը շռայլէ։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ բանախօսը հանդարտ էր, կը խօսէր շատ բարձր, եւ երբ ճառը վերջացուց, ամբողջովին քրտնած էր։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԺԽՈՐԸ ԿԸ ՎԵՐՍԿՍԻ

Երբ Տիւքլօ բեմ բարձրացաւ հակաճառելու համար, նոր փոթորիկ մը պայթեցաւ, բարեկամական թէ թշնամական կանչերով։ Շատեր «Ժողովրդական ճակատ» կը պահանջէին, ուրիշներ «Մարսէյէզ» կ'երգէին. Համայնավար առաջնորդը կծու խօսքեր ուղղեց Մենտէս Ֆրանսի, դատապարտեց զայն իբրեւ պատասխանատու Գերմանիոյ վերազինման՝ Փարիզի համաձայնութիւններով։ «Ֆոր եւ Մենտէս Ֆրանսի անունները սերտօրէն կապուած են արեւմտեան Գերմանիոյ ռազմապաշտներուն հետ, որոնք վերազինեցին Գերմանիան ամերիկեան աջակցութեամբ, սպառնալով Ֆրանսայի դէմ։ Մեր քաղաքականութեան հիմն է համաշխարհային զինաթափութիւն, արգելք հիւլէական զէնքերու եւ ժխտում Փարիզի համաձայնութեանց»։ Ցետոյ գիտել տուաւ թէ Հնդկաչինի պատերազմին դադարումէն երեք ամիս վերջը, սկսաւ Ալժերիոյ պատերազմը բռնի ուժի քաղաքականութեամբ զոր կը ջատագովէր Մենտէս Ֆրանս իբրեւ վարչապետ։ Ճառը սկսած էր բարձրաձայն, բայց հետզհետէ անլսելի կը դառնար։ Իբրեւ եզրակացութիւն, Տիւքլօ յետադիմականներու գործակից անուանեց Մենտէս Ֆրանսը, եւ ընդհանուր կոչ մը ուղղեց, ժողովրդական ճակատը վերակազմելու համար։

Մենտէս Ֆրանս նորէն խօսք առնելով, բացատրեց թէ ինչու չկրցաւ Ալժերիա երթալ, երբ վարչապետ էր։ Երբ իր ներքին նախարարին՝ Մեթրանի անունը կ'արտասանէր, համայնավարները սկսան աղմկել, «մարդասպա՛նը»։

Ինչպէս միշտ, ժողովը վերջացաւ «Մարսէյէզ»ով եւ զանազան բացականչութիւններով։

ԱՆԳԼԻԱ հիւլէական զէնքերու նոր փորձեր պիտի կատարէ Աւստրալիոյ մէջ, ինչպէս հաստատեց պաշտօնական զեկոյց մը։ Երրորդ շարքն է այս որ կը կատարուի նոյն երկրին մէջ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԾՈՒԽՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Լիբանանը շատ հեռու չէ Երուսաղէմէն։ Հազիւ մէկ ժամ՝ օդանաւով։

Շատ մը գրող—բրոցներ ալ կ'երթան կուգան, նոր բաներ սորվելով, կամ իրենց սորվածը ամուր ֆանդակելով միտքերու մէջ։

Եւ վերջապէս, բազմաթիւ դպրոցներ, դասընթացքներ կան։ Ինչպէս եւ նմանապան ու դպրեվանք։

Աստուածաշունչ կարդացողներ ալ կան։ Եւ սակայն, — առէք Պէյրութի թերթերը եւ ամէն օր պիտի կարդաք — *Թիպերիատի* լիճը։

Վարդապետ մը կամ վարժապետ մը չգտնուեցա՞ւ որ բացատրէր թէ այդ լիճին հայերէն կ'ըսեն *Տիբերիա*։

Բազմավէպի «Մեծասքանչ»ին պատահեց, Հ. Ներսէս Տէր Ներսէսեան, որ մասնաւոր ուշադրութեամբ կը հետեւի ամենօրեայ մամուլին, նորէն քար մը գլորած էր *Յառաջի* հասցէին։

Դիտեր է որ անցեալ Յուլիսին հրատարակուած [illegible] գրութեան մը մէջ դասական անուններ նոր ուղղագրութեամբ գրուած էին.— *Եդիպոս, Եօդիպէս, Թեբէ, Օրէստ* եւայլն։

— *«Զարմանքս չկրցայ զսպել խմբագրին այս ներողամտութեան վրայ, ու չկրցայ բացատրել թէ ինչպէս կր թոյլատրէ նման այլանդակ ու խաթարուած ձեւերու՝ (ձեւեր) իր սիւնակներէն ներս. կատարեալ ողբերգութիւն»*. (1955 Օգոստոս — Հոկտեմբեր)։

Ես ալ զարմացայ որ վարդապետը իր–[illegible] չէ անդրադարձած թէ խմբագիրը Փարիզէն բացակայ էր այդ օրերուն, լման մէկ ամիս, ինչպէս քանիցս յայտնած էին թերթով ալ։

Այդպէս ըլլալով հանդերձ, պարտք սեպած էր օրը օրին մատնանշել «ողբերգութիւնը», ինչպէս ուրիշ վրիպումներ։

Ամէն պարագայի մէջ, ուրախ եմ որ Հ. Ներսէս խորապէս ազդուելով այս շեղումներէն, կը մտածէ «փոքրիկ բառարան մը շինել հին դասական անուններու հայերէն թարգմանութեանց»։

Թող այս չարիքէն ալ բարիք մը ծնած ըլլայ։

Տակաւին խմբագիրներ, յօդուածագիրներ եւ գրագէտներ կան որոնք զանազան ձեւերով կը գրեն սովորական բառ մը, *դիկտատոր*։

× *«Ռուսիայէն խոյս տուած արեւմտեան Գերմանիոյ գաղտնի ոստիկանութեան պետը վերադարձաւ»* (Ժամանակ, 14 Դեկտեմբեր)։

Շաբաթական դասընթացքի աշակերտներէն մէկուն հարցուցէք, — Ո՞վ է խոյս տուած Ռուսիայէն, արեւմտեան Գերմանիա՞ն թէ անոր գաղտնի ոստիկանութեան պետը։

× Կը թուի թէ Երեւան վերջնապէս ընդունած է «հեռուստատես»ը եւ «հեռուստատեսութիւնը», իբրեւ համանիշ «թելեվիզիոն»ի որ դուրսն ալ կը գործածուի, արբանեակ թերթերու կողմէ։

Չեմ հասկնար թէ ինչո՞ւ կը բարդացնեն բառը, «հեռ»ը վերածելով «հեռուստ»ի, երբ կ'ըսենք հեռագիր (ոչ թէ հեռուստագիր), հեռաձայն (ոչ թէ հեռուստաձայն) եւայլն։

Կ'արժէ ձեռնարկ մը կատարել — մրցում — կարգ մը օտար բառերու հայացման համար։

[illegible]

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԿԱՐԵԼԻ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱ՞Յ ԲԱՆԱԿՑԻԼ

Իսրայէլի արտաքին գործերու նախարարութեան շրջանակներէն կը հաստատեն թէ վարչապետը, Պէն Կիւրիոն իսկապէս յանձն առած է ամէն միջոց փորձել Եգիպտոսի հետ բանակցելու եւ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար։ Այս տրամադրութիւնը յայտնած է զինադադարի յանձնախումբի նախագահին, զօր. Պըրնսի, Դեկտեմբեր 5ին, խնդրելով որ հաղորդէ Եգիպտոսի վարչապետին։ Պէն Կիւրիոն բացատրած է թէ Իսրայէլ կ'ուզէ որ դադրին բոլոր թշնամութիւնները, որպէսզի կարելի ըլլայ խաղաղօրէն բանակցիլ, 1948ի զինադադարի հիման վրայ

× Եուկոսլաւիոյ Նախագահը, մարեշալ Թիթօ Գահիրէ հասաւ եւ պիտի մնայ մէկ շաբաթ։ Արեւմուտքի մէջ կարեւոր արդիւնքներ կը սպասեն այս այցելութենէն։ Թիթօ եւս չի ծածկեր թէ կ'ուզէ դեր մը կատարել, իբրեւ «գործօն չէզոք»։ Կարծողներ կան թէ պիտի փորձէ ճամբան հարթել, որպէսզի բանակցութիւններ կատարուին Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի միջեւ, փոխադարձ զիջումներով։ Ինք այն համոզումն ունի թէ կարելի է ապահովել Եգիպտոսի ուզածը — արաբական միութիւն — երբ կարգադրուի Պաղեստինի խնդիրը։

Եգիպտոսի կառավարութիւնը փայլուն ընդունելութիւն մը սարքած է ի պատիւ Թիթոյի։

× Ամմանէն հասած լուրերու համաձայն, շատ յոյս չկայ որ Յորդանան միանայ Պաղտատի Ուխտին։ Արաբական շրջանակներու մէջ ծանր սխալ մը կը նկատեն Մեծն Բրիտանիոյ սպարապետին այցելութիւնը, որուն նպատակն էր Յորդանանը կապել այդ ուխտին։ Շատ մը Արաբներ եւ մասնաւորապէս Պաղեստինի 500.000 տարագիրները կը կարծեն թէ կարելի է օգտուիլ Խ. Միութեան աջակցութենէն, իրենց իրաւունքները պաշտպանելու համար։

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂԵԳԻԾԸ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 2Ի ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ

ԱՌԹԻՒ

Ֆրանսայի ամէնէն հին քաղաքական կազմակերպութիւններէն մէկն է ընկերվարական կուսակցութիւնը, որ անցեալ գարնան տօնեց իր յիսնամեակը :

1905ին էր, որ ընկերվարական զանազան խմբակցութիւններ միացան եւ երկրորդ Ընկերվարական Միջազգայինին ներկայացան մէկ ճակատով :

Մինչեւ 1920, ընկերվարական կուսակցութիւնը միակ յեղափոխական կազմակերպութիւնն էր : Իր ծրագրին գլխաւոր կէտերն էին դասակարգային պայքարը եւ արտադրութեան ու փոխանակութեան միջոցներու համայնացումը :

Թուրի համագումարին մէջ, 1920 Դեկտեմբերին, ձախակողմեան տարրերը բաժնուեցան եւ կազմեցին Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը, իրենց հետ տանելով Ժորէսի հիմնած պաշտօնաթերթը՝ «Իւմանիթէ» :

Ընկերվարականները հիմնեցին նոր պաշտօնաթերթ մը՝ «Լը Փոփիւլէր», որ ներկայիս կը տպուի Արասի մէջ, իսկ Մարսիլիոյ մէջ՝ «Լը Փրովանսալ»։ Լիլի եւ Լիմոժի մէջ եւս կը հրատարակեն օրաթերթեր, մեծ ծաւալով :

Կուսակցութեան անդամներու թիւն է 120.000 : Հիւսիսի բանուորական շրջաններուն մէջ մեծ թիւով գործաւորներ կ'անդամակցին կուսակցութեան : Մայրաքաղաքին, մեծ քաղաքներու, միջին ու հարաւային Ֆրանսայի մէջ, բացի բանուորներէ՝ բազմաթիւ պետական պաշտօնեաներ, ուսուցիչներ ու մտաւորականներ կան ընկերվարական շարքերուն մէջ :

Վարիչ մարմինը կը բաղկանայ 31 անդամներէ, որոնք կ'ընտրուին տարեկան համաժողովին կողմէ : Գործադիր մարմնին գլուխը կը գտնուի ընդհանուր քարտուղարը (Կի Մոլէ) իրեն հետ ունենալով ութ հոգինոց Քաղաքական Բիւրոն :

Ընդհանուր քաղաքականութեան ծրագիրը կը գծէ համագումարը : Բացառիկ պարագաներու մէջ կը գումարուի «ազ[illegible]», որուն կը մասնակցին «Ֆեդերասիոն» [illegible] :

Լուծեալ Ազգ. ժողովին մէջ ընկերվարական երեսփոխաններու թիւն էր 105, որոնց հինգը բանուոր եւ պաշտօնեայ, 35ը՝ դասախօս եւ ուսուցիչ :

Ներկայ ընտրութեանց մէջ կը ներկայանայ 94 զուտ ընկերվարական թեկնածուներէ բաղկացեալ ցանկերով : Բոլոր ցանկ ալ կազմած է ձախակողմեան եւ արմատական թեկնածուներով խառն : Խնամութիւններ հաստատած է 47 շրջաններու մէջ՝ արմատական, հանրապետական եւ ուրիշ ձախ կազմակերպութեանց հետ :

1951ի ընտրութեանց առեն 72 խնամութիւններով յաջողած էր շահիլ 2.764.842 քուէ (ընդհանուր ձայներու 14.5 առ հարիւրը) : Իսկ ընտրական երեսուն շրջաններու մէջ համայնավար կուսակցութեան հետ շահած էր քուէներու հարիւրին 45ը :

Այս անգամ իր ընտրական ծրագրին գլխաւոր կէտերն են.—

Լաւագոյնս բաշխել ազգային հարստութիւնները, որպէսզի անոնցմէ օգտուին աշխատաւորները եւ տկար եկամուտ ունեցողները, — հանգստեան կոչուածներ, արհեստաւորներ եւ մանր հողագործներ : Անհրաժեշտ է աւելցնել նուազագոյն աշխատավարձը, պաշտպանել կիներու իրաւունքները՝ «հաւասար աշխատանքի համար հաւասար վճարում» սկզբունքին վրայ.

Ընկերային ապահովութեան եւ ընտանեկան օժանդակութեանց օրէնքները պէտք է բարեփոխել ի նպաստ աշխատաւորներու, գործազուրկներու եւ ծերերու :

Նոյնպէս պէտք է բարեփոխել տուրքերու օրէնքը : Ներկայ հարկային դրութիւնը շատ անարդար է ու բարդ : Համեստ դասակարգի պատկանողները շատ աւելի ծանրաբեռնուած են զանազան տուրքերով, քան առեւտրական եւ ճարտարարուեստական մեծ հիմնարկութիւնները, որոնք աւելի նպաստաւորուած են : Պէտք է ջնջել գործառնութեանց տուրքը եւ զայն բարդել արտադրող մեծ հիմնարկութեանց եւ մեծաքանակ առեւտրականներու վրայ : Տուրքէ զերծ պէտք է կայացուին անոնք, որ ընտանիքով ծանրաբեռնուած են եւ համեստ վաստակ մը միայն ունին : Ունեւորութեան տուրք մը պէտք է հաստատել, աւելի արդար կերպով հարկային բաշխում կատարելու համար :

Խստիւ հակակշռի պէտք է ենթարկել գիները : Տնտեսական եւ ընկերային բարենորոգումները բանի մը պիտի չծառայեն, եթէ ապրուստի սղութեան պատճառաւ աշխատաւորները պիտի չկրնան հասնիլ անհրաժեշտ ծախքերուն :

Պէտք է քաջալերել երիտասարդները, որոնք նոր ընտանեկան բոյն մը կը կազմեն : Պէտք է ստեղծել մասնաւոր հիմնարկութիւն մը, որ պզտիկ տոկոսով փոխատուութիւն ընէ անոնց :

Գալով արտաքին քաղաքականութեան, ընկերվարական կուսակցութիւնը գիտել կու տայ թէ Ֆրանսայի անդրծովեան երկիրներուն մէջ [illegible] դէպքերը այնքան ծանրակշիռ են, որ անհրաժեշտ է խորունկ փոփոխութեան ենթարկել վերջին տարիներու քաղաքականութիւնը :

Այդ հողամասերուն վրայ ապրող ժողովուրդները արդար իրաւունք ունին պահանջելու հաւասարութեան սկզբունքը, հետեւաբար եւ պէտք է ջնջել գաղթապաշտութիւնը, ինչպէս կը պահանջէ Սահմանադրութիւնը :

Ներկայ վիճակը առեղծող պատճառներն են.— Բանի ուժի գործածութիւնը իբրեւ միջոց զսպելու ազատագրական շարժումները : Տեղացի ժողովուրդներու [illegible] մասնակցութիւնը՝ [illegible] գործերը վարելու համար՝ քաղաքական եւ վարչական ասպարէզներու մէջ : Թըշուառութիւնը ու անգործութիւնը՝ որ տիրեն կարգ մը երկիրներու մէջ եւ զորս պակսեցնելու համար միջոցներ չեն առնուած :

Յիշեալ երկիրներու տնտեսական եւ ընկերային հարցերը լուծելու համար անհրաժեշտ է միաժամանակ նաեւ կարգադրել քաղաքական խնդիրը : Այդ պայմանով միայն կարելի է բարձրացնել անոնց կենցաղի մակարդակը :

Խնդրոյ առարկայ երկիրներու հնարաւորութիւն պէտք է տալ, որ իրենք վարեն իրենց ներքին գործերը, ազատ կամքով կապուին Ֆրանսայի, որ պէտք է յարգէ անոնց բարքերը, սովորութիւններն ու կրօնքը :

Ալժերիոյ համար, ընկերվարական կուսակցութիւնը կ'առաջարկէ լուծել ներկայ Ազգային ժողովը եւ կէսը եւրոպացի, կէսը իսլամ Ֆրանսացիներէ բաղկացած նոր Խորհրդարան մը ընտրել՝ Ալժերիոյ պատասխանատու տարրերուն հետ բանակցիլ Ֆրանսայի հետ ինչ ձեւով կապուելու մասին,— ընկերակցութիւն, դաշնակցութիւն կամ ուրիշ ձեւ մը, համաձայն ժողովուրդի բաղձանքին :

Այդ բոլոր երկիրներուն մէջ Ֆրանսայի գործը պիտի ըլլայ, քաղաքական զուգընթաց, տնտեսական եւ ընկերային գետնի վրայ աջակցիլ տեղացիներու կեանքի մակարդակի բարձրացման եւ ոչ թէ քաջալերել դրամատէրներու կամ տեղական աւատապետներու շահերը :

Իբրեւ եզրակացութիւն, ընկերվ. կուսակցութիւնը կը հաստատէ, որ եթէ ներկայ քաղաքականութիւնը հիմնովին չփոխուի, եթէ 1956 Յունուար 2ի ընտրութիւններուն մէջ դարձեալ աջակողմեանները շահին, վեց տարի շարունակած խաչ պէտք է քաշել Ֆրանսայի արտասահմանեան ստացուածքներուն վրայ :

Անդրադառնալով միջազգային կացութեան, կուսակցութիւնը կը գտնէ, որ մեղմացումի նշաններ կը տեսնուին : Ըստեղծուած նոր կացութենէն պէտք է օգտուիլ՝ ամրապնդելու համար խաղաղութիւնը, որ ընկերվարութեան հիմնական նպատակն է :

Պէտք է շարունակել զինաթափութեան ճիգերը : Միջազգային վէճերը պէտք է լուծել բանակցութիւններով : [illegible] բարիքին համար :

Ընկերվարական կուսակցութիւնը կողմնակից է ճնշուած ազգերու ազատագրութեան, ժողովրդավար սկզբունքներու կիրարկումին, ինչպէս եւ մարդկային ա[illegible] լրիւ ապահովութեան

Եւրոպայի կարգ մը երկիրներուն մէջ, ուր իշխանութիւնը կը գտնուի ընկերվարականներու ձեռքը, աշխատաւորներն ու համեստ դասակարգերը լիակատար ազատութիւն կը վայելեն եւ բարօր կեանք կը վարեն :

Ապագան կը պատկանի ընկերվարութեան :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ

ԱՐԱՄ ՏԷՐ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ

Աշունը այցելեց դարձեալ արեւոտ Քալիֆորնիան : Ցուրտ է : Կը փչեն հովերը : Սկսաւ եղանակի տերեւաթափը : Կը թուի թէ, աշունն է նաեւ Ամերիկահայ Հին Սերունդին : Մահուան սեւ մանգաղը կը շարունակէ հնձել կեանքեր, որոնք յաջորդաբար, անակնկալ կերպով եւ անժամանակ կը մեկնին մեր աշխարհէն : Վերջին ամիսներուն Ոսկեզէն նահանգի հայութիւնը ունեցաւ անփոխարինելի կորուստը երեք մտաւորական եւ յայտնի հանրային անձնաւորութեանց, Արտաշէս Իսրայէլեան, Մ. Գ. Ֆէրահեան եւ Արամ Տէր Մանուէլեան, որոնց յանկարծական եւ անսպասելի մահը դարձաւ շանթահարիչ եւ սուգը՝ խոր ու ընդհանրական : Այժմ տխուր պարտք մը : Ամփոփ եւ հայեցի տողերով կուտանք կենսագրական գիծերը՝ տարիներու բարեկամի մը, գաղափարակիցի մը, բարձրագոյն դաստիարակութիւն ստացած, արժէքաւոր Հայու մը, Արամ Տէր Մանուէլեանի, որ հեռացաւ յանկարծ եւ անհաւատալիօրէն, արագ, առանց քիչ մը կանգ առնելու եւ «Մնաք բարով» վերջին քանի մը խօսք կարենալ ըսելու :

Արամ Տէր Մանուէլեան սերած էր Տիգրանակերտի «Տիգրանեան» անունով հարուստ եւ համբաւաւոր գերդաստանէն : Ծնած էր Սիլւան գաւառի Ջայնի գիւղը, Դեկտեմբեր 24, 1894ին : Իր նախահայրերէն մին եղած է Արքեպիսկոպոս : Իսկ մեծ հայրը, Տէր Մանուէլ քահանայ, Տիգրանեան մականունը փոխած է Տէր Մանուէլեանի : Ողբացեալին մօտաւոր ազգականները ընծայած են նիւթական, բարոյական եւ հոգեկան բարիքներ՝ իրենց ծննդավայրին եւ նահանգին հայութեան, եկեղեցիներուն, չքաւորներուն եւ հայ դպրոցներուն : 1895ի ջարդերուն կորսնցուցած էր իր հայրը : Ծուտով մեռած է նաեւ մայրը, եւ ինք դարձած կրկնակ որբ իր եղբօր Տիգրանի հետ, որոնց մայրական խնամք եւ գուրգուրանք շռայլած է իր բարի հօրեղբօր կինը, տարիներով :

Ան աւարտած էր Տիգրանակերտի Ա. [illegible] Ազգ. վարժարանը 1908ին : 1911 եւ 1912 տարիներուն, դեռ պատանի, յաճախած է Արմաշու դպրեվանքը : 1912ի վերջերը եկած էր Ամերիկա, կատարելագործելու իր ուսումը եւ հայրենիք վերադառնալու նպատակով : Ուսումնատենչ եւ եռանդուն երիտասարդ, իր եղբօր Տիգրանի նիւթական օժանդակութեամբ, հետեւեցաւ բարձրագոյն ուսման :

Հրաշալի յիշողութեան շնորհիւ, յաջողութեամբ կրցած էր աւարտել, յաջորդաբար, «Վալպարէզօ», «Վերմոնթ» եւ Ճան Հափքինզ համալսարանները, հետեւելով Օրէնսդրութեան եւ Դիւանագիտութեան դասընթացքներուն : Նիւ Եորքի մէջ, գրեթէ երկու տարի ունեցած է իր [illegible] վերածուած տեսակ մը Ազգային Ակումբի :

Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանին, Չուկէս տարի, եւ անոր արագ եւ դժբախտ անկումէն վերջ, մօտ հինգ տարի, Արամ Տէր Մանուէլեան ձեռնհասօրէն վարած է քարտուղարութիւնը Ուաշինկթընի հայկական դեսպանատան :

Գործնական միտք, լաւ ծրագրով եւ մանաւանդ ճարտար բեմախօս, ան նուիրուեցաւ կուսակցութեան եւ ազգային գործերու : Եղաւ շրջուն գործիչ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան : Հրապարակային եւ համագումարային ժողովներու մէջ իր խօսքը, իր ձայնը մեծ կշիռ ունէին :

Իբրեւ կարող փաստաբան, երկրորդ Համաշխարհային պատերազմի միջոցին, Ամերիկեան կառավարութեան պետական բաժանմունքին կողմէ, անհրաժեշտ քննութիւն մը յաջողերպով անցընելէ վերջ, Հայազգի պետական հմուտ հայ փաստաբան եւ իր հին բարեկամ Արամ Փանոսեանի հետ, Յուկէս տարի վարեց Փորթօ–Րիքոյի հողագործական դրասենեակի դժուարին գործերը, արժանանալով պետական գնահատանքի : Վերադարձին մօտ 6 ամիս, Փանոսեանի հետ, աշխատեցաւ մայրաքաղաքի երկրագործական նախարարութեան օրէնսդրական ընդարձակ դրասենեակին մէջ 35 ուրիշ մասնագէտ–օրէնսդէտներու հետ :

Դաշնակցութեան մէջ վարած է պատասխանատու պաշտօններ : Իր բանախօ–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

«ԹԷՅ ՏԱՄ, ԽՄՈ՛Ր...»

(Այն օրերուն կաղանդներէն)

— «Թէյ տամ, խմոր... Թէյ տամ, խմոր» : Քէօսէ – Մամբրէին սուր, գիլ ձայնն էր, որ կ'արձագանգէր որբանոցի ճաշարանին մեծկակ կամարներուն տակ, երբ նախաճաշի նստէինք :

Նախաճաշ... հինգ ձիթապտուղ, կըշռուած կտոր մը սոխ, գաւաթ մը՝ կամ լաւագոյն պարագային երկու գաւաթ թէյ... Ու հարիւր կրամնոց հաց կոչուած խմորի գունտիկ մը : Նոր էինք հասեր Քորֆու, եւ այդ օրերուն տաժանելի էր որբանոցին վիճակը, մանաւանդ անօթութիւնը

Մեր ննջարանները ընդարձակ հին վաճառատան մը սրահներն էին : Մեր մահճակալները՝ անոնց պատերէն քովն ի վեր բարձրացած սեւ, փոշեթաթաւ դարակները :

Ունէինք առաջին յարկ, երկրորդ չորրորդ, հինգերորդ յարկ : Բախտաւորներ էին անոնք, որ կրցեր էին առաջին եւ երկրորդ յարկերը գրաւել : Մնացեալները՝ բաւական ճկուն պէտք էր ըլլային, կարենալ վեր, իրենց «յարկաբաժին»ը բարձրանալու համար :

Ամէնէն անտանելին, սակայն, սնունդի, հացի պակասն էր : Անօթութիւնը ամէնէն կատաղի վիշապն է : Ատոր համար ալ, այն օրերուն, մենք, մնացեալ բոլոր պակասներուն վրայ հարեւանցի կը նայէինք, գիշեր ցորեկ հացի եւ ուտելիքի մասին կը մտածէինք :

Հա՛ց, հա՛ց, հա՛ց ...

Մեզի տրուած հանապազօրեայ կշռուած ու չափուած հացը գունտիկ մը սեւ խմոր էր : Մեր մէջ նուրբ կոկորդ ունեցողներ կային, «տոլարճի»ներ կային, դուրսը մայր, քոյր, մօտիկ ազգականներ ունեցողներ կային որոնք չէին հաճեր կուլ տալ իրենց տրուած հաց խմորը : Ատոր համար ալ, փոխանակում կար հացի եւ թէյի, սոխի եւ ձիթապտուղի, փոխանակում՝ նաեւ այլազան առարկաներու, — մատիտ, գրիչ, տետրակ, գիրք, թուղթ եւայլն : Մէկ խօսքով՝ «սեւ շուկայ», ներկայ ըմբռնումով :

Այդ օրերուն, Քէօսէ Մամբրէն յայտնի «վաճառական» էր : Իր մասնագիտութիւնն էր թէյը փոխանակել խմոր հացի հետ, ատոր համար ալ, առաւօտները, երբ մեծ զանգակը հնչէր նախաճաշի համար, ընկեր Մամբրէին գիլ ձայնն ալ զանգակին ուժգնութեամբը կը հնչէր մեծ սրահին մէջ, կ'արձագանգէր պատէ պատ : «... Թէյ տամ, խմոր... Թէյ տամ, խմոր» :

Բոլորս ալ անօթի էինք, բայց Քէօսէ Մամբրէին անօթութիւնը առասպելական էր : Գոնէ ինքը այդպէս կ'ըսէր :

— Մամբրէ, կեանքիդ մէջ օր մը պէտք եղածին պէս կշտացա՞ծ ես, կը հարցընէինք յաճախ : — «Թուրքին տունէն մինչեւ հոս, ոչ», կը պատասխանէր : «Երբեմն ամանները փորս բաներ մը կ'ըլլար, բայց, ատոր կշտանալ չեն ըսեր» :

Օր մը, Գուլէլիի մէջ (Պոլիս) «սիմիթ»ավաճառ մը մեղքը գործած էր Մամբրէին հետ դրաւի մտնելու : Երեսունը մէկ հատ «սիմիթ» վրայ տալէ վերջ, մարդը հեռացած էր, սարսափելով Մամբրէի որկորէն : Քէօսէ Մամբրէն հրաշալի գոյներով կը նկարագրէր այն արկածները կամ փրկութիւնները, որ պատահած էին իրեն : Բոլորն ալ կը դառնային կամ ուտելիքի վրայ կամ կը վերջանային ուտելիքով :

— Օր մը գիշերանց մտայ աղայիս մառանը, ծունկ դրի «խաւուրմա»յի կարասին քով ու կերայ, կերայ... Մամբրէ՛ դո՞ւն ես, կեր ըսի : Յաջորդ օրը հանըմը «խաւուրմային քիւփ»ը, դատարկ պարապ : Բայց ո՞վ կրնար կասկածիլ խեղճ Մամբրէին վրայ : «Ճին»երը կերած են, ըսին եւ փակեցին :

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԻ

(Շար.)

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ԻՍՄԷԹԻ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐՈՒՆ

ԽՄԲ.— Երէկ հրատարակեր էինք նախ-կին վարչապետ եւ նախագահ Իսմէթ Ի-նէօնիւի քննադատութիւնները Սեպտ. 6ի խռովութեանց առթիւ: Դեմոկրատ վար-չապետը, Ատնան Մենտերէս, պատաս-խանեց մեղմօրէն, գրգռիչ համարելով Հայքի նախագահին խօսքերը: Հեգնու-թիւններ ալ սահեցուց, «Իսմէթ փաշա հազրէթլէրի» բացատրութիւնը գործա-ծելով: Ահաւասիկ իր ճառին ամփոփու-մը.—

— Անձիս ուղղեալ ամբաստանութիւն-ներուն ալ պիտի չպատասխանեմ, ըսաւ Մենտերէս, բայց ամբողջովին կը մերժեմ Սեպտեմբեր 6-7ի դէպքերուն առթիւ իր ըրած վերագրումները. կ՚ուզէ կառավա-րութիւնը մեղադրանքի տակ ձգել: Այս բանը չվայելեցուցի տարիներով երկիր ու պետութիւն կառավարած անձի մը, թէ կ՚ուզէ որ Ցունաստանի բարեկամ ըլլանք եւ թէ մեզ ղժտեցնելու կը ջանայ: Իզ-միրի դրօշակի արարողութիւնը միջազ-գային հաւաքման արտայայտութիւնն է եւ առաջին անգամ մեր երկրին մէջ չէ որ կը պատահի: Աֆղանիստանի եւ Փաքիս-տանի վէճին առթիւ ալ պատահեցաւ Քա-պուլի մէջ:

Գալով յունական թերթերուն հրատա-րակութեանց անոնք ալ Իսմէթ փաշայի ճառին չափ կործանարար են:

Մենտերէս անդրադարձաւ արտաքին քաղաքականութեան, դայն նկատեց ուկար ու անզօր:

— Կիպրոսի Թուրքերուն շահերը պիտի պաշտպանուէին, կ՚ըսէ Իսմէթ փաշա բայց Երկուստան կղզիներուն խօսքը չը-ներ: Եթէ անոնք այդքան ուկարութիւն ցոյց չտուէր երբ այս կղզիները մէկ ձեռքէն միւսին կ՚անցնէին, Կիպրոսի հար-ցը այսօր այսքան կարեւորութիւն չէր ստանար:

Մեր երկու կուսակցութեանց տարբե-րութիւնը մեթոտի մէջ չէ, այլ հիմնա-կանի: Երկու չափ կը գործածէ Իսմէթ փաշա. ըրածը գէշ բան է եւ հակասու-թեան մէջ է. անցեալին մէջ Թուրքիա մեկուսացման քաղաքականութիւն վա-րեց, ոսպէսզի անպատասխանատու մնայ: Անելի մատնուած էին: «Անոնց օրովն է որ, Ռուսիա մեզի հետ կնքած դաշնագիրը ջնջեց եւ մեզի հողային պահանջներ ներ-կայացուց. այդ միջոցին իրենց թերթե-րով չպատասխանեցին եւ Դեմ. կուսակ-ցութեան ձգեցին պատասխանը: Ատլան-տեան դաշինքին մեր անդամակցութիւնը ոչ ոքի մտքէն կ՚անցնէր: Եթէ այդ քա-ղաքականութիւնը շարունակուէր, Քո-րէայի հաւաքական ապահովութեան պաշտպանութիւնն ալ կարելի չէր ըլ-լար»:

Ցետոյ Մենտերէս խօսեցաւ Պաղտատի Ուխտի, Ամերիկայի մտադրութեանց շուրջ, եզրակացնելով որ արկածախնդ-րական չէ իրենց վարած քաղաքականու-թիւնը:

«Գալով պաշարման վիճակին, Ինէօնիւ նորէն հակասութեան մէջ է: Ատենօք երբ ինք պաշարման վիճակ կը հռչակէր, կը պարծենար թէ վարչութիւնը փառապանծ հրամանատարներու յանձնուած է, իսկ հիմա կ՚ըսէ թէ պաշարման վիճակի հրա-մանատարութիւնը Մենտերէսի ափին մէ-ջն է: Իսմէթ փաշայի շրջանին պաշար-ման վիճակը մնայուն էր. ուրիշ բան չանե-սանք որ... Վեց հազար ձերբակալեալ կար. հազարի իջաւ. հաշը դատողու-թեան մէջ չէ.. փութկոտ-ութիւն ցոյց տալու պէտք չունինք. կառավարութիւնը ամենափոքր ճնշում մը իսկ չըներ Պաշար-ման վիճակի հրամանատարութեան վրայ:

Այդ միջոցին Ինէօնիւ նստած տեղէն գոչեց.

— Կարելի՞ է Անգարայի մէջ ջնջել Պա-շարման Վիճակը:

— Իբրեւ կառավարութիւն նկատի պի-տի առնենք ձեր յամառ պահանջը եւ եթէ յարմար դատուի պիտի ջանանք պոհա-ցում տալ:

Մենտերէս պատասխանեց նաեւ բոլոր այն քննադատութեանց, որոնք ուղղուած են իր վարած տնտեսական քաղաքակա-նութեան դէմ:

— Կը պնդեն թէ ապրուստը սուղ է, կը պնդեմ որ աղութիւն չկայ: Դիւրին չէ երկիրը տնտեսապէս կազմակերպել ու զօ-րացնել: Երկրին ամէն կողմ շինութիւն-ներ կան եւ սկսուած գործերը մօտիկ ա-պագային պիտի աւարտին: Ուր ալ երթաք Դեմոկրատներուն մէկ ձեռակերտը կը տեսնէք: Այդ միջոցին ընդդիմադիրները պոռացին, Կարսը, Կարսը

Մենտերէս շարունակեց իր խօսքը եւ յայտնեց թէ իրենց ձեռքը գտնուած գու-մարները կը փատեն կառավարութեան վայելած վարկը:

Պէտք է շարունակուին շինութիւն-ները: Բնական է կարգ մը նիւթերու պա-կասութիւնը, մօտ ատենէն պիտի փարա-տի նեղութիւնը: Ցետոյ շեշտակի դառ-նալով Ինէօնիւին, գոչեց.

— Փաշա, ձեզի ըսուածներուն մի հա-ւատաք, քիչ մըն ալ մեզի մտիկ ըրէք. այն ատեն համոզուած կ՚ըլլաք. անհրաժեշտ է փոխել այն մտայնութիւնը թէ ամէն ինչ դէշ կ՚ընթանայ, եթէ ես չըլլամ գոր-ծի գլուխ: Առանց այդ մտայնութեան փո-փոխութեան, գործերը կարգի չեն մըտ-ներ: Եւ խօսքը վերջացուց:

Ինէօնիւ կրկին խօսք առաւ ու ըսաւ.

Վարչապետը փորձեց ջրել կարգ մը խորհրդածութիւններս. քանդիչ կամ քայ-քայիչ բնոյթ չունին խօսքերս. մեր քննա-դատութիւնները շատ բնական ձեւով պէտք է դիմաւորէ, որովհետեւ կը պն-դեմ թէ երկիրը կը շահի եթէ ինք վար-չապետութենէն հրաժարի: Վարչապետը պատասխանատու է տնտեսական փլու-զումին, արտաքին քաղաքականութեան եւ վեց Սեպտեմբերի դէպքերուն: Ինչո՞ւ խմբակցութիւնն ալ իրեն հետ կը քշէ կը տանի: Ծշմարտութիւնները երեւան բե-րելու հարցին՝ համաձայն չենք վարչա-պետին հետ: Կառավարութեան մէջ պա-տասխանատուներ կրնան ըլլալ ......

— Իբրեւ կառավարութիւն օտարներուն եւ փոքրամասնութեանց կեանքն ու ինչ-քերը պէտք է պաշտպանէին, Իսթանպուլի եւ Իզմիրի կուսակալները պատասխանա-տու են կամ ոչ: Իրաւական որեւէ ալ ժէք չի ներկայացներ այս զրոյցները մեր-ժել:

Ինէօնիւ շօշափեց կառավարութեան հրաժարականը, եւ ըսաւ.

— Իբրեւ կառավարութիւն 15 - 16 հո-գի որոշում կուտան, յետոյ վարչապետը կ՚անցնի խմբակին առջեւ ու կ՚ըսէ. —«Ես անսխալական եմ, իսկ ասոնք բոլորը յան-ցաւոր են», ու օձիքը կ՚ազատէ:

Ցետոյ քուէարկութիւն կատարուեցաւ եւ ժողովը 58 ընդդիմադիրի դէմ, 398 քուէով վստահութիւն յայտնեց դահլի-ճին.

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՎԷՃԸ

Տեղական մամուլը կը շարունակէ աղ-մուկ յարուցանել Պետական Խորհուրդի մէկ որոշման առթիւ, որ կը ջնջէ 1949-ին «հիւանդանոցներու բժիշկներուն» ան-ցուցած քննութիւնները (մրցումով):

Ի՞նչ էր պատահած: Հիւանդանոցի բը-ժիշկի կոչումը կարեւորագոյն տիտղոս-ներէն է բժշկական ասպարէզին մէջ: Ասոնք կը նշանակուին մրցումով մը որ կը բաղկանայ երկու մասէ: Առաջինը գրա-ւոր է եւ ախտաբանութեան կը վերաբե-րի: Երկրորդ մասը, ներկայացող թեկ-նածուն հիւանդանոցի մը մէջ քսան վայր-կեան երկու հիւանդ կը քննէ եւ յետոյ կուտայ իր քննութեան արդիւնքը՝ այ-սինքն կը ճշդէ հիւանդին ուկարութիւնը եւ դարմանումի ձեւը: Պարզ է որ այս մր-ցումին մասնակցողները 35 - 40 տարե-կան են արդէն եւ անցուցած ներքին (էն-թէրն) կամ արտաքին (էքսթէրն) բժիշկի մրցումները:

Ցիշենք նաեւ որ այս մրցումին համար կ՚ընտրուի քննիչ յանձնախումբ մը (ժիւ-րի) որուն կը մնայ դատել թեկնածունե-րու մրցումը:

Արդ, 1949ին պիտի ներկայանային 39 թեկնածուներ, բայց երբ «ժիւրի»ին ան-դամները որոշուեցան, ասոնց 23ը ետ ա-ռին իրենց թեկնածութիւնը, առարկելով թէ յանձնախումբին անդամներուն անուն-ներէն իսկ յայտնի եւ ընդունուելիք թեկ-նածուները, (ինը տեղ կար միայն) եւ թէ իրենք «պաշտպան փաթրօն» մը չունենալով, պիտի թէ ընդունուելու յոյս չունին: Ներկայացուեցան 16 հոգի, բայց չներկայացող բժիշկներէն մէկը ար-դիւնքին յայտարարութենէն առաջ դա-տական պաշտօնեային (իւիսիէ) զոց պա-հարանի մը մէջ տուած էր 9 ընդունուե-լիքներուն անունները: Եւ արդիւնքին օ-րը երբ ինը ընդունուածներուն ցանկը հը-րատարակուեցաւ, երեւան ելաւ որ նոյն անունները են:

Այս խնդիրը մէջտեղ հանող բժիշկը դիմած էր Նահանգային Խորհուրդին որ մերժած էր դատը, բայց աւելի յառաջ երթալով բժիշկը կը դիմէր Պետական Խորհուրդին որ ուրբաթ օր արձակեց իր վճիռը.— Ջնջել 1949ի այդ մրցումը:

Պարզ է որ շատ բարդ հետեւանքներ պի-տի ունենայ այս որոշումը: Այդ 9 բը-ժիշկները 1949էն ի վեր իրենց կարգին «հիւանդանոցներու բժիշկ» տիտղոսով մասնակցած են «ժիւրի»ներու, քննու-թիւններու եւ մրցումներ անցընել տուած են բազմաթիւ բժիշկներու: Ուրեմն ի՞նչ պիտի ըլլայ ասոնց վիճակը: Եթէ իբրեւ բնական հետեւանք այս վճռին ջնջեն նաեւ այդ թուականէն ի վեր եղած բոլոր քըն-նութիւնները, որոնց քննիչները այդ ինը բժիշկներն են, խնդիրը աւելի կը բար-դանայ:

Իրականին մէջ դատապարտուածը մըր-ցումին սիսթեմն է եւ ոչ թէ անոր ենթա-կայ ինը բժիշկները որոնք արդէն մինչեւ այդ մրցումը ցոյց տուած էին իրենց բը-ժշկական կարողութիւնը:

Այս առթիւ հիւանդանոցներու բժիշկ-ներու սենտիքային գիւանը հրատարակեց զեկոյց մը որուն համաձայն դատական վճիռը մեղադրանք մը չէ ինը բժիշկնե-րուն համար որոնց երկուքը, Տոքթ. Մանտ եւ Պրիքքս պաշտօն կոչուած են Փարիզի հիւանդանոցներու մէջ:

Ուրեմն կը մնայ լուծել երկու խնդիր-ներ, — Առաջին՝ ինչ պիտի ըլլան այն երկու հազար «ընթէրն» բժիշկները, ո-րոնք 1949էն ի վեր նշանակուած են անոնց կողմէ որոնց քննութիւնը ջնջուեցաւ: Երկրորդ՝ 1949ի չընդունուած կամ չմաս-նակցող երեսուն թեկնածուները իրա-ւունք պիտի չունենա՞ն նոր քննութիւն պահանջելու:

ութիւնները մագնիսական ուժ ունէին, հմայիչ եւ ազդու: Պատրաստարան: Ու-նէր պարզ եւ սահուն ոճ: Գիտէր դաղտ-նիքը դրաւելու ղանկուածներու սիրտը:

Եղած է քարտուղար Տիգրանակերտի Վերաշինաց Միութեան եւ խմբագիր «Տիգրիս» պարբերաթերթի:

Անդամ էր Քալիֆորնիոյ Ամերիկահայ քաղաքացիական միութեան եւ Այնթապի կրթասիրացին ......

Քսան մը տարի եղաւ նորեկ-ներու անդ-լիերէնի դասատու, Ֆրէզնոյի գիշերային վարժարաններուն մէջ:

1946ին թողած էր Ուաշինկթընը եւ ա-ռողջական պատճառներով եկած հաս-տատուած էր Ռսկեղէն նահանգի հայա-շատ քաղաքին, Ֆրէզնոյի մէջ: 1949 Օ-գոստոս 7ին, հաստատած է Քալիֆորնիոյ առաջին Հայ Ռատիօ-Ժամը՝ «Հայ-Ա-մերիկեան ժամ» անունով, զոր խղճմտօ-րէն վարեց մինչեւ իր մահուան օրը, Նո-յեմբեր 21, Երկուշաբթի առտու, ժամը մէկին, կէս գիշերէն մէկ ժամ վերջ: Սան Ոգին Հովիտի Հայերէն շատեր պիտի յիշեն իր ձայնն ու վերջին յայտագիրը, զոր լսեցին, կիրակի առաւօտ, Նոյեմբեր 20ին իր անակնկալ մահէն 12 ժամ առաջ, 61 տարուան վերջալոյսին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Նոյ. 23ին, Ս. Երրորդութիւն Մայր Ե-կեղեցւոյ մէջ:

Արարողութենէն վերջ, դամբանական կ՚ատարական ամփոփ գիծերը տուաւ Ա-րա Շիրազեան, անգլերէն եւ յետոյ՝ ըսաւ մխիթարական խօսքեր՝ հայերէն:

Խօսեցան հանգուցեալին գործակիցը, Մր. Տօյ Քէյ, եւ Արամի տարիներու բա-րեկամն ու ընկերը, Արմէն Պարտիզեան, որ եկած էր Սան Ֆրանսիսքոյէն, եւ որ ի միջի այլոց, ըսաւ. — «Լռած է խօսուն Արամը, որ փոխան գինքի, ազատութեան պայքարը մղեց իր խօսքով: Մնաց եւ աշխատեցաւ իր սիրած ժողովուրդին մէջ: Գործեց, ծառայեց, տառապեցաւ եւ յան-կարծ լռեց իր արծաթեայ լեզուին ոսկի բարբառը»:

Կիրակի, Նոյեմբեր 27ին «Հայ-Ամե-րիկեան» իր ռատիօժամը, Տէր եւ Տիկին Մօրիս եւ Ճէյն Մէնտէլի կողմէ հեռար-ձակուեցաւ, իբրեւ «յիշատակի յայտա-գիր», որուն վրայ խօսեցան Գուրգէն քա-հանայ Գուտալեան, վեր. Արշակ Հիւս-եան, նաեւ խումբ մը Հայեր եւ Արամի բարեկամ օտարներ կամ Ամերիկացիներ:

Արամ Տէր Մանուէլեան մօտիկ ազգա-կան էր Փալանճեան աղնուական եւ բարե-գործական քոյրերուն: Այդ պատճառաւ, փոխան ծաղկեպսակի մօտ 300 տոլա-րի նուէր մը եղաւ ի նպաստ Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին:

Ա. ՇԻՐԱԶԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (99)

Մ. ՔԵՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

Բ. ՄԱՍ

Նախագահ.— Լաւ, քիչ առաջ Նամա-կին մէջ լսեցինք ամէն ինչ, երկրին մէջ երկուութիւն կայ, կ՚ըսեն, շարիքներ կը գործուին, կ՚ըսեն, քիչ մը խիղճ ունե-ցիր, Ազմի պէյ: Ըսէ նայինք, ինչո՞ւ անզօրք թշնամի ես եղեր մեր կառավա-րութեան:

Ազմի.— Ձիս հալածեց, ես ալ ցաւի ազդեցութեան տակ այդ խօսքերը ըսի:

Նախագահ.— Ազմի պէյ, օտարներու հետ ունեցած յարաբերութեանդ մասին շատ բան գիտենք, լաւ կը մնամ, որով-հետեւ ազդիս պատիւն է որ խնդրոյ ա-ռարկայ է:

— Ես երկիր վերադառնալէ ետք այլեւս քաղաքականութեամբ չեմ զբաղած: Գը-րած նամակիս համար ալ ամօթ կը զգամ:

— Շարլաթանութեան պէտք չկայ: Ձեր բոլորին նպատակը ծանօթ է մեզի: Իզմիրի մահափորձին մասին ի՞նչ կը խորհիս:

— Մեծ վիշտ զգացի:

Նախագահ.— Ես ալ հաւատացի քու այդ վիշտիդ....

Անկախութեան Ատեանը յաջորդ օր, այսինքն 5 Օգոստոս 1926ին, դատեց եւ խստիւ հարցաքննեց երեք կարեւոր Իթթի-հատականներ, Նախկին Արտաքին Գոր-ծոց Նախարար Ահմէտ Նեսիմի, Հիւսէյին Ջաւէտ Ալի եւ Էյուպ Սապրի, երեքն ալ ընդհ. կեդրոնի անդամներէն:

Արտաքին գործերու պաշտօնեաներուն մեծ մասը դատարան եկած էր, հետեւե-լու համար Ահմէտ Նեսիմիի դատավարու-թեան: Ամբաստանեալը երկու ձեռքը կուրծքին վրայ, նախագահին հարցումնե-րուն պատասխանեց իր Կրետէցիի առո-կանութիւնով: Ահմէտ Նեսիմի երբ կը պատմէր ընդհ. պատերազմի պարտու-թիւնը, շատ դառն խրոզութիւն մը հրա-պարակեց: Ինք արտաքին գործերու նա-խարար էր այն օրերուն, եւ ըսաւ թէ դահլիճին մէջ համերաշխութիւն մնացած չէր այլեւս.— Դահլիճի անդամներուն միջեւ փոխադարձ վստահութեան նշոյլն իսկ չկար, ըսաւ, մինչդեռ դահլիճի մը համար համերաշխութիւնը հիմնական պայման է: Էնվէր փաշայի սխալները եւ թերութիւնները չեշտած ատեն ալ «Նորին Վսեմութիւն եւն.» խօսքերը կ՚ըսէր անոր մասին, եւ ժպիտներ կը գոյանային ուն-կընդիրներու դէմքին վրայ:

Թալէաթ փաշայի դահլիճին հրաժար-ման պատճառներու մասին Նախագահին ըրած հարցումներուն պատասխանելով, Ահմէտ Նեսիմի ըսաւ թէ այդ հրաժարա-կանը ներքին եւ արտաքին շարժառիթնե-րէ առաջ եկած էր: Արտաքին պատճառը, պուլկար բանակին քայքայումը եւ Ուիլ-սընի սկզբունքներն էին, որոնց ընդու-նելութեամբ՝ իրենք կը յուսային նուազ վնասով դուրս գալ պատերազմէն:

— Ուստի, շարունակեց Ահմէտ Նեսի-մի պէյ, Ուիլսընի սկզբունքները ընդունե-լով՝ մեր զինակիցներուն հաղորդեցինք: Միայն թէ Համաձայնականներուն հետ հաշտութիւն կնքելու համար, անյարմար նկատուեցաւ պատերազմական դահլիճին գործի գլուխ գտնուիլը, հարկ եղաւ տար-բեր դահլիճի մը յանձնել զինադադար եւ հաշտութիւն կնքելու դժնդակ գործը: Այս մասին համաձայն էինք մեր զինակից-ներուն հետ:

Նախագահ.— Հապա՞ ներքին պատ-ճառները:

(Շար.)

ՎԱՓԱՒՈՐ ՃԱՌԵՐ
ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը կը շարունակէ քննել ելմտական նախաբին զեկուցումը։ Անհրաժեշտ կը համարուի շատ մը պետական պաշտօնեաներ եւս ճամբել։ Արդէն իսկ 750.000 աւելորդ պաշտօնեաներ արձակուելով արտադրական գործերու մէջ դրուած են ։

Օտար շրջանակներու մէջ ուշադրութիւն գրաւած է այս առթիւ խօսուած ճառերուն չափաւորութիւնը։ Մինչեւ երեքշաբթի որեւէ ակնարկ չէր ուղղուած արեւմտեան պետութեանց դէմ, թէեւ Խրուշչեւ կրնայ անակնկալներ սարքել ։ Ազգութեանց Խորհուրդն ալ առանձին նիստ գումարեց։ Կ'ըսուի թէ անոր ճարտարարուեստի քաղաքականութիւնը պիտի շարունակուի առանց արտակարգ համեմատութիւններ տալու գործին ։

×Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Ազգութեանց Խորհուրդին Դշ. օրուան նիստին մէջ, երբ կը փառաբանէին հնգամեայ ծրագրին գործադրումը, գանգատներ եւս լսուեցան, օրինակ՝ 1944էն ի վեր մոռցուած ջրանցքի մը պատմութիւնը Հայաստանի մէջ եւն.։ Թեր ու դէմ վիճաբանութիւններէ վերջ Գերագոյն Խորհուրդը ողեւորուեցաւ Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի ճառերով ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը քաղաքական ճառ մը խօսելով, յիսուսիմական անուանեց հնդիկ համայնավարները, «որոնք սահմանափակ միտք ունին եւ իրենց ամբողջ ժամանակը եւ եռանդը կը նուիրեն զոց ընելով քանի մը մաշած նշանախօսքեր եւ չեն կրնար ըմբռնել թէ ինչ կը կատարուի Հնդկաստանի մէջ։ Եթէ բարեկամաբար ընդունեցանք Խ. Միութեան վարիչները, այդ չի նշանակեր թէ պիտի մոռնանք մեր փորձառութիւնը եւ մեր երկիրը ։ Բաներ կան որ կրնանք սորվիլ Ռուսիայէն եւ պիտի ջանանք սորվիլ ։ Կ'ուզենք սորվիլ նաեւ Մ. Նահանգներէն » ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ մեծ օրաթերթին՝ «Ն. Ե. Թայմզ»ի խմբագիրներէն 30 հոգի հարցաքննութեան կանչուեցան ներքին ապահովութեան յանձնաժողովին՝ կողմէ, տեղեկութիւններ տալու համար իրենց անցեալի մասին ։ Ուրիշ քանի մը թերթերու աշխատակիցներն ալ կոչնագիր ստացած են նոյն յանձնաժողովէն ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Ուաշինկթընի ներկայացուցիչը յանձնեց իր կառավարութեան մէկ պաշտօնագիրը որ կը վաւերացնէ փոխադարձ պաշտպանութեան դաշինքը։ Այս վաւերացումով Գերմանիա պիտի կրնայ անհրաժեշտ զէնքերը ստանալ Մ. Նահանգներէն, սպառազինելու համար 250.000 հոգինոց բանակ մը, երեք տարուան ընթացքին։ — Կ'ըսուի թէ Մոսկուայի գերմանական դեսպան նշանակուած է Անգարայի դեսպանը, Տոքթ. Վիլհելմ Հաաս ։

ՎԻԷՆՆԱՅԻ պանդոկներուն սպասաւորները, սպասուհիները, խոհարարները եւ դռնապանները գործադուլ յայտարարեցին, յաւելում պահանջելով։ Ցանախորդները ստիպուած են դուրսը ճաշել։ Առաջին առթիւ անկարգութեան զատապարտուեցան 23 մեծ պանդոկներ եւ հարիւր ճաշարաններ ։

ԿԻՊՐՈՍԻ Նիկոսիա քաղաքին եւ լեռնային շրջանին մէջ նոր խուզարկութիւններ կատարուեցան, զէնքեր եւ ռմբարձակներ երեւան հանելու համար ։ Բոլոր ճամբաները փակուեցան եւ կառքերն ալ խուզարկուեցան։ Համայնավար կուսակցութիւնը թռուցիկներ կը ցրուէ, բողոքելով կուսակցութեան լուծման դէմ ։

Յունաստանի արտաքին գործերու նախարարութենէն պաշտօնատար մը գնաց Կիպրոս, բանակցելու համար Մակարիոս արք.ի հետ ։

ԳԱՇԻՐԷԻ խորհրդային դեսպան նշանակուեցաւ Քիսիլեւ, արտաքին գործէ նախարարութեան արտաքին գործէ նախարարութեան արարողապետը, յաջորդելով Դ. Սոլոտի որ այդ պաշտօնը կը վարէր 1953 Հոկտ. 27էն ի վեր։ Գ. Սոլոտ Մոսկուա կանչուած է եւ պիտի ծառայէ իբրեւ վարիչը Միջին Արեւելքի գործերու ։

ՀՐԴԵՀ մը խուճապի մատնեց էքս ան Փրովանսի յիմարանոցին 1200 պատսպարեալները, երբ քնանալու կերթային ։ Հրշէջները ժամանակին օգնութեան հասնելով յաջողեցան փրկել դժբախտները Նիւթական կորուստը շատ մեծ է ։

Հ. Ց. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ընդունած է.—

Հ. Ց. Դ. Մրգաստանի Կ. Կոմիտէէն եռագոյն հայկական մեծ դրօշ Դորիսի (Զանգեզուր), Հայ Կանանց Միութեան կողմէ պատրաստուած, 1919ին։

Հ. Ց. Դ. Ովասիսի Կ. Կոմիտէէն մեծ քարտէս մը անկախ եւ ազատ միացեալ Հայաստանի, գծուած լաթի վրայ 1919ին, Գաջուպայի վրանաքաղաքի մէջ ։ Եւ գարձեալ լաթի վրայ 1920ին, գծուած Թաւրիզ, Վանի 1915ի Ապրիլեան հերոսական կռիւներու յատակագիծը ։ Երկուքն ալ պատրաստուած Մ. Խէրանեանի կողմէ ․

«Յուսաբեր»ի խմբագրութենէն եռագոյն պուլկարական ազգ. մեծ դրօշ, գործածուած Պալքանեան պատերազմի ընթացքին (1912), հայկական գունդին կողմէ Անդրանիկի հրամանատարութեամբ ։

Տէր եւ Տիկին Ա. Խոնդկարեանէ, ողբ. Ռուբէն Տէր Մինասեանի ինքնահօս գրիչը ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Հայաստան» ամսագրին նոր շրջանի (1956) առաջին թիւը, ճոխ բովանդակութեամբ։

Բաժնեգին՝ Ֆրանսա, տարեկան 450 ֆրանք։ Արտասահման՝ 500 ֆր.։ Դիմել Գրիգոր Փափազեանի՝

Rue Martial Boudet, Chaville (S.O.)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Այրի Տիկին Ա. Գիւլխանդանեան 1000 Ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան ֆոնտին իր ամուսնոյն՝ Աբրահամ Գիւլխանդանեանի մահուան տասներորդ եւ իր եղբօր՝ Գրիգոր Աղաճանեանի մահուան քառասնամեակին առթիւ ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

× Տիկին Սրբուհի Լորէնեան (Տրակինեան) իր եղբօր Արամ Միանեանի մահուան առթիւ երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Անթիլիի Հանգստեան Տան, երկու հազար Ֆր. դերասան Շահխաթունիի ֆոնտին եւ 1000 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Յակոբ Սէմէրճեանի (Ֆոթօ Ֆէպիւս) մահուան առթիւ Մարսէյլէն Գ. Յակոբ Փափազեան 2000 Ֆր. կը նուիրէ Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանին։

× Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Արբերու օգնութեան մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Կրօնիկ Փափազեանէ 3000 Ֆր. Փրոֆ. Աղաճանեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։ Գ. Գ. Համբարձումեանէ 1000 Ֆր. Գ. Յակոբ Սէմէրճեանի մահուան առթիւ եւ Լօնտոնէն Գ. Ժ. Ժամկոչեանէ 1500 Ֆր. ի յիշատակ իր ողբացեալ մօր։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գեղեցիկ կազմուած եւ օգտակար գործ մը

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԾԱՂԻԿՆԵՐ
ՄԱՐԵՄԵԱՆ ԺՊԻՏՆԵՐ

568 էջնոց հետաքրքրական գիրք

Գեղեցիկ տպագրութեամբ, բազմաթիւ պատկերներով։ Աստուածածնի չարականներուն վրայ խորհրդածութիւններով, վաւերական պատմութիւններով ու բանաստեղծութիւններով ։

Գինն է 1000 Ֆրանք ։

Ստանալու համար դիմել հեղինակին՝ Միքայէլ Վ. Մոմճեանի,

78, Rue Rabelais, Lyon (Rhône)

Նոյն հեղինակէն՝ Լուրտի հրաշալի տեսիլքներուն պատմութիւնը ։

Գին 300 Ֆրանք ։

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու կողմէ, Յունուար 2ին, ժամը ճիշդ 14ին ։

Սոսիէթէ Սավանթի թատերասրահին մէջ, 8 ռիւ Տանթօն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէոն ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Շարժանկար։ Կաղանդ Պապա ։

Մանուկներու Օրուան առթիւ Ֆ. Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը վարձած է օթօքար մը Զպրոցի աշակերտներուն փոխադրութեան համար ։

Օթօքարը կը մեկնի ժամը 1—1.15ին Փուէնթ տը Շաւիլէն։ Աշակերտներուն համար երթուդարձը ձրի է, իսկ անոնց ընկերացող մեծերուն համար 200 ֆրանք որոշուած է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գ. Կարապետ Եսայեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ կնոջ, զաւկին ու ազգականին

ՏԻԿԻՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԵՍԱՅԵԱՆԻ
(Ծնեալ Յակոբովիչ)

յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

■

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Գ. Մկրտիչ Աւետիքեան եւ զաւակը Յովհաննէս, Այրի Տիկին Վարդուհի Աւետիքեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Նալպանտեան, զաւակները եւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ, մօր, հարսին, զաւկին եւ քրոջ, ողբացեալ

ՄՆՈՒՆԴ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆԻ
(Ծնեալ Նալպանտեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

ԳՈՄՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ
ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Նոր Տարուան առթիւ ճաշ մը կազմակերպած է իր անդամներուն եւ համակիրներուն համար այս շաբաթ գիշեր Բարեգործականի սրահը՝

19A Rue Venture

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, արձանագրուիլ շուտով Գ. Արամ Շէխիկեանի մօտ՝

Pharmacie CENTRALE
1, Bd. d'Athènes, Tél: Co. 33-80

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պրիւսէլէն Անդրանիկ Ղազարեան-Սեդրակեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Յակոբ եւ Արամ Սեդրակեանները, որոնք 1941-42ին զինուոր եղած են Խ. Միութեան բանակին մէջ եւ Հայաստան չեն վերադարձած։ Որեւէ պաշտօնական տեղեկութիւն ստացուած չըլլալով իրենց կացութեան մասին, կը խնդրուի հաղորդել իրենց եղբօր «Յառաջ»ի միջոցաւ։ Ջերմապէս կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն, մասնաւորապէս «Հայրենիք»էն արտատպել։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 30 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 30 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7863 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3276

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ

●

Թ.— ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Կաթող. ընտրութիւնը եւ շրջագայութեան սահմանափակ արտօնութիւն մը պատեհութիւն կ'ընծայէին մօտէն ճանչնալու մեր հայրենիքին չարն ու բարին ։

Ինչպէս ալ, վերջացող տարուան ընթացքին բաւական թիւով այցելուներ, պաշտօնական եւ անպաշտօն անձեր կրցան խմբական պտոյտներ կատարել ։

Հայկական Արտասահմանը շատ բան չիմացաւ անոնց իրական տպաւորութիւններէն ։

Պաշտօնական դէմքերը գոհացան բերանացի կամ գրաւոր զեկուցումներով, համաձայն իրենց հայեցողութեան ։ Իսկ պատահաբար գացած ուխտաւորները մեծ մասով խօսեցան այնպէս ինչպէս կարօտ առած հիւր մը ։

Իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, ամէնքն ալ խորապէս ազդուած էին վերաշինութեան աշխատանքէն որ կը շարունակուի տարիներէ ի վեր ։

Արդարեւ, ամբողջ ժողովուրդը լծուած է ծրագրեալ եւ յարատեւ աշխատանքի, լրացնելու համար երկրին պակասները ։

Երեւանը դարձած է իսկապէս արդիական քաղաք մը, իր անմիջական շրջապատով, ինչպէս եւ մշակոյթով ։ Ունի ճարտարարուեստ եւ գեղարուեստ, որոնց զարգացման համար նիւթական միջոցներ չեն պակսիր ։

Ինչպէս ամբողջ Խ. Միութեան մէջ, Հայաստան եւս ունի առանձնաշնորհեալ դասակարգ մը ։ Գրագէտը, արուեստագէտը եւ ճարտարագէտը կը վայելեն յայն արտօնութիւններ եւ նիւթական առաւելութիւններ, անշուշտ հաւատարմօրէն ծառայելով հաստատուած կարգուսարքին ։ Բոլորն ալ կը համարուին պետական պաշտօնեաներ ։

Ժողովուրդին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կը ներկայացնէ բանուորական բանակ մը որ վլալու քերելու ժամանակ չունի ։ Բնականաբար իր ապրուստի մակարդակն ալ ատրիճանաբար պիտի բարւոքի ։

Վերջերս ամերիկացի թղթակից մը կը գրէր թէ «Երեւանը իր տեսած քաղաքներուն մէջ ամէնէն աղքատն է», թէ շատ մը անհրաժեշտ անդեղէններ կը պակսէին անցեալ հոկտեմբերին, երբ այնտեղ կը գտնուէր ։

Զենք զարմանար ։ Ինչպէս քաղաքական, նոյնպէս տնտեսական տեսակէտով մեր երկիրը սկիզբէն ի վեր համարուած է վարի արար ցորեն ։ Ոչ ծով ունի, ոչ ալ քարիւղ ։ Իսկ իր մենաւոր լիճը, Սեւան, որ ծովու մը պատրանքը կու տար, դարձեր է թերակղզի, ելեկտրական ուժ հաւելու համար սահմանէն ալ անդին ։

Երկիրը աւելի դառն, իսկապէս տագնապալի օրեր անցուցած է տարիներ առաջ, իսկ վերջին անգամ՝ 1946 – 47ի ներգաղթին ։ Դեռ նոր սկսած են շնչել, սպասելով լաւագոյն օրերու ։

Պաշտօնական ժողովներու առթիւ հրատարակուած զեկուցումները թուանշաններով կը ներկայացնեն հողագործական եւ տնտեսական պակասները, կոչելով «թերակատարում» ։

Շատ բան փոխուած է, կ'ըսեն, Բերիայի անհետացումէն ի վեր ։

Անցեալ հոկտեմբերի մարզական միջադէպին առթիւ տրուած այլանդակ պատիժները կ'ապացուցանեն թէ որքան խոր արմատներ ձգած է Բերիաներու ոգին, որ կը բխի բուն իսկ պարտադրուած կարգուսարքէն ։

Կ'արժէ առանձին խօսիլ ուրիշ կարգ մը հիմնական երեւոյթներու մասին, որոնք սերտ կապ ունին Հայրենիքի եւ Հայկական Արտասահմանի փոխադարձ յարաբերութեանց հետ ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐԸ

●

ԲՈՒՌՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ ԱՄԷՆ ՏԵՂ

Աւելի քան երբեք սաստկացած է պայքարը ամբողջ երկրին մէջ, սկսելով Փարիզէն ուր ճակատ ճակատի կը մաքառին գլխաւոր հոսանքները ։ Երէկ նկարագրած էինք Վերսայլի Ցուցահանդէսներու սրահին մէջ ծագած ժխորը, երբ դէմ դիմաց ճակատեցան նախորդ վարչապետ Մենտէս Ֆրանսի կուսակիցները եւ համայնավարները ։

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, շատ աւելի չանդալից տեսարաններ պարզուած էին ։ Սրահը վեց հազար հոգի կրնայ առնել, բայց քսան հազար քաղաքացիներ խռնուած էին շէնքին առջեւ ։ Դուռներէն մէկը խորտակուեցաւ, ներս մտնելու համար ։ Շատեր դիրք բռնած էին ծառերու վրայ կամ մինչեւ տանիքները բարձրանալով ։ Ուրիշներ երկաթեայ ձողերու փաթթուած էին ։ Աննկարագրելի ժխոր մը կը տիրէր սրահին մէջ եւ բանախօսներ արիւն – քրտինք մտած էին ։ Թերթ մը կը գրէ թէ Մենտէս Ֆրանս միայն ջուր կը խմէր, իսկ Տիւքլօ՝ թէյ ։ Պահ մը երկուքը միասին միեւնոյն գաւաթը գործածեցին առանց գոնէ ցօղուելու... Սուլոցներ, հայհոյչներ, պատկերազարդ լուսանկարներ իրարու կը յաջորդէին ։

Ժողովրդական թաղի մը մէջ, ուր օրուան բանախօսը տիկին մըն էր, յանկարծ ամէնքն ալ սկսան փռնգալ եւ լալ ։ Վերջէն հաստատուեցաւ թէ մամնաւոր փոշի մը արձակուած էր սրահին մէջ... Ուրիշ տեղ մը հակառակորդներ վերցուցած էին սեղանները եւ աթոռները ։

Սէնի շրջանին մէջ պիտի ընտրուին 37 երեսփոխաններ, 32ը Փարիզէն, 25ը արուարձաններէն ։ Թեկնածուներու թիւն է 875, բաժնուած՝ 90 ցանկերու վրայ ։ Թերթերը կը գրեն թէ համայնավարները եւ Փուժատի կուսակիցները միացեալ ճակատ կազմած են, իսկ միւսները պառակտուած են, աջ թէ ձախ թեւերով ։ Այսպէս, Հանրապետական Ճակատը չորս ցանկեր ունի առաջին շրջանին, երեք՝ երկրորդին, հինգ՝ Գ.ին, չորս՝ Դ.ին, երեք՝ Ե.ին, երեք՝ վեցերորդին մէջ ։ Թեկնածուները մեծ մասով Երիտասարդներ են ։ Միացեալ ցանկերը ամէնշատ ենՍէնի շրջանին մէջ եւ յաջողելու մեծ հաւանականութիւններ կը ներկայացնեն ընկերվարականները ։

ՖՐԱՆՍԱՀՊԱՏԱԿ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ ՊԷՏՔ Է ՔՈՒԷԱՐԿԵԼ

1.— Քուէարկելու իրաւունք ունին բոլոր Ֆրանսահպատակ Հայերը որ 21 տարեկանը կը լրացնեն1936 Յունուար 1ին. բայց պայման է որ իրենց հպատակութիւնը հինգ տարի առաջ ստացած ըլլան ։

2.— Երկուշաբթի օր քուէարկողները պիտի ներկայանան իրենց քուէարկողի տոմսով կամ եթէ տակաւին ստացած չեն, այն վկայականով զոր ունին իբրեւ հաստատում իրենց արձանագրութեան քուէցանկերուն վրայ ։ Պայման է որ քուէարկութեան տոմսին կամ վկայականին հետ ներկայացնեն որեւէ անձնագիր (քարթ տ'իտանթիթէ, անցագիր, կառք վարելու արտօնագիր, ընտանեկան գըրքոյկ եւայլն) ։

3.— Քուէարկողին պիտի տրուին մասնաւոր պահարան մը եւ ցանկերը ։ Քուէարկողը պարտաւոր է առանձնարան (իզօլուար)քաշուիլ եւ հոն միայն պահարանին մէջը դնել իր ընտրած հոսանքին ցանկը ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՄԱՆՈՒԿ ԱՐՔԱՆ

Տօնացոյցները օրեր սահմանած են Սուրբերու, հերոսներու, նահատակներու, պատմական դէպքերու, իբրեւ յարգանքի ցոյց, իսկ անգիր օրէնք մըն ալ ամբողջ մէկ ամիս կը յատկացնէ «Մանուկ արքային» ։

Ամէն տարի Դեկտեմբերը կը լուսազարդէ մեծ քաղաքները, Փարիզ, Նիւ Եորք, Լոնտոն կամ Հռոմ ։ Լոյս ու շող, խինդ ու ծիծաղ, եռուզեռ եւ ոգեւորութիւն բացառիկ հանդիսաւորութիւն մը կու տան ոչ միայն այլ երկրորդական կեդրոններու ։

« Մանուկ Արքան » կ'իշխէ ամէն կողմ, պալատներէն, դահլիճներէն մինչեւ յետին մարդը աղքատիկ խրճիթին ։

Տօնածառը ի պատուի է իր փայլփլուն զարդերով ու մանուկները շուրջպար են բռնած իրենց պուպրիկներով, մեքենաներով ու զանազան խաղալիկներով ։

Հազիւ թէ կարելի կ'ըլլայ ներս մտնել մեծ վաճառատուններէն, որոնց տասնեակ միլիոններու հասնող ամենօրեայ հասոյթը գլխու պտոյտ կը պատճառէ եւ մտամբ միայն կրնայ գաղափար տալ փութկոտ գնումներու մասին ։

Հաւաքական տօնախմբութիւններ եւս անպակաս են ։ Էլիզէի Մեծ Տիկնոջ «Մանուկներու Օրը», մօտ 700 պզտիկներ կ'ուրախացնէ, նոյն յարկին տակ հաւաքուած ։ Դպրոցներ, Միութիւններ, բարեսիրական հաստատութիւններ իրենց կարգին կը մասնակցին բախտաւորելու մանուկները ուրախացնելու գեղեցիկ ձեռնարկներուն ։

Նուիրական է «Մանուկ Արքան» բոլորին համար, անոր բռնակալ տիրապետութիւնը օրէնք՝ մեծին թէ պզտիկին ։ Իրն են ծնունդն ու կաղանդը, իսկ մենք ալ հլու հըպատակ իր բռնակալ կամքին ու քմահաճոյքին ։ Անուշ «բռնակալութիւն մը» որ մանուկին հետ մամիկն ու պապիկն ալ կ'երջանկացնէ ։

Մենք ալ ազգովին ենթակայ ենք այս համատարած սովորութեան եւ ունինք մեր Մանուկներու Օրը, իբրեւ հաւաքական տօնակատարութիւն ։

Այս տարի եւս Ֆ. Կ. Խաչը պիտի տօնէ իր Մանուկներու Օրը, Յունուար 2ին, իրարու քով բերելով 3 – 400 փոքրիկներ, մանչ եւ աղջիկ ։

Եթէ շատ առատաձեռն չի կրնար ըլլալ իր նուէրներով, կրնայ սակայն ազգային հպարտութիւն ներշնչել անոնց, քաղաքակիրթ հաւաքականութեան մը պատկանած ըլլալու հպարտութիւնը որ աւելի քան թանկագին նուէր մըն է այս հսկայ ոստանին մէջ կորսուած մեր ափ մը ժողովուրդին զաւակներուն համար ։

ՍՕՍԻ

ԹԻԹՕՆ ԿԸ ՊԱՏՈՒԵՆ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Եուկոսլաւիոյ նախագահ, մարեշալ Թիթօ Դեկտ. 29ին Գահիրէ հասնելով, գլխաւոր օդակայանին մէջ դիմաւորուեցաւ վարչապետ Կամալ Նասրի կողմէ ։ Թնդանօթի 21 հարուածներ արձակուեցան եւ զինուորական նուագախումբ մը հնչեցուց Եուկոսլաւիոյ ազգ. քայլերգը, երբ մարեշալը զինուորական համազգեստ հագած կ'իջնէր կարմիր գորգի մը վրայ, երկու երկիրներու դրօշներուն տակ ։ Գնդ. Նասր ալ զինուորական համազգեստ հագած էր եւ երկու վարիչները իրարու ձեռք սեղմեցին ջերմօրէն ։ Յետոյ Թիթօ ներկայացուեցաւ Եգիպտոսի յեղափոխական խորհուրդին եւ դահլիճին անդամներուն ։ Եւ երկու վարիչները միասին բաց ինքնաշարժ մը նստելով առաջնորդուեցան Գահիրէի նախագահական պալատը, մինչ բազմութիւնը կ'աղաղակէր. « Կեցցէ՛, Թիթօ, կեցցէ՛ Նասր» ։

Կարգ մը թերթեր գրել կու տան թէ Ֆարուքի օրով օտար վեհապետները իր բազմէին ձիաքարշ փառաւոր կառքերու մէջ, անցնելով շքեղազարդ կամարներու տակէ, որոնց պատրաստութիւնը ամիսներ կը տեւէր ։ Այս անգամ Թիթօ եւ Նասր անցան սեւ համազգեստներ հագած ոստիկաններու շարքի մը մէջէն, պողպատեայ կամարներու տակէն որոնք շինուած էին գիշերանց ։

Երկու երկիրներուն դրօշները կը ծածանէին գլխաւոր շէնքերուն եւ հրապարակներուն վրայ ։ Տեղ – տեղ բարի գալուստի խօսքեր արձանագրուած էին սերպերէն եւ արաբերէն ։ Բայց ընդհանրապէս աչքի կը զարնէր պարզութիւնը, իբրեւ ապացոյց յեղափոխական ժուժկալութեան, քանի որ երկու առաջնորդներն ալ ապրած էին միապետական կարգերը ։ Նոյն օրը Գահիրէ հասած էր Տիկին Թիթօ, որ 31 տարեկան է եւ առաջին անգամ դուրս կ'ելլէ Եուկոսլաւիայէն, իր ամուսնութենէն ի վեր ։ Տէր եւ Տիկին Թիթօ պիտի բնակին Քուպպէի պալատը ուր Ֆարուք երբեմն կ'անցընէր իր փառքի օրերը ։ Պաշտօնական արարողութիւններէն ետք որոնք երեք օր պիտի տեւեն, Թիթօ եւ իր կինը պիտի այցելեն Արքաներու Հովիտը եւ ուրիշ պատմական վայրեր, Նեղոսի ափերուն վրայ ։ Այցելութիւնը պիտի տեւէ տասը օր ։

Ինչպէս գրած էինք երէկ, մեծ արդիւնքներ կը սպասուին այս այցելութենէն, Միջին Արեւելքի խաղաղութեան համար ։ Թիթօ տրամադիր կ'երեւայ միջնորդելու, արաբեւիսրայէլեան տագնապին լուծման համար.

Եուկոսլաւիոյ դեսպանատան առաջարկով, շատ համառօտ լուրեր կը հրատարակուին ։ Եգիպտոս բնակող այն Եուկոսլաւները որոնք հակառակ են իրենց երկրին ներկայ կարգուսարքին, ստիպուած են իրենց տուներէն դուրս չելլել, տասնօրեայ այցելութեան միջոցին

ՀԱԼԷՊԻ ԳԱՒԱԹ. ԺՈՂՈՎԸ

«Ազդակ»ի մէջ կը կարդանք (27 Դեկտեմբեր).—

Ամենաստոյգ եւ վստահելի աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ Սուրիոյ Կեդր. կառավարութիւնը, յետ օրինական եւ փաստական քննութեանց, հաստատած է Հալէպի Գաւառ. ժողովին օրինականութիւնը եւ անտեղի գտած է կարգ մը խռովարար տարրերու յառաջ քշած բոլոր առարկութիւններն ու մեղադրանքները ։

Միւս կողմէ կ'իմանանք թէ երէկ՝ կիրակի տեղի ունենալիք լրացուցիչ ընտրութիւնները յետաձգուած են տօնական օրերու պատճառով եւ կառավարութեան թելադրութեամբ ։

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կ'իմանանք թէ Փրանսական ընկերվարութեան երիցագոյն անդամը, Պրաք – Տէզուսօ մեռած է Դեկտեմբեր 25ի Ծնունդին ։ Լուրը գաղտնի պահուած էր իր իսկ փափաքով ։ Հանգուցեալը ծնած էր 1861ին ։ Եւ տարիներով եղած է ընդհ. քարտուղար ։

ԱՆԳԼ. ՕԴԱՆԱՒ մը (Քոմէթ) Մոնրէալէն (Քանատա) Լոնտոն սուրաց վեց ժամ 18 վայրկեանէն, ժամական 548 մղոն արագութեամբ ։

ԿԱՌԱՆՈՒՄԲԵՐՈՒ Գ. կարգերը պիտի ջնջուին Յունուար 3էն սկսեալ ։ Գ. կարգի ուղեւորները պիտի ճամբորդեն երկրորդկարգով ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ծրագրեալ բանակին մարզիչները պատրաստելու համար ծրագիր մը մշակուած է Մ. Նահանգներուն կողմէ ։ Կը յուսան վեց հարիւր օդաչուներ մարզել մինչեւ յառաջիկայ Մարտ ։

«ԹՈՒՐՔԻԱՆ, ՄԵՐ ԲԱՐԵԿԱՄԸ»

■

ԽՄԲ.— Ամերիկեան *Թայմ* շաբաթաթերթը Թուրքիոյ տնտեսական կացութեան նուիրուած գրութիւն մը հրատարակած էր՝ վերոյիշեալ խորագրով: Ցօդուածագիրը, որ երկու մօտէն հետեւած է Թուրքիոյ անցուդարձին, շահեկան տեղեկութիւններ կուտայ «Ամերիկայի Միջին Արեւելքի ամէնէն զօրաւոր դաշնակցին» մասին:

Ստորեւ՝ հիմնական մասերը.—

«Անցեալ Յունիսին, չորեհաւ մը քարիւղ կը փոխադրէր Թուրքիա, երբ չորս մեծ ընկերութիւններ վերջնագիր մը տուին Թուրքերուն. «Եթէ ձեր հին պարտքերուն ի հաշիւ յիսուն միլիոն տոլար մը չվճարէք, քարիւղը ցամաք պիտի չհանենք»: Թուրքիա այդ օրերուն հազիւ մէկ շաբթուան քարիւղ ունէր: Եւ աղէտը անդրին իյնալով՝ վճարում մը ըրաւ:

«Ամերիկայի Միջին Արեւելքի ամէնէն զօրաւոր դաշնակիցը այնքան նեղ վիճակի մէջ է որ հազիւ թէ իր առօրեայ ծախքերուն կը հասնի:

Թուրք թերթ մը կը գրէ թէ՝ անցեալ ամառ, երբ վարչապետ Մենտերէս ճամբորդութեան ելած էր, քաղաքական դաւեր կը լարուէին Դեմոկրատ կուսակցութեան վարիչ շրջանակներուն մէջ: Լրագրող մը գրած էր. «Կատուն գացեր է, մուկերը խաղի ելեր են»: Լրագրողը ձերբակալուեցաւ ու եթէ վճռաբեկ Ատեանին դիմած չըլլար, վեց ամսուան բանտարկութեան դատապարտուած պիտի ըլլար: Իր յանցա՞նքը — վարչապետը անասունի մը նմանցուցած էր:

«Պոլսեցի մը կ'ըսէ թէ Թուրքիոյ մէջ տակաւին կրնաս ազատ քաղաքացի մը ըլլալ, ազատ լրագրող մը ըլլալ եւ ազատ դատաւոր մը ըլլալ, պայմանաւ որ վտանգը ուշքդ առնես»:

Տակաւին մինչեւ երէկ Թուրքիան ազատ աշխարհի անսասանութեանց մէջ, ամրակուռ ապառաժ մըն էր, բայց այսօր փտանդուած պատնէշ մըն է: Իր տնտեսական կացութիւնը հիւանդկախ է, իսկ իր կառավարութիւնը սնանկութեան հետ կը սիրաբանէ: Ժողովրդավարութիւն հաստատելու իր կարճատեւ այլ բուռն փորձերը տկարացած են՝ մենատիրական ծանօթ դէնքերու վերադարձով»:

Յօդուածագիրը դիտել կուտայ, թէ Ատլանտեանի Դաշնակցութեան այս անդամին «առողջական վիճակը կը մտահոգէ Դաշնակիցները: Թուրքիան Դաշնակցութեան «արեւելեան թեւն է», ունի կէս միլիոննոց բանակ մը եւ ամուր դիրք բռնած է Սեւ Ծովու եզերքը՝ Խուսիոյ դէմ: Մասնաւորաբար Ամերիկան է որ մտահոգութեան պատճառներ ունի: Ամերիկա թոյլ չի կրնար տալ որ «Թուրքիան խեղդուի, իսկ Թուրքիա վստահ է թէ Ամերիկա պարտաւոր է իրեն հայթայթելու այն միջոցները, որոնք ջուրին երեսը պիտի պահէին գլուխը»: Թուրքիա կը պահանջէ երեք հարիւր միլիոն տոլար եւս՝ առանց որեւէ պայմանի: Իսկ Ամերիկա կը պատասխանէ. «Թուրքիոյ ոչ մէկ փոխառութիւն՝ քանի մը կարգի չէ դրած իր տնտեսութիւնը»:

«Թայմ» կը հարցնէ. «Ո՞վ ամէնէն առաջ տեղի պիտի տայ», եւ յետոյ կը թուէ այն պատճառները, որոնք յառաջ բերած են Թուրքիոյ ներկայ տնտեսական ու ելմտական տագնապը:

Այդ տագնապին պատճառն է — կը բացատրէ յօդուածագիրը — «Մէկ օրէն միւսը ճարտարարուեստական երկիր մը ըլլալու՝ յանձնարարելի այլ բուռն ցանկութիւնը: Թուրքիա պատմական յառաջդիմութիւն մը ունեցած է, երբ նկատի առնուի որ 28 տարի առաջ էր երբ Քեմալ Աթաթիւրքի հզօր կամքը Օսման. կայսրութեան երկաթի կառուցանքներով կռանած էր ազգ մը ու երբ նկատի առնուի որ Թուրք ժողովուրդը դարերով իր յոյն եւ հայ հպատակներուն յանձնած էր իր առեւտուրը: Վերջին հինգ տարուան մէջ, երբ Ատնան Մենտերէս Ազգային Ժողովին մէջ ընդդիմադիրի իր աթոռը ձգելով՝ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը առաջնորդեց ապշեցուցիչ յաղթանակի մը, մէն միջոցի դիմեց Թուրքիոյ արդիւնաբերութեան զարկ տալու համար»:

Արդիւնքը երեւութապէս զարմանք կը պատճառէ, կ'ըսէ յօդուածագիրը: Թուրքիա իր պիւտճէին կէսը իր պաշտպանութեան յատկացուցած է, ունի 22 զօրաբաժին Ատլանտեանի Դաշինքին տրամադրութեան տակ և կրկնապատկած է պողպատի, կրաքարի եւ հիւսուածեղէնի իր արտադրութիւնը: 7000 մղոն երկարութեամբ ճամբայ շինած է եւ մշակած է ամբարտակներ շինելու մեծ ծրագիր մը: Մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերած է երկրագործութեան մարզին մէջ եւ շնորհիւ արտաքին օժանդակութեան եւ իր 40.000 մեքենաշարժ արօրներուն՝ կրկնապատկած է իր մշակելի հողերուն տարածութիւնը եւ հիմա ցորեն ու բամպակ կը հայթայթէ օտար շուկաներուն:

Բայց եւ այնպէս, կը բացատրէ Ամերիկացի պաշտօնատար մը, «Թուրքիա կ'ուզէ հինգ տարուան մէջ իրականացնել յառաջդիմութիւն մը, որ յիսուն տարիէն կ'իրականանայ: Թուրքիոյ տնտեսութիւնը թոյլ չի տար իրեն որ յաջողի իր այդ փորձին մէջ»:

«Թայմ» կ'ըսէ թէ՝ Թուրքիա ոչ պէտք եղած «տաղանդը, ոչ ալ ժամանակը» ունի մշակուած ծրագիրները «համադրելու եւ կառավարելու»: Որովհետեւ «գործարանները երկրին մէկ ծայրն են, իսկ ելեկտրական» ուժ արտադրող գործարանները՝ միւս ծայրը: Շաքարի գործարանները շինուած են այն վայրերուն մէջ, ուր քուէարկողներ կան, ոչ թէ շաքարեղէգի դաշտերուն մօտերը: Արտադրուած կրաքիւը փոխանակ գործարաններու շինութեան յատկացուելու՝ Պոլսոյ մէջ սուղնոց բնակարաններու շինութեան կը յատկացուի: Երբ ցորենի առատ հունձքը շուկայ կը հանուի, հացահատիկը դնելու դիւրութիւններ չկան եւ ցորենին որակը կ'իջնէ, որովհետեւ մաքուր չէ»:

«Թայմ» կը բացատրէ թէ՝ Թուրքիա «ճղակոտոր» կ'ըլլայ որպէս զի իր ազատ տնտեսութեան զարկ տայ: Վարչապետը վճռապէս կը մերժէ եկամտային տուրք գանձել գիւղացիներէն, որոնք բնակչութեան ութսուն առ հարիւրը կը կազմեն եւ իրենց քուէն կուտան Դեմոկրատներուն: Թուրքիա սպառած է իր օտար դրամներու մթերքը, իսկ իր արտաքին պարտքը կ'աւելնայ շաբաթը երեք միլիոն տոլար: Ամիսներէ ի վեր Թուրքը օրը օրին կ'ապրի եւ, օրինակ՝ իր անցեալ տարուան քարիւղի հաշիւները իր ներկայ հասոյթներով կը վճարէ:

«Ապրանքները հետզհետէ կը պակսին շուկայի մէջ: Քրոմ արտադրող ընկերութիւնները օտար դրամներ չունին ուժանակ գնելու համար: Հիւսուածեղէնի մանարանները կը գոցուին, որովհետեւ պէտք եղած դրամը չկայ նոր եւ հում նիւթ գնելու համար: Թուրքիոյ վարկը այնքան կոտրած է որ օտար դրամատէրներ կը վախնան նոր ձեռնարկներու գործադրութիւն յատկացնելու, թէեւ շատ պիտի ուզէին օգտուիլ Մենտերէսի ընծայած դիւրութիւններէն»:

«Թայմ» կ'ըսէ թէ Հոկտեմբերի կէսերուն, Թրքական թղթադրամը շատ ինկած էր ազատ շուկային վրայ — ինը դայիմէն՝ մէկ տոլար (պաշտօնական սակով՝ մէկ տոլարը կ'արժէ 280 գրուշ): Երեք տարի է ապրուստը կը աճէ տարեկան 30 առ հարիւր համեմատութեամբ: Քաղաքներուն մէջ հասարակ աշխատաւորը զոյգ մը կօշիկ գնելու համար երեք օր պէտք է աշխատի, իսկ Պոլսոյ նորակառոյց Հիլթըն Պանդոկին մէջ մէկ գաւաթ Մարթինին կ'արժէ վեց ոսկի — բանուորի մը մէկ օրավարձքը:

ԵՐԲ ՆՈՐ ԵԿԱԾ ԷԻՆՔ...

●

Անոնք որ աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր Փարիզ կը բնակին՝ կրնան իրենք գիրենք հին Փարիզցիներ նկատել եւ իրբեւ այդ հին յիշատակներ ունին: Մէկն ալ ես:

Երբ 1922 Դեկտեմբերին Փարիզ եկայ առաջին այցելութիւնս տուի Անի ճաշարանին: Գիսակ Փափազեան իր հօրաքրոջը հետ այդ ճաշարանը բացեր էր հայ ուսանողներուն աժան ճաշ տալու համար: Յետոյ այդ ճաշարանը դարձաւ գաղթականներու ժամադրավայր, հոն կը հաւաքուէին եւ գործի մասին կը խօսէին, լափելով հօրաքրոջ եփած համեղ կերակուրները:

Ճաշարանիս «Անի» անունը կապ չունի Անիի աւերակներուն հետ, այլ դիպուածի մը արդիւնքն էր: Ճաշարանին նախկին անունն է եղեր Ռէսթորան Անիվէրսէլ որ խանութին ճակատը, ձախէն աջ կ'երկարէր:

Գիսակ երբ այդ գիրերուն կը նայի, գաղափար մը կը յղանայ, կը մտածէ թէ պիտի կրնայ իր ճաշարանին անունը հայացնել, միայն այն գիրերը օգտագործելով, ու կ'երթայ ներկ կը գնէ եւ Անիվէրսէլին վէրսէլը այդ ներկով կը ծեփէ, եւ այսպէս ճաշարանը կը կոչուի Ռէսթորան Անի: Երբ անցորդը կը նայէր այդ գիրերուն, կը զարմանար որ, հակառակ ընդհանուր կանոնին, բոլոր գիրերը խճողուած էին ձախ կողմը եւ աջ կողմը պարապ կը մնար, բայց ատիկա կը վերագրէր անճաշակ գծագրիչին, առանց մեղադրելու ճաշարանապետը...

Այդ իրիկունը նստած կը խօսակցէինք դպրոցական ընկերներ Կարապետ Փափազեանի (Ամասիացի) եւ Սիմոն Զալեանի հետ (Գիսակ Փափազեանն ալ դպրոցական ընկեր մըն է), անդին ուրիշ սեղանի շուրջ քանի մը երիտասարդներ նստած կը խօսակցէին եւ յաճախ Պիյյանքուռ եւ Ռընօ անունները կ'արտասանէին: Հարցուցի թէ ինչ են այդ անունները: Պատասխանեցին թէ Պիյյանքուռ Փարիզեան արուարձան մըն է, ուր կը գտնուի Ռընօ ինքնաշարժի գործարանը եւ ներկայիս հոն միայն կարելի է գործ գտնել: Բայց մէկը ըսաւ թէ այդ առաւօտ գացեր է գործ ուզելու համար, դրան առջեւ պաշտօնեայ մը յայտարարած է թէ գործերը վերապահուած են միայն Ֆրանսացիներուն եւ Ալճերիացիներուն, թող օտարականները ի զուր չսպասեն:

Արդարեւ, դեռ այդ թուականին 1914–1918ի պատերազմին վէրքերը դեռ չէին սպիացած, Ֆրանսա ինք իր ուժերուն ապաւինած էր եւ տնտեսական վերելքը դանդաղ կ'ընթանար, պատերազմէն վերադարձող զինուորը գործ չէր կրնար գտնել, 1920ին ծանր դէպքեր պատահած էին: Մինչդեռ վերջին պատերազմին շնորհիւ ամերիկեան օգնութեան (Մարշըլի ծրագիր) գործարանները շուտով բացուեցան եւ ամէն մարդ գործ գտաւ:

Գաղափար մը տալու համար թէ այդ ատեն գործ գտնելը որքան դժուար էր օրինակ մը յիշեմ, հայազգի Ֆրանսացի մը՝ եկեղեցւոյ դիւանէն հայ մը ուզեր էր իր թուղթի աշխատանոցին մէջ աշխատելու համար: Դիւանապետը, Խաչիկ Գալուստեան (Արմէն Ամուր) այդ գործը առաջարկեց ընկերոջս՝ Հայկ Ոսկանեանի որ մինչեւ քեմալական շարժումը Անատոլուի երկաթուղիներու կայարանապետ եղած էր: Ոսկանեան այդ գործը մերժեց իբրեւ իր դիրքին անհամապատասխան: Այն ատեն ես իմ թեկնածութիւնս դրի.— Դուն այդ գործը չես կրնար ընել, ըսաւ ժամուն Խաչիկը՝ իր խոշոր պեխերուն երկու ծայրերը դէպի վեր ոլորելով, այս տղան կայարանապետ եղած, ես քեզ իբրեւ ի՞նչ պիտի ներկայացնեմ:

Կը տեսնէք որ այդ ատեն թուղթի աշխատանոցի մը մէջ բեռնակրութեան գործ մը ճարելու համար պէտք էր առնուազն նախկին կայարանապետ մը ըլլալ: Միայն 1924ին էր որ Ֆրանսայի տնտեսական բարգաւաճ շրջանը սկսաւ եւ բազմաթիւ Հայեր Ֆրանսա եկան եւ շուտով գործ գտան:

Ոսկանեանի հետ Մոնժ փողոցին մէկ պանդոկը կը բնակէինք, երկու անկողինոց սենեակ մը: Պանդոկապետուհին քառասուն տարեկան գեղեցիկ այրի մըն էր, բաւական զարգացած, եւ կը փափաքէր արեւելագէտ ըլլալ: Մենք իր արեւելագիտութեան դասընթացքը բացինք արեւելեան նարտ սորվեցնելով:

Օր մը Ոսկանեանի հետ Պուլվար Սէն Միշէլի վրայ սրճարան մը նարտ կը խաղայինք, մարդ մը մեր քովը նստած մեր խաղը կը դիտէր, պահ մը վերջը լռութիւնը խզելով, — Այդ ինչպէ՞ս կարելի է, դուք արեւելեան նարտ կը խաղաք համապարտօրէն, իմ եղբայրս Պրուսայի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

«ԹԷՅ ՏԱՄ, ԽՄՈ՛Ր...»

●

(Այն օրերուն Կաղանդներէն)

— Հապա՞ Անթիլիասի լուբիային պատմութի՞ւնը ... Օր մը խոհանոցին պատուհանին առջեւ գացի, գլուխս ներս երկարեցի: Միջակ կաթսայի մը մէջ սպիտակ լուբիա կ'եփէին: Այս ի՞նչ է, մայրիկ, հարցուցի, կաթսային մօտ կանգնած մայրիկին: «Լոբիկ կ'եփեմ, ձագս: Վաղը փիլաւ պիտի տանք, այս լոբիկն ալ փիլաւին վրան պիտի դնենք, աւելի համով ըլլալու համար: Գացի գտայ երկու ընկերներս, պատմեցի լուբիայի մասին, կազմակերպեցինք գիշերային արշաւանք մը: Յաջորդ օրը կաթսային լուբիայէն շատ բան չէր մնացեր: Բայց ես այնքան կերած էի որ ...

Ու այսպէս միշտ ուտելիքի պատմութիւններ որոնք շողիք կը հոսեցնէին:

Սակայն դասարանին մէջ աշխատող էր Մամբրէն: Միշտ առաջիններէն, դրեթէ ամէն բանի մէջ բացի երաժշտութեան դասէն: Մեր պատուական ուսուցիչը՝ Պ. Մ. Պասմաճեան ի զուր փորձեց երգչախումբին մէջ առնել, երգ սորվեցնել, անկարելի եղաւ: «Անօթի փորով չերգուիր, պարոն, »— կ'ըսէր բարձրաձայն ծիծաղելով:

Օրերը գլորեցան եւ Ամանորին հասանք: Ամէնէն թշուառ Ամանորը պիտի անցընէինք: Կ'ըսէին թէ մէկ մէկ նարինջ պիտի տան, եթէ կարենան ճարել: Ոչ հանդէս, ոչ տօն, ոչ իսկ Գուլէչիի կիրակնօրեայ կաթով քաքաօն ... Զոր ու ցամաք Նոր Տարի մը:

«Ասանկ բա՞ն կ'ըլլայ, աղբար, կ'ըսէր, Մամբրէն, առանց Կաղանդ կ'ըլլայ: Գոնէ խմորին եւ թէյին չափը աւելցնէին ... գոնէ ... ու կը կայնէր «Թէյ տամ, խմոր, թէյ տամ, խմոր ...»:

Ծիշդ Կաղանդին իրիկունը կարծես Մամբրէին աստղը յանկարծ փայլեցաւ: Յունարէնի մեր ուսուցիչը, Պ. Կոզմող, մարդասիրական գործ մը կատարելու համար, որոշած էր հինգ յառաջադէմ աշակերտներ հիւր տանիլ: Հինգ ընտրեալներէն մէկն էր Մամբրէն որուն որկորը անծանօթ չէր Պ. Կոզմոյին:

Կաղանդի իրիկունը հինգ աշակերտներ, բաւական մաքրուած կոկուած հետեւեցանք մեր յարգելի յոյն ուսուցիչին:

Տան սեմին վրայ իր տիկինը մեզ դիմաւորեց ուրախութեամբ եւ ժպիտով: Ներս մտանք: Մաքուր ընդարձակ եւ լաւ կահաւորուած սենեակ մը: Մէջտեղը լայնկեկ սեղան մը պատուղներով ու չոր միրգերով բեռնաւոր, անկիւնն ալ գեղեցիկ, լոյսերու եւ խաղալիքներու մէջ կորած Կաղանդի ծառ մը: Մենք ապշահար կը դիտէինք մերթ լուսազարդ ծառը, մերթ բարիքներով բեռնաւորուած ճոխ սեղանը: Վա՜յ, վա՜յ, վա՜յ, դուրսը տուն կայ եղեր, ճոխ սեղաններ, Կաղանդներ, կան եղեր ...

Սեղան նստանք ... Ուսուցիչը, Տիկինը իրենց երկու պատանի մանչերը եւ քանի մը ընտանեկան բարեկամներ: Մեծ սեղանին վրայ շարուած էին առատ ճերմակ լաւաշ հաց, եւ բազմազան համանդամ կերկուրներ: Ամչկոտ ու տատամսոտ դգալ կը շարժէինք ու կը ծամէինք:

— Կերէք, մի ամչնաք, մի քաշուիք, այսօր ձեզ հոս բերի ուտել – խմելու համար, կուշտ մը կերցնելու համար, յորդորեց Պ. Կոզմոզ: Կեր Մամբրէ, որքան կրնաս կեր, չեչտեց խօսքը անոր ուղղելով, — կեր որ վաղը առաւօտ, ցուրտին դարձեալ գաւաթ մը տաք թէյդ խմորի հետ փոխես»: Ու բոլորս բարձրաձայն ծիծաղեցանք: Ընկեր Մամբրէն մինչեւ ականջները կարմրեցաւ, բայց... կերաւ..

— Կը բաւէ ըսաւ, բայց տիկինը դարձեալ լեցուց: Երգեցինք յունարէն եւ հայերէն, նոյն իսկ անգլիերէն: «Ահա մեզի մանուկ ծնաւ» եւայլն:

Լուսաբացին մէկ մէկ փոքրիկ ծրար ալ կաղանդչէք մեր անօթիներուն տակ՝ որբանոց վերադարձանք: Ճամբան Քէօսէ Մամբրէն ուրախ չէր կարծես, դժգոհանքը աչքերէն կախուած էր մինչեւ շրթներն ու կզակը:

— Ի՞նչ ունիս Մամբրէ, գոհ չե՞ս ...

— Մենք «քէյֆ» ըրինք, կերանք, կշտացանք, հապա՞ միւսնե՞րը...

ՄԻՍԱՔ – ՄԻՐՋԷ

(Մնացեալը յաջորդով)

Ֆրանսական հիւպատոս էր եւ այդ առիթով Թուրքիա այցած եմ եւ տեսած եմ որ սրճարաններուն մէջ նարտ կը խաղա-յին, բարկանալով, պոռալով եւ վիճե-լով ։

— Ատիկա երկրին «տեքրոռ»ն է, պա-տասխանեցի ։

Ուռնանեան Անատոլուի մէջ թուրքերէն երգեր սորված էր, միշտ կ'երգէր։ Զինքը մտիկ ընելով ես ալ սորվեցայ (Ճիկվէսի աէճտէճ, սարըլմաղը պէճտէճ, էյմալը ճիւչիւկ խանըմ, այըլյամամ պէճ աէճ-տէճ) եւայլն։ Դրացուհի մը կ'ըրթայ պանդոկապետ կնոջ ամենայն լըջութեամբ կ'լուէ ։

—«Այս տղաքը երբ կիրակի առաւօտները կ'արթնան միաբերան կ'աղօթեն »...

Նոյն պանդոկին մէջ կը բնակէր քի-միագէտ Յովսէփ Սվաճեան, Փասթէօր-եան Հաստատութենէն։ Ան էր որ մեզ այդ պանդոկը տարաւ ։ Սվաճեան, Պոլսեցի, նիւթական դժուարութիւններով լի ուսա-նողութիւն մը ունեցաւ ։ Ապրելու համար ստիպուած էր աշխատիլ, մինչեւ իսկ Ռը-նօ գիմեց իբրեւ պարզ բանուոր, բայց մերժուեցաւ, գեղարանի մը մէջ աշխա-տեցաւ բաւական ժամանակ չնչին օրակա-նով մը։ Տարիներ վերջը Փասթէօրեան Հաստատութիւնը մտաւ իբրեւ աւելածու։ Իր նպատակն էր անգամ մը ոտքը հոն դնել, վստահ ըլլալով որ իր կարողու-թեամբը ինքզինքը պիտի պարտադրէր ։ Չէր սխալած։ Ոչ միայն իբրեւ գիտական աշխատաւոր ընդունուեցաւ, այլ եւ կարճ ժամանակի մէջ «Շէֆ տը լապօրաթուար» դիրքին արժանացաւ։ Սվաճեան Սորպո-նէն գիտութեանց վարդապետի տիտղոսը ստանալէ վերջ Սփինոզայի փիլիսոփա-յութեան մասին փոքր մը գրեց, մեքենա-գրուած 80 մեծադիր էջ եւ ներկայացուց իբրեւ «թեզ» որ իրեն արժեց դոկտոր-փիլիսոփայութեան եւ գեղեցիկ դպրու-թեանց տիտղոսը։ Ունի շատ մը գիտական աշխատութիւններ ։

Ֆիւ Մոնժ բնակած առենս, ուրիշ ա-նկիւն մըն ալ վերապահուած էր ինծի։ ն ծանօթացայ կնոջ մը հետ որ [illegible] /էն 1914էն առաջ երբ 16 տարեկան էր Մկրտիչ անունով հայ իրաւագիտական ուսանողի մը հետ միասին կ'ապրէր, մա-կանունը չէր գիտեր, բայց լուսանկարը ցոյց տուաւ.— Մկրտիչ Զալլակն էր որ Փարիզէն վերադարձին համբաւ շահեցաւ Պոլսոյ մէջ։

Այժմ երթանք Պիլյանքուռ։ Այս ամառ օր մը գացի, հոն վերապրելու համար հին օրերը։ Փոն տը Սեւրի մեթրոյէն դուրս ելլելով Պիլյանքուրի քարափէն յառա-ջացայ Փարիզի ուղղութեամբ եւ 58 թի-ւին առջեւ կանգ առի։ Դրան վրայ կը կարդամ — Իւզին Ռընօ, Պիւրօ տ'Ամպօշ։ 1923 Յունուարին այս դռնէն երեք հոգի ներս կը մտնէին, երկու երիտասարդ եւ կրօնաւոր մը։ Կրօնաւորը մօտենալով գլ-խաւոր պաշտօնեային, երիտասարդները ներկայացուց եւ խնդրեց որ անոնց գործ տայ։ Պաշտօնեան պահ մը մտածելէ ետք ըսաւ — «Քանի որ կ'ըսէք թէ այս մէկը որբ է, գայն պիտի առնեմ, բայց միւսին համար պէտք է դիմէք Պ. Տիւվեռնուայի (պաշտօնէութեան պետը)։ Կրօնաւորը Յովհ. Նալպանտեան վարդապետն էր ե-րիտասարդներէն մին՝ Վազգէն Շուշան-եանը որ ընդունուեցաւ, իսկ միւսը ես. Վարդապետին հետ գացինք տնօրէնին գը-րասենեակը, վարդապետը իր այցետոմսը ներկայացուց, անմիջապէս ներս ընդու-նուեցանք։ Պ. Տիւվէռնուա սեւ պեխերով, թուխ դէմքով բարձրահասակ ազնիւ դի-մագիծով մարդ մըն էր։ Ինծի քանի մը հարցումներ ուղղելէ վերջ թուղթ մը գրեց եւ ներկայացուց դրան պաշտօնեա-յին որ զիս ալ ընդունեց ։

Վերջերս իմացայ թէ Նալպանտեան վարդապետը, (այժմ Պելժիա) իր ութ-սունամեակին առթիւ օրհնութեան գիր մը ստացած էՊապէն, իսկՄանիլի արքեպիս-կոպոսին կողմէ ալ ոսկեայ խաչ մը իբրեւ նուէր։ Զինքը ճանչցած եմ պատմաբան Կ. Պասմաջեանի միջոցաւ ։

Ես միայն տասներք օր աշխատեցայ Ռը-նոյի մէջ եւ քաղաքին մէջ ուրիշ գործ մը գտած ըլլալով, ելայ։ Ուռնանեան հաշուա-կալի պաշտօն մը գտած էր գործարանին մէջ։ Տասնըմէկ ամիս վերջը եւ այս ան-գամ Ուռնանեանի շնորհիւ դարձեալ Ռընօ մտայ եւ այս անգամ մնացի չորս ու կէս տարի ։

Ուրիշ առթիւ՝ Ռընոյի հայկական կեանքի եւ Ֆիւ Նաախոնայի հայկական ճաշարանի մասին.

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՑՈՒԵՐ

●

« Հայրենիք »ի մէջ կը կարդամ ․—

Յովհաննէս է անունս, Ամմանէն եկած եմ. վեց զաւակի տէր, չորսը հոն ծնած, երկուքը հոս՝ Ամերիկա։

Երեքուկէս տարի է հոս եմ. կ'աշխա-տիմ. գոհ եմ գործէս եւ ապրուստէս. խնայած եմ համեստ գումար մը. ինքնա-շարժ մը ունեցայ եւ կ'աշխատիմ սեփա-կան տուն մըն ալ ունենալ։

Բայց, նախ քան այս, յիշեմ թէ Յոր-դանան ծնած եմ, գիւղի մը մէջ, ուր մեզմէ զատ ուրիշ Հայ չէ գտնուած։ Հա-զիւ 15 տարեկան, արդէն արաբախօս էի դարձած։ Հայրս՝ թրքախօս ըլլալուն հայերէն չէր գիտեր. սակայն թունդ հայ-րենասէր էր։ Իր թրքախօսութիւնը բա-ցատրելի էր, իսկ իմ արաբախօսութիւնս՝ օտարութիւն։ Փրկած ըլլալու համար մեզ օտարութենէ, օր մը հաւաքեց բոլորս ու տարաւ Երուսաղէմ ։

Մէկ քանի շաբաթ ետք, առաւօտ մը հայրս իր կիրակնօրեայ հագուստը հա-գաւ, հաւաքեց մեզ ու տարաւ դպրոց․— Հայ դպրոց ։

Երեք օր հազիւ կրցայ դիմանալ ու փա-խայ։ Օտարութիւն էր ամէն ինչ, հայե-րէն չէինք գիտեր, կը ծաղրէին մեզ ու կը հեգնէին.

Հայրս արդար զոտաւ փախուստս։ Պակ-սեցուց տունին հացը եւ վճարեց հայ ու-սուցչին, որպէսզի ամէն գիշեր մեզի գար ու հայերէն դասաւանդէր ։

Տարիէ մը տիրացանք մեր մայրենի լե-զուին, ապա ազգային վարժարան մը-տանք, հայ աշակերտի հաւասար իրա-ւունքով ։

Հազիւ ճաշակած մեր լեզուին քաղցրու-թիւնը անյագօրէն կը լափէինք հայերէն ամէն գիրք ու թերթ, ներկայ կ'ըլլայինք հայկական ամէն ձեռնարկի. անցեալին կորուստը կարծէք շահիլ կ'ուզէինք։ Խա-րոյկը սկսած էր բոցավառիլ, անսահման սէր ու կարօտ՝ դէպի մեր ազգը, մեր մշակոյթը, մեր եկեղեցին։ Եւ այս ոգին առաջնորդեց մեզ մինչեւ Հ. Յ. Դաշ-նակցութեան շարքերը ։

1947ին ծագեցաւ արաբ-իսրայէլեան կռիւը. քանդուեցան մեր բոյները. տու-նով տեղով փոխադրուեցանք Ամման ։

Սպասեցինք մէկ քանի ամիս, մէկ քանի տարի. մեր վերադարձը մնաց երազ ։ Սպառեցան ամէն յոյս ու հաւատք. սպա-ռած էին տան հացն ու քարիւղը. ապար-դիւն անցան մեր ճիգն ու կռիւը։

Օր մըն ալ մենք մեզ գտանք Ամերիկա, ողջ առողջ։ Երեքուկէս տարի ետք, ա-պահոված եմ այլեւս իմ հացն ու պանի-րը, մեղրն ու կարագը, անկաշկանդ կը վայելեմ Ամերիկայի բարիքները ։

Ինչո՞ւ մարդիկ չուզեն, չերազեն Ամե-րիկա գաղթել. ինչո՞ւ տարիներով կարգի չսպասեն «վիզա» ստանալու, վերջապէս ինչո՞ւ չգիտնան տարբերութիւնը Արեւել-քի եւ Արեւմուտքի։

Բայց այժմ սեւ վարագոյր մը կը պա-տէ հոգիս. խղճի խայթ մը կը տանջէ զիս։

Զաւակներս հայերէն կը խօսին այն-պէս, ինչպէս ամերիկացի մը, Ֆրանսացի մը կամ անգլիացի մը պիտի փորձէին հայերէն խօսիլ ու սորվիլ ։

— Տատի, նօ մօր հա՞ց ։

— Տատի, սանտէյը սի - չոր երթա՞նք։

— Մամ, պրէքֆըսթըս էկզ սէնտուիչ չընէ ։

Ախր – վախը օգուտ չունի ...

Ամերիկահայը բազմած է բազկաթո-ռին վրայ, նժարը ձեռքին. հայերէնը, հայութիւնը կը ծախէ լոլիկի գինով...։

«Թէյք իթ իզի». մի ջղայնանար, կը փարժուիս ։

Դուն, մեծ Ամերիկա, ընդունեցիր զիս ծոցիդ մէջ. ապրեցուցիր զիս մեղր ու կարագով։

Առ մեղրն ու կարագը իմ սեղանէս, բայց տուր հայութիւնը իմ զաւակնե-րուս։

Առ վերջին սենթը իմ գրպանէս, փո-խարէն տուր երկու բառ մայրենի լեզ-ուէս։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

●

ՎԱԼԱՆՍ.— Սիրելի Յառաջ, ուրախու-թեամբ կ'արձանագրեմ որ վերջին տար-ուան ընթացքին մեր գաղութը աշխուժա-ցած է ։ Դեկտեմբեր 17ին շաբաթ գիշեր դարձեալ բեմադրուեցաւ Ա. Յ. Երիցեա-նի «Խղճի Ձոհերը» յունական կեանքէ առ-նուած ողբերգութիւնը, ինչպէս «Հնա-րամիտ վարձակալը» կատակերգութիւն մը պոլսական կեանքէ, ղեկավարութեամբ ու անմիջական մասնակցութեամբ Պ. Քէ-փէնէկեանի։ Ներկայ էր մեծ բազմու-թիւն մը։

Այս ազգօգուտ ձեռնարկը կազմակեր-պած էր Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը, նա-խաձեռնութեամբ Տիկին Զարուհի Կրկըր-եանի։ Իր բացման խօսքին մէջ Տիկ. Մա-ղաքեան բացատրեց թէ ներկայացումը սարքուած է ի նպաստ Կ. Խաչի մարդա-սիրական նպատակներուն եւ շնորհակա-լութիւն յայտնեց ներկայ բազմութեան ։ Խաղարկութիւնը անցաւ շատ յաջող ։

Պ. Քէփէնէկեան ժամանակի պատշաճ նիւթ մըն էր ընտրած, իբրեւ օրինակ ե-րիտասարդութեան ։

Բոլոր դերակատարներն ալ յաջողու-թեամբ կատարեցին իրենց դերերը։ Մաս-նաւորապէս գնահատելի էր իրենց յստակ առոգանութիւնը ։

Շատ յաջող էր նաեւ «Հնարամիտ վար-ձակալ» զաւեշտը։ Շնորհակալութիւն Պ. Քէփէնէկեանին ու իր խումբին անդամ-ներուն որոնք սիրայօժար այդ օրը տրա-մադրեցին Ֆ. Կ. Խաչի ազգօգուտ ձեռ-նարկին։ Ապրին նաեւ Կապ. Խաչուհի-ները, որոնք յանձն առին ամէն յոգնու-թիւն ձեռնարկին յաջողութեան համար ։ Նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք ։ Կապ. Խաչի վարչութիւնը գեղեցիկ ծաղ-կեփունջ մը նուիրեց Պ. Քէփէնէկեանի։ Ներկայացումը վերջացաւ կէս գիշերին ։

ԱՇՈՏ Ա.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Թեմի հինգ շրջաններուն մէջ Դեկտ. 11ին տեղի ունեցաւ Ազգ. Գաւառ. Ժողովի լրացուցիչ ընտրութիւն-ները։ Բոլոր շրջաններուն մէջ ժողովուրդը մեծ համեմատութեամբ եւ կատարեալ կարգապահութեամբ մասնակցեցաւ ընտ-րութեանց ։ Ընտրուած են.— Ս. Նշան-Մազրա — Ալէյ միացեալշրջանէն ճար-տարապետ Խաչով Երամեան։ Էշրէֆիէ — Հայկաշէն — Ռըմէյլ Արամ Ամասեան ։ Քարանթինա-Նոր Հաճըն շրջանէն Տոքթ. Խաչով Գրիգորեան։ Այնճարէն՝ Բիւ-զանդ Թիւթիւնճեան ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (100)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Պատերազմը երկարաձգուելուն հե-տեւանքով, Թալէաթ փաշայի դահլիճի անդամներուն միջեւ համերաշխութիւնը խանգարուած էր։ Օրինակ, Էնվէր փաշա հաւատացած էր թէ Սուրիոյ ճակատին զին-ուորական ուժը կ'ամրապնդէ եւ խոստա-ցած է, Օգոստ.ին ընդհանուր յարձակո-ղականի անցնիլ։Ես իմ քաղած տեղեկու-թիւններուս վրայ յենլով՝ ըսի թէ այս հաւաստումները հիմ չունէին։ Էնվէր փա-շա պայուսակէն յատակագիծներ հանեց եւ զինուորական համախմբութեան կէտե-րը ցոյց տուաւ եւ պնդեց թէ բաւականա-չափ զինուորական ուժ ունինք հոն։ Մաս-նագէտ չէի, լռեցի։ Ատեն անցաւ, խոս-տումները չիրականացան, յարձակողա-կանը տեղի չունեցաւ, պատճառը հաք-ուցի Էնվէր փաշայի, ըսաւ թէ թշնամին զօրացած է, բայց մեր պաշտպանողական ուժն ալ զօրաւոր է։ Դարձեալ սպասեցինք եւ երբ գործը աննպաստ արդիւնք տուաւ, իմ նախորդ առարկութիւնս իրաւացի նը-կատուեցաւ եւ միւս ընկերներն ալ վեր-ցուցին Էնվէր փաշայի հանդէպ իրենց ու-նեցած վստահութիւնը։ Այն Էնվէր փա-շայէն, որ ամէնէն ազդեցիկ մարդն էր եւ վերին հրամանատարի դիրքին մէջ կը գտնուէր։ Պարենաւորման գործերը եւ Սուրիոյ պարտութիւնները կացութիւնը վատթարացուցին։ Դահլիճին անդամնե-րը իրենց հրաժարականները պատրաս-տած էին, բայց Թալէաթ փաշայի կառա-վարութիւնը ձեւափոխութեամբ մը կըր-նար մնալ իր պաշտօնին վրայ։ Իթթիհա-տի կեդրոնին մէջ այս պարագաները խնդ-րոյ առարկայ չեղան, որովհետեւ կու-սակցութեան ազդեցիկ անդամները դահլի-ճին մէջ կը գտնուէին

Դահլիճին հրաժարման պատճառները Թալէաթ փաշա Վահտէտտինի հաղորդեց, ան ալ դահլիճին կազմութիւնը յանձնեց Թէվֆիք փաշայի, որ ձեռնթափ եղաւ։ Ի վերջոյ Իզզէթ փաշա կազմեց դահլիճը եւ ձեռնարկուեցաւ զինադադարի բանակ-ցութիւններուն։ Թալէաթ փաշա կ'ըսէր թէ պիտի փախչի, որպէսզի չյանձնուի Անգլիացիներուն։ Եւ փախուստ տուաւ։

Ահմէտ Նեսիմի պէյ ամէնէն վերջ լրա-ցուցիչ բացատրութիւններ տուաւ Գարա Քէմալի, Շիւքրիւի, Ճանպոլաթի եւ այլ անձերու հետ իր ունեցած յարաբերու-թեանց մասին։

Երկրորդ նիստին հարցաքննուեցաւ Հիւսէյին Ջահէ Ալի պէյ, որ Բագու ծը-նած, Թիֆլիս ուսած եւ զինուորական բժշկական վարժարանը աւարտելով, Իթ-թիհատի ընդհ. ժողովին անդամակցած էր։ Ամբաստանեալը հետեւեալ յայտարա-րութիւնները ըրաւ դատարանին առջեւ.

— Պատերազմի միջոցին կուսակցու-թեան ընդհ. ժողովը գումարուեցաւ Հիւ-սէյին Ճահիտ պէյի առաջարկով։ Ճահիտ պէյ կուսակից էր պատերազմի։ Ճիշդ է որ Մէսաուտ խան, Գարա Քէմալ պէյի գրասենեակին մէջ որոշեցինք Իթթիհա-տը ջնջել։

Նախագահ.— Որո՞նք ներկայ էին Մէ-սաուտ խանի խորհրդակցութիւններուն, ծածկելիք բան չմնաց, ամբողջ աշխարհի առջեւ խաղք ու խայտառակ եղաք։ Գարա Քէմալի օճախը այլեւս մարեցաւ, վարչա-կան ժողովի անդամակցութիւն եւայլն չմնաց, ինչ որ գիտես՝ ըսէ։

— Ձեմ յիշեր, քանի հոգի կայինք Մէ-սաուտ խան։ Իթթիհատի ջնջման համար շատ մը խօսքեր եղան, կարգ մը ընկերներ գիտեն տուին թէ մենք երդուեալներ ենք, ինչպէս կրնանք դրժել մեր երդումը։ Մենք ուխտ ըրած ենք յաւաջդիմութեան համար, Իթթիհատ վէ Թէրաքքըի նշանա-բանը այս է, ըսինք, պէտք է ձեւ մը խոր-հինք։ Հալք կուսակցութեան մէջ կրնա-յինք մտնել։

Նախագահ.— Այո՛, գիտեմ, դուք ա-մէն կաղապարի մէջ կրնաք մտնել, լաւ կը ճանչնամ ձեզ։ Ի՞նչ գիտես սա 9 յօդ-ուածէ բաղկացած գաղտնի ծրագրի մա-սին։

— Իրաւ որ, բան մը չեմ գիտեր։

— Ի՞նչպէս չես գիտեր։

— Յիշողութիւնս չափազանց տկարա-ցած է։

Իր դատավարութեան ընթացքին Էյուպ Սապրի պէյ բացատրութիւններ տուաւ մասնաւորաբար Էնվէր փաշայի ծրագիր-ներուն եւ կատարած ձեռնարկներուն մա-սին։ Նախագահը հարցուց թէ առաջին Ազգ. Ժողովին ցրուումէն վերջ, ինչ պայմաններու տակ ուզեցին Իթթիհատը վերակազմել Իսթանպուլի մէջ եւ որոնց մասնակցութեամբ։

— Ժողովները Ճավիտ պէյի տան մէջ գումարուեցան, պատասխանեց։ Օր մը ճաշարանը հանդիպեցայ Գարա Քեմալ պէյի ։

(Շար.)

Այդ ցանկէն կրնայ ջնջել իր ուզած անունները, կրնայ ուրիշ ցանկի մը անունները դնել անոնց տեղ։ Եթէ կ'ուզէ նախընտրութիւն տալ որոշ թեկնածուներու, պէտք է խաչ մը դնէ անունին քով։

4.— Քուէթուղթը չեղեալ կը համարուի, հետեւեալ պարագաներուն մէջ.—

Ա) Եթէ աւելցնէ անուն մը կամ անուններ, որոնք որեւէ ցանկի վրայ չկան, այսինքն թեկնածու չեն։

Բ) Եթէ որեւէ բան գրէ քուէթուղթին վրայ։

Գ) Եթէ իր նշանակած անուններու թիւը աւելի շատ ըլլայ քան շրջանին ընտրուելիք երեսփոխաններու թիւը, (օրինակ եթէ շրջանը ինը աթոռ ունի եւ գրուած է 11 աթոռ)։

5.— Կրնաք նաեւ ճերմակ թուղթի մը վրայ պատրաստել ձեր ցանկը։

6.— Քուէարկութեան գրասենեակները բաց են երկուշաբթի ամբողջ Ֆրանսայի մէջ ժամը 8էն 18։ Կարգ մը նահանգներու մէջ (Սէն եւ Սէն է Ուազ) մինչեւ 19, Մարսէյլ՝ մինչեւ ժամը 20։

Այս առթիւ նորէն կը յիշեցնենք մեր ազգակիցներուն թէ ներելի չէ ձեռնպահ մնալ։ Անշուշտ պիտի նախընտրեն իրենց քուէները կեդրոնացնել հանրապետական, ընկերվարական ցանկերու վրայ։

"ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ,, ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑԻՆ

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը Դեկտեմբեր 28ին միաձայնութեամբ վաւերացուց 1956ի նախահաշիւը, որ կը ներկայացնէ հետեւեալ պատկերը. Մուտք 592.761.156.000 ռուբլի, ելք 569.634972.000։ Ուրեմն հասոյթի առաւելութիւն 23.126.194.000 ռուբլի։ Խորհուրդը վաւերացուց նաեւ անցեալ Փետրուարի նըստաշրջանէն ի վեր հրատարակուած հրամանագիրները։ Յետոյ որոշեց արձակել Գերագոյն Ատեանի անդամներէն երկուքը, Սուսլին եւ Սուխոին, որոնց յաջոդեցին Կոստրոմին եւ Կրիչին։ Ընդունուեցաւ Ազգութեանց Խորհուրդին մէկ բանաձեւը որ կը շնորհաւորէ Նոււոսլաւիոյ վարիչները, շեշտելով թէ անոնք տեղի չտուին արեւմտ. ճակատին միանալու փորձութեան, երբ յարաբերութիւնները խզուած էին Խ. Միութեան հետ։ Երկու երկիրներուն յարաբերութեանց կանոնաւորումը կը համարուի «դրական ազդակ մը Պալքաններու կացութեան եւ ընդհանուր խաղաղութեան համար»։ Ուկրայնայի երեսփոխաններէն մին յայտարարեց թէ Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի վերջին ճամբորդութիւնը սարսեց ամբողջ աշխարհը։ Գերագոյն Խորհուրդը երէկ լսեց անոնց մանրամասն զեկուցումը։

Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ ճամբուած է Ուզպէկիստանի կեդր. կոմիտէին Ա. քարտուղարը, Ամին Նիազով, որուն յաջորդեց վարչապետը։ Ուզբեկիստան Խ. Միութեան չորրորդ ամենամեծ հանրապետութիւնն է բնակչութեամբ։ Կը գտնուի Աֆղանիստանի սահմանին վրայ որուն Խայպարի կիրճը Թուսխան կը կապէ Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի հետ։ Բամպակի արտադրութեան մեծ կեդրոն մըն է։ Բուլկանին եւ Խրուշչեւ վերջերս այցելեցին մայրաքաղաքը, Թաշքէնդ եւ այս առթիւ քննադատեցին կոլխոզներու վարչութիւնը։ Խրուշչեւ կ'ըսէր այն ատեն. — «Ձի բաւեր կոլխոզ մը այցելել եւ կրակոտ ճառ մը խօսիլ»։

× Գերագոյն Ատեանի պաշտօնանկ անդամներէն Սուխոին կը մասնակցէր այն դատարանին որ մահուան դատապարտեց Բերիան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻԱՑԻ կը հեռագրեն թէ անծանօթներ հրկիզեցին կարգ մը ագարակներ։

ՄԱՐՈՔԻ ըմբոստները նոր արշաւանք մը կը կազմակերպեն լեռնային շրջանին մէջ, հազար ռազմիկներով։

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց երկու «անգլիացի լրտեսներ», ուրիշներ ալ 8 տարիէն մինչեւ ցկեանս բանտարկութեան։

«ԹԱՔՍԻ»ՆԵՐԸ պիտի չբանին Յունուար 2ին, ընտրութեանց առթիւ։

ՍԹԱՏ ԴԸ ՐԷՆՍը չորեքշաբթի օր Փեշտայի մէջ 4–4ով հաւասար մնաց Հունգարական Վօրօս Լաւօքոյի հետ։ Այս ձեւով Ֆրանսական խումբը կրնայ մասնակցիլ եւրոպական բաժակի ոտնի-փինալներուն։ Առաջին կիսախաղին Ֆրանսացիները կը յաղթէին մէկի դէմ երեքով։ Ներկայ էին 40.000 հոգի։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերներ Ցոլիկ եւ Պետրոս Եղիազարեաններուն, իրենց հօրաքրոջ՝ ԳՈՀԱՐ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ։

Նոյն տխուր առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ Փարիզի Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբը, ընկերներ Պետրոսի եւ Ցոլիկի։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հայաստան» ամսագրին նոր շրջանի (1956) առաջին թիւը, ճոխ բովանդակութեամբ։

Բաժնեգին՝ Ֆրանսա, տարեկան 450 ֆրանք։ Արտասահման՝ 500 ֆր.։ Դիմել Գրիգոր Փափազեանի՝

Rue Martial Boudet, Chaville (S.O.)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԱՄԱՆՈՐԻ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ

ՆԻՍ.— Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ, Այս կիրակի, Նոր տարի, առաւօտ, ընկերք ժամերգութեան ժամը 9, Ս. Պատարագ ժամը 10.30։

7 Յունուար, Շաբաթ, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9ին, Երեկոյ Ճրագալոյց ժամը 3.30ին, Ս. պատարագ 4.30ին։

ՊՕՄՈՆ.— Այս Կիրակի, Կաղանդ, Տարեմուտ 1956 Թուականին Քրիստոսի։ Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8ին, Գոհաբանական Ս. Պատարագ 10ին։

ՊՈՒԼՎԱՐ – OSSO Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

1 Յունուար Կիրակի, Ամանորի պաշտամունք։

Սկիզբ ժամերգութեան 8.30։

Ս. Պատարագի 10։

7 Յունուար Շաբաթ, Ճրագալոյց Ս Ծնունդի։

Սկիզբ ժամերգութեան երեկոյ ժամը 4։

Ս. Պատարագ ժամը 5։

8. Յունուար Կիրակի, Ս. Ծնունդ։

Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ժամը 8ին։

Ս. պատարագ, ժամը 10ին։

■

Ս. ԽԱՉ

Ս. ԽԱՉ.— Այս կիրակի, ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ։

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ պարանցիկ հաւաքոյթ մը, կազմակերպուած Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ։

Կիրակի 8 Յունուար ժամը 3էն 10, Ազգ. տան Թատերասրահը։ Ջերմութիւնը ապահովուած է։

Կը հրաւիրենք բոլոր անդամները եւ համակիրները։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԱՅԹԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ (վէպ)։ Գրեց՝ Ատրինէ Տատրեան։ Հրատարակութիւն «Պարտէզ»ի, թիւ 25։ Գին 500 ղրուշ։

Հասցէ՝

— B. P. 3. Shishli. Istanboul (Turquie)

IMPRIMERIE ARAXES 46, Rue Richer. Paris

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու կողմէ, Յունուար 2ին, ժամը ճիշդ 14ին։

Սոսիէթէ Սավանթ թատերասրահին մէջ, 8 ռիւ Տանթօն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Շարժանկար։ Կաղանդ Պապա։

Մանուկներու Օրուան առթիւ Ֆ. Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը վարձած է օթօքար մը դպրոցի աշակերտներուն փոխադրութեան համար։

Օթօքարը կը մեկնի ժամը 1— 1.15ին Փուէնթ տը Շաւիլէն։ Աշակերտներուն համար երթևդարձը ձրի է, իսկ անոնց ընկերացող մեծերուն համար 200 ֆրանք որոշուած է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Կարապետ Եսայեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ կնոջ, զաւկին ու ազգականին

ՏԻԿԻՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԵՍԱՅԵԱՆի
(Ծնեալ Յակոբովիչ)

յիշատակին, իր մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները.

■

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Պ. Մկրտիչ Աւետիքեան եւ զաւակը Յովհաննէս, Այրի Տիկին Վարդուհի Աւետիքեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Նալպանտեան, զաւակները եւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ, մօր, հարսին, զաւկին եւ քրոջ, ողբացեալ

ԾՆՈՒՆԴ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆի
(Ծնեալ Նալպանտեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պրիւսէլէն Անդրանիկ Ղազարեան-Սեդրակեան կը փնտռէ իր երկու եղբայրները Յակոբ եւ Արամ Սեդրակեաններ, որոնք 1941–42ին զինուոր եղած են Խ. Միութեան բանակին մէջ եւ Հայաստան չեն վերադարձած։ Որեւէ պաշտօնական տեղեկութիւն ստացուած չըլլալով իրենց կացութեան մասին, կը խնդրուի հաղորդել իրենց եղբօր «Յառաջ»ի միջոցաւ։ Ջերմապէս կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն, մասնաւորապէս «Հայրենիք»էն արտատպել։

ՄԱՐՍԷՅԼ
ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Նոր Տարուան առթիւ ճաշ մը կազմակերպած է իր անդամներուն եւ համակիրներուն համար այս շաբաթ գիշեր Բարեգործականի սրահը՝

19A Rue Venture

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, արձանագրուիլ շուտով Պ. Արամ Շէխիկեանի մօտ՝

Pharmacie CENTRALE
1, Bd. d'Athènes, Tél: Co. 33-80

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ ԵՒ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Օր. Լուսին Նազաշեանի եւ Պ. Կարապետ Գուլումեանի ամուսնութեան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Միհրան Նազաշեան հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ հեռագրով շնորհաւորեցին եւ հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.—

Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդին 1000 Ֆր., Ֆ. Կ. Խաչի Սէն-Լուի մասնաճիւղին 1000 Ֆր., Հայ Արենուշներու 1000 Ֆր., «Հայ-Բոյժ»ին 1000 Ֆր., «Յառաջ»ի բարգաւաճման 1000 Ֆր.։

ԵՐԲ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉԷՔ ԿԱՐԴԱՑԱԾ
ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

Սակաւաթիւ օրինակներ կան միայն

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐԻ

երկու վէպերէն՝

«ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ» ԵՒ
« ՅԱՐԱԼԷԶՆԵՐՈՒ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ»

Երկու հատորը միասին 1500 Ֆր.։ Դիմել՝ «Յառաջ»ի։

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ
ՆՈՒԷՐԻ ՅԱՐՄԱՐ ԳՐՔԵՐ
ԵՒ ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, 1956, պատկ. 1200 ֆրանք։

ՆՈՐ ՔՆԱՐ ձայնագր. երգարան, լաթակազմ, 1650 ֆրանք։

ԱՆԳԼ. ՀԱՅ. ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱՌԱՐԱՆ., Յ. Չագմագճեան, նոր տպ. 1955, լաթակազմ, 4000 ֆրանք։

ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Վ. Պալաքեան, լաթակազմ 1000 ֆրանք։

ՍԻԱՄԱՆԹՕ ամբողջ. գործեր, նոր տպ. 1500 ֆրանք։

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ, Վերյիշումներ, 1250 ֆրանք։

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ, Համաստեղ, 2 հատոր, կազմ. 4000 ֆրանք։

ԳԻՒՂԸ, Համաստեղ, Պէյրութ, 1955, 700 ֆրանք։

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐ, Վ. Հիւկօ, 3 հատոր, Պէյրութ, 1500 ֆրանք։

ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ, Սենքեւիչ, 2 հատոր, 1400 ֆրանք։

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Ա. Իսահակեան, 350 ֆրանք։

ՁՐՈՅՑ, Կ. Փոլատեան, Գահիրէ, 400 ֆրանք։

ՎԵՐԱԴԱՐՁ, Կ. Փոլատեան, 1955, 500 ֆրանք։

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, նոր տպ. 300 ֆրանք։

ԳԱԶԱՆԸ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԸ ԿՈՒԶԷ, Տիրազան, 600 ֆրանք։

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ՄԱՐԴԻԿ, Ա. Ծառուկեան, Պէյրութ, 1955, 700 Ֆր։

ՅՈՒՇԵՐ ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԷՆ, Ս. Տէօվլէթեան, Փարիզ, 1954, 500 ֆրանք։

Դիմել՝

Librairie H. SAMUELIAN, 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e. C.C.P. 1278—35.

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ — HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 31 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — SAMEDI 31 DECEMBRE 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7866 31e ANNÉE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3277

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ

Ժ.— ԵՐԵՒԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Սեպտ. 30ի ընտրութենէն ի վեր, որով Ամեն. Հայոց կաթողիկոսութեան Աթոռը բարձրացաւ Վազգէն Ա., ոչ մէկ նորութիւն այդ շրջանակէն :

Երէկ ստացանք «Էջմիածին» ամսագրին 1955 Հոկտեմբեր–Նոյեմբերի թիւը, որ ամբողջովին նուիրուած է կաթողիկոսական ընտրութեան մանրամասնութեանց :

Ուրեմն բացառիկ թիւ մը, որ կը բաղկանայ 124 էջերէ, զարդարուած՝ բազմաթիւ լուսանկարներով :

Տակաւին չէ հրատարակուած կաթողիկոսական առաջին կոնդակը :

«Էջմիածին» իր խմբագրականին մէջ մասնաւորապէս կը յիշէ Վազգէն Ա.ի ողջոյնի խօսքը՝ եկեղեցական ժողովին մէջ.

— «Մեր ուժը, մեր փրկութիւնը մեր միութեան մէջ է: Այս վէմին վրայ կանգնած ենք Մենք եւ պիտի չշարժինք: Եւ պիտի յաջողինք Մեր եկեղեցանուէր ու հայրենանուէր գործին մէջ, զի Աստուած ընդ մեզ է»:

Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութիւնը, որ պիտի կատարուի յառաջիկայ Փետր. 14ին, անշուշտ պիտի ամրապնդէ այդ միութիւնը, պայմանաւ որ թիւրիմացութիւններ չծագին արտաքին միջամտութիւններով: Որքան զօրաւոր եւ անկախ ըլլայ բարոյական կապը, այնքան կ'ամրապնդուի միութիւնը :

Գաղտնիք չէ որ Երեւան մասնաւոր ծրագրի մը կը հետեւի, սահմանափակ ասպարէզի մը վրայ պահելով իր կապ-ը՝ Հայկական Սփիւռքին հետ :

Այդ կապերէն մէկն է «Կուլտուրական»ը, որ մասնաւոր ընկերակցութիւն մըն է, շատ նեղ իրաւասութիւններով: Միւսը՝ Էջմիածինը :

Առաջինը ունի քարոզչական ամսագիր մը, «Սովետական Հայաստան», իսկ «Էջմիածին»էն կ'իմանանք թէ պաշտօնաթերթին տպագրուած 3000 օրինակին հազարը կը ղրկուի արտասահման (եւ կը բաժնուի առաջնորդարաններու միջոցաւ):

Երկուքն ալ չեն համապատասխաներ իրականութեան պահանջներուն, իսկ Ռատիօ – Երեւանը լաւ կը լսուի միայն Միջին Արեւելքի մէջ :

Անցեալ տարուան ընթացքին նոր ձեռնարկ մը եւս կատարուեցաւ,— Հայաստանեան գիրքերու արտածում դէպի հայկական գաղութները, շատ նպաստաւոր պայմաններով:

Թուղթը եւ տպագրութիւնն ալ բարեփոխուած են, բաղդատելով նախընթաց հրատարակութեանց հետ: Բայց յետադիմական եւ հակակրօնական ուղղութիւնը եւ «հասարակական» գիրքերու թիմոյ օտարաբանութիւնները խափանէ միտք եւ սրտին կը պղտորեն :

Հայաստանեան մամուլը կը շարունակէ բացարձակ լռութիւն պահել մեր ազգային – քաղաքական պահանջներու մասին: Վարիչներն ալ եթէ առիթուվ բառ մը արտասանեն, պիտի կրկնեն ինչ որ կը լսեն Մոսկուայէն :

Այսպէս էր որ, տարուան ընթացքին Հայաստանի նախագահն ալ, քաղաքացի Առուշանեան, յայտարարեց թէ կ'ուզեն բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել Հարեւան Թուրքիոյ հետ :

Ուրիշ որեւէ արձագանգ արտասահմանի ցիրուցան բազմութեանց վիճակի եւ գործունէութեան մասին՝ վերապահուած է միայն «Էջմիածին» ամսագրին. պայմանաւ որ արտայայտութիւնները կատարէ «յառաջդիմական» թերթերէ :

Կարճ, — Հայաստանի ժողովուրդը որ եւ է վաւերական եւ իրական տեղեկութիւն չունի աւելի քան մէկ միլիոն տարագիրներու կեանքին կամ բաղձանքներէն, եթէ յաճախապէս յօրինուած կամ աղճատուած քնարեր ցնդաբանութիւններ չհերեւան, պարբերաբար : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ՅԱՂԹԷ ...

Երկու օր մնացած է երեսփ. ընտրութեանց համար եւ բանկէտներ վաւերակութիւն կը կատարեն, ընդհանուր ժխորին մէջ: Կացութիւնը անորոշ է անոր համար որ 1.200.000 նոր ընտրողներ կան այս անգամ, երիտասարդներ եւ կիներ: Վաղը, կիրակի, ժամը 24ին կը վերջանայ ընտրական պայքարը: Բոլոր հոսանքներուն ղեկերը ասպարէզ նետուած են եւ պերճախօսութեան հեղեղներ կը թափեն, կարելի եղածին չափ շատ քուէներ շահելու համար :

Կը հաստատուի թէ կիները մեծամասնութիւն կը կազմեն, իբրեւ ընտրող, (54 առ հարիւր): Խնդիր է թէ որքանը պիտի մասնակցին: Անցեալ անգամ (1951) կիներու 25 առ հարիւրը չէր մասնակցած քուէարկութեան: Կարծողներ կան թէ քուէարկու կիներէն շատերը իրենց ամուսիններուն պիտի հետեւին 2/3 համեմատութեամբ. թէեւ չար լեզուներ գիտել կուտան թէ գաղտնիքը առանձնարանին մէջ կը պարզուի, երբ քուէները ձգուին: Կին թեկնածուներն ալ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն :

Մասնաւորապէս բուռն պայքար մը կը մղէ համայնավար կուսակցութիւնը, որ լարած է իր բոլոր ուժերը, մինակ մնացած ըլլալով : Իր ընդհ. քարտուղարը, Ժագ Տիւքլօ խանդավառ կոչ մը ուղղեց առջի օր, հրաւիրելով քուէները տալ համայնավար կուսակցութեան, «նոր ժող. վրդական ճակատի մը ճամբան հարթելու համար»: Այս առթիւ ցաւ յայտնեց որ ընկերվարական վարիչները եւ Մենտէս Ֆրանս մերժեցին միացեալ ճակատ կազմել եւ զայրն միացան յետադիմականներուն :

Պայքարի գլխաւոր նշանախօսքերէն մէկըն ալ միացեալ Եւրոպայի ծրագիրն է : Ժողովրդական Շարժումի Փարիզի ներկայացուցիչը առջի օր շօշափելով այս հարցը, պաշտպանեց Ռ. Միութեան հետ գործակցելու տեսակէտը, բայց գիտել տուաւ.— «Բանակցիլ, այո՛, սակայն երբեք տեսա՞ծ էք որ գայլը հաւանի բանակցիլ գառնուկին հետ»: Այս առթիւ յիշեց Չըրչիլի մէկ խօսքը.— «Ռուսիան խոշոր կենդանի մըն է. պէտք է նոյնքան խոշոր ըլլալ, որպէսզի կարենաք խօսիլ անոր հետ: Եղբայրացութիւն՝ պահել եւ զօրացնել մեր զինակցութիւնները»:

× Տեղական թերթի մը մէջ շարժանկար մը հրատարակուած էր որ կը ներկայացնէր Ֆրանսայի ռազմիկան զինուորի մը կատաղութիւնը ալժերիացի ահաբեկիչի մը վրայ: Այս հրատարակութիւնը մեծ զայրոյթ պատճառեց պաշտօնական եւ լրագրական շրջանակներու մէջ, իբրեւ չահագործում ընտրական պայքարի: Վարչապետը դատութեամբ գիտել տըւաւ թէ Ֆրանսական թերթ մը «անարժան արարք մը կը կատարէ, կորսնցնելով ազգային շահու տարրական զիտակցութիւնը»: Ալժերիոյ կուսակալն ալ իր զայրոյթը յայտնեց, իսկ ազգային պաշտպանութեան եւ ներքին գործերու նախարարութիւնները ճշդումներ հրատարակեցին : Անկախներու ազգ. կեդրոնն ալ զեկոյց մը հրատարակելով, կ'ըսէ թէ «Պ. Մենտէս Ֆրանս կը համարձակի իր թերթին մէջ վերսկսիլ պայքար մը՝ ձեւակերպուած այն բառերով զորս կը գործածէին համայնավարները Հնդկաչինի պատերազմին առեն»:

× Տօնական բարեմաղթութեանց առթիւ ունկնդրութեան ընդունելով օտար դեսպանները, Հանրապետութեան նախագահը յոյս յայտնեց թէ «խաղաղութիւնը վերջապէս պիտի տիրապետէ, հակառակ այնքան դժուարութեանց»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

« ՀԱՅ ԳՐՔԻ ՕՐ »

Դեկտ. 26ին Հայ Գրքի ցուցահանդէս մը բացուած է Գահիրէ, Նաւասարդ սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ « Յուսաբեր »ի վարչութեան :

Պիտի տեւէ մինչեւ Յունուար 6:

Առաջին ձեռնարկ մը կատարուած էր 1942 հոկտեմբերին, Ազգ. Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ:

Այս առթիւ «Յուսաբեր»ի բաժնեկամներէն մին պատմեր է.

— «Ազգականներէս մէկը ամուսնացաւ վերջերս: Ես, իբրեւ հայ գրքի բարեկամ, փառակազմ գիրք մը նուիրեցի նորապսակ ամոլին, բաւական սուղնոց, մանաւանդ արժէքաւոր գիրք մը: Ամուսնութենէն առաջ եւ ետքը, սեղանի մը վրայ ցուցադրուած էին բոլոր նուէրները, — գաւաթ, պնակ, սան, ծաղկաման, զարդեղէններ եւայլն: Իմ նուիրած գիրքս մէջտեղ չկար. թերեւս անկիւն մը նետուած էր, ա՛լ անգամ մըն ալ ձեռք չառնուելու պայմանով ...»:

Պատմութիւնը այնքան պերճախօս է որ, մեկնութեան չի կարօտիր :

Եթէ Եգիպտոսի մէջ հայերէն գիրքը մէջտեղէն վերցուած եւ անկիւն մը նետուած են, այստեղ կրնան ծախսած կամ աղքատ, անտէր «գաղթական»ի մը յանձնուած ըլլալ :

Կը վայլէ՞ հայերէն գիրք մը դնել հարսանեկան սեղանին վրայ, «քրիստալ» բաժակներու կամ ոսկեզօծ պնակներու քով:

Եւ յետոյ, նորապսակ հարսն ու փեսան ի՞նչ պիտի ընեն հայերէն գիրքը, երբ ֆրանսերէն կամ անգլերէն *ռոմաններ* կան, սիրային արկածներով եւ մէկը միւսէն շողշողուն ամուսնալուծումներով ...

Վերջին աշխարհամարտի ընթացքին, երբ ամէն բան տպրանքի վերածուած էր եւ նոր հարուստները կալուած կամ կարասի կը գնէին, ազնուական տիկին մը գրատուն մտնելով, քանի մը փառակազմ գիրքեր կ'ուզէ :

— Ո՞ր հեղինակին գիրքերը կ'ուզէիք, Տիկին, կը հարցնէ գրավաճառը :

Տիկինը.— Կարեւորութիւն չունի: Մեր հիւրանոցին մէջ մատենադարան մը ունինք, մէկ աչքին վրայ քանի սանթիմեթրի բաց մը կայ, քանի մը կազմուած հատորներ կ'ուզեմ, ցցելու եւ միւս գիրքերու շարքին յարմարցնելու համար..

Չեմ գիտեր թէ ի՛նչպէս պիտի վերջանայ *«Յուսաբեր»*ի կազմակերպած «Գրահանդէս»ը:

Սրտանց յաջողութիւն կը մաղթեմ, կաղանդ օրով:

Անոնք որ աւանդական «օխտը բախի»ն պիտի կոծեն, թերեւս յիշեն թէ իրենց հայրերը ոչ միայն գրադարան ունէին, այլեւ շարունակ նոր գիրքեր կը գնէին կամ կը նուիրէին, որպէսզի ժամանակէն ետ չմնան :

Փարիզն ալ չի՞ կրնար Գրքի ցուցահանդէս մը սարքել Ազգ. Տան կամ Նուպարեան Մատենադարանին մէջ, գանէհին ու նոր հրատարակութեանց անունները յիշեցնելու համար, ի փառս ազգին...

ՎԱՀԷ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԿԱՐԿՈՒՏԸ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԴԷՄ

ԿԸ ԶԱՂՔԷ, ԿԸ ԾԱՂՐԷ ԵՒ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ, ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԱՌՋԵՒ.— « ՄԻ ԽԱՌՆՈՒԻՔ ՄԵՐ ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ.— ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ ԱՒԵԼԻ ԶԱՓԱՒՈՐ

Ռ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը Դեկտեմբեր 29ին լսեց Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի զեկուցումները, իրենց վերջին ճամբորդութեան մասին :

Զեկուցումներէն վերջը ժողովը փակուեցաւ, միաձայնութեամբ գոհունակութիւն յայտնելով ձեռք բերուած արդիւնքին համար :

Մառէշալ Բուլկանին իր ճառին մէջ ըսաւ թէ 1955ը կարեւոր անկիւնադարձ մը կազմեց միջազգային յարաբերութեանց մեղմացման համար եւ թէ ոչ ոք կրնայ ժխտել որ Ռ. Միութեան ձեռք առած միջոցները պիտի կրնան նպաստել մեր բարեկամական յարաբերութեանց Հնդկաստանի, Բիրմանիոյ եւ Աֆղանիստանի հետ: Այս առթիւ բացատրեց թէ այդ երեք երկիրներուն մէջ կատարուած պտոյտը հաստատեց լենինեան սկզբունքին ճշդութիւնը՝ ընկերային տարբեր դրութեամբ երկիրներու խաղաղ համակեցութեան մասին: Յետոյ համառօտակի պարզեց գաղթատիրութեան պատմութիւնը, պնդելով թէ «գաղթատիրական պետութիւնները փորձեցին եւ միշտ կը փորձեն իբրեւ մշակոյթով եւ տնտեսութեամբ յետամնաց երկիրներ ներկայացնել ասիական ազգերը, մոռնալով որ այդ երկիրներուն պատմութիւնը շատոնց սկսած էր, երբ Եւրոպան դեռ նոր կը մտնէր պատմութեան մէջ»: Յետոյ փառաբանելով Հնդկաստանի հետ հաստատուած բարեկամութիւնը, խստօրէն դատապարտեց գաղթատիրութիւնը եւ յայտարարեց.— «Այսօր մենք վկաներն ենք գաղթատիրական դրութեան անկումին»: Եւ յիշեց Չինաստանի մուտքը ընկերվարութեան ճամբուն վրայ, Հնդկաստանի, Բիրմանիոյ եւ Ինդոնեզիոյ ազգային ազատագրումը :

Եզրակացնելով, մառէշալը յայտարարեց թէ Ռ. Միութիւնը պիտի գործադրէ իրենց ճամբորդութեան առեն կնքուած բոլոր համաձայնութիւնները :

Խրուշչեւ իր ճառին սկսաւ խստօրէն քննադատելով բրիտանական քաղաքականութիւնը Հնդկաստանի մէջ: Ըսաւ թէ շատ սուղի պիտի նստէր, եթէ Անգլիա քաշուած չըլլար այդ երկրէն: «Հնդկաստանի ժողովուրդը պիտի վանտէր զայն ամէն կերպով, ինչպէս Չինացիները վռնտեցին Չանկ Քայ Շէքի հետ»: Յետոյ հերքեց այն կարծիքը թէ Անգլիա քաղաքակրթութիւն պարգեւած է Հնդկաստանի։ «Եղածը աւազակութիւն էր բառին բուն իմաստով: Այդ մասին կը խօսին անոնք որ պարզամիտ են կամ պատմութիւն չեն գիտեր: Այժմ հնդիկ ժողովուրդը հաշուեյարդարի կ'ենթարկէ բրիտանական տիրապետութեան մնացուկները, — չքաւորութիւնը, սովը, տգիտութիւնը եւ անգրագիտութիւնը»:

Միջանկեալ յիշեց թէ իր ակնարկը գաղթատիրութեան կուսակիցներուն դէմ է եւ ոչ թէ Անգլիոյ կամ իր ժողովուրդին: Յետոյ յայտարարեց թէ Ռ. Միութիւնը պիտի աջակցի Ափրիկէի ժողովուրդներուն, որոնք կը պայքարին իրենց անկախութեան համար: «Մենք չենք հանդուրժեր որ ժողովուրդ մը տմարդօրէն շահագործէ ուրիշ ժողովուրդ մը»: Այս առթիւ քննադատեց, նաեւ, Այզընհաուըրի վերջին ծրագիրը, ըսելով թէ օդանաւային զննութիւններ կատարել եւ լուսանկարներ հանել՝ կը նշանակէ լըրտեսութիւն կատարել: «Ռ. Միութիւնը միշտ համաձայն է զինաթափումը դարձե-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅՑ. ԾՆՈՒՆԴԸ ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՕՐԸ

Փարիզի եկեղեցւոյն դիւանատունէն կը տեղեկացնեն թէ կաթող. պատրիարք Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան հրահանգած է Ֆրանսայի բոլոր հայկ. եկեղեցիներու հոգաբարձութեանց, որպէսզի Ծընունդի տօնը ամէն տեղ կատարուի Յունուար 6ին, Ուրբաթ; ի հարկին կարելի է միայն Ջրօրհնէքի արարողութիւնը կրկնել յաջորդ կիրակին: (Այս ուղղութեամբ ճշգեցինք Նիսի եկեղեցւոյ ժամանակացոյցը, Դ. էջ):

ՀԱՄԱՊԱՏԿԵՐ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

●

(Բանաստեղծութիւն, պատմուածքներ, յուշեր)

Գ.

Բաւական դժուար է, եթէ ոչ անկարելի, խորհրդածութեան առարկայ ընել բանաստեղծական հատորները, որոնք լոյս տեսան 1955ի ընթացքին: Դժուարութիւնը այն բանին մէջն է որ բանաստեղծի մը հեղինակաւոր ձայնը կը պակսի, իր նոյնքան հեղինակաւոր երկով: Լոյս տեսած հատորները ծանօթ նիւթերու կրկնութիւնն են: Կարծէք թէ նոր ժամանակներու մէջ չենք ապրիր: Ներշնչումը կը պակսի: Հատորներէ դուրս, զանազան օրաթերթերու եւ պարբերականներու մէջ երեւցող քերթուածները յաճախ աւելի կը խօսին մեր հոգիներուն: Քանակի տեսակէտով ըսելիք չունինք: Որակն է որ կը բացակայի :

Այս փաստին առջեւ մեր օրաթերթերն ու պարբերականները Հայաստանի վաւերական բանաստեղծներէն արտատպումներ կ'ընեն, եւ մեզի կու տան քերթուածներ, որոնք իրենց պարզութեամբ, արուեստով եւ երբեմն խորութեամբ մեր ուշադրութիւնը կը գրաւեն հիմա: Այս երեւոյթը վարակիչ համեմատութիւններ կ'առնէ: Մամուլի մեր ներկայացուցիչները մրցումի ելած են: Կ'արտատպուին ընդարձակ գործեր ալ: Դ. Դեմիրճեանի «Վարդանանքը», «Յուսաբեր» իբրեւ թերթօն կը հրատարակէ: (Նախապէս «Արեւելք»ն ալ հրատարակած էր): Վախտանգ Անանեանի «Որսորդական պատմուածքները» ջերմ ընդունելութեան արժանացան, առանց բացառութեան ըՍփիւռքի բովանդակ մամուլին կողմէ :

Եթէ բանաստեղծութիւնն ու բանաստեղծը, բառին վաւերական իմաստով, բացակայ են մեր օրերուն, վերջին յիսնամեակը ներկայացնող եւ նոյնիսկ երեք քառորդ դար առաջ ապրող ու երկնող բանաստեղծներուն գործերը ի պատուի են: Պետրոս Դուրեանի քերթուածներն ունեցանք երկու տպագրութիւններով: Նախ՝ Երեւանի Պետհրատինը, եւ յետոյ՝ Պէյրութի մէջ լոյս տեսածը: Քանի մը տարի առաջ ալ հատընտիր հատոր մը տուած էր Վենետիկի տպարանը, «Գրական ցոլքեր»ու շարքին մէջ: Երկրորդը Եղիա Տէմիրճիպաշեանի հատորը, նախաձեռնութեամբ «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ» մատենաշարքին, որուն մէջ կը գտնենք Նիրվանայի սիրահար Եղիայէն ընտրուած փունջ մը քերթուածներ :

Աւելի մեզի մօտիկ շրջաններէն քերթուածներու հատընտիրներ ունեցանք Դ. Վարուժանէն, Սիամանթօյէն, Ինտրայի Ներաշխարհը, Ա. Իսահակեանէն (արձակներ ու քերթուածներ), Յ. Թումանեանէն, Մ. Մեծարենցէն, Վ. Թէքէեանէն, Վ. Տէրեանէն (բոլորն ալ Պէյրութ, Սեւան հրատարակչականէն): Ի՞նչ կ'ըսէ այս յիշատակութիւնը: Ցոյց տալու համար, որ մեր դասական դարձած բանաստեղծութիւնը կը խօսի մեր հոգիներուն: Նախընթաց տարիներուն ա՛յսքան առատութիւն չէր տիրեր գրական այս սեռին մէջ: Քանի մը հատորներ չէին փրկեր այս ամայութիւնը :

Պարտաւոր ենք սակայն, յիշել քանի մը գործեր, որոնք տժգոյն արձագանգ մը կը բերեն Սփիւռքի բանաստեղծութենէն: Նուպար Չարխուտեանի «Օրօր դիակներուն համար», Արմալիի «Վահագնաշունչ» եւ Կ. Փոլատեանի «Վերադարձ»ը (Ականատեսի մը յուշերը Տէր Զօրի սարսափներէն): Առաջինն ու վերջինը նոյն նիւթով ծանրաբեռն են: Ոգեկոչում մը մեր տարագրութեան եւ անոր հետ կապուած ահաւոր դէպքերէն: Կ. Փոլատեանինը երկարաշունչ քերթուած մըն է, երբեմն արձակներով ընդհատուած, դէպի կեանք «վերադարձ» մը, յանուն հայկ. մշակոյթին ստեղծագործելու համար: Եթէ հեղինակը կրկնութիւններէ խուսափէր եւ ընտրէր քերթողական կամ արձակի տարազը միայն, իր գիւտերը շատ բան պիտի շահէին :

Արձակ բանաստեղծութեան նուիրուած քանի մը գործեր ալ ունեցանք: Լեւոն Գարմէնի «Բաբելոնեան Տօմար»ը (այս սիւնակներուն մէջ արտայայտուած ենք արդէն այդ գրքին մասին), ինչպէս նաեւ Բիւզանդ Կուանեանի (Չէքիճեան) «Յեն-Թութիւն Սրբազան» հատորը, որ այս տողերը գրուած պահուն իսկ ուշադրութեան կը յանձնուի: Արձակ քերթողութիւնը գրական սեռ մըն է, նուազ պատասխանատու, որուն մէջ ենթական ինքզինքը կաշկանդուած չզգար, եւ ազատ թռիչք կու տայ իր մտածումներուն, զգայութիւններուն եւ յանդուգն մարզանքներուն, ինչպէս նաեւ իր երազներուն և երեւակայութեան: Յիշուած երկու հատորներն ալ հարազատ արտայայտութիւնն են անձնական ենթակայական ապրումներու: Կը թուի թէ երկուքն ալ ըսելիքներ ունին եւ կը հպատակին մտածելու կարգապահութեան: Բիւզանդ Կուանեանի հատորին մէջ բազմաթիւ լարերու կը հանդիպինք: Ներկայ է միշտ տխրութեան լարը, որուն քով կ'երգուին սէրը, սիրոյ ենթական, ինչպէս նաեւ հայրենիքն ու հայ լեզուն :

●

Բանաստեղծութենէն ետք մեր մօտիկն կու գայ վիպական գրականութիւնը: Վէպ չունինք, բայց հարուստ ենք պատմուածքներու հատորներով, ինչպէս յիսուն տարի առաջ, երբ Ա. Արփիարեան, Գ. Զօհրապ, Լ. Բաշալեան, Տ. Կամսարական, Երուխան, յիշելու համար վարպետները գրական այդ սեռին, տիրապետող դէմքերն էին մեր գրականութեան: Հիմա, մանաւանդ 1955 տարուան ընթացքին, ամերիկահայ երեք դէմքեր, Համաստեղ, Արամ Հայկազ եւ Վահէ Հայկ, իրենց տուրքը տուին, պատմուածքներու երեք հատորներով: Համաստեղ «Քաջն Նազար եւ 13 պատմուածքներ»ով, Արամ Հայկազ «Ցեղին Ձայն»ի Բ. հատորով եւ Վահէ Հայկ «Հայրենի ծխան»ի Դ. գիրքով, ամերիկահայ գրականութեան պատնէշին վրայ են (յիշուած վերջին գիրքը չենք տեսած, բայց նախընթաց երեք հատորները մեր գրականութեան մէջ հեղինակին տեղ մը վերապահած են արդէն): Իր նոր հատորին մէջ Համաստեղին ընտանի եւ մեզի սիրելի միջավայրն է դարձեալ, քանի մը նոր նիւթերու մշակումով: «Ցեղին Ձայն»ին արուեստին ու նիւթերուն ծանօթ ենք արդէն, եւ այդ մասին ալ արտայայտուած ենք այս էջերուն մէջ: Խօսած ենք նաեւ Արեգ Տիրացանի «Գազանը Աստուած մը կ'ուզէ» (Իսթանպուլ) եւ Ծատուր Պէրպէրեանի «Խաչին ճամբան» գործերուն մասին :

1955ի գրականութեան վաստակին մաս կը կազմեն նաեւ Ղ. Մելոյեանի ինքնատիպ գործերը «Երբ կ'ապրէինք», «Յուշեր ու պատկերներ», եւ «Գետնին տակէն» թատերախաղը, հրատարակուած Վասպուրականի հերոսամարտին 40ամեակին առթիւ: Մելոյեան տարիներ առաջ պարբերականներու եւ օրաթերթերու մէջ արդէն լոյս տեսած պատմուածքները գիրքերու մէջ ամփոփելու գեղեցիկ մտահոգութեամբ կը ճոխացնէ հեղինակութիւններու իր շարքը :

Այս տողերը վերջացնելու պահուն, Իսթամպուլէն ստացայ վէպ մը, «Մայթերուն վրայ» խորագրով, հեղինակութեամբ Սարգիս Տատրեանի, («Պարտէզ» մանկական ամսագրին): Իսթամպուլահայ գրական շրջանակներուն մէջ ծանօթ անուն մըն է Սարգիս Տատրեան, որ կը վարէ նաեւ մանկական «Պարտէզ» հանդէսին խմբագրութիւնը: Իր գրականութեան հորիզոնը մանկական աշխարհն է, լքուած ու անտեսուած աշխարհ մը: Ուրիշ ատեններ կին գրողներ ունեցած ենք, որոնք աւելի դիւրին փառքերու արժանացած են: Մոռցուած մըն ալ այս, հակառակ իր բազմաթիւ գործերուն: Մանկական վէպերուն անուններն են «Գողցուած աղջիկը», «Աներեւոյթ օդանաւորդները», «Կոյր աղջկան ընկերը», իսկ մանկական թատերգութիւնները կը կոչուին, «Անինի գանձանակը», «Ձկնորսին աղջիկը» եւ «Շուշիին Կաղանդը»: Հետզհետէ հրատարակելի գործերուն մէջէն ալ կան մէկէ աւելի մանկական թատերախաղեր: Եգիպտոսի Ազգ. Հիմնադրամին կողմէ բացուած թատերական մրցումին մասնակցելով, «Ցարդի շիւղեր հոսանքին վրայ» թատերախաղը մրցանակի արժանացած է: «Մայթերուն վրայ» վէպը 1956 տարուան վաստակներէն մէկը նկատելով, կը խոստանամ անդրադառնալ առանձին :

Ուրիշ երկու կարեւոր գործեր եւս, Մինաս Թէօլէօլեանի «Դար մը գրականութիւն» (1850 – 1950) գրականութեան պատմութեան Ա. հատորը (1. Զարթօնքի սերունդ, 1850 – 1885, 2. Իրապաշտ շարժում 1885 – 1900, 3. Գեղապաշտ սերունդ 1900 – 1920) եւ Ա. Ծառուկեանի «Մանկութիւն չունեցող մարդիկ» հատորը, նախապէս տպուած «Նայիրի» ամսագրին մէջ, նիւթը պիտի կազմեն մասնաւոր խորհրդածութիւններու :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ԿԵՆԱ՛ՑԴ...

●

Քանոնինի օրէն իսկ, ոգելից ըմպելին չէր պակսեր Հայոց Աշխարհին :

Այսօր ալ, Կիլիկիայէն մինչեւ Գանտոս, Բիւզանդիոնէն մինչեւ Արարատեան դաշտ, գրեթէ ամէն հայկ. գաւառ ունի իր յատուկ խմիչքը, եւ ունի նաեւ իր խմելու եղանակը, եւ մանաւանդ՝ իր խմելու նպատակը :

Խարբերդցին չի խմեր: Պոլսեցին կը խմէ ուտելու համար: Մշեցին կը խմէ երգելու համար: Տիգրանակերտցին կը խմէ խմելու համար: Իսկ Ռուսահայը կը խմէ պարզապէս բաժակաճառ խօսելու համար:

Ամէն Ռուսահայ ի ծնէ սեղանապետ է, կամ արեւելահայ բարբառով, թամադա: Գողթան երգիչներուն այս արժանընտիր յաջորդներուն ոչ ոք կրնայ մրցիլ «Թամատա»յութեան մարզին մէջ որ այլեւս դարձած է իրենց մենաշնորհը: Արեւելահայոց ամենայետին գիւղերն իսկ՝ տասնեակներով ընտիր «Թամատա»ներ արտադրած են: Կրնամ երեւակայել Հաւլաբարեան ամէն սեղանապետ էր եւ պարտաճանաչութեամբ ու խղճմտօրէն անընդհատ կը նուիրուէր իր կոչումին :

Եթէ չեմ սխալիր սեղանապետութեան առապարէզը իր գագաթնակէտին հասաւ Յովհաննէս Թումանեանով: Այսօր՝ Հայոց մշակութային եւ գեղարուեստական մակարդակը այն չէ ինչ որ էր յիսուն տարի առաջ, բնականաբար, ընդհանուր մեր մտաւորականութիւնը տուժելով, տուժած է նաեւ «Թամատա»յութեան արուեստը :

Ճիշդ է, այսօր հին «Թամատա»ները չեն մնացած, բայց եւ այնպէս, դեռ կը գտնուին բազմաթիւ առաջնակարգ «Թամատա»ներ :

Վերջերս՝ գացած էի Թեհրան. Հայաստան գաղութ մըն է որուն գլխաւոր տարրերն են Պարսկահայեր, Ռուսահայեր եւ Վասպուրականցիներ: Պիտի ջանամ դէշի քանի մը հարուածով նկարագրել ընդհանուր մթնոլորտը ճաշի մը, որուն ներկայ էի :

Փառաւոր եւ անթերի սեղան մը սարքուած էր, որուն շուրջ հաւաքուած էին մէկ երկու Շամախցիներ, քանի մը Դուբէժցիներ եւ Թեհրանցիներ եւ բազմաթիւ Ռուսահայեր: Միաձայնութեամբ՝ սեղանապետ նշանակուեցաւ տոքթոր պրոֆէսոր Սահակեան: Տարիներ առաջ Գուխարայի էմիրին բժիշկը եղած էր: Յաղթանդամ, փառահեղ անձնաւորութիւն մըն էր: Տպաւորիչ դիմագիծ ունէր: Բազէի աչքեր, արծուաքիթ, եւ Նափոլէոն Գ.ի նըման պեխ մօրուք: Առանց ծպտուելու կրնար Սվենկալիի դերը խաղալ, իսկ ձայնը... կարծես անդունդներէն կու գար, այնքան բամբ էր, թանձր եւ թրթռուն: Անմրցելի կ'ըլլար միջազգային բեմին վրայ իբրեւ Համլէթի հօր ուրուականին ձայնը :

Ինչ եւ իցէ՝ ճաշը սկսաւ, կամ աւելի ճիշդը, հանդէսը բացաւ «Թամատա»ն հակիրճ եւ նպատակայարմար ուղերձով մը :

Յետոյ Թամատան առաջարկեց որ նախ խմուի իր կենացը :

Օրուան հերոսը անարժանաբար ես էի, ուստի՝ անմիջապէս յաջորդը իմ կենացըս պիտի խմուէր: Համեստութեան դէմ պիտի ըլլայ եթէ նկարագրեմ այն փաղաքշական խօսքերը որ ինծի ուղղուած էին: Չափազանցութիւն պիտի չըլլայ ըսել որ խանձարուրէս սկսաւ «Թամատա»ն եւ մանրամասնութեամբ ներկայացուց իմ կեանքս, գործս, գլխաւոր առաւելութիւններս եւ թերութիւններս: Իրալու նոր ծանօթացած էինք: Քանի մը բառով անդրադարձաւ նաեւ ապագայիս :

Այդ միջոցին, դեռ ճաշը հազիւ սկսած, իմ ագիտութիւնս ցոյց տուի: Մինչ «Թամատա»ն իմ անձիս շուրջ արձակ բանաստեղծութիւն կը հիւսէր, ես սրտաբուխ զգացումէ մը մղուած միջանկեալ բացագանչեցի — «Բացականերուն ականջը խօսի» :

Երանի բերանս բացած չըլլայի: Հաւաքոյթին վրայ կարծես պաղ ջուր թափած ըլլայի: Ապշած՝ ներկաները իրենց նայուածքը ինծի դարձուցին: Դժուարաւ «Թամատա»ն ինքզինքը զսպեց: Սրտնեղած՝ իր ուշադրութիւնը իմ վրաս կեդրոնացուց եւ ծուռ նայելով ըսաւ — «Ըսպասի՛ր, բացականերին կենացը դառ խըմելու ենք» :

Յետահայեաց՝ հիմա կ'ըմբռնեմ որ անգիտակցաբար մեղանչած էի երկու անգիր օրէնքներու դէմ: Նախ՝ անհրաւէր խառնուած էի «Թամատա»յին գործին: Երկրորդ՝ եւ ինչ որ նոյնքան աններելի էր, առաջարկած էի մէկ բաժակով խմել բազմաթիւ անձերու կենացը: Հիմնական օրէնք է որ մէկ բաժակով մէկէ աւելի բանի կենաց կարելի չէ խմել: Կարելի է խըմել կենացը նպատակի մը, վայրի մը, շէնքի մը, անձի մը, յիշատակի մը, կամ որեւէ բանի, լաւ է որ մէկ գաւաթով մէկէ աւելի բանի կենաց չխմուի :

Ի հարկէ ես գետինը մտայ եւ իմ անխօ-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

«ԹԷՅ ՏԱՄ, ԽՄՈ՛Ր...»

●

(Այն օրերուն Կաղանդներէն)

(Գ. եւ վերջին մաս)

Եւ ուսերը թօթուելով երեսը անդին դարձուց :

Կուլար: Մամբրէ կուլար լուռումունջ:

Երբ որբանոցին մեծ դուռը հասանք, յանկարծ, մեզ բոլորս կեցուց, սաստելով.— «Հոս բերէք ձեր ծրարները :»

Մենք չորս ընկերներս ապշած՝ իրեն կը նայէինք: Յետոյ ազդարարեց, աւելի խիստ.

— Մենք կերանք, կշտացանք, այս ալ մեր դասարանին զրկուածներուն պէտք է բաժնենք ...

Սիրով հաւանեցանք եւ շնորհաւորեցինք զինքը իր այս ազնիւ մտածումին համար: Ներս մտանք, բարձրացանք մեր դրահը, որ Կաղանդի գիշերով կարծես աւելի ողբալի վիճակ մը ունէր :

Մեծ պատուհանէն ներս թափանցող լոյսին տակ աղօտ կերպով կ'երեւային իրենց հնամաշ վերմակներուն տակ կծկուած, իրարու սեղմուած հարիւրաւոր որբ խլեակները: Ինչպէ՞ս անցուցին Կաղանդի իրիկունը: Ի՞նչ կ'երազեն հիմա իրենց քունին մէջ: Գիտե՞ն որ Կաղանդ կայ: Դուրսը քաղաքը լոյսերու մէջ կը լողայ: Ցնծութեան աղաղակներ կը թնդացնեն տուները եւ փողոցները ...

Մեր փոքրիկ ծրարները իրար խառնեցինք ու մեր դասարանի տղոց իւրաքանչիւրին վերմակին տակ բարձին քովիկը մէկ մէկ թուզ, ընկոյզ կամ նուշ դըրինք ..

Կաղանդի իրիկունը որբերուն տուած էին.— Փոքրիկներուն մէկ մէկ նարինջ, միջակներուն կէս-կէս, իսկ մեծերու գունտիկ մը խմոր աւելի ...

... Աւելի քան երեսուն տարիներ անցեր են եւ այդ օրերէն ի վեր հազարաւորներ էինք, կուշտ-կուշտ ենթակայ նոյն տառապանքին ու ճակատագրին :

Ո՞ւր են, ի՞նչ եղան այժմ այդ հազարները, սեւ ճակատագրին այդ զոհերը ... Ո՞րը մնաց, ո՞րը կորաւ: Մեզ որ մե՛նք ալ այդ օրերէն «Քարնէ տը Պալ» մը չկազմեցինք գիտնալու, հասկնալու համար թէ ո՞ւր հասան, ի՞նչ եղան ...

Վերջերս Հարաւային Ամերիկայէն ընկեր մը կը գրէր.

— «Քէօսէ Մամբրէդ հոս է, եւ լաւ դիրք ունի: Տունի եւ գործի տէր է եւ իր գործատան ճակատը ելեկտրական գոյնզգոյն, մեծ լուսազարդուած տառերով գրած է — «Թէյ տամ, խմոր ...» Անցորդները այս նախադասութեան ոչ իմաստը գիտեն, ոչ ալ անով հետաքրքրուած են: Բայց, մենք, հին օրերու բախտակիցներս, ամէն առիթով կը յիշենք, Կաղանդի իրիկունը մեր հեռաւոր ու մօտաւոր ընկերներուն կենացը կը խմենք եւ «Թէյ տամ, խմոր»ը կ'երգենք:

Երգ մըն ալ իմ կողմէս Ամանորի այս օրերուն, Քէօսէ Մամբրէին եւ հեռաւոր ու մօտաւոր հազարաւոր ընկերներուս...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

հեմ արտայայտութիւնովս կարծես ամպ մը իջաւ սեղանին վրայ :

Ոչինչ: Գահ մը լարուած վիճակ մը երեւ, բայց եւ այնպէս՝ չարունակուեցաւ ճաշը, կամ աւելի ճիշդ՝ գինարբուքը :

Հիմա՝ «Թամատան» առաջարկեց հատ մը խմել տանտիրոջ արեւշատութեան : Յետոյ՝ զատ զատ խմեցինք տանտիրոջ հօրը, մօրը, մեծ հօրը, եւ մեծ մօրը կենացը: Խմեցինք նաեւ տանտիրուհիին մօրը, հօրը, մեծ մօրը եւ մեծ հօրը կենացը: Յետոյ անցանք տանտիրոջ ազգականներուն, կնքահօր, կնքամօր, եւ խնամիներուն կենացը: Մէկ խօսքով՝ խմեցինք տանտիրոջ նախորդ չորս սերունդներուն ինչպէս նաեւ իր ապագայ չորս սերունդներուն եւ իր եօթը պորտին կենացը :

Մինչ մենք կենաց կը խմէինք, զակուսկին եւ միւս կերակուրները Թումեան : Հարեւանցի նայուածքով մը ուշադրութիւնս դարձուցի դէպի փըլաւը: Մէկ կողմէ բաժակաճառ կ'ունկնդրէի եւ միւս կողմէ անօթի աչքով «փըլաւ»ին կը դիտէի: Դեռ հազիւ մէկ ժամ առաջ համդիսաւոր արարողութեամբ բերած էին «սառոյի» բրինձի սպիտակ գուլանները, խորոված ճուտիկներով զարդարուած : Հիմա «փըլաւ»ին հրապուրիչ շոգիները այլեւս չէին բարձրանար դէպի առաստաղ: «Փըլաւ»ը պաղած էր :

Ոչինչ: Շարունակեցինք:

Ծայրայեղ անքաղաքավարութիւն է բաժակաճառի առեն որեւէ բան ուտել : Եւ որովհետեւ անվերջ բաժակաճառ կը խօսուէր, անհնար եղաւ կերակուրներուն համին աչել: Ամէն անգամ որ պատառ մը պիտի տանէի բերանս, կենաց մը կը խըմուէր եւ ի հարկէ այդ միջոցին աններելի էր որեւէ բան ուտել, այնպէս որ իմ կամքէս անկախ՝ տեղական քաղաքավարութիւնը կը պահանջէր որ հրաժարիմ ինքզինքս սնուցանելու ծրագրէս :

Խօսեցան ու խմեցին: Խմեցին ու խօսեցան: Իսկ ես՝ առատութեան մէջ քաղցած էի: Այլեւս Թեւս յոգնեցաւ բաժակ վերցնելէ :

Գինիով սկսանք: Գինիին յաջորդեց գարեջուրը, գարեջուրին յաջորդեց վոտկան, վոտկային յաջորդեց ուիսկին եւ ուիսկիին յաջորդեց քոնիաքը:

Առաւօտեան երկուքը եղաւ: Օղիին Թմբեցուցիչ գոլորշին պատած էր ուղեղս :

Բնականաբար խմեցինք նաեւ Հայաստանին եւ Արարատին կենացը: Խմեցինք մայր Աթոռին կենացը:

Դժբախտաբար «Թամատա»ն սկսաւ քիչ մը իր հեղինակութիւնը կորսնցնել : Անիշխանութեան պզտիկ ձգտում մը նշմարելի եղաւ: Առանց «Թամատա»յէն արտօնութիւն ստանալու՝ Կրիշան սկսաւ խմել Սաքօ ջանին կենացը, Սաքօ ջանը առանց Թամատային հարցնելու համարձակեցաւ խմել Վարդուշ ջանին կենացը եւ այսպէս, ամէն մարդ անհաշիւ եւ անկանոն՝ սկսաւ խմել իր ուզածին կենացը:

Այլեւս բան չմնաց որուն կենացը չխըմէինք: Խմեցինք նոյնիսկ անապատին մէջ շուք տուող ծառին կենացը: Այդ միջոցին՝ օղիի ազդեցութեան տակ, համարձակութիւն ունեցայ գործնական առաջարկ մը ընելու եւ չահաւոր զրուցեամբ Թելադրեցի որ հատ մըն ալ խմենք կենացը այն սաւառնակին որ զիս ողջ առողջ տեղս պիտի հասցնէր :

Տեղս ողջ հասայ բայց ոչ այնքան առողջ: Վիճակս վիճակ չէր: Կենաց խմելով՝ արիւնս չիտոն առ հարիւր խարդախուած էր օղիով: Տուն վերադարձիս, լաւագոյն հիւանդանոցին հիւրասիրութիւնը վայելեցի տասն եւ հինգ օր :

Թեհրանի երբեմնի սեղանակիցներս իմացեր են որ անկողնոյ կը ծառայեմ եւ զգայուն երկտողով մը արագ ապաքինում կը մաղթէին: Յիշած էին նաեւ որ իրենց վերջին նիստին հատ մըն ալ փափկանկատութեամբ խմեր են զիս գարմանող բժիշկին կենացը:

Կենացդ, տոքթոր ...

Ե. Լ.

ԶԷՅԹՈՒՆՑԻՆԵՐՈՒ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

●

Զէյթունցիներու Միութիւնը (Հալէպ) կոչ մը հրատարակած է, որմէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները —

Օտար ափերու վրայ ծնած եւ հասակ նետած մեր կայծկլտուն նոր սերունդը Զէյթունցի կարենալ պահելու համար որոշած ենք. —

Ա.— Յուշարձան մը կանգնել զէյթունցի նահատակներու յիշատակին: Այս նպատակաւ, քաղաքիս ազգային գերեզմանոցին մէջ գնած ենք բաւարար տարածութեամբ հող: Յատակագիծն ու նախատիպարը պատրաստ են: Շինութեան համար կը նախատեսուի շուրջ 3-4000 սուր. ոսկի կամ հազար տոլար :

Զէյթունի եւ Ապրիլեան դահերու գերեզման Տէր Զօրի միջեւ գտնուող Հալէպի հնադարեան բերդին, բանտերուն մէջ արգելափակուած էին մեր շատ մը անուանի հայրենակից ղեկավարները : Տարագրութեան, ինչպէս վերադարձի ճամբուն վրայ Հալէպն է եղած գլխաւոր կայանը բազմահազար կարաւաններուն : Այսօր ալ հոն հաստատուած է վերապրող Զէյթունցիներու ամէնէն հոծ գաղութը : Այս պատճառներով յուշարձանի շինութեան համար ամէնէն յարմար վայրը Հալէպն է :

Յուշարձանը պիտի ըլլայ ուխտատեղի Զէյթունցիներուս:

Բ) Շինել Զէյթունցիներու Տուն մը, ուր հաւաքուած Զէյթունցիներ, մշակութային այլեւ այլ ձեռնարկներով, կարողանան ներշնչուիլ Զէյթունի պատմութենէն, որպէսզի նոր սերունդի հոգին կաղապարուի մեր նախնեաց դրօշմով :

Գ) Կարեւորութեամբ նկատի առած ենք Զէյթունի Պատմութեան լիակատար հրատարակութիւնը : Զէյթունցին այլ քաղաքացիներէ շատ առաջ ունեցած է պատմութեան գրքեր, հայ եւ օտար հեղինակներու կողմէ գրի առնուած: Զանոնք համադրել, քննական պատմութեան բովէն անցընել եւ աւելի ճոխացնել, մեր գըլխաւոր մտահոգութիւններէն մին է: Ասիկա կը կարօտի որքան նիւթական, նոյնքան եւ աւելի ձեռնհաս զէյթունցի մտաւորականներու համագործակցութեան :

Յօբելինական տօնախմբութիւններու հառոյթէն, բառ ձեր նախասիրութեան, կրնաք բաժին հանել Յուշարձանի, Զէյթունցիներու Տան շինութեան կամ Զէյթունի Պատմութեան հրատարակութեան :

Կը հաւատանք Թէ միասնական ջանքերով կարելի պիտի ըլլայ յաջողութիւնը :

ՕՏԱՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

●

Յեղափոխութենէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով Խ. Միութեան քաղաքացիները պիտի կրնան բաժանորդագրուիլ օտար Թերթերու, պարբերականներու եւ արհեստագիտական Թերթերու, որոնք կը հրատարակուին երկրէ դուրս: Դէպի ժողովրդական ազատութեան առաջին քայլն է, Թէեւ այս արտօնութիւնը կը վերաբերի արեւմտեան բարեկամներու : Ամերիկեան պետութեանց Թերթերուն համար արտօնութիւն չկայ տակաւին : Միայն լրագրողները եւ քանի մը հոգի որոնք պէտք ունին այդ հրատարակութեանց կրնան ստանալ :

Մոսկուայի կրպակներուն մէջ շուտով պիտի երեւայ անգլերէն Թերթ մը «Մոսկուա Նիւզ» որ դադրած էր 1949էն ի վեր: Թերթը պիտի ըլլայ Վօկսի (արտասահմանի հետ մշակութային կապ) հսկողութեան տակ :

Խորհրդային կեդրոնական մամուլի գրասենեակը հրատարակեց գրացանկ մը, նշանակելով անունները այն Թերթերուն, որոնց կարելի է բաժանորդագրուիլ: Այս գրացանկին մէջ կ'երեւան 75 ալպաներէն, 60 չինարէն, 250 պուլկարերէն, 411 չեխերէն, 420 գերմաներէն, 375 քորէերէն, 374 լեհերէն, 60 մոնկոլերէն, 271 ռումաներէն եւ 21 անանմերէն հրատարակութիւն : Այս պարբերաթերթերուն մէջ կան բացի քաղաքական օրկաններէ, բազմաթիւ գիտական մասնագիտական Թերթեր, որոնք լոյս կը տեսնեն արեւելեան Գերմանիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ: Նորաձեւութեան վերաբերեալ Թերթերը որոնք կը հրատարակուին Գերմանիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Լեհաստանի մէջ, մեծ հետաքրքրութեամբ կը փնտռուին Խ. Միութեան կիներուն կողմէ :

Մեծ Թիւով օտար արհեստագիտական պարբերաթերթեր ալ արտօնուած են: Շատ մեծ է ներկայիս արհեստագիտական գրականութեան պահանջը: Մշակոյթի փոխ-նախագահ՝ Սերժ Կալտանով վերջերս կ'ըսէր Թէ Պետհրատը կը պատրաստուի հրատարակելու չորս հարիւր տեսակ օտար գործեր, ճարտարարուեստի, երկրագործութեան եւ զանազան գիտութեանց մասին :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Հանդէսները եւ տօները իրարու կը յաջորդեն: Սթանօզի Հայր. Միութիւնը իր 28րդ տարեդարձին եւ «Մանուկներու Օրուան» առթիւ սարքած էր խնճոյք մը, կիրակի 25 Դեկտ. Պ. Գ. Խաչատուրեանի սրճարանին մէջ : Սրահը լեցուած էր ընտանիքներով: Մթնոլորտը շուտով տաքցաւ, հայկական երգարանակներու եղանակներով: Միութեան ատենապետը Պ. Յ. Ահարոնեան ճառով մը պարզեց իրենց գործունէութիւնը : Յետոյ տեղի ունեցան երգեր եւ արտասանութիւններ :

Մեր հոգեւոր հովիւը Արտակ վարդապետը որ պատարագի համար Կրընոպլ կը գտնուէր, նամակով մը ցաւ կը յայտնէր որ պիտի չկրնայ անձամբ քաջալերել այս ազգօգուտ ձեռնարկը:

Խօսք տրուեցաւ վեր. Պարսումեանին, որ գովեց Միութեան գործունէութիւնը եւ պատուիրեց բոլոր ներկաներուն որ միշտ միացած մնան: Ներկայ էր նաեւ Ազգ. Միութեան ատենապետը որ Թելադրեց ներկաներուն կատարել իրենց պարտականութիւնը :

Շնորհիւ հայրենակիցներու նուէրներուն, վիճակահանութիւն մը սարքուած էր : Խորոված ճագար մը, որ շահեցաւ Պ. Ա. Խաչատուրեան եւ բաժնեց բոլոր սեղաններուն միջեւ: Ուրիշ շահողներ ալ նըւէրներ ըրին Հայր. Միութեան :

ՀԱՅԿ ՊԵՐՆԱԹ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ (Հար. Ամերիկա) Ազգ. Կեդր. Արզումանեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Նոյ. 20ին, Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ : Եղան արտասանութիւններ եւ երգեր: Երգչախումբը, որ կը բաղկանայ 120 աշակերտներէ, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Վահան Գալֆաեանի, երգեց ազգային երգեր : Այս տարեշրջանին Արզումանեան վարժարանի աշակերտներուն Թիւը եղած է 177, 84 մանչ, 93 աղջիկ : 16 փոքրիկներ հեռացած են տեղափոխութեամբ, որով դպրոցը իր կրթական տարին փակած է 161 աշակերտներով: 21 փոքրիկներ կ'անցնին նախակրթարան: Այս դըպրոցին կրթական պաշտօնէութիւնը չափազանց ծանրաբեռնուած է, ունի օրական վեց պահ դաս եւ հսկողութիւն: Քաղաքական վերջին դէպքերու պատճառով դասերը 15 օրի չափ ընդհատած են :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (101)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Իզմիթէն կուգամ, Կազիին հետ տեսակցեցայ, ըսելիքներ ունիմ ամէնուդ, քսաւ: Վաղը Ճավիտ պէյի տունը եկուր: Ես ալ գացի Ճավիտ պէյի տունը, ուր կային նաեւ Հիւսէյին Ճահիտ, Տոքթ. Նազըմ, Գարա Քէմալ, Ճանպոլաթ եւ Ֆէթհի պէյերը: Արտահանի երեսփոխան Հիլմի պէյ ալ հոն էր:

— Կախաղան հանուած Շիւքրիւ եւ ընկերները հո՞ն էին:

— Ձեմ յիշեր, ժողովը երեք ժամ տեւեց եւ Ճավիտ պէյ վարեց զայն: Առեւնադրութիւն չյանուեցաւ: Ես սկզբունքով հակառակ էի դիմադրութեան:

— Մահափորձի մասին բան մը չէի՞ք կռահած:

— Երբ դադրեցայ երեսփոխան ըլլալէ, բացարձակապէս քաշուեցայ նաեւ քաղաքականութենէ:

Յաջորդ օր, Անկախութեան Ատեանը դատեց երկու ծանօթ եւ գործօն Իթթիհատականներ, Տոքթ. Րասուհի եւ Համտի Պաշա: Տոքթ. Րասուհի Սահմանադրութիւնը հռչակուելէն ետք Իթթիհատի յարած եւ կեդրոնի անդամ ընտրուած էր: Պատասխանատու պաշտօններ ստանձնած էր ընդհ. պատերազմի ընթացքին: Նախագահը հարցուց Թէ չահագիտութիւնը արգիլող յանձնաժողովը ի՞նչ կը բանէր պատերազմի տագնապալի օրերուն:

Տոքթ. Րասուհի.— Ապրանքի մը գինը մէկ օրուան մէջ երկու-երեք պատիկը կ'աւելնար, Իթթիհատի կեդրոնը պէտք տեսաւ այդպիսի մարմին մը կազմելու եւ կանոնագիր մը պատրաստուեցաւ:

Նախագահ.— Ասոր համար չկա՞ր ձեռընհաս մարմին մը: Ըսել է որ Հիւսէյին Ճահիտ պէյ, դուն եւ Տոքթ. Նազըմ պէյ կը լուծէիք այդ փափուկ խնդիրը: Մէկը լրագրող, միւսը բժիշկ, ի՞նչ կրնայիք հասկնալ չահագիտութենէ, ի՞նչ կապ ունէիք այդ գործերուն հետ:

— Ես ալ չեմ հասկնար ըսի, բայց պնդեցին:

— Անգամ մըն ալ կը հարցնեմ քեզի, դուք վաճառակա՞ն էք որ չահագիտութիւնը արգիլելու գործին կը խառնուիք, աշխարհը տակնուվրայ կ'ընէք: Գիտէ՞ք Թէ ձեր մասին ընդարձակ Թղթածրար մը կայ:

Րասուհի.— Հիւսէյին Ճահիտ պէյ յանձնաժողովին նախագահ էր, հարկ եղած պատասխանները տուաւ եւ դատական հետապնդումէ փրկուեցանք:

Նախագահ.— Դուք ձեր փառծ եւ կեղտոտ քաղաքականութիւնով քաշկռտեցաք, տապլտկեցաք եւ մինչեւ հոս եկաք: Հիմա այլեւս վերջնապէս պիտի մաքրագործուի այս խնդիրը: Ըսէ տեսնեմ, ի՞նչպէս փախաք երկրէն:

— Թալէաթ փաշայի հրաւէրով ընկերացայ իրեն եւ 5-600 ոսկի դրամ առի:

— Ուրկէ՞ առիք:

— Ձեմ յիշեր:

— Ազգը չարչարեցիք եւ խոշտանգեցիք եւ հիմա չես յիշեր Թէ ուրկէ առած ես: Եթէ աւազակութեամբ առիք, կրնաք ըսել որ աս կամ նա միջոցներով առիք, մինչդեռ Քիւչիւք Թալէաթ պէյ ըսաւ որ 2000ական ոսկի առիք անտուկէն: Ձեմ գիտեր Թէ ո՞վ է առախօսը, ա՞ն Թէ դուն: Դուն դրամը ուրկէ՞ գանձեցիր:

— Ժամանակ անցած է, կամ քարտուղարէն եւ կամ արկղակալէն:

— Հասկցայ Թէ ինչո՞ւ խօսքը ըսել չես ուզեր: Յափշտակուած դրամ մը բաժնելու ձեռնարկեր էք, անոր հետքը ծածկելու համար լուռ կը մնաք, ամէնէն որոշ ճշմարտութիւնը կը ծածկէք: Կ'ուրանա՞ք ուրեմն Թէ 2000ական ոսկի առած էք:

— Ձեմ յիշեր, բայց այս որոշումը Իթթիհատի կեդրոնը տուաւ, քարտուղարներու մէկ տարեկան, անդամներու վեց ամսուան Թոշակ տրուեցաւ, որովհետեւ Թշնամին պիտի գար եւ անօթութենէ պիտի մեռնէինք:

— Դո՞ւք պիտի մեռնէիք անօթութենէ: Հապա՞ ազգը, ան ի՞նչ պիտի ըլլար: Այս դրամները ձեր մէջ բաժնեցիք, աղէկ, մընացորդ գումարները ի՞նչ եղան:

— Թէճէտտիտ կուսակցութիւնը առաւ, հաշիւը անոր փոխանցեցինք:

— Թումանիա գտնուած գումարները ի՞նչ եղան: Այդ դրամները երկրին դրամներն են, զորս դուք յափշտակեցիք:

— Անոնք Պասրի պէյի քով մնացին:

Նախագահ.— Տակաւին դատաճանութիւն կ'ընէք: Ահա Քիւչիւք Թալէաթի յայտարարութիւնը որ կը հաստատէ Թէ իւրաքանչիւրդ 2000ական ոսկի ստացած էք: Ի՞նչ ալ ճիշդ կը խօսիք, մէյ մըն ալ ելեր էք պնդելու Թէ ճշմարտութիւնը կ'ըսէք:

(Շար.)

ցնելու, եւ հիւլէական զէնքերը օրէնքէ դուրս հռչակելու, նաեւ վերջերս հնարուած հրթիռները արգիլելու, ինչպէս ըսաւ մառեչալ Բուլկանին »:

Գալով գերմանական հարցին, Խրուշչեւ չեշտեց թէ Արեւմուտքը պարտի նկատի առնել երկու գերման պետութեանց գոյութիւնը, եթէ անկեղծօրէն կուսակից է Եւրոպայի ապահովութեան: Այսօր ամէնէն հրատապ խնդիրն է երաշխաւորել Եւրոպայի ապահովութիւնը, մինչդեռ արեւմտեան պետութիւնները կը պահանջեն նախ վերահաստատել Գերմանիոյ միութիւնը: Անոնք կը պահանջեն որ արեւելեան Գերմանիան միանայ արեւմտեան Գերմանիոյ եւ հաշուեյարդարի ենթարկուին անոր բոլոր ընկերային նուաճումները: Այս պահանջը եւ վերադինեալ Գերմանիոյ միացումը Արեւմուտքի ոչ միայն պիտի չերաշխաւորէ Եւրոպայի խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը, այլեւ պիտի աւելցնէ նոր պատերազմի մը վտանգը: Արեւմուտքը կ'ուզէ Ատլանտեան դաշինքին մէջ առնել միացեալ Գերմանիան, անոր ուժը աւելցնելու եւ արեւմտեան պետութեանց կամքը պարտադրելու համար Խ. Միութեան եւ ժողովրդական հանրապետութեանց »:

Խրուշչեւ յետոյ յայտարարեց թէ «երբեք զինաթափ պիտի չըլլան գաղափարական պայքարի ճակատին վրայ. թող այս պարագան չմոռնան աշխարհակալ պետութիւնները »:

× Գերագոյն Խորհուրդը իր նստաշրջանը փակեց առաջ վաւերացուց Ա. Միկոյեանի, Պերվուխինի եւ Սաբուրովի անուանումը իբրեւ առաջին փոխ–վարչապետներ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ բրիտանական դեսպանները Լոնտոն կանչուած են, մասնակցելու համար խորհրդակցութեան մը որ պիտի կատարուի յունուար 4ին: Այս խորհրդակցութիւնը անհրաժեշտ համարուած է, նկատելով որ կարելի չեղաւ Պաղտատի Ուխտին կապել Յորդանանը եւ ուրիշ արաբական երկիրներ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ եւ Եուկոսլաւիոյ վարիչները կը շարունակեն շատ կարեւոր խորհրդակցութիւններ կատարել Գահիրէի մէջ, քննելով նաեւ Միջին Արեւելքի խնդիրը: Գնդ. Նասր բացատրած է մառեչալ Թիթոյի թէ Սուրիոյ եւ Արաբիոյ հետ միացեալ հրամանատարութիւն հաստատելով երբեք նպատակ չունի յարձակում մը պատրաստելու Իսրայէլի դէմ :

ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԵՐՈՒ Գ. կարգերը պիտի ջնջուին յառաջիկայ Յունիս 3ին, եւ ոչ թէ յունուարին, ինչպէս տպուած էր երէկ: Այս փոփոխութենէն պիտի օգտուին բոլոր ճամբորդները: Ապագայ Բ. կարգը պիտի արժէ այնքան որքան այսօրուան Գ. կարգը, այսինքն 6·25 ֆրանք իւրաքանչիւր քիլոմեթրը: Ա. կարգի տոմսակները պիտի արժեն 8·75, (այժմ Բ-ը կ'արժէ 7·30): Ա. կարգի բաժնեակները վեց նըստարան պիտի ունենան, Բ. կարգինները՝ ութ: Բոլոր վակոններուն մէջ ալ շարժական անկողիններ պիտի գտնուին (քուշէթ):

ԹՈՒՐՔԻՈՅ դեմոկրատ (կառավարական) կուսակցութենէն բաժնուած երեսփոխանները նոր կուսակցութիւն մը կազմեցին: «Հիւրիյէթ», բացումը կատարուեցաւ Դեկտ. 22ին :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մեծագոյն վիրահատը, փրոֆ. Լըրիշ, մեռաւ 76 տարեկան հասակին մէջ: Ոչ միայն քաջ մասնագէտ էր, այլեւ օժտուած բարձր զարգացումով :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետը ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ 1956ի քաղաքականութիւնը պիտի ըլլայ երկրին միացումը եւ պայքար բոլշեւիկեան թափանցումին դէմ «որ ամենամեծ վտանգն է Արեւմուտքի համար: Գերմանիա պիտի կատարէ իր յանձնառութիւնը, 500·000 հոգինոց բանակ մը տրամադրելով հաւաքական պաշտպանութեան »:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մկրտիչ Դաւիթեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ

ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Վալանսէն Պ. Մանուկ Տէր Պալեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր բարեկամին՝ Պ. Հրանդ Թերզեանին, Նիւ Եորք:

× Անուվիլէն Տիկին Զաքարեան եւս մէկ տարեկան՝ իր ամուսնոյն:

× Մարսէյլէն Պ. Նորոյեան կը նորոգէ իր տղուն բաժանորդագրութիւնը, Նիւ Եորք:

× Օր. Ազատուհի Նորոյեան այս տարի եւս մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը՝ Տիգրան Նորոյեանի (Լիոն):

× «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար 1000 ֆրանք կը նուիրէ Մ. Տ. Գ.

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը խոր ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի ԳՈՀԱՐ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ իր ընտանիքին եւ փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար ֆրանք կը յատկացնէ կարօտ ուսանողի մը:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԱՄԱՆՈՐԻ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ

ՆԻՍ.— Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ, Այս կիրակի, Նոր տարի, առաւօտ, ընկերը ժամերգութեան ժամը 9, Ս. Պատարագ ժամը 10·30 :

7 Յունուար, Շաբաթ, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9ին, Երեկոյ Ճրագալոյց ժամը 3·30ին, Ս. պատարագ 4·30ին:

ՊՕՄՈՆ.— Այս Կիրակի, Կաղանդ, Տարեմուտ 1956 Թուականին Քրիստոսի : Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8ին, Գոհաբանական Ս. Պատարագ 10ին:

ՊՈՒԼՎԱՐ – ՕՏՏՕ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

1 Յունուար Կիրակի, Ամանորի պաշտամունք :

Սկիզբ ժամերգութեան 8·30 :

Ս. Պատարագի 10 :

*

Ս. ԽԱՉ

Ս. ԽԱՉ.— Այս կիրակի, ժամը 10·30ին ձայնաւոր պատարագ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Պ. Մկրտիչ Աւետիքեան եւ զաւակը Յովհաննէս, Այրի Տիկին Վարդուհի Աւետիքեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Նալպանտեան, զաւակները եւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ, մօր, հարսին, զաւկին եւ քրոջ, ողբացեալ

ԾՆՈՒՆԴ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆԻ
(Ծնեալ Նալպանտեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

Կազմակերպուած Ֆր. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերու կողմէ, Յունուար 2ին, ժամը ճիշդ 14ին :

Սոսիէթէ Սավանթի Թատերասրահին մէջ, 8 ռիւ Տանթօն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէոն :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Շարժանկար: Կաղանդ Պապա :

Մանուկներու Օրուան առթիւ Ֆ. Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը վարձած է օթօքար մը գպրոցի աշակերտներուն փոխադրութեան համար :

Օթօքարը կը մեկնի ժամը 1—1·15ին Փուէնթ տը Շաւիլէն: Աշակերտներուն համար երթուդարձը ձրի է, իսկ անոնց ընկերացող մեծերուն համար 200 ֆրանք որոշուած է:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Նոր Տարուան առթիւ ճաշ մը կազմակերպած է իր անդամներուն եւ համակիրներուն համար այս շաբաթ գիշեր Բարեգործականի սրահը՝

19A Rue Venture

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, արձանագրուիլ շուտով Պ. Արամ Շէխիկեանի մօտ՝

Pharmacie CENTRALE
1, Bd. d'Athènes, Tél: Co. 33-80